BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XL
F
10
NAPOLI

XL
7
10

505

QUINTI HORATII FLACCI OPERA

QUÆ EXTANT.

TOMUS SECUNDUS.

SII

BIBLIOTECA NAZIONALE

BIBLIOTECA NAZIONALE

Q. HORATII FLACCI SATIRARUM LIBER I.

SATIRA I.

Adverſus hominum inconſtantiam, & exinde in avaritiam invehitur.

QUI fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem

INTERPRETATIO.

QUOMODO fit, ô Mæcenas, ut nullus vivat contentus ea conditione;

ANNOTATIONES.

Duobus Satirarum libris Horatius Stoicè carpit vitia, callidè tamen; atque ut ait Perſius Sat. 1. v. 116

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circum præcordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.

Egregiè & appoſitè Seneca, lib. quod in Sapientem non cadat injuria. *Ceteri ſapientes*, inquit, *molliter & blandè, ut familiares medici ægris corporibus, non quà optimum eſt, medentur, ſed quà licet. Stoici virilem ingreſſi viam, non ut amœna ineuntibus videatur, curæ habent; ſed ut quamprimum nos eripiant, & in illum editum verticem educant, qui adeo extra commune teli jactum ſurrexit, ut ſupra fortunam emineat.* Horatii Satiras commendat Quintil. lib. 10. cap. 1. his verbis: *multo eſt terſior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.* De nomine & origine Satiræ diſſerui ad Juvenalem, tum in Præfatione, cùm v. 30. Sat. 1. ubi admonui non à Satyrorum dicacitate appellatum hoc carmen, ſed à ſaturâ lege, vel lance: quod ſicut hæc varios fructus contineret diis agreſtibus offerendos, illa verò multa & diverſa perferret edicta; ita Satira multiplex argu-

Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit, illâ
Contentus vivat: laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore!
Contrà mercator, navim jactantibus Auſtris,
Militia eſt potior. Quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.

INTERPRETATIO.

quam ſibi vel conſilium dederit, vel fortuna obtulerit: & quiſque *præferat ſectantes diverſa* inſtituta? *Miles ſenior, fractis jam artubus labore diuturno dicit: ô felices mercatores! è contrario negotiator, cum Notus exagitat navim,* ait: *melius eſt bellum. Enimvero confligitur: hora ſpatio brevi mors velox accidit, vel felix victoria. Juriſconſultus fortunatos agricolas æſtimat, quando conſultor jannam* ejus *verberat ad gallicinium.*

ANNOTATIONES

mentum complecteretur, variaque pertractaret. Hancque etymologiam aſſerunt eruditiſſimi quique viri. Ad quos, Lector, accedes, reclamante licet Julio Scaligero, Poët. lib. 1. cap. 12. Porrò ne mirere, quod Sermonum vocem ac titulum, ut in vulgatis plerumque, non inſcripſerimus. Vetant graves & docti; vetat ratio. Sermones ſunt tam Satiræ quam Epiſtolæ: in utriſque ſcilicet reperitur æquè ſermo, id eſt, *oratio remiſſa & finitima quotidianæ locutioni:* ut definit Cicero ad Heren. 3. n 23. Quare igitur ubi Satiris titulus duntaxat præfigatur?

1. *Qui fit, Mæcenas.*] Non abs re tanti literarum Patroni nomen appoſitum eſt ad caput ſingulorum Horatii operum, Od. Epod. Satir. Epiſt.

2. *Seu ratio dederit, ſeu fors objecerit.*] *Ratio*, conſilium, voluntas Deorum, ex quâ fieri ſingula in orbe hoc inferiori, Stoici ſtatuebant.

Fors.] Seu fortuna, ad quam referebant omnia Epicurei.

3. *Diverſa.*] Diverſa ſtudia, ac vitæ inſtituta.

6. *Auſtris.*] Lib. 1. Od. 3. *rabiem Noti.* Vide & lib. 3. Od. 3. *dux inquieti turbidus Adriæ Auſter.*

10. *Sub galli cantum.*] Quemque tædet ſuæ conditionis, dum ejus ſentit incommoda: alienam verò laudat, quoniam tum ejus ſolum commoda intuetur. Sic Juriſperitus agricolâ ſe infeliciorem putat, quandocunque importuni adſunt conſultores, & ſummo mane oſtia pulſant, ſomnum & quietem interturbantes, ſeu cùm narrationibus vel interrogationibus ſæpè futilibus & inſulſis caput obtundunt.

Galli cantum.] Vide Plin. lib. 10. cap. 21. ubi ſic habet: *hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque ſomno natura genuit, norunt ſidera; & ternas diſtinguunt horas interdiu cantu. Cum ſole eunt cubitum, quartaque caſtrenſi vigiliâ ad curas laboremque revocant: nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nuntiant cantu.* Cicero de Divin. lib. 2. n. 57. *Democritus quidem optimis verbis cauſam explicat, cur ante lucem galli canant. Depulſo enim de pectore & in omne corpus diviſo & mediſicato cibo, cantus edere quiete ſatiatos: qui quidem ſilentio noctis, ut ait Ennius, favent faucibus: rurſus cantu plauſuque premunt alas.* Cœl. Rhodig. lib. 16. cap. 13. multa de his.

Conſultor.] Cicero pro Muræna, *ſic* artem militarem cum Jure Civili, ſeu belli ducem cum Juriſperito confert: ...

Ille, datis vadibus qui rure extractus in urbem eſt,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cætera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam, quod vultis: eris tu, qui modò miles,
Mercator: tu conſultus modò, ruſticus. Hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. Eia,
Quid ſtatis? Nolint. Atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, meritò quin illis Jupiter ambas

INTERPRETATIO.

Is verò qui datis ſponſoribus rure deductus eſt in civitatem, ſolos prædicat beatos in civitate degentes. Reliqua ejuſmodi tam multa ſunt, ut fatigare queant verboſum Fabium. Ne te retardem, audi quò tendam. Si numen aliquod dicat: Ecce ego præſtabo modò quod deſideratis: tu qui miles eras anteà, fies mercator: tu Juriſperitus, jam eris *agricola. Vos illinc, vos iſtinc abite, mutatis* vivendi *inſtitutis. Eia cur cunctamini?* At illi *abnuent. Veruntamen conceditur* vobis *eſſe fortunatos.* Ergo *quare Jupiter utramque maxillam non inflat*

ANNOTATIONES.

gilas tu de nocte, ut tuis conſultoribus reſpondeas; ille ut eo quo intendit, maturè cum exercitu perveniat. Te gallorum, illum buccinarum cantus exſuſcitat.

11. *Ille datis vadibus, &c.*] Agricola verò in jus venire coactus, cives in urbe degentes videns non experiri ea quæ ſentit incommoda, ſtatim eos judicat beatiores ſe, ſuamque deteſtatur conditionem. *Vades* ſunt ſponſores, qui pro altero ſe obligant ejuſque ſuſcipiunt cauſam, ac reos ſe pro eo præſtant, ſive caput agatur aut crimen, ſive pecunia. Nomen factum *vadibus*, ex eo quod qui eos dederint, vadendi ſeu diſcedendi habent poteſtatem, donec adſit præſtitutus ad ſiſtendum ſe judicio dies. Cic. de Finib. 2. *vadem te ad mortem Tyranno dabis pro amico, ut Pythagoreus ille.* Quod fusè explicat Offic. 3. n. 45. *Damonem & Pythiam Pythagoreos ferunt hoc animo inter ſe fuiſſe, ut cum eorum alteri Dionyſius ille Tyrannus Siculus diem necis deſtinaſſet, & is qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum causâ poſtulaviſſet, vas factus ſit alter ejus ſiſtendi, ut ſi ille non revertiſſet ad diem, moriendum eſſet ſibi ipſi. Qui cùm ad diem ſe recepiſſet, admiratus eorum fidem Tyrannus, petivit ut ſe in amicitiam tertium adſcriberent.*

14. *Fabium.*] Quis ille fuerit, haud planè liquet. Vetus Interpres, *Fabius Narbonenſis*, inquit, *Equeſtri loco natus, Pompeianas partes ſecutus de ſectâ Stoicâ nonnunquam cum Horatio acriter contendit: ſcripſit etiam aliquot libros de Philoſophiâ Stoicâ.* Sunt qui clamoſum, verboſum & loquacem cauſſidicum fuiſſe dicant eum, quem hic vellicat Poëta.

15. *Si quis Deus, &c.*] Præclaram huic loco dat lucem Seneca Epiſt. 95. ubi ſic ſcribit: *multa videri volumus velle, ſed nolumus . . . . ſæpè aliud volumus, aliud optamus, id eſt à Diis petimus; & verum ne Diis quidem dicimus. Sed Dii aut non exaudiunt, aut miſerentur. Qui ſi exaudirent & annuerent, damna nobis ſæpè maxima aut mala quæ minimè vellemus darent.*

18. *Mutatis partibus.*] Mutatis vitæ inſtitutis, conditione, officiis.

20. *Ambas iratus buccas inflet.*] Hoc indignationis & gravis iræ indicium eſt & effectus. Tunc enim crebri concitatique ſpiritus ad os prorumpunt, buccaſque diſtendunt; atque animi motum, ſanguiniſque fervorem exprimunt tunc

Iratus buccas inflet: neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne ſic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quanquam ridentem dicere verum
Quid vetat? Ut pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.
Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris,

INTERPRETATIO.

contra *illos juſtè* quidem: *dicatque, ſe deinceps tam facilem haud futurum, ut poſtulatis aurem det? Porrò ne joculariter* hæc *perſcribam, ſicut qui ridicula* proferunt: *tametſi quid prohibet jocosè veritatem loqui? Quemadmodum præceptores aſſentantes aliquando pueris donant placentas, ut velint excipere prima documenta. Attamen ſecluſo joco ſeria proſequamur. Is qui humum deſudans colit duro vomere, fraudulentus iſte caupo, miles & nauta cuncta maria intrepidè navigantes affirmant* univerſi, *ſe conſilio labores exantlare, ut in ſenectute quietem ſecuram capeſſant, poſtquam ſibi alimenta comparaverint: non*

ANNOTATIONES.

verba concitatiora, tum color tumorque buccarum, tum oculorum denique igniтus ardor, & quaſi fulgetra. Noſter ad Piſones, *tumido delitigat ore*, ait eodem ſenſu. Sic & Græci loquuntur. Demoſthenes de Æſchine, *ambulat clamitans ſe affectum contumeliâ . . . . . . buccas inflans*, τὰς γνάθους φυσῶν.

24. *Ridentem dicere verum.*] Poſtea Sat. 10.

. . : : *Ridiculum acri*
Fortius & melius magnas plerumque ſecat res.

25. *Cruſtula.*] Fiebant è farinâ, lacte, caſeo, oleo, melle, &c. Quæ placentæ, bellaria, dulciaria dantur pueris interdum, quibus invitentur ad capiendam ſponte diſciplinam, ac libentiùs animum ad diſcenda prima literarum elementa applicandum. Plato 7. de Republ. vetat pueros vi adigi ad diſciplinas, vult autem quaſi ludendo invitari; tum quia ſic apparet, ad quod diſciplinæ genus quiſque ſit aptus; tum quod nulla diſciplina cum vi conjuncta ſtabilis in animo permaneat.

28. *Ille gravem duro, &c.*] In avaritiam deinceps pugnat.

29. *Perfidus hic caupo.*] *Perfidus*, ſeu quod vinum aquâ mixtum venderent tanquam merum, purum, putum; ſeu quod iniquis menſuris uterentur. Hinc Ædiles, inter alia ſua officia, in has animadvertere debebant. Perſ. Sat. 1. ad finem,

Fregerit heminas Arreti Ædilis iniquas.

33. *Nam exemplo eſt.*] Sapiens Prov. 6. v. 6. *Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam.*

Magni formica laboris.] Phocylides in carmine admonitorio; *formica, inquit, genus exigua, ſed valdè laborioſa eſt*: φῦλον δ' ὀλίγον τελέθει πολύμοχθον. Ibid. deſcribuntur formicæ labores; ut & Virgil. Georgic. 1. v. 186. & 380. item Æneid. 4. v. 402. Plin. lib. 11. cap. 30. &c.

Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum,
Non uſquam prorepit, & illis utitur antè
Quæſitis ſapiens; cùm te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi. Dum ne ſit te ditior alter.
Quid juvat immenſum te argenti pondus, & auri
Furtim defoſsâ timidum deponere terrâ?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.

INTERPRETATIO.

Sicut ac exigua formica (nam præbet exemplum) ingenti labore defert ore quicquid poteſt, & adjungit cumulo quem aggerit. præſcia & provida futuræ hyemis. Verumtamen *illa, ſtatim atque annum abeuntem vexat Aquarius, non amplius foras egreditur, iiſque prudens victitat quæ prius accumulavit: te verò nec ardens æſtus, nec hyems, ignis, mare, ferrum, à quæſtu deterret. Nihil te remoratur. Modò ut alius nemo te locupletior exiſtat. Quid* verò *prodeſt tibi ingentem auri vel argenti ſummam humo clam egeſtâ occultare, non ſine metu?* Reſpondes. *At ſi detrahatur* quidpiam, *redigetur* acervus *ad parvum aſſem.*

ANNOTATIONES.

34: *Ore trahit quodcunque poteſt.*] Plin. mox cit. *Si quis comparet onera corporibus earum* (formicarum) *fateatur nullis portione vires eſſe majores. Gerunt ea morſu: majora averſa poſtremis pedibus moliuntur, humeris obnixæ. Et iis Reſp. ratio, memoria, cura. Semina arroſa condunt. ne rurſus in fruges exeant è terrâ. Majora ad introitum* (cavernæ) *dividunt. Madefacta imbre proferunt atque ſiccant. Operantur & noctu plenâ lunâ. Eadem interlunio ceſſant. Jam in opere qui labor, quæ ſedulitas! &c.*

36. *Quæ ſimul inverſum, &c.*] Poëta ipſo formicarum exemplo utitur adverſus avarum, cujus inſatiabilis pecuniæ fames eſt. Atqui formica, inquit, quieſcit aliquando, ceſſatque laborare & congerere, utiturque ſapiens ac victitat congeſtis. At tibi laborandi & quæſtum faciendi nullus eſt finis.

Contriſtat Aquarius annum.] Cùm hyems advenerit, & cum menſe Januario ferè medio Aquarius triſtem facit annum, tum verò formica non prodit foras, manet in ſuâ cavernulâ, ibique veſcitur quæſitis æſtate cibariis.

Aquarius.] Unum è duodecim ſignis zodiaci, quod ſol ingreditur 17. Cal. Febr. Virgil. Georg. 3. v. 303.

. . . cum frigidus olim
Jam cadit, extremoque irrorat Aquarius anno.

38. *Neque fervidus æſtus demoveat lucro.*] Juvenal, Sat. 14. v. 135.

Sed quo divitias hac per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cùm ſit manifeſta phreneſis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
Intereà plenò cùm turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.
Et minus hanc optat qui non habet.

Theognis, *divitiarum*, inquit, *nullus finis eſt hominibus, Qui plurimas habent, duplo eas augere conantur. Quis ſaturaverit eos omnes? Opes quidem mortalibus ſunt amentia.*

Πλοῦτε δ' οὐδὲν τέρμα . . . .
Χρήματά τοι θνητοῖς γίγνεται ἀφροσύνη.

43. *Quod ſi comminuas, &c.*] Jam per multiplicem prolepſin diluit ac diſcutit varios prætextus, quibus ſolent ava-

At ni id fit, quid habet pulcri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quàm meus: ut ſi
Reticulum panis, venales inter, onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quàm
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventi, jugera centum, an
Mille aret. At ſuave eſt ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Ut, tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urnâ,
Vel cyatho, & dicas; Magno de flumine mallem
Quàm ex hoc fonticulo tantumdem ſumere. Eo fit,
Plenior ut ſi quos delectet copia juſto,

INTERPRETATIO.

Repono ego. *Atqui niſi illud agitur, quid præclari habet cumulus congeſtus?* Etſi *area tua contriverit centies mille tritici* modios, *non propterea venter tuus plus devorabis quàm meus: ſicut ſi ſervorum unus tu ſacculum panis onerato humero fortaſſe deferas, nihil* tamen *amplius accipies quàm qui nihil geſtaverit. Aut loquere, quid proſit victitanti intra naturæ limites*, utrum *jugera centena colat, an millena. Verùm*, inquies, *jucundum eſt ſumere ex ingenti cumulo.* Imò, *ſi tantumdem relinquas nobis accipiendum è modico, quare tua horrea præferas vaſculis noſtris? perinde ac ſi egeas aquæ urnâ vel cyatho duntaxat, dicaſque; Malim tantumdem haurire magno de fluvio, quàm de iſto fonte parvulo. Hinc verò fit, ut ſi qui requirant nimiam abundantiam, hos cum*

ANNOTATIONES.

vi ſordes ſuas obvelare. At ſi de acervo detraham aliquid interdum ac ſæpè, inquit ille avarus, brevi ad unum aſſem acervus redigatur: ego verò mox egeſtate conflictabor.

44 *At ni id fit, &c.*] Reſpondet Poëta. At niſi utaris pecuniâ tuâ, quid ex eâ pulcri facies? Quid erit abſconditum aurum & argentum? lib. 2. Od. 2.

Nullus argento color eſt avaris
Abdito terris inimice lamnæ,
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

45. *Millia frumenti, &c.*] Etſi agri tibi reddant frumenti modiorum centena millia, non ideo plus devorabis quam ego qui pauca poſſideo.

47. *Reticulum panis.*] Sacculum è reticulo, quo panis ferebatur. S. Auguſt. de Civ. Dei lib. 18. cap. 18. *annona retica dicitur*, inquit, *quoniam ad retia deportatur.*

Venales inter.] Inter venalitios ſervos, venum expoſitos.

46. *Intra naturæ fines viventi*] Senec. Epiſt. 16. *Si ad naturam vives, nunquam eris pauper: ſi ad opiniones, nunquam eris dives.*

50. *Jugera.*] Jugerum agri pedes 240 in longum, 120 in latum continet: ſive, quantum uno boum jugo arari uno die poteſt. Iſidor.

Centum an mille aret.] Aurel. Victor. de Manio Curio Dentato ſic refert: *Quaterna dena agri jugera viritim populo diviſit: ſibi deinde totidem conſtituit, dicens neminem eſſe debere civem, cui non tantum ſufficeret.*

51. *At ſuave eſt ex magno.*] Hæc dicit avarus contrà.

52. *Dum ex parvo nobis.*] Avarum Poëta refutat.

53. *Cumeris.*] Vaſis fictilibus, vimineis, ſparteis, palmeis, in quibus tenuiores

Cum ripâ ſimul avulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantulo eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit; quia tanti quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? jubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit. Ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic ſolitus: Populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arcâ.
Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congeſtis undique ſaccis

INTERPRETATIO.

ripâ abreptos auferat Aufidus vehemens. Qui autem tantum deſiderat, quantam neceſſe eſt, ille nec captat aquam cœno turbidam, nec vitam in fluctibus perdit. Sed magna pars mortalium fallaci cupiditate illuſa ait: Nihil ſufficit, quoniam tanti æſtimabere quantum poſſidebis. Quid huic agas? ſine illum eſſe infelicem, quandoquidem id ſponte agit. Ita quidam narratur Athenis extitiſſe avarus & opulentus, verba quidem *plebis aſpernari ſuetus hoc modo: Plebs me ſibilat:* ego *verò mihimet domi applaudo, quoties nummos in arcâ conſpicio. Tantalus ſitibundus appetit fluvios à labris recedentes. Cur rides? De te, nomine* ſolùm *mutato, fabula commemoratur. Dormis avidus ſuper ſacculos un-*

ANNOTATIONES.

frumentum ſuum modicum condebant: at divites in granariis ſeu horreis. Feſtus.

58. *Cum ripâ ſimul avulſos ferat Aufidus.*] Qui plus divitiarum appetunt, quàm par eſt, ſæpè rerum copia illos perdit: ſicut qui vult aquam haurire ex ingenti flumine, non rarò demergitur ac perit.

Aufidus.] Apuliæ fluvius, pro quolibet alio rapido flumine. De eo lib. 3. Od. 30. ubi, *violens Aufidus.*

59. *Neque limo turbatam haurit aquam.*] Plus limi trahunt majores fluvii: contra fonticulus limpidam habet aquam. Indicat Horatius per ſimilitudinem eos qui opes magnas avidè quærunt, multis turbari curis, & nonnunquam obrui & abſumi.

61. *Cupidine falſo.*] Cupiditas imagine recti & juſti fallit. Nimirùm honeſte vivendum, famæ conſulendum, &c. Ergo docet opes accumulare ad ſumptus neceſſariò faciendos.

64. *Ut quidam memoratur Athenis.*] Quis ille, ignoratur. Timonem quemdam miſanthropum perperam hîc intelligunt Interpretes plerique. Divitem ac ſordidum hominem exhibet Horatius: Timon ille contrà avaritiæ fuit hoſtis, aiebatque ſapienter: *inſatiabilem cupiditatem atque ambitionem eſſe omnium malorum elementa.* apud Stobæum. De eo Diogenes Laërtius, & Lucianus.

66. *Populus me ſibilat, &c.*] Solebat populus plauſu & acclamationibus excipere viros inſignes de Rep. benè meritos, ſibique gratioſos, cùm theatrum ad ſpectacula ingrederentur: at homines ſibi infenſos & invidioſos ſibilis proſequebatur. Cic. in Piſonem: *da te populo, committe ludis, ſibilum metuis.* ad Attic. lib. 2. Epiſt. 18. *Fuſium clamoribus, conviciis, & ſibilis conſectantur.*

68. *Tantalus à labris, &c.*] Egregiam apoſiopeſin obſerva, Lector, quâ Poëta longiuſculam, ut videtur, narrationem exorditur, ſtatimque abrumpit, aitque avaro, *quid rides?* De Tantalo,

Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat nummus; quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius; adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes; hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius caſus lecto te affixit; habes qui
Aſſideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suſcitet, ac reddat natis cariſque propinquis.
Non uxor ſalvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.

INTERPRETATIO.

dequaque accumulates: & cogeris abſtinere velut à rebus ſacris, vel delectari quaſi tabulis pictis. An *ignoras ad quid pecunia utilis ſit ac neceſſaria?* Ematur *panis, olera, vini ſextarius: adjunge* illa *quibus non conceſſis ægrè ſe habeat natura humana.* Verùm *an expedit vigilare pavidum, & diebus ac noctibus timere improbos prædones, incendia, ſervos, ne te deprædentur ac fugam arripiant. Ego* certè *ejuſmodi bonis carere ſemper exoptaverim.* Dices verò: *At ſi corpus gelu vexatum ægrotet, aliudve morbi genus affigat te cubili, præſto eſt qui adſit, medicamenta ſubminiſtret, medicum precetur ut te ſanum præſtet ac reſtituat liberis & dilectis cognatis.* Erras, inquam ego. *Non conjux, neu filius, te incolumem cupit: te averſantur vicini cuncti, familiares, pueri & puellæ.*

ANNOTATIONES.

vide annot. lib. 1. Od. 28. & lib. 2. Od. 13. Bellè Petronius:

Nec bibit inter aquas; nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem ſua fata premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia latè
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

72. *Pictis gaudere tabellis.*] Intuendo tantùm, nunquam utendo.

74. *Vini ſextarius.*] Sexta congii pars, continens cyathos duodecim.

76. *An vigilare metu exanimem, &c.*] Urget Poëta, oſtenditque gravia divitiarum incommoda. Juvenal. Sat. 14. v. 303.

Tantis parta malis, curâ majore metuque
Servantur. Miſera eſt magni cuſtodia cenſus.

80. *Ar ſi condoluit, &c.*] Objicit avarus neceſſitatem pecuniæ. Juvenal. mox cit. v. 156.

Scilicet & morbis & debilitate carebis
Et luctum & curam effugies, &c.

84. *Non uxor ſalvum te vult, &c.*] Redarguit Poëta: imò verò cùm ſperas opes intactas ſervando, ſubſidia tibi comparare, omnium odium incurris: iis ipſis intolerabilis es, quibus maximè carus eſſe debueras. Nec mirum, quippe unam pecuniam amas, cætera aſpernaris; quâ ratione velis à quoquam diligi? Huc facit verſiculus ille:

Θάνοιμ' ἂν, εἰ μὴ πάντες εὔχονται θανεῖν.
Mori velim, ſi me omnes exoptent mortuum.

Miratis

Miraris, cum tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
At ſi cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, ſervareque amicos,
Infelix operam perdas: ut ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Denique ſit finis quærendi: cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus: & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias quod
Vinidius quidam (non longa eſt fabula) dives
Ut metiretur nummos; ita ſordidus, ut ſe
Non unquam ſervo meliùs veſtiret: ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta ſecuri
Diviſit medium, fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mî igitur ſuades? Ut vivam Mænius? aut ſic,
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia ſecum

INTERPRETATIO.

Scilicet *quando pecunia in poſthabes univerſa*, an *miraris quod nullus exhibeat amorem, quem nequaquam mereris? Quin imò ſi cupias addictos ſemper habere* eos *quos tibi propinquos natura donat abſque ullo labore, miſer* ſanè *operam perdas; non ſecus ac ſi quiſpiam doceat aſinum habenis regi, & per campum decurrere. Tandem ſit modus acquirendi: & quandoquidem pluſculum poſſides*, paulò *minus* deinceps *time egeſtatem: atque incipe* aliquando *finire laborem, comparatis* facultatibus, *quas petebas. Ne verò* idem *agas quod Vinidius quidam, (haud prolixa eſt narratio)* tam *opulentus, ut pecuniam metiretur; tam parcus, ut nunquam ſe veſtiret meliùs ſervo.* Is *ad ultimum vitæ finem reformidabat ne periret inopiâ ciborum. At illum ſecuri diſcidit medium liberta Tyndaridarum fortiſſima. Quid ergo mihi ſuades?* inquis: *Vivamne ſicut Mænius, aut Nomentanus?* Reſpondeo. *Continuò*

ANNOTATIONES.

90. *Ut ſi quis aſellum, &c.*] Adagium eſt, de eo qui operam inanem ſumit ac molitur.

95. *Vinidius.*] Legunt alii, *Numidius*; alii *Unidius*. &c. perinde eſt.

96. *Metiretur nummos.*] Scilicet numerare foret longius propè innumerabiles. Petron. *fortunata* (uxor Trimalcionis) *quæ nummos modio metitur*. Suidas. μεδίμνῳ τ' ἀργύριον ἀπεμέτρει.

100. *Fortiſſima Tyndaridarum.*] Velut altera Clytemneſtra Tyndari filia, quæ Agamemnonem interfecit ab Ægyſto mœcho adjuta. Juvenal. *Sat. 6. v. 656.*

. . . . . *Tyndaris illa bipennem*
Inſulſam & fatuam dextrâ lævâque tenebat.

Fortè etiam libertæ illi nomen erat Tyndaris: luditque Poëta & alludit ad Tyndaridas virorum interfectrices.

101. *Ut vivam Mænius, aut ſic ut Nomentanus.*] Uterque ille bonorum decoctor. Malè quidam legunt, *Nævius*. Hic enim avarus fuit, de quo lib. 2. Sat. 2. Ac de Mænio paternæ maternæque hereditatis dilapidatore, iterum poſteà Epiſt. 15. lib. 1. *Nomentanus* à Nomento oppido cognominatus, prænomine Lucius, nomine Caſſius, famoſus luxuriâ extitit.

102. *Pergis pugnantia, &c.*] In extrema ruis, cùm eligendum ſit amplectendumque medium, in quo virtus quæque conſiſtit. Nec avarum te volo, nec prodigum.

Frontibus adverſis componere. Non ego avarum
Cùm veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Eſt inter Tanaim quiddam, ſocerumque Viſelli.
Eſt modus in rebus; ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, unde abii, redeo. Nemon' ut avarus
Se probet; ac potiùs laudet diverſa ſequentes?
Quodque aliena capella gerat diſtentius uber,
Tabeſcat? neque ſe majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:
Ut cùm carceribus miſſos rapit ungula currus,

Interpretatio.

res oppoſitas conjungit adverſis frontibus. Quando te avarum eſſe prohibeo, non te volo eſſe *nequam & perditum. Eſt aliquod* diſcrimen *inter Tanaim & ſocerum Viſelli. Eſt mediocritas in rebus: adeoque ſunt certi limites, ultra vel citra quos rectum ſtare non poteſt. Revertor* illuc *unde digreſſus fui.* Ergone *nullus, perinde ac avarus, ſe approbabit: & quiſque laudabit ſectantes diverſa inſtituta? &* invidiâ *contabeſcat, quod capra alterius ferat ubera pleniora? nec ſe conferat majori numero pauperiorum? illum atque iſtum ſupergredi conetur?* Profectò *ſic properanti ſemper impedimento erit ditior aliquis: quemadmodum quando ungula abripit currus repagulis*

Annotationes.

104. *Vappam.*] Nequam, & ſimilem corrupto vino, quod jam bonitatem perdidit. Plin. lib. 14. cap. 20. *Vitiumque muſto quibuſdam in locis, iterum ſponte fervere: quâ calamitate deperit ſapor; vappaque accipit nomen, probroſum etiam homini, cùm degeneraverit animus.* S. Chryſoſt. *οἴνῳ μὲν ἀρετῆς βλάβη τὸ παραγεγονὸς, καὶ εἰς ἔξιον μεταπεσεῖν.* Latini, vinum vappeſcens. Gall. *du vin qui ſe tourne.*

Nebulo.] Levis inſtar nebulæ, qui nullo conſilio, nullâ ratione ducitur. Vel qui non pluris æſtimandus quam nebula. Quidam deducunt à *ne* & *obulo*, quaſi nec obulo dignus. Non. Marcell. *Nebulones & tenebriones dicuntur qui mendaciis & aſtutiis ſuis nebulam quamdam & tenebras objiciunt.*

105. *Tanaim.*] Libertum Mœcenatis, ſpadonem.

Socerum Viſelli.] Herniosſum. Inter utrumque eſt ille cui integra ſunt corporis membra, nihil verò ſuperfluum.

108. *Nemon' ut avarus ſe probet?*] Nemone contentus erit ſuâ conditione, & alienam laudabit quiſque, ſicut avarus ſatis opum ſe habere nunquam putat, alioſque ſe beatiores ac ditiores ſemper exiſtimat?

111. *Neque ſe majori pauperiorum turba comparet.*] Hinc mali origo. Plures ſe pauperiores non conſiderat avarus: at unum aut alterum opulentiores fortè ob oculos ſemper habet, eoſque ſuperare ſatagit

113. *Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat.*] Qui ſic affectus eſt, ut velit opibus omnes vincere, huic ſemper videbitur aliquis eſſe locupletior ac felicior: is invidiâ & cupiditate contabeſcet: nam ejus oculis ac judicio, ut ait Ovidius,

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in agro;
Vicinumque pecus grandius uber habet.

114. *Ut cum carceribus, &c.*] Similitudine illuſtrat quod dixit. Qui quadrigarum curſu in ſtadio certat, non reſpicit unquam poſteriores, ſed deſpicit; at priores aſpicit, ac nititur aſſequi & antevertere.

Inſtat equis auriga ſuos vincentibus, illum
Præteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raró, qui ſe vixiſſe beatum
Dicat, & exacto contentus tempore vitæ
Cedat, uti conviva ſatur, reperire queamus.
Jam ſatis eſt. Ne me Criſpini ſcrinia Lippi
Compilaſſe putes, verbum non ampliùs addam.

INTERPRETATIO.

emiſſos, auriga conatur *aſſequi equos, qui prævertunt ſuos, ſpernens eum quem præcurrit inter ultimos euntem. Hinc fit ut rarò poſſimus invenire* hominem *qui ſe dicat beatum vixiſſe,* quique *omen-ſo vitæ ſpatio, decedat contentus, ut conviva ſatiatus.* At *jam ſufficit : nec* ullum *ultrà verbum adjiciam, ne ſuſpiceris me ſuffuratum eſſe commentarios Criſpini Lippi.*

ANNOTATIONES.

Carceribus.] Hi quaſi *arceres* dicuntur, quia ibi arcentur equi certo repagulo, ne currant, antequam magiſtratus ſignum dederit. Servius ex Varrone. Hic lib. 4. de Ling. Lat. ſic ſcribit: *Circus dictus, quod circum ſpectaculis ædificatus, ubi ludi fiunt; & quod ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt. . . . . . In circo primo unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres.* Vide lib. 1. Od. 1. ubi, de curriculo, pulvere Olympico, metaque fervidis evitata rotis.

Ungula.] Pro equo ungulas habente. ſynecdoch.

Currus.] Bigas, quadrigas.

118. Exacto contentus tempore vitæ.] Senec. ad Lucil. Epiſt. 15. hunc locum videtur interpretari voluiſſe; ubi, *itaque quàm multa ſis conſecutus, recordare, Cùm aſpexeris quot te antecedant, cogita quot ſequantur. Si vis gratus eſſe adverſus Deos, & adverſus vitam tuam, cogita quàm multos antoceſſeris.*

119. Cedat uti conviva ſatur.] Deſumpta ſententia è Lucretio lib. 3.

Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? Quid mortem congemis, & fles?
Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Et paulò pòſt,

Sed quia ſemper aves, quod abeſt, præſentia temnis;
Imperfecta tibi elapſa eſt ingrataque vita:
Et nec opinati mors ad caput aſtitit, ante
Quàm ſatur ac plenus poſſis diſcedere rerum.

120 Criſpini.] Is Stoicus Philoſophus valdè loquax fuiſſe dicitur, & verſibus multis & inconditis doctrinam Stoicam complexus. Hinc lepidè noſter per hujus aretalogi mentionem Stoica dogmata venditare deſinit.

Scrinia.] Scripta in arculis, capſis, ſcriniis incluſa.

Lippi.] Vel hoc erat cognomen, vel oculis revera lippientibus ille erat. Abſurdè vetus Interpres Criſpinum ita vocari ſcribit *non oculorum ratione, ſed mentis; quod fuerit inſulſus poeta.* Tales argutiolas non venatur ſublimis ſpiritûs vates, qualis Horatius.

SATIRA II.

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolæ,
Mendici, mimæ, balatrones; hoc genus omne

INTERPRETATIO.

TIBICINARUM cœtus, pharmacopolæ, mimæ, balatrones; omnes iſti ho-

ANNOTATIONES.

1. *Ambubaiarum,*] Jul. Scalig. Poët. lib. 6. cap. 7. de hac Satirâ; *in ſecundâ,* inquit, *de mœchis exempla uſque ad faſtidium.* Sanè: & hic ſcopus eſto, flagitiorum nauſeam ingerere vel flagitioſiſſimis. Idem Scaliger alibi, loquens de Martiale Poëtâ ſic habet: *alia ejus fœda ne legerim quidem, tantum abeſt ut ad cenſuram vocem.* Ego ſimile quid hic ſi dixero vel fecero, condonabis, imò gratulabere, pudens lector. Itaque per ſalebroſa pedetentim ac ſuſpenſo gradu incedenti nihil noxium, fortaſſis & utile quidpiam occurret.

Ambubaiarum.] Multa nugantur multi de hujus vocis etymologiâ Syriacam agnoſco ſponte cum veteri Interprete, qui ſic ſcribit: *Ambubaiæ dicuntur mulieres tibicinæ linguâ Syrorum. Etenim Syris tibia, ſive ſymphonia, ambubaia dicitur.* Gravis doctrinæ & ingenii adſtipulatores accedunt non pauci, Angel. Caninius, Iſaac. Caſaubonus, &c. Joſ. Scaliger in Varron. de Ling. Lat. ad vocem *ſimpulum. Syriacum eſt,* inquit, *nam ut Abbub, anbub αὐλὸς, ambubaiarum collegia: à copher, camphora; à ſadin, ſindon; à ſabbeca, quod eſt apud Danielem, ſambuca; ſic à ſephel, ſempel, & inde ſimpulum fecerunt.* Ergo per *ambubaiarum collegia,* debemus intelligere quotquot artes exercebant impudicas, ludicras, paraſiticas, &c. Sueton. Neron. cap. 27. *cœnitabat nonnunquam in publico, inter ſcortorum totius urbis ambubaiarumque miniſteria.* Porrò non ſolùm tibias, aliaque inſtrumenta muſica, ſed & tibicines, ac tibicinas corporis quæſtu & tibiarum cantu vitam ſuſtentantes, è Syriâ Romam confluxiſſe, docet Juvenalis etiam Sat. 3. v. 62. & ſeq.

> *Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes;*
> *Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas*
> *Obliquas, nec non gentilia tympana ſecum*
> *Vexit, & ad Circum juſſas præſtare puellas.*

Ubi obſerva, propriè *tympana* vocari *gentilia,* quippe vox eſt à *tuppin* Syriacâ.

Pharmacopolæ.] Pharmacum & medicamentum, teſtibus Nonio & Euſtathio, ſunt mediæ voces, in bonam & malam partem uſurpari ſolitæ: unde & pro veneno accipi nonnunquam docuimus alibi. Sic & pharmacopolæ dicti interdum unguentarii, myropolæ, pigmentarii, & quotquot aromata & odores, item qui medicatas potiones quaſcunque divendebant. Sic etiam appellantur medici illi circumforanei & agyrtæ, qui imperitæ plebi remedia quædam, magis autem verba vendunt, per fora & compita urbium curſitantes. De his Cato apud Gell. lib. 1. cap. 15. *Itaque auditis, non auſcultatis, tanquam pharmacopolam. Nam ejus verba audiuntur: verùm ei ſe nemo committit, ſi æger eſt.*

2. *Mendici.*] Circulatores omnes, phyſiognomi, metoſcopi, chiromantici: inprimis autem Iſiaci ac Cybelæ ſacerdotes, & quicunque vaticinandi artem profeſſi ſtipem corrogabant.

Mimæ.] Geſticulatrices, ſaltatrices, ludiones, hiſtriones, ſcenici. *ἀπὸ τοῦ μιμεῖσθαι ab imitando,* vocatur mimus vel mima, quiſquis dicta vel facta cujuſque imitatur, cum laſciviâ, ſeu voce, ſeu præ-

Mœſtum ac ſollicitum eſt cantoris morte Tigelli :
Quippe benignus erat. Contrà hic, ne prodigus eſſe
Dicatur metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem depellere poſſit.
Hunc ſi perconteris, avi cur atque parentis
Præclaram ingratâ ſtringat malus ingluvie rem,

INTERPRETATIO.

mines ſunt triſtes & anxii ob *mortem Tigellii cantoris : nam munificus erat* erga illos. *E contrario ille timens haberi prodigus, etiam amico egenti nollet tribuere unde arceat frigus & ſævam famem. Iſtum ſi interroges, quamobrem avi patriſque magnas opes perperam abſumat voracitate injucunda.*

ANNOTATIONES.

cipuè geſtu, *nutu manibuſque loquax*, ut canit Claudianus.

Balatrones.] De vocis hujus origine & ſignificatione, adhuc ſub judice lis eſt. Vetus Interpres *luxurioſos ac perditos à Servilio Balatrone* dictos vult, additque : *ab hoc ſimilis vitæ homines ſunt appellati balatrones : à balatu fortaſſe dicti, quæ vox inepta eſt & ridicula. Legitur & barathrones, qui bona ſua devorando, quaſi in barathrum mittunt. Iidem & blaterones propriè dicti ſunt, à blaterando, id eſt, vaniloqui.* Triplex hic etymon vides : quorum tertium mihi magis probaretur. Sunt qui à βαλάζω deducant balatronem quaſi *aquariolum* ; vel à βάλλειν & βαλλίζειν quaſi *ſaltatorem*. Inde verò non dubitem eſſe vernacula hæc noſtra, *bal, balet, baller.* Cœlius Rhodig. lib. 15. cap. 25. ita ſcribit : balatronem invenio ſcurram fuiſſe virulentum, unde Horatius ;

balatro ſuſpendens omnia naſo.

Et S. Hieron. *ne me putes in modum ruſtici balatronis cuncta Origenis reprobare.* Conſtat balatronem dici hominem nihili, nugacem, nequam ; Italis *balatroni*, Gallis *beliſtre*, ut placet nonnullis ; quam ego etymologiam explodo.

3. Tigelli.] M. Tigellius è Sardiniâ oriundus, moribus haud probis, perinde ac ſui populares, malè audiebat. Is tamen ob ſales & jocos valdè feſtivos, præcipuè verò ob eximiam vocem, gratioſus admodum fuit Julio Cæſari, Auguſto, Cleopatræ. Ab his remuneratus in ſuæ farinæ homines copioſiùs etiam effundebat ac prodigebat ultrò quas opes collegerat. Eo nomine ab Horatio carpitur hic, item Satirâ 3. & 10. ſeq. quia, ut aiunt, ejus verſus velut parum numeroſos ac modulatos dixerat. Ejus ita meminit Cic. lib. 7. Epiſt. 24. quæ eſt ad M. Fab. Gallum : *Amoris quidem tui, quoquo me verti, veſtigia : vel proximè de Tigellio . . . . . Id ego in lucris pono non ferre hominem peſtilentiorem patriâ ſuâ . . . . Ille autem qui ſciret ſe nepotem bellum tibicinem habere, & ſat bonum unctorem, diſceſſit à me, ut mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venales, alium alio nequiorem,* (Tigellium & ejus nepotem) *cognoſti meam cauſam, & iſtius Salaconis iniquitatem.* Salaconem vocant mollem, & propter opes inſolentem.

4. Contrà hic.] Avarus quiſpiam longè à Tigellio diſſentiens, in contrarium vitium impingit.

8. Ingratâ ſtringat malus ingluvie rem] Bona ſua velut in unam pilulam ſtricta & compreſſa deglutiat. apud Athen. lib. 4. cap. 18. ex Alexide ; *Diodorus luxu patrimonium fecit pilam, adeò celeriter omnia abſorpſit.* ὀψοφάγος ἔπλασε τὴν πατρῴαν οὐσίαν. ὥστε συντόμως γγύλιον ἐποίησε καὶ ταχύ. Adagium eſt Græcum ; quaſi diceres metaphoricè, uno bolo, globulo, catapotio, omnia ſua devoravit.

Ingratâ ingluvie.] Nam quæ ſic gulosè atque inſtar pilæ ſorbentur, ſine ullo grati ſaporis guſtu per fauces tranſmittuntur.

Omnia conductis coëmens obſonia nummis ;
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Reſpondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappæ famam timet ac nebulonis,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exſecat : atque
Quanto perditior quiſquis eſt, tanto acriùs urget :
• Nomina ſectatur, modò ſumptâ veſte virili,

INTERPRETATIO.

emens dapes quaſlibet exquiſitas *pecuniâ* fœnore *comparatâ ; reſpondet : quia timet æſtimari* homo *parcus & animi exigui. Laudatur à quibuſdam, reprehenditur ab aliis. Fufidius locuples agris, & pecuniâ fœnori datâ, reformidat exiſtimationem perditi & decoctoris. Is de ſorte deducit uſuras quinas : & quo luxurioſior quiſque eſt, eo ardentiùs conſectatur : quærit nomina juvenum, qui virilem togam nuper induerunt ſub*

ANNOTATIONES.

12. *Fufidius.*] Inſignis fœnerator, immodicas uſuras exigens.

Vappæ, nebulonis.] Has voces excuſſimus Sat. præced.

14. *Quinas hic capiti mercedes exſecat.*] *Caput* eſt ſors ipſa, ſeu pecunia fœnori data, Gall. *le principal.* hujus verò fructus, reditus, fœnora, uſuras, *mercedes* vocat Horatius : Gall. *l'intereſt, la rente.* Uſura centeſima dicitur cùm de centum nummis menſibus ſingulis unus ſolvitur ; adeò ut centeſimo menſe uſura ſortem adæquet. at Fufidius iniquior multò, ſingulis menſibus non ſimplices de quibus mox, ſed *quinas* uſuras accipiebat : quas ut haberet, perditiſſimo cuique pecuniam ſuam credere amabat, ut mox dicetur. S. Ambroſ. in cap. 12. Tob. *veniunt Calendæ, parit ſors centeſimam. veniunt menſes ſinguli, generantur uſuræ. crevit centeſima : petitur, nec ſolvitur : applicatur ad ſortem. Itaque non jam centeſima incipit eſſe, ſed ſumma. hoc eſt non fœnoris centeſima, ſed fœnus centeſimæ.*

Exſecat.] Propriè. Nam illi pecuniam tradentes ad fœnus, ſtatim uſuram primi menſis demebant è ſorte, ſeu ex ipſâ quam credebant ſummâ. De uſurâ legibus humanis ac divinis prohibitâ dixi ad Epod. 2. v. 4.

15. *Quantò perditior, &c*] Quo magis novit luxuriæ deditum juvenem adeoque pecuniæ avidiorem, eò diligentiùs hunc adit, & quærit ei pecuniam credere gravioribus ſcilicet uſuris, ob urgentem inopiam vel habendi cupiditatem.

16. *Nomina ſectatur tironum, &c.*] Studet fœnerari adoleſcentibus, qui nullam à duris patribus pecuniam aut valdè exiguam accipientes, quacunque viâ, quovis fœnore quæritabant ac ſumebant, quâ ſuæ libidini ſatisfacerent eâ ætate ferventi. Atque id quidem ſcelus diu graſſatum eſt. At poſteà ex Senatuſconſ. adempta eſt actio & petitio iis qui filiisfamilias pecuniam credidiſſent in mortem patrum : ne vel occaſio hinc eſſet patri necem machinandi, aut per malas artes ac turpes pecuniam quoquo modo reddendam ac perſolvendam quæritandi. Senatus illud conſultum Macedonianum dictum eſt à Macedone iſto fœneratore. Sueton. Veſpaſ. cap. 11. *auctor Senatui fuit decernendi, ne filiorumfamilias fœneratoribus exigendi crediti jus eſſet unquam ; hoc eſt, ne poſt patrum quidem mortem.*

Nomina.] Sic vocantur tam credita quam debita, eo quod creditores in commentarios ſeu in tabulas referrent & inſcriberent nomina debitorum, ſeu eorum quibus pecuniam crediderant. Hinc *nomina facere* dicuntur tam debitores quàm creditores.

Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
Juppiter, exclamat, ſimul atque audivit? At in ſe
Pro quæſtu ſumptum facit. Hic? Vix credere poſſis
Quàm ſibi non ſit amicus: ita ut pater ille, Terentî
Fabula quem miſerum nato vixiſſe fugato
Inducit, non ſe pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quærat: Quo res hæc pertinet? Illuc:
Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.
Malthinus tunicis demiſſis ambulat. Eſt qui

INTERPRETATIO.

patribus valdè parcis. Quis autem *audiens talia, non ſtatim exclamat: Proh ſumme Jupiter! Verùm*, inquies, *ille* præclaros fortè *ſumptus facit, ſecundum ingens lucrum. Ille* ſcilicet? Quin imò *vix tibi perſuadere queas, quantum ſibi ſit inimicus. Adeo ut non iſte crudeliùs ſeſe diſcruciaverit pater ille, quem Terentii Comœdia exhibet infelicem vixiſſe*, ex quo *filium à ſe fugaverat.* Quod *ſi petat aliquis quorſum hæc ſpectans? eo nempe: cùm inſani fugiunt vitia, incidunt in oppoſita. Malthinus prolixis tunicis incedit.* Alius *eſt qui*

ANNOTATIONES.

17. *Tironum.*] Id eſt adoleſcentum. Tirones alii militiæ, alii forenſis exercitationis & eloquentiæ. Hi circa annum ætatis 17. poſt pubertatem ſcilicet, prætextam deponebant, induebant verò togam aliquando puram nivei candoris, quæ virilis dicta eſt, ut ait Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 18. *candidum umbonem* vocat Perſ. Sat. 5. v. 33. Plin. lib. 8. cap. 48. *togá purâ tyrones induuntur.* Cœl. Rhodig. lib. 24. cap. 16. *Quoniam verò*; inquit, *ut in Magiá Apuleius ſcribit, eruditiſſimi juvenes laudis gratiá, primum hoc forenſis operæ rudimentum ſubibant, ut aliquo inſigni judicio civibus ſuis noſcerentur, qui mos incipientibus adoleſcentulis ad illuſtrandum ingenii florem apud antiquos fuerat conceſſus: togam item candidam, qui hoc facerent tirones induebantur ipſo tirocinii die: ſic enim appellabant, cùm eloquentiam auſpicarentur in foro. Eam togam Cicero puram vocavit. Scribit enim ad Attic. in tyrocinio filii Ciceronis togam illi puram dediſſe Arpini.*

Maxime, quis non, &c. Quis verò non deteſtetur ejuſmodi fœneratores? Quis avaritiam eorum & nequitiam non abominetur? τόκους uſuras græci appellant, quod multos & graves debitori dolores pariant. Cic. Offic. 2. n. 89. *quid fœnerari? Tum Cato: Quid hominem, inquit, occidere?*

20. *Quam ſibi non ſit amicus.*] Quàm ſit ſordidè parcus, ſuum defraudans genium, etiam neceſſaria ſibi denegans, ac de ſe pœnas velut exigens, inſtar Menedemi apud Terentium.

Terenti fabula quem miſerum. &c.] Heautontimorumenos, ἑαυτὸν τιμωρούμενος, id eſt, *ſeipſum diſcrucians*, titulus eſt Terentianæ Comœdiæ, in quâ filium Cliniam procul in militiam abire, præ parcitate ſordidaque avaritiá, compulit durus pater Menedemus: at poſteà facti pœnitens ſeſe angebat, quod tam iniquè à ſe amandaſſet ac fugaſſet proprium filium ſenectutis ſuæ baculum & columen.

22. *Atque hic.*] Quam fœnerator iſte peſſimus.

25. *Malthinus tunicis demiſſis ambulat.*] Vetus quidem lex jubebat: *demiſſam ad talos togam quiſque in urbe habeto.* Sub Auguſto, neque reſtrictis neque fuſis incedere, laudabatur. Quintil. lib. 11. cap. ult. *cui laticlavi jus non erit, ita cingatur, ut tunica prioribus oris infrà genua paulùm, poſterioribus ad medios poplites uſque perveniant. Nam infra, mulierum eſt; ſuprà, Cen-*

Inguen ad obſcœnum ſubductis uſque facetus.
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.
Nil medium eſt. Sunt qui nolint tetigiſſe niſi illas
Quarum ſubſutâ talos tegat inſtita veſte.
Contrà alius nullam niſi olenti in fornice ſtantem.

INTERPRETATIO.

ſuccinctis uſque ad umbilicum, ſe ridiculum præbeat. *Rufillus paſtillos redolet; Gorgonius verò caprum. Nihil mediocre reperitur. Sunt qui renuant at*trectare mulieres, *præter eas, quarum talos operit faſcia* purpurea *ſtola ſubſuta. Alius è contrario nullam niſi proſtantem in fœdo lupanari.*

ANNOTATIONES.

turionum, Hinc patet, quod alibì notavimus, diſcinctum, ſive *demiſſis tunicis ambulare*, mollitiæ atque ignaviæ argumentum fuiſſe, nec non ſuperbæ & vanæ oſtentationis: ſuccinctas autem veſtes aut præcinctas viris frugi & virtute claris proprias extitiſſe. Vide Epod. 1. v. ult. & Epod. 4. v. 8.

Malthinus.] Quis ille? certè haud nobis liquet.. Mollis ac effeminatus notatur. Non. Marcell. *maltas appellari molles, antiqui voluerunt, à Græco, quaſi* μαλθακοὺς: Lucil. lib. 27. *inſanum vocant quem maltam ac feminam dici vident.* Quidam deſignari volunt Menam illum, de quo Epod. 4. Alii ipſum Mœcenatem. *Hunc eſſe qui ſolutis tunicis in urbe ſemper inceſſerit:* inquit Seneca Epiſt. 114. Julius Scaliger Poët. lib. 3. cap. 98. ita ſcribit: *Satirographi ne amicis quidem parcunt. Ingratus Horatius, qui ne à Mæcenate quidem abſtinere potuit: ſi quidem quod aiunt verum eſt, Malthinum ab eo appellatum, cujus demiſſas notaret tunicas. Ager enim Sabinus, quo canicula illa à divino viro donata fuerat, tantus tantique erat, ut objectu ſuo poſſet malefici oculi viſum intercipere, quo minus tunicarum demiſſione offenderetur.* Hæc Scaliger invidiâ ſemper in Horatium hoſtili. Verùm eſto, ipſum Mœcenatem vellicet Poëta, numquid *barbaro & ſervili animo* id faciebat? Imò *ridenti amico*. quod ait Perſius, *vafer tangit vitium, & admiſſus circum præcordia ludit* feſtivus & gratus; accepti verò beneficii paſſim memor.

Eſt qui, &c.] Alius aliud omninò vitium habet. Agrippa, inquiunt, veſtibus ad nates uſque deciſis & ſubductis uti ſolitus.

27. *Paſtillos.*] Trochiſcos, ſeu globulos odoratos. A *panis* fit diminut. paniculus, panicillus, paſtillus. Alii deducunt à πάστος *conſperſus*, nempè odorifero pulvere, & ſimilibus.

Gorgonius hircum.] Tetrum odorem, qualem hircus. Gorgonius nimiam negligentiam affectabat: Rufillus nimium cultum & munditiem. Iſto verſiculo invidiam ſibi creatam notat Horatius Sat. 4. ſeq. v. 93. Unde colligimus adverſùm nonnullos, Rufillum & Gorgonium nequaquam viles & ignobiles extitiſſe.

28. *Nil medium.*] Vix reperire eſt *auream* illam *mediocritatem*, l. 2. Od. 10.

Sunt qui nolint tetigiſſe, &c.] Jam demum à flagitiis deterret triplici argumento: quod rem familiarem exhauriant & perdant; quod corpus faciant obnoxium multis doloribus: quod honori & famæ damnum invehant.

Illas quarum ſubſuta, &c.] Matronas, quæ talares habent ſtolas, quarum imam partem aſſuta ambit faſciola, quæ inſtita dicitur, Synecdoch. Catull. Epithal. Pelei:

. . . . . veſtis
Candida purpureâ tales incinxerat orâ.

30. *Olenti in fornice*] Malè olentia, fœtidaque lupanaria notat etiam Juvenalis Sat. 6. ſarcaſticè in Meſſalinam Claudii Imperatoris uxorem adulteriis famoſam, ita ſcribens v. 116. & ſeq.

Auſa palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos;

Quidam

Quidam notus homo cum exiret fornice, Macte
Virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis,
Nam ſimul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes æquum eſt deſcendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator * * Cupiennius albi.
Audire eſt operæ pretium, procedere recte
Qui mœchis non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque hæc rara, cadat dura inter ſæpè pericla.
Hic ſe præcipitem tecto dedit. Ille flagellis

INTERPRETATIO.

Sicque ſe tuetur: *Cùm nobilis quiſpiam vir è fornice egrederetur, Cato divinus ita eſt affatus: Bono animo eſto; quippe cùm fervens ardor libidinem accenderit, iſtuc venire adoleſcentes oportet, non autem corrumpere alterum conjuges. Cupiennius* verò *ſectator mulierum* veſtes *candidas* geſtantium, *ait*: Ego quidem *nolim ita commendari.* At vos *qui exoptatis non felicem eſſe adulteris exitum, non pœniteat attendere, quales ærumnas ferant uſquequaque, & quod voluptas eis eveniat plurimis anxietatibus perturbata, & quidem infrequens*, ac *ſæpius non ſine gravibus periculis.* Ergo auſcultate. *Iſte* mœchus è *tecto ſe præcipitavit. Hic flagris mulctatus* eſt *ad*

ANNOTATIONES.

v. 130.

Obſcuriſque genis turpis fumoque lucernæ,
Fœda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

31. *Macte.*] Magis auctus eſto.

Sententia dia Catonis.] Hujus viri gravis & Cenſorii auctoritate, vult ille libidinoſus juvenis flagitia ſua defendere. Scilicet Cato videns hominem honeſtum è lupanari exeuntem quoquo modo laudavit: at cùm ventitantem illuc ſæpiùs animadvertiſſet, ita dicitur allocutus: Adoleſcens laudavi te, quòd huc interdum venires, non quòd iſtic habitares.

34. *Deſcendere.*] Apta vox. Nam ſub fornicibus & ſubterraneis locis erant ganea.

36. *Mirator Cupiennius.*] Cupiennius Libo Cumanus, Auguſti familiaritate clarus, cultûs verò corporis nitoriſque ſtudioſiſſimus: ſectator erat mulierum veſte candidâ indutarum, ſcilicet matronarum, ut poſteà dicemus.

37. *Audire eſt opera pretium, &c.*] Horat. Ennii ſunt hi verſus ab Horatio paulum immutati. Sic ille

Audire eſt opera pretium procedere rectè
Qui rem Romanam Latiumque augeſcere vultis.

39. *Corrupta dolore voluptas.*] Ad Epicuri mentem adulteria proſcribit non velut turpia, ſed quaſi remoras voluptatis, ſcilicet periculis & malis circumſepta. Præclarè Cicero in Anton. *libidinoſi, avari, facinoroſi vera laudis guſtum non habent.* At debuiſſet damnare ſaltem ut iniqua, & lumini naturali adverſa: *quod tibi nolis fieri, alteri ne feceris.*

41. *Hic ſe præcipitem, &c.*] Quoniam, ut mox è Cicerone dixi, luxurioſi non ducuntur amore recti, ſaltem pœnarum metu nonnunquam deterrentur. Valer. Maxim. lib. 6. cap. 1. n. 13. *Sed ut eos*, inquit, *ſtrictim percurram, qui in vindicandâ pudicitiâ dolore ſuo pro publicâ lege uſi ſunt. Sempron. Muſca C. Gallium deprehenſum in adulterio flagellis cecidit: C. Memmius L.*

Ad mortem cæſus: fugiens hic decidit acrem
Prædonum in turbam: dedit hic pro corpore nummos:
* * * * * * *
* * * * * *
* * * Jure omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecundâ:
Libertinarum dico: Salluſtius in quas
Non minùs inſanit quàm qui mœchatur. At hic ſi
Quà res quà ratio ſuaderet, quáque modeſtè
Munificum eſſe licet, vellet bonus atque benignus

INTERPRETATIO.

necem uſque. *Ille* noctu *fugiens incurrit in ſævas graſſatorum manus. Alius pecuniâ redemit corpus.* * * * * * * * * * * * * * * * *Meritò* factum *cuncti* dicunt. *Galba verò negabat. Sed quàm ſecurior eſt merx in mediâ conditione! Libertinarum dico.* Scilicet *erga quas Salluſtius non minùs inſanum ſe præſtat, quam qui* matronas *ſectatur? verùm enimverò ſi vellet ille eſſe munificus ac liberalis, quantum facultates & ratio permitterent, & quatenus decet eſſe moderatè liberalem;*

ANNOTATIONES.

Octavium ſimiliter deprehenſum nervis contudit. Carbo Attienus à Vibieno, item M. Pontius à Pub. Cernio deprehenſi caſtrati ſunt, &c.

Se præcipitem tecto dedit.] Fugiens vindicem maritum.

Ille flagellis ad mortem cæſus.] Gellius lib. 17. cap. 18. ex Varrone, *C. Salluſtius ſcriptor ſeriæ illius & ſeveræ orationis, in cujus hiſtoriâ notiones Cenſorias fieri atque exerceri videmus, in adulterio deprehenſus, ab Annio Milone loris benè cæſus eſt: & cùm dediſſet pecuniam dimiſſus.* Idem refert Aſconius. Juvenal. Sat. 10. v. 311.

. . . . fiet adulter
Publicus, & pœnas metuet quaſcunque maritus
Exigit iratus: nec erit felicior aſtro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat, . . .
. . . . . necat hic ferro: ſecat ille cruentis
Verberibus: quoſdam mœchos & mugilis intrat.

44. *Calones.*] Servi militum, quod palos & ligneas clavas gerebant ita dicti, item *clavatores* ob eam cauſam. Et quilibet ſervi *calones* vocati ſunt a ferendis lignis, quæ græcè ξύλα.

46. *Jure omnes.*] Omnes aiunt, jure illos puniri; & dignas flagitio pœnas dediſſe.

Galba negabat.] Salſa ironia in Servium Galbam Juriſconſultum, qui cùm eſſet famoſus adulteriis, ſui ſimilium libens patrocinium ſuſcipiebat.

47. *Tutior at quanto merx.*] Lex Julia plecti jubebat eos ſolùm qui peccaſſent in ingenuas quæ nec quæſtum corpore feciſſent, nec artem ludicram aut lenocinium exercuiſſent, nec in ſcenam operam locaſſent.

In claſſe ſecundâ.] Tres Poëta claſſes mulierum ſtatuit, 1. matronarum, 2. libertinarum, 3. meretricum.

48. *Salluſtius.*] Is eſt de quo lib. 2. Od. 2. Nonnulli perperam intelligunt ejus avunculum C. Salluſtium Criſpum hiſtoriæ ſcriptorem. At quamvis mores conveniant, non ita ratio temporum, ut obſervat eruditè Torrentius. Hic à Cenſoribus in Senatu reprehenſus quod in libertinas inſaniret, reſpondit ſe matronas non aſſectari, quaſi ſe criminis expertem excuſans. ejectus verò eſt à Senatu. Vide bell. Catilin.

49. *Mœchatur.*] Vox iſta propriè hic

Eſſe; daret quantum ſatis eſſet, nec ſibi damno
Dedecorique foret. Verùm hoc ſe amplectitur uno:
Hoc amat, hoc laudat. Matronam nullam ego tango,
Ut quondam Marſæus amator Originis: ille
Qui patrium mimæ donat fundumque laremque,
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verùm eſt cum mimis, eſt cum meretricibus: unde
Fama malum gravius quàm res trahit. An tibi abundè
Perſonam ſatis eſt, non illud quidquid ubique
Officit, evitare? bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum eſt ubicunque. Quid intereſt in matronâ, ancillâ, peccesve togatâ?

INTERPRETATIO.

donaret quantum ſufficeret, neque ſibi detrimentum afferret, & probrum. At contrà *illud ſolum in ſe æſtimat, prædicat, venditat: Ego nullam tango matronam; ſicut olim Marſæus iſte Originis amaſius, qui mimæ tribuit paterna prædia, & domum;* dicitque: *Mihi* quidem *nulla* conſuetudo *fuerit unquam cum conjugibus alienis. Atqui eſt cum mimis, eſt cum meretricibus; à quibus graviorem perniciem depromit exiſtimatio, quàm res* familiaris. *Sufficitne tibi fugere perſonam, non* autem *quodcunque ubicunque nocet? perdere bonam exiſtimationem, dilapidare patrimonium, ſemper malum eſt. Quid refert utrum pecces in matronâ,* an in *libertinâ*, an in *meretrice?*

ANNOTATIONES.

ponitur pro eo qui alienam uxorem ingenuam quidem in adulterium pellicit.

52. *Damno dedecorique.*] Damno bonorum, & famæ.

53. *Hoc ſe amplectitur uno.*] Uno libertinarum amore ſibi placet, ob hoc unum ſe laudat & venditat, quod libertinas duntaxat, non autem matronas conſectetur.

55. *Marſæus, &c.*] Ignotus ille nobis Originis mimæ & meretricis amator. Tres eo tempore fuerunt inſignes meretrices, Origo, Arbuſcula, Cytheris. Hanc Lycorim vocat Virgilius Eclogâ ultimâ, Gallo Poëtæ priùs dilectam, quæ poſtrà Antonium in caſtra ſecuta eſt.

Nil fuerit mi inquit, &c.] Sic Marſæus extenuare nititur ſuam libidinem flagitioſamque nequitiam.

58. *Verùm eſt cum mimis, &c.*] Reſpondet Horatius. Eſto nihil tibi ſit cum uxoribus alienis; at inſanis erga mimas & meretrices, à quibus famæ damnum trahis damno rei familiaris gravius: quanquam utrumque inde provenit. Plaut. Trucul. *Meretrix ut mare quod das devorat, nec apparet uſquam: miſerum infert in pauperiem; privat bonis, luce, honore, amicis.* Sapiens Rex Proverb. 5. *Ne attendas fallaciæ mulieris. favus enim diſtillans labia meretricis; & nitidius oleo guttur ejus. Noviſſima autem illius amara quaſi abſinthium, & acuta quaſi gladius biceps. Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant . . . . . longè fac ab eâ viam tuam; & ne appropinques foribus domûs ejus, ne des alienis honorem tuum & annos tuos crudeli, ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo alienâ, &c.*

62. *Quid intereſt, &c.*] Ex opinione Stoicorum paria eſſe quævis peccata dicentium.

63. *In matronâ, ancillâ peccesve togatâ.*] Tres gradus peccati ſtatuit Poëta; in matronâ, in libertinâ, in meretrice. Has triplex veſtis colorisque genus diſtinguebat. Matronæ ſtolâ candidâ induebantur; ancillæ ſive libertinæ

Villius in Fauſtâ Sullæ gener, hoc miſer uno
Nomine deceptus, pœnas dedit uſque ſuperque
Quàm ſatis eſt, pugnis cæſus, ferroque petitus,
Excluſus fore, cùm Longarenus foret intùs.
Huic ſi * * verbis mala tanta videntis
Diceret hæc animus, Quid vis tibi? numquid ego à te
Magno prognatum depoſco conſule * *
Velatumque ſtolâ, mea cùm conferbuit ira?
Quid reſponderet? Magno patre nata puella eſt.
At quanto meliora monet pugnantiaque iſtis
Dives opis natura ſuæ. Tu ſi modò rectè
Diſpenſare velis, ac non fugienda petendis
Immiſcere; tuo vitio rerumne labores,

INTERPRETATIO.

Villius Sylla gener, infelix eo duntaxat nomine illuſus, ob Fauſtam pœnas luit ſecundum & ultrà meritum, pugnis contuſus, & ferro appetitus; ejectus domo, cùm Longarenus eſſet intus, Quod ſi libidinis tot & tanta incommoda cernentis nomine mens tali homini *loqueretur iſta; Quid petis? quando meus ardor fuerit accenſus, an ego à te flagito mulierem illuſtri conſule genitam, & ſtolâ veſtitam? Quod reſponſum daret?* nempè *illuſtri patre orta eſt puella. Verùm quanto meliora & his contraria ſuadet natura ſuis opibus locuples! Si modo tu benè uti velis, & non confundere evitanda cum exoptandis; an credis nihil intereſſe utrum egeas, per tuam vitioſam cupiditatem, an per ve-*

ANNOTATIONES.

togâ pullâ: meretrices Coâ ſeu pellucidâ. Errat vetus Interpres his attribuens quod erat libertinarum; *ait* nempè meretriciam togam pullam fuiſſe, quod refellitur vel ex ſequenti textu, id quod mox dixi, ſtabiliente. Porrò eſt operæ pretium obſervare matronas, quæ adulterii convictæ à viris repudiabantur, ſtolâ candidâ ſolitas exui, & togâ veſtiri, ignominiæ causâ. *Stola plebeiis quamvis honeſtis non dabatur; ſiquidem Patricia & grandes natu matres eam deferebant honoris causâ. Erat enim ad imos pedes fluxa, quam inſtita contexta ambibat.* Contrà, *meretrices togam ſubductiorem*, & virili ſimilem geſtabant. Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 18. Feſtus: *matronas appellabant, quibus ſtolas habendi jus erat.* Non. Marcell. ex Varrone, *toga commune veſtimentum, diurnum & nocturnum; muliebre, & virile.*

64. *Villius in Fauſta Sylla gener.*] Villiorum familia Romæ nobilis. Villius iſte non revera gener, ſed ob frequentiſſimam cum Fauſtâ Syllæ filiâ conſuetudinem, ita vocatur: ſeu quod eam ſibi uxorem ſibi fore ſperaret. Unde ſequitur; *hoc miſer uno nomine deceptus.* Grandi ſcilicet nomine, ex antiquâ Scipionum gente: a quorum moribus ac virtutibus degener Sylla, magiſtratus tamen, Quæſturam, Conſulatum, Dictaturam, ac demum tyrannidem, peſſumdatâ Rep. occupavit. Cic. in Verr.

67. *Longarenus.*] Ignobilis quiſpiam; Villio tamen felicior mœchus, & gratioſior Fauſtæ.

68. *Huic ſi mutoniis verbis, &c.*] Proſopopœia paulùm obſcœna, ſed lepida & elegans.

76. *Tuo vitio rerumne labores.*] Noſtro vitio laboramus, cùm dolemus non adeſſe perdicem aut phaſianum: at rerum vitium ſeu penuria eſt, ſi deſit panis aut cibus vulgaris quilibet.

Nil referre putas? Quare, ne pœniteat te,
Deſine matronas ſectarier: unde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos virideſque lapillos,
Sit licet hoc Cerinthe tuum, tenerum eſt femur aut crus
Rectius: atque etiam melius perſæpè togatæ.
Adde huc quod mercem ſine fucis geſtat: apertè
Quod venale habet oſtendit: nec ſi quid honeſti eſt,
Jactat, habetque palam, quærit quo turpia celet.
Regibus hic mos eſt; ubi equos mercantur, opertos
Inſpiciunt: ne ſi facies (ut ſæpè) decora
Molli fulta pede eſt, emptorem inducat hiantem,
Quod pulcræ clunes, breve quod caput, ardua cervix.

INTERPRETATIO.

rum penuriam? *Quapropter ut non de- ſeas* aliquando, *abſtine deperire matronas; unde plus mœroris percipitur, quàm utilitatis ex re colligitur. Enimverò non eſt huic mollius femur, aut crus decentius, inter lapillos candidos ac virides;* (*Id verò tuum ſit licet ô Cerinthe*) *Imò ſæpius pulcrius* eſt *plebeia. Adde quod hæc mercem portat haud fucatam: ac ſi quid eſt venuſtum, haud venditat & oſtentat:* neque *ſatagit occultare quod pravum eſt. Iſta eſt conſuetudo divitibus, quando emunt equos, obtectos conſiderant, ne facies* (*quod non rarò* fit) *elegans ſi tenerâ ungulâ ſubnixa fuerit,* in errorem *impellat emptorem avidum; eo quod* ſint *decora clunes, breve caput, erecta cervix.*

ANNOTATIONES.

78. *Matronas ſectari.*] Ulpian. *Aliud eſt appellare, aliud ſectari. Appellare eſt blandâ oratione alterius pudicitiam attentare. Affectatur qui tacitus frequenter ſequitur. Aſſidua enim aſſectatio præbet nonnullam infamiam.*

80. *Niveos virideſque lapillos.*] Uniones, & ſmaragdos.

81. *Sit licet hoc Cerinthe tuum.*] Is erat amator pariter & deliciæ matronarum mundo muliebri ſplendentium: ſingulari formæ gratiâ præſtabat: Sulpitiæ Servii filiæ in primis carus. De eo Tibullus multa.

83. *Mercem.*] Corpus mercenarium, turpi quæſtu venale.

86. *Regibus.*] Nobiles ac divites appellantur ſæpè reges ob potentiam & auctoritatem quam eis confert pecunia, cui omnia obediunt.

Opertos inſpiciunt.] Pugnant exemplaria. Plura certè *opertos* habent. Senſus eſt: opertos mercantur equos, ne venuſtas corporis ſtatim capiat emptorem, faciatque ut vitium pedum non attendat, quod tamen in equo præcipuum eſt. Xenophon in libello de re equeſtri docet, in equo primam eſſe pedum conſiderationem: quoniam ut parum prodeſt ædium elegantia, ſi fundamentis ſuperſtructæ ſint vitioſis; ita equus eſt inutilis, qui pedibus haud firmis fuerit, cavendum igitur maximè ne ſit ungula mollior ac tenuior, &c. Quidam antiqui codices habent *apertos*, quod placet nonnullis, ob clariorem certè ſenſum.

88. *Hiantem.*] Præ admiratione partium quarumdam valdè concinnarum; præque emendi cupiditate.

89. *Pulcræ clunes. &c.*] Virgil. Georgic. 3.

> . . . . *illi ardua cervix*
> *Argutumque caput, brevis alvus obeſaque terga.*

Non. Marcell. hunc Horatii locum affert, ut oſtendat *clunes* feminino genere poni, quas Plautus maſculinas facit: *clunes deſertos gero.*

Hoc illi rectè : ne corporis optima lynceis
Contemplere oculis ; Hypſæa cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectes. O crus! ô brachia! verùm
Depygis, naſuta, brevi latere, ac pede longo eſt.
Matronæ præter faciem nil cernere poſſis,
Cetera, ni Catia eſt, demiſſâ veſte tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata, (nam te
Hoc facit inſanum) multæ tibi tum officient res:
Cuſtodes, lectica, ciniflones, paraſitæ,
Ad talos ſtola demiſſa, & circumdata palla,
Plurima quæ invideant purè apparere tibi rem.

INTERPRETATIO.

Illi rectè quidem *hoc* faciunt. Tu ergo pariter *ne oculis acutiſſimis intueare partes corporis formoſas ; Hypſæa* verò *cæcior ea quæ deformia ſunt aſpicias.* O *crus* venuſtum! *ô brachia* concinna! *at * * * grandiori eſt naſo, brevi latere, & pede longiori.* Præterea *nihil matronæ præter vultum videre queas, ceteras* partes *abſcondentis prolixâ ſtolâ ; niſi* fortè *Catia eſt. Quod ſi cupias cernere denegata*, quaſi *munimentis cincta ; (quippe hoc te inſanire facit) plurima res tunc impedimento tibi ſunt ; cuſtodes, lectica, cinerarii, paraſita, ſtola ad tales demiſſa, & palla circumjecta, multa impedientia ne res à te manifeſtè videantur.*

ANNOTATIONES.

90. *Lynceis oculis.*] Quales habuit LynceusApharei filius, quem fabulati ſunt ad terræ centrum pervidiſſe, eo quod primus è fodinis metalla eruiſſet.

91. *Hypſæa cæcior.*] Hæc ex illuſtri Plautiorum ſtirpe vitioſos, ut aiunt, oculos habebat. Fortè notatur ab Horatio, quod invenuſtum quempiam deperiret.

92. O *crus! ô brachia!*] Quaſi diceret Poëta: dum admiraris crus & brachia tuæ amaſiæ, non advertis alia omninò deformia.

93. *Depygis.*] Quaſi ſine pyga, πυγὴ *nates*, Epod. 8. *aridas nates*, additque: *femur tumentibus exile ſuris additum*: quod hîc ſignificat per *breve latus*.

Naſuta.] Catull.

Salve nec minimo puella naſo
Nec bello pede, &c.

Pede longo.] Ovidius,

Pes erat exiguus : pedis hæc aptiſſima forma eſt.

95. *Catia*] Hæc domi nobilis quidem, ſed parum caſta & pudica, breviori inſtar meretricum amictu utebatur, ut ſui venuſtatem corporis palam exhiberet.

96. *Interdicta.*] Partes maximè tectas & multiplici tunicâ vallatas.

98. *Lectica.*] Clauſa ſanè & operta. Torrentius hîc acri ut ſolet judicio, contra cæteros Interpretes depugnans, non intelligendum vehiculum contendit, ſed interius aliquod in ædibus conclave, quo ſe matronæ continerent ; qualis erat lecticula illa lucubratoria Auguſti apud Sueton. cap. 78. Ejuſmodi quoque lecticulam domeſticam agnoſcit Juſt. Lipſius Elect. 1. cap. 19.

Ciniflones.] A flando in cineres dicuntur *ciniflones*, qui calamiſtra, acus, veruta calefaciebant in calidis cineribus, ad criſpandos mulierum crines : item cinerarii ; nec non ornatrices, Gall. *Coeffeuſes.*

Paraſita] Garrulæ quædam & aſſentatrices mulieres, ad captandum cibum expeditæ.

99. *Palla.*] Amplus & ſinuoſus amictus tunicæ & ſtolæ ſuperindui ſolitus, velut pallium quoddam honeſtæ mulieri proprium. Non. Marcell. Galli : *manteau de ceremonie.* ſimile prope veſtimentum hodie vocant, *un ſurtout.*

Altera nil obſtat. Cois tibi pœnè videre eſt
Ut nudam, ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus. An tibi mavis
Inſidias fieri, pretiumque avellier ante
Quàm mercem oſtendi? Leporem venator ut altâ
In nive ſectatur, poſitum ſic tangere nolit:
Captat, & apponit: meus eſt amor huic ſimilis? nam
Tranſvolat in medio poſita, & fugientia captat.
Hiſcene verſiculis ſperas tibi poſſe dolores,
Atque æſtus, curaſque graves à pectore pelli?

INTERPRETATIO.

Altera nihil impedit. Per *Coas* enim veſtes *licet tibi cernere ferè quaſi nudam; ſi pravo ſit crure, aut pede: latus oculis dimetiri queat. An verò mavis decipi, & mercedem tibi prius extorqueri, quàm merx exhibeatur?* Atenim cantabis mihi iſtud: *ut venator leporem in celſa nive proſequitur: appoſitum verò ſine labore nec attingere dignatur.* *Captis* autem; *&* jucundè tum *apponit.* *Huic ſimilis eſt meus amor*, inquis; *contemnit enim in propatulo conſtituta, ardua verò deſiderat.* *An* igitur *ejuſmodi cantilenâ ſperas corde tuo abigi poſſe anxietates, ſollicitudines, mœroreſque moleſtiſſimos?*

ANNOTATIONES.

101. *Cois.*] Veſtibus bombycinis, tenuibus, pellucentibus, ex inſulâ Co, ſive Coo, ſitâ in mari Ægæo ad oram Cariæ littoralem, vernac. *Lango*; quæ tam ferax & dives, ut proverbium eſſet: *quem Cos non nutrit, hunc nec Ægyptus.* Euſtath. Coas veſtes Juvenalis appellat *multitia*: Galli *de la gaze.* Harum inventio tribuitur Pamphilæ cuidam mulieri ex inſulâ Coo. Ariſtot. Hiſtor. animal. lib. 6. Tibul. lib. 2. Eleg. 3.

Illa gerat veſtes tenues quas femina Coa
Texuit, auratas diſpoſuitque vias.

Propert. lib. 2. Eleg. 1. init.

Sive togis illam fulgentem incedere Cois.

Varro *togas vitreas* appellat. S. Hieron. ad Lætam ita ſcribit: *talia pares veſtimenta, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur.* Et te monitum velim, lector, in quibuſdam vett. codd. legi, *Chloris* pro *Cois.* Porrò jam ſuprà inſinuavimus iſtis veſtibus Romæ quidem ſolas meretrices indui conſueviſſe.

105. *Leporem venator ut alta, &c.*] Hi ſunt è Callimacho verſiculi, veluti cantiuncula quædam, quam Horatius ponit in ore ſectantis matronas. Senſus eſt: ut venator leporem per nives ſectari & capere gaudet, quem appoſitum ſibi abſque ullo labore nec tangere dignetur: captum autem venando & cum difficultate libens apponit ſibi & amicis: ſic ego, inquit ille, paratas cuivis togatas ſperno; at matronas depereo quibus frui arduum eſt.

Captat & apponit.] Ingens hîc pugna, ingens diſſenſio. Sagaciter Lambinus ita correxit. Omnes tamen codices huc uſque habuerunt, *cantat.* Interpretes in anguſtiis conſtituti venatorios clamores, quibus revocari ſolent canes, adhibuerunt: & Xenophontem afferunt præcipientem varios tonos vocis adhibendos, acutum, gravem; parvum, magnum: & ſic vocem *cantat* explicant, ſeque ut licet expediunt. Verùm ſi retinenda vetus lectio, *cantat*, referendum eſt ad cantilenam quam matronarum ſectator canit: & vox *apponit*, explicanda eſt, *addit*, ſeu *proſequitur*: ut ingenioſè ſolerterque Dacerius noſter ſubodoratus eſt & ſenſit.

109. *Hiſcene verſiculis.*] Horatius ad

Nonne cupidinibus ſtatuit natura modum; quem,
Quid latura ſibi, quid ſit dolitura negatum,
Quærere plus prodeſt, & inane abſcindere ſoldo?
Num, tibi cùm fauces urit ſitis, aurea quæris
Pocula? Num eſuriens faſtidis omnia præter
Pavonem rhombumque?
*   *   *   *   *   *
*   *   *   *   *
Non ego. Namque parabilem amo Venerem facilemque:
Illam, Pòſt paulò; Sed pluris; Si exierit vir;
Gallis hanc, Philodemus ait: Sibi, quæ neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cùm eſt juſſa, venire:
Candida rectaque ſit, munda hactenus; ut neque longa

INTERPRETATIO.

Numquid natura non ponit cupiditatibus modum, quem inveſtigare ſatius eſt, videlicet, *quid ſibi denegatum patienter ferat, & quid doleat; atque inutile amputare à ſolido? An quando ſitis urit tibi fauces, aurea quæris pocula? an fame urgente ſpernis omnia præter pavonem & rhombum?* * * * * * * * * *

* * * * * *Non ego certè. Quippe amo Venerem promptam & expeditam.* Quæ verò dicit: *Paulò pòſt; at majori pretio; ſi vir diſceſſerit; illam Philodemus ait Gallis* relinquendam: *ſibi* autem peti eam, *quæ nec cariori pretio conſtet, nec moretur venire cùm advocatur: candida ſit, & recta, adeo concinna, ut non cupiat ap-*

ANNOTATIONES.

illum qui cantavit Callimachi verſiculos, reſpondet: ſiccine per leviculam cantionem ſperas eluctari graves curas, & mœrores, aliaque mala, quæ matronarum amorem comitantur? an non ſatius tibi foret modum ſequi à naturâ præſcriptum? &c.

113. *Inane abſcindere ſoldo.*] *Inane*, quo ſibi denegato natura facilè careat: *ſoldo*, ſive ſolido & neceſſario, quod ſine dolore nequeat non habere, ſibique negari haud patienter ferat.

114. *Aurea quæris pocula?*] Senec. Epiſt. 110. *Natura hoc unum jubet ſitim extingui. Utrum ſit aureum poculum, an cryſtallinum, an Tiburtinus calix, an manus concava, nihil refert. Itaque Horatius negat ad ſitim pertinere quo poculo aqua, aut quàm eleganti manu miniſtretur.*

116. *Pavonem.*] *Hunc cibi gratiâ Romæ primus occidit orator Hortenſius, aditiali cœnâ ſacerdotii: ſaginare primus inſtituit circa noviſſimum piraticum bellum M. Aufidius Lurco, ex eoque quæſtu reditus ſeſtertium ſexaginta M. habuit.* Plin. lib. 10. cap. 20. Varro Ælian. Vide Macrob. lib. Saturnal. 3. cap. 13. ubi ſcribit: *M. Varro de pavonibus in villâ nutriendis loquens ſic ait: primus hos Q. Hortenſius augurali cœnâ dicitur poſuiſſe.* Hinc factum *ut ova eorum* denariis væneant *quinis, ipſi facilè quinquagenis, &c.*

Rhombum.] Exquiſiti ſaporis piſcem: Gall. *turbot.* De eo Epod. 2. v. 50.

121. *Gallis.*] Cybelæ ſacerdotibus, evirati, caſtratis, adeoque moram ſponte ferentibus.

Philodemus.] Quis ille, incertum. Afferunt vulgò Poëtam Epicureum, patriâ Gadaræum, qui Græcè ſcripſit quædam Epigrammata. Meminere Strabo, Aſconius &c.

123. *Neque longa magis, &c.*] *Adjuta cothurnis*, ut ait Juvenal. Sat. 6. v. 505.

Nec

Nec magis alba velit, quàm det natura, videri.
*   *   *   *   hæc
Ilia & Ægeria eſt : do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne   .   .   vir rure recurrat :
Janua frangatur : latret canis : undique magno
Pulſa domus ſtrepitu reſonet : vel pallida lecto
Deſiliat mulier : miſeram ſe conſcia clamet :
Cruribus hæc metuat, doti deprenſa, egomet mî.
Diſcinctâ tunicâ fugiendum eſt, ac pede nudo;
Ne nummi pereant, aut pyga, aut denique fama.
Deprendi miſerum eſt : Fabio vel judice vincam.

INTERPRETATIO.

ſorere grandior aut candidior quàm natura conceſſit. * * * * * * * * *hæc* mihi *Ilia & Ægeria eſt : illi tribuo quodcunque elogium. Nec metuo* * * *ne vir redeat rure ; fores effringantur ; canis latret ; ædes ingenti fragore concuſſa undique perſtrepant : fœmina pallens deſcendat è cubili ;* ancilla *conſcia exclamet ſe infortunatam. hæc timeat cruribus ; deprehenſa doti ; ego* denique *ipſe mihi. Fugiendum eſt veſte non cinctâ, & pedibus nudis : ne luant nummi, nates, vel demum exiſtimatio. Miſerum eſt deprehendi : vincam etiam Fabio judice.*

ANNOTATIONES.

124. *Magis alba.*] Pictis & dealbatis cretâ vel ceruſſâ genis, *ceruſſatis buccis*, ut loquitur Cicero in Piſon. Propert. lib. 3. Eleg. 25.

Cùm tibi quæſitus candor in ore foret.

Martial. lib 7. Epig. 24.

ceruſſatâ candidiora cute.

126. *Ilia & Ægeria eſt*] Tanti facio, quanti Iliam Romuli matrem & Ægeriam Nympham cum quâ Numæ conſuetudo.

129. *Vel pallida.*] Alii legunt, *vepallida*, ut apud Perſ. *vegrandis*, augente ſignificationem particulâ : valdè pallens & pavens.

130. *Conſcia.*] Adulterii conciliatrix, vel ſimpliciter *conſcia*, herilis flagitii particeps ancilla : proindeque metuens ne iratus herus furorem in ipſam vertat, ejuſque crura fuſte verberet, truncet, frangat.

131. *Doti deprehenſa.*] Uxor à viro deprehenſa in adulterio metuat ſuæ doti ; id eſt, ne dotem amittat. Hanc enim illi adimebat lex Julia, & marito adjudicabat : interficere verò deprehenſam patri quidem permittebat, non autem marito : cui tamen id licuit ante Juliam legem. Ulpian. regul. Tit. 6. Cato apud Gellium lib. 10. cap. 23. Valer. Max. lib. 8. cap. 2. ubi inſigne C. Marii judicium in C. Titinnium Minturnenſem, qui cùm Fanniam uxorem in adulterio deprehenſam repudiaſſet, ac dote ſpoliare conaretur ; Marius Fanniam impudicitiæ ream ſeſtertio nummo, Titinnium autem ſummâ totius dotis damnavit : præfatus ſe hanc judicandi rationem ſecutum, quod ſibi liqueret Titinnium impudicam eo animo duxiſſe, ut ejus doti inſidias ſtrueret.

Egomet mihi.] Ne verbera, plagas, necem ſubire cogar, aut ſaltem pecuniâ me redimere.

133. *Aut pyga.*] Ne mihi perna ſuccidatur ; aut raphaniſmum patiar. De eo Juvenalis antè citatus.

Aut fama.] Lex enim infamiam adulteris inurebat.

Fabio vel judice vincam.] Hunc celebrem eo tempore Juriſconſultum falsè notat Horatius : *vincam* inquiens, *judice Fabio*, qui in adulterio aliquando deprehenſus malo ſuo expertus eſt, *miſerum* eſſe *deprehendi.*

SATIRA III.

Aliena quiſque peccata videt, ad propria cæcutit. Vitia leviora in amicis debent excuſari. Malè Stoïci aſſerunt paria eſſe omnia peccata.

OMNIBUS hoc vitium eſt cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Injuſſi nunquam deſiſtant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Cæſar, qui cogere poſſet,
Si peteret per amicitiam patris, atque ſuam, non
Quidquam proficeret, ſi collibuiſſet, ab ovo
Uſque ad mala citaret, io Bacche, modò ſummâ

INTERPRETATIO.

CUNCTIS hoc ineſt vitium cantoribus, ut cum familiaribus rogati cantare, ſemper renuant; minimè rogati nunquam ceſſent. Id habebat Tigellius ille Sardus. Auguſtus qui cogere potuiſſet, ſi rogaret per benevolentiam patris & ſuam, nihil obtinebat. Quod ſi placeret, ab ovo uſque ad poma recitabat, io Bacche, nunc ſupremâ voce, jam

ANNOTATIONES.

1. *Omnibus hoc.*] Serium nihil præfert ac ſpondet prima frons hujus Satiræ: at ſi totam ſpectes, nihil uſquam ſerium magis. Itaque in hac, ut & in præcedenti, callidus ubique Horatius & ſummè vafer, ab jocoſo exordio quibus animum lectoris excitat, ad graviora quæque ſenſim progreditur, ac morum præceptiones inſinuat præſtantiſſimas. Hic ſcopus eſt, Virgilium *animæ dimidium ſuæ* tueri adverſus obtrectatores quoſdam, qui *ingentis* alioqui virum *ingenii*, ob leviora quæpiam vitia, iniquiùs vellicabant.

3. *Sardus Tigellius.*] Vel nomen eſt proprium *Sardus*, vel gentile ab Sardiniâ patriâ. Neque certè idem eſt qui Hermogenes, de quo poſtmodum. Utrique nomen *Tigellius*: at hic vivebat adhuc dum hæc Poeta ſcriberet, ut legenti patet: ille verò jam vitâ ceſſerat: quod quidem perſpicuum eſt ex Satiræ præcedentis initio.

4. *Cogere poſſet.*] Pro ſummâ & Imperatoriâ auctoritate.

5. *Patris.*] Patris ſui per adoptionem, Julii nempè Cæſaris, a quo Tigellius beneficiis haud mediocribus, & gratiâ ſingulari honoratus fuerat, ut dictum eſt in ſuperioribus.

6. *Ab ovo uſque ad mala.*] A principio cœnæ ad finem. Poma & bellaria ad ſecundam menſam pertinere, notum eſt: initium verò cœnæ duci ab ovis, vel Epiſtola ad Pætum, quæ eſt 20 lib. 9. Cic. ſatis oſtendit: *integram famem ad ovum affero* inquit. Hinc & Apuleius ova *guſtulum* cœnæ vocat. Vide Juſt. Lipſ. antiq. Lect. lib. 3.

7. *Citaret io Bacche.*] Recitaret carmen ab ipſomet fortè compoſitum, ſic incipiens: *io Bacche*: vel cujus hoc eſſet epodium rythmi, verſiculus intercalaris, recantatio, gall. *le refrain, la repriſe.* Apage qui legunt *Io Bacchæ* id eſt, Bacchantes. Te verò, lector, ne moveat brevis ſyllaba in voce, *Bacche*; id enim & concinnum & elegans, cùm ipſa formula citatur.

Summâ voce.] Acutiſſimâ, Gall. *le deſſus.*

Voce, modò hac reſonat quæ chordis quatuor ima.
Nil æquale homini fuit illi: ſæpè velut qui
Currebat fugiens hoſtem, perſæpè velut qui
Junonis ſacra ferret. Habebat ſæpè ducentos,
Sæpè decem ſervos. Modò reges, atque tetrarchas,
Omnia magna loquens: modò, Sit mihi menſa tripes, &

INTERPRETATIO.

infimâ quæ reſonat in *fidibus quatuor. In illo homine nihil ſimile erat: qui interdum currebat quaſi hoſtem fugeret*, *aliàs* lentus incedebat, *tanquam Junonis ſacra portaret. Aliquando famulos habebat ducentos, ſæpiùs decem. Nunc jactitans reges & præfectos, & cuncta ſumma: mox* verò aiebat: *Adſit mihi* tantùm *menſa tripes, & concha puri-*

ANNOTATIONES.

8. *Imâ.*] Graviſſima. Gall. *la baſſe.*

Reſonat quæ chordis quatuor.] Tigellius voce pariter & fidibus canebat, tetrachordo ſcilicet, ſeu inſtrumento muſico quatuor chordarum, modò ſupremas modò infimas tangens partes, voci nunc ſummæ nunc imæ accommodans; vel ſummos imis modulos ac numeros ex arte miſcens atque attemperans.

9. *Nihil æquale homini fuit illi.*] Ille homo ſibimet paſſim diſſimilis erat; varius, inconſtans.

Sæpè currebat. &c.] Salluſt. in Catilin. *citus modò, modo tardus inceſſus erat.* Cic. Offic. 1. n. 131. *Cavendum eſt autem ne aut tarditatibus utamur in greſſu mollioribus, ut pomparum ferculis ſimiles eſſe videamur: aut in feſtinationibus ſuſcipiamus nimias celeritates; quæ cùm fiunt, anhelitus moventur, vultus mutantur, ora torquentur: ex quibus magna ſignificatio fit, non adeſſe conſtantiam.* Vide Senec. Epiſt. 22.

10. *Velut qui Junonis ſacra ferret.*] Proverbium eſt, ἥραῖον βαδίζειν, *Junonium, ſeu Junonis ad inſtar procedere*: inde natum, quod Junonii inceſſus gravitas & majeſtas celebretur Virgil. Æneid. 1. v. 50. Quapropter etiam boves ad ejus ſacra quæſitas idem refert Georgic. 3. v. 532. nimirùm ob tarditatem. Hinc & virgines dictæ κανήφοροι, quæ gravi & lento gradu procedebant in Junonis ſacris, impoſita capitibus caniſtra ferentes, in quibus continebantur res ad illa neceſſariæ. Cic. in Verrem: *Erant præterea ænea duo ſigna, eximiâ venuſtate, virginali habitu atque veſtitu: quæ manibus ſublatis ſacra more Athenienſium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebant. Canephoræ ipſa vocabantur.* Ovid. 2. Metamorph:

Illa fortè die caſtæ de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.

Ex his patet canephoras extitiſſe Junoni, Cereri, Palladi. Vide lib. 2. Sat. 8. v. 14.

12. *Tetrarchas.*] Præfectos quatuor provinciis.

13. *Sit mihi menſa tripes.*] Paulò antè grandia & ſumma quæque in ore habebat: jam verò ait; Pauca & parva ſufficiunt; modicam & vilem volo ſupellectilem; ſatis mihi eſt una *menſa tripes*, &c. ut vulgò. Nam magnatibus non unica ſed plurimæ, eæque uno pede nixæ, ſaltem quædam. Luxuriam iſtam proſcribit Juvenalis Sat. 11.

. . . . *latos ſuſtinet orbes*
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu.

Dio in Nerone refert, *Senecæ* adfuiſſe menſas tripedes è cedro quingentas. Juſt. Lipſius antè cit. rem luculenter exponit: in cœnaculo, inquit, menſa collocabatur rotunda, plebeiorum tripes, & è ſimplici ligno, divitum ac procerum citrea, acerna, aut quam lamina integebat ar-

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis ;
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum ,
Quàm aut aquila , aut ſerpens Epidaurius ? at tibi contrà
Evenit , inquirant vitia ut tua rurſus & illi.
Iracundior eſt paulò , minus aptus acutis
Naribus horum hominum : rideri poſſit , eo quod
Rnſticiùs tonſo toga defluit , & malè laxus
In pede calceus hæret. At eſt bonus , ut melior vir
Non alius quiſquam : at tibi amicus ; at ingenium ingens
Inculto latet hoc ſub corpore. Denique teipſum

INTERPRETATIO.

Enimverò *quandoquidem perſpicis tua vitia , lippiens oculis unctis ; quare in peccatis amicorum adeo perſpicax es , velut aquila , aut anguis Epidaurius ? Verùm tibi viciſſim accidit , ut etiam vitia tua alii pariter inquirant.* Sic quidam aiunt *Ad iram ille paululùm eſt pronior parum idoneus naribus iſtorum hominum : illudi poteſt quod toga delabitur ei inconcinnè tonſo ; atque laxior calceus pedi non bene inhæret. Sed probus eſt vir* , inquam ego , adcò *ut nemo ſit probior : ſed tibi amicus : ſed mens magna tegitur eo corpore non ita* bellè *compoſito. Uno verbo temet examina ,*

ANNOTATIONES:

25. *Pervideas oculis mala lippus inunctis.*] Quamvis optimè videas tua mala , connives tamen ad illa , fingiſque non videre , quaſi *lippus* , habenſque oculos mordaci pituità ſuffuſos quâ viſûs acies ob undit[ur] & obſcuratur.

27. *Aquila.* Acuto prorsùs viſu pollet. Plin. lib. 10. cap 3. Vide quæ annotavi lib. 4. Od. 4.

Serpens Epidaurius.] Metonym. pro quolibet ſerpente , ſeu potiùs , dracone , qui à *δέρκειν* , vel , *δέρκεσθαι* , *videre* , nomen accepit , quaſi *ὀξὺ βλέπων* , *acutè perſpiciens.* Hinc th[eſa]uris invigilantes dracones , causâ cuſtodiæ , antiqui finxerunt. Feſt. De *Epidaurio ſerpente* Tit. Liv. lib. 11. Epitome. Valer. Maxim. lib. 1. cap. 8. & alii. Nempè cùm peſte urbs laboraret , ex Sibyllinis libris Romani profecti ſunt Epidaurum Peloponneſi civitatem , ubi Æſculapius colebatur. Cumque numen invitarent ut Romam ſe conferret , ſerpens ſeu Æſculapius anguis ſpecie conſpectus eſt ad navem Romanorum pergere. Itaque Romam delatus , in inſula Tiberis cùm triduo viſus eſſet , poſtea non comparuit. Illic autem poſuerunt illius ſimulacrum.

29. *Iracundior eſt paulò.*] His verſibus indicari ac velut pingi Virgilium , tradit vetus Interpres.

Minus aptus acutis naribus horum hominum.] Parum aptus ad congreſſus aulicorum hominum , qui ſolent eſſe dicaces ac deriſores : quales ſunt qui *acutis* ſunt *naribus.* Perſ. Sat. 1. v. 40.

Rides , ait , ac nimis uncis
Naribus indulges.

31. *Rnſticiùs tonſo toga defluit , &c.*] Tria ſcilicet aulici vitia exprobrabant Virgilio , quòd iracundior , quòd moroſior eſſet ; quòd corporis nitorem habitûſque concinnitatem haud curaret. In hac porrò cultûs negligentiâ tria hic notantur : quòd , ruſticorum more , barba malè tonſa , & capilli inæqualiter decurtati ; quòd toga non ſatis compoſita ; quòd calcei pedibus haud benè apti & accommodati. Ovidius ,

Ne vagus in laxâ pes tibi pelle natet.

32. *At eſt bonus , &c.*] Tres virtutes affert conſpicuas , quarum ſplendor leviores nævos debeat obtegere & compenſare. Erat enim Virgilius vir optimus erat fidei in amicos obſer[v]antiſſimus , erat ingenio grandi præditus.

Concute, num qua tibi vitiorum inſeverit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala. Namque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.
Illuc prævertamur: amatorem quod amicæ
Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant; velut Balbinum polypus Agnæ:
Vellem in amicitiâ ſic erraremus; & iſti
Errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.
At, pater ut gnati, ſic nos debemus amici,
Si quod ſit vitium, non faſtidire. Strabonem

INTERPRETATIO.

utrum vitia quæpiam tibi natura ingeneraverit, vel prava conſuetudo. Etenim filix comburenda creſcit in agris incultis. Huc potiùs deveniamus, quod amatori conniventi vitia amicæ vel maxima non videntur, quin & jucunda ſunt: quemadmodum Balbino polypus Agnæ. Optarem ut ſic deciperemur erga amicos: & virtus decorum nomen impoſuiſſet iſti errori. Verùm enim debemus non aſpernari vitium amici, ſi aliquod ineſt; velut pater filii nævos haud faſtidit. *Stra-*

ANNOTATIONES.

37. *Neglectis urenda filix innaſcitur agris.*] Sicut inutiles & noxiæ herbæ creſcunt in agro inculto; ſic vitia in animo Philoſophiæ documentis ac virtutibus non imbuto.

38. *Amatorem quod amicæ turpia decipiunt cæcum vitia.*] Theocrit. Eidyll. 6. ἔρωτι πολλάκις τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. *amori ſæpè non pulcra pulcra videntur.* Idem Eidyll. 10. *ô Bombyce venuſta, omnes te Syram, vocant macram ſole aduſtam Ego verò ſolus dico te flavam eſſe ſicut mel.*

39. *Aut etiam ipſa hæc delectant.*] Cic. 1. de Nat. Deor. n. 80. *Nobis qui adoleſcentulis delectamur, etiam vitia ſæpè jucunda ſunt. Nævus in articulo pueri delectat Alcæum. At eſt corporis macula nævus; illi tamen hoc lumen videbatur. Q. Catulus dilexit municipem ſuum Roſcium . . . . huic pulcrior Deo? At erat ſicut hodie eſt, perverſiſſimis oculis. Quid refert, ſi hoc ipſum ſalſum, illi venuſtum videbatur?* huc etiam pertinet, quod ſcribit Lucret. in fine lib. 4.

Nam divinitùs interdum Venerisque ſagittis
Deteriore fit ut formâ muliercula ametur,
. . . .
Quod ſupereſt conſuetudo concinnat amorem.

Et paulò antè:

Nam faciunt homines plerumque cupidine cæci;
. . . . . .
Pravas turpeſque videmus
Eſſe in deliciis.

40. *Balbinum polypus Agnæ.*] Agnæ amicæ polypus licet fœtens delectat Balbinum amatorem. De polypo narium morbo, Vide Epod. 12.

41. *In amicitiâ ſic erraremus.*] Amicorum vitia diſſimulantes, excuſantes, obvelantes.

Iſti errori nomen virtus poſuiſſet honeſtum.] Quintil. lib. 3. cap. 7. *Quia ſit quædam virtutibus ac vitiis vicinitas, utendum proximâ derivatione verborum, ut pro temerario fortem, pro prodigo liberalem, pro avaro parcum vocemus. Quæ eadem etiam contrà valent.*

44. *Strabonem appellas pætum.*] *Strabo*, cujus oculi ſunt diſtorti. Gall. *louche*.

Pætus Cujus oculi ſunt ſemiclauſi, leviter declinati; item qui tremuli huc & illuc céleriter volvuntur. Tales autem Veneri fuiſſe non ſine aliquâ gratiâ & decore, aiunt.

Appellat pætum pater; & pullum, malè parvus
Si cui filius eſt; ut abortivus fuit olim
Siſyphus: hunc varum, diſtortis cruribus; illum
Balbutit ſcaurum, pravis fultum malè talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulò eſt: concinnus amicis
Poſtulat ut videatur. at eſt truculentior, atque
Plus æquo liber: ſimplex, fortiſque habeatur.
Caldior eſt; acres inter numeretur: opinor,
Hæc res & jungit, junctos & ſervat amicos.
At nos virtutes ipſas invertimus, atque
Syncerum cupimus vas incruſtare. Probus quis

INTERPRETATIO.

benem pater vocat pœtum : & pullum dicit qui filium habet puſionem, qualis abortivus extitit pridem Siſyphus : hunc qui *diſtortus eſt cruribus, appellat varum : illum* verò *malè nixum pravis talis, balbutiendo ſcaurum* nuncupat. Sic igitur ſi *quis* amicorum *parciùs victitat: appelletur frugalis. Qui tantulùm importunus atque jactabundus fuerit*, dicamus : *cupit lepidus videri familiaribus, ſed eſt aſperior & paulò liberior*, is *æſtimetur ſincerus & animoſus : ferventior eſt; inter fortes cenſeatur. Hæc*, ut *arbitror, & amicos ſociat & conſociatos retinet. At nos ipſas virtutes malè interpretamur, & vas purum inficere volumus.* Si *bonus aliquis nobiſcum vivit :*

ANNOTATIONES.

45. *Pullum.*] Sueton, Calig. cap. 13. *exoptatiſſimus erat princeps . . . . . quod infantem plerique cognoverant . . . . ſuper fauſta nomina . ſidus . & pullum, & puppum, & alumnum appellabant.*

Malè parvus.] Nanus, puſio, pumilio: quaſi *abortivus*, cui juſtam magnitudinem natura non tribuit, quam aliis dare ſolet.

47. *Siſyphus.*] Filius M. Antonii Triumviri, ſtaturâ quidem fuit duntaxat bipedali, ſed ingenio acutiſſimo; unde nomen, quod perinde callidus eſſet ac Siſyphus ille fabuloſus, de quo lib. 2. Od. 14. & Epod. ult.

Varum.] Qui pedes habet introrſum retortos.

48 *Scaurum.*] Talos habentem extantes, vel inverſos ac tortuoſos.

Balbutit.] Invidiæ minuendæ causâ balbutiendo Scaulum vocat, l pro r pronuntians; quod familiare eſt balbis. Porrò nobiles Romæ fuiſſe Strabones, Varos, Scauros, Pœtos, nemo neſcit.

49. *Ineptus.*] Cic. 2. de Orat. *Qui aut tempus quid poſtulet non videt; aut qui plura loquitur, aut ſe oſtentat; aut eorum quibuſcum eſt, vel dignitatis vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere aut inconcinnus aut multus eſt, is ineptus dicitur.*

50. *Concinnus.*] Commodus, ſe attemperans moribus & ingenio eorum quibuſcum verſatur ac vivit, Gall. *de bonne humeur, complaiſant. de bonne compagnie.*

52. *Liber.*] Liberè veritatem eloquens.

55. *Invertimus.*] Ipſa bona detorquemus in malum.

56. *Syncerum vas cupimus incruſtare.*] Similes ſumus ei qui vaſi puro tectorium induceret impurum; adeoque inquinaret alioqui bonum & ſincerum per ſeſe, malè incruſtando. Lucil.

. . . . *regionibus illis*
Incruſtatu' calix rutâ caulive bibetur.

Nobiſcum vivit; multum eſt demiſſus homo. Illi
Tardo cognomen pinguis damus. Hic fugit omnes
Inſidias, nullique malo latus obdit apertum,
Cum genus hoc inter vitæ verſetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina: pro benè ſano
Ac non incauto, fictum aſtutumque vocamus.
Simplicior ſi quis, (qualem me ſæpè libenter
Obtulerim tibi Mœcenas), ut fortè legentem
Aut tacitum impellat quovis ſermone moleſtus:
Communi ſenſu planè caret, inquimus. Eheu
Quam temerè in noſmet legem ſancimus iniquam!
Nam vitiis nemo ſine naſcitur: optimus ille eſt,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut æquum eſt,
Cum mea compenſet vitiis bona; pluribus hiſce,
(Si modò plura mihi bona ſunt) inclinet; amari
Si volet: hac lege, in trutinâ ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,

INTERPRETATIO.

homo eſt *abjectus valdè*, inquimus. *Iſti lento damus cognomen craſſi. Ille dolos omnes eluctatur, & nemini improbo expoſitum latus præbet, quamvis converſetur cum iis hominibus, apud quos regnant vehemens invidia & criminationes*: hunc *non prudentem & cautum*, ſed *verſipellem & malitioſum dicimus. Si quis apertior (qualem non rarò tibi me ſponte exhibui, ô Mæcenas) ut lectioni vacantem vel cogitabundum fortaſſis interpellet, quacunque allocutione importunus; dicimus: ſenſu communi omnino eſt* ille *deſtitutus. Eheu quàm injuſtam conditionem nobis ſtatuimus imprudenter! nullus enim ſine vitiis naſcitur*: atque *is qui levioribus premitur, perfectiſſimus habetur.* Benignus *amicus, ut par eſt, meas virtutes cum vitiis comparans; in illas majores (ſi quidem majores habeo virtutes*, quàm vitia) *propendeat, ſi diligi cupiat*: ac *pari conditione in eadem librâ ponderabitur. Quiſquis petit amicum non lædere ſuis*

ANNOTATIONES.

57. *Illi tardo cognomen pinguis damus.*] Si quis tardior in delibetando, hunc ſtupidum vocamus, cùm prudens in hoc magis dicendus foret. Cic. Quæſt. Acad. 4. *vide quàm ſit cautus is quem iſti tardum vocant.*

63. *Simplicior.*] Non diſſimulator, aut aſſentator, qui *tempora fandi mollia* & commoda non obſervans amicum interpellet ſeria quæpiam agentem vel meditantem.

Qualem me ſæpè, &c.] Dum ita ſemetipſum accuſat Horatius, callidè removet a ſe aſtutiæ & calliditatis opinionem & famam, quâ cum nonnulli aſpergebant: atque ipſum Mœcenatem adhibet teſtem ſuæ ſimplicitatis.

68. *Vitiis nemo ſine naſcitur.*] Demoſthen. de coronâ, *undè ἁμαρτεῖν ἐστὶ θεῶν, nihil peccare Deorum eſt.* Propert. *Unicuique dedit vitium natura creato.* Huc pertinet quod ait Juvenalis Sat. 14.

Mitem animum & mores modicis erroribus æquos
Præcipit.

73. *Tuberibus*] Vitiis paulò majoribus. Tuber Gall. *une boſſe*. Poteſt etiam referri huc quod Plinius lib. 19. cap. 2. callum terræ vocat *tubera*, Gall. *des truffes.*

Poſtulat;

Poſtulat; ignoſcat verrucis illius. Æquum eſt,
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.
Denique quatenus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia: cur non
Ponderibus modulisque ſuis ratio utitur; ac res
Ut quæque eſt, ita ſuppliciis delicta coercet?
Si quis eum ſervum, patinam qui tollere juſſus,
Semeſos piſces tepidumque ligurrierit jus,
In cruce ſuffigat: Labeone inſanior inter
Sanos dicatur: quanto hoc furioſius, atque
Majus peccatum eſt: paulum deliquit amicus:
Quod niſi concedas, habeare inſuavis, acerbus:

INTERPRETATIO.

tuberibus, parcat ejus verrucis. Juſtum eſt ut qui poſtulat indulgentiam ſuis *delictis, is parem referat. Denique quoniam omninò reſecari vitium iracundiæ, aliaque ſtultis inhærentia minimè poſſunt; quare non ratio adhibet examen & judicium ſuum, atque pœnis cohibet peccata, ſecundum res cujuſque meritum? ſi aliquis cruce plectat eum famulum, qui juſſus auferre catinum, delibarit ſemeſos piſces, & juſculum* adhuc *tepens;* ille *dementior Labeone putabitur à ſapientibus. At quanto gravius illo & tetrius eſt delictum* iſtud: *amicus peccavit aliquantulum; quod ſi non ignoſcas, cenſeberis amarior & ferocior:*

ANNOTATIONES

74. *Verrucis.*] Minoribus vitiis. *Verruca*. caruncula calloſa. Gal. *un poireau.* Agell. lib. 3. cap. 7. *ire jubeas milites ad verrucam illam: ſic enim M. Cato locum editum appellat;* nempè ob ſimilitudinem.

78. *Ponderibus modulisque ſuis.*] Ita exprimitur egregiè animi pars ſeu facultas æſtimatrix rerum, quâ de ſingulis judicat, & expenſis hinc & inde momentis quæ potiora ſint, arbitratur, cenſet, decernit, ſtatuit: Græcis κριτήριον. *hac veritas dignoſcitur.* inquit Laërt. in Zen.

80. *Si quis eum ſervum, &c.*] Quamvis in ſervos jus vitæ ac necis habeant domini; ne tamen in eos ſæviant quaſi tyranni, monet eleganter Macrob. lib. Saturn. 1. cap. 11. *non quantum decet, ſed quantum libet exercere volumus in ſervos. . . virgâ murmur omne compeſcitur. . . . tuſſis. ſternutamentum. ſingultus magno malo luitur. &c.*

81. *Ligurrierit.*] A Gr. λείχειν, *lingere*. Gall. *lécher*. vel ἀπὸ τοῦ λιγυροῦ, quod ſuave ſignificat. A Liguribus populis, non niſi ineptus quiſpiam & indoctus crediderit poſſe deduci. *Ligurrierit jus*. Gall. *qui aura trempé ſes doigts dans la ſauce.*

82. *In cruce ſuffigat.*] Crux differebat à furcâ ſive patibulo. Hoc erat ſtipes rectus habens duo cornua, inter quæ inſerebatur cervix facinoroſi, manus autem ramis illis ſeu cornibus alligabantur. Itaque nequam geſtans furcam ſeu patibulum, virgis cædebatur à conſervis, aut etiam a carnifice: poſteà verò in crucem interdum agebatur, clavis in eâ confixus. Iſidor. Orig. lib. 5. cap. 27. *Patibuli minor pœna quàm crucis. Nam patibulum ſtatim appenſos exanimat ſtrangulando: crux autem ſuffixos diu torquet & cruciat* De his multa eruditè Salmaſ. Epiſt. ad Th. Barthol. item J. Lipſ. de cruce.

Labeone inſanior.] M. Antiſtius Labeo, Juriſconſultus, tam petulanti linguâ & pervicaciâ, ut in Auguſtum multa effutiret, ejuſque perperam leges reprehenderet. Sueton. Octav. cap. 54. Dio lib. 54. Gellius lib. 13. cap. 12. *agitabat hominem libertas quædam nimia & ve-*

Odiſti, & fugis, ut Druſonem debitor æris:
Qui niſi, cùm triſtes miſero venere Calendæ,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo hiſtorias captivus ut audit,
Comminxit lectum potus, menſave catillum
Evandri manibus tritum dejecit: ob hanc rem,
Aut poſitum ante meâ quia pullum in parte catini
Suſtulit eſuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, ſi furtum fecerit, aut ſi
Prodiderit commiſſa fide, ſponſumve negarit?
Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum eſt; ſenſus moreſque repugnant,

INTERPRETATIO.

averſaris & fugit non ſecùs ac Druſonem pecuniæ debitor: qui, quoties triſtes Calendæ infelici advenerunt, niſi fœnus aut pecuniam creditam *undecunque expedit, veluti captivus cogitur auſcultare importunas ſcriptiones, protenſo collo. Lectum* diſcubitorium *urinâ inquinaverit ebrius, vel menſâ detruſerit catinum Evandri manibus contrectatum; propter hoc, vel quod eſuriens præripuerit pullum in meâ parte patinæ conſtitutum, an amicus idcircò minùs dulcis mihi fuerit?* Ergo *quid agam ſi furatus ſit* quidpiam, *vel ſi credita fidei* ſuæ *revelarit, aut promiſſis non ſteterit? Qui contendunt paria eſſe delicta, hærent quando venitur ad* inquiſitionem *veritatis. Senſus* communis *& mores reclamant, uſque eo ut D. Auguſto jam principe & Remp. obtinente, ratum tamen penſumque nihil haberet, niſi quod juſtum ſanctumque eſſe in Romanis antiquitatibus legiſſet.*

ANNOTATIONES.

Inter ſanos dicatur.] Vult enim ſana mens ut nec fruſtrà loquare quod inutile fore cognoſcitur; nec temerè Principem offendas; denique memineris quod docet Cato:

Temporibus mores ſapiens ſine crimine mutat.

86. *Druſonem.*] Fœnerator ille improbiſſimus, perinde ac ineptiſſimus hiſtoriarum ſcriptor, ſolebat à debitoribus exigere, ſi non ſolverent, ut ſe legentem audirent: quod quidem erat pœnæ loco duriſſimæ.

87. *Triſtes Calendæ.*] Quod eo tempore fœneratores uſuras colligerent, debitoreſque vexarent. Vide annot. Epod. 2. v. ult.

88. *Mercedem aut nummos.*] Fœnus, vel ſummam creditam.

89. *Porrecto jugulo.*] Vel quaſi attentior obſervantiorque; vel quaſi captivus & jugulari paratus. Epiſt. ad Piſ.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo.

91. *Evandri manibus tritum.*] Antiquitate pretioſum, fabricatum ſcilicet tempore Evandri, qui ab Arcadiâ profectus, avitoque pulſus regno, in Italiam appulit; ubi debellatis Aboriginibus tenuit ea loca in quibus Roma nunc eſt, atque oppidulum in Palatino monte condidit Virgil. Æneid. 8. Evander Athenienſis plaſtes a M. Antonio Romam adductus, nihil ad rem.

96. *Queis paria eſſe, &c.*] Jam tranſit ad refellenda quædam Stoicorum placita. Cic. de Finib. 4. Zeno Stoicæ diſciplinæ antiſtes ſic ſtatuit: *æquè miſeros eſſe omnes qui non ſunt ſapientes:* contra, *ſapientes omnes ſummè beatos eſſe: rectè facta omnia æqualia: omnia peccata paria.*

97. *Senſus moreſque repugnant.*] Cic. mox cit. *hæc magnificè primo dici videntur, conſiderata minus probantur.*

Atque ipſa utilitas, juſti propè mater & æqui.
Cùm prorepſerunt primis animalia terris,
Mutum & turpe pecus, glandem atque cubilia propter,
Unguibus & pugnis, dein fuſtibus atque ita porrò
Pugnabant armis, quæ pôſt fabricaverat uſus;
Donec verba, quibus voces ſenſuſque notarent,
Nominaque invenere: dehinc abſiſtere bello,

INTERPRETATIO.

clamant, ipſaque utilitas, quæ ferè eſt *parens juſti & æqui. Quando è primis terris homines prodierunt, mutum ac vile pecus; pro glande & cubili certabant unguibus & pugnis, tum fuſtibus, ac ſubinde armis quæ demum indigentia finxerat: donec invenerunt vocabula & appellationes quibus ſignificarent ſermonem & cogitationes* ſuas. *Poſteà incœperunt bello abſtinere, urbes*

ANNOTATIONES.

Senſus enim cujuſque, & natura rerum, atque ipſa veritas clamat, quodammodo non poſſe adduci ut inter eas res, quas Zeno exæquaret, nihil intereſſet.

98. *Utilitas juſti mater.*] Ex opinione quorumdam arbitrantium ab utilitate profectas leges, nihil autem à naturâ eſſe juſtum. Vide Cic. de leg. 1. *Lex eſt ratio ſumma, inſita in naturâ, quæ jubet ea quæ facienda ſunt, prohibetque contraria . . . . . . : à lege ducendum eſt juris exordium. Ea eſt enim naturæ vis, ea mens ratioque prudentis; ea juris atque injuriæ regula.*

99. *Cum prorepſerunt, &c.*] Primos homines è terrâ formatos eductoſque vi ſolis, exiſtimabant Phœnices & Ægyptii.

100. *Mutum & turpe pecus*] Rudes ac ſtupidos inſtar pecudum. Cic. de Invent. 1. *fuit quondam tempus, cum in agris paſſim homines beſtiarum more vagabantur; & ſibi victu ferino vitam propagabant.* Tuſc. 5. init. *ô vitæ Philoſophia dux . . . . tu urbes peperiſti; tu diſſipatos homines in ſocietatem vitæ convocaſti: tu eos inter ſe primo domiciliis, deinde conjugiis, tum literarum & vocum communione junxiſti: tu inventrix legum, &c.*

Glandem.] Is primus fuit hominum cibus. Plin. lib. 16. cap. 5 Lucret. lib. 5.

Glandiferas inter curabant corpora quercus.

Vide Juvenal. Sat. 6. v. 10. & Sat. 13. v. 57.

101. *Unguibus & pugnis.*] Lucret. lib. 5.

Arma antiqua, manus, ungues, dentesque fuerunt,
Et lapides, & item ſilvarum fragmina rami.

102. *Armis quæ poſt fabricaverat uſus.*] Artis ferrariæ antiquitatem probat ſacer contextus. Geneſ. 4. v. 22. *Tubalcain fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri.* Lucret. cit.

Poſterius ferri vis eſt ærisque reperta:
Et prior æris erat, quàm ferri cognitus uſus,
Quo facilis magis eſt natura, & copia major.

103. *Donec verba quibus, &c.*] Lucret. cit. lib. 5.

Proinde putare aliquem tum nomina distribuiſſe
Rebus, & inde homines didiciſſe vocabula prima,
Deſipere eſt: nam cur hic poſſet cuncta notare
Vocibus, & varios ſonitus emittere lingua;
Tempore eodem alii facere id non quiſſe putentur?

Et paulò pôſt:

Poſtremò quid in hac mirabile tantopere eſt re,
Si genus humanum, cui vox & lingua vigeret,

Oppida cœperunt munire, & ponere leges;
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam * * teterrima belli
Cauſa: ſed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos Venerem incertam rapientes, more ferarum,
Viribus editior cædebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtoſque velis evolvere mundi.
Nec natura poteſt juſto ſecernere iniquum,
Dividit ut bona diverſis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc; tantumdem ut peccet, idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,

INTERPRETATIO.

moliri, leges condere, ne ullus eſſet fur, latro, mœchus. Etenim ante Helenam mulieres fuerunt cauſa bellorum funeſta. At illi interciderunt obſcurâ morte, quos ruentes in libidinem obviam, belluarum inſtar, proſternebat viribus ſuperior, tanquam taurus in armento. Leges inſtitutas contra injuſtum, confitearis oportet, ſi mundi tempora & annales perſcruteris. Neque valet natura diſtinguere æquum ab injuſto, ſicut diſcernit bonum à malo, & res evitandas ab expetendis. Nec ratio probabit iſtud, quod tam graviter delinquat is qui novellas braſſicas diſruperit in alterius hortulo,

ANNOTATIONES.

Pro vario ſenſu varias res voce notaret;
Cùm pecudes muta, cùm denique ſecla ferarum
Diſſimiles ſoleant voces variaſque ciere,
Cùm metus aut dolor eſt, & cùm jam gaudia gliſcunt.

105. *Oppida cœperunt munire.*] Vide Juvenal. Sat. 15. v. 151. &c.

Oppida.] Ab ope dicuntur, quod opis causâ, munitiſque habitationis muniantur: ex Varrone lib. 4. de Ling. Lat. Feſtus autem ex Cicerone, dici ait, quod opem præbeant, quodque ſuas opes illuc conferant homines.

106. *Latro.*] Nomen hoc alii deducunt, ſeu quod latenter inſidias ſtruat, ſeu quod à latere adoriatur prætereuntes; Iſidor. Feſt. Priſc. Alii quod ferrum ad latus habeat, perinde ac ſatellites, Regis aut Principis latus ſtipantes, qui inde *latrones* olim dicti, quaſi *laterones*: Varro, Servius. Alii etiam aliter.

107. *Nam fuit ante Helenam, &c.*] De Helenâ Trojani excidii causâ, lib. 1. Od. 15. Sæpius autem feminas bellis occaſionem dediſſe, liquet ex Herodot. lib. 1. Athen. lib. 13. cap. 1. item ex ſacris paginis, Geneſ. cap. 34. Judic. cap. 19. & 20.

108. *Ignotis perierunt mortibus.*] Intercidit eorum memoria, quia defuit qui ſcriberet hiſtorias priorum temporum.

111. *Jura inventa metu injuſti.*] Conditas leges ad coercendas injurias, & injuſtas actiones, pro publicâ utilitate & ſocietate conſtabiliendâ.

112. *Faſtos evolvere.*] Evolvere ſcilicet involutas & complicatas membranas, in quibus ſcripta ratio temporum hiſtoriaque continetur.

113. *Nec natura poteſt juſto ſecernere iniquum, &c.*] Naturaliter enim cognoſcimus quid nobis ſit bonum, utile, jucundum: quid contrà malum & adverſum: at non ita quid juſtum, quid injuſtum. Teſtis Apoſtolus ad Rom. Epiſt. cap. 5. *peccatum non imputabatur, cùm lex non eſſet.* & cap. 7. *peccatum non cognovi niſi per legem. Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces.*

Et qui nocturnus Divûm ſacra legerit. Adſit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne ſcuticâ dignum, horribili ſectêre flagello.
Nam, ut ferulâ cædas meritum majora ſubire
Verbera, non vereor; cùm dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, & magnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex;
Cur optas quod habes? Non noſti quid pater, inquit,
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam

INTERPRETATIO.

quàm ille *qui noctu rapuerit Deorum ſacra. Statuatur lex pares delictis pœnas decernens: neque gravibus flagris cadas* eum qui *lorum* duntaxat *meritus eſt. Etenim haud metuo ne ferulâ* tantùm *plectas graviori dignum caſtigatione; ſi quidem aſſeveras æqualia eſſe latrociniis furta; & prædicas eâdem te falce amputaturum magna & parva* crimina, *ſi regnum tibi deferant homines.* Atenim *ſi ſapiens* quiſque *eſt opulentus, & peritus ſutor, & ſolus pulcher, imò etiam rex, quare petis* id *quod poſſides?* Obe, *reſpondes* ille: *nequaquam intelligis quid loquatur magiſter Chryſippus. Sapiens nunquam ſibi fecit crepidas aut ſoleas;*

ANNOTATIONES.

117. *Sacra legerit.*] Sacrilegium perpetrarit.

118. *Pœnas irroget æquas.*] Magnas magnis, minores minoribus delictis. At contrà Stoici, apud Cic. pro Muræna, n. 91. *omne delictum ſcelus eſſe nefarium: nec minus delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cùm opus non fuerit, quàm eum qui patrem ſuffocaverit.* Iſtam verò diſciplinam auſteriorem hauſerant è legibus Draconis cuilibet peccato vel leviori pœnam ſtatuentis mortem: unde non atramento ſed ſanguine ſcriptas aiebat Demades. Plutarch. in Solone.

119. *Scutica.*] *σκύτος, corium;* è quo flagellum levius.

Horribili flagello.] Nimirùm è virgis faſcibuſque magiſtratuum, *flagellis triumviralibus*. Od. 4. lib. 4. Quod quidem & ignominiam & pœnam atrociorem inurebat.

121. *Furta latrociniis.*] Fures agunt clam, & ſurripiunt apud incautos: latrones vim apertam adhibent. Quanto verò hi quàm illi nocentiores ſint, nemo non ſentit: quod tamen Stoici negabant.

123. *Falce ſimili.*] Æquali ſeveritate, pœnam eamdem ſtatuendo, gravem ſcilicet tam parvis quam majoribus peccatis: quod rationi repugnat, ut antè dictum eſt.

124. *Si dives qui ſapiens, &c.*] Ex occaſione deridet aliud Stoicorum placitum, *ſolum ſapientem eſſe regem & omnia.*

126. *Non noſti quid, &c.*] Stoicus reſpondet: mentem & diſciplinam noſtram parum capis.

Pater.] Sectæ noſtræ princeps.

127. *Chryſippus.*] Zenonis diſcipulus. De quo Laert. lib. 7. *niſi Chryſippus fuiſſet, porticus non eſſet.* Cic. Academ. Quæſt. 4. n. 78. *fulcire putatur porticum Stoicorum.* Ibid. paulò antè. *De eo queri ſolent Stoici: dum ſtudioſè omnia conquiſierit contra ſenſus & perſpicuitatem contraque omnem conſuetudinem, contraque rationem, ipſum ſibi reſpondentem, inferiorem fuiſſe; itaque ab eo armatum eſſe Carneadem.* De Nat. Deor. 1. *Stoicorum ſomniorum vaferrimus interpres.* Et poſteà: *Zeno Chryſip-*

Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. Quo?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clausâque tabernâ,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex, ſic rex ſolus. Vellunt tibi barbam

INTERPRETATIO.

ſapiens tamen ſutor eſt. Quâ ratione? *Quemadmodum licet taceat Hermogenes, nihilominus eſt bonus cantor ac muſicus: ſicut* etiam *Alfenus* ille *ſolers, relictis quolibet artis ſuæ inſtrumento, & clausâ tabernâ, erat ſutor: ita ſapiens artifex eſt cujuſvis operis perfectiſſimus, ita rex ſolus.* Attamen *bar-*

ANNOTATIONES.

pum nunquam niſi Chryſippum vocat. Quintil. lib. 1. cap. 1. & alibi ejus meminit.

Sapiens crepidas ſibi, &c.] Explicat mentem Stoicorum.

Crepidas, ſoleas] Κρηπὶς, *fundamentum, baſis.* Gell. lib. 13. cap. 20. ait, *ſoleas* à Romanis, à Græcis autem κρηπίδας crepidas, ſeu crepidulas vocari ea calceamenta, quibus plantarum calces tantùm infimæ teguntur, cetera propè nuda, & teretibus habenis juncta ſunt: Porrò primam corripi ſyllabam, certè contra etymon, ut patet. Idem teſtatur illud calceamenti genus proprium philoſophis extitiſſe. Declarat & Perſius Sat. 1. v. 127.

Non hic qui in crepidas Graiorum ludere geſtit.

129. *Hermogenes.*] Cantor & muſicus iſte etiam dum tacet, peritus eſt tamen canendi & modulandi: ſive, canoram habet vocem atque muſicorum ſolertiam modulorum.

130. *Alfenus.*] Hunc ſalsè mordet & vellicat, quaſi aliud agens. Alfenus cognomento Varus egregiè à Virgilio canitur Eclog. 9. olim Cremone ſutrinam exercuerat; ſed quod valebat ingenio, vilem artem pertæſus Romam venit, ubi factus *Servii Sulpitii diſcipulus, rerumque antiquarum non incurioſus*, ut habet Gellius lib. 6. cap. 5. juris ſcientiâ clarus evaſit, ſummo etiam Conſulatûs honore perfunctus.

133. *Sic rex ſolus.*] Non tantùm ſapiens eligi rex poteſt, ſed eſt ſolus eo nomine dignus. Cic. 3. de Finib. in fine: *Rectiùs enim ſapiens appellabitur rex quàm Tarquinius, qui nec ſe nec ſuos regere potuit: rectiùs magiſter populi (is enim eſt Dictator) quàm Sylla, qui trium peſtiferorum vitiorum, luxuriæ, avaritiæ, crudelitatis, magiſter fuit: rectiùs dives quàm Craſſus, qui niſi eguiſſet, nunquam Euphratem nullâ belli causâ tranſire voluiſſet. Rectè ejus omnia dicentur, qui ſcit uti ſolus omnibus. Rectè pulcher etiam appellabitur: animi enim lineamenta ſunt pulcriora quàm corporis: rectè liber, non obediens cupiditati: rectè invictus, cujus et amſi corpus conſtringatur, animo tamen vincula injici nulla poſſint, &c.*

Vellunt tibi barbam, &c] Reponit Horatius: quanquam te jactas regem, ô Stoice, tibi tamen impunè illudunt pueri; ſicut ſolent fatuos ſectari, & inſultare.

Vellunt barbam.] Barbatos fuiſſe Philoſophos dixi, ad Perſ. Sat. 4. init.

Barbatum hæc crede magiſtrum
Dicere.

Barbam autem vellere, dici, pro, illudere: pariter oſtendi, ad Perſ. Sat. 1. in fine, ubi

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

Et Sat. 2. v. 28.

Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Juppiter?

Laſcivi pueri : quos tu niſi fuſte coërces,
Urgeris turbâ circum te ſtante, miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam : dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur; & mihi dulces
Ignoſcent, ſi quid peccavero ſtultus, amici :
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatuſque magis vivam te rege beatus.

INTERPRETATIO.

bam tibi vellunt petulantes pueri; quos baculo ſi non abigas, premeris turbâ circumſiſtente. & infelix vociferando frangeris, ô magnorum regum maxime Ne prolixior ſim. quandiu te lavatum ibis, ô rex, dato *quadrante, nec te comitabitur quiſpiam ſatelles, niſi fatuus Criſpinus; mihi quoque amici faciles indulgebunt, ſi quoddam ſtultus* ego *admiſero delictum; & viciſſim illorum peccata facilè tolerabo : atque vivam privatus te rege felicior.*

ANNOTATIONES.

134. Fuſte.] Hoc velut ſceptrum. Cynicis baculum tribuunt Laert. in Antiſthene; Herodian. in Commodo; Apuleius Florid. 4. Auſon Epigram. 52. de Diogene.

Pera, pelenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici, &c.

135. Urgeris turbâ, &c.] Vix fuſte & clamoribus abigere potes urgentem te turbam plebis ac puerorum tibi inſultantium moleſtiſſimè.

137. Quadrante.] Quartâ aſſis parte, quam plebeii mercedem exiguam ſolvebant pro balneo publico. Scilicet opulenti balnea domi habebant, ut notavi ad Perſ. Sat. 5. v. 126.

Lavatum.] Is erat priſcis mos lavandi frequenter, præſertim ante cœnam. Plin. lib. 3. Epiſt. 1. *ubi hora balnei nuntiata eſt. qua eſt hyeme nona, æſtate octava . . . . . Lotus accubat. & paulisper cibum differt. Interim audit legentem remiſſius aliquid & dulcius . . . . apponitur cœna, &c.*

138. Neque te quiſquam ſtipator, &c.] Senſus eſt : quandiu inops abjectus & deſpicatiſſimus cumbet eris, licet regem te exiſtimes; ego verò te tuaſque ſuperbas opiniones placitaque inſulſa contemnam, & cum omnibus ſentiam dicamque eſſe peccata quædam leviora, quibus oporteat ignoſci : teque beatior vivam.

139. Criſpinum.] Is eſt Stoicus ille, de quo in fine Satiræ primæ.

Mihi dulces ignoſcent ſi quid, &c.] Vide Plin. lib. 8. Epiſt. 22. ubi ſic ſcribit : *Eos etiam qui non indigent clementiâ ullius, nihil magis quàm lenitas decet. Atque ego optimum & emendatiſſimum exiſtimo, qui ceteris ita ignoſcit tanquam ipſe quotidie peccet : ita peccatis abſtinet, tanquam nemo ei ignoſcat. . . . . . Mandemus memoriæ quod vir mitiſſimus, & ob hoc quoque maximus Thraſea crebrè dicere ſolebat :* Qui vitia odit, homines odit.

SATIRA IV.

Refutat nonnullos qui maledicos vocant eos Poëtas à quibus juſtè notantur. Ait verò ideò ſe in vitioſos ſtylum diſtringere, ut & ipſis & ſibimet horrorem incutiat vitiorum.

EUPOLIS, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poëtæ,
Atque alii, quotum comœdia priſca virorum eſt:
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui

INTERPRETATIO.

EUPOLIS, Cratinus, & Ariſtophanes, aliique veteris comœdiæ auctores, ſi quiſpiam merebatur notari velut improbus, aut fur, aut adulter, aut homicida, vel qualitercunque infa-

ANNOTATIONES.

1. *Eupolis, &c.*] In hac Satirâ ingenioſè defendit ſe Horatius contra malevolos, qui ipſum & nimis mordacem, & Lucilio inferiorem aiebant.

Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes.] Tres iſti Poëtæ eadem ætate vixerunt, annis ante Chriſtum circiter quadringentis. Cratinus ſenior: poſt hunc Eupolis, ejus ſtylum diligenter imitatus: ſequitur Ariſtophanes; quem Plato medium inter illos dicit, nempè Cratino æquè vehementem, minùs tamen acerbum, Eupolidis autem urbanitatem aſſecutum. Horum meminit Vell Paterc. lib. 1. *Quis abundè,* inquit, *mirari poteſt, quod eminentiſſima cujuſque profeſſionis ingenia in idem arctati temporis ſpatium congregantur . . . . . . una neo multorum annorum intervallo diviſa ætas per divini ſpiritûs viros Æſchylum, Sophoclem, Euripidem illuſtravit tragœdias: una priſcam illam ſub Cratino, Ariſtophane, & Eupolide comœdiam: ac novam Menandrus, æqualeſque ejus. &c.* Jul. Pollux. Macrob. Plutarch. Athen.

Cratinus.] Is Athenis oriundus, ibidem primus ſatyricam fabulam produxit in Dionyſiis: bibaciſſimus fuit; ad annum centeſimum vitam protraxit.

Eupolis.] Fabulas ſeu comœdias ille ſeptemdecim ſcripſit, ex quibus ſeptem ei victoriam pepererunt. Nominantur: Capræ, Deſertor, &c Periit in navali prælio quod Athenienſes adverſus Lacedæmonios commiſerunt juxta Helleſpontum. Ejus interitum adeò luxerunt ſui populares ut etiam edixerint ne deinceps ullus poëta militaret. Suidas. Macrob. lib. 7. Saturnal. cap. 5. *Notus eſt omnibus Eupolis inter elegantes habendus veteris comœdiæ poëtas.*

Ariſtophanes.] In hujus corde templum ſibi ſtruxiſſe Gratias, ait Plato. Is quippe Atticos lepores ſummè excoluit extulitque. Dubitatur nihilominùs an fuerit Athenienſis, an Rhodius, an Ægyptius, &c. Fabulas edidit quatuor & quinquaginta, è quibus ſuperſunt nobis undecim: a Suida recenſentur. Nec prætereo quod aiunt ſancto Joanni Chryſoſtomo Ariſtophanem in deliciis atque in manibus aſſiduè fuiſſe. Quidni, cùm & Plautum verſarit ſæpè S. Hieronymus, in mediis Chriſtianarum exercitationum intervallis, ac ſubciſivis temporibus: quod ipſe quidem ſcribit ad Euſtochium.

2. *Comœdia priſca.*] De hac plura dicam in Epiſt. ad Piſones. Quintil. lib.

Famoſus

Famoſus, multâ cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſecutus,
Mutatis tantùm pedibus numeriſque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus.
Nam fuit hoc vitioſus. In horâ ſæpè ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat, ſtans pede in uno:
Cùm flueret lutulentus, erat quod tollere velles;

INTERPRETATIO.

mis; hunc carpebant multâ cum libertate. Hos totus Lucilius imitatur & ſequitur, mutatis ſolummodo pedibus ac numeris, perurbanus, acri judicio, durus in condendis verſibus. Etenim fuit in hoc vitioſus. Unâ horâ ſæpè verſus ducentos ſtans in uno pede (quaſi aliquid magnum) dictabat: cùm flueret cænoſus, habebat tamen quod velles ſumere:

ANNOTATIONES.

10. cap. 1. *Antiqua illa comœdia tum ſinceram illam ſermonis Attici gratiam propè ſola retinet, tum fœcundiſſima libertatis: etſi eſt in inſectandis vitiis præcipua, plurimùm tamen habet virium in ceteris etiam partibus. Nam & grandis & elegans & venuſta: & neſcio an ulla (poſt Homerum tamen, quem ut Achillem ſemper excipi par eſt) aut ſimilior ſit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. Plures ejus auctores. Ariſtophanes tamen, & Eupolis, Cratinuſque præcipui.*

5. *Multâ cum libertate notabant.*] Perſ. Sat. 1. v. 123. *audacem* carpendis vitiis *Cratinum* dicit: ibid. *iratum Eupolidem.* Porrò Socratem ipſum vexare non veritus Ariſtophanes in nubibus: in populum autem Athenienſem probra jactavit haud levia; à quo nihilominus plauſus & acclamationes conſecutus & laureas. Vide Epiſt. ad Piſ. v. 282. ad iſta verba,

. . In vitium libertas excidit & vim
Dignam lege regi.

Cic. de Rep. 4. *Quem illa* (vetus comœdia) *non attigit? vel potius quem non vexavit? cui pepercit? Eſto populares homines, improbos in Remp. ſeditioſos, Cleonem, Cleophontem, Hyperbolum læſit: patiamur. Etſi hujuſmodi cives à Cenſore melius eſt quàm à poëta notari. Sed Periclem cùm ita ſua civitati maximâ auctoritate plurimos annos domi & belli præfuiſſet, violari verſibus: & eos agi in Scenâ non plus decuit, quàm ſi Plautus noſter voluiſſet aut Nævius P. & Cn. Scipioni, aut Cæcilius M. Catoni maledicere.*

6. *Hinc omnis pendet Lucilius.*] Totus eſt in illis imitandis: Iambica eorum duntaxat in hexametra commutavit: ex Comœdiâ Satiram fecit: perinde mordax & maledicus in cives: at ego, inquit Horatius, tantùm facetus homines à vitiis ſolerter deterreo.

Lucilius.] Is *Auruncæ alumnus*, ex Juvenal. Sat. 1. v. 20. id eſt, ex Auruncâ Latii urbe oriundus, Romanæ Satiræ ferè auctor, nobiles quoſque arripuit, inſignem in eo ſcribendi genere laudem eſt adeptus: valdè tamen negligens pedum ac numerorum. Quintil. lib. 10. cap. 1. Cic. ad Attic. lib. 12. Epiſt. 5. de Finib. 1. de Orat. 2. Juvenal. Sat. 1. v. 165.

Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens eſt
Criminibus, tacitâ ſudant præcordia culpâ.
Inde iræ & lacrymæ.

Perſ. Sat. 1. v. 114.

. . . . . . Secuit Lucilius urbem;
Te, Lupe; Te, Muti, &c.

10. *Stans pede in uno.*] Brevi tempore, ſine magno conatu & labore.

11. *Cum flueret lutulentus, &c.*] Quanquam verſus profundebat impolitos & inelaboratos, erat in illis tamen aliquid imitatione tuâ non indignum,

Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem;
Scribendi rectè: nam ut multum, nil moror. Ecce
Criſpinus minimo me provocat. Accipe, ſi vis
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus uter plus ſcribere poſſit.
Dî benè fecerunt, inopis me quódque puſilli
Finxerunt animi, rarò & perpauca loquentis.
At tu concluſas hircinis follibus auras
Uſque laborantes, dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis imitare. Beatus Fannius, ultrò
Delatis capſis & imagine: cùm mea nemo

INTERPRETATIO.

verboſus, & ſegnis exantlare laborem ſcribendi, rectè inquam *ſcribendi: etenim multa* ſcribere, *nihili aſtimo. Ecce verò Criſpinus me laceſſit minimo* digito. Heus tu, *inquit, ſume ſi lubet, ſume tabellas modo: aſſignetur nobis locus, hora, obſervatores: videamus uter plura ſcribere valeat. Rectè egerunt Dii, quod me finxerunt ingenii mediocris & parvi, rarò & pauca valdè loquentis. Tu verò quantumlibet æmulare ventos hœdinis pellibus incluſos, ſemper laborantes donec ignis emolliat ferrum. Fortunatus Fannius illatis ſponte ſcriniis, & ſuâ effigie; dum nullus mea ſcripta legit:*

ANNOTATIONES.

Vide Sat. 10. ſeq.

Quod tollere velles.] Metaphora ducta ex eo quod olim ſolebant infantem recens editum humi deponere: quem ſi pater dimitteret, exponendum ſignificabat; ſin autem, & tolleret, ſive erigeret, curandum educandumque indicabat.

14. *Criſpinus minimo me provocat.*] Id eſt, non totas vires objicit ſed minimas, ut indicet ſuum adverſarii contemptum.

Accipe ſi vis, &c.] Verba ſunt Criſpini Horatium provocantis ad extemporalis ſcriptionis certamen. Sic & Martialem Statius laceſſivit.

15. *Accipe jam tabulas.*] Legunt alii, *accipiam tabulas.* Prior tamen lectio vehementiam hominis temerè ac ſtolidè laceſſentis meliùs notat.

16. *Cuſtodes*] Qui caveant ne aliena juvet opera alteruitrum.

17. *Dii benè fecerunt.*] Modeſta Horatii reſponſio.

19. *At tu concluſas, &c.*] Tumidos ac futiles funde verſus. Similitudo à follibus, quos vento inflatos exagitant fabri ad inflammandum ignem fornacis, molliendumque ferrum. Perſ. Sat. 5. v. 10.

Tu neque anhelanti coquitur dum maſſa camino,
Folle premis ventos.

Hircinis follibus.] E pellibus hircorum. Virgil. *taurinis follibus.* Georgic. 4. v. 171. ubi egregiè Cyclopum opus deſcribit: eoſdemque verſus repetit leviter mutatos, Æneid. 8. v. 449.

. . . . . Alii ventoſis follibus auras
Accipiunt redduntque, &c.

21. *Beatus Fannius ultro delatis, &c.*] Fannium Quadratum inſulſum poëtam bellè ſuggillat. Bonis quidem poëtis hic honor, ut eorum effigies & carmina deferrentur in palatinam Auguſti bibliothecam, auctoritate publicâ: at ille ſua ipſe ſcripta invehit, & imaginem ſibi ſtatuit, non merito gloriam conſecutus, ſed ambitione venatus. Plin. lib. 34. cap. 5. *notatum ab auctoribus L. Actium Poëtam in Camœnarum æde ſtatuam ſibi poſuiſſe.* Vide Plin. lib. 7. cap. 30. Valer. Maxim. lib. 8. cap. 15.

22. *Cum mea ſcripta nemo legat.*] Paucis nimirùm ſe ſuaque Horatius oſtentabat: abhorrens ab eâ publicè recitantium ambitione. De hac Perſius, Sat. 1. v. 15. & ſeq. Juvenal. pluribus locis. Plin. lib. 1. Epiſt. 13. & nos ad cit. Perſ.

Scripta legat, vulgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod ſunt, quos genus hoc minimè juvat, utpote pluses
Culpari dignos. Quemvis mediâ erue turbâ:
Aut ob avaritiam, aut miſerâ ambitione laborat.
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum.
Hunc capit argenti ſplendor: ſtupet Albius ære.
Hic mutat merces ſurgente à ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur uti pulvis collectus turbine; ne quid
Summâ deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poëtas.
Fœnum habet in cornu, longè fuge, dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcumque ſemel chartis illeverit, omnes
Geſtiet à furno redeuntes ſcire lacuque,

INTERPRETATIO.

& ego *metue* illa *recitare populo*, *quoniam ſunt quibus non placent ejuſmodi* ſcriptiones: *nempe complures* extant *reprebenſione digni*. Enimverò *quemlibet è medio populo aſſume: inquinatus eſt avaritiâ vel ambitione infelici. Ille nuptas iſte pueros ſectatur. Alium perſtringit fulgor argenteorum* vaſorum: *Albius amat ænea. Ille negotiatur ab Oriente ſole ad eum quæ terra Occidentalis incaleſcit: imò rapidè currit per ærumnas, tanquam pulvis vento ſublatus; timens ne de acervo* ſuo *aliquid detrahatur; vel ut opes augeat. Iſti omnes reformidant carmina, poëtas averſantur. Habet fœnum ad cornu, inquiunt, procul fuge: ut ſibi cachinnos moveat ille, amicorum parcet nemini: & quicquid ſemel ſcriptitarit, cupiet ſciri à cunctis revertentibus è clibano vel fonte*.

ANNOTATIONES.

annotavimus complura.

24. *Genus hoc minimè juvat.*] Non placet Satira vitioſis, reprehenſiones, ludibria & ignominiam reformidantibus.

26. *Aut ob avaritiam.*] Benè Marcilius corrigit, *ab avaritiâ*.

28. *Stupet Albius ære.*] Gaudet luxuriâ & copiâ vaſorum ex ære Corinthio.

29. *Surgente à ſole ad eum quo &c.*] Ab oriente ad occidentem. Perſ. Sat. 5. v. 54.

Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper. &c.

30. *Per mala.*] Navigantium & peregrinantium quanta enimverò pericula, diſcrimina, ærumnæ!

31. *Ne quid ſummæ deperdat.*] Nè opes jam congeſtæ uno vel quadrante diminuantur.

34. *Fœnum habet in cornu.*] Proverbium ex eo petitum quod alligari conſueverat fœnum ad cornu bovis cornu petentis, quo ſibi cavere moneretur quiſque obvius: alias damnum luebat dominus, ex lege 12. Tab. Plutarch. in Craſſo. Deus quoque ſuo populo eâ de re gravia edixerat: Exod. cap. 21. *Si bos cornupeta fuerit, nec recluſerit eum dominus, occideritque virum aut mulierem, bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident, &c.*

37. *A Furno redeuntes lacuque.*] A coquendo pane, vel hauriendâ aquâ; à furnis publicis, vel fontibus; ubi rumores ſolent ſpargi & ventilari inter ſervos & infimæ plebis homines: inde porrò redeuntes ſolent per vias cantillare ſi quid eſt novi carminis ſeu cantilenæ in vulgus editæ.

Et pueros & anus. Agedum, pauca accipe contrà.
Primùm ego me illorum, dederim quibus eſſe poëtas,
Excerpam numero. Neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis: neque, ſi quis ſcribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poëtam.
Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comœdia necne poëma
Eſſet, quæſivere: quod acer ſpiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus ineſt; niſi quod pede certo
Differt ſermoni ſermo merus. At pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos inſanit amicâ

INTERPRETATIO.

à juvenibus ac vetulis. Heus tu quapiam contraria exaudi. Ego me primum eximam è numero eorum quos poetas eſſe conceſſerim. Namque haud dixeris ſatis eſſe verſum finire: & ſi quiſpiam, velut ego, ſcribat ſimilia quotidiano *ſermoni, hunc poetam eſſe nequaquam cenſebis.* Verùm *cui fuerit ingenium, cui mens divinior, & facundia res grandes elocutura*, huic *tribue inſignem hanc appellationem. Eam ob rem nonnulli dubitarunt* utrum *comœdia eſſet poema, an non; quia vehemens ſpiritus virtuſque nec dictioni nec rebus ineſt: tantumque definitis numeris oratio pura diſtinguitur ab oratione* ſolutâ. Dices: *Atqui fervens pater excandeſcit, quoniam filius luxurioſus meretricem deperit*

ANNOTATIONES.

40. *Neque enim concludere verſum, &c.*] Cic. de Orat. 3. ſcribit, *facilem eſſe rationem vel ſine ratione ipſam exercitationem verborum eligendorum, & collocandorum, & concludendorum; rerum autem copiam non facilem.* Huc referri poteſt quod idem Tull. ait vix uno ſeculo poëtam eximium reperiri.

42. *Sermoni propiora.*] Epiſt. ad Auguſtum:

Sermones per humum repentes.

43. *Ingenium cui ſit, &c.*] Egregia deſcriptio excellentis poëtæ longeque diſparis loquacium & futilium, quos lepidè Ariſtophanes vocat ἐπιφυλλίδας, & στωμύλματα. Eleganter Petronius: *multos carmen decepit: nam ut quiſque verſum pedibus inſtruxit, ſenſumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putat ſe continuò in Heliconem veniſſe . . . . ceterum neque generoſior ſpiritus vanitatem amat; neque concipere aut edere partum mens poteſt, niſi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum eſt ab omni verborum, ut ita dicam, vilitate. ſumendaque voces à plebe ſummota, ut fiat, Odi profanum vulgus & arceo. Præterea curandum eſt, ne ſententiæ emineant extra corpus orationis expreſſæ, ſed intexto veſtibus colore niteant. Homerus teſtis, & Lyrici, Romanuſque Virgilius, & Horatii curioſa felicitas, &c.* Juvenal. Sat. 7. v. 53.

Vatem egregium, cui non ſit publica
vena, &c.

45. *Comœdia necne poëma.*] Cic. in Orat. perf. *At comicorum ſenarii propter ſimilitudinem ſermonis ſic ſæpè ſunt abjecti, ut nonnunquam vix in his numerus & verſus intelligi poſſit.* Id. ibid. *Itaque viſum eſt nonnullis Platonis ac Demoſthenis locutionem, & ſi abeſt à verſu, tamen quod incitatiùs feratur, & clariſſimis verborum luminibus utatur, potiùs poëma putandum, quàm Comicorum poetarum, apud quos nihil eſt aliud quotidiani diſſimile ſermonis, niſi quod verſiculi ſunt.*

48. *At pater ardens, &c.*] Prolepſis. At, inquies, perſona comica interdum

Filius, uxorem grandi cum dote recuſet;
Ebrius, & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius iſtis
Audiret leviora, pater ſi viveret? Ergo
Non ſatis eſt puris verſum perſcribere verbis:
Quem ſi diſſolvas, quivis ſtomachetur eodem
Quo perſonatus pacto pater. His ego quæ nunc,
Olim quæ ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa, modoſque, & quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, præponens ultima primis,
Non ut ſi ſolvas: *Poſtquam diſcordia tetra*

INTERPRETATIO.

amicam. uxorem verò *ingenti cum dote reſpuit, atque temulentus cum facibus ante noctem diſcurrit: quod grande probrum eſt.* Reſpondeo. *An* quæſo *Pomponius his minora audiret, ſi pater* ejus *viveret? Itaque non ſufficit verſum componere meris vocibus: quem ſi reſolvas, eodem modo quilibet iraſcatur ac pater perſonatus. His* verſibus *quos ego jam* ſcribo, *& quos olim ſcripſit Lucilius, ſi auferas quaſdam menſuras ac numeros, atque poſteriori loco ſtatuas vocabulum quod erat prius, extrema ponens ante prima; non* erit idem *ac ſi diſſolvas* hæc: *Poſtquam tetra diſcordia refregit*

ANNOTATIONES.

aſſurgit, v. g. iratus pater in filium luxurioſum ardenter ſævit: Theuropides in Moſtell. Plauti: apud Terent. Chremes, in Andr. & Phorm. Demea in Adelph. Vide Epiſt. ad Piſ. v. 93.

Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratuſque Chremes tumido delitigat ore.

51. *Ambulet ante noctem cum facibus.*] Dixi ad Od. 10. lib. 3. de eo more juvenum & amantium, qui ad puellas adamatas nocte cum facibus pergebant, atque ante illarum januam cantabant. Addo hic, ſolitos interdum quoque vagari comeſſantes ac perſonatos diſcurrere per domos notas, noctu quidem cum facibus, nonnunquam & interdiu: quod & hodie aliquando noſtrates faciunt. Gall. *aller au bal; aller en maſque.* Porrò effervеſcit pater hoc magis adverſus laſcivientem filium, quod ante noctem, & in die, ob oculos omnium ebrius graſſetur, magno ſuo ſuæque familiæ probro: & *ſiccis dedecus obſtet*
Cognatis,
atque *rem patriam rumore ſiniſtro.*
Limen ad obſcœnum frangat, ut canit Perſius, Sat. 5.

52. *Numquid Pomponius, &c.*] Reſpondet Horatius objectioni: ſermone quidem ille ardentiori utitur, quia ſic iratus quiſque ſuevit loqui: & filium ſuum tali modo objurgaret Pomponius, ſi viveret, ac luxuriantem cerneret. Vide, lector, quàm ſoleſter & ſalsè vellicet Poëta libidinoſum adoleſcentem, velut aliud agens, & ἐν παρόδῳ.

56. *Perſonatus pater*] Comœdus, perſonam ſuſtinens patris in filium ſtomachantis, ſuccenſentis, increpantis.

58. *Tempora certa. modoſque.*] Syllabarum quantitatem, certos pedes certamque eorum diſpoſitionem & collocationem.

60. *Non ut ſi ſolvas. poſtquam diſcordia. &c.*] Nam contra in his licet corpus ac membra carminis diſcerpas, non proinde vim ac ſpiritum diſſipes: inverte ordinem verborum, orationem ſolve numeroſam; remanebit ſemper poëtica locutio vulgari diſſimilis: verſum frange ac disjice; in disjecto etiam verſu apparebit ſermo ſublimior & à quotidiano remotus. v. g. poſtquam tetra diſcordia refregit ferratos poſtes & portas belli,

Belli ferratos poſtes portaſque refregit :
Invenias etiam disjecti membra poetæ.
Hactenus hæc. Aliàs juſtum ſit necne poema.
Nunc illud tantùm quæram, meritóne tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumque libellis :
Magnus uterque timor latronibus. At benè ſi quis
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut ſis tu ſimilis Cœli, Birrhique latronum,
Non ego ſim Capri, neque Sulci. Cur metuas me ?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Queis manus inſudet vulgi, Hermogeniſque Tigelli.
Non recito cuiquam, niſi amicis, idque coactus :
Non ubivis, coramve quibuſlibet. In medio qui

INTERPRETATIO.

poſtes ferratos & portas belli. In his enim *repertas adhuc partes diſcerpti poetæ.* Sed *iſta huc uſque. Alio tempore* expendam utrum comœdia *ſit verum carmen, an non. Jam vero id unum ſcrutabor, an jure invîſum tibi ſit iſtud ſcribendi genus. Sulcius ardens incedit,* pariter & *Caprius malignè raucus, & cum libellis, atque latronibus valdè formidabiles. Sed quiſquis probè & innocenter vivit, ſpernit utrumque. Sis tu licet prædonum Cœli atque Birrhi ſimilis, non ego* proinde *ſim Capri aut Sulcii. Quare ergo times me?* Adde *quod nulla taberna vel columna meos habet libros, quos terat manus plebis & Hermogenis Tigelli.* Præterea *nemini recito præterquàm familiaribus, & invitus quidem : nec ubicunque, nec ante quoſcunque.* Sat *multi ſunt*

ANNOTATIONES.

Poſtquam diſcordia tetra, &c.] Ennii ſunt iſti verſus, ex Annal. poëtico ſanè pleni ſpiritu. Hos imitatus Virgil. Æneid. 1. v. 297.

. . . Diræ ferro & compagibus arctis
Claudentur belli portæ.

Et Æneid. 7. v. 221.

Impulit ipſa manu portas, & cardine verſo
Belli ferratos rupit Saturnia poſtes.

61. *Belli poſtes portaſque refregit.*] Id eſt, fervente bello apertum eſt Jani templum, quod pacis tempore claudi ſolet. Vide lib. 4. Od. 15. v. 9. ibique annot. Item Plutarch. in Numâ, ubi ſcribit, ædem Jani Romæ portas habuiſſe duas, ſive biſores, & januam belli fuiſſe appellatam.

65. *Genus hoc ſcribendi*] Carmen ſatiricum, carpens vitia, & notans vitioſos.

Sulcius & Caprius.] Ambo delatores & accuſatores acerrimi, aſſiduâ actione rauci. *Cum libellis*, accuſationis cauſas & rationes continentibus, ac reorum nomina.

69 *Cœli Birrhique latronum.*] Hi duo perditiſſimi luxuriâ juvenes, omni tunc facinorum audaciâ nec non latrociniis infames erant.

71 *Nulla taberna meos habeat neque pila libellos*] Nec in tabernis vilioribus plebeiorum & artificum meæ ſatiræ à nugatoribus ventilantur; nec proſtant venales emptori cuilibet expoſitæ, apud bibliopolas, quorum ſunt tabernæ circa pilas. Vide Epiſt. ad Piſones, v. 373. ibique annot.

72. *Hermogeniſque Tigelli.*] De hoc Sat. 3. v. 129. Alius autem eſt ab eo cujus mentio fit initio Sat. 2. & 3. cit. ut ibidem annotavi. Hunc Horatius contemptûs causâ plebi accenſet, unumque è multis facit, qui eximius haberi volebat.

Scripta ſoro recitent ſunt multi, quique lavantes;
Suave locus voci reſonat concluſus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num ſine ſenſu,
Tempore num faciant alieno. Lædere gaudes,
Inquis, & hoc ſtudio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? Eſt auctor quis denique eorum
Vixi cum quibus? Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante; ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis,
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt: hunc tu Romane caveto.
Sæpè tribus lectis videas cœnare quaternos:

INTERPRETATIO.

qui ſcripta recitent in medio foro, & *qui dum in balneis ſunt;* ubi *clauſus locus* facit *vocem jucundè reſonantem. Illud places vanis, non obſervantibus an ſtultè, an tempore minimè opportuno id agant.* Verum enim *amas vellicare, inquis; idque agis improbo animo. Unde* verò *illud quæſiviſti* quod *mibi objiceres?* An *demùm adſtipulatorem habes aliquem eorum quibuſcum vixi?* Imò *qui abſentem amicum carpit, qui* cum *non tuetur* ab *alio reprehendente; qui gaudet excitare effuſos cachinnos hominum, & haberi dicax; qui ſponte fingit quæ non vidit; qui non poteſt ſilere arcana; ille eſt pernicioſus; iſtum cave,* ô *Romane.* Porrò *frequenter aſpicias tribus* in *lectis quaternos epulari.*

ANNOTATIONES.

76. *Suave locus voci reſonat concluſus.*] In balneis cameratus locus vocem recitantis ac legentis mirum in modum juvat, & recitationi ſuavitatem confert, tum legenti tum auſcultanti jucundam. Illud recitandi in balneis cacoëthes perſtringit Martial. lib. 3. Epig. 44.

Et ſtanti legis, & legis ſedenti.
In thermas fugio, ſonas ad aurem.

78. *Lædere gaudes, &c.*] Jam Poëta refellit eos, à quibus inceſſebatur velut dicax & ſycophanta: *ſtudio pravus*, pravè affectans aliis obtrectare, & quemlibet ſcommatibus ac dicteriis proſcindere.

79. *Unde petitum, &c.*] Unde habes ita me pravè affectum? An hoc accepiſti ab aliquo meorum contubernalium?

82. *Qui non defendit.*] Atqui Virgilium Horatius defendit ſuprà Sat. 3.

85. *Niger eſt*] Homo peſtilens, malus, pernicioſus: contrà eſt candidus, albus; ut alibi fuſiùs dictum.

86. *Sæpè tribus lectis, &c.*] Senſus & ſcopus Horatii iſte eſt: quotidie videmus, inquit, lepidè jocos & ſales jactari à quolibet in quemlibet; idque non improbamus. Quare ergo mihi creatur invidia, quod nonnullos facetè reprehendo?

Tribus lectis videas cœnare quaternos.] Primus olim fuit mos ſedendi ad menſam. Homer. Odyſſ. 10. ἥμεθα δαινύμενοι, *ſedimus epulantes.* Virgil. Æn. 7. v. 176.

ſoliti patres conſidere menſis.

Poſteà, gliſcente mollitie, diſcubuerunt in lectis; qui tres erant circà menſam diſpoſiti: unde triclinium appellatum. In ſingulis autem convivæ terni, aut quaterni; nonnunquam & quini: quod ſordidulum. Cicero teſtis, in Piſ. *nihil apud hunc lautum, nihil elegans . . . Græci quini ſtipati in lectulis, ſæpè plures.* Porrò ſitus hic erat diſcumbentium: infera pars corporis jacebat porrecta, aut leviter inflexa: ſuperior reclinata & cubito innixa: dorſum pulvillis ſuffultum,

E quibus unus avet quavis aſpergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: poſt, hunc quoque potus,
Condita cùm verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur
Infeſto nigris. Ego ſi riſi, quod ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus & mordax videor tibi. Mentio ſi qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coràm fuerit: defendas, ut tuus eſt mos.
Me Capitolinus convictore uſus amicoque
A puero eſt, cauſaque meâ permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt

INTERPRETATIO.

quorum unus omnes cupis proſcindere quacumque ratione, *excepto eo qui aquam ſuppeditat:* atque *hunc etiam* paulò *poſt ebrius, quando Bacchus veridicus revelat ſecreta mentis.* Attamen *iſte comis & lepidus & ſincerus exiſtimatur tibi tui mico pravis. Ego verò ſi riſi quod inſulſus Rufillus redolet paſtillos, Gorgonius* autem *caprum; à te prædicabor malignus & dicax.* Quin imò audi. *Si mentio quadam fiat de furtis Petilii Capitolini, te præſente;* protinus, *ut ſoles, tueris;* aiſque: *Me Capitolinus à pueritiâ convivam habuit & familiarem, rogatuſque benè multa egit in mei gratiam: gaudeo certè quod Roma ſoſpes degit: attamen demiror quâ ratione effugerit iſtam damnationem.* En *ille humor eſt atra ſepia: illud meum virus:*

ANNOTATIONES.

capite modicè erecto. At qui fiebat ut omnes æquâ parte ad menſam pertingerent? Primus decumbebat ad caput lecti, pedibus quidem ponè dorſum ſecundi porrectis: ſecundus obvertebat ſyncipur ad umbilicum primi, interjecto pulvino; ejus autem pedes ad tergum jacebant tertii: ſicque tertius pariter & quartus. Quæ omnia ſuo more Juſt. Lipſius luculenter explicat lib. 3. antiq. Lect.

47. *E quibus unus avet, &c.*] E convivis illis duodecim unus alios omnes dicteriis lacerat, nec parcit epulas præbenti: & tamen is urbanus exiſtimatur, nequaquam verò ſycophanta vel mordax. Cur igitur ego Horatius, &c.

88. *Qui præbet aquam.*] Ita convivii magiſter ſolet deſignari, quod præbeat balneum lavando, ut fit, corpori ante cœnam, aquam abluendis manibus, item calidam atque frigidam miſcendo temperandoque vino. Vide lib. 3. Od. 19.

92. *Paſtillos Rufillus olet, &c.*] Verſum hunc explanatum vide ſuprà, in Sat. 2.

94. *De Capitolini furtis Petilli.*] Nomen iſtud pariter & cognomen Romæ nobilia fuiſſe novimus: at non ita perſpicuum quis ille, quæve furta ejus; an peculator, an ſacrilegus? Aiunt, ex veteri Interprete, Petilium hunc, dum Capitolio præfectus eſſet, Jovis Capitolini auream coronam ſuffuratum; furti quidem reum cauſam dixiſſe, à Judicibus autem abſolutum utpote Auguſti familiarem.

100. *Hic nigræ ſuccus loliginis.*] Senſus eſt: talis oratio etſi blanda videatur, eſt pravo animo & ſtudio referta: hocque maledicentior & acerbior, quod amicitiæ ſpeciem præfert.

Nigra ſuccus loliginis.] Metaph. loligo piſcis, è ſepiarum genere, humorem

Ærugo

Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius; ut ſi quid promittere de me
Poſſum aliud, verè promitto. Liberius ſi
Dixero quid, ſi fortè jocoſius, hoc mihi juris
Cum veniâ dabis. Inſuevit pater optimus hoc me,
Ut fugerem exemplis vitiorum quæque notando.
Cùm me hortaretur, parcè, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mî ipſe paraſſet:
Nonne vides, Albî ut malè vivat filius, utque
Barrus inops? Magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cùm deterreret: Sectani diſſimilis ſis.

INTERPRETATIO.

quod malum à ſcriptis meis *atque anteà* ab *animo* meo *longè futurum ſyncerè ſpondeo; quantum de me aliquid ſpondere licet:* At verò *ſi quidpiam locutus fuero nimis liberè, aut fortaſſe nimis feſtivè; hanc mihi licentiam cum indulgentiâ condonabis.* Etenim *optimus pater* meus ad *id me conſuefecit, indigitando exempla quorumque vitiorum, ut ea evitarem.* Sic *quoties me admonebat ut viſtitarem parcè, frugaliter, & contentus iis bonis quæ ille mihi comparaſſet,* aiebat: *Advertiſne quàm difficuliter victitet filius Albii, & quàm miſer ſit Barrus?* Hoc *graviter doceat quemque, ut patrimonium dilapidare caveat.* Cùm me *avocaret à fœdis amoribus meretricum,* dicebat: *ne imitere Sectanum.*

ANNOTATIONES.

atrum pro ſanguine habet; unde intùs nigra externè alba exprimit optimè livorem, & mentis improbitatem verbis ſuavibus palliatam veluti & obvelatam. Pſalm. 54. *molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt jacula.*

101. *Ærugo mera.*] Merum virus.

Ærugo, Gall. *la rouille de l'airain, le vert de gris.*

Quod vitium procul abfore, &c.] Spondeo me nec animo cogitaturum pravè, nec in chartis ſcripturum malignè, fictâ in quemquam benevolentiâ. *Eo ingenio natus ſum: amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gero,* Ennius.

105. *Inſuevit pater optimus hoc me.*] Ad hoc, vel in hoc me aſſuefecit. Legunt alii: *inſevit pater optimus hoc me.* Id eſt, hos mihi mores indidit. Perinde eſt. Marcilius ut priorem lectionem tueatur, vult Horatium ſcripſiſſe, *heic* pro *huic*, unde librarii fecerint *hoc*: non abſurdus omninò. Ita veteres ſcripſiſſe, ſaltem liquet.

106. *Ut fugerem exemplis, &c.*] Ut me deterreret à vitiis, objiciebat exempla vitioſorum: ut provocaret ad virtutem, mihi viros proponebat virtute inclareſcentes. Scilicet *homines amplius oculis quàm auribus credunt: deinde, longum iter eſt per præcepta, breve & efficax per exempla.* Seneca ad Lucil. hinc ſimiliter apud Terent. Adelph. Demea narrans quomodo filium erudiat, *conſuefacio*, inquit, *inſpicere tanquam in ſpeculum in vitas omnium jubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi: hoc facito: & hoc fugito: hoc laudi eſt: hoc vitio datur.*

109. *Albi.*] Albium Tibullum intelligunt abſurdè quidam, contra rationem temporis. In lucem ille nondum prodierat, cùm ab optimo patre hæc præcepta audiret Horatius, Tibullo quidem ſuperior natu plus annis viginti.

110. *Barrus.*] Tit. Vetur. Barrus ex luxuriâ inops. De eo rurſus Sat. 6. & 7.

112. *Sectani.*] Turpis mœchi.

Ne ſequerer mœchas, conceſsâ cum venere, uti
Poſſem; deprenſi non bella eſt fama Treboni,
Aiebat: Sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, cauſas reddet tibi: mî ſatis eſt, ſi
Traditum ab antiquis morem ſervare, tuamque,
Dum cuſtodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem poſſim: ſimul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis ſine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: & ſive jubebat,
Ut facerem quid; Habes auctorem, quo facias hoc,
Unum ex Judicibus ſelectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhoneſtum & inutile factu
Nec ne ſit, addubites; flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit;
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpè
Abſterrent vitiis. Ex hoc ego ſanus ab illis,

INTERPRETATIO.

Quando præcipiebat *ne ſectarer adulteras, cùm liceret frui permiſsâ voluptate*; certè *pulcra non eſt exiſtimatio Trebonis, inquiebat*: porrò *philoſophus afferet tibi rationes*, propter quas *hoc fugere, illud quærere expediat*: *mihi ſufficit pro viribus cuſtodire inſtitutam à veteribus diſciplinam, atque integram continere vitam & exiſtimationem tuam, quandiu pædagogo indiges; at poſteaquàm ætas confirmarit tuum corpus ac mentem, natabis abſque ſubere*. *Ita me puerum* ille *præceptis imbuebat*: *& ſeu moneret ut aliquid agerem*: addebat: *ducem habes quo facias iſtud*; ſimulque *afferebat aliquem è Judicibus ſelectis*: *ſeu dehortaretur*, ſubjungebat; an *ambigeres utrum illud indecorum atque perniciosum factu ſit an non, quandoquidem turpi fama laborat hic & ille?* Certè *non ſecus ac funus vicini terret ægrotos edaciores, atque abſtinere cogit mortis metu; ita juvenum mentem non rarò à peccatis avertit ignominia alterius. Per ejuſmodi inſtitutionem carui* majoribus *iis vitiis quæ exi-*

ANNOTATIONES.

113. Mœchas.] Matronas. Suprà, Sat. 2.

114. Treboni.] Is adulter expertus erat quod anteà dictum, *deprehendi miſerum eſt*.

115. Sapiens vitatu, &c.] Concinna planè dictio patris literis & philoſophiâ minimè imbuti, tantumque bonos mores è bonâ educatione adepti. Ego, inquit, quæ olim accepi honeſtatis documenta tibi tradere geſtio: at cùm frequentabis ſcholas Sapientum, hi cauſas tibi reddent, cur hoc petitu bonum, illud autem vitandum ſit.

120. Nabis ſine cortice.] Proverb. & metaph. à pueris, qui ope ſuberis natare diſcunt. Olim quippe ſuber corpori ſupponebant, ut hodie noſtri cucurbitas, Gall. *calebaces*. Senſus eſt hic: per te ipſe intelliges quid fugiendum, quid expetendum; nec egebis alieno conſilio.

123. Unum ex judicibus ſelectis] Aliquem integritate, æquitate, probitate inſignem, hocque nomine ſelectum & ſuccenturiatum Judicibus, Magiſtratibus, Senatoribus.

124. Inutile factu.] Malum, noxium. Adverte, lector, vim & notionem hujus vocabuli. Cic. de Inv. 1. *Inutilis ſeu perniciosus patriæ civis alitur*. Similis eſt ſententia Chriſti in Evangelio dicentis, *qui non eſt mecum contra me eſt*.

Perniciem quæcunque ferunt; mediocribus, & queis
Ignoſcas, vitiis tentor. Fortaſſis & iſtinc
Largiter abſtulerit longa ætas, liber amicus,
Conſilium proprium. Neque enim, cùm lectulus, aut me
Porticus excepit, deſum mihi. Rectius hoc eſt:
Hoc faciens, vivam melius: ſic dulcis amicis
Occurram: hoc quidam non bellè: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris: ubi quid datut oti,
Illudo chartis. Hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum; cui ſi concedere nolis,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quæ

INTERPRETATIO.

tium creant; tantumque exiguis conſilior, & quibus facilè *indulgeas. Ex his etiam multum abſterget ætas provectior. amicus ſincerus, ratio propria. Enimverò quando verſer in cubili vel in porticu, nequaquam mihi deſum.* Tunc autem ſic reputo: *Iſtud melius eſt: id agens rectiùs vivam: ita me præſtabo gratum familiaribus: hoc non benè quidam* fecit: *egone imprudens aliquando faciam idem quod iſte? Similia tacitus ego mecum revolvo: cùm verò per tempus licet, in membranis ludens ſcribo.* Atque *hoc unum eſt è vitiis illis minoribus; cui ſi veniam deneges, magna poetarum multitudo accedat opem*

ANNOTATIONES.

130. *Mediocribus vitiis tentor.*] Als. *teneor.* id eſt, obnoxius ſum adhuc vitiis illis mediocribus.

132. *Liber amicus.*] Antiſthenes dicebat: opus eſſe vel amicis ingenuis, vel acribus inimicis. Hi quippe conviciando, illi monendo à peccatis avertunt. Plutarch.

133. *Cum lectulus aut me porticus excepit, &c.*] Sive decumbo in lectulo, ſive in porticu deambulo, non eſt otioſa mens mea: tum enim quid honeſtum, quid rectum, quid minùs decorum facto ſit meditor, meque ipſe fingo & confirmo in amore & actione virtutis. Pythagoras diſcipulos jubebat recenſere veſperi quæ interdiu feciſſent, & ſecum agitare, quo ivi? quid egi? quid omiſi faciendum? &c. Seneca l. 3. de Irâ: *animus quotidie ad reddendam rationem vocandus. . . . quod hodie malum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? quâ parte melior es?*

Porticus.] Ejuſmodi publicæ porticus erant Romæ complures, ambulationi & captando frigori accommodatæ; erant & privatæ. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 25.

139. *Chartis.*] Chartæ primùm è papyro, Ægyptiâ plantâ, diviſis acu vel ſcalpello ejus tunicis in tenues ſed latas philyras. *Has Alexandri Magni victoriâ repertas auctor eſt M. Varro, conditâ in Ægypto Alexandriâ: anteà verò non fuiſſe chartarum uſum.* Quod tamen refellunt docti. Alexandri quidem ævo charta frequentior; anteà tamen inventa & cognita. *In foliis palmarum* (alii legendum contendunt, *malvarum*) *primò ſcriptitatum: deinde quarumdam arborum libris;* id eſt, corticibus, vel potiùs, tunicis corticem inter & lignum ſubtilioribus. *Poſteà monumenta publica plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut ceris.* Linteos libros commemorat T. Livius, lib. 4. *Supprimente chartas Ptolemæo, idem Varro membranas Pergami tradit repertas. Poſteà promiſcuè patuit uſus rei, quâ conſtat immortalitas hominum.* Plin lib. 13. cap. 11. & 12.

Sit mihi: nam multò plures ſumus: ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

INTERPRETATIO.

mihi latura: (complures enim ſumus) teque ad multitudinem illam te adjungere, tanquam Judæi, compellemus.

ANNOTATIONES.

142. *Multo plures ſumus.*] Indicat plurimos tunc fuiſſe qui verſus factitarent. Hos autem callidè vellicat, quod ſe *putarent eſſe poetas, ſermoni propiora ſcribentes, vel in uno ſtantes pede* multa; *concludere verſum pariſque verbis* contexere ſatis eſſe, exiſtimantes.

Veluti Judæi] Hi ſub Auguſto Romæ magno numero degebant; & quoſcunque poterant ad ſuos ritus ſuamque religionem pertrahere ſatagebant. Huc pertinet quod ait Chriſtus Matth. cap. 23. v. 15. *Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ; quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.*

143. *In hanc concedere turbam.*] Inter poetas nomen dare, cum tot aliis ad carmina perſcribenda animum appellere; etiamſi reluctetur Minerva; aut tolerare ſaltem ac probare ſcribentes.

SATIRA V.

Facetè deſcribit iter ſuum ab urbe Româ Brunduſium uſque.

EGRESSUS magnâ me accepit Aricia Româ
Hoſpitio modico. Rhetor comes Heliodorus
Græcorum longè doctiſſimus. Inde forum Appî,

INTERPRETATIO.

MAGNA Româ egreſſum me excepit Aricia parvo hoſpitio. Comitabatur me Heliodorus rhetor inter Græcos eruditiſſimus. Hinc perreximus *ad*

ANNOTATIONES.

1. *Egreſſum magnâ, &c.*] Lucilius Satira ſua 3. deſcripſerat iter quod ab urbe Româ Capuam, indeque ad Siculum fretum obierat: hîc noſter ejus exemplo, ſuum Româ Brunduſium iter facetè admodùm deſcribit, plus *μωμαστικῶν* agens quàm *τοπογράφον*, ut ait Cruquius Anno ſcilicet U. C. 713. Antonianis & Octavianis diſſidentibus, utrinque delecti viri ſunt qui res Antonium inter & Auguſtum componerent. Itaque Brunduſium, quod Antonii exercitus obſidione premebat, convenere legati, Mœcenas ab Auguſto, Fonteius ab Antonio, cum Cocceio perinde utriuſque Imperatoris amico, qui quidem optatam fecere pacem, fœduſque Brunduſinum inde dictum ſanxerunt. Porrò Mœcenatem illuc officii causâ ſecuti Horatius, Virgilius, & alii.

Aricia.] Oppidulum in Appia via, diſtans Româ mill. paſſ. 16. hod. *la Riccia*, Ducatus inſignia oſtentat.

2. *Rhetor comes Heliodorus.*] Huc pertinet quod aiunt: *facundus comes in via pro vehiculo eſt:* maximè quod Horatius Græci erat ſermonis ſtudioſiſſimus.

3. *Græcorum longè doctiſſimus.*] Qui,

Diſfertum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi diviſimus, altiùs ac nos
Præcinctis unum. Minus eſt gravis Appia tardis.
Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum; cœnantes haud animo æquo
Expectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere: Huc appelle: trecentos inſeris: ohe,

INTERPRETATIO.

mercatum Appii oppidi, *plenum nautis & cauponibus iniquis. Hoc iter partiti ſumus pigri*, quod *unicum* fuiſſet viatoribus *altius quàm nos ſuccinctis. Appia via minus eſt moleſta lentè progredientibus. Ego iſtic bellum facio ventri ob aquam, quia ibi peſſima eſt; cœnantes comites impatienter expectans. Jam nox prope erat terris umbras inducere, ac ſtellas cœlo ſpargere. Mox ſervi nautis, nautæ ſervis dicteria inferre* cœperunt: *huc navem applica: trecentos introducis:*

ANNOTATIONES

dam legunt *Græca lingua doctiſſimus*: ſed perperam. Quippe, ut redarguunt alii, quæ laus eſſet iſta Rhetori Græco, Græcam linguam apprimè callere?

Forum Appii.] Oppidum Latii in Volſcorum finibus, inter Ariciam ac Feroniam, juxta Paludes Pomptinas: quare in his navigantes nautæ plurimi iſtic habitant; caupones item, quia frequens ea via & celebris. Vide Epiſt. ad Piſon. v. 65. ad hæc verba, *ſterilíſque palus. &c.* Annot.

4. *Malignis.*] Fraudulentis, iniquâ uti menſurâ conſuetis. Suprà, Sat. 1. v. 29. *Perfidus hic caupo.*

5. *Hoc iter ignavi diviſimus, &c.*] Quod expediti magis quàm nos unâ die confeciſſent, in eo biduum poſuimus.

6. *Præcinctis.*] Strenuis, expeditis, & ζώναις: contrà diſcinctus ignavum ſignificat, ut alibi dictum.

Minus eſt gravis Appia tardis.] Quia crebra ſunt diverſoria, in quibus licet commorari quoties libet.

7. *Ventri indico bellum.*] Scilicet appetenti cœnam negavi, quod nec paluſtrem ac fœtentem aquam bibere poteram; nec merum, propter ophthalmiam, de quâ poſteà. Hinc *cœnantes* incœnatus *haud æquo expectans animo.*

9. *Jam nox inducere, &c.*] Quia terreſtris via difficilior etiam vehiculis, idcircò ab Appii foro navigabatur Feroniam uſque, noctu quidem, teſte Strabone pòſt citando. Hinc facilè intelliges, lector, quæ deinde ſequuntur: ut quod puerorum nautarumque vociferatio audita ſubitò: quod *nil procedere lintrem* viatores haud ſenſere: quod vix *horâ quartâ* perventum ſit eò quo ad ortum ſolis appellere oportuerat.

10. *Cœlo diffundere ſigna parabat.*] Non hæc *ſermoni propior* (quod ait Sat. præced.) imò ſublimior dictio, ut & alibi interdum, Poëtæ excelſo vel excidit; ſeu quod lectoris mentem excitare identidem juvat.

11. *Tum pueri nautis. &c.*] Servi à dominis præmiſſi ad comparandum navigium, cum nautis rixantur & conviciantur: quod quidem familiare hujus farinæ hominibus.

Convicia.] Quaſi *convocia* vociferationem plurimorum confuſam ſignificant. Feſtus. Alii aliter. *Vocis contentionem* notat eâ voce Tullius variis locis. Epiſt. 5. lib. 1. *Pompeius cùm pro Milone diceret, clamore convicioque jactatus.* Orat. n. 160. *Convicio aurium mihi extorta veritas eſt.*

12. *Huc appelle. &c.*] Verba ſunt ſervorum contra nautas, qui plures quæſtûs causâ, excipiebant in navim: *trecentos*, id eſt, nimis multos, non ſine pe-

Jam ſatis eſt. Dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. Mali culices, ranæque paluſtres
Avertunt ſomnos. Abſentem cantat amicam
Multâ prolutus vappâ nauta, atque viator
Certatim: tandem feſſus dormire viator
Incipit; ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Jamque dies aderat, cùm nil procedere lintrem
Sentimus: donec cerebroſus proſilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumboſque ſaligno
Fuſte dolat. Quartâ vix demum exponimur horâ:

INTERPRETATIO.

che, jam ſat multi *ſunt. Hora integra abſumitur, dum pecunia exigitur. dum*que *mula alligatur. Moleſti culices & ranæ paluſtres impediunt ſoporem. Nauta nimio referens vino ac viator certatim canunt amicam abſentem. Denique viator fatigatus dormire incipit:* tumque *ignavus nauta ad ſaxum ligat funem mula ad pabulum dimiſſa, atque dormit ſupinus. Jam vero lux fulgebat quando advertimus cymbam minimè progredi, donec iracundus quidam exilit, & mula nautæque caput ac lumbos verberat ſaligno fuſte. Tandem vix horâ quartâ deſcendimus* è navi;

ANNOTATIONES.

riculo navigantium, ob nimium onus ac pondus.

13. *Dum æs exigitur.*] Naulum, navigationis pretium.

Mula ligatur.] Tractura navim contra aquam. Strabo lib 5. *prope Tarracinam iter facienti Romam foſſa ad Appiam apponitur. & quidem multis in locis. quam & paluſtres & fluviatiles implent aquæ. Per eam nocturna maximè fit navigatio. ut qui primis conſcendant tenebris, oriente ſole egreſſi, via Appia reliquum evadant. & interdiu trahentibus mulis remulco, perambulent.*

14. *Mali culices.*] Culex ab aculeo dictus, vel quaſi cutilex, quod cutem laceſſat.

Ranæque paluſtres.] Ad diſcrimen aliarum quæ rubetæ vocantur, & in ſentibus ac dumis latitant. Illæ ergo coaxantes viatoribus ſeu navigantibus ſomnum adimunt, per importunum ac frequens βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ. Ariſtophan. Ran.

15. *Cantat.*] Ad ſublevandum horrorem ac tædium nocturni temporis ac ſilentii.

16. *Prolutus.*] Virgil. Æneid. 1.

pleno ſe proluit auro.

18. *Ac miſſæ paſtum. &c.*] Ubi nauta qui mulam moderabatur, ſenſit dormire viatores, & ipſe dormiturus mulam ſolvit paſtumque dimittit, funem verò navigii religat ad ſaxum, moxque ſopori ſe tradit humi ſtratus, parùm ſollicitus quâ horâ perveniret ad deſtinatum locum.

21. *Donec cerebroſus. &c.*] Donec unus viatorum ſeu navigantium ad terram proſilit, atque è ſalicibus littori adſitis virgam ſecat, quâ iratus nautam dormientem excitat, ejus caput & lumbos percutiendo, nec ipſi parcit mulæ *cerebroſus*. in obvium quidlibet exonerans indignationem ſuam ac bilem.

23. *Dolat.*] Metaphora a fabris lignariis, qui dolabro coæquant expoliuntque ligna.

Quartâ vix demum exponimur horâ.] Extra navim ponimur ad Feroniam tandem, horâ poſt exortum ſolem quartâ, id eſt decimâ noſtrâ matutinâ, in æquinoctio nempè: quod pluribus explicavi in meis annotationibus ad Perſii Sat. 5. initium.

Ora manuſque tuâ lavimus, Feronia, lymphâ.
Millia tum pranſi tria repimus; atque ſubimus
Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mœcenas optimus atque
Cocceius, miſſi magnis de rebus uterque
Legati; averſos ſoliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Intereà Mœcenas advenit, atque
Cocceius, Capitòque ſimul Fonteius, ad unguem

INTERPRETATIO.

ſtatimque *faciem & manus abluimus aquâ tuâ, ô Feronia: deinde* verò *pranſi lentè proceſſimus* ad *tria* paſſuum *millia: ac pervenimus Anxur extructum ſuper rupes eminùs* apparentes *ob candorem. Illuc debebant convenire optimus Mœcenas atque Cocceius, legati ambo ad negotia miſſi graviſſima;* ceterum *aſſueti reconciliare amicos abalienatos. Illic ego lippientes oculos collyrio inunxi. Interim acceſſit Mœcenas & Cocceius, unàque Fonteius Capito vir ad*

ANNOTATIONES.

24. *Ora manuſque tuâ lavimus, &c.*] Ex religioſo veterum erga Deam illam cultu: quæ in Soracte monte habebat ſacrum fontem, lucum, templum: nomenque dedit urbi Feroniæ, inter Circæos & Tarracinam. Nec omittam duo quæ narrantur miracula: alterum quod Deæ illius afflati numine ardentes prunas nudis pedibus abſque læſione calcare aiunt. Alterum eſt quod Feroniæ lucus aliquando cùm arſiſſet, indeque auferre ſimulacrum accolæ meditarentur, ſubitò nemus revixit. Hinc Virgil. Æn. 7. v. 800.

viridi gaudens Feronia luco.

Vide Strab. lib. 5. Dionyſ. Halic. Plin. Porrò quæ fuerit illa Dea, haud planè compertum. Dionyſius aſſerit Feroniam conſecratam à Lacedæmoniis illis qui tempore Lycurgi in Italiam appulſi, locum iſtum dicarint, numenque coluerint ſub hoc nomine, eo quod illuc ferri non infeliciter contigiſſet. Alii volunt ipſam Junonem eſſe quæ ibi Feronia vocetur, colaturque, ſicut apud Anxur urbem non longè remotam Jupiter Anxurus. Certè Virgil. cit. utriuſque pariter ibidem meminit. Conſtat Feroniam nemorum Deam extitiſſe, à ferendis arboribus appellatam. Imò veteres numen fecere ex illâ vi arcanâ arboribus inſitâ, per quam vigent, pullulant, florent, edunt fructus.

25. *Millia tum pranſi, &c.*] Poſtquam ſumus pranſi Feroniæ, tria paſſuum millia confecimus lento quidem gradu, tum propter ſtomachi repletionem, cùm ob locorum acclivitatem, contendimuſque Anxur.

26. *Anxur.*] Urbs hæc Latii, pòſt dicta Tarracina, colli & ſaxo impoſita, mari Tyrrheno imminet. Olim etiam Thrachne appellata, ab aſperitate loci.

27. *Cocceius.*] Cocceius Nerva, proavus Nervæ Imperatoris, erat illuſtris Juriſconſultus, ceterum Auguſto pariter atque Antonio gratioſus.

Miſſi magnis de rebus uterque legati.] Inde enim pax Imperii & Reipublicæ Romanæ pendebat. Illi adverſos exercitus prope Brunduſium, ſancito fœdere, in una coëgere caſtra. Antonio verò in matrimonium data Octavia Auguſti ſoror. Tit. Liv. lib. 127. Appian. lib. 5. Sueton. Octav. cap. 17.

30. *Collyria.*] Oculorum medicamenta, propriè σποδιακὰ & τέφρια, ob cineteum colorem: unde Horatius vocat *nigra*. Cornel. Celſ. lib. 6. cap. 6. παρὰ τὸ κωλύειν τὸ ῥῦν, ab inhibendâ fluxione, dictum volunt collyrion: ſed multos etiam alios ad uſus adhibetur.

32. *Capito Fonteius.*] Hunc Dio Con-

Factus homo, Antonî, non ut magis alter, amicus.
Fundos Aufidio Luſco Prætore libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.

INTERPRETATIO.

amuſſim factus, ita *gratioſus Antonio ut nemo magis. Sponte deſeruimus Fundos*, ubi *Pratoe* erat *Aufidius Luſcus*, *deridentes munera ſcribæ inſanientis*, *prætextam*, *latum clavum*, *&* *batillum ignis.*

ANNOTATIONES.

ſulem cum Germanico fuiſſe ſcribit. Livius & Appianus ex Antonii parte Pollionem, ex Auguſti Mœcenatem duntaxat miſſos referunt, cum Cocceio quidem; nullam verò Capitonis faciunt mentionem.

Ad unguem factus homo.] Eximiis dotibus vir ornatiſſimus. metaph. à marmorariis, qui lævitatem & juncturas explorant ſuperducto ungue: Hinc Perſ. Sat. 1. v. 65.

. . . . *ut per leve ſeveros*
Effundat junctura ungues.

34. *Fundos Aufidio, &c.*] Fundis minimè commorati ſumus, ſed prandimus tantùm; poſteà Formias progreſſi, ubi pernoctavimus.

Fundos.] Oppidum hoc in viâ Appiâ, initio regni Neapolitani, Tarracinam inter & Formias medium, ad decem ferè paſſ. mill. vino generoſo celebratur.

Aufidio Luſco Prætore.] Prætor dicitur quòd præeat vel præſit juri dicundo. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 15.

35. *Inſani ridentes præmia ſcribæ.*] Romæ ſcribatum officium etiam libertinis patebat, adeoque vile cenſebatur: attamen magiſtratus in municipiis ſæpè merces ac præmium erat ſcribarum. Sic Aufidius Luſcus Fundis Præturam adeptus ſibi jam aliquis videbatur; at quod ſuâ dignitate pluſculum ſuperbiret, ludibrio fuit Mœcenati aliiſque qui eum comitabantur. Hunc enim alioſque legatos à Fundano illo Prætore, honoris causâ, ſalutatos intelligendum eſt. Apud Suetun. Caligul. cap 23. *ex publicis monumentis certum, Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum.*

36. *Prætextam.*] Ex Varrone lib. 5. de Ling. Lat. toga erat alba purpureo prætexta limbo: quæ quidem non puerorum fuit ſolùm, ſed & magiſtratuum. Unde & prætextatus à togato differt, ut magiſtratus à privato. Hanc *ſupra tunicas honorati quique induebant*, inquit Non. Marcell. De eâ veſte jam dixi in Epod. 5.

Latum clavum.] Veſtis hæc nobiliorum propria, plagulis decorata aureis ſive purpureis, latioribus in Senatore, anguſtioribus in equite: Unde Ovid. Triſt. 4. Eleg. ult.

clavi menſura coacta eſt.

Nec matronæ carebant ſimili quodam ornatu. Nam & earum veſtis habebat paragium, quod erat *aureus clavus qui pretioſis veſtibus addebatur*, ex Nonio. Porrò nomen deducunt à ſimilitudine cum clavorum capitibus, quibus ſimiles eſſent aureæ illæ plagulæ. Nec perperam alii etymon hoc rejiciunt, aſſeruntque clavos iſtos fuiſſe purpureas faſcias ſeu limbos utrinque tunicæ aſſutos: tunicæ, inquam; nam latus clavus erat interior veſtis ſupra quam aſſumebatur prætexta: & hoc plerique non animadverterunt contrariumque ſcripſerunt, certè immemores Prætore capitis ſententiam ferente deponi prætextam conſueviſſe, at minimè laticlavum.

Prunæque batillum.] Tanta erat Aufidii inſania, ut ante ſe ferri prunas in batillo, id eſt foculo anſato & geſtabili, juberet, ad inſtar virorum Principum & Imperatorum, quibus præferebatur ejuſmodi ignis, ſummæ auctoritatis ac poteſtatis index & inſigne. Fruſtra quidam intelligunt vas parvum, in quo ſuffitus nempè fieret Jovi Hoſpitali, ſive hoſpitibus & convivis.

In

In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus,
Murænâ præbente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multò gratiſſima. Namque
Plotius & Varius Sinueſſæ, Virgiliuſque
Occurrunt; animæ, quales neque candidiores
Terra tulit, neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo ſanus amico.

INTERPRETATIO.

Poſteà fatigati commoramur in civitate Mamurrarum. Murana hoſpitium, Capitone cœnam dante. Poſtera dies illuxit longè amœniſſima. Etenim Plotius, Varius, atque Virgilius obviam nobis *fuerunt Sinueſſa; homines tales* ut *nec meliores terra protulerit, nec quiſquam ſit me conjunctior* cum illis. *O quales amplexus, & quàm magna lætitia extitit! Ego*, dum mente *ſanâ* ero, *nihil æquabo cum fideli amico.*

ANNOTATIONES.

37. *In Mamurrarum urbe.*] Sunt qui Mamurras urbem aff.rant inter Fundos & Formias, vern. *Itre* vel *Itri*, cujus etiamnum extent ibidem rudera. Philip. Ferrar. Verùm ipſæ hîc Formiæ accipiendæ ſunt, è quibus oriunda Mamurrarum familia Romæ quidem Senatoria. Adde quod illius oppidi maximam partem obtinebat Mamurra Eques Romanus Cæſaris amicus, opibus præpotens: quem vellicat ſanè hîc noſter; ut & Catullus. *Primum Romæ parietes cruſtâ marmoris operuiſſe totius domus ſuæ in Cœlio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formiis natum Equitem Romanum præfectum fabrorum C. Cæſaris in Gallia. . . . . . nullamque niſi è marmore columnam habuiſſe, omnes ſolidas è Caryſtio aut Lunenſi . . . hic eſt Mamurra Catulli Veronenſis carminibus proſciſſus, cujus domum Catullus dixit habere quicquid habuiſſet Comata Gallia.* Hæc Plin. lib. 36. cap. 6. Vide lib. 3. Od. 17. ubi Lamiarum originem è Formiis urbe celebrat Horatius.

Laſſi manemus.] Nam à Tarracinâ ſeu Anxure Formiæ diſtant ducentis propè ſtadiis. Quadringenta numerat Strabo certè hallucinatus.

38. *Murana præbente domum, &c.*] Muræna & Capito Formiis habentes domum uterque, officium partiri erga præclaros hoſpites, alter hoſpitium, alter epulas præbent. Muræna ille frater erat Liciniæ, quæ poſteà nupſit Mœcenati. Vide lib. 3. Od 19.

40. *Plotius & Varius.*] Hi ſunt eximii poëtæ Virgilio perinde ac Horatio amiciſſimi, quibus ab Auguſto commiſſa eſt cura emendandæ Æneidos poſt mortem Virgilii, hac lege ut nihil adderent. Cum Plotio & Vario tertius erat Tucca, & ipſe eruditione clarus, ad recenſendum opus divinum. Servius.

Sinueſſa.] Hæc urbs Campaniæ, ad oſtia Liris fluvii; ubi nunc *Rocca di Mondragone*. Ibi deſinit Maſſicus mons. Martial. lib. 13. Epigram. 111.

De Sinneſſanis venerunt Maſſica prælis.

Sinueſſanas porrò aquas ſterilitatem feminis, maribus autem inſaniam auferre tradunt. Plin, &c.

44. *Nil ego contulerim jucunde ſanus amico.*] Exceptâ ſapientiâ, nihil homini præſtantius amicitiâ meliuſve à Diis immortalibus datum, affirmat Tullius. Proverb. cap. 18. v. ult. *vir amabilis ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater.* Eccleſiaſtici cap. 6. *amicus fidelis protectio fortis: qui invenit illum, invenit theſaurum. Amico fideli nulla eſt comparatio . . . . medicamentum eſt vitæ & immortalitatis.*

Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit: & parochi quæ debent ligna ſalemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt.

INTERPRETATIO.

Villula quæ vicina eſt ponti Campano hoſpitium dedit: parochi verò quæ debent ligna & ſalem præbuerunt. Inde muli Capuæ deponunt clitellas tempeſtivè.

ANNOTATIONES.

45. *Proxima Campano, &c.*] Sinueſſæ pranſi jucundiùs quidem ob occurſum amicorum, venerunt omnes ſimul ad hanc villam, in quâ pernoctarunt.

Campano ponti.] Qui impoſitus eſt Vulturno Campaniæ fluvio per Venafrum, Capuam, aliaſque urbes in mare Tyrrhenum decurrenti.

46. *Parochi.*] Quaſi præbitores à παρέχειν *præbere*. curatores erant publici per urbes & loca jus habentes ab oppidanis exigendi certa ſtipendia, unde peregrinis & legatis neceſſaria ſuppeditarent Reip. nomine. Tull. ad Attic. lib. 13. Epiſt. 2. *Ariarathes Ariobarzanis filius Romam venit . . . . . omninò cum Seſtius noſter parochiis publicis occupavit;* (id eſt præbitionibus ac muneribus publicis. Alii legunt, *parochus publicus*) *quod quidem facilè patior. Verumtamen quod mihi magna cum fratribus illius neceſſitudo eſt, invito eum per literas ut ad me diverſetur.* Jam res patet de peregrino: de legatis autem auctoritate publicâ miſſis hæc habe, ſtudioſe lector. Idem Tull. item ad Attic. lib. 5. Epiſt. 16. ita ſcribit: *in perditam & planè everſam in perpetuum provinciam nos veniſſe ſcito, magnâ quidem expectatione, prid. Cal. Sextil. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, totidem dies Synnade, audivimus nihil aliud niſi civitatum gemitus, ploratus, &c. . . . . . Levantur tamen miſeræ civitates, quod nullus fit ſumptus in nos, neque in legatos, neque in quæſtorem, neque in quemquam. Scito non modò nos fœnum, aut quod lege Juliâ dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem; nec præter quatuor lectos & tectum, quemquam accipere quidquam: multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerumque. Me hercule etiam adventu noſtro reviviſcunt, juſtitiâ, abſtinentiâ, clementiâ tui Ciceronis. Itaque opiniones omnium ſuperavit.* Præclaram etiam huic loco lucem dabit T. Livius initio lib. 42. *Ante L. Poſthumium Conſulem,* inquit, *nemo ſociis unquam in ulla re oneri aut ſumptui fuit. Ideo magiſtratus mulis tabernaculiſque & omni alio inſtrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent ſociis: privata hoſpitia habebant; ea benignè comiterque colebant: domuſque illorum Romæ hoſpitibus patebant, apud quos ipſis diverti mos eſſet. Legati qui repentè aliquò mitterentur, ſingula jumenta per oppida, iter quà faciendum erat, imperabant: aliam impenſam ſocii in magiſtratus Romanos non faciebant.* At ipſe, ut eſt paulò antè cùm ſenatui placuiſſet *Conſulem, ad agrum publicum à privato terminandum, in Campaniam ire, ... prinſquàm ab Româ proficiſceretur, literas Præneſte miſit, ut ſibi magiſtratus obviam exiret, locum publicè pararet ubi diverteretur; jumentaque, cum exiret inde, præſto eſſent.*

47. *Hinc muli Capuæ. &c.*] Ab eâ villulâ mulis vecti Capuam venimus tempeſtivè quidem, nam eâ die confecimus millia paſſuum non plus ſexdecim.

Capua.] Hæc Campaniæ metropolis ac veluti arx deliciarum & arrogantiæ pridem fuit. *Alteram Romam* vocat Cicero Philipp. 12. alibi verò *ſuperbiæ domicilium*. Annibalis virtutem corrupit ac fregit illa *pelago, cultuque, penuque potens* civitas, *deliciis, opibus, famaque;* ut canit Auſonius. Hodie jacet in rudéribus. Duobus autem exinde milliaribus verſus Boream excitata eſt Capua nova veteri haudquaquam par. De eâ jam in Epod. 16.

Luſum it Mœcenas, dormitum ego Virgiliuſque:
Nam pilâ lippis inimicum, & ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quæ ſuper eſt Claudî caupònas. Nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſſique Cicerri,
Muſa velim memores: & quo patre natus uterque
Contulerit lites. Meſſi clarum genus Oſci:
Sarmenti domina exſtat. Ab his majoribus orti

INTERPRETATIO.

Mœcenas ivit luſum. ego verò ac Virgilius dormitum ivimus: nam pila ludus *eſt noxius lippis atque crudis. Iſtinc ad Cocceii villam pergimus copioſiſſimam, quæ ſita eſt ſupra tabernas Claudii. Jam precor, ô Muſa, ut mihi referas paucis verbis Sarmenti ſcurræ certamen atque Meſſii Cicerri: & quo patre ambo geniti pugnam inierint. Illuſtris Meſſii origo* ab *Oſcis: Sarmenti domina* etiamnum *vivit. Ab iſtis prognati majoribus*

ANNOTATIONES.

48 *Luſum it Mæcenas, &c.*] Pilâ palmariâ; cujus exercitatio ad ſanitatem utilis robuſto quidem & benè affecto: at crudis noxia & ϰαϰὸς μάχεσι, qualis Virgilius: contra ſalubris ſomnus & quies; pariter & lippientibus, qualis Horatius. Scilicet agitatio corporis vehemens ciet irritatque humores; quos lentè duntaxat coquit calor naturalis. Adde quod oculorum acies non parum laborat in obſervandâ pilâ. Cornel. Celſ. lib. 1. cap. 2. Galenus lib. 4. de Symptom. cauſ. cap. 5.

49. *Pila.*] Quaſi pilis plena ſic vocatur, ex Iſidoro. Alii à πιλῶ *denſare* deducunt originem, ſive quod pila potiſſimum conficiatur è πίλῳ, id eſt, lanâ coactâ & compactâ. Quadruplex erat. 1. harpaſtum, è corio confecta minor pila, quam ſolo repercuſſam remittebant. 2. follis, ex alutâ; major brachus, minor pugnis intorquebatur. 3. trigonalis, ſive trigon: nomen à triangulari ſitu ludentium ternorum, qui ſibi invicem ita pilam reddebant, diligenter caventes ne excideret manu ſive dextrâ, ſive ſiniſtrâ. 4. paganica a pago & paganis dicta: ab his enim ad urbem venit. Plumis infarta erat; durior folle, mollior trigone. Quæ omnia bellè notat & exprimit Martialis lib. 4. Epigram. 19. lib. 12. Epigram. 84. lib. 14. Epigram. 45. 46. 47. Vide infra lib. 2. Sat. 2. v. 11 annot.

50. *Hinc nos Cocceii, &c.*] Inde proceſſimus ad villam Cocceii rebus omnibus abundantem. Hæc ſita eſt *ſupra caupòNas Claudii* cujuſdam. Vel accipe oppidum quoddam ab Appio Claudio conditum. Placet tamen legere potiùs cum aliis, *Caudi:* nam inter Capuam & Beneventum ſunt Caudium oppidum, hodie *Arpaia*, item Valles & Furcæ Caudinæ, in quibus intercepti aliquando Romani ſub jugum turpiter miſſi ſunt: quam tamen ignominiam paulò poſt gravi ultione eluerunt. Tit. Liv. lib. 9.

51. *Nunc mihi paucis, &c.*] Facetè admodum Poëta Muſas in re ludicrâ invocat, veluti ſolet fieri in gravibus argumentis. Deſcripturus nempè duorum ſcurrarum ridiculam contentionem, ſerio videtur grave quidpiam adoriri; quo majorem excitet jocum.

54. *Meſſi clarum genus Oſci.*] Ironicè proſſus. Nam hi Campaniæ populi in Latii & Samnii confinio degentes, non ſolùm ignobiles ſed & infames erant. Vide Strabon. Huc etiam facit quod *obſcœnum* quidam ab Oſcis deducunt. Feſtus Oſcos priùs Opſcos teſte Ennio dictos ait, & ſtupra inconceſſæ libidinis ab ejus gentis pravâ conſuetudine, obſcœna dici, ex Verrio.

55. *Sarmenti domina extat.*] Ergo ſervus erat ille, aut ſervili genere. Hic ſcurra Auguſto fuiſſe in deliciis atque Antonio memoratur. Ex Plutarcho: *Antonio infenſa erat Cleopatra; quod in*

Ad pugnam venere. Prior Sarmentus: equi te
Eſſe feri ſimilem dico. Ridemus. Et ipſe
Meſſius, accipio; caput & movet: O tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres, cùm
Sic mutilus minitaris? At illi fœda cicatrix
Setoſam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa, rogabat;
Nil illi larvâ, aut tragicis opus eſſe cothurnis.

Interpretatio.

in certamen devenere. Sarmentus prior locutus: *aio te eſſe ſimilem equi indomiti. Cachinnos ſuſtulimus. Tum Meſſius, accipio, inquit; ſimulque caput agitat.* Continuò Meſſius *dixit: ô quid agas, ſi cornu tuâ fronte non eſſet amputatum, quandoquidem ita mutilatus minaris? nimirum turpis cicatrix ei deformarat hirſutæ frontis* partem *ſiniſtram.* Hinc *plures jocos in vultum campanumque morbum jactans, orabat ut ſaltaret* ad modum *Cyclopis paſtoris; neque verò larvâ aut cothurnis tragicis ipſum indigere.*

Annotationes.

cœnâ dixiſſet: ipſis quidem acidum vinum infundi: Sarmentum autem Romæ Falernum potare. Erat verè Sarmentus Cæſaris ſervulus ex iis qui feſtivitatis causâ haberi ſolent, quos Romani delicias appellant. Juvenalis initio Sat. 5, meminit hujus ſcurræ.

58. *O tua cornu, &c.*] Pergit conviciari Meſſio Sarmentus: quid faceres, ſi frons tua eſſet adhuc armata illo cornu, quod exſectum tibi eſt nimis terribili & feroci? ſarcaſmus.

60. *Illi fœda cicatrix, &c.*] Nempè Meſſii in fronte apparebat cicatrix exſectæ verrucæ, quæ amputati cornu ſpeciem exhibebat.

62 *Campanum in morbum.*] Seu verrucas, quas habebant frequentes Campani in vultu fœdas: vel turpem quamdam aliam luem ciborum ac luxuriæ intemperantia creatam. Non abſurdè Torrentius intelligit eum morbum, de quo Plin. lib. 26. cap. 1. *Senſit & facies hominum novos omnique ævo priore incognitos non Italiæ modò verùm etiam universæ Europæ, morbos: . . . ſine dolore quidem illos ac ſine pernicie vitæ; ſed tantâ fœditate, ut quæcumque mors præferenda eſſet. Graviſſimum ex his lichenas appellavere græco nomine; latinè mentagram, quoniam à mento ferè oriebatur, joculari primùm laſciviâ dictam: ut eſt procax natura multorum in alienis miſeriis, occupat in multis totos utique vultus, oculis tantùm immunibus; deſcenditque in colla, pectuſque, & manus, fœdo cutis furfure.* Campanum alii morbum interpretantur propriam ei genti luxuriam arrogantiamque.

63. *Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa.*] Exprobrat ſimilitudinem cum Polyphemo, quippe ille pariter ingens corpore & immani ſtaturâ, hirſutaque fronte, in quâ etiam cicatrix oculum Cyclopis obturatum referebat. Quapropter nec *larva* facies turpis, nec crura ſat procera indigerent *cothurnis*, id eſt, altis calceis, quibus ad majeſtatem utuntur Tragœdi. Petrus Crinitus de honeſtâ diſciplinâ, lib. 17. cap. 3. appoſitè omninò, *inter voluptates ſcenicas*, inquit, *celebrari video Cyclopea. Sic vocarunt cùm Cyclopem in ſcenâ ſaltantem præferrent, habitu & ornamentis, quibus Polyphemus apud Poetas decoratur. Quod ego duxi obſervandum, ut Horatii locum interpretemur paulò indiligentiùs ab aliis expoſitum. Itaque ſic alluſit, cùm de Sarmento ſcurrâ & Meſſio Oſco, eorumque litibus differit: ac Meſſium ore fœdo & facie turpi ſimilemque larvæ reddit. Quo loco* ſaltare Cyclopa *nihil pu-*

Multa Cicerrus ad hæc : donaſſet jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat : ſcriba quod eſſet,
Deterius nihilo dominæ jus eſſe : rogabat
Denique, cur unquam fugiſſet cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorsùs jucundè cœnam produximus illam.
Tendimus hinc rectà Beneventum, ubi ſedulus hoſpes
Pænè arſit, macros dum turdos verſat in igne.

INTERPRETATIO.

Ad iſta denique *Cicerrus plurima retorſit: interrogabat, numquid jam ex voto* ſua *vincula conſecraſſet Laribus* · *quamvis eſſet ſcriba, nihilo minus hera jus in eum ſupereſſe : quærebat tandem quare fugiſſet aliquando* ipſe *cui ſufficerit una farris libra*, ſcilicet *adeo tenui & parvo. Hilariter ſanè peregimus eam cœnam. Inde rectà nos contulimus Beneventum, ubi hoſpes officioſior propemodum deflagravit, cùm turdos macilentos ad focum torreret.*

ANNOTATIONES.

so aliud ab Horatio intelligi, quam & fronte & habitu talem fuiſſe Meſſium, ut Polyphemum in ſcenâ ſaltantem poſſet exprimere; ac riſum de ſe ſpectantibus facile commovere. Polyphemum ab Ulyſſe occæcatum lege apud Homerum, Odyſſ. 9. Virgil. Æneid. 3. De eo Servius ita ſcribit : Multi Polyphemum dicunt unum habuiſſe oculum, alii duos, alii tres. Sed totum fabuloſum eſt. Vir ille prudentiſſimus fuit, & ob hoc oculum in capite habuiſſe fertur, id eſt, juxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Ulyſſes eum tamen prudentiâ ſuperavit : & ob hoc eum cæcaſſe fingitur. Vide & Euripid. Cyclop.

65. *Donaſſet jamne catenam, &c.*] Servi enim manumiſſi ſeu Laribus, ſeu Deorum alicui conſecrabant vincula quibus olim ſtricti fuerant. Ita Cicerrus ſervilem objicit turpitudinem Sarmento. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 20.

67. *Deterius nihilo dominæ jus eſſe.*] In ſervos etiam manumiſſos domini retinebant jus operarum, v. g. ſarciendi veſtes, ſuendi calceos, &c.

Scriba.] Alii ſcribæ dicebantur à ſuâ functione; alii erant magiſtratuum, purà Quæſtorii, Prætorii, Ædilitii, &c. Scribæ officium apud Romanos mercenarium ; nec magni teſtimonii aut pretii. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 2.

68. *Cur fugiſſet.*] Nullum ſervo probrum gravius, quàm fugiſſe. Hinc enim contumelioſè furcifer appellabatur, eo quod hæc erat fugitivi ſervi pœna, furcam collo appenſam circumferre.

Cui ſatis una farris libra foret.] Hæc ſæpiùs erat ſervis fugiendi cauſa, quòd nimis parcè à dominis alerentur. At Cicerrus utpote gracilis ac puſillus, tenui alimento poterat ac debebat eſſe contentus, unâ videlicet farris librâ ſervis quotidie dari ſolita ad victum. Quod quidem dimenſum proceris corporibus exiguum ac vix ſufficiens videbatur. Ex Gell. lib. 20. cap 1. Debitori in carcere retento lex 12. Tab. jubebat dari in dies libras farris ab eo qui vinctum tenebat.

71. *Beneventum.*] Hæc urbs Hirpinorum à Diomede condita, 28 mill. paſſ. à Capuâ; olim dicta Maleventum : at deductâ eò coloniâ Romani, ad melius omen mutari nomen, & Beneventum dici in poſterum voluerunt. Feſt. Plin. &c.

72. *Turdos.*] Gall. *des grives.* Horum aviaria veteres habebant tanta quidem ut ex his agri ſtercorarentur, optimo certè fimo. Plin. lib. 17. cap. 9. Varro. Columella. Porrò ex omni occaſione captans jocum Satiricus noſter *macros* notat *turdos*, quos magnâ tamen ſedulitate *hoſpes* ad ignem verſabat hoſpitibus apponendos, adeò ut ipſe pænè arſerit ejuſque domus pariter.

Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano ſummum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam ſervoſque timentes
Tum rapere, atque omnes reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Apulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Nunquam erepſemus, niſi nos vicina Trivici
Villa recepiſſet, lacrymoſo non ſine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem ſtultiſſimus uſque puellam
Ad mediam noctem expecto. Somnus tamen aufert
* * * * * *
* * * * * *

Interpretatio.

Enimverò exarſit ignis; & flamma per vetuſtam culinam graſſata prope attingebat tectum. Mox aſpexiſſes convivas famelicos atque famulos trepidantes cœnam præripere, & cunctos allaborantes extinguere. Exinde Apulia cœpit oſtendere montes mihi cognitos, quos adurit Atabulus, quoſque nunquam prateriiſſemus, niſi nos excepiſſet villa Trivici proxima, haud abſque fumo lachrymas eliciente, dum in *foco incenderentur humidi rami cum frondibus. Illic ego demens mendacem meretricem expecto* fruſtra *ad mediam uſque noctem Tum vero ſoper* me *invaſit* * * *

* * * * *

* * * . * * *

* * * * *

Annotationes.

74. *Vulcano.*] Hic Deus ignis ponitur non rarò pro ipſo igne, metonym. vide lib. 1. Od. 4.

Summum properabat lambere tectum.] Hujus incendii facilè graſſantis ut rationem intelligas, ſcire te, lector, oportet quod cum aliis ſcribit Cœlius Rhodig. lib. 26. cap. 21. *habuiſſe veteres in domibus tecti mediæ apertionem, quam nuncupabant capnodochen*. id eſt fumi receptaculum. Nec enim, ut fit hodie, in excavato pariete caminus erat, ſed in medio cubiculo hyberno: ſiquidem in æſtivo non erat focus. Vitruv. lib. 7. cap. 3 Hinc & nunc abutimur voce *caminus* fornacem, hypocauſtum, ignem, ſignificante: quam tamen uſurpamus pro fumario, ſeu gulâ fumum emittente extra tectum. Iſidor. lib. 19. cap. 6.

75. *Convivas avidos, &c.*] Cœnam jam paratam ſervare ſatagunt famelici illi magis quàm ædes ſcilicet alienas.

77. *Incipit ex illo montes, &c.*] Benevento egreſſis incipiunt aſpici montes Apuliæ, Horatio quidem regio notiſſima, exinde orto videlicet. De *Apulia* lib. 3. Od. 30. & Epod. 2.

78. *Atabulus.*] Ventus Apuliam infeſtans, dictus quaſi *ἄτην βάλλων*, immittens calamitatem. Plin. lib. 17. cap. 24. Gell. lib. 2. cap. 22. hunc, ut volunt, eumdem noſter vocat Iapyga lib. 1. Od. 3.

79. *Erepſemus.*] Syncope, pro *erepſiſſemus*. id eſt tranſiviſſemus. Sic poſteà Sat. 9. *ſurrexe* pro *ſurrexiſſe*. Virgil. Æneid. 4. v. 606. *extinxem*, pro *extinxiſſem*. Lucretius pariter *confluxet*. Terentius in Adelph. *produxe*, *&c.*

Trivici.] Hoc oppidum eſt in Campaniæ finibus, montuosâ valdè regione, viiſque arduis ac difficilibus: quapropter in villâ proximâ ſubſiſtere ſæpiùs neceſſe eſt.

Quatuor hinc rapimur viginti & millia rhedis,
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt;
Signis perfacile eſt. Vænit viliſſima rerum
Hîc aqua: ſed panis longè pulcherrimus; ultrò
Callidus ut ſoleat humeris portare viator;
Nam Canuſi lapidoſus: aquæ non ditior urna:
Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.
Flentibus hinc Varius diſcedit mœſtus amicis.

INTERPRETATIO.

Inde rhedis vehimur per quatuor & viginti millia paſſuum, *commoraturi in parva urbe quam indicare non licet verſu* hexametro; *ſignis* autem, *eſt facillimum. Ibi venditur aqua rerum viliſſima: at panis* eſt *optimus certe*; adeo *ut prudens viator conſueverit ſponte humeris ferre; quia Canuſii* eſt *lapidoſus: urna* autem *aqua haud felicior: quod oppidum ædificatum eſt quondam à ſtrenuo Diomede. Illinc Varius triſtis abſceſſit ab amicis dolentibus.*

ANNOTATIONES.

87 *Oppidulo quod verſu dicere non eſt.*] Scilicet Equotutico; quæ vox ſtare nequit in verſu hexametro. Equotutium, vel ut legunt alii, Equotuticum, ſive Equus Tuticus, Apuliæ Dauniæ fuit oppidulum, hodie *Ariano* dicitur, aliis *Foggia*: in colle ſitum eſt ad Apenninum montem: à Benevento in ortum diſtat milliaribus duodecim, ex Sanſone. Illius meminit Cicero ad Attic. lib. 6. Epiſt. 1. *Scire vis tuas ego quas acceperim literas. Omnes fere quas commemoras, præter eas quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico ac Brunduſio datas.*

Quod verſu dicere non eſt.] Imitatio eſt Lucilii ita Sigillaria indicantis Sat. 7.

. . . . *Servorum feſtu' dies eſt,*
Quem planè hexametro verſu non dicere poſſis.

De hoc ſervorum die continuò poſt Saturnalia celebrari conſueto, Macrob. lib. 1. cap. 10.

88. *Vænit viliſſima rerum hic aqua.*] Quæ ſcilicet aliunde petenda & longè, è fonte aliquo.

89. *Ultrò callidus.*] Quidam legunt *ultra*, id eſt, in ulteriorem regionem. Quod ſatis placet.

91. *Canuſi.*] Canuſium Apuliæ oppidum, hodie *Canoſa*, in colle ædificatum apud Aufidum amnem: à Canuſis exciſis diſtans tribus milliaribus.

Lapidoſus.] Lapidis inſtar durus & inſipidus: vel lapidibus plenus, è farinâ minimè purâ; ſive malè concinnatâ molâ, ſive non ſat durâ, quæ grana conterendo ipſa deteratur rupris inde particulis, quæ immixtæ pani dentes manducantis offendunt.

Aqua non ditior urna.] An quod Aufidus eſt duntaxat lacus, quemadmodum Strabo aſſerit; cujus proinde aqua potu injucunda eſſet? an, ut ſcribunt nonnulli, quod Aufidi fluvii alveus interdum areſcit?

91. *Qui locus à forti Diomede eſt conditus olim.*] Diomedes Ætoliæ rex; poſt Achillem & Ajacem fortiſſimus inter Græcos: ſingulari pugnâ cum Hectore & Ænea congreſſus eſt; Palladium abſtulit; Martem quoque & Venerem vulneraſſe in bello Troiano fertur. Quapropter indignata Dea uxorem ejus Ægialen libidinibus fœdis adeo perdidit, ut ille tum ab ipsâ tum à patriâ abhorruerit; diverteritque in Apuliam, ubi cum Dauno rege fœdere inito, non unam urbem condidit. Memorantur Canuſium, Arpos ſive Argos Hippium, quæ & Argyrippa.

93. *Varius diſcedit.*] Vocantibus aliò negotiis. Alii volunt ad caſtra Cæſaris contendiſſe aliâ viâ.

Inde Rubos feſſi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas melior, via pejor ad uſque
Bari mœnia piſcoſi. Dehinc Gnatia lymphis
Iratis exſtructa dedit riſuſque jocoſque;
Dum flammâ ſine, thura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit. Credat Judæus Apella:

INTERPRETATIO.

Hinc Rubos perreximus fatigati, quod longius iter feceramus, atque ob pluviam moleſtius. Poſtridie tempus fuit magis opportunum, at via deterior uſque ad muros Barii piſcoſi. Deinde Egnatia infenſis aquis condita præbuit riſum ac ludum, quod perſuadere volunt thura abſque igne incendi in templi aditu. Fidem habeat Judæus recutitus:

ANNOTATIONES.

94. *Rubos.*] Rubi urbs Apuliæ, quibuſdam *Ruvo* dicta, Canuſium inter & Barium.

Feſſi] Confectis à Canuſio, ubi pranderant, viginti milliaribus aut circiter.

96. *Poſtera tempeſtas melior, &c.*] Cœlum non pluvium, ut heri.

Via pejor.] Ob heſternum imbrem, locorumque difficultatem.

97. *Bari mœnia piſcoſi.*] Barium Apuliæ oppidum, regioni nomen dedit Barianæ dictæ: mari alluitur, ad oram ſinus Veneti: quare *piſcoſum* vocat Horatius. Conditum eſt & nominatum ab incolis Baræ parvæ inſulæ apud Brunduſium, teſte Feſto.

Gnatia.] Hæc & Egnatia dicitur, hodie *Gnazzi*, vel, *Nazzi*: urbs Salentinorum etiam maritima, media ferè inter Barium & Brunduſium, ab utroque diſtans triginta circiter milliaribus.

Lymphis iratis exſtructa.] Seu quod aquæ dulcis penuriâ laborat: ſeu potiùs quod ſic notare vult Poëta Gnatianos ut lymphaticos id eſt inſanos, quippe qui non modò credant ſed & aliis perſuadere velint rem incredibilem aut ſuperſtitioſam, de quâ mox Vide Feſtum in voce, *lympha*, ubi egregiè oſtendit lympham dici pro nymphâ, mutatâ literulâ: & lymphatos dici furioſos, eo quod creditum veteribus, à nymphis ſi conſpicerentur furorem immitti. Ludit igitur Poëta in ambiguâ voce.

99. *Dum flammâ ſine, thura liqueſcere, &c.*] Hujus miraculi ſuperſtitioſi meminit Plinius cap 107. lib. 2. ita ſcribens: *in Salentino oppido Egnatiâ, impoſito ligno in ſaxum quoddam ibi ſacrum, protinus flammam exiſtere.* Porrò notavimus alibi cognitos Ethnicis ſacros codices, è quibus non pauca mutuati fabulis aſperſerunt. Certè patet adumbratum hîc quod habetur lib. 3. Reg. cap. 18. de vocato cœlitùs igne Eliæ precibus, quo repente conſumpta ſunt holocauſtum, & ligna, & altare lapideum & ſuperfuſa copiosè aqua. Vide lib. 2. Od. 19.

100. *Credat Judæus.*] Inſimulat Horatius Judæos ſuperſtitionis, eo quod mox relatum miraculum crederent ac venditarent. Hinc & rem Gnatianam ejuſmodi credulis hominibus narrandam ſuadendamque remittit: quæ ſibi ſuiſque comitibus duntaxat *riſus dedit & jocos*, Romanos tamen non parum ſuperſtitionibus addictos lege apud Plin. lib. 28. cap. 2. &c.

Apella.] Quaſi ſine pelle in præputio circumciſo, recutitus. Perſ. Sat. 5. v 184. *recutita ſabbata* deridet: ubi nos plura de hac lege Judæis à Deo datâ: item ad Juvenal. Sat. 14. v 99 Salmaſius etymologiam iſtam doctè refellit; tum quod nequaquam brevis eſſe poſſet prima ſyllaba vocis *apella*, tum quod potius dicendum foret *impella* vel *abpella*, ſicut dicitur imberbis, & abſimilis, &c. Solerter autem & appoſitè ait fuiſſe tum Romæ Judæum quemdam nomine Apellam, ad quem ſanè Horatius reſpexerit.

Non

Non ego. Namque Deos didici ſecurum agere ævum:
Nec ſi quid miri faciat natura, Deos id
Triſtes ex alto cœli demittere tecto.
Brunduſium longæ finis chartæque viæque.

INTERPRETATIO.

ego certè *minimè* credam. *Quippe Deos accepi tranquillam vitam ducere: ac ſi quidpiam mirandum edat natura, illud nequaquam à numinibus ſollicitis immitti è ſummis ædibus olympi. Brunduſium terminus* fuit *prolixi itineris*, erit etiam hujus *deſcriptionis*.

ANNOTATIONES.

101. *Deos didici ſecurum agere ævum.*] Ab Epicuro ſic ſtatuente, mortalia & inferiora quælibet minimè Diis curæ eſſe. Vide lib. 1. Od. 34. lege & Plin. lib. 2. cap. 7.

104. *Brunduſium.*] Hæc urbs regni Neapolitani maritima, in provinciâ Hydruntinâ, ad oram maris Adriatici. *Brundes.* Ennius:

Brunduſium pulcro præcinctum præpete portu.

Longa finis viæ.] *Viæ* cauſa & finis patet ex dictis initio.

Longa.] Nam Româ diſtat Brunduſium milliaribus trecentis & ſexaginta. Hæc verò confecit Horatius quindecim diebus. Quidam numerant ſeptemdecim, ſed perperam.

SATIRA VI.

Vera nobilitas non generis ſplendore aut avorum titulis metienda: ſed virtute & honeſtate morum. Reprehenduntur qui majora ſe appetunt. Bona educatio præferenda claris natalibus. Mediocris fortuna opulentæ præſtat.

NON, quia, Mœcenas, Lydorum quidquid Etruſcos

INTERPRETATIO.

O Mæcenas, quod nobilior te nullus ſit ex

ANNOTATIONES.

1. *Non quia, &c.*] Satira hæc totâ nueſcit cùm veræ nobilitatis definitione, tum bonæ educationis præceptionibus & emolumentis, tum grati in bonum parentem animi teſtificatione.

Non quia Mæcenas Lydorum, &c.] Non tu Mœcenas licet nobiliſſimus, quod pleraque magnatum faciunt, humiles ac plebeios aſpernaris. Enimverò me libertino patre natum adeo non deſpexiſti, ut contrà *eſſe in amicorum numero* juſſeris, quod me *purum & inſontem* comperiſti.

Lydorum quicquid, &c.] Ferunt nempè Lydiæ populos, duce Tyrrheno Herculis filio vel nepote, in Italiam dudum appuliſſe atque Hetruriam tenuiſſe: unde Hetruſci dicantur Tyrrheni pariter ac Lydi. Virgil. Æneid. 9. v. [illegible]

Lydorumque [illegible]

Incoluit fines, nemo generoſior eſt te;
Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint,
Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum:
Cùm referre negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. Perſuades hoc tibi verè,
Ante poteſtatem Tulli atque ignobile regnum,
Multos ſæpè viros nullis majoribus ortos
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos;

INTERPRETATIO.

Lydis, quotquot Tuſcia terram habitarunt, aut quod habuiſti avos paternos ac maternos qui pridem magnis exercitibus præfuere, non proptereà, *more multorum, ſubſannas obſcuros, ſicut me libertini patris filium: quando affirmas nihil referre quo parente quilibet oriundus, dummodo probus ſit.* Benè profectò *exiſtimas, ante Servii auctoritatem atque imperium haud illuſtre, plerôſque ſæpius viros ignotis ortos majoribus & bonos extitiſſe & magnis dignitatibus amplificatos:*

ANNOTATIONES.

Et Æneid. 2. v. 781.

Ad terram Heſperiam venies, ubi Lydius arva
Inter opima virûm leni fluit agmine Tybris.

De Mœcenatis ex Hetruriæ principibus origine, fusè lib. 1. Od. 1. &c.

Etruſcos fines.] Etruria ſive Hetruria, quæ & Tuſcia pariter ac Thuſcia ſcribitur, Italiæ notiſſima regio, vernaculè *la Toſcane*: ab ortu rigatur fluvio Tiberi, à meridie mari Tyrrheno.

2. *Generoſior.*] A genere *generoſus* antonomaſticus dicitur, cui opponitur *degener.* Senec. Trag. Troad.

Generoſa in ortus ſemina exurgunt ſuos.

3. *Nec quod avus tibi, &c.*] Paterno maternoque genere nobiliſſimum indicat Mœcenatem.

4. *Legionibus.*] Synecdoche. Propriè verò legio ad Romanos pertinebat: continebat ſex hominum millia: ſingulis autem millibus Tribunus imperitabat, tempore quidem C. Marii. Hic enim primus legionem ſex millium conſcripſit, quæ anteà quatuor millium fuerat, Vide Iſidor. lib. 9. cap. 3. Veget. lib. 2. Feſt. &c.

5. *Naſo ſuſpendis adunco.*] Vafrè & falsè derides. Quintil. lib. 11. cap. 3. *naribus quidem deriſus, contemtus, faſtidium ſignificari ſolet.* Plin. lib. 11. cap. 37. *altior homini tantum naſus, quem novi mores ſubdola irriſioni dicavere.*

6. *Libertino.*] Servus manumiſſus vocatur libertus: ejus filii dicuntur libertini. Qui ab his deinceps naſcuntur ingenui ſunt.

8. *Ingenuus.*] Non propriè adhibetur vox iſta hoc loco: ſignificat autem hic non liberum, ſed moribus præditum bonis, ingenuo & nobili viro dignis.

9. *Ante poteſtatem Tulli.*] Antequam Romæ ſextus regnaret Servius Tullius, Tarquinii ſucceſſor & gener, Ocriſiâ matre captivâ natus. Unde noſter ejus *regnum ignobile* appellat. Quanquam apud Corniculum ſuam patriam domi valdè nobilis fuiſſe cognoſcitur. Vide Dionyſ. Halic. lib. 4. Tit. Liv. lib. 1. cap. 41. ubi Tanaquil uxor Tarquinii ſic hortatur Servium hunc: *Erige te, Deóſque duces ſequere: qui ſis, non unde natus ſis, reputa: & nos peregrini regnavimus. Tuum eſt, Servi, ſi vir es, regnum, &c.*

Nullis majoribus ortos.] Originem trahentes ex iis qui hactenus non inclaruerant, & nullius fuerant nominis ac celebritatis.

Contra Lævinum Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulſus fuit, unius aſſis
Non unquam pretio pluris licuiſſe, notante
Judice, quem noſti, populo; qui ſtultus honores
Sæpè dat indignis, & famæ ſervit ineptus;
Qui ſtupet in titulis & imaginibus. Quid oportet
Nos facere, á vulgo longè latéque remotos?
Namque eſto, populus Lævino mallet honorem
Quàm Decio mandare novo: cenſorque moveret

INTERPRETATIO.

è contrario Lævinum è Valerii ſtirpe, per quam Tarquinius Superbus dejectus imperio eſt, uno aſſe pluris nunquam æſtimatum eſſe judicio populi, quem ſcis inſanum frequenter attribuere dignitates immeritis, & ſtolidè famam ſequi; nec non admirari titulos atque imagines. Ergo *quid nos decet agere à vulgo planè differentes? Nam certè populus dignitatem Lævino deferre mallet quàm Decio ignoto: & Appius Cenſor arceret*

ANNOTATIONES.

12. *Contra Lævinum. &c.*] Contrà verò domi nobiles interdum tam degeneraſſe, ut etiam contemptui fuerint, nulloſque adepti magiſtratus.

Lævinum Valerii genus.] Pub. Valerius Lævinus, quod virtute careret, vel populo deſpectus: quanquam erat è familiâ periluſtri, per quam reges exacti Româ P. enim Valerius Publicola ſuffectus olim Conſul Collatino abdicare coacto, unà cum Junio Bruto collega regno pepulit Tarquinium Superbum. T. Liv. lib. 2.

15. *Qui ſtultus honores, &c.*] Ubi nempe viget Democratia, ſeu populi dominatio, ut Romæ. Tit. Liv. paſſim. Lucilius olim dixerat;

honorum
Judicium eſt craſſis.

16. *Famæ ſervit ineptus.*] Plus ducitur vanâ opinione & ventoſâ exiſtimatione, quàm verâ virtute & gloriâ. Unde omnia deferre ſolet ei quicumque natalium ſplendore, domeſticâ famâ & opibus præfulget, tametſi per ſe haud ullum virtutis ſpecimen ediderit. Iſocrat. ad Demon. *vulgus ignorat veritatem, & famam reſpicit.* τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσι.

17. *Stupet in titulis & imaginibus.*] Nobilitatis inſignia demiratur, non ipſam virtutem, quæ ſola eſt nobilitas; ſtupet videns honorum titulos & ſtatuas majoribus conſtitutas, nec advertit hæc uni virtuti decreta & conceſſa fuiſſe. Cic. in Piſon. *Obrepſiſti ad honores errore hominum, commendatione fumoſarum imaginum, quarum nihil habes ſimile præter colorem.* Juvenal. Sat. 8.

Stemmata quid faciunt? Quid prodeſt, Pontice, longo
Sanguine cenſeri, pictoſque oſtendere vultus
Majorum? &c.

Quid oportet nos. &c.] Quid nos ſentire & judicare decet, ſi quidem à vulgi errore liberi, & ſapientum inſtitutis informati ſumus?

19. *Lævino mallet honorem quàm Decio mandare novo.*] Homini majorum gloriâ colluſtrato, per ſe verò ignobili, potiùs quà viro propriâ laude conſpicuo, cujus majores non anteà clari. Pub. Decius Mus è Deciis primus ſummâ in Rempublicam fide conſulatum meritò eſt adeptus, fortiterque & glorioſè adminiſtravit cum T. Manlio Torquato. Cic. de Divin. 1. Tit. Liv. lib. 8. &c.

20. *Cenſorque moveret Appius.*] Repelleret ac ſummoveret me à petendo magiſtratu Appius ille Claudius Cæcus ſeverâ notus cenſurâ, creatus anno U. C. 443. Is primus libertinos in urbanas tribus redegit. Sueton. Claud. cap. 16.

Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus;
Vel merito, quoniam in propriâ non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis. Quo tibi, Tulli,
Sumere depoſitum clavum, fierique tribunum?
Invidia accrevit, privato quæ minor eſſet.
Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus

Interpretatio.

me, *ſi libero parente non eſſem genitus; & quidem jure, quia non manſiſſem in propriâ conditione. Verumenim gloriâ ſplendente* ſuo *curru noxos allicit tam obſcuros quàm illuſtres. Quid* prodeſt *tibi, Tulli, reſumere ablatum clavum, & creari Tribunum?* Scilicet *aucta eſt invidia quæ minor erga privatum foret. Etenim tùm primùm aliquis demens mediam tibiam inſerait cothurno, &*

Annotationes.

& 24. Vide Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 13. ubi Cenſorum origo & poteſtas explicatur. Inter alia debebant Senatores legere & cooptare, ſummotis indignis, & honeſtiſſimis allectis. Cenſoria lex ita jubebat: *Cenſores populi familias cenſento: urbis templa, vias, ærarium, vectigalia tuentor: populum in tribus diſtribuunto: mores populi regunto: probrum in ſenatu ne relinquunto; &c.*

22. *Quoniam in propriâ non pelle quieſſem.*] Quia vellem aſſurgere ſupra meam conditionem ac proprium ſtatum. Alluſio eſt ad fabulam aſini leoninâ pelle contecti. Æſop.

23. *Sed fulgente trahit, &c.*] Neque verò mirandum quod ignoti ac novi homines quandoque ad dignitates aſpirent; ſiquidem hi, perinde ac generoſi nobileſque, trahuntur ſplendore gloriæ; quæ omnes ad ſuum veluti currum conſtrictos rapit. Cic. Offic. 1. *Vix invenitur qui laboribus ſuſceptis periculiſque aditis, non quaſi mercedem rerum geſtarum deſideret gloriam. At fortis animus & magnus duabus rebus maximè cernitur, quarum una in rerum externarum deſpicientia ponitur, &c.* Et poſteà, n. 68. *cavenda eſt gloriæ cupiditas. Eripit enim libertatem, pro quâ magnanimis viris omnis debet eſſe contentio.*

24. *Quo tibi, Tulli, &c.*] Quid tibi emolumenti eſt recepiſſe veſtem & dignitatem Senatoriam, quam tibi Cæſar ademerat? Porrò non benè eſt notus ille. Sic habet vet. Comment. *Tullius hic Senatu motus eſt à Cæſare quaſi Pompeianus: occiſo verò Cæſare recepit latum clavum, & Tribunus militum factus eſt.*

25. *Tribunum.*] De plebis Tribunatu locum hunc explicant nonnulli, ſed fruſtrà. Tribunus militum nemo fiebat, quin priùs alam duxiſſet; alam non ducebat niſi qui cohorti præfuiſſet. Is milites in caſtris habebat dicto audientes, ad exercitationes deducebat, in ſtationes mittebat, claves portarum ſuſcipiebat, vigilias & munitiones diu noctuque circuire, militum nomina memoriâ tenere, ſauciorum curam agere, ne cui arma, pabula, alimenta deeſſent cavere debebat, &c. Vide Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 18. &c.

26. *Privato quæ minor eſſet.*] Si degeres abſque magiſtratu, nemo tibi invideret: nunc verò tibi dignitatem nacto plures invident.

27. *Nam ut quiſque inſanus, &c.*] Cic. cit. Offic. 1. *Nec imperia expetenda: ac potius aut non accipienda interdum, aut deponenda nonnunquam . . . . . Multi quærentes eam tranquillitatem à negotiis publicis ſe removerunt, ad otiumque perfugerant. In his & nobiliſſimi Philoſophi longéque principes, & quidam homines ſeveri & graves, &c.* Ex quibus patet inſanire quiſquis publicam rem ultrò capeſſit exiguis munitus adjumentis.

Pellibus, & latum demiſit pectore clavum,
Audit continuò, Quis homo hic eſt? quo patre natus?
Ut ſi quis ægrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formoſus; eat quacumque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula; quali
Sit facie, ſurâ quali, pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, urbem ſibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra Deorum;
Quo patre ſit natus, num ignotâ matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare & quærere cogit.
Tunc Syri, Damæ, aut Dionyſi filius, audes
Dejicere è ſaxo cives, aut tradere Cadmo?

INTERPRETATIO.

laticlavio pectus operuit, ſtatim audit, Quis eſt vir iſte? cujus filius? Quemadmodum ſi quiſpiam eodem quo Barrus morbo laboret, velitque cenſeri pulcher; qualibet pergat, deſiderium puellis creabit ſciſcitandi ſingula; quali ſit vultu, quali ſurâ, pede, dente, capillo: ita qui pollicetur curaturum ſe populum, civitatem, imperium, Italiam, & templa numinum; is cunctos homines cogit ſollicitè percontari quo ſit editus parente, an obſcurus matre ignobili. Num tu filius Syri, Demetrii, vel Dionyſi, audes è rupe Tarpeiâ præcipitare cives, aut Cadmo tradere?

ANNOTATIONES.

Nigris medium impediit crus pellibus, &c.] Magiſtratum iniit, in Senatum eſt allectus: ac proinde jus habet utendi ocreis mollioribus nigri coloris pedem ac mediam quoque tibiam tegentibus: item latum induendi clavum. Calcei Patriciorum differebant à plebeiis. Horum craſſiores; illorum tenuiores ex alutâ, ſeu molli & ſubtili corio: quales geſtavere pridem reges Albanorum. Feſtus. Martial. lib. 2. Epigramm. 29.

Coccina non laſum pingit aluta pedem.

Iſidor. lib. 19. cap. 34. ait iſtos nobilium calceos alto fuiſſe ſolo, cothurnis ſimiles, ad medium crus perveniſſe, quatuor corrigiis religatos & fibulis aureis vel argenteis: aſſutam denique deſuper habuiſſe lunæ creſcentis effigiem; ſeu potius literam C, quæ centenarium primum numerum fuiſſe Senatorum notabat. Vide Plutarch. Quæſt. Centur. Rom. Item Cœl. Rhodig. lib. 20. cap. 28. Juvenal. Sat. 7. v. 192.

Appoſitam nigra lunam ſubtexit aluta.

28. *Latum demiſit pectore clavum.*] De eâ interiori veſte & tunicâ nobilibus propriâ, dixi fusè Sat. præced. v. 36.

29. *Audit continuo, &c.*] Scilicet homines novos ad dignitates evehi populus indignatur.

30. *Quo morbo Barrus.*] Mulierum amore effræni, proindeque formoſitatis affectatione. Sat. 4. præced. *Barrus inops.*

34. *Qui promittit cives, urbem, &c.*] Cruquius obſervat hic formulam quamdam juramenti ejus qui magiſtratum accipit. Certè Senatoribus ac magiſtratibus incumbit cura urbis, civium, imperii, religionis, &c.

38. *Syri, Damæ, Dionyſi.*] Nomina ſervorum ſunt iſta.

Audes dejicere è ſaxo cives, &c.] Tu genere libertino oriundus audes Prætoris aut Tribuni plebis officio fungi, civeſque Rom. morti addicere, ac lictori tradere è rupe Tarpeiâ dejiciendos.

39. *Dejicere è ſaxo cives.*] Uſitatum erat hoc Romæ ſupplicium. Vide Plin. lib. 7. cap. 44.

Tradere Cadmo.] Lictori ſeu carnifici notæ eo tempore crudelitatis tradere vel necandos vel torquendos.

At Novius collega gradu poſt me ſedet uno:
Namque eſt ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paulus
Et Meſſala videris? At hic, ſi plauſtra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit,
Cornua quod vincatque tubas. Saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc, quia ſim tibi, Mœcenas, convictor; at olim
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Diſſimile hoc illi eſt. Quia non ut forſit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum;
Præſertim cautum dignos aſſumere, pravâ
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu; quod te ſortitus amicum:
Nulla etenim mihi te ſors obtulit. optimus olim

INTERPRETATIO.

At, inquies, *Novius collega uno poſt me gradu conſidet: eſt enim ipſe quod erat parens meus.* Ob id nempe tibi *videris* eſſe *Paulus & Meſſala? Verùm hic, ſi ducenti carri treſque pompa funebres in foro ſimul procedant, tollet vocem ingentem cornua & buccinas ſuperantem. Id ſaltem nos detinet. Jam revertor ad me parentis libertini filium, cui exprobrant univerſi originem à patre libertino, tu quod modò ſim tuus conviva, ô Mæcenas; quondam verò præfectus eſſem Romanæ legioni. Hoc ab illo differt. Quamvis enim dignitatem* iſtam *mihi fortaſſe meritò quiſpiam invidere queat, at non pariter tuam amicitiam; maximè cùm dignos eligere caveas, perverſâ ambitione longè* pulsâ. Ob *hoc me fortunatum appellare nequeo, quod fortuitò nactus* ſim *te amicum: nulla quippe fortuna mihi dedit te:* ſed *eximius*

ANNOTATIONES.

46. *At Novius. &c.*] Reſpondet Tullius ille, collegam ſuum uno gradu inferiorem ſe eſſe & ignobiliorem. Nempè Novius erat libertus, Tullius verò libertinus. De Nonio illo poſteà ſub finem hujus Satiræ.

41. *Hoc tibi Paulus & Meſſala videris.*] Tullio reponit Horatius: ſcilicet quod à ſervili conditione diſtas uno gradu plus quàm Novius, an ideo tibi videris eſſe perinde nobilis ac Paulus Æmilius, & Meſſala Corvinus apud Romanos illuſtriſſimi? De illo lib. 1. Od. 12. De Valerio Meſſala Corvino Aurel. Victor, &c.

42. *At hic. &c.*] Salſa ironia in ejuſmodi homines novos honoribus exornatos. Indicat Poëta Novium digniorem fuiſſe præconis munere quam Senatoriâ dignitate, quippe ingenti voce præditum à naturâ, non autem clarus natalibus aut virtutibus.

44. *Cornua quod vincatque tubas.*] In funeribus adhiberi ſolebant cornua tubæque. Perſ. Sat. 3. v. 103. *hinc tuba, candela, &c.* Propert. lib. 4. Eleg. 12. ſive ult. v. 9.

Sic mæſta cecinere tuba, &c.

48. *Quod mihi pareret legio Romana.*] Cùm in Bruti caſtris militarem. Vide lib. 2 Od 7.

49. *Diſſimile hoc illi eſt.*] Honoribus quiſque invidere poteſt, quos non rarò indignis etiam dat fortuna: non verò amicitiæ & gratiæ apud virum ſapientem, qui non niſi dignos eligere cognoſcitur,

Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Ut veni coram, ſingultim pauca locutus.
(Infans namque pudor prohibebat plura profari.)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed quod eram, narro. Reſpondes, ut tuus eſt mos,
Pauca. Abeo: & revocas nono poſt menſe: jubeſque
Eſſe in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vitâ & pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendoſa eſt natura alioqui recta; (velut ſi
Egregio inſperſos reprendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque ſordes, ac mala luſtra
Objiciet verè quiſquam mihi: purus & inſons
(Ut me collaudem) ſi vivo, & carus amicis;
Cauſa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quò pueri magnis è centurionibus orti,

INTERPRETATIO.

primò Virgilius, ac deinde Varius narraverunt quis eſſem. Cùm verò ſteti coram te, modica dixi interruptis verbis. (Nam verecundia elinguis haud ſinebat plura loqui.) Non me illuſtris parentis filium, non equo me generoſo vehi circa meos agros, ſed quod eram, commemoravi. Tu pauca, ut ſoles, reſpondiſti. Diſcedo: meque poſt novem menſes acceſſis: præcipiſque eſſe inter amicos tuos. *Illud ego magni facio quod placui tibi qui pravum à recto diſtinguis, non* per *nobilem patrem, ſed per mores & animum innocentem. Verùm ſi mea indoles parvis ac paucis nævis maculata eſt de cetero proba; (quemadmodum ſi maculas formoſo corpore effuſas damnes) ſi nec ſordidam cupiditatem, nec impura ganea ullus mihi juſtè exprobret: ſi etiam (ut me approbem) ob integritatem & innocentiam gratioſus amicis vive; his cauſam præbuit meus parens, qui modico agro non dives noluit me* tamen *mittere ad ſcholam Flavii, ad quam pergebant clari juvenes illuſtrium centurio-*

ANNOTATIONES.

55. *Varius.*] De eo Sat. præced. als. *Varus.* De Quintilio Varo lib. 1. Od. 18.

59. *Satureiano.*] E Satureianis paſcuis, ubi equi nutriebantur optimi. Saturum vel Satureum, quibuſdam Satyreum, v. *Saturo*, hodie vicus hortis amœnus, olim oppidum in Calabriâ, ex *Servio*, ſecundum alios regio Tarento vicina.

72. *Flavii ludum.*] Is erat arithmeticæ, ſive computandi, numerandi rationes & calculos conferendi magiſter & doctor famoſus: ad quem inſtituendi mittebantur pueri ab iis qui fœnori ſtudebant & avaritiæ. Vide Epiſt. ad Piſon. v. 325. ubi

Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum deducere. &c.

73. *Magnis è centurionibus orti.*] Centurio qui centum milites regit: quod additur, *magnis*, videtur ſignificare primipilos & primorum ordinum ductores, qui ferè Tribunis dignitate pares. Sic notat Poëta cupiditatem & avaritiam primorum quorumque filios ad quæſtum & ſordes magis formare curantium quam ad probitatem & virtutem. At longè diverſam laudabilioremque iniit viam Horatii pater ad erudiendum filium, quam-

Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto;
Ibant octonis referentes Idibus æra.
Sed puerum eſt auſus Romam portare docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque ſenator
Semet prognatos: veſtem ſervoſque ſequentes
In magno ut populo ſi quis vidiſſet, avitâ
Ex re præberi ſumptus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? pudicum,
(Qui primus virtutis honos) ſervavit ab omni
Non ſolùm facto, verùm opprobrio quoque turpi:
Nec timuit ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit) ipſe coactor

INTERPRETATIO.

num filii, ſiniſtro brachio ſuſpenſum ferentes *ſacculum & tabulam; atque reportantes lucrum Iduum octonarum. Quinimo non dubitavit* me *puerum Romam ducere informandum diſciplinis, quibus filios ſuos inſtituat quilibet eques aut ſenator: adeo ut ſi quis in urbe populosâ conſideraſſet veſtimenta* mea, *& famulos comitantes*, facilè *ſibi perſuaderet impenſas iſtas mihi ſuppeditari ex avorum facultatibus. Ipſe mihi pædagogus integerrimus non diſcedebat* à me *apud præceptores quoſcunque. Uno verbo, caſtum* me *præſtitit ab omni non tantùm actione ſed & ſuſpicione infami: (qui primus decor eſt virtutis:) neque formidavit ne quiſpiam ipſum redargueret, ſi exigeat mercedes præco vel coactor, (qualis ipſe fuit) aliquando ſectaretur.*

ANNOTATIONES

vis *macro pauper agello*, non ut illi pinguibus & opimis prædiis locupletes.

74. *Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto.*] Centurionum filii euntes ad ludum ſeu ſcholam, ipſi ſua geſtabant, nec unus famulus aderat; præ avaritia patrum: at contrà Horatium ſequebantur ſervi portantes ipſi neceſſaria; ut ſcribet mox. *Loculos*, in quibus calculi; *tabulam*, chartas, ſcrinia, Gall. *pour apprendre à calculer, compter à la plume & aux jettons.*

75. *Octonis referentes Idibus æra.*] Sunt qui interpretentur: mercedem afferentes magiſtro ſingulis Idibus, quæ dies octo complectuntur. Verùm licet apud nos hodie ludimagiſtris merces pendatur menſtrua: at apud Romanos annuam fuiſſe docet Juvenalis Sat. 7. in fine. Et Macrob. Saturnal. 1. cap. 12 *Annus à Martio incipiebat . . . . . hoc menſe magiſtris exolvebant mercedes, quas completus annus deberi fecit.* Meliùs itaque intelligunt alii locum hunc de calculo & rationibus confectis: ut pueri quaſi penſum ex mandato præceptoris domi expeditum referrent, ſcripto oſtendentes in tabulâ, quantum lucri redderet ſingulis menſibus ex certâ ſummâ pecuniæ ad fœnus creditâ. Porrò quod *Idibus* ſolerent uſuræ colligi, fusè explicavi ad calcem Epod. 2. Iduum verò etymon lib. 4. Od. 11. ſtroph. 4.

76. *Romam portare.*] E patriâ Venuſio minori oppido transferre Romam urbium reginam & artium omnium emporium nobile.

78. *Veſtem ſervoſque ſequentes; &c.*] Populus videns Romæ habitum comitatumque Horatii, ſanè illum credebat re familiari copiosâ, avitiſque facultatibus probè inſtructum: adeo non ullis parcebat ſumptibus pater, ut honeſtam filio & bonam daret indolem, educationem, diſciplinam, inſtitutionem.

86 *Præco, coactor.*] Præco res venales

Mercedes

Mercedes ſequerer. Neque ego eſſem queſtus. Ob hoc nunc
Laus illi debetur, & à me gratia major.
Nil me pœniteat ſanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat clarоſque parentes,
Sic me defendam. Longè mea diſcrepat iſtis
Et vox & ratio. Nam ſi natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoſcunque parentes
Optaret ſibi quiſque; meis contentus, onuſtos
Faſcibus & ſellis nolim mihi ſumere: demens
Judicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo; quod
Nollem onus, haud unquam ſolitus, portare moleſtum.
Nam mihi continuò major quærenda foret res;
Atque ſalutandi plures: ducendus & unus
Et comes alter: uti ne ſolus ruſve peregrève
Exirem: plures calones atque caballi

INTERPRETATIO.

Neque ego conqueſtus fuerim. Imò *hanc ob rem laudabilis eſt, pluſque illi ego debeo. Certè patris ejuſmodi ſapientem me nunquam pœniteat: adeoque me non tuebor ſicut multi, dicentes nequaquam ſuâ culpâ accidiſſe quod non ſortiti fuerint parentes liberos & illuſtres. Sermo meus atque judicium abeſt procul ab iſtis. Enimvero ſi natura imperaret denuò percurrere tempus præteritum ab annis aliquot, & alios parentes aſſumere ad oſtentationem quoſlibet quiſque vellet;* ego *meis contentus nollem accipere mihi caros faſcibus & ſellis* curulibus: *inſanus à plebe* quidem, *à te* verò *ſapiens judicandus, ni fallor; quod ferre grave onus recuſarem,* ad id *minimè aſſuetus. Nam proinde oporteret comparare majores divitias; nec non plures inviſere & ac circumducere duos aſſeclas: nec lice*ret *ſolum proficiſci rus aut peregrinari: nutriendi* forent *plures equi & famuli:*

ANNOTATIONES.

in auctionibus proclamabat, ac licitantibus addicebat.

Coactor.] A cogendâ ſeu redigendâ pecuniâ nominatus rerum venditarum pretium proſequebatur & colligebat: unde & collectarius aliquando appellatus. Idem etiam pecuniam publicanorum & vectigalia exigebat. Gall. *un Sergent.*

96. *Onuſtos faſcibus & ſellis.*] Quidam legunt *honeſtos.* Faſces, & ſellæ curules, inſignia magiſtratuum: ſynecdoc. pro magiſtratibus & dignitatibus. De *faſcibus* diſſerui alibi fuſè. De *ſella* curuli dicam poſtea in lib. 1. Epiſt. Interim ex Gell. lib. 3. cap. 18. hæc accipe: *Senatores qui curulem magiſtratum geſſiſſent, curru vehebantur in curiam, honoris gratiâ: in eo verò curru ſella erat, ſuper quam conſiderent; quæ ob eam cauſam Curulis appellata. Senatores autem majoribus honoribus nondum perfuncti, pedibus ibant in curiam: unde & pedarii nominabantur.* Alii tamen aliter de ſellæ curulis origine ſentiunt.

99. *Onus.*] Onera & incommoda nobilis conditionis & dignitates honoreſque capeſſentis gerentiſque.

101. *Salutandi plures.*] Ambiendo ſuffragia, benevolentiam captando, Magiſtratum petendo: ut moris eſt.

Ducendus & unus & comes alter, &c.] Hoc enim requirit decorum, honor, majeſtas, dignitas.

Paſcendi : ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, uſque Tarentum ;
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos,
Objiciet nemo ſordes mihi quas tibi, Tulli,
Cùm Tiburte viâ prætorem quinque ſequuntur
Te pueri laſanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodiùs, quàm tu, præclare ſenator,
Multis atque aliis vivo. Quacunque libido eſt
Incedo ſolus : percunctor quanti olus, ac far :
Fallacem circum veſpertinumque pererro

Interpretatio.

pertrahenda vehicula. Jam verò etiam Tarentum uſque, ſi placet, decurtato poſſum vehi mulo; cui lumbos ſarcina, armos verò ſeſſor vulneret. Nullus mihi ſordidam avaritiam *exprobrabit ſicut tibi, Tulli, quando Tiburtinâ viâ Pretorem te comitantur ſervi quinque laſanum ferentes & vas vinarium.* Ob *hoc vivo beatier te, ô illuſtris Senator, aliiſque benè multis. Ambulo ſolus quacunque placet : quæro frumentum & herba quanti* væneant : *perluſtro circum fraudulentum, & forum veſpertinum fre-*

Annotationes.

104. *Petorrita.*] Petoritum eſt genus catti quatuor rotarum, ab Æolico πίτορες, pro τέσσαρες : vel ab Oſcâ voce, *petora*, ſimiliter quatuor ſignificante. Dicitur etiam gallicum eſſe vehiculum, non abſurdè; ut Galli acceperint a Maſſilienſibus Græcâ linguâ utentibus. Sunt qui etymon ducant à Britannis & Celtis apud quos *pedar* eſt quatuor : ſed perperam. Vide Feſtum : item Agell. lib. 15. cap. 30.

Curto mulo.] Vili, turpi, cui decurtata eſt cauda. Propert. lib. 4. Eleg. 1. *curto equo.*

105. *Uſque Tarentum.*] Vel ad ultimos Italiæ fines. De Tarento, lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5.

106. *Mantica cui lumbos, &c.*] Ex Lucilio :

Mantica cantherii coſtas gravitate premebat.

Ad rem Seneca Epiſt. 88. *ô quantum erat ſeculi decus, Imperatorem, triumphalem, cenſorium, & quod ſuper omnia hæc eſt, Catonem uno caballo eſſe contentum, ac ne toto quidem : partem enim ſarcina ab utroque latere dependentes occupabant!*

107. *Objiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tulli.*] Tibi quidem Prætori ac diviti objici jure poteſt quod ſordidè vivas & parum decorè : non ita verò privato mihi. Multa enim tolerantur in privatis & plebeis, quæ in magiſtratibus ac Patriciis minimè.

108. *Tiburte viâ.*] Ante omnium oculos viâ frequenti & celebri, quæ ducit Tibur : de qua urbe lib. 1. Od. 7. & 18. lib. 2. Od. 6.

109 *Laſanum portantes.*] Inſtrumenta & vaſa quælibet viliſſima, coquendis etiam cibatiis utilia : ne aut hæc aut illa aut aliud quidquam pretio comparare ſit opus in meritoriis tabernis ac diverſoriis : quod quidem præparci eſt hominis ac ſordidiſſimi. Laſanum Græcis λάσανον duo ſignificat, matulam, & lebetem : poſteriori ſanè accipiendum eſt hîc ſenſu. Heſychio, Suidæ, Polluci λάσανον idem eſt quod χυτρόπους *olla pedes habens* : pariter & Schol. Ariſtoph. in Pace.

111. *Multis atque aliis.*] Legunt alii, *millibus atque aliis*. Rurſùm alii aliter interpretantur : quidam ſic : ob hoc & alia multa commodiùs vivo, &c.

113. *Fallacem circum.*] Circum maximum, à Tarquinio Priſco ſpectaculis deſignatum, Palatium inter & Aventinum montem, tria ſtadia & ampliùs longum, quatuor verò jugera latum. Dionyſ. Halic. lib. 3. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 25. *Fallacem* : ubi ſortilegi ſomnio-

Sæpè forum: aſſiſto divinis: inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus: & lapis albus
Pocula cum cyatho duo ſuſtinet. Adſtat echinus
Vilis, cum paterâ guttus, Campana ſupellex.

INTERPRETATIO.

quenter: aſto ad hariolos: hinc redeo domum ad patinam porri, ac ciceris & lachani. Cœnanti porrò mihi *famulantur ſervi tres: lapis autem candidus portat binos ſcyphos cum cyatho. Adeſt vilis echinus, & guttus cum paterâ. ſupellex è Campaniâ.*

ANNOTATIONES.

rum interpretes, aſtrologi, circulatores, & alii fumum, ut aiunt, vendentes; aut *queſtûs causâ ariolantes.* ut ait Tull. 1. de divin. ſub finem. Vide Juvenal. Sat. 6. v. 581. & ſeq.

Veſpertinum forum.] Vel quod veſperi minor frequentia in foro, quam manè; tuncque illuc conveniunt nugatores & otioſi homines ad confabulandum, & ſi quid novi ſpargendum ac ventilandum: vel ambulandi causâ, cùm adſint porticus ad id commodæ.

114. *Aſſiſto divinis.*] Apage qui explicant, rebus divinis & ſacris interſum: imò nihil ad rem. Intellige verò: animi gratiâ audio divinos & ariolos plebi incautæ verba dantes, ut in circo, ſic etiam in foro.

Inde domum me.] Inde domum me recipio ad cœnam oleribus & leguminibus conſtantem.

115. *Lachani.*] Sic placet legere; non, ut alii, *lagani*, quod quidem placentæ genus, & ad delicias magis pertinet: at Horatii mens & ſenſus innuit potiùs lachanum. Nam λάχανον, *olus*, vel *beta* Atticis, pertinet ad cœnam facilem & parabilem, magiſque cum *porro* & *cicere* convenit.

116. *Lapis albus.*] Deſcribit apparatum non cœnæ modò ſuæ ac ciborum, ſed & abaci vaſorumque in eo repoſitorum.

Lapis albus.] Menſa ex albo lapide ſeu marmore, quæ Delphica dicebatur, erat pro abaco: Gall. *buffet.*

117. *Pocula duo.*] Alterum vini; alterum aquæ: atque ita bina ſemper ſingulis convivis ponebantur.

117. *Cum cyatho.*] Quo vaſculo hauſtum ex urnis vinum aut aqua in pocula infundebatur; aut etiam diluebatur ac miſcebatur Quod qui miniſterium præſtabat, κυαθίζειν dictus Græcis. Non omittendus hìc jocus Marcelli gravis & lepidus æquè. Cùm Syracuſas obſideret, ejuſque naves Archimedes ſublevaret, rurſumque mari illideret atque immergeret, ut depreſſâ puppi vel prorâ, aquæ plurimum acciperent; ludens aiebat Marcellus, Archimedem ſuis navibus pro cyathis uti. Plutarch. &c.

117. *Echinus.*] De hujus interpretatione vocis adhuc ſub judice lis eſt. Quidam ſalinum echini marini piſcis formam habens intelligunt: alii ampullam ſcorteam aut vitream: alii lignum cum uncinis ad reponendos calices. Nec ineptè quibuſdam videtur eſſe pollubrum ſeu malluvium, id eſt, vas lavandis manibus, Gall. *un baſſin à laver les mains*: ac proinde *guttus* ab iiſdem explicatur aqualis, ſeu vas ad aquam affundendam.

118. *Patera.*] Ad libationes: quas quidem religioſi veteres in epulis nunquam omittebant. Diis nimirum offerebant in paterâ ſeu vinum ſeu primitias ciborum: atque his veſci religioni ducebant. Unde Cic. 2. de Finib. n. 22. *Atqui reperiemus*, inquit, *aſotos primùm ita non religioſos, ut edant de patellâ.*

Guttus.] Vas ita dictum quod guttatim fundat & minutatim. Varro 4. de Ling. Latin. Gell. lib. 17. cap. 8. &c. Non abſurdi quidam volunt guttum illum ad uncturam ſive unctionem epularem adfuiſſe: id eſt ad oleum, acetum, ſimilemque liquorem, aut aliud condimentum quodlibet *patinis irrorandum*, ut loquitur Perſius, Satirâ 6.

Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quod cras
Surgendum ſit manè, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo. Poſt hanc vagor: aut ego lecto
Aut ſcripto, quod me tacitum juvet. Ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.

INTERPRETATIO.

Poſteà vado cubitum, minime anxius quod die craſtinà ſurgendum ſit diluculo, viſendusque Marſyas, qui aſſerit intolerabilem ſibi eſſe conſpectum junioris Noviorum. Decumbo uſque *ad* horam *decimam. Deinde prodeo* foras: *vel lectito aut ſcriptito quod ſilentem me recreet. Ungor oleo, non quo impurus Natta lychnos defraudans.*

ANNOTATIONES.

Suum verò ſit cuique judicium, ego dicam quod ſentio: movet me quod Poeta jungat *cum paterà guttum*: ſicque videatur indicare guttum libando vino deſtinatum. Quocirca malim *echinum* ſuprà interpretari ſalinum, aut vas aliud quodvis, etiam malluvium, ſi lubet: at *guttus* nequaquam ſit aqualis, ſeu vas aquam abluendis manibus affundens.

Campana ſupellex.] Iſta porrò vaſa fictilia ſunt, ex iis quæ in Campaniâ fiunt ex argillâ.

120. *Obeundus Marſya.*] Sive ad vadimonium, nec enim litigare aveo: ſive ad ſumendam à fœneratoribus pecuniam, aut ſolvendas uſuras: nam ab his abhorreo. In primâ fori parte erat pro roſtris Marſyæ ſtatua, ad litigatorum terrorem poſita: ad quam vadimonia ſiſtebantur: conveniebant etiam cauſidici, aliique negotia tractantes & componentes: nec non ibidem ſedebant fœneratores. Porrò Marſyam norunt omnes fuiſſe Phrygium tibicinem; quem ab Apolline, quod temerè cum eo contendiſſet, excoriatum fabulantur. Satyrum fuiſſe ſcribit Ovidius, Metam. 6. cap. 5. Vide Cœl. Rhodig. lib. 28. cap. 12.

Qui ſe vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.] Quod illa ſtatua Marſyæ ſublata erat manu, ſatyrice & ſarçaſticè noſter interpretatur Marſyam averſari, velut indignabundum quod Novius libertus inter judices & ſenatores allectus eſſet; &, quod pejus, turpi fœnerandi ſtudio totus incumberet: unde geſtu oſtendat abhorrere ſe ab iſtis ſordibus, & ab ejus aſpectu.

121. *Noviorum minoris.*] Novii fratres erant duo, quorum natu minor ad Marſyæ ſtatuam quotidie ſedebat. De illo ſuprà, v. 40.

122. *Ad quartam jaceo*] In cubili jaceo ad horam uſque decimam matutinam: quod non ſemel jam explanavi.

Aut ego lecto aut ſcripto.] Si foras non prodeo, poſtquàm è lecto exilui, operam do lectioni vel ſcriptioni. Valeat Theod. Marcilius, qui pertinaciter hîc è nominibus facta verba ab interpretibus indignatur, vultque ablativos eſſe abſolutè poſitos, ut ſit ſenſus; aut ego poſtquam legi aut ſcripſi quod tacitum me juvet, ungor olivo: &c. prior certè præpollet explicandi ratio, ut *lecto* pro *lectito*, *ſcripto* pro *ſcriptito* dixerit Horatius.

124. *Non quo fraudatis. &c*] Ungor olivo optimo, non lucernario laternatio ac fœtente, adeoque fraudatis quaſi lucernis detracto: ut facit *Natta* per ſordidam ac turpem avaritiam. Pari ſenſu Juvenalis ſcripſit Sat. 5. v. 87. *qui pallidus offertur miſero tibi caulis olebit laternam.*

Natta.] Quidam legunt *Nacca.* De ſordido iſto homine, & noſter alibi, & Juvenalis Sat. 8. v. 95. & Perſius Sat. 3. v. 31.

Non pudet ad morem diſcincti vivere Nattæ?

Aſt ubi me feſſum ſol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non avidè, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. Hæc eſt
Vita ſolutorum miſerâ ambitione gravique.
His me conſolor, victurus ſuavius, ac ſi
Quæſtor, pater atque meus, patruuſque fuiſſent.

INTERPRETATIO.

*Cùm verò ſol ardentior fatigatum me monet ire balnea, evito ſideris rabidi tempus. Medicum prandeo quantum impediat vacuo eſſe ventre per diem inte*gram: *domi reſideo otioſus. Hæc vita eſt carentium infelici & moleſtâ ambitione. Iſtis me ſublevo; vivamque fortunatior quàm ſi quæſtor fuiſſet meus pater & avus, atque patruus.*

ANNOTATIONES.

125. *Aſt ubi me feſſum ſol acrior, &c.*] Æſtivo tempore, ac diebus Canicularibus. Minus ſapiunt qui intelligunt ſolem meridianum cujuſque diei. Nam qui modicè curare ſe cuticulam prædicat, longè abeſt ut innuat quotidie ſe balneis uti: quod certè luxuriem & delicias oleret.

126. *Rabioſi tempora ſigni.*] Tunc ſublevo me, & mitigo ardores Caniculæ: de quâ lib. 1. Od. 17. lib. 3. Od. 13. Perſ. Sat. 3. initio,

inſana Canicula meſſes
Jam dudum coquit: & patulâ pecus omne ſub ulmo eſt.

127. *Pranſus non avidè.* Antiqui nimirum haud bis in die epulabantur: modico verò circa meridiem ſumpto cibo, veſperi cœnabant: atque ita negotiis ac laboribus diem impendebant, noctem verò curandis corporibus. Domitianus tamen refertur lautè prandiſſe, parcè autem cœnitaſſe: ut apud nos modò plerique facere amant; ita ſuadente medicinâ & ſanitatis ratione.

128. *Domeſticus otior.*] Otio liberali vaco, non inerti & ignavo.

SATIRA VII.

Rixam Rupilii cum Græculo Perſio deſcribit.

PROSCRIPTI Regis Rupilî pus atque venenum

INTERPRETATIO.

CUNCTIS *puto cognitum eſſe lippis ac tonſoribus, quâ ratione Perſius*

ANNOTATIONES.

1. *Proſcripti, &c.*] Superiore Satirâ refutavit Horatius obtrectatores & malevolos quoſdam libertinum genus ipſi objicientes tùm nempè cùm & Auguſto reconciliatus & Mœcenati gratioſus eſſet: at longè anteà idem ei probrum fuerat ingeſtum. Scilicet cùm Tribunus militum eſſet, cum ipſo pariter in exercitu Bruti militabat Rupilius, in eumque illud convicii effutierat. Itaque noſter, oportuno tempore ſe ultus eſt, datâ occaſione litis, quæ iſti Rupilio cum Græculo quodam nomine Perſio inciderat.

Proſcripti Regis, &c.] Rupilius cogno-

Ibrida quo pácto ſit Perſius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas;
Durus homo, atque odio qui poſſit vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo ſermonis amari;
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. Poſtquam nihil inter utrumque

INTERPRETATIO.

ibrida vindicaris pus aut virus Rupilii Regis proſcripti. Perſius iſte ingentia habebat negotia Clazomenis, necnon graves rixas cum Rege; homo pervicax & qui moleſtiâ vincere poſſet Regem; arrogans & ſuperbus; denique tam acerbâ dicacitate ut Siſennas Barroſque albis equis antevorteret. Redeo ad Regem. Cùm nulla utrique concordia eſſet,

ANNOTATIONES.

mento Rex in urbe præturam gerens, ab Auguſto Triumviro proſcriptus ad Bruti caſtra confugit.

Pus atque venenum.] Maledicentiam linguæ virulentæ. Lucil.

Lucius marcebat febris, ſenium, vomitus, pus.

2. *Ibrida.*] Perperam alii *hybrida* ſcribunt, fruſtra & deducunt ab ὕβρις vel ὑβριστὴς ſive ὑβριδὴς, ut ſignificetur conviciator, petulcus & contumelioſus. Benè viderunt eruditi *Ibrida* ſcribendum, ut notetur Perſius Aſiatico patre ortus matre autem Romanâ. Nam antiqui ſpurios item diverſo genere procreatos dicebant umbros, imbros, indeque ibros & ibridas. Sic ibridæ canes lyciſcæ. Iſidor. lib. 12. cap. 1. *in animansibus*, inquit, *bigenera dicuntur quæ ex diverſis naſcuntur, ut mulus ex equâ & aſino, burdo ex equo & aſina, ibrida ex apris & porcis. &c.* Plin. lib. 8. cap. 49. *è muſmonibus & ovibus natos priſci umbros vocarunt.* & cap. 53. *ſemifera animalia antiqui vocabant ibridas; ad homines quoque, ut in C. Antonium Ciceronis in conſulatu collegam, appellatione tranſlatâ.* Ita apud Valer. Maxim. lib. 8. cap. 6. *Q. Varius propter obſcurum jus civitatis ibrida cognominatus. &c.* natus nimirùm Hiſpano patre, matre Veronenſi.

3. *Lippis notum & tonſoribus.*] Proverbialis dictio. Lippi quod rarò foras prodeunt vix lucem ferentes, hinc curioſè percontantur ab inviſentibus quid ſit novi per urbem: tonſtrinæ verò, in quas multi conveniunt otioſi & loquaces, ſunt proinde rumorum & confabulationum officinæ. Huc referri poteſt quod Theophraſtus ait: τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια, *tonſtrina compotationes ſine vino.*

5. *Clazomenis.*] Urbs iſta minoris Aſiæ in Ioniâ, ad oram maris Ægæi inter Smyrnam & Chium; priùs dicta Gryne, unde Apollo Grynæus: Anaxagoræ patria fuit.

8. *Siſennas, Barros.*] Homines famoſos dicacitate, conviciis, linguæ petulantiâ. De *Barris* anteà. Siſenna cognomen erat Aproniorum & Corneliorum. Dio lib. 54. meminit Cornelii Siſennæ, qui de uxoris vitâ in Senatu reprehenſus auſus fuerit dicere, ſe illam ſciente & ſuadente Auguſto duxiſſe; atque ità Principis cum eâ conſuetudinem, quam nuptiis celatam vellet, apertè & ſalsè notaverit.

Equis præcurreret albis.] Figurata locutio inde nata quod equi albi credantur velociſſimi. Plaut. Aſin.

Si huic occaſioni ſe tempus ſubterduxerit,
Nunquam edepol quadrigis albis indipiſcet poſtea.

Convenit; (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti,
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo ſi diſcordia vexet inertes,
Aut ſi diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco; diſcedat pigrior, ultrò
Muneribus miſſis) Bruto prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili & Perſî par pugnat, uti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius. In jus
Acres procurrunt; magnum ſpectaculum uterque.
Perſius exponit cauſam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellaſque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem illum,

INTERPRETATIO.

(nam moleſti omnes eodem ſunt animo, quo ſtrenui quibus contraria pugna contigit. Sic inter Hectorem Priami filium & fortem Achillem odium extitit implacabile, quod ſola mors tandem diremeret: haud aliâ de causâ quàm quod ambobus ſumma virtus inerat. At ſi contentio fuerit duobus ignavis, vel certamen contingat imparibus, putà Diomedi cum Glauco Lycio; inertior cedat, datis ſponte muneribus) dum Prætor Brutus agevet in opimâ Aſiâ, dimicavit par Rupilii atque Perſii, adeo ut non convenientius ſit commiſſus Bacchius cum Bitho. Ad judicium ardentes properant: ambo ſpectaculum ingens. Perſius rem explicat: cœtus univerſus cachinnis tollit: laudat ille Brutum, laudat comites, Brutum vocat Aſiæ ſolem, comites verò ſalutaria ſidera nuncupat, dempto Rege: hunc enim acceſſiſſe velut Cani-

ANNOTATIONES.

10. *Hoc etenim ſunt omnes jure moleſti, &c.*] Ut fortes ſic & moleſti nunquam cedere volunt: illud eſt eorum ingenium & velut jus quoddam à naturâ comparatum, lib. 1. Od. 6. *gravem Pelidæ ſtomachum cedere neſcii.*

13. *Ultima divideret mors.*] Ira enim non ſeneſcit niſi per mortem, ut ait Sophocles: θυμοῦ γῆρας οὐδὲν ἄλλο πλὴν θανεῖν.

16. *Diomedi cum Lycio Glauco, &c.*] Ex Iliad. 6. ubi Jupiter dicitur Glauco mentem ademiſſe, indeque Glaucus arma aurea ſua cum Diomedi æreis permutaſſe. De *Diomede* ſuprà Sat. 5. Glaucus Lyciorum dux ad auxilium Trojanorum venit: erat prætereà nepos Bellerophontis, qui Jobati Lyciæ regis gener & regni hæres fuit.

18. *Bruto Prætore tenente ditem Aſiam.*] Ne accipe, lector, Aſiæ Prætorem Brutum: imò tunc Romæ Prætor erat Brutus: in Aſiam verò ſe contulerat ad contrahenda adverſus Auguſtum auxilia: ibique permulta geſſit laude digna.

19. *Ditem Aſiam.*] Cic. pro lege Maniliâ: *Aſia tam opima eſt & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine paſtionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat.*

20. *Cum Bitho Bacchius.*] Par gladiatorum inſigne erant Bithus & Bacchius. Sueton. Octav. Eraſm. adag.

25. *Canem illum, &c.*] Alios Bruti comites ſtellas quaſi ſalutares veniſſe, at Rupilium fatale ſidus ac veluti Caniculam. De hac Virgil. Æn. 10. *Sirius ardor:*

Inviſum agricolis ſidus, veniſſe : ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Præneſtinus ſalſo multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit convicia ; durus
Vindemiator & invictus, cui ſæpè viator
Ceſſiſſet, magnâ compellans voce cucullum.

INTERPRETATIO.

culam, aſtrum agricolis infeſtum : fluebat velut amnis hyeme, ad quem ſecuris infrequenter accedit. Tunc Præneſte natus illi *mordaci & valde copioſe dicteria retorquet* ex *arbuſtivâ* vite *depromta, vinitor acer ac vinci neſcius, cui frequenter viator ceſſiſſet grandi voce appellans cuculum.*

ANNOTATIONES.

Ille ſitim morboſque ferens mortalibus ægris
Naſcitur, & lævo contriſtat lumine cœlum.

Vide, ſi vacat, annot. ad Od. 17. lib. 1. & Od. 13. lib. 5.

26. *Ruebat flumen ut hibernum.*] Perſii oratio fluebat rapidè torrentis inſtar, aut fluvii nivibus hyemalibus intumeſcentis & exundantis. Vide lib. 4. Od. 2.

Fertur quo rara ſecuris.]. Ad cujus fluminis ripam rarò venit frondator cum ſecuri quâ ligna cædat ; ſeu quod ipſe metuit ne exundante fluvio abripiatur, ſeu quod adſitæ arbores impetu decurrentium aquarum totæ eradicantur & auferuntur.

28. *Præneſtinus.*] Rupilius Rex oriundus Præneſte. Hæc Latii civitas Româ diſtat 21 mill. paſſ. Ortum verſus : hod. *Paleſtrina.* Condita fertur & nomen ſortita à Præneſto Ulyſſis & Circes filio.

Salſo multumque fluenti.] Malè quidam hæc jungunt cum ſequenti voce *arbuſto* : quæ certè referenda ſunt ad Perſium, de quo antè. Heinſius aſſeveranter legendum contendit, *muſtoque fluenti*, ut reſpondeat ſequenti vocabulo *vindemiator*. Sed conjectura hæc audacior ſanè eſt : & quicquid dicat, de eâ lectione dubitabimus.

29. *Expreſſa arbuſto regerit convicia.*] Velut durus vindemiator in viatorem dicteriis laceſſentem ſcommata regerit ex arbuſto ſuo : ita Rupilius acerba convicia reddidit Perſio magnâ linguæ volubilitate & petulantiâ contumelias ingerenti.

Arbuſto.] Id eſt, vite arbori innixâ : de quâ Plin. lib. 17. cap. 23. ubi ſcribit, *nobilia vina nonniſi in arbuſtis gigni. & in his quoque laudatiora ſummis, ſicut uberiora imis : adeo excelſitate proficitur, &c.* Columell. lib. 4. *vites*, inquit, *maximè gaudent arboribus . . . . . hoc genus vitium arbuſtivam vocamus.*

30 *Vindemiator.*] Obſerva, lector, vocem iſtam eſſe hic quatuor ſyllabarum, atque in unam coire i & a, ut metri conſtet ratio.

Cui ſæpe viator, &c.] Solebant prætereuntes cum vindemiatoribus ſeu vineam putantibus, item cum frondatoribus certare conviciis.

Auſon. in Moſella :

inde viator
Riparum ſubjecta terens, hinc navita labens
Probra canunt ſeris cultoribus.

31. *Magna compellans voce cucullum.*] Stolidum, fatuum, deſidem & pigrum, inſtar cuculi : vel quod vinitores putationem & culturam vineæ donec cuculi vox audiatur, ſetiùs tardantes viator deridebat cuculi exprimens cantum. Plin. lib. 18. cap. 26. *Putationem æquinoctio peractam habeto.* Et poſteà : *Sic ferè in 6. Id. Maii . . . . . quo temporis intervallo, iis diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non ſuffecerit, dum ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantûs alitis temporarii quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ut ob id petulantiæ ſales*

At

At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat: Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges conſueris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum eſt.

INTERPRETATIO.

Tum Graculus Perſius, poſteaquam ſalibus Italicis aſperſus fuit, exclamat: O Bruto, per magnos te Deos obſecro, qui reges exterminare ſolitus es, quare non iſtum Regem tollis? Hoc, mihi credo, unum *eſt è tuis facinoribus.*

ANNOTATIONES.

etiam cum primo vere ludantur.

Cucullum] Vel potiùs *cuculus*, mediâ productâ, κοκκυξ, avis verna, à voce, quam ſæpiùs ingeminat, appellata. Unde & κόκκυγας Græci vocant homines moleſtos, eadem ſæpiùs inſulsè repetendo caput obtundentes. Plin. lib. 10. cap. 9. *prodit vero coccyx, occultatur Canicula ortu: ſemperque parit in alienis nidis, maxime palumbium, majori ex parte ſingula ova, quod nulla alia avis; raro bina. Cauſa ſubjiciendi pullos, quod ſciat ſe inviſam cunctis avibus. Nam minutas quoque infeſtat. Ita non fore tutam generi ſuo ſtirpem opinatur, niſi fefellerit. Quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal . . . . . pullus avidus ex natura præripit cibos reliquis pullis. Itaque pingueſcit, & nitidus in ſe nutricem convertit. Illa gaudet ejus ſpecie, miraturque ſeipſam quod talem pepererit: ſuos comparatione ejus damnat ut alienos, abſumique etiam ſe inſpectante patitur, donec corripiat ipſam quoque jam volandi potens:* ex genere accipitrum, quanquam *nec aduncis unguibus nec capite ſimilis illis, nec alio colore ac rictu*, ſeu aſpectu, *quàm columbi.*

32. Italo perfuſus aceto.] Italicâ dicacitate Rupilii: *mordaci lotus aceto*, ut ait Perſ. Sat. 5. v. 86. Plaut.

Ecquid habet is homo aceti in pectore?

33. Exclamat.] Erumpente irâ tandem, quam exſtimularat *homo acida lingua*, ut loquitur Seneca, Controv.

34. Qui reges conſueris tollere.] Tarquinios olim quidem majores tui, putâ Jun. Brutus: tu verò deinde ipſe Jul. Cæſarem.

35. Hunc Regem.] Ludus in vocabulo.

Operum hoc, mihi crede, tuorum eſt.] Et hoc te dignum eſt opus, ut jugules ac tollas moleſtum & indignum hunc vitâ hominem.

SATIRA VIII.

Priapum inducit Canidiæ & Saganæ veneficia deſcribentem ac deteſtantem.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum;

INTERPRETATIO.

ERAM anteà ſtipes ficulnus, lignum iners:

ANNOTATIONES.

1. *Olim, &c.*] Proſopopœia eſt lepida prorſus & faceta, quâ Horatius evulgat illud Canidiæ veneficium, de quo in Epod. ult, ubi Canidia:

Cùm faber incertus ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido. Nam fures dextra coërcet.
* * * * *. *
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis conſidere in hortis,
Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis

Interpretatio.

quando artifex dubius an ſcamnum fabricaret, an Priapum, maluit fieri Deum. Exinde ego Deus extiti, ingens terror prædonum atque volucrum. Etenim dextra mea arcet prædones * * * * * * * * * *at arundo in ſummo capite infixa deterret aves moleſtas, ac prohibet conſiſtere in hortis recentibus. Antea conſervus cadavera cellis arctis ejecta loca-*

Annotationes.

Et Eſquilinus Pontifex veneficii, &c. Porrò mirè hîc Deaſtrorum vanitas & falſitas ſuggillatur. Unde S. Hieronym. lib. 12. in Iſai. cap. 44. ſub finem ita ſcribit: *Flaccus in ſatirâ, deridens ſimulacra gentium, ait;* Olim truncus eram, &c.

Truncus eram.] Sic Propert. lib. 4. Eleg. 2. Vertumnus de ſe dicit:

Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
Ante Numam gratâ pauper in urbe Deus.

Truncus ficulnus.] Truncus fici arboris.

Inutile lignum.] Minimè apta ad opus materia, ob fragilitatem. Quo etiam referri poteſt, quod ſub finem hujus ſatiræ dicitur, *diffiſſa nate*. Vel *inutile*, id eſt, nondum dolatum, nondum in effigiem aliudve opus effictum & formatum.

2. *Priapum.*] Is Bacchi & Veneris filius hortis præeſſe velut cuſtos credebatur. Diodor. Sic. lib. 5. cap. 1. mox citand. Ejus ſtatua rudis & informis ponebatur: unde ex ficu ut plurimum fiebat, quod lignum fragile & ad alia opera artificioſè fingenda ineptum. Aliam alii rationem afferunt, quod ficus admodum fertilis, Priapus verò fœcunditatem deſignet: reſte Plutarcho de Iſide & Oſir.

4. *Fures dextra coërcet.*] Diodor. Sic. cit. *Priapus non ſolum in urbium templis, ſed & in agreſtibus quoque locis tanquam vinearum atque hortorum cuſtos colitur, fructuum fures caſtigans.* Hinc falcem ligneam tenens fingebatur, quaſi fures illâ confoſſurus, ſeu proſtraturus. Columell. de hortorum cultu, ita de Priapo:

. . . . Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ, numen venerare Ithyphalli,
* * * *medio qui ſemper in horto,*
* * *prædoni falce minatur.*

Virgil. Georg. 4. v. 110.

Et cuſtos furum atque avium cum falce ſalignâ,
Helleſpontiaci ſervet tutela Priapi.

6. *In vertice arundo terret fixa.*] Hoc avibus terriculamentum poni ſolebat. Tibullo aſcriptum Epigramma ſic habet:

Placet Priape, qui ſub arboris comâ
Soles ſacrum revincte pampino caput
Ruber ſedere * *ſæpe floribus novis*
Tuas ſine arte deligavimus comas.

7. *Novis in hortis.*] Quos nuper in Eſquiliis Mœcenas inſtituit, ob ſalubrem ejus loci aërem, ut dicetur poſteà.

8. *Huc prius, &c.*] Ubi modò ſtat Priapus, in hortis ſcilicet iſtis novis, ibi anteà ſepulcretum erat. In hunc ipſum locum plebeiorum cadavera portabantur humanda.

Anguſtis ejecta, &c.] Adverte ſingulas voces ad contemptum facientes.

Ejecta cellis anguſtis cadavera.] Non atriis auliſve magnis elata cum honore ad ſepulturam, more divitum. *Cella* enim dicuntur manſiunculæ præſertim ſervorum.

Conſervus vili portanda locabat in arcâ.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque

INTERPRETATIO.

bat iſtuc efferenda in vili ſandapilâ. Hoc erat commune plebeculæ ſepulcrum, Pantolabo ſanntoni, & Nomentano patrimonii diſſipatori. Iſtic cippus aſſignabat agri pedes millenos in latitudinem, trecentos verò *in longitudinem*, vetabatque, *ne ſepulcrum ad heredes pertineret. Jam verò licet habitare in Eſquiliis*

ANNOTATIONES.

9. *Conſervus portanda locabat.*] Viles & abjectos vilis abjectuſque veſpillo ſepeliebat. Nam veſpillones, inquit Feſtus, appellantur, qui veſpertino tempore operam locant iis humo condendis, qui funebri pompâ duci propter inopiam nequeunt. At contra divitum funeri curando advocatur libitinarius. Hic verò ſubminiſtros adhibet pollinctores, ſandapilarios, veſpillones.

In arcâ vili.] Non in feretro exornato, ut divites ſolent, ſed in brevi loculo, ſeu communi ſandapilâ, quam Martialis vocat *Orcinianam ſpondam*. quâ egenorum itemque damnatorum cadavera portabantur à ſandapilariis. Juvenal. Sat. 3. v. 32.

Conducere . . . portandum ad buſta cadaver.

10. *Hoc miſeræ plebi, &c.*] Eſquilina regio ſepulcris ſervorum atque miſerorum dedicata erat: inquit vet. Comment.

11. *Pantolabo ſcurræ.*] Aptum nomen ſcurræ, qui dilapidatis facultatibus egens mutuam à pluribus pecuniam accipiebat. Itaque Mallius ille *Pantalabus* ſepulcro pauperum & miſerorum infertur, ſicut & Caſſius *Nomentanus* patrimonii decoctor inſignis.

12. *Mille pedes in fronte, &c.*] Datus olim fuerat locus ille ad ſepulturam plebeiorum, continens *mille pedes, &c.* Quod quidem agri ſpatium heredibus detractum erat. Et hæc cippo inſcripta notabantur ex more. Erat enim *cippus* in agro erectus lapis ſeu limes, in quo deſignabatur certa pars agri excepta & ex teſtamento data legataque plebi, vel alicui privato.

Mille pedes in fronte, &c.] Juxta vias erant ſepulcra. Ergo ſepulcri frons eſt latitudo, at longitudo in agrum quaquà verſùs intelligenda. Ita vetus Inſcriptio. IN FRONTE LAT. PED. XX. IN AGR. LONG. PED. XX. &c. Valeant qui geographicè longitudinem hîc accipiunt in majori diſtantiâ. Nec enim id locum habet niſi in Geographicis. Ptolem. lib. 1. cap. 6.

13. *Heredes monumentum, &c.*] In cippo ſcribi & notari ſolebant literæ iſtæ: H. M. H. N. S. Hoc monumentum heredes non ſequitur. Federic. Cerutus Veronenſis ſic interpretatur locum hunc, luculenter quidem: hic in Eſquiliis extabat cippus his notatus literis: ab eâ parte, quæ publicam viam attingit, mille pedes agri ad ſepulturam plebis tribuuntur: ab eâ verò parte, quæ conjunctos agros ſpectat, pedes trecenti. Hac Inſcriptione: HERES HUNC SIBI LOCUM SEPULTURÆ NE VINDICET.

14 *Nunc licet Eſquiliis, &c.*] Nunc verò ſepulcreti amotâ fœditate per Mœcenatem, jam licet frui Eſquiliarum ſalubri aëre; licet hîc habitare, quin & deambulare in amœnis hortis, ubi priùs arida mortuorum oſſa triſtem aſpectum dabant.

Eſquiliis.] Hæc urbis Romæ regio. Epod. 5. & ult.

Salubribus.] Illuc propterea, & ad hortos Mœcenatianos in Eſquiliis ſecedebant Tiberius ad quietem, Auguſtus

Aggere in aprico ſpatiari, quo modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum.
Cùm mihi non tantùm fureſque feræque ſuetæ
Hunc vexare locum, curæ ſunt atque labori,
Quantum carminibus quæ verſant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigrâ ſuccinctam vadere pallâ
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Saganâ majore ululantem. Pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu. Scalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt, Cruor in foſſam confuſus, ut inde

INTERPRETATIO.

ſalubribus, & ambulare in colle aprico, ubi nuper mœſti cernebant agrum albis oſſibus deformem. Quanquam non tam me angunt & vexant prædones ac feræ agrum iſtum infeſtare ſolitæ, quàm mulieres, *quæ humanas mentes infeſtant incantamentis & veneficiis. Has nullâ ratione poſſum abigere, aut prohibere quominus colligant oſſa & herbas noxias. Statim atque luna currens pulcrum oſtendit vultum. Ego ipſe conſpexi Canidiam atrâ veſte ſuccinctam incedere nudis pedibus, crinibus ſolutis, ejulantem cum Saganâ ſeniore. Pallor ambas fecerat viſu terribiles. Humum cœperunt unguibus effodere, moxque diſcerpere dentibus oviculam nigram. Cruor in ſcrobem effuſus eſt, ut hinc*

ANNOTATIONES.

verò æger ad valetudinem procurandam. Sueton.

17. *Cùm mihi non tantùm.*] In hortis quidem ſedeo amœnitate cœlique temperie pergratis, inquit Priapus: at id mihi moleſtum, quod veneficas inde exterminare nequeo ſepulcra frequentare aſſuetas. Fures aveſque facilè abigo, at non ita improbas anus iſtas.

Fureſque, &c.] Hi ventitabant illuc ad exquiſitos fructus ſurripiendos: *feræ* autem ad projecta ſupplicio affectorum cadavera olim venire aſſuetæ inde vix abſterrebantur; ſemperque ad locum notum, cupitamque prædam recurrebant.

20. *Has.*] Veneficas, Canidiam, Saganam.

21. *Simul ac vaga luna, &c.*] Decorem ſuum oſtentat luna dum plena eſt: & hoc præſertim tempus ad perpetranda veneficia aſſumunt. Vide Epod. 5. & ult.

22. *Oſſa legant.*] Paulus Juriſconſultus; *qui è ſepulcro corpora extraxerint, vel oſſa eruerint, humilioris quidem fortunæ ſummo ſupplicio afficiuntur: honeſtiores autem in inſulam deportantur: aliàs aut relegantur, aut ad metalla damnantur.* Vide Epod. ult. ſub finem.

Herbaſque nocentes] E ſepulcris natas, quaſi ſacras Diis manibus, proindeque veneficiis idoneas. Mentâ præ cæteris herbis utebantur Hæc enim dicitur pellex fuiſſe Plutonis, a Proſerpinâ demum concerpta, & in herbam ſui nominis transformata. Porrò notandum Mœcenatis hortis non totas Eſquilias occupatas: ſuperfuiſſe verò illic aliquot ſepulcra.

25. *Cum Saganâ majore.*] Hæc Sagana liberta fuit Pomponii Senatoris, qui a Triumviris proſcriptus eſt: habuit verò ſororem natu minorem ſe. Ita vetus Commentator.

28. *Ut inde Manes elicerent.*] Cruo-

Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea. Major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus, utque
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tiſiphonem. Serpentes atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.

INTERPRETATIO.

umbras evocarent, animas reſponſa reddituras. Porrò *aderat imago lanea, & altera cerea. Grandior lanea, quæ minorem* ceream *plecteret. Cerea ſupp ex procumbebat, ſervili ratione, ac velut mox interitura.* Veneficarum *altera inclamat Hecaten, altera diram Tiſiphonem. Tum aſpiceres currere angues, & canes Stygias: lunam verò erubeſcentem ſe abſcondere poſt majora monumenta, ne teſtis adeſſet iſtis* ſceleribus.

ANNOTATIONES.

re ſcilicet ebibendo gaudentes. Sic veteribus creditum.

29. *Animas reſponſa daturas.*] Necromantia eſt, quâ magi futura per mortuos aut mortuorum umbras rimantur. Vide Epod. ult. in fine ibique annot. lib. 1. Reg. cap. 28. Saül rex per Pythoniſſam ſuſcitat impiè animam Samuelis Prophetæ: ab eoque diſcit ſuam ſuorumque perniciem proximè futuram. *ſtatimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, &c.*

30. *Lanea & effigies erat, &c.*] Erant ibi effigies duæ, una lanea, altera cerea. Hanc minorem altera major affligebat, vexabat, verberabat, perdere volebat. Nam & ſic cum cruciatu homines enecant veneficæ. Unde Ovid. Epiſt. Hypſipylæ:

Per tumulos errat paſſis diſcincta capillis.
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis.
Devovet abſentes, ſimulacraque cerea fingit.
Et miſerum tenues in jecur urget acus.

32. *Cerea ſuppliciter ſtabat.*] Hæc repræſentans eum quem perditum ibant & cupiebant. At laneum ſimulacrum referebat earum veneficis illis caput, quod alterius ſagæ incantamentis liberare & exſolvere contendebant.

33. *Hecaten vocat altera.*] Canidia invocat Proſerpinam umbrarum dominam, ſacrorum magicorum præſidem: dictam *Hecaten*, ſeu quod victimis centum placaretur, ſeu quod annos centum errare faciat inſepultos. Ita Servius. Alii, quod centum, id eſt, varias habeat virtutes & poteſtates. Nam & idcircò *tergemina Hecate* vocatur à Virgilio Æneid. 4. Eſt nempè Luna in cœlo, Diana in terris, Proſerpina in inferis. Alii etiam aliter, quod Hecatos dicatur Apollo, hinc ejus ſoror Hecate appellatur, inquiunt, ab *ἑκὰς longè*. quaſi radios eminùs ad nos vibrans.

34. *Altera Tiſiphonem.*] Sagana vocat Tiſiphonem unam è Furiis, à plectendis cædibus ita nominatam.

Serpentes atque videres infernas errare canes.] Canes infernæ adventantem Proſerpinam præcurrendo annuntiabant; ſerpentes autem Tiſiphonem. Deas enim illas ejuſmodi aſſeclæ nunquam non comitantur. Furiarum capillos ſerpentibus implexos, manuſque pariter armatas finxere.

35. *Lunamque rubentem.*] Pudore ſuffuſam, & abhorrentem à talibus flagitiis veneficiiſque.

36. *Poſt magna latere ſepulcra.*] Hinc patet, quod antè jam annotavi, ad Eſquilias & hortos Mœcenatis, propè extitiſſe quæpiam adhuc monumenta, quamvis alia diruta fuiſſent atque ſubmota.

Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum; atque in me veniant mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pedacia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Saganâ reſonarent triſte & acutum:
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris: & imagine cereâ
Largior arſerit ignis; & ut non teſtis inultus

INTERPRETATIO.

Quod ſi aliquantum mentior, conſpurcetur meum *caput merdis albis corvorum; ac mictum & cacatum ſuper me veniant Julius, mollis Pedacia, & Voranus fur. Quid referam ſingula? Quemadmodum alternatim colloquerentur anima cum Saganâ, voce tenui & ſtridulâ. Quomodo clam humo infoderint barbam lupi, & dentes colubra maculoſa:* utque *ignis ingens corripuerit effigiem ceream: denique quo pacto aver-*

ANNOTATIONES.

37. *Merdis caput inquiner albis corvorum.*] Huc facit quod in Epigram. antè cit. ad Priapum ſcribit Tibullus:

Abegimuſque voce ſæpe, cum tibi
Senexve corvus, impigerve graculus
Sacrum feriret ore corneo caput.

Arnobius autem lib. 6. diſertè. *Non videtis ſub iſtorum ſimulacrorum cavis ſtelliones, ſoricos, murices, blattaſque lucifugas nidamenta ponere atque habitare? ſpurcitias huc omnes conducere . . . . . . In ore ſimulacri ab araneis ordiri retia, atque inſidioſos caſſes quibus volatus innectere ſtridularum poſſint impudentiumque muſcarum? Hirundines intra ipſos adium circumvolantes tholos, jacularier ſtercoris plenas; & modò ipſos vultus modò numinum ora depingere, barbam, oculos, naſos, aliaſque omnes partes, in quaſcunque ſe detulerit deonerati proluvies podicis?*

39. *Julius. &c.*] Quidam luxurie perditus, cetera minimè notus.

Pedacia.] Muliebri nomine ob mollitiem & impudicitiam vocat per contemptum & ludibrium. Is Pedacius, vel Pediatius, dicitur fuiſſe Eques Romanus, ſuum verò patrimonium abliguriiſſe, flagitioſiſque poſteà libidinibus ſervuiſſe.

Furque Voranus.] Iſte fuit Q. Luctatii Catuli libertus, furax & aſtutus apprimè: qui cùm nummulario cuidam ſurripuiſſet aliquot nummos, hos calceis inſeruit abſconditque. Deprehenſo verò ad calceos alludens quiſpiam ſubridenſque ait: Bellè ſi te non ἐγχαλκίνει, id eſt, verberibus tanquam æs tundat ac recudat.

41. *Triſte & acutum.*] Sic Æneid. 6. v. 492. umbræ ſeu animæ Græcorum apud inferos Æneam videntes obſtupeſcunt, *pars vertere terga . . pars tollere vocem exiguam*, id eſt, exilem, lugubrem, deductam: unde & *inceptus clamor fruſtratur hiantes*. Ibid.

42. *Lupi barbam.*] Egregiè Marcilius, *vide*, inquit, *efficacias magica artis:* barba lupi veneficium: at roſtrum lupi veneficiis reſiſtit. Atqui barba lupi in roſtro. Plin. lib. 28. cap. 10. *veneficiis roſtrum lupi reſiſtere inveteratum aiunt, ob idque villarum portis præfigunt.*

43. *Imagine cereâ largior arſerit ignis.*] Virgil. Eclog. 8.

Aſpice corripuit tremulis altaria flammis
Sponte ſuâ, dum ferre moror, cinis ipſe. bonum ſit,

Ergo hic indicatur pernicies ejus, in quem veneficia fiebant, [illegible] imagine cereâ adumbratus erat. Abſurdè [illegible] putant ignem adfuiſſe, & [illegible] cereâ exarſiſſe. Imò cit. Virgilii locus contrarium docet: verbaque iſta clarè oſtendunt, *ſponte ſuâ*.

Horruerim voces Furiarum & facta duarum.
Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedi
Diffiſsâ nate ficus. At illæ currere in urbem.
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno riſuque jocoque videres.

INTERPRETATIO.

factus ſim præſens, atque vindicaverim verba & actiones ambarum Furiarum iſtarum. *Etenim quanto* ſonitu *crepat veſica diſrupta;* tanto ego *ſi* [illegible] olim truncus *diviſis natibus crepui.* Protinus *autem illæ* veneficæ *fugere in urbem* cœperunt. Tumque *non ſine ludibrio & cachinnis aſpexiſſes Canidiæ dentes, ac ſublimem Saganæ comam decidere, herbas item, & licia brachiis faſcinata.*

ANNOTATIONES

45. *Furiarum duarum.*] Canidiæ & Saganæ Furiis ſimilium.

47. *Diffiſſa nate.*] Ita lignum recens & adhuc viride, ſi in opus fingatur, finditur & crepat.

Ficus.] Ego Priapus ex arbore ficu deus factus.

At illæ currere in urbem.] Ridicula omnia. Inſignes veneficæ, omnibus terribiles levi peditu terrentur, ac fugantur.

48. *Canidiæ dentes. &c.*] Tanto pavore percelluntur illæ: ut excidant Canidiæ edentulæ appoſiti *dentes*; Saganæ verò glabræ ſeu calvæ coma ex alienis capillis addita.

Altum caliendrum.] Adulterini capillitii ſuggeſtum, ut vocat Papinius. Juvenal. Sat. 6. v. 501. *compagibus altum ædificat caput.* Hinc patet novum non eſſe, quod noſtro ſeculo in mulieribus videmus; atque olim etiam in earum capitibus inſanas capillamenti ſubſtructiones extitiſſe.

Caliendrum.] κάλυντρον eſt *ornamentum*, καλύπτειν ſive κάλυπτρον *operimentum*. Hoc alii interpretantur crinem hypocriticum vel ſuppoſititium; alii reticulum, redimiculum, galericulum: vetus Interpres; peplum capitis, ſeu ornamentum. Varro etiam hanc uſurpat vocem in lib. qui inſcribitur *Virgula divina*. Arnobius item lib. 6.

50. *Vincula.*] His hominum animos illigabant, vinciebant, detinebant. Virgil. Eclog. 8.

Terna tibi hæc primùm triplici diverſa colore
Licia circumdo.

SATIRA IX.

Deſcribit obvii cujuſdam importunam & obſtinatam loquacitatem.

IBAM fortè viâ ſacrâ, ſicut meus eſt mos,

INTERPRETATIO.

P*ERGEBAM fortè* per *viam ſacram, nugas neſcio quas,*

ANNOTATIONES.

1. *Viâ ſacrâ.*] De eâ Epod. 4. v. 7. & Epod. 7. v. 8. vide ibi annot.

Neſcio quid meditans nugarum; totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum;
Arreptâque manu, Quid agis, dulciſſime rerum?
Suaviter, ut nunc eſt, inquam: & cupio omnia quæ vis.
Cum aſſectaretur, Num quid vis? occupo. At ille,
Noris nos, inquit; docti ſumus. Hîc ego: Pluris
Hoc, inquam, mihi eris. Miſerè diſcedere quærens,
Ire modò ocyùs, interdum conſiſtere: in aurem
Dicere neſcio quid puero: cùm ſudor ad imos
Manaret talos. O te, Bollane, cerebri
Felicem: aiebam tacitus! Cùm quidlibet ille
Garriret; vicos, urbem laudaret; ut illi
Nil reſpondebam, Miſerè cupis, inquit, abire;
Jamdudum video: ſed nil agis: uſque tenebo:
Perſequar: hinc quo nunc iter eſt tibi? Nil opus eſt te
Circumagi: quemdam volo viſere non tibi notum;

INTERPRETATIO.

ut ſoleo, mente *verſans; iis planè intentus. Accurrit quidam nomine duntaxat mihi cognitus; atque apprehenſâ manu* meâ, ait, *Quomodo te habes omnium ſuaviſſime? Reſpondi: Benè, ſicut* res *præſentes fluunt:* tibi *pariter* appre*cor cuncta quæ exoptas. Cùm verò* me *ſequeretur, præveniens dixi: An* aliud *quidpiam expoſcis* à me? *Mox ille, Ut me cognoſcas, inquit: ſum eruditus. Tum ego: Eò majoris à me æſtimaberis. Vehementer* autem *abire cupiens jam velociùs incedebam, identidem ſubſiſtebam: famulo neſcio quid in aurem inſuſurrabam: intereà ſudor ad imos talos defluebat. Cogitabam apud me: quàm beatus tu Bollane tali cerebro! Cum verò iſte quidvis effutiret, laudaret civitatem ac regiones; quod nihil reſponſi facerem, ait: Sollicitè quæris diſcedere: jam pridem intelligo: verùm operam perdis: ſemper adhærebo: aſſectabor: quò jamjam iſtinc contendis?* Cui ego: *Nequaquam neceſſe eſt te circumduci: aliquem inviſere cupio tibi minimè cognitum:*

ANNOTATIONES.

2. *Nugarum.*] Verſiculorum.

4. *Arreptaque manu.*] Quaſi valdè familiaris & conſuetus, quamvis nomine vix Horatio notus: ergo imprudenter & inepsè.

5. *Suaviter ut nunc eſt, &c.*] Indolem Horatii bonam, imò egregiæ fructum educationis in eo conſidera: qui hominem paſſim moleſtum quin & pertinaciter importunum æquo fert animo, nihilque durum illi aut inurbanum reponit. Quod quidem deinceps animadverte.

Cupio omnia quæ vis.] Ita loquebantur olim ad amicos.

6. *Num quid vis?*] Hæc erat dictio abire volentium, ne id durè facere viderentur; ut obſervat Donatus in Terent. Eunuch. Act. 2. Scen. 3. ad hæc verba:

Dum hæc dicit, abiit hora. Rogo, num quid velit.
Rectè, inquit. Abeo.

7. *Noris.*] Cupio ut noris me: ſum enim doctus. O inſulſam orationem!

10. *Cùm ſudor ad imos manaret talos.*] Præ animi angore & æſtu.

11. *Bollane.*] Is ὀξύχολος, iracundus, ſtomachoſus, atque, ut ait noſter Sat. 5. præced. cerebroſus, nugaces & ineptos quoſque verbis aſperis amoliebatur ſtatim, & abire procul à ſe adigebat, loquacitatis & loquacium omninò impatiens.

14. *Miſere cupis, inquit, abire, &c.*] Confer impudentem hunc garruli ſermo-

Trans

Trans Tiberim longè cubat is, prope Cæſaris hortos.
Nil habeo quod agam, & non ſum piger: uſque ſequar te.
Demitto auriculas ut iniquæ mentis aſellus,
Cùm gravius dorſo ſubiit onus. Incipit ille:
Si benè me novi, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies. nam quis me ſcribere plures
Aut citiùs poſſit verſus? quis membra movere
Molliùs? invideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat: Eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſalvo eſt opus? Haud mihi quiſquam:
Omnes compoſui. Felices. nunc ego reſto:

INTERPRETATIO.

hic procul manet. ultrà Tiberim, juxta hortos Julii *Cæſaris.* Ille verò: *Nihil agendum ſuſtas mihi, neque ſum deſes: quolibet te comitabor.* Tum ego *deprimo aures velut aſinus impatiens, quando pluſculum oneris tergo imponitur. Ille* autem *exorſus eſt: Si me benè cognoſco. non Viſcum non Varium cariorem* me *familiarem habebis. Ecquis enim verſus plures ac velociùs quàm ego facere valeat? Quis ſaltare decentiùs? Ego ſic cano ut etiam Hermogenes invideat. Hæc erat occaſio interrumpendi:* Itaque aio illi: *Habeſne* matrem *aut propinquos, quibus neceſſaria ſit tua ſalus?* Reſpondit: *Nemo* ſupereſt *mihi: cunctos ſepelivi.* Tum ego tacitè: Illi *fortunati: miſer ego jam vivo: interfice. Enimverò*

ANNOTATIONES.

nem cum Horatii modeſtâ reſponſione, *nil opus eſt te circumagi, &c.* Gall. *c'eſt vous donner trop de peine.*

18. Cubat.] Sunt qui interpretentur, ægrotat: ſicut Sat. 3. lib. 2.

Mater ait pueri menſes jam quinque cubantis.

Prope Cæſaris hortos.] Longinquam proponit urbis regionem, ad abigendum garrulum, ſed fruſtrà. Sueton. Jul. Cæſar. cap. 83. *Populo hortos circa Tiberim publicè, & viritim trecenos ſeſtertios legavit.* Tiber cap. 72. *triremi uſque ad proximos Naumachiæ hortos ſubvectus eſt: diſpoſitâ ſtatione per ripas Tiberis, &c.* Vide & Plutarch in M. Bruto; ubi ſcribit, cùm teſtamento Cæſar civi cuilibet ſeptuaginta & quinque drachmas legaviſſet; prætereà verò etiam *hortos, qui trans Tiberim erant*, ubi nunc eſt Fortunæ templum, ingentem benevolentiam & admirabile deſiderium omnibus fuiſſe.

20. Demitto auriculas, &c.] Metaphora à jumentis, quæ aures demittendo oſtendunt ſuam defatigationem, ac velle ſe excutere impoſitum onus. Plin. lib. 11. cap. 37. *aures in equis & omnium jumentorum genere. indicia animi præferunt; feſſis marcida, micantes pavidis, ſubrecta furentibus, reſoluta ægris.*

22. Viſcum, Varium.] Hi duo fuerunt eximii Poëtæ, ingenio & eruditione clari; Horatio certè amiciſſimi. De Viſco poſteà, Sat. ſeq. & alibi. De Vario Sat. 5. præced. item lib. 1. Od. 6.

25. Hermogenes.] Cantor famoſus, de quo Sat. 3. præcedenti.

26. Eſt tibi mater, &c.] Callidè vult Horatius monere garrulum ut ſuæ ſaluti conſulat in gratiam propinquorum, neve ſine causâ ita ſe circumagat ac defatiget, quin potiùs ipſe ſe tantum virum torque & tam eximiis dotibus inſignem familiæ ſuæ diu conſervet.

28. Omnes compoſui.] De hujus vocis ſignificatione dixi, ad Perſ. Sat. 3 v. 104.

Felices.] Qui nimirùm tuâ garrulitate & ineptiis ſunt liberati. At ego miſer *reſto* diſcruciandus à te ac jugulandus.

Confice. namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit divinâ mota anus urnâ.
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando conſumet cumque. loquaces,
Si ſapiat, vitet, ſimul atque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ, quartâ jam parte diei

INTERPRETATIO.

urget fatum lugubre, quod puero mihi Sabella vetula præſagiit commotâ urnâ divinans. Iſtum, aiebat, *nec ſæva toxica nec gladius hoſtilis interimet, nec laterum dolor, vel tuſſis, nec iners podagra: occidet verò loquax aliquando tandem.* Ergo *ubi primum ætate adultâ erit, fugiat garrulos, ſi prudens eſt. Deveneramus ad* templum *Veſtæ, tranſactâ jam*

ANNOTATIONES.

29. *Sabella.*] Nutrix Horatii natione Sabella, vaticinandi perita. De Sabinis ſive Samnitibus artium ejuſmodi vanarum anteſignanis, dixi in Epod. 17.

30. *Divinâ mota anus urnâ.*] Sortilega mulier & fatidica conjectis in urnam ſortibus, commotis, eductis, fatum eliciens & futura prædicens. Iſta divinandi ratio viguit tum apud Græcos, tum apud Romanos. Sic autem peragebatur. Habebantur literæ dictioneſque permultæ: quæ permixtæ in urnâ, & mox eductæ vel effuſæ, ſi quid exprimerent caſu & fortè conjunctæ, id eſſe in fatis ac divinitus præmonſtrari credebatur. *Sortes, taleolæ aut ſurculi è ligno fuere non grandes: quibus litera ad divinandum inſculpta, ſive nota. Eæ privatim habitæ; eæ publicè. Sed quæ in publico, in primis religioſæ, & canâ quadam veritate ſacræ, in templis ſervabantur in arcâ recondita, tæniis vittiſque laneis ſeorſum involutæ.* Hæc J. Lipſ. Elect. 2. cap. 12. ubi *attenuatas* ſponte ſortes apud Liv. mox citand. ingenioſè corrigit, *extæniatas*, id eſt, tæniis vittiſque ſolutas. Sortes Præneſte inventas refert Cicero 2. de divin. n. 85. ubi originem earum pariter ac vanitatem excutit. *hoc genus divinationis vita jam communis exploſit. Fani pulcritudo & vetuſtas Præneſtinarum etiam nunc ſortium nomen retinet, atque id in vulgus. Quis enim magiſtratus, aut quis vir illuſtrior utitur ſortibus? Ceteris verò in locis ſortes planè refrixerunt.* Hæc ille ibidem: & paulò antè. *Quid ſors? Idem propemodum quod micare, quod talos jacere, quod teſſeras. Quibus temeritas & caſus, non ratio vel conſilium valet. Tota res eſt inventa fallaciis, aut ad quæſtum, aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem.* Sueton. Tiber. cap. 63. Præneſtinarum ſortium majeſtate deterritum aliquando Tiberium ſcribit. T. Livius initio lib. 22. inter prodigia quædam & hoc refert: *Sortes ſuâ ſponte attenuatas, unamque excidiſſe ita ſcriptam:* MAVORS TELUM SUUM CONCUTIT: *& per idem tempus Romæ ſignum Martis Appiâ viâ ſudaſſe.*

31. *Hunc neque dira venena, &c.*] Verba ſunt mulieris de Horatio puero vaticinantis.

32. *Laterum dolor.*] Pleuritis. Cic. de Orat. 3. n. 6. *Craſſus cum febri domum rediit, dieque ſeptimo eſt lateris dolore conſumptus.*

33. *Loquaces.*] Vide Plutarch. de Garrulitate: ubi ſtatim initio pronuntiat illam eſſe morbum curari difficilem.

35. *Veſta.*] Ædem Romæ habebat Veſta ad clivum Capitolinum inter palatium & Capitolium. Varro. Feſtus, &c. Cic. de Nat. Deor. lib. 2. n. 67. de Veſta diſſerit: *hæc Dea*, inquit, *eſt rerum cuſtos intimarum . . Græcis* ἑστία *dicitur. . . . Ejus vis ad aras & focos pertinet . . . Non abſunt longe ab ea Dii Penates, &c.*

Quarta jam parte diei.] Diximus alibi diem naturalem horas ſeu partes duodecim complecti, ſcilicet ab ortu Solis

Prætеritâ ; & caſu tunc reſpondere vadato
Debebat : quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulùm hic ades. Inteream, ſi
Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura :
Et propero quò ſcis. Dubius ſum quid faciam, inquit ;
Téne relinquam, an rem. Me, ſodes. Non faciam, ille ;
Et præcedere cœpit. Ego, ut contendere durum eſt
Cum victore, ſequor. Mœcenas quomodo tecum ?
Hinc repetit. Paucorum hominum, & mentis benè ſanæ.
Nemo dexteriùs fortunâ eſt uſus. haberes

INTERPRETATIO.

parte diei quartâ : & fortè debebat tunc vadato reſpondere, vel causâ cadere, niſi vadimonium *obiiſſet.* Dixit verò : *Quæſo paululum iſtic* me *adjuva.* At ego : *Moriar, ſi valeo ſtare, vel ſcio leges civiles : adde quod feſtino* illuc *quo noſti.* Tum *ille ait : Incertus ſum quid agam; an te deſeram, an litem.* Cui ego : *Me, me, obſecro. Nequaquam,* inquit *iſte ; & cœpit praire. Ego, quoniam cum fortiori pugnare arduum eſt, ſequor. Inde* verò ſermonem ille *reſumit. Mœcenas quomodo tecum* agit ? *Paucos amicos* recipit, inquam : *& certe ſapit.* Ille : *Nemo unquam uſus eſt fortunâ callidiùs quàm tu.* Næ *magnum auxiliatorem*

ANNOTATIONES.

ad occaſum. Ergo diei pars quarta hora tertia Romæ dicebatur, & reſpondet noſtræ nonæ matutinæ. Porrò quod ſequitur. *& caſu tunc reſpondere vadato debebat*, explicatur per Martial. Epigram. 8. lib. 4. ubi conſuetæ Romanis occupationes ad horas ſingulas notantur.

Prima ſalutantes atque altera continet hora.
Exercet raucos tertia cauſſidicos.
In quintam varios extendit Roma labores.
Sexta quies laſſis, &c.

36. *Reſpondere vadato debebat.*] Garrulus in jus à quodam vocatus erat, vadeſque dederat : ergo niſi adfuiſſet, vades ejus ac fidejuſſores condemnari ipſum poſteà egiſſent reum, ex lege.

38. *Paulum hic ades.*] In judicium veni quæſo mecum, ad proximum tribunal Prætoris ; ibique me juva contra adverſarium.

Si valeo ſtare.] Infirmis ego cruribus haud valeo diu ſtans manere, in foro ante Prætorem ; ubi ſedere non licet. Alii *ſtare* interpretantur, ſtare in jure, ſeu contendere ac depugnare contra adverſarium, ut faciunt Juriſconſulti, patroni, cauſidici.

39. *Aut novi civilia jura.*] Non ſum idoneus ad ſuggerenda tibi verba legis ac juris cauſæ tuæ faventia : proindeque tibi adeſſe nequeo.

40. *Propero quo ſcis.*] *Volo viſere* hominem *quemdam*, ut antè dixi, *prope hortos Cæſaris* habitantem. Viam itaque ſat longam obire *propero*.

41. *Me ſodes.*] Me relinque potiùs quam rem tuam.

Non faciam.] Minimè verò te relinquam. Scilicet ſperabat garrulus per Horatium adipiſci Mœcenatis familiaritatem, quod pluris æſtimabat perdendâ lite.

43. *Mœcenas quomodo tecum ?*] Sermocinationem inde repetit ille : Eſtne ſemper amicus tibi Mœcenas ?

44. *Paucorum hominum.*] Non cuivis ſe familiarem exhibet : paucos admittit in ſuam amicitiam. Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 16. *paucorum hominum eſt iſte acipenſer.* Ex Cicerone, de Fato.

45. *Nemo dexterius fortunâ eſt uſus.*] Tu bellè admodum uſus es fortunâ, qui Mœcenatem ita demerueris. Quod ſi me ad ipſum perduceres, juvarem te

Magnum adjutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere: diſperεam, ni
Summoſſes omnes. Non iſto vivimus illic
Quo tu rere modo. domus hac nec purior ulla eſt
Nec magis his aliena malis: nil mî officit unquam;
Ditior hic, aut eſt quia doctior: eſt locus uni
Cuique ſuus. Magnum narras, vix credibile. Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. Velis tantummodò: quæ tua virtus,
Expugnabis; & eſt qui vinci poſſit: eoque

INTERPRETATIO.

haberes. ſecundas quidem partes *agendi peritum. ſi velles* ad Mœcenatem *perducere iſtum virum: moriar, niſi cunctos amoliri* poſſes. Ego verò: *Minimè eâ ratione quâ putas illic agimus: nulla domus ejuſmodi malis eſt purgatior aut remotior quàm illa: nihil unquam nocet mihi quod alius opulentior adfuerit vel doctior: ſuum quiſque gradum obtinet.* Tum garrulus: *Rem* ſanè *magnam dicis.* & quæ prope *ſupra fidem* ſit. *Verum enim ita eſt*, inquam. Mox ille: *Inflammas ut ardentiùs velim ad eum accedere.* Reſpondeo: *Satis eſt cupias: vinces, pro tuâ virtute: atque is eſt qui expugnari queat: ideoque difficilem præſtat*

ANNOTATIONES.

mirum in modum: nec primas ante te captarem unquam, nec uſpiam tibi officerem: imò alios omnes hoc pacto facile ſummoveres, primumque locum tu conſequereris. Hæc garrulus ad Horatium.

46. *Poſſet qui ferre ſecundas*] Metaphora à Scenicis ludis & actoribus. Hac pariter utitur Cicero Divinat. in Verrem, n 48. & huic loco dabit lucem. *Qui princeps in agendo eſt ornatiſſimus & paratiſſimus eſſe debet . . . . Apuleium eſſe video proximum ſubſcriptorem . . . . . deinde habet Allienum; hunc tamen à ſubſelliis . . . . . Ac ne is quidem tantùm contendet in dicendo quantum poteſt: ſed conſulet laudi & exiſtimationi tuæ: & ex eo quod ipſe poteſt in dicendo, aliquantum remittet, ut tu tamen aliquid eſſe videare. Ut in actoribus Græcis fieri cernimus: ſæpè illum qui eſt ſecundarum aut tertiarum partium, cùm poſſit aliquanto clariùs dicere, quàm ipſe primarum, multum ſummittere, ut ille princeps quàm maxime excellat: ſic faciet Allienus; tibi ſerviet, tibi lenocinabitur; minus aliquanto contendet quàm poteſt.*

47. *Hunc hominem.*] Seipſum indicat ac digito monſtrat garrulus. Plaut. Bacchid. *Hunc hominem decet auro expendi.*

Tradere.] Commendare, Mœcenatis amicitiam conciliare.

48. *Non iſto vivimus, &c.*] Reſpondet Horatius. Alia eſt longe conditio amicorum Mœcenatis. Ab his procul exulant mala & peſtes quibus ſolent ædes magnatum vexari & corrumpi. Inde verò abſunt omnis ambitio, invidia, æmulatio, criminationes, inſidiæ, ſupplantationes. Suprà, Sat. 6. Mœcenatem dixit *cautum dignos aſſumere, pravâ ambitione procul.*

54. *Velis tantummodo, &c.*] Non ſine ſalsâ deriſione fatuum, vanum & arrogantem hominem palpat Horatius, ab illo expugnandam facile amicitiam ſpondens Mœcenatis.

55. *Eoque difficiles aditus primos habet.*] Eo quod norit ſe vinci paulò faciliorem: ironicè. Alii perperam pro antecedenti dictione *poſſit*, legunt, *poſcit*; & hic intelligunt, Mœcenatem aſſiduis officiis & obſequiis vinci amantem ac poſcentem adeuntibus ſe præſtare difficilem, ut accendat magis ſtudium ambiendi ſuam familiaritatem & conſuetudinem, quàm ſcit amœniſſimam. Apa-

Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero;
Muneribus ſervos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam: tempora quæram:
Occurram in triviis: deducam. Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. Hæc dum agit, ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulcrè noſcet. Conſiſtimus. Unde venis? &
Quo tendis? rogat, & reſpondet. Vellere cœpi
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, ut me eriperet. Malè ſalſus
Ridens diſſimulare: meum jecur urere bilis.
Certè neſcio quid ſecretó velle loqui te

INTERPRETATIO.

priorem acceſſum. Diligentiam adhibebo, inquit ille; *famulos donis captabo: ſi hodie repulſam patior, minime abſcedam: occaſionibus inſidiabor: obviam ibo in plateis: comitabor. Nihil abſque magnis ærumnis vita hominibus largitur. En verò dum iſta verſat* ille, *occurrit Fuſcus Ariſtius mihi dilectus, & qui probè cogneſcebat hunc* garrulum. *Subſiſtimus. Unde venis? & quo vadis? Quærit, ac reſpondet. Cœpi vellicare & ſtringere brachia molliſſima, innuens, oculos torquens, ut me liberaret.* Hic verò *maligne verſutus ridet ac diſſimulat: bilis autem urit jecur meum.* Porrò addidi: *dicebas profectò velle te mecum neſcio quem arcanum conferre ſer-*

ANNOTATIONES.

ge iſta quæ omnino pugnant cum indole Mœcenatis, quam hic & alibi commendat Horatius.

56. *Difficiles aditus primos habet.*] Vide ſupra Sat. 6. v. 60. & ſeq.

Haud mihi deero, &c.] Potiundæ jam rei ſpe accenſus ille pollicetur diligentiam ſuam non defore, ſed quàm ſtultam & futilem, animadverte.

57. *Muneribus ſervos corrumpam.*] Ita plerique ad procerum ædes penetrabant, ſervis munera largiendo.

Juvenal. Sat. 3. v. 184.

Quid das ut Coſſum aliquando ſalutes?

59. *Nil ſine magno vita labore, &c.*] Pulcra ſed malè collocata ſententia, ut ait Landinus, Ex Epicharmo

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντ' ἀγαθὰ θεοί.

Laboribus vendunt nobis omnia bona Dii.

61. *Fuſcus Ariſtius.*] Nobilis ille Grammaticus, ad quem eſt inſcripta Ode 22. lib. 1. & Epiſt. 10. lib. 1.

63. *Rogat, & reſpondet.*] Interrogat me Fuſcus *unde venis? & quo tendis?* atque mihi ſimilia roganti *reſpondet.*

Vellere cœpi & prenſare manu, &c.] Quos nobis adeſſe gaudemus, & à quibus auxilium ſperamus, eorum prenſamus manus & brachia: præcipuè cùm angimur, nec apertè licet conqueri. Cruq.

64. *Prenſare.*] Legunt alii, *preſſare.*

Lentiſſima brachia.] Malignè cedentia, illo diſſimulante intelligere quid vellem. Alii non malè interpretantur, ſegnia, tarda, ſtupida, quæ vellicatione & prenſatione non movebantur. Quo ſignificatur frigida mens Ariſtii amico laboranti ſubvenire detrectantis. Cic. ad Attic. *nihil ego illo novi impudentius, aſtutius, lentius.* Sueton. Tiber. 57. *Sæva ac lenta natura ne in puero quidem latuit.*

Nutans, diſtorquens oculos.] Nutibus oculiſque ſignum dans.

67. *Certe neſcio quid ſecretò; &c.*] Horatius inſtat rurſum ut ſibi Ariſtius ſuccurrat; ſed hic omnes ejus eluctatur conatus, ridens, diſſimulans, denique *male ſalſus.*

Aiebas mecum. Memini benè; ſed meliori
Tempore dicam: hodie triceſima ſabbata. vin' tu
Curtis Judæis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Relligio eſt. At mî. ſum pauló infirmior; unus
Multorum. ignoſces: aliàs loquar. Hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi? Fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Caſu venit obvius illi
Adverſarius; &, Quo tu turpiſſime? magnâ
Inclamat voce; &, Licet anteſtari? Ego verò
Oppono auriculam. rapit in jus. clamor utrinque.

Interpretatio.

monem. Recordor ſane. ait; *ſed tempore loquar aptiori: hodie triceſima ſabbata* ſunt. *An velles recutitis Judæis oppedere? Haud religioni duxero*. *inquam. Ego* verò ducam, ait: *ſum pauló ſuperſtitioſior*. atque *pluribus ſimilis. indulge* mihi: *aliàs alloquar*. Tum demum ego: Ergone merui *diem hunc adeo funeſtum mihi eſſe?* Interim *fugit malignus*, *ac me ſub gladio deſeruit*. Verùm ecce *adverſarius iſti* garrulo *forte occurrit*, ſtatimque *vociferatur: Ecquo* nempe *tu viliſſime abis?* ad me *verò: Potes teſtis eſſe? Ego mox aurem offero*. Tum hic illum *ad judicium trahit*. *Exclamant ambo*.

Annotationes.

69. *Hodie triceſima ſabbata*] Hodie Judæi ſolemne feſtum celebrant, quo intermitti omne negotium fas eſt. His ego adſtipulor: quare nec morari, nec ſermones conferre tecum licet modò. *Triceſima ſabbata* quidam explicant Neomeniam, quod in novilunio ſabbatum magnum Judæis haberetur. Pſalm. 80. *Buccinate in Neomeniâ tubâ, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ*. Alii intepretantur Calendas menſis Niſan qui primus in æquinoctio verno dies habebat triginta. Alii intelligunt maximum ſabbatum & vetus phaſe, quo agnum comedebant ritu ſanctiſſimo. Quare verò *triceſima?* Quod revera ab anni Judæi principio triginta numerentur hebdomades ad iſtam ſolemnitatem: videlicet à Septembri menſe quem *Tiſri* vocabant, ad dimidium ferè Aprilis, illis *Niſan*; quo Paſcha celebrabant. De ſabbato Judæorum diſſerui ad Juvenal. Sat. 6. v. 158. & Perſ. Sat. 5. v. 184.

70. *Curtis*.] Vide Sat 5. in fine, annot. ad iſtas voces, *Judæus apella*.

Oppedere.] Vox ridicula ad contemptum appoſita. καταπέρδειν ventris crepitum emittere contra, id eſt, reſpuere, aſpernari, ludibrio habere.

Nulla mihi, inquam, religio eſt] Sanè Judaïcos ritus abſque religione violarim, illoſque flocci facio, inquit Horatius.

71. *At mi.*] Reſpondet Ariſtius: Ego contrà, mores Judæorum colo: unde religio mihi eſſet hodienum feſtum cum illis non celebrare.

Unus multorum.] Εἷς τῶν πολλῶν, unus è plebe, ejus ſimilis ego, pariter infirmus & ſuperſtitioſus: ſi libet, ita me appella: at mihi veniam dabis, Horati, ſi in hoc tibi contradicam.

73. *Surrexe*.] Vide ſupra Sat. 5. ad vocem *erepſemus*.

76. *Et, licet anteſtari?*] Et converſus ad me, dixit, vis anteſtari? Cui libentiſſimè annui, ac de more aurem obtuli tangendam. Lex 12. Tab. ita jubebat: *Si in jus vocatus, ni it, anteſtatus manum injicito: aurem anteſtati capito*. vel ut habet J. Lipſ. Epiſtolic. Quæſt. lib. 4. Epiſt. 26. *Si vis vocationi fuat, anteſtaminor: ni it, aurem capito anteſtati*. Quod ſic ille ibid. explicat: in anteſtatione, inquit, actor imam auriculam tangebat anteſtati, addens hoc verbum, *Memento*.

77. *Oppono auriculam*.] Plin. lib. 11.

Undique concurſus. Sic me ſervavit Apollo.

INTERPRETATIO.

Hinc & inde plebs *affluit. Ita me Apollo liberavit.*

ANNOTATIONES.

cap. 45. *eſt in aure imâ memoria locus, quem tangentes atteſtantur*; vel potiùs *anteſtantur*: ut contra Rœvardum ex lege & more veteri aſſerit Lipſius mox citatus.

Rapit in jus.] Poſt factam anteſtationem licebat trahere in jus vel reluctantem reum.

78. *Apollo.*] Bonorum is poëtarum tutor ac vindex. Alii reſpici volunt ad Augusti forum, ubi erat ſtatua Apollinis eburna eo ipſo in loco, in quo jus dicebatur. Plin. lib. 36. cap. 5. Juvenal. Sat. 1. v. 128.

Sportula; deinde forum, Juriſque peritus Apollo.

SATIRA X.

Quod de Lucilio in quartâ ſuperiori ſcripſerat, in hac aſſerit & explicat.

NEMPE incompoſito dixi pede currere verſus
Lucilî. Quis tam Lucilî fautor ineptè eſt,

INTERPRETATIO.

SCRIPSI *nimirum Lucilii carmina ire pede incondito. Ecquis tam ſtulte eſt Lucilii defenſor, ut id minime*

ANNOTATIONES.

Hoc primum te, lector, monitum volo, ſpurios octo verſus huic Satiræ præfixos legi in quibuſdam manuſcriptis: quos ne deſideres, hic apponendos cenſui. Sic habent:

Lucili quàm ſis mendoſus, teſte Catone
Defenſore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat verſus. Hoc lenius ille
Eſt quo vir melior. Longe ſubtilior illo
Qui multum puer, & loris & funibus udis
Exornatus, ut eſſet opem qui ferre poetis
Antiquis poſſet contra faſtidia noſtra,
Grammaticorum Equitum doctiſſimus. Ut redeam illuc,
Nempe incompoſito, &c.

Horum ſenſus eſt iſte: Si quidem Cato Lucilii admirator, ejus tamen verſus complures emendare parat, certè non carent mendis. Verùm eſt qui Lucilium Catone meliùs defendat: is nempe qui ſecum defert funes & flagella, quibus percutiat & coërceat eos omnes qui obtrectatint Lucilio & veteribus Poëtis. Et hæc ironicè. Quæ quidem oſtendunt & Lucilium habuiſſe reprehenſores dudum, & pariter fautores etiam *inepte*, quod ait hîc Horatius.

1. *Nempe incompoſito, &c.*] Hoc certè eſſe legitimum hujus Satiræ ex abrupto exordium ſanxerunt eruditi.

Incompoſito dixi pede, &c.] Lucilium, fateor, reprehendi; dixique duriuſculos eſſe ejus verſus: ſed laudavi pariter quod vitioſos cives Rom. acriter inſectatus ſit, Uno verbo nec debita negavi elogia, nec indebita conceſſi. Sanctus Hieron.

Ut non hoc fateatur? At idem quod ſale multo
Urbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera. nam ſic
Et Laberî mimos, ut pulcra poëmata miter.
Ergo non ſatis eſt riſu diducere rictum
Auditoris: & eſt quædam tamen hîc quoque virtus.

INTERPRETATIO.

concedat? Verùm ille *ipſe eâdem in membranâ laudatur; quod acerbitate plurimâ civitatem perfricuit. Neque verò id ei largiens, alia perinde concedam. Hoc etenim pacto mimos etiam Laberii velut pulcra carmina celebrarem. Itaque non ſufficit riſu extendere cachinnos auditoris: quanquam eſt in hoc quoque nonnulla virtus.*

ANNOTATIONES.

Epiſt. 45. ad Pammach. *mordetur*, inquit, *& Lucilius quod incompoſito pede currat. & tamen ſales ejus lepoſque laudantur.*

3. *Ut non hoc fateatur.*] Sic eſt. Sunt qui probent omnia in eo quod aliquâ parte admodum placuit: nolintque fateri nævos ineſſe ei, in quo perfecta quæpiam admirantur. Verumtamen *nihil eſt ex omni parte beatum.*

Sale multo urbem defricuit.] Sanctus Hieronymus Epiſt. 47. de vitand. ſuſp. contub. *ubi illa quondam conſtantia, quâ multo ſale orbem defricans Lucilianum quidpiam retuliſti.* Perſ. Sat. 1. v. 114.

. . *ſecuit Lucilius urbem:*
Te, Lupe; te, Muti: &c.

Lege Cic. lib. 1. de Finib. n. 9. ubi Lucilii refert verſus. Vide & quæ annotavi ad Perſ. cit.

5. *Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera.*] Ita profecto æquus rerum æſtimator eſt Horatius & rectus judex: quicquid velit Quintil. lib. 10. cap. 1. ubi, *Lucilius*, inquit, *quoſdam ita deditos ſibi adhuc habet amatores, ut eum non ejuſdem modo operis auctoribus ſed omnibus poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid quod tollere poſſis, putat. Nam eruditio in eo mira, & libertas atque inde acerbitas, & abunde ſalis. Multo eſt terſior ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus.* Senſus Horatii eſt: Tribuens Lucilio quod ſalibus & acerbitate polleat, non proinde fateor pulcra eſſe, concinna & perfecta ejus poëmata. Alias etiam laudare & mirari oporteret mimos utpote dicacitate præſtantes.

6. *Laberi mimos.*] Comœdias Laberii ſalibus & facetiis plenas. Sueton. Jul. Cæſar. cap. 39. *Ludis mimum ſuum egit Decimus Laberius eques:* & quod Cæſari admodum placuiſſet, *donatus quingentis ſeſtertiis, & annulo aureo, ſeſſum in quatuordecim è ſcenâ per orcheſtram tranſiit.* Hunc verò tranſitum minimè ferens Cicero eos ludos tum ſpectans, Laberio ſedile quærenti ait: *Recepiſſem te, niſi anguſte ſederem:* ſimul & illum reſpuens, & in novum ſenatum jocatus, cujus numerum Cæſar ſuprà fas auxerat. Id verò non impunè. Reſpondit enim Laberius: *Mirum ſi anguſte ſedes, qui ſoles duabus ſellis ſedere:* exprobrans Ciceroni levitatem & lubricum fidei. Hæc Macrob. Saturnal. lib. 2. cap. 3. & lib. 7. cap. 3. Vide ejuſdem lib. 2. cap. 7. Gell. lib. 10. cap. 17. & Cic. lib. 7. Epiſt. 11.

Mimos.] Mimus erat fabula planè dicax, ab uno actore agi ſolita, nec in plures actus diviſa: abſque exordiis, ſine cantu & geſticulatione. Diomed. Item, eſt factorum cum laſcivia imitatio; unde nomen à μιμεῖσθαι *imitari.* Gell. lib. 17. cap. 14. *C. Cæſarem*, inquit, *ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat, ut acceptiores & probatiores ſibi eſſe Publii quàm Laberii mimos prædicaret.*

Eſt

Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.
Et ſermone opus eſt, modo triſti, ſæpè jocoſo,
Defendente vicem modò rhetoris, atque poëtæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſultò. Ridiculum acri
Fortiùs & meliùs magnas plerumque ſecat res.

INTERPRETATIO.

Brevitas requiritur, ut ſententia fluat, neve ſe involvat dictionibus aures offendentibus & fatigantibus. Item requiritur ſermo nunc ſeverus, nunc hilaris, ſuſtinens vices quandoque rhetoris, ac poëtæ, alias faceti, qui vires continet, & illas datâ operâ diminuit. Certè *res magnas aliquando jocoſum decidit efficacius & aptius quam acerbum.*

ANNOTATIONES.

9. *Ut currat ſententia.*] Ne vel nimia brevitas obſcuram faciat orationem, vel prolixitas verbis pluribus animum legentis oneret & impediat: in quo peccabat Lucilius. Huc pertinet quod Auguſtus Agrippinam neptim admonebat in quadam Epiſtola: ejus nempè laudans ingenium, cùm de ſuâ vitâ caſibuſque ſuorum commentarios ſcriberet; aiebat: *Opus eſt dare te operam ne moleſte ſeribas.* Sueton. Octav. cap. 86. Tacit. Annal. 4.

12. *Modo rhetoris, atque poeta, interdum urbani.*] Horatius, egregiè ſuo more, tres iſtas virtutes requirit in ſatirographo; defendat vicem *rhetoris*, argumentis pugnando; *poeta*, ſolertem & aptam dictionem adhibendo; *urbani*, ſalibus & jocis quædam etiam gravia traducendo ſolvendoque. Cic. 2. de orat. n. 17. *accedat lepos quidam, facetiaque, & eruditio libero digna, celeritaſque & brevitas reſpondendi & laceſſendi, ſubtili venuſtate & urbanitate conjuncta.*

13. *Parcentis viribus.*] Sapienter, conſultò, callidè, ſtylum acrem aliquando coercentis; neque ſemper acerbè excandeſcentis aut mordicùs lacerantis. Et hoc vitii habebat Lucilius, qui paſſim *eſſe velut ſtricto ardens infremit*. Juvenal. Sat. 1. v. 165. atque auditorem ita dente carpit, ut etiam *genuinum frangat*. Perſ. Sat. 1. v. 115. Noſter contra, ut ait ibid. Perſius,

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admiſſus circùm præcordia ludit,
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.

14. *Ridiculum acri fortius, &c.*] Nonnunquam ſermo hilaris, facetus, ſalſus, feſtivus plus valet & efficit quam vehemens, gravis, pugnax, dicax, acerbus. Hic enim adverſarium irritat, & vires novas colligere impellit; at ille quaſi nervos ſuccidit, ac proſternit. Gorgias Leontinus dicebat, res ſeveras riſu, riſum rebus ſeveris diſcuti: ex Ariſtot. l. 3. de arte dicendi. Gell. lib. 12. cap. 12. ita ſcribit: *hac quoque diſciplina rhetorica eſt, callide & cum aſtu res criminoſas citra periculum confiteri: ut ſi objectum ſit turpe aliquid, quod negari non queat, reſponſione joculari eludas . . . . Ita Cicero, urbano facetoque dicto diluit id quod infitiari non poterat, &c.* Scilicet cùm à Pub. Sylla, qui tum reus erat, pecuniam mutuò, ad emendam in palatio domum, accepiſſet; atque hæc ei exprobrarentur; utrumque firmiter negavit: atque tum, inquit, verum ſit accepiſſe me pecuniam, ſi domum emero. At re ſubinde proditâ, emptâque domo, cùm hoc mendacium in ſenatu ei ab inimicis objiceretur, riſit ſatis, reſponditque: *parum certe conſulti homines eſtis, qui ignoratis, prudentis & cauti patrisfamilias eſſe, quod emere velit emptorum ſe negare, propter competitores em-*

Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque ſimius iſte,
Nil præter Calvum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis

INTERPRETATIO.

Eo pollebant, in eo ſunt imitatione digni homines illi a quibus vetus comœdia condita eſt: quos nunquam evolvit aut bellus Hermogenes, aut ſimius iſte, nihil ſcient canere niſi Calvum & Catullum. Atqui Lucilius *laudabile hoc præſtitit quod Græcas voces Latinis miſc*

ANNOTATIONES.

ptionis. Id. ibid. Vide Orat. pro L. Muræna; ubi cavillans aſtutè Cicero adverſarii Catonis auctoritatem eludit vincitque.

16. *Illi, ſcripta quibus, &c.*] Comœdiæ veteris auctores, Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, &c. De quibus Sat. 4. præced.

17. *Hoc ſtabant, &c.*] His virtutibus, quas modò laudavi, excellebant: variâ eruditione, ſententiarum argutâ brevitate, ſatyricum ſalem aptè affricabant, acrimoniam ſtyli modò exerentes, interdum cohibentes; & conſultò viribus parcentes, &c.

18. *Hermogenes.*] Tigellius, acer Lucilii fautor, de quo Sat. 3. præced.

Simius iſte.] Demetrius poëta, & fabularum actor: de quo paulò pòſt: *ſimius:* corpore deformis; vel ineptus & inſulſus imitator.

19. *Nil præter Calvum, &c.*] Uterque ille hos tantum poëtas amatoria ſcriptitantes legebat, nunquam verò eximios illos veteris Comœdiæ ac perfectorum hujus generis carminum ſcriptores. Sic Horatius Hermogenem & Demetrium imperitiæ notat pariter atque luxuriæ: indeque probat Satiræ veras ignoraſſe virtutes; & hinc illos eſſe ineptos admiratores Lucilii.

Calvum.] Cor. Licinius Calvus in poëmatis ſcribendis perelegans, ingenio lepido & urbano; Catulli poëtæ amicus fuit. Cicero in Epiſt. eum laudat, aitque Iambicis præſtitiſſe: quibus civitatis etiam principes, C Cæſarem & Pompeium acerrimè inſectari minimè dubitavit. Quintil. & Seneca Calvum ſcribunt contendiſſe cum M Tullio de principatu eloquentiæ. Petr. Crinit. Gregor. Gyrald. &c.

Catullum.] C. Valer. Catullus Veronenſis, in urbe claruit quo tempore Terentius Varro: Docti cognomen adeptus eſt peculiari epitheto, ex eruditorum conſenſu. Val. Martialis ad Macrum,

Nec multos mihi præferas poëtas,
Uno ſed tibi ſim minor Catullo.

Scripſit Lyrica, Elegias, Epigrammata. Commendatur mirum in modum à Gellio. Crinit. de eo vulgatum eſt diſtichon iſtud:

Tantum parva ſuo debet Verona Catullo,
Quantum magna ſuo Mantua Virgilio.

20. *At magnum fecit, &c.*] Ita loquuntur Lucilii fautores; quos refellit Horatius deinceps. Iuſulſi nimirùm palati homines id laudabant quod eſt fatuum & vitio vertendum; nempe, *verbis Græca Latinis miſcere.* Lucilius apud Cicer. de Finib. 1. n. 9.

χαῖρε, inquam, Tite . . . χαῖρε, &c.

De Finib. 2. n. 24.

. . *Lælius clamores σοφὸς ille ſolebat*
Edere, &c.

Apud Non. Marcel. in voce *compernes* Lucil. Sat. l. 17.

Nunc cenſes καλλιπλόκαμον καλλίσφυρον illam
. . . . . .
Compernem aut varam fuiſſe Amphitryonis ἄκοιτιν
Alcmenam . . . . .
Τύχῃ ἀποτίρεσαι, &c.

Miſcuit. O ſeri ſtudiorum! quive putetis
Difficile & mirum Rhodio quod Pitholeonti
Contigit. At ſermo linguâ concinnus utrâque
Suavior: ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.
Cum verſus facias, teipſum percontor, an, & cùm
Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque patriſque Latini,
Cum Pedius cauſas exſudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?

INTERPRETATIO.

cuit. O ſtupidi in literis! Ergone *exiſtimatis arduum & admirabile quod fecit Pitholeon Rhodius? Sed*, inquies, *dulcior* eſt *oratio utroque ſermone conſtans: velut ſi vinum Falernum miſceatur Chio.* Verumenim *quandoquidem condis tu carmina*, *quæro* à te, *ſi tibi defendenda eſſet difficilis cauſa Petillii accuſati, utrum patria videlicet & Latini parentis immemor, ſatageres quæſita foris vocabula patriis admiſcere, ad inſtar Canuſini duplici linguâ utentis; contra quàm Pedius Poplicola & Corvinus orationes* puras *elaborant?*

ANNOTATIONES.

21. *O ſeri ſtudiorum.*] ὀψιμαθεῖς, qui ſerò animum ad ſtudia appulerunt, proindeque minus eruditi: contrà παιδομαθεῖς, qui ab ipſa pueritia literis incubuerunt.

Quive putetis.] Al. *Quine*: quæ particula reſpondet Græc. γὲ *utique. certe:* nec redundare eſt exiſtimanda. Priſcian. lib. 16. cap. 1. Alii interrogativè accipiunt.

22. *Pitholeonti.*] Pitholeon, ex inſulâ Rhodo, Epigrammata quædam inſulſa compoſuit, & Græcis vocibus infercire amavit.

24. *Ut Chio nota ſi, &c*] Falernum vinum paulò auſterius temperabatur lenitate Chii. Quid ſit *nota* illa, vide lib. 1. Od. 3. v. 8. ubi & de *Falerno*, pariter & lib 1. Od. 20. De *Chio* lib. 3. Od. 19 v. 5.

26. *Petilli.*] De Petillio fure aureæ Jovis coronæ, jam mentio fuit in Sat. 4. ſuperiori.

27. *Latini.*] Quidam legunt, *Latine*, & jungunt cum ſequentibus. Sed non placet iſta mutatio, quanquam à viris ſanè gravibus invecta.

28. *Pedius Poplicola.*] Hic filius fuit Q. Pedii, qui à Jul. Cæſare ſcriptus hæres, & Conſulatum Romæ geſſit cum Auguſto, poſt Hirtium & Panſam.

Exſudet] Magnis ſudoribus elaboret, ad puritatem ſermonis patrii aſſerendam.

29. *Corvinus.*] Meſſala Corvinus domi valdè nobilis, ac pariter clarus orator, atque Græcis vocibus Latinæ orationi admixtis infenſus: σχοινοβάτην Latinè funambulum reddidiſſe fertur. Quintil. lib. 10. cap. 1. *Meſſala*, inquit, *nitidus & candidus, & quodammodo præ ſe ferens in dicendo nobilitatem ſuam.* Crinitus de hon. diſcipl. lib. 1. cap. 12. inter alia de illo non pauca, ſic habet: De ejus ſingulari prudentiâ & gravitate teſtimonium extat ampliſſimum M. T. Ciceronis. Sic enim ad Brutum: Meſſalæ, inquit, excellentiam non poſſum ſilentio præterire. Cave putes quemquam eſſe illi ſimilem conſtantiâ, curâ & ſtudio Reipublicæ atque eloquentiâ, quâ mirabiliter excellit. Tameſi Meſſala idem cùm provectior foret, memoriæ ſenſum ſic amiſit, ut ſui quoque nominis oblitus tradatur. Idque ei biennio ante obitum contigit: quod Orbilio itidem Beneventano accidiſſe conſtat. Vide & Cœl. Rhodig. lib. 11. cap. 13. Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 20. &c.

30. *Canuſini more bilinguis.*] De Canuſio oppido Apuliæ, jam dixi ſuprà ad

GGgg ij

Atqui ego cùm Græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos; vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, cùm ſomnia vera;
In ſilvam non ligna feras inſaniùs, ac ſi
Magnas Græcorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus, jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,

INTERPRETATIO.

At cùm verſus Græcos meditarer, natus ego cis mare, Quirinus apparuit de mediâ nocte, tunc *quando vera* ſunt *inſomnia, ac me prohibuit his verbis:* Non *ſtultiùs in ſilvam portes ligna, quàm magnas Græcorum turmas augere ſtudeas.* Itaque *dum inflatus Alpinus jugulat Memnonem, & dum cœnoſum Rheni fontem deformat, ego iſta ſcribo lubens,*

ANNOTATIONES

Sat. 5. ſub finem. Hoc à Diomede conditum: hincque cives partim Græcè partim Latinè loquebantur. Totus etiam ille terrarum tractus magna Græcia eſt appellatus.

31. *Natus mare citrà.*] Apud fines Apuliæ in Italiâ; non ultrà mare, in Græciâ.

32. *Vetuit me tali voce Quirinus.*] Lepida fictio. Quirinus Latini populi ſermoniſque auctor & conditor deterruit à ſcribendis Græcè verſiculis.

33. *Cùm ſomnia vera.*] Quando jam coctis alimentis purgatiores eſſe debent ſenſus. Atque ita ſtatuebat veterum ſuperſtitio. Tertull. de animâ, cap. 22. *certiora & collatiora ſomniari affirmans ſub extremis noctibus, quaſi jam emergente animarum vigore, producto ſopore, &c.* Philoſtrat. lib. 2. *Si tempus antelucanum ſit & ſomni matutini, conjectant ſomnium illud, quaſi tunc animâ verum vidente.* Theocrit. Idyll. 19. initio ſcribit, à Venere immiſſum Europæ ſomnium, cùm tertia pars noctis ſtaret, proximâ jam aurorâ, quando ſomnus oculos molli vinculo detinet, ac tum veracia paſcuntur inſomnia. Tibull. lib. 3. Eleg. 4.

Dii meliora ferant, ne ſint inſomnia vera,
Quæ tulit extremâ proxima nocte quies.

Ovid. Epiſt. Heronis.

Namque ſub aurorâ, jam dormitante lucernâ,
Tempore quo cerni ſomnia vera ſolent.

34. *In ſilvam non ligna, &c.*] Verba ſunt Quirini Horatium redarguentis.

35. *Magnas Græcorum catervas.*] Ingentem numerum Græcorum Poëtarum vel poëmatum.

36. *Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona.*] Ego, inquit noſter, à Quirino edoctus has ludo ſatiras, dum alii carmen heroicum miſerè diſperdunt, temerè ac ineptè attentantes grave ſcribendi genus: v. g. dum Alpinus de Memnone (ex Heſiodi Theogoniâ) ab Achille interfecto tam inſulſam Tragœdiam profert, inflatis quidem & turgidis verſibus, ut ipſe magis quàm Achilles Memnonem jugulare videatur.

Alpinus.] Aulus Cornelius Alpinus iſte longè eſt alius ab inſigni poëta Cornelio Gallo, de quo Virgil. Eclog. 10. ut eruditè monet Torrentius, contra Cruquium.

37. *Diffingit Rheni luteum caput.*] Idem Alpinus Epicum etiam carmen molitus fuerat de bello Germanico, ubi Rhenum deſcripſerat adeò perditè, ut nobile flumen deturparet, limpidis aquis pulcroque capiti quaſi lutum, grandi certè argumento ſordes aſpergens. Non abs re putes hîc alludi ad morem pingendi effingendique fluvios ſpecie humanâ, ex urnâ aquam fundentes. Sunt qui legant *deſingit*: alii, *depingit*: ſed minùs benè.

Quæ nec in æde ſonent certantia, judice Tarpa;
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Argutâ meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit pede ter percuſſo. Forte epos acer,
Ut nemo Varius ducit: molle atque facetum.

INTERPRETATIO.

nec recitanda in Apollinis templo ad certamen. Tarpa judice; nec repenenda bis terque in theatro ad ſpectaculum. Tu quidem, ô *Fundani, ſolus viventium noſti urbane ſcribere verſus* comicos, in quibus *meretrix aſtuta & ſervus decipiunt vetulum Chremetem. Pollio principum geſta refers pede ter percuſſo. Varius carmen heroicum exequitur tam ſtrenuè quàm ullus alius.*

ANNOTATIONES.

38. *Quæ nec in æde ſonent certantia.*] Hæc, inquam, ſcribo ludens, minimè verò propalanda in certaminibus & commiſſionibus poëtarum ab Auguſto inſtitutis, apud Apollinis Palatini templum. De quo diſſerui dudum in Perſii Prologo. Vide Sueton. Octav. cap. 89.

Judice Tarpa.] Spurius Metius Tarpa recitantium auditor aſſiduus, unuſque è quinque arbitris, quorum debebant calculo probari quæ in æde Muſarum proponebantur: nec in ſcenam perferebantur quæ ab eis fuiſſent exploſa. De illo iterum in Epiſt. ad Piſones, v. 387.

39. *Iterum ſpectanda theatris.*] Neque dramata compoſui in ſcenam producenda, ad auram vulgi & publicum favorem capiandum. Hac ſum etenim ambitione procul.

40. *Arguta meretrice potes. &c*] O Fundani, ſolus poëtarum qui modò vivunt, peritus es; atque unus ſcitè ac facetè vales ſcribere comœdias: in quibus *arguta meretrix* & ſervus aſtutus *comiter garrientes eludunt ſenem*, ejus crumenam emungunt, &c.

Daveque Chremeta.] Alluſio eſt ad Terentii Andriam, ubi Chremes ſenex, Davus ſervus, notæ ſunt perſonæ comicæ.

41. *Comis.*] Hæ voces, comis, comœdia, comeſſatio, habent originem à *κῶμος feſtivitas.* Hoc etiam nomine colebatur Deus hilaritatis & laſciviæ. Varro 6. de Ling. Lat.

42. *Fundani.*] Mirum ſanè quod à nemine uſquam laudetur Fundanius ille, quem tam inſigni elogio exornat Horatius.

Pollio regum facta canit] Tragœdias eleganter ſcribit: *pede ter percuſſo*; verſibus ſenariis tres dimenſiones habentibus: qui *ſenos reddunt ictus*, ut eſt in Epiſt. ad Piſon. v. 253. In tragœdiis nempe, ut norunt omnes, *facta regum* ſunt argumenta conſueta, & verſus Iambici trimetri duntaxat adhibentur. Vide lib. 2. Od. 1. ubi de Pollione, &c.

43. *Forte epos,*] Varius Epicum carmen ſtrenuè exequitur: *forte*, quippe quod nequit expediri ſine forti & conſtanti ſpiritu, & venâ abundanti ac divite: eſtque opus longum, animique ſolertis ac diu multumque attenti. Vide lib. 1. Od. 6. ubi de Vario excellenti poëta. Item Petr. Crinit. Poët. Lat. lib 3. cap. 44.

44. *Molle atque facetum Virgilio, &c.*] Virgilius Bucolica & Georgica ſtylo molli & idoneo compoſuit. Tunc nimirum Æneis nondum in lucem prodierat, cùm ſcriberet iſta Horatius.

Facetum.] Quintil. lib. 6. cap. 3. *facetum non tantum circa ridicula opinor conſiſtere. Nec enim diceret Horatius, facetum carminis genus naturâ conceſſum eſſe Virgilio. Decoris hanc magis & excultæ cujuſdam elegantiæ appellationem puto. Ideoque in Epiſtolis Cicero hæc Bruti verba refert:* næ illi ſunt pedes faceti, &c. *quod convenit cum illo Horatiano,* Molle atque facetum.

Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, meliùs quod ſcribere poſſem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multâ cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?

INTERPRETATIO.

Muſæ ſilvarum amantes donarunt Virgilio tenerum ac lepidum. Iſtud reſtabat à Varrone Atacino & aliquot aliis tentatum fruſtrà, quod felicius expedire poſſem ego, auctore tamen *inferior: cui nequaquam velim auferre lauream magnâ cum laude capiti* ejus *aptatam. Sed dixi illum currere cœnoſum, ſæpe vehentem aſſumenda plura certe rejiciendis. Dic* verò, *precor, numquid tu eruditus nihil redarguis in Homero magno? Numquid Lucilius* ipſe *facetus nihil mutat Attii Tragœdiarum ſcriptoris?*

ANNOTATIONES.

46. *Hoc erat experto.*] Carmen ſatyricum erat, quod ego meliùs aliis multis poſſem ſcribere: non tamen par Lucilio inventori.

Experto fruſtra Varrone Atacino.] Pub. Terent. Varro Atacinus, ab Atace Narbonis Galliæ vico vel fluvio cognominatus, iis natus temporibus quibus Cicero & Hortenſius clari habebantur in eloquentiâ; ingenio præclaro fuit: ſcripſit Epigrammata, Elegias, & alia mirifico ſtudio. Argonautica ejus celebrant Probus Valerius, aliique Grammatici, & ex illis ſæpè verſiculos referunt. At in Satiris fruſtrà deſudavit. Adeo verum eſt quod canit in Eclog. Virgilius: *non omnia poſſumus omnes.* Vide Petr. Crinitum lib. 2. cap. 31. Quintil. lib. 10. cap. 1. ita ſcribit: *Atacinus Varro in iis per quæ nomen adeptus eſt, interpres operis alieni, non ſpernendus quidem, verùm ad augendam facultatem dicendi parum locuples.* Ejus etiam meminit Euſeb. Chron. natumque refert ad Olymp. 174. annis circiter viginti à morte Lucilii: & Græcas literas ſummo ſtudio didiciſſe anno ætatis 35.

48. *Inventore minor.*] Quod Lucilius Satiras primus ſcripſit, & quod *miram eruditionem, libertatem, acerbitatem, & abunde ſalis* habet, hinc eo ſe minorem profitetur noſter, quanquam *terſior multo ac purus magis, & ad notandos mores præcipuus*: ut fatetur Quintil. antè citatus.

52. *Homero.*] Qui bonus licet & magnus interdum ipſe dormitaſſe reperitur: neque omninò eſt ſine mendis, quamvis agnoſcatur ab univerſis ingenio, arte, eruditione, aliiſque virtutibus, omnium facilè princeps. Vide Longinum.

53. *Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?*] Si Lucilius ipſe in prioribus poëtis quædam emendat: cur nos Lucilium ad trutinam non revocabimus?

L. Attius.] (*Accius* ſcribunt quidam) Tragœdiarum ſcriptor Pacuvio paulò junior, ingenio acri fuit. Ejus verſibus exornari templorum ac monumentorum aditus volebat Decius Brutus, teſte Cicerone in orat. pro Archiâ poëtâ, n. 27: Pacuvius autem Accii Tragœdiam Atreum laudavit velut grandem & ſonoram: reprehendit verò quaſi ſubacidam & duriuſculam. Quod faſſus eſt Attius; addiditque, ſe non pœnitere; quia ſicut poma acerba primùm & dura paulatim fiunt mitia; ita & ingenia: contrà quæ vieta gignuntur & mollia, ad veram frugem & maturitatem nunquam perve-

Non ridet verſus Ennî gravitate minores,

INTERPRETATIO.

An *non deridet Ennii verſus* quoſdam *leviores*,

ANNOTATIONES.

niunt; ſed potiùs ac magis putreſcunt. Vide Crinit. de Poëtis lib. 1. cap. 7. Gell. lib. 13. cap. 2. & lib. 18. cap. ult. ubi ſic ſcribit in fine: *poſteà Q. Ennius, & juxta Catilius & Terentius, ac ſubinde Pacuvius, & Pacuvio jam ſene Attius, clariorque tunc in poematis eorum obtrectandis Lucilius fuit.* Attius Tragœdias benè multas ſcripſit, quarum fragmenta quædam ſuperſunt: comœdias etiam. Quam fortaſſis ob rem *comis Tragicus* hìc appellatur. Vulgò tamen vox *comis* non in genit. accipitur, ſed in nominat. refertusque ad ſeq. *Lucilius*. Tragœdiæ Accii celebrantur, Phœnice, Medea, Menalippus, Alcmeon, Prometheus, Atreus, Philoctetes, Neoptolemus, &c. in primis autem Argonautæ, unde eſt illud carmen de Argo navi laudatiſſimum:

. . . Tanta moles labitur.
Fremebunda ex alto, ingenti ſonitu & ſtrepitu,
Præ ſe undas volvit: vertices vi ſuſcitat.
Ruit, prolapſa pelagus reſpergit: profluit.
Ita dum interruptum credas nimbum volvier:
Dum quod ſublime ventis expulſum rapier
Saxum; aut procellis, vel globoſos turbines
Exiſtere ictos undis concurſantibus.
Niſi quas terreſtres pontus ſtrages conciet:
Aut forte Triton fuſcinâ verrens ſpecus
Subter radices penitus undanti in freto
Molem ex profundo ſaxeam ad cœlum eruit.

Vide & apud Cic. cit. Attii verſus, variis locis de Divin. 1. n. 44. &c.

54. *Enni.*] Q. Ennius Poëta natus eſt Tarenti, vel, ut plerique volunt, Rudiis in oppido Salentinorum. Tullius pro Archiâ, *Rudium hominem* vocat, & mirè commendat Ennium; nec minus alii, velut acri virum ingenio, eruditione multiplici, fide, comitate, probitate, doctrinâ omninò ſingulari. Floruit temporibus Plauti Comici & M. Catonis oratoris clariſſimi. Quem deinceps ſecuti ſunt Cæcilius, Pacuvius, Attius, &c. Permulta compoſuit vario carmine, Annales, Tragœdias, Comœdias, Satiras, &c. ex Lucretio lib. 1. v. 118.

Ennius . . . . . primus amœno
Detulit ex Helicone perenni fronde coronam.
Per gentes Italas hominum quæ clara clueret.

Quintilianus Ennium ſcribit pari veneratione colendum, ac ſacros vetuſtate lucos, in quibus grandia robora non tantam habent ſpeciem quantam religionem. Ennii verſus affert Cicero pluribus locis. Lege de Divin. 1. n. 40. &c. Vide & Macrob. Saturnal. lib. 6.

Ridet verſus gravitate minores.] Quamvis tanti habitus eſt Ennius, in ejus carminibus quædam rectè reprehendit ac deridet Lucilius tanquam haud ſatis graviter & accuratè ſcripta. Anneus Seneca Epiſt. ad Lucil. *admiror*, inquit, *eloquentiſſimos viros & deditos Ennio, pro optimis ridicula laudaſſe:* & hoſce de Cethego verſus Ennii affert:

Is dictus cunctis ollis popularibus olim
Qui tum vivebant homines atque ævum agitabant,
Flos delibatus populi, Suadæque medulla.

Ennium tamen defendit Gell. lib. 12. cap. 2. Macrob. Saturnal. lib. 1. cap. 4. & lib. 6. cap. 3. *nemo*, inquit, *ex hoc viles putet veteres poëtas, quod verſus eorum ſcabri nobis videntur. Ille enim ſtylus Enniani ſeculi auribus ſolus placebat: diuque laboravit ætas ſecuta, ut magis huic molliori ſtylo acquieſceretur.* Neque verò præterire hîc licet aut ridiculos aut ſcabros Ennii verſiculos iſtos:

O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne

Cùm de ſe loquitur, non ut majore reprenſis?
Quid vetat & noſmet Lucilî ſcripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? At ſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantum contentus; amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus: Etruſci

INTERPRETATIO.

quando loquitur de ſeipſo haud tanquam perfectiore iis quæ carpit? Quid pariter impedit nos ſcripta Lucilii evolventes diſquirere, an ejus, an rerum natura difficilis prohibuerit verſus limatiores & ſuavius fluentes? Quod ſi aliquis id unum ſatis habeat carmen *aliquod includere ſex pedibus; is gaudeat feciſſe ducentos verſus ante cœnam, ac totidem poſt? qualis*

ANNOTATIONES.

tuliſti.
At tuba terribili ſonitu taratantara dixit.

55. *Cum de ſe loquitur, &c.*] Cùm Lucilius quoſdam Ennii verſus ridet ac reprehendit, non tamen eo ſe majorem dicit: ſic ego Lucilii quædam reprehendens, haud quaquam me illi præferendum exiſtimem. Iſta verba Horatii de Ennio intelligenda contendit Heinſius, exploſiſque aliorum interpretationibus cantat, *Eureka, inveni*: verùm quàm longè ab Horatii mente aberraverit, luculenter & eruditè, ut certè alia, exequitur noſter Dacerius, ad quem te paulùm divertere, lector, nuſquam pigeat.

57. *Num illius num dura rerum natura negarit, &c.*] Utrum Lucilianorum verſuum compoſitio rudis & impolita ex materiæ & rerum natura difficili prodierit; an ex ipſius ingenio duriori, vel certè ex indiligentiâ, & quod ſcribentem offenderet lima labor & mora? Epiſt ad Piſ. v. 290.

58. *Verſiculos magis factos.*] Cic. in Bruto: *intellectum eſt quantam vim habeat accurata & facta quodammodo oratio.*

Euntes molliùs.] Martial.
Carmina nulla probas molli quæ tramite currunt.
Sed quæ per ſalebras altaque ſaxa cadunt.

59. *At ſi quis.*] Quanta hîc varietas difficultaſque? Alii legunt, *ac ſi quis* junguntque cum antecedentibus, & ſic explicant: *verſiculos euntes mollius, ac ſi quis pedibus, &c.* id eſt, verſus molliores & concinniores, quàm facere ſoleat poëta negligens, qui ſatis habet plures ſcribere parvo labore verſus, parum etiam venuſtos. Alii, *aut ſi quis.* Alii, *an ſi quis. &c.* Prima legendi ratio ſatis placet: malim tamen, *an ſit qui pedibus,* &c hoc ſenſu: quid vetat nos ſcripta Lucilii recenſentes quærere unde fiat, ut plerique verſus ejus incompoſiti, non magis facti, & molliùs eant? an ex vitio rerum, an ex ipſius rudiori naturâ, an is ipſe fuerit qui *pedibus quid claudere ſenis hoc tantum contentus, amaverit ſcripſiſſe ducentos, &c.* nec ſtuduerit recenſere, emendare, ac *malè tornatos incudi reddere verſus*: ut eſt in Epiſt. ad Piſ. v. 441.

61. *Etruſci quale fuit, &c.*] Caſſius Parmenſis abundantis ac fœcundæ magis quàm divitis & pulcræ venæ poëta, ab Auguſto juſſus interfici, tum quod ipſi obtrectare pergeret, tum præcipuè quod Jul. Cæſaris percuſſoribus hoſtibuſque ſuis ſemper adhæſerat. Hinc eum ſponte vellicat Horatius Auguſto velificans. Sueton. Octav cap. 4. *Caſſius Parmenſis quadam epiſtolâ non tantùm ut piſtoris, ſed etiam ut nummularii nepotem, ſic taxat Auguſtum*: materna tibi farina: ſiquidem ex crudiſſimo Ariciæ piſtrino hanc pinſit manibus collybo decoloratis Nerulonenſis menſarius. Vide Vell. Paterc. lib. 2. Oroſ. lib. 6 cap. 19. Appian. bell. civil. lib. 5. item Valer. Max.

Quale

Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe libriſque
Ambuſtum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis & urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis & Græcis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in ævum,
Detereret ſibi multa; recideret omne quod ultra

INTERPRETATIO.

fuit vena Caſſii Etruſci vehemente flu-vio rapidior: quem narrant crematum fuiſſe ſcriniis & ſcriptis ſuis. Dico igitur: Eſto, *fuerit Lucilius facetus ac lepidus; fuerit etiam magis politus quàm inventor poematis nondum exculti, atque Græcis haud tentati, & quam omnes poetæ ſuperiores: atqui ſi ipſe ad noſtram hanc ætatem reſervatus à fatis eſſet, certè plurima ſibi reſecaret: quicquid tranſgreditur perfectum* modum

ANNOTATIONES.

lib. 1. cap. 7. art. 7. Crinit. lib. 3. cap. 47.

63. *Capſis libriſque ambuſtum propriis.*] Tot libros ac verſus ſutiles ille ſcripſerat, inquit noſter jocosè & dicaciter, ut cremando ejus cadaveri ſuffecerint. Quod ex Senatuſconſulto factum aſſerit vet. Comment. Verùm id refellitur ex his verbis, *fama eſt*

Caſſi Parmenſis de Orpheo carmen hoc afferunt:

Arguta primùm cum plectra parentis, & auro
Diſtinctam ſumpſit citharam Rhodopeius heros;
Ridebant ſegnes pulſus, digitoſque micantes
Seriùs, & chordis indocta diſſona voces.
Mox pudor exardens & gloria dulcis honeſti
Luſibus avertit puerilibus, omnis & illue
Perditus incumbens Muſa pallebat amore.
Et nunc maternis inhiat, nunc ille paternis
Cantibus, hinc illinc diſcens dependet utrimque.
Nulla Venus faciem cepit mentita deoſis
Compedibus: ſomni fuerat parenſque Lyæi:
Donec ridiculus dudum medulamine ſilvas,
Evulſoque ſuis ſcopulos radicibus egit:
Auſus & ire viam viventibus inconceſſam.
Pœnarum oblitos demulſit carmine Manes.
Non levis aſcenſus, ſi quis petit ardua, Sudor
Plurimus hunc tollit, nocturno exſomnis olivo
Immoritur, docet quod mox laudaveris in ſe,
Qui cupit æterna donari frondis honore.

66. *Quam rudis & Græcis intacti carminis auctor.*] Quam Ennius, qui primus omnium ſatiras ſed rudes omninò ſcripſit: at Lucilius ſubinde limatiores & perfectiores. Quare hic ſatiræ quaſi primus auctor aut certè artifex jure habeatur. Alii vocem *rudis* in caſu nominativo accipiunt, ſicque interpretantur: fuerit Lucilius limatior quam rudior, &c. Sed perperam.

Græcis intacti.] Græcorum nemo Satiras ſcripſit. Unde Quintilianus lib. 10. cap. 1. *Satira quidem tota noſtra eſt, in qua primus inſignem laudem adeptus eſt Lucilius, &c.* Aliter ſentit Jul. Scaliger, Poët. lib. 1. cap. 12. & lib. 3. cap. 98. Vide Caſaub. de Satirâ.

67 *Poetarum ſeniorum*] De his Sat. 4. præced.

69. *Recideret omne quod, &c.*] Su-

Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpè caput ſcaberet; vivos & roderet ungues.
Sæpè ſtylum vertas, iterùm quæ digna legi ſint,
Scripturus: neque te ut miretur turba, labores;
Contentus paucis lectoribus. An tua demens
Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. Nam ſatis eſt equitem mihi plaudere: ut audax
Contemptis aliis exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quod

INTERPRETATIO.

reſcinderet: atque in condendis carminibus frequenter caput ſcalperet; atque ungues ad vivum admorderet. Sæpe ſtylum converte, editurus quæ mereantur haud ſemel evolvi: nec ſatagas ut te plebs admiretur: imò *ſatis habe* ut *pauci tua legant. An vero ſtulte gaudeas tuos verſus dictari in ſcholis ignobilioribus? Ego nequaquam. Sufficit enim ut equites mihi applaudant quemadmodum Arbuſcula exploſa conſtanter aiebat, ceteris ſpretis. An moveat me Pantilius cimex? aut doleam, quod*

ANNOTATIONES.

perflua, inconcinna. *ambitioſa recidet ornamenta*, inquit noſter ad Piſ. v. 447. item, *omne ſupervacuum pleno de pectore manat.* v. 337. Vide illic annotanda.

71. *Caput ſcaberet.*] Hæc enim haud rarò facit quiſquis accuratæ & perfectæ compoſitioni operam navat. Marcilius & alii quidam hic alludi volunt ad Minervam è cerebro Jovis editam.

Vivos & roderet ungues.] Perſ. Sat. 1. v. 106.

Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues.

Sic leviter ſcribendi genus ſignificat ille, ut notat lib. 10. cap. 3.

72. *Sæpè ſtylum vertas, &c.*] Quintil. lib. 10. cap. 4. *Emendatio pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim ſine cauſa creditum eſt, ſtylum non minus agere cum delet. Hujus autem operis eſt, adjicere, detrahere, mutare. Sed facilius in iis ſimpliciuſque judicium, quæ replenda vel dejicienda ſunt: premere verò tumentia, humilia extollere, luxuriantia adſtringere, inordinata digerere, ſoluta componere, exultantia coercere, duplicis opera. Nam & damnanda ſunt quæ placuerant; & invenienda quæ fugerant.*

Stylum vertas.] Veteres nimirùm in cerata ſcribentes tabella utebantur ſtylo, cujus pars altera acuta erat, & acumen dicebatur: altera obtuſa, quâ delebant id quod erat exaratum, complanantes & æquantes ceram, ut novam ſcripturam inducerent. Ergo qui aliquid volebat mutare, ſtylum vertebat, atque alteram ejus partem adhibebat. Rem graphicè exponit P. Crinitus lib. 17. de hon. diſcipl. cap. 4. & Prudent. Hymn. 9. de coronis:

Inde alii ſtimulos & acumina ferrea vibrant,
Quà parte aratis cera ſulcis ſcribitur:
Et quà ſecti apices abolentur, & æquoris hirti
Rurſus niteſcens innovatur area.

75. *Vilibus in ludis dictari carmina.*] Perſ. Sat. 1. v. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas?

77 *Exploſa Arbuſcula dixit.*] Mima illa cùm à plebe & vulgo explodebatur, parvi ducebat, dummodò paucis nobilioribus placuiſſet. Illius meminit Tullius ad Attic. lib. 4. Epiſt. 14. *Quæris nunc de Arbuſcula. Valde placuit. Ludi magnifici & grati.*

78. *Men' moveat cimex Pantilius?*]

Vellicet abſentem Demetrius: aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, & Varius, Mœcenas, Virgilinſque,
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuſcus, & hæc utinam Viſcorum laudet uterque.
Ambitione relegatâ te dicere poſſum,
Pollio; te Meſſala tuo cum fratre; ſimulque
Vos Bibuli, & Servi; ſimul his te candide Furni;

INTERPRETATIO.

abſentem me *Demetrius reprehendat: aut quod redarguat nugax Fannius Hermogenis Tigellii conviva? Approbent iſta Plotius, Varius, Mæcenas, Virgilius Valgius, optimus etiam Octavius, & Fuſcus, nec non ambo Viſci laudent velim. Citra ambitionem licet accenſere te, ô Pollio; te, ô Meſſala, cum tuo fratre; vos quoque Bibule, & Servi; ac te pariter, ô ſyncere Furni; atque alios*

ANNOTATIONES.

Profitetur Horatius parum ſe moveri dicteriis Pautiii ſcurræ ipſi obtrectare aſſueti.

Cimex.] Gall. *punaiſe.* metaphor. homo putidus & mordax inſtar illius inſecti omnibus inviſi & moleſti ob aculeum & fœtorem.

79. *Demetrius.*] Hunc anteà ſimium vocavit.

80. *Fannius.*] De hoc vili poëta, item de Hermogene Tigellio, in Sat. 4. ſuperiore.

81. *Plotius & Varius.*] De *Plotio* Tucca, in Sat. 5. præced. De *Vario*, lib. 1. Od. 6.

Mæcenas.] Is literatorum patronus & ipſe literis mirabiliter imbutus, facilitate ingenii, eloquentiâ mediocriter excelluit, & poëticâ facultate. Scripſit varii generis poëmata, Elegias, Tragœdias. De ſepulcri contemptu fertur eeciniſſe:

Nec tumulum curo: ſepelit natura relictos.

Virgilius.] De hoc poëtarum certe principe nulla quàm pauca annotaſſe præſtat.

82. *Valgius.*] T. Valgius conſulari ortus familiâ, elegans fuit in condendis carminibus, teſte vel Tibullo ad Meſſalam ita ſcribente,

Eſt tibi qui poſſit magnis ſe accingere rebus
Valgius. æterno propior non alter Homero.

De eo jam lib. 2. Od. 9. ipſi inſcripta.

Octavius optimus.] Optimus nempe is poëta hiſtorias etiam ſcripſit. Cave, lector, ne Auguſtum accipias.

83 *Fuſcus.*] De Ariſtio Fuſco celebri Grammatico jam antè, lib. 1. Od. 22. ipſi inſcriptâ, item Sat. 9. præced. iterumque poſtea Epiſt. 10. lib. 1.

Viſcorum uterque.] Duo nempe fratres erant, bonus uterque poëta: nati patre Vibio Viſco Equite Romano opibus & gratia apud Auguſtum pollente.

84. *Ambitione relegatâ.*] Citra adulationem.

85. *Pollio.*] Aſinius Pollio orator præclarus, Auguſto pergratus, Romæ ſcholam tenuit poſt Timagenem: primus ſcripta ſua recitavit, primus etiam Romæ bibliothecam feciſſe dicitur. Bella Cæſaris & Pompeii ſcripſit. Diligentiæ plurimùm. conſilii & animi ſatis habebat: teſte Quintiliano: at nitore carebat & jucunditate Ciceronis. Vide lib. 2. Od. 1. illi inſcriptam.

Meſſala.] De hoc anteà v. 29. ad vocem, *Corvinus.*

86. *Vos Bibuli, & Servi.*] Bibulorum atque Serviorum Romæ inſignes fuiſſe familias nemo neſcit. Jul. Cæſaris in conſulatu collega Bibulus. Ad Servium Sulpitium ſunt multæ Ciceronis Epiſtolæ lib 4.

Furni.] Furnius hiſtoriarum ſcriptor elegans & accuratus, etiam Romæ Conſul fuit.

Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualiacumque,
Arridere velim: doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtrâ. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

INTERPRETATIO.

non paucos eruditos amicoſque, quos taceo ſponte: quibus iſta, qualiacumque ſint, placere cupio; ægrè laturus ſi minùs arrideant quàm ſpero. Te autem, *ô Demetri*, teque *ô Tigelli jubeo flere inter ſedilia diſcipularum. Vade ô famule, & quamprimùm hæc adjunge ſcriptis meis.*

ANNOTATIONES.

91. *Diſcipularum inter, &c.*] Locum hunc plerique interpretum tranſiliunt intactum; quanquam, ut mihi videtur, ſtylo non indignum. Quidam volunt Horatium imprecari luctum & infortunium Demetrio atque Tigellio tanquam ineptis & inſulſis ſcriptoribus, qui muliercułis duntaxat placere ſtuderent. Ego verò ſic interpretor Horatium, quaſi dicat: Ite molles & effeminati, pergite adoleſcentibus corruptis vel etiam muliercułis recitare Elegias, amatoria carmina, voce flebili & affectata ad mollitiem: juxta id quod habet Perſius, Sat. 1. v. 34.

. . . . . *Vatum plorabile ſi quid,*
Eliquat, & tenero ſupplantat verba palato.

92. *Meo citus hæc ſubſcribe libello.*] Iis quæ anteà de Lucilio ſcripſi hæc adjunge. Nimirum Satiræ quartæ præcedenti hanc atexi jubet, quæ illam explicat & aſſerit.

Q. HORATII FLACCI SATIRARUM LIBER II.

SATIRA I.

Se non poſſe Trebatii conſilium ſequi à ſcribendâ Satirâ dehortantis.

SUNT quibus in Satirâ videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus. Sine nervis altera quicquid
Compoſui pars eſſe putat; ſimileſque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati,

INTERPRETATIO.

HORAT. SUNT homines, *quibus videar nimis aſper in Satirâ, & carmen intendere ſupra modum. Pars altera exiſtimat ſine viribus eſſe id omne quod ſcripſi atque* uno *die condi poſſe millenes verſus æquales meis.* O

ANNOTATIONES.

1. *Sunt quibus, &c.*] Dialogiſmus iſtic eſt Horatii ac Trebatii. Hunc nempè magni nominis Juriſconſultum facetè conſulit ille quid agat, num Satiras ſcribere debeat. Tandem omnes Trebatii diſſuadentis rationes ac legum etiam præſcripta riſu ſolvit Horatius.

Videar nimis acer] Nimis dicacem & acerbum me redarguunt alii: alii contrà velut enervatum & ſatyrico ſale deſtitutum. O hominum judicia!

Ultra legem.] Vel, ultra modum Satiræ convenientem; quæ quidem lepida, jocoſa, ſalſa potiùs quam aſpera, injurioſa, contumelioſa. Vel, ultra quam jubet lex ſeu 12 tab. ſeu Julia de Majeſtate, utraque ſcilicet vetans quemquam famoſo carmine aut libello violari. Vide poſteà v. 82. Item Epiſt. ad Piſ. v. 283. ubi ſic habetur,

. . *Sed in vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi, &c.

2 *Tendere opus*] Metaph. ab inſtrumentis muſicis, in quibus tenſæ nimis chordæ rumpuntur.

4 *Deduc*] Epiſt. ad Auguſtum,

. . . *Tenui deducta poemata filo.*

Trebati] C Trebatius Teſta probitate, juris ſcientiâ, bellicâ etiam virtute inſignis: Eques Romanus, Julio Cæſari charus, & aſſecla comeſque ad bellum Gallicum: Tullio Ciceroni perquàm familiaris & amicus paſſimque laudatus, Epiſt. ad Famil. lib. 7. ad Attic. lib. 10. Epiſt. 1. Topic. &c. Alex ab Alex. lib. 6. cap. 23. ſcribit, *Trebatium ſub diſciplinâ Ciceronis Juris peritiſſimum aliquot*

Quid faciam præſcribe. Quieſcas. Ne faciam, inquis,
Omninò verſus? Aio. Peream malè, ſi non
Optimum erat: verùm nequeo dormire. Ter uncti
Tranſnanto Tiberim, ſomno quibus eſt opus alto,
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento.
Aut ſi tantus amor ſcribendi te rapit, aude
Cæſaris invicti res dicere; multa laborum
Præmia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fractâ pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
Attamen & juſtum poteras & ſcribere fortem,

INTERPRETATIO.

Trebati, jube quid agam. TREBAT. *Abſtine.* HOR. *Dicis ne omnino ſcribam verſus.* TREB. *Dico.* HOR. *Miſere inteream, niſi optimum foret: at dormire non poſſum.* TREB. *Qui egent profundo ſopore, oleo delibuti ter Tiberim tranſnatent, atque veſperi vino corpus irrigent. Vel ſi tam vehemens ſcribendi cupido te occupat, inſuperabilis Auguſti facinora canenda ſuſcipe, ingentem operæ mercedem accepturus.* HOR. *O bene parens, cupientem nervi deſtituunt. Nec enim quiſque valet dicere cohortes ſpiculis aſperas, aut Gallos ruptis telis morientes, vel Parthos equis decidentes præ vulneribus.* TREB. *Atqui poteras Cæſarem juſtum ac ſtrenuum celebrare,*

ANNOTATIONES.

libros de Jure Civili compoſuiſſe, ac de religionibus novem, nec non heroico verſu plurimum valuiſſe, atque inter poetas annumeratum.

5. *Quieſcas. . . . . Aio.*] Adverte dictiones Juriſconſulto præſcribenti accommodatas.

7. *Ter uncti tranſnante, &c.*] Jocoſæ querimoniæ jocoſa & callida reſponſio, certè apta homini natandi ſtudioſiſſimo, qualem fuiſſe Trebatium dicit Tullius, lib. 7. Epiſt. 10. *in re militari multo es cautior, quàm in advocationibus; qui neque in Oceano natare volueris ſtudioſiſſimus homo natandi . . . . ſed jam ſatis jocati ſumus, &c.*

Ter.] Corporis defatigatio ſomnum conciliat.

Uncti.] Olei calore muniebant ſe nataturi adverſus aquæ frigus.

9. *Irriguumque mero, &c.*] Neque hoc à Trebatii moribus & ingenio prorſus abhorrens, ait enim ad eum Tullius lib. 7. Epiſt. 22. *illuſeras heri inter ſcyphos, quod dixeram, &c.*

12. *Pater optime.*] Cic. lib. 7. Epiſt. 16. *Tu mi vetule, non ſero: &c.*

14. *Fractâ pereuntes cuſpide Gallos.*] Ex hiſtoriâ C. Marii, quem adverſus Cimbros pugnantem Plutarchus refert nova tela excogitaſſe. Scilicet haſta lignea quæ ferrum ingreditur, duabus fibulis ferreis contineri ſolebat: tunc autem Marius alteram ut antè reliquit; alterâ verò exemtâ, clavum ligneum fragilem in ejus locum immitti juſſit, eo conſilio ut jaculum hoſtili clypeo impactum curvaretur aut frangeretur: corpori autem vulnerato inhæreret ferrum à ligno ſeparatum, aut lignum tranſverſâ cuſpide hærens deorſum penderet, quo fiebat, ut vix evelli obliquè infixum; certè ab hoſtibus retorqueri non poſſet incurvatum aut corruptum.

15. *Labentes equo deſcribat vulnera Parthi.*] De his lib. 1. Od. 12. & 19. & lib. 3. Od. 5.

16. *Attamen & juſtum, &c.*] Atqui ſi Auguſti bella non vales deſcribere, poteras certè juſtitiam, animi magni-

Scipiadam ut ſapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cùm res ipſa feret. niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem:
Cui malè ſi palpere, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc quàm triſti læſtere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem:
Cùm ſibi quiſque timet, quanquam eſt intactus, & odit.
Quid faciam? Saltat Milonius, ut ſemel icto
Aceeſſit fervor capiti, numeruſque lucernis.
Caſtor gaudet equis: ovo prognatus eodem
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba

INTERPRETATIO.

ſicut prudens Lucilius Scipionem. HOR. *Hoc præſtabo diligenter, quoties dabit ſe occaſio:* veruntamen *non niſi opportuno tempore verba Horatii adibunt aures Auguſti ſapientis; cui ſi perperam aduleris, reſpuit munitus undequaque.* TREB. *Quanto melius id, quàm moleſto carmine offendere Pantolabum ſcurram, & Nomentanum decoctorem; quandoquidem omnes ſibi metuunt, atque averſantur* poëtam, *etiam minime laceſſiti.* HOR. *Ecquid agam?* Enimvero *ſaltat Milonius cum primum capiti* per vinum *percuſſo accrevit ardor, & numerus lampadibus.* Sic & *Caſtor equis, eodem* autem *ovo editus caſtibus delectatur. Quot capitum, tot ſtudiorum millia exiſtunt. Me juvat numeris voces*

ANNOTATIONES.

tudinem, aliaſque virtutes celebrare; quemadmodum Scipionis Lucilius, qui vitam ejus privatam deſcripſit, Ennius autem bellica facinora.

20. *Undique tutus.*] Rerum cognitione & ſapientiâ affatim inſtructus quaſvis adulationes ſtatim repellit ac reſpuit.

22. *Pantolabum ſcurram Nomentanumque.*] De his nebulonibus jam dictum Sat. 8. lib. 1.

23. *Cum ſibi quiſque timet, &c.*] Naturâ duce id nobis timemus malum, quod aliis fieri cernimus.

24. *Quid faciam? ſaltat Milonius, ut ſemel, &c.*] Non magis à ſcribendâ Satirâ poſſum temperare, quàm à ſaltando Milonius temulentus. Cic. pro Muræna: *nemo fere ſaltat ſobrius, (niſi forte inſanit) neque in ſolitudine, neque in convivio moderato atque honeſto. Intempeſtivi convivii, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio.*

25 *Numeruſque lucernis.*] Vini vaporibus concutitur mens & caput, nec ſibi conſtat: ſimul oculorum nervis nimium & inæqualiter diſtentis, viſuales, ut aiunt, radii diſtrahuntur: & hinc lucernam unam videns ebrius plures ſe videre putat. Ariſtot. Problem ſect. 3. Athen. lib. 10. Cœl. Rhodig. lib. 28. cap 34. Lucret. lib. 4. &c.

Bina lucernarum flagrantia lumina flammis,
Et duplices hominum facies & corpora bina.

Juvenal. Sat. 6. v. 302.

. . . . geminis exurgit menſa lucernis.

Huc etiam referri poteſt quod ait Virgil. Æneid. 4.

Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas.

26. *Caſtor gaudet equis, &c.*] De Caſtore & Polluce lib. 1. Od. 3. & 12.

Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem.

27. *Quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum millia.*] Terent.

Quot homines, tot ſententiæ.

Lucili ritu, noſtrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris: neque, ſi malè ceſſerat uſquam
Decurrens aliò, neque ſi benè. quo fit ut omnis
Votivâ pateat veluti deſcripta tabellâ
Vita ſenis. Sequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps:
Nam Venuſinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis:
Sive quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum

I N T E R P R E T A T I O.

aſtringere ad inſtar Lucilii nobis ambobus præſtantioris. Is pridem ſua ſecreta committebat chartis tanquam amicis fidelibus, nec aliò confugiebat unquam, ſive proſpere ſive infauſte illi res caderent. Unde evenit ut ſenis illius *vita omnis appareat quaſi depicta* in *tabellâ ex voto facta. Hunc imitor* ego *dubius utrum* Lucanus ſim, an *Appulus: quippe Venuſinus agricola* terram *exercet ad utrumque limitem; eam ob rem deductus* iſtuc, *poſt ejectos Samnites (quemadmodum antiqua fert opinio) ut hoſtes per inane non irruerent* in *Romanos: vel quia natio ſeu Appulorum ſeu Lucanorum gra-*

A N N O T A T I O N E S.

Perſ. Sat. 5.

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus,
Velle ſuum cuique eſt: nec voto vivitur uno.
Hic campo indulget, &c.

29. *Melioris.*] Poëticâ facultate. Alii malè referunt ad nobilitatem & opes: de quibus infrà, v. 75.

31. *Male ceſſerat.*] Legunt alii, *geſſerat*.

32. *Decurrens aliò.*] Id eſt, non aliud quærebat levamentum aut ſolatium in adverſis: nec in rebus ſecundis lætitiam ſuam cum aliis communicabat

33 *Votiva tabella.*] Infortunia enim ſua perinde ille deſcripſit, ut proſperos vitæ ſucceſſus De naufragis tabellam in templis Deorum ſuſpendere conſuetus, lib. 1. Od. 5.

34. *Vita ſenis*] *Senem* vocat Lucilium Poëta non tam ætatis quam honoris & venerationis causâ. Nec ad rem videtur quod afferunt ex Gell. lib. 10. cap. 28. milites annum quadrageſimum ſextum ſupergreſſos ſeniores fuiſſe appellatos. Nec valdè certum eſt mortem Lucilio contigiſſe anno ætatis 46. quod refert Euſebius. Sunt qui ſenem vocari putent quod veteribus poetis accenſeatur Lucilius Lib. 1. Sat. 4. & 10.

Lucanus an Appulus, anceps.] Quid hæc Poëtæ dubitatio ad rem præſentem? fortaſſis ita ſe jocosè & facetè oſtendit ancipitem dubitare de Trebatii conſiliis.

35. *Venuſinus.*] Venuſia, hodie *Venoia*, urbs in Apuliæ Lucaniæque ſita confinio, Horatii patria. Vide lib. 3. Od. 4 v. 9.

36. *Ad hoc miſſus, &c.*] Colonia Romana Venuſiam miſſa eſt, expulſis inde Sabellis, id eſt Samnitibus: qui quam graves fuerint Romanis hoſtes, paſſim leguntur apud Tit. Liv. lib. 7 8 9. 10. Porrò ne a Samnitibus crederetur oriundus noſter Poeta, poſtquam Venuſinum ſe indicavit, notat inde pulſos olim Samnites, coloniamque P. R. Rom. fuiſſe tranſmiſſam, unde originem habuerit.

Sabelli.] Hi a Sabinis orti ac denominati Samnium incoluerunt.

37. *Per vacuum*] Si Venuſia præſidio Rom. deſtituta manſiſſet, vel recurriſſet *hoſtis* inde pulſus, nempe Samnites; vel Apuli ac Lucani res continuò novas moliri potuiſſent.

Incuteret violenta. Sed hic ſtylus haud petet ultrò
Quemquam animantem, & me veluti cuſtodiet enſis
Vaginâ tectus. Quem cur diſtringere coner.
Tutus ab infeſtis latronibus ? ô pater & rex
Jupiter ut pereat poſitum rubigine telum:
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis ! at ille
Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & inſignis totâ cantabitur urbe.
Servius iratus leges minitatur & urnam:
Canidia Albutî quibus eſt inimica, venenum:
Grande malum Turius, ſi quis ſe judice certet.
Ut quo quiſque valet ſuſpectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, niſi intùs

INTERPRETATIO.

via bella moliventur. Verum aculeus iſte meus *neminem vivum ſponte lædet, me verò tuebitur ut gladius vaginâ conditus.* Etenim *quare hunc eduxerim ſecurus ab infenſis latronibus? O parens & dominator Jupiter.* faxis *ut enſis tectus rubigine abſumatur; nullusque me provocet amantiſſimum pacis. Sed quiſquis me laceſſet (ſatius* eſſe *moneo non provocare* me) *pœnas dabit. & famoſus* per *omnem civitatem decantabitur.* Ita *Servius offenſus interminatur leges & judicium: Canidia Albutii* filia *toxicum* his *quibus fuerit irata: Turius damnum ingens, ſi quiſpiam diſceptarit* apud *ſe Judicem. Quod* autem *quiſque terreat inviſos* eâ parte *quâ* valet plurimùm. *& quod hoc ſuadeat natura maximè, ita mecum intellige. lupus dente, taurus cornu impetit. Unde* hoc, *ſi non intùs ſuggeratur,*

ANNOTATIONES.

38 *Appula gens, . Lucania.*] De Lucaniâ, Epod. 1. ſub finem. De Apuliâ, lib. 3. Od. 30. & Epod. 2.

46. *Inſignis totâ cantabitur urbe*] Populi fabula erit, me illum diffamante. Plato monebat, ſi quis infamari metueret, ne ullum offendere Poëtarum: hos enim valere plurimum ad famam; ſeu laudent, ſeu vituperent.

47. *Servius*] Al. Cervius: is certè delator ac Sycophanta crebris accuſationibus inſignis & formidoloſus. *Leges minitatur*, minatur ſe acturum reos, & accuſaturum quos odit.

Urnam] Judiciariam nimirùm. Nam quia cautum eſt tacitè ferri ſuffragia, in urnam tabellas conjiciebant Judices, quarum aliæ continebant literam A. Id eſt abſolvo; aliæ literam C. Id eſt condemno. Cic. 3. de leg. Aſcon. in divin. Sigon. de Judic. Alex. ab Alex l. 3. cap. 5. Juvenal. Sat. 13.

Gratia fallax Prætoris vicerit urnâ.

48. *Canidia*] De eâ veneficâ inſigni, Epod. 3. 5. 17. *Canidiâ Albuti.* Sic Virg. Æn. 6. v. 36.

Deiphobe Glauci.

49. *Turius*] Judex maximè ſeverus & corruptus, atque in primis iracundus.

52. *Dente lupus, &c.*] Cic. de Nat. D. 2. n. 127. *Jam illa cernimus, ut contra metum & vim ſuis ſe armis quæque defendat. Cornibus tauri, apri dentibus, morſu leones, aliæ fuga ſe aliæ occultatione tutantur, &c.*

Lucret. lib. 5.

Sentit enim vim quiſque ſuam, quâ poſſit abuti.
Cornua nata prius vitulo quàm frontibus extent;
Illis iratus petit, atque infenſus inurget.
At catuli pantherarum, ſcymniq; leonum

Monſtratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem, nil faciet ſceleris pia dextera. mirum.
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos:
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, ſeu me tranquilla ſenectus
Expectat, ſeu mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romæ, ſeu fors ita juſſerit, exul:
Quiſquis erit vitæ ſcribam color. O puer, ut ſis:
Vitalis metuo, & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. Quid? cùm eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem,
Detrahere & pellem, nitidus quâ quiſque per ora
Cederet, introrsùm turpis; num Lælius, aut qui

INTERPRETATIO.

Scæva luxurioſæ commiſſo parentem longævam: Illius bonus manus haud patrabit ullum crimen. (*mirandum* ſcilicet. *Ita nec pedibus lupus, nec dentibus taurus ullum impetit.*) *Sed improba cicuta melle admixto vetulam interficiet. Ne diu morer, ſive quieta ſenectus mihi erit, ſive mors nigris alis circum me volat: ſeu dives, aut pauper; ſeu Romæ, ſeu exterris* vixero, *ſic volente fortunâ; quicunque futurus eſt vitæ ſtatus*, ego verſus *condam*. TREB. O *juvenis, timeo ne non diu vivas: ac ne aliquis magnatum* tibi modò *amicus aſpectu frigido te percutiat*. HOR. *Ecquid? Quando Lucilius haud dubitavit primus condere verſus ejuſmodi, & auferre larvam quâ quiſque fucto decorus incedebat fœdus licet intùs, an Lælius vel is qui juſtum*

ANNOTATIONES.

Unguibus ac pedibus jam tum morſuque repugnant,
Vix jam etiam cùm ſunt dentes unguesque creati.

Ante hos autem Phocylid. carm. admonit. Ὅπλον ἑκάστῳ νεῖμε θεὸς, &c. *arma*, inquit illè, *unicuique Deus attribuit, avibus magnam celeritatem, robur leonibus, tauris cornua, apibus aculeos innatum tutamen dedit. At ratio propugnaculum eſt homini, ac telum omni telo potentius.*

59. *Scæva*] Hic veneno matrem impie necaverat, melle dulcem effectam potionem ei propinans. De *cicuta* ſucco ob nimium frigus lethifero dixi ad Epod. 3. v. 3.

60. O *puer*] Horatius patrem vocavit Trebatium, initio.

Ut ſis vitalis, metuo] Plaut. Bacchid. Scen. 20.

Da, ſi eſſe ſalvum vis me aut vitalem tibi.

Homer. Iliad. 18. ad Achillem filium ſic Thetis:

ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.

61. *Majorum ne quis amicus frigore te feriat.*] Ne quis procerum Satiris tuis offenſus tibi necem inferendo ſe ulciſcatur. vel, ne Mæcenas aliquando tandem adverſetur & excludat te ab ſua familiaritate velut contumelioſum & ſycophantam. Ita Perſius Sat. 1 v. 108.

Vide, ſis, ne majorum tibi fortè limina frigeſcant

62. *Frigore.*] Morte quæ frigida eſt: vel, frigido ac faſtidioſo vultu.

Quid? cùm eſt Lucius auſus, &c.] Trebatio reſpondet Horatius: ſeque tuetur exemplo Lucilii, qui Satiras ſcribens valde acres, nec vitæ damnum tulit, nec ab amicorum familiaritate excidit.

64. *Detrahere & pellem, &c.*]. Occulta procerum vitia divulgare, ac turpes oſtendere eos ipſos qui honeſti & probi exiſtimabantur.

65. *Lælius, &c.*] Scipionis Africani impensè ille amicus, magnâ ſapientiæ

Duxit ab oppreſſâ meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi? aut læſo doluere Metello,
Famoſiſque Lupo cooperto verſibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim,
Scilicet uni æquus virtuti atque ejus amicis,
Quin ubi ſe à vulgo & ſcenâ in ſecreta remorant
Virtus Scipiadæ & mitis ſapientia Lælî,
Nugari cum illo & diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. Quidquid ſum ego, quamvis

INTERPRETATIO.

elogium à deletâ Carthagine retulit, animo irato fuerunt? an ulti ſunt Metellum offenſum, ac Lupum carmine dicaci proſciſſum? Attamen ille inſectatus erat populi primates & ſingulas tribus, ſoli nimirum virtuti ejuſque ſtudioſis parcens. Imo verò cùm à publico & ſpectaculis in privatum ſeceſſerant fortis Scipio & ſapiens benignuſque Lælius, cum Lucilio nugari conſueverant & liberè jocari, dum herba coquerentur.

ANNOTATIONES.

famâ apud Rom. inclytus. Huic Dialogum de Amicitiâ Cicero inſcripſit.

66. *Qui duxit ab oppreſſâ, &c.*] Scipio Æmilianus, ſeu minor, ab Africani majoris filio adoptatus, qui deletâ incendio Carthagine etiam Africanus appellatus eſt. Is Lucilium juvenem duxit ad bellum Numantinum, ſemperque deinde familiariter adhibuit Vell. Paterc.

67. *Metello*] Conſulares multi hujus nominis Romæ extitere, rebus præclarè geſtis inſignes. Macedonicus à domitâ Macedoniâ cognominatus cum Scipione ſimultates exercuerat: poſteà Metellus Numidicus Iugurthæ ac Numidarum triumpho clarus, Scipionis æmulus fuit. Quem Lucilius petiverit Scipionem amicum ultus, haud conſtat. Vide Valer. Max. lib. 7. cap. 1. & ſeq. Plin. lib. 7. c. 43. & 44.

68. *Lupo.*] Pub. Rutilius Lupus impietatis etiam arceſſitus à Lucilio iſtis verſibus:

Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filiu' Divos
Eſſe putaſſet, tam impius aut perjuru' fuiſſet?

Vide Cicer. lib. 1. de Nat. D. n. 63. Rutilius iſte Lupus neglectâ Aruſpicum obnuntiatione adverſùs Marſos pugnans, ipſe cum exercitu contrucidatus eſt.

69. *Primores populi, &c.*] Conſules, Prætores.

Tributim] De Pop. Rom. in tribus 35. diviſo T. Liv. &c. Cic. 3. in verrem. n. 24. *Credent omnes quinque & triginta Tribus homini graviſſimo.*

73. *Diſcincti.*] Solutis veſtibus & animis ab omni curâ.

Ludere.] Cic. de Orat. 2. Ita Catullus loquitur: *Sæpe ex ſocero meo audivi cum is diceret ſocerum ſuum Lælium ſemper ferè cum Scipione ſolitum ruſticari: eoſque incredibiliter repueraſcere eſſe ſolitos, cùm rus ex urbe tanquam è vinculis evolaviſſent. Non audeo dicere de talibus viris; ſed tamen ita ſolet narrare Scævola, conchas eos & umbilicos ad Cajetam & ad Laurentum legere conſueſſe. & ad omnem animi remiſſionem, ludumque deſcendere.* Vetus Comment. in hunc locum ſic habet: Scipio Africanus & Lælius feruntur tam fuiſſe familiares & amici Lucilio, ut quodam tempore Lælio circum lectos triclinii fugienti Lucilius ſuperveniens, eum obtortâ mappâ quaſi feriturus ſequeretur.

74. *Donec decoqueretur olus.*] Dum parabatur cœna frugalis ex oleribus, ex lege nimirum ſumptuariâ, quæ tunc vigebat. vide A. Gell. l. 2. cap. 24.

Olus.] malvæ, betæ, helvellæ, fungi,

Infra Lucilî cenſum ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixiſſe invita fatebitur uſque
Invidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido: niſi quid tu, docte Trebati,
Diſſentis. Equidem nihil hîc diffindere poſſum.
Sed tamen ut monitus caveas, ne fortè negoti
Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum.
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus eſt
Judiciumque. Eſto, ſi quis mala: ſed bona ſi quis
Judice condiderit laudatur Cæſare. ſi quis

INTERPRETATIO.

Qualis qualis ego ſum, tametſi Lucilio inferior opibus & ingenio, cum proceribus tamen vixiſſe me vel invita fatebitur invidia: quæ *ſi dentem volet imprimere fragili, impinget ad ſolidum: ſi quidem ita judicas, erudite Trebati.* TREB. *Certè nihil in hoc mutare queo. At nihilominus, ut monitus tibi conſulas, ne fortaſſe damnum aliquod tibi faceſſat ignoratio ſanctarum legum;* hoc ſcito: *Si quis malos verſus fecerit in quempiam, jus & judicium exiſtit.* HOR. *Fateor, ſi quis malos; at ſi bonos ſcripſerit, laudatur Auguſto arbitro:*

ANNOTATIONES.

aliaque; quæ quidem ita condiebant, ut nihil eſſet ſuavius: teſte Cic. l. 7. Epiſt. 26. ubi etiam de ſeipſo ita ſcribit: *qui me oſtreis & murenis facilè abſtinebam, à betâ & malvâ deceptus ſum.*

75. *Infra Lucilî cenſum.*] Lucilius erat è Patritiâ gente, utpote cujus ſoror fuerit avia Magni Pompeii.

Cenſus] Equeſtris cenſus erat ſeſtertiorum 400. Senatorius 800. Vide Epiſt. ad Piſ. v. 383. ibiq; Annot.

76. *Cum magnis.*] Auguſto, Mœcenate, Pollione.

77. *Fragili quærens illidere dentem, &c.*] Alludit ad Fabulam de Viperâ & Limâ. Phœdr. lib. 4. Fab. 7.

78. *Niſi quid tu docte Trebati diſſentis.*] Hoc modeſtiæ & reverentiæ causâ dictum quidam referunt ad ſequentem ſententiam; ego cum aliis ad præſentem: nec verba hæc; *Equidem nihil hic, &c.* attribuenda putem Horatio, ſed potius Trebatio; ut mox dicam: quanquam non nemo contrà ſentiat.

79. *Equidem nihil hic diffindere poſſum.*] Fateor, Horati, invidiæ te morſibus ſuperiorem, ſed tamen cave te legibus obnoxium.

Diffindere.] Verbum juris vetus, ſignificans mutare, reſcindere, differre; Trebatio Juriſconſulto valde appoſitum & accommodatum: quod non ita congrueret Horatio licet ſatyricè loquenti; quod volunt quidam. Suum tamen ſit cuique arbitrium atque judicium. Gell. lib. 14. cap. 2. *In rerum diffiſſionibus, comperendinationibus, & aliis quibuſdam legitimis, &c.*

82. *Si mala condiderit in quem, &c.*] Vide Annot. in Epiſt. ad Auguſt. v. 152. ubi ſic habetur:

Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi.

Jus eſt judiciumque.] Datur actio adverſus eum qui libellos famoſos in quemquam ſcripſerit: iſque reus agitur ex lege.

83. *Eſto: ſi quis mala.*] Ludit Poëta in voce, *mala*, ſignificante, *maledica*; quam tamen jocoſè accipit pro inconcinnis & ineptis carminibus. Itaque ipſe utitur præcepto ſuo, quod in Sat. 10. libri primi tradit v. 14.

Ridiculum acri
Fortius ac meliùs magnas plerumque ſecat res.

84. *Judice laudatur Cæſare.*] Auguſtus enim & verſus faciebat interdum, & quotquot bonos facerent amabat.

Opprobriis dignum laceraverit, integer ipſe;
Solventur riſu tabulæ: tu miſſus abibis.

INTERPRETATIO.

ſi quiſquam innocens probroſum vellicarit, libelli diſrumpentur cachinis: tu verò abſolutus diſcedes.

ANNOTATIONES.

86. *Solventur riſu tabulæ.*] Non ſine ludibrio ejus qui dignè fuerit laceratus, rumpentur tabulæ accuſatoris, ſeu libelli in reum conflati accuſationem frivolam & futilem continentes.

Tu miſſus abibis.] Poëta quilibet opprobriis dignum hominem inſectatus juſtè ac meritò, abſolutus dimittetur & impunè.

SATIRA II.

Sumtuoſi victûs incommoda: frugalitatis emolumenta.

QUÆ virtus & quanta, boni, ſit vivere parvo;
(Nec meus hic ſermo eſt, ſed quem precepit Ofellus
Ruſticus, abnormis ſapiens, craſſâque Minervâ)
Diſcite non inter lances menſaſque nitentes,
Cùm ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cùm

INTERPRETATIO.

QUÆ quantaque virtus ſit modicè victitare (neque mea eſt hæc oratio, ſed quam docuit Ofellus agreſtis, ſapiens abſque diſciplinâ, & rudis.) O boni, accipite non inter catinos epulaſque lautas; quando oculi percelluntur vano ſplendore.

ANNOTATIONES.

1. *Quæ virtus, &c.*] Sub Ofelli ruſtici quidem at boni & ſapientis viri perſonâ inſectatur homines luxui & ſumptui deditos: tum frugalis victûs emolumenta percenſet. Vide ultimam hujus libri Satiram argumento non longè diſſimilem.

Boni] Legunt aliqui, *bonis*; nec ita perperam ut videtur nonnullis.

3. *Abnormis.*] A naturâ non in ſcholis inſtitutus bonoſque mores ſortitus. Alii leg. *abnormi*, & jungunt cum ſequenti voce, *Minerva*. Huc facit quod Tullius ſcribit in Lælio n. 18. *nunquam ego dicam C. Fabricium, M. Curium. . . . ad iſtorum normam fuiſſe ſapientes.*

Craſſaque Minerva.] Simplex rectus ſincerus, licet minimè imbutus Philoſophicis regulis & documentis, aut iis artibus ac ſcientiis quibus præeſt Minerva. Tullius mox cit. *agamus igitur pingui Minervâ, ut aiunt.* Scilicet proverbium eſt de hominibus ingenii rudioris & impoliti.

4 *Diſcite non inter lances.*] Perſ. Sat. 1. v. 30.

Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poëmata
narrent.

Menſaſque nitentes.] Tum copiâ ciborum, tum vaſis aureis, argenteis, &c.

5. *Cum ſtupet inſanis*] Tunc enim & mens malè feriata nequit rectè judicare de temperantiæ virtute & præſtantiâ: quin imo in omnem errorem facilè propendet.

Acclinis falſis animus meliora recuſat;
Verùm hîc impranſi mecum diſquirite. cur hoc?
Dicam ſi potero. Male verùm examinat omnis
Corruptus Judex. Leporem ſectatus, equove
Laſſus ab indomito, vel ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari, ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem,
Seu te diſcus agit; pete cedentem aëra diſco,
Cùm labor extuderit faſtidia; ſiccus, inanis

INTERPRETATIO.

menſque decepta falſis reſpuit præſtantiora: ſed hic mecum examinate jejuni. Quare hoc? explicabo ſi poſſum. Judex quilibet corruptus nunquam bene diſquirit veritatem. Cùm fueris *venatus leporem, vel defatigatus ab equo indomito; aut ſi Romanæ exercitationes deterrent te græcos imitari ſolitum; ſive levis pila, ſive diſcus te delectat, oblectamento leniente operam mediocriter gravem, diſco verbera aërem cedentem: quando,* inquam, *labor expulerit nau-*

ANNOTATIONES

9\. *Leporem ſectatus, &c.*] Romani ſe venatione, equitatione, ac militaribus artibus exercebant,

11\. *Aſſuetum græcari.*] Delicati quidam à duris laboribus & exercitationibus antedictis abhorrentes, ludis ſaltem græcorum operam navabant. Hos octo fuiſſe refert Alex. ab Alex. mox citand. Alii de compotatione græcâ interpretantur: cujus ita meminit Cic. act. 3. in Verrem; *Diſcumbitur: fit ſermo inter eos & invitatio, ut græco more biberetur: hoſpes hortatur; poſcunt majoribus poculis; celebratur omnium ſermone lætitiaque convivium.* In iſtis græcorum conviviis toties bibere oportebat, quoties deos aut charos nominaſſent: Lex autem erat, ἢ πῖθι ἢ ἄπιθι, aut bibe aut abi. Hanc refert & explicat Tullius ſub finem Tuſc. 5. *Et rectè*, inquit, *aut enim fruatur cum aliis pariter voluptate potandi: aut ne ſobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante diſcedat.*

Pila velox.] Apud veteres ludus pilæ & folliculi præcipuæ commendationis & magni ſtudii fuit. Eo Jul. Cæſar, Octavius, aliique viri graves, putà Scævola Juriſconſultus, Dionyſius tyrannus, exercendi corporis & animi vegetandi cauſâ ſtudioſiſſimè luſere. Rom. autem juventus in campo Martio frequenter ludebat pilâ ſeu paganicâ, ſeu trigonali; in quâ ſiniſtræ uſus præcipuus traditur magis quam dextræ; corporis autem agilitas maximè valebat; ut ſciret aptè pilam jacere atque excipere, modò incurrere modò recurrere. Hæc Alex. ab Alex. lib. 3. c. 21. Pilâ etiam mulieres luſitaſſe, Homerus docet. De Mœcenate conſtat ex l. 1. Sat. 5. v. 48 Vide ibi Ann.

12\. *Studio fallente laborem.*] Gall. *L'application & le divertiſſement fait oublier la peine.*

13\. *Diſcus.*] Nomen à δίσκω. *jacio.* Moles erat ſaxea, plumbeâ, ferrea, figuræ planæ ac rotundæ; cujus jactu decertabant athletæ. Victor erat, qui aut altiùs, aut longiùs, aut propriùs deſtinatam metam projeciſſet. Vide jam annotata lib. 1. Od. 8.

Cedentem aera.] projecto diſco cedit aër: utpotè gravioribus corporibus leviora cedunt.

14\. *Cùm labor extuderit faſtidia.*] Poſtquam labor ſatietatem diſcuſſerit, famemque revocarit excitaritque; tum profectò quemlibet vilem cibum ac potum cum voluptate capies. Hippocratis præceptum eſt: ὁ πόνος σιτίων ἡγείσθω, *labor cibo præeat.* Cic. de fin. 2. n. 90. *Socratem audio dicentem, cibi condimentum eſſe famem, potionis ſitim.* Tuſc,

Sperne cibum vilem : niſi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris eſt promus, & atrum
Defendens piſces hiemat mare : cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. Unde putas ? aut
Quî partum ? Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt. tu pulmentaria quære

INTERPRETATIO.

ſeam, ſitiens & famelicus reſpue viles eſcas : neque bibas Falernum vinum *niſi melle Hymettio mitigatum. Cellarius exierit foras ; & mare procelloſum inhibeat piſces ; panis cum ſale optimè ſedabit ſtomachum obmurmurantem. Unde credis, vel quomodo* ſic *factum ?* Nimirùm *ſumma voluptas haud in odore* ciborum *exquiſitorum, ſed in temet conſiſtit. Tu condimenta para* tibi *ad*

ANNOTATIONES.

5. n. 97. *Socratem ferunt cùm uſque ad veſperam contentiùs ambularet, quaſitumque eſſet ab eo, quare id faceret, reſpondiſſe, ſe quo meliùs cœnaret, opſonare ambulando famem.*

15. *Sperne cibum vilem.*] Id eſt, profectò non ſpernes cibum vilem, quandò inani ſtomacho fueris.

Niſi Hymettia mella Falerno ne biberis diluta] Hypalage, ideſt, ne bibetis niſi optimum vinum melle optimo dilutum & ſuave effectum. De *Falerno* vino, lib. 1. Od 20 *Hymettus* regionis Atticæ mons, Athenis proximus, thymi atque adeo mellis excellentiſſimi copiâ celebratus. Porrò vini auſteritatem veteres temperare ſolebant melle admixto, vel alio vino mitiori : ut eſt, l. 1. Sat. 10. v. 24. Vide & infrà Sat. 4. v. 24. Virgil. Georg. 4. v. 101.

Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum
Et liquida ; & durum Bacchi domitura ſaporem.

16. *Foris eſt promus, &c.*] Si domo abfuerit promus qui tibi famelico promat apponatque opſonia & dapes ; vel tempeſtas hyberna impedierit piſcari : tum certe eſurienti ſatisfaciet *cum ſale panis* ſimplex. Cic. Tuſc. 5. n. 102. *aperta res eſt, & quotidie nos ipſa natura admonet, quàm paucis quàm parvis rebus egeat quàm vilibus.*

17. *Cum ſale panis.*] Plin. lib. 31. c. 7. *Varro pulmentarii vice uſos veteres, auctor eſt, eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, ut proverbio apparet.* Ex Plutarcho Symp. l. 4. q. 4 citra ſalem nihil prope eſt edendò : qui panem quoque gratum facit additus. hincque Neptunus eodem quo Ceres templo colitur. Cic. Tuſc. 5. ex Xenophonte, *Perſæ nihil ad panem adhibebant quidquam præter naſturtium.*

18. *Unde putas, &c.*] Unde putas fieri ut jucundus tunc videatur cibus quilibet vilis & parabilis ?

20 *Pulmentaria quære ſudando.*] Opſona famem laborando, tuque fac ut tibi quævis eſca videatur ſuavis & optima. Cic. Tuſc. 5. cit. *Parvo cultu natura contenta : Quæ non vidit deſideriis conditi omnia ! Darius in fugâ, cùm aquam turbidam & cadaveribus inquinatam bibiſſet, negavit unquam ſe bibiſſe jucundiùs. Nunquam videlicet ſitiens biberat. Nec eſuriens Ptolemæus ederat, cui cùm peragranti Ægyptum, comitibus non conſecutis, cibarius in caſâ panis datus eſſet, nihil viſum eſt illo pane jucundiùs.* Lege ibidem quod Dionyſio tyranno jus quoddam nigrum faſtidienti reſpondit cocus : *Sitiites condimenta defuere, labor in venatu, ſudor, curſus, fames, ſitis.*

Pulmentaria.) Plin. lib. 18. cap. 8. *Pulte, non pane, vixiſſe longo tempore Romanos manifeſtum, quoniam inde & pulmentaria hodieque dicuntur.* Porrò pulmenta & pulmentaria uſurpari pro cibis delicatis, vel pro condimentis palatum jucunde titillantibus, patet ex Macrob. lib. 7. cap. 4. ſub finem, ubi ſunt hæc verba ad rem præſentem omnino

Sudando. Pinguem vitiis albumque nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pavone velis quin
Hoc potius quam gallinâ tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara avis, & pictâ pandat ſpectacula caudâ.
Tanquam ad rem attineat quidquam. Num veſceris iſtâ,

INTERPRETATIO.

ſudorem uſque *laborando.* Enim verò *vitiosè optimum & pallidum non delectabunt oſtrea vel ſcarus, vel lagois externa. Attamen vix obtinebo, ſi pavo apponatur, ut non hoc libentiùs quàm gallinâ fricare palatum velis.* ſcilicet *vanâ rerum* ſpecie *deluſus; eo quod avis rara vendatur* auri pretio, *& ſpectaculum præbeat caudâ pictâ: quaſi ad rem aliquid faciat.*

ANNOTATIONES.

pertinentia: *Pulmentorum varietas recipit varia condimenta, quibus gula ultra quàm natura neceſſe eſt, laceſſitur: & ſit inde congeries, dum pruritu deſiderit ampliùs vel certè de ſingulis parva libantur. Hinc Socrates ſuadere ſolitus erat, illos cibos potuſque vitandos, qui ultra ſitim famemque ſedandam producunt appetentiam, &c.*

21. *Pinguem vitiis albumque, &c.*] Nimio cibo potuque plenum, atque ex cruditate & ægrâ coctione laborantem & inde pallidum te non juvabunt exquiſita quævis, oſtrea, ſcarus, lagois. Seneca de brev. vitæ: *Quàm multi continuis voluptatibus pallent!* Vide infrà v. 76.

Album.] Quidam interpretantur, nitidum, cute bene curatâ & candidâ: quales eſſe ſolent qui optimo victu utuntur abundanter quidem. Perſ. Sat. 3. v. 98.

Turgidus hic epulis, atque albo ventre lavatur.

Oſtrea.] Oſtreis delectatos Romanos patet ex Varrone. Juvenal. Sat. 4. v. 140. & ſeq. Item Sat. 8. v. 85. Plin. lib. 32. cap. 6. Gell. lib. 7. c. 16.

22. *Scarus.*] Gall. *Sarget.* de hoc piſce exquiſito, Epod. 2. v. 50. Annot.

Peregrina lagois.] E longinquis regionibus advecta avis, cujus caro ſimilis leporinæ: unde nomen. Nam Græcis λαγὼς vocatur lepus. Plin. lib. 8. c. 57. *Cenſorina leges cœnis ademere conchylia, & ex alio orbe convectas aves.* Piſcem eſſe lagoin perperam credunt nonnulli. Siquidem ex Plin. lib. 32. c. 1. lepus marinus *venenum eſt in cibo vel potu datus, atque etiam viſus, &c.* Eo extinctus eſt Titus Imperator à Domitiano fratre, conſorte imperii & ſucceſſore: ut quidam ſcribunt. Iſto etiam genere veneni uſum aliquando Neronem affirmant. Vide Cœl. Rhodig. lib. 26. cap. 30.

23. *Vix tamen eripiam, &c.*] Neque tamen iſtis rationibus & argumentis evincam, ut abjicias errorem mentis vanâ ſpecie deluſæ. Quin, ſi tibi apponantur ſimul pavo & gallina, huic illum anteferes; & ſuaviorem putabis pavonem, quia carior & rarior, quàm gallina, tametſi non eſt revera melior.

24. *Tergere palatum.*) Perſ. Sat. 3. in fine.

Tentemus fauces, tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.

25. *Quia veneat auro*] Juvenal. Sat. 11. v. 14.

Interea guſtus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obſtantibus. Interiùs ſi
Attendas, magis illa juvant quæ pluris emuntur.

27. *Tanquam ad rem attineat quidquam,*) Quaſi ad guſtum & ſaporem

Quam

Quam laudas, plumâ? coctove num adeſt honor idem?
Carne tamen quamvis diſtat nihil hac magis illa,
Imparibus formis deceptum te patet. Eſto.
Unde datum ſentis, lupus hic Tiberinus, an alto
Captus hiet? ponteſne inter jactatus, an amnis

INTERPRETATIO.

An comedes eam plumam quam demiraris? an par decor ſupereſt cocto? Quandoquidem nullum diſcrimen eſt hanc inter & illam carnem, ſpecie diſſimili te deceptum conſtat. Sanè. Unde animadvertis utrum appoſitus iſte lupus Tiberi vel mari captus os pandat? an inter pontes exagitatus, an ad oſtium

ANNOTATIONES.

faciat plumarum fulgor. Cic. 3 de finib. n. 18. *Quædam à natura ad uſum donata ſunt, ut crura, pedes: alia nullam ob utilitatem, ſed ad quemdam ornatum, ut cauda pavoni.* Vide Athen. lib. 8. cap. 12. Idem lib. 14. cap. 20. ex Anaxandride. *An non furioſum alere domi pavones, quorum pretio queant emi ſtatuæ?* Ibid. Strattis: *Tanti ſunt hæc facienda, quanti pavones, & alia veſtra nugæ, quas domi paſcitis ob pennarum pulcritudinem.* Vide lib. 1. Sat. 2. v. 116. ibique Annot.

Coctove num adeſt honor idem?] An cocto pavoni remanet idem pennarum nitor & ſplendor?

29. *Carne tamen quamvis. &c.*] Ergo cùm diſcrimen nullum ſit inter carnem pavonis & gallinæ, patet te deluſum ſpecie & formâ pavonis, ut hunc ſuaviorem putes, quia gallinam vincit pulcritudine.

31. *Unde datum ſentis. &c.*] Unde habes ut guſtu explores, judices, ſentias quo loco ſit captus iſte piſcis, lupus nempè: an in alto mari, an in Tiberi: neque hoc ſolùm, ſed etiam utrum ad oſtium Tiberis, an inter pontes? O ſagacem & ingenioſam nimis profectò gulam! Juvenal. Sat. 4. v. 140. ſimiliter canit:

Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu:
Et ſemel aſpecti littus dicebat echini.

32. *Hiet.*] Piſcis iſte à voracitate dictus lupus hianti ore bellè exprimitur: ſive quod piſces omnes recens capti os diducunt.

Ponteſne inter jactatus. &c.] E mari piſces quidam ſubire flumina cognoſcuntur: atque hos inter lupus marinus. Porrò ex faſtidioſi helluonum ſeu catillonum palati judicio, bonus erat ille è medio mari; melior ad oſtium Tiberis fluvii; at optimus qui inter pontes concitatiori aquâ jactatus, proindeque tenerior, pinguior, ſuavior effectus fuerat. Columel. lib. 12. cap. 16. *Multorum gula ſubtilior . . . & erudita palata faſtidiunt fluvialem lupum, niſi quem Tiberis adverſo torrente defatigaſſet.* Plin. l. 9 c. 54. *Quaedò*, inquit, *eadem aquatilium genera aliubi atq; alibi meliora: ſicut lupi piſces in Tiberi amne inter duos pontes, rhombus Ravennæ, muræna in Siciliâ. &c.* Vide Macrob. lib. 3. Satur. cap. 6. ubi ex Varrone & Lucilio ſtatuit lupum marinum *egregii ſaporis* habitum qui inter duos pontes captus eſſet: atque à Lucilio piſcem hunc dici *catillonem quaſi liguritorem; ſcilicet qui proximè ripas ſtercus inſectaretur:*

. . pontes Tiberinus duo inter captus catillo.

Id. Ibib. ex C. Titio ætatis Lucilianæ viro homines prodigos deſcribente: *edimus turdum pinguem, bonumque piſcem lupum germanum qui inter duos pontes captus fuit.*

Amnis Tuſci.] Tiberis Tuſciam alluentis & à Latio diſterminantis. Virg. Georg. 1. ſub finem. *Tuſcum Tiberim,*

Oſtia ſub Tuſci? laudas inſane trilibrem
Mullum: in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. Quò pertinet ergo
Proceros odiſſe lupos? Quia ſcilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus raró ſtomachus vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. at vos

INTERPRETATIO.

fluminis Hetruſci? Stulte, laudas barbum trium librarum, quem oportet dividas in plura fruſtula. Capit te forma, ut cognoſco. Quorſum igitur ſpernis lupos ingentes? nempè quod natura menſuram ampliorem tribuit illis, iſtis verò minorem. Stomachus eſuriens rarò communia reſpuit. Cuperem videre ingentem mullum *ingenti patinâ extenſum, inquit gula digna rapacibus Har-*

ANNOTATIONES.

33. *Laudas, inſane, trilibrem mullum, &c.*] delicatorum & catillonum erat etiam aliud vitioſi faſtidii genus: inter piſces naturâ parvos laudabant volebantque magnos: contra parvos quærebant ex iis quos natura magnos facit. Itaque Horatius in ejuſmodi faſtidioſos helluones inſurgens, *laudas*, inquit inſane, *trilibrem mullum*, eo quod raró talis inveniatur: *odiſti* verò lupum marinum qui procerus eſt & magni ponderis. Plin. lib. 9. cap. 17. *Ex reliquâ nobilitate & gratia maxima eſt & copia mullis, ſicut magnitudo modica: binaſque libras ponderis rarò admodum exſuperant, nec in vivariis piſcinisque creſcunt. . . . algâ veſcuntur, & oſtreis, & limo, & aliorum piſcium carne.*

34. *Mullum.*] Barbatulos vocat Cicero, Gall. *barbeau*: quidam tamen ſunt imberbes, at minùs laudantur. Plin. mox cit. *Barbâ geminâ inſigniuntur inferiori labro . . . laudatiſſimi conchylium ſapiunt. Nomen his Feneſtella (mullis) à colore mulleorum calciamentorum datum putat . . . . . mullum expirantem verſicolori quadam & numeroſâ varietate ſpectari. proceres gula narrant . . . . Aſinius Celer è Conſularibus, hoc piſce prodigus, Claudio principe, unum mercatus octo millibus nummûm.* Vide Senec. Epiſt. 95. Sueton. Tiber. c. 34. refert *tres mullos triginta millibus nummûm veniſſe*: quod damnavit Tiberius. Vide Macrob. lib. 3. cap. 16. Juven. Sat. 4. v. 15.

> *Mullum ſex millibus emit*
> *Æquantem ſanè paribus ſeſtertia libris.*

In quem locum olim pluribus diſſerui, ut & Sat. 5. v. 92.

39. *Porrectum magno, &c.*] Obſerva, lector ſtudioſe, verſum hunc crebris ſpondeis exprimentem grave mulli pondus. Alibi jam notavi luxuriam Romanorum in apponendis magnis & integris opſoniis. Juvenal. Sat. 1. v. 140.

> *. . . . Quanta eſt gula quæ ſibi totos*
> *Ponit apros!*

Contrà Tiberius *Ut parſimoniam publicam exemplo quoque juvaret, ſolemnibus ipſe cœnis pridiana ſæpè ac ſemeſa opſonia appoſuit, affirmans dimidiatum aprum omnia eadem habere quæ totum.* Sueton. Tiber. cap. 34.

40. *Harpyiis gula digna.*] Harpyiæ appellatione & numero incertæ; in primis celebrantur Aello, Celœno, Ocypete, Iris, Thyella: dicuntur ab *ἁρπάζω, rapio.* Has deſcribit Virgil. Æn. 3. v. 215. & ſeq. Sic de iis fabulantur. Phineus rex ob excæcatos filios, à Jove excæcatus immiſſis etiam Harpyiis pœnas dedit. Hæ alatæ furiæ (nam Harpyias in inferis eſſe & vocari Furias Servius affirmat) appoſita ſtatim opſonia rapiebant ex alto devolantes: quin & relictas

Præſentes Auſtri coquite horum obſonia : quanquam
Putet aper, rhombuſque recens , mala copia quando
Ægrum ſollicitat ſtomachum : cùm rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum : nam vilibus ovis ,
Nigriſque eſt oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni præconis erat acipenſere menſa

INTERPRETATIO.

pyiis. Sed vos. Auſtri , adeſte, atque horum dapes corrumpite : quanquam fœtet aper & rhombus recens , cùm mala abundantia vexat morboſum ſtomachum ; quando ſatur expetit rapas & inulas acres. Verùm omnis cibus vilior nondum exulat à menſâ divitum. Etenim admittuntur ova & oliva nigra. neque dudum Gallonii præconis menſa acipenſere infamata fuit.

ANNOTATIONES.

fortè dapes tetro odore fœdabant & corrumpebant. Virgil. cit.

Virginei volucrum vultus. fœdiſſima ventris
Proluvies. uncaque manus. & pallida ſemper
Ora fame . . . . . . nec ſævior ulla
Peſtis. & ira Deûm ſtygiis ſeſe extulit undis.
. . . . . . Quatiunt clangoribus alas ,
Diripiuntque dapes . contactuque omnia fœdunt
Immundo. &c.

41. *Præſentes Auſtri coquite horum opſonia.*] Satyricus excandeſcens in guloſos helluones , invocat Auſtros meridionales ventos . qui humido ſuo calore illorum cibos putrefaciat. Sed mox ipſe ſe corrigit, memor ſcilicet iis putrida videri quævis opſonia.

42. *Quanquam putet aper. &c.*] Verùm non opus eſt Auſtri flatu, ipſa illorum ſatietas nauſeam movet ſtomacho repleto : atque facit putere cibos etiam recentes.

Rhombus.] de eo piſce laudatiſſimo, Gall. *Turbot*, in Epod. 2. v. 50.

43 *Cùm rapula plenus . &c.*] Cùm ſatur cupit acida , rapas , inulas, quibus appetitus excitetur, diſcuſſis viſcosâ pituitâ crudiſque humoribus.

Rapula.] Gall. *des raves.* De his plura narrat Plin. lib. 18. cap. 13. Item lib. 20. cap. 3. *Eſt & rapæ vis medica ,* inquit.

44. *Inulas.*] Gall. *de l'aulnée.* Plin. lib. 19. cap. 5. Item lib. 20. cap. 5. inulæ virtutes affert. priori loco ſic habet : *amarior inula per ſe ſtomacho inimiciſſima , eadem dulcibus miſtis ſaluberrima. Pluribus modis auſteritate victâ gratiam invenit . . . . . . defectus præcipuè ſtomachi excitat , illuſtrata maximè Juliæ Auguſtæ quotidiano cibo.*

Necdum omnis abacta pauperies, &c.] cibi vulgares , viles , parabiles , adhuc locum habent in menſâ & conviviis divitum. Nam *ova* caput cœnæ ſunt : & ab iis ſemper ducitur initium epulandi : ut dixi lib. 1. Sat. 3. v. 6. ad hæc verba : *ab ovo uſque ad mala.*

46. *Nigris oleis.*] Nigror in oleis & uvis maturitatem indicat.

47 *Galloni.*] Is helluo inſignis, primus appoſuit acipenſerem exquiſitiſſimum piſcem : atque ob id à Lucilio carpitur ſatyrâ ſuâ 4. iſtis verſibus , quos etiam refert Cicero 2. de finibus n. 24.

O Publi. ô gurges. Galloni , es homo miſer , inquit :
Cœnaſti in vitâ nunquam bene . cùm omnia in iſtâ
Conſumis ſquillâ atque acipenſere cum decumano.

Ibib. n. 90. *Qui ad voluptatem omnia referens vivit ut Gallonius . &c.*

Infamis. Quid? tum rhombos minùs æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutòque ciconia nido:
Donec vos auctor docuit Prætorius. Ergo
Siquis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos;
Parebit pravi docilis Romana juventus.

Interpretatio.

Quid? An tunc mare minùs nutriebat rhombos? Securus rhombus, & ſecura nido ciconia degebat, uſquequo Prætorius indicavit primus. Itaque ſi aliquis modò ſuadeat jucundos eſſe mergos aſſatos, continuò auſcultabit Romana juventus facilis doceri vitioſa.

Annotationes.

Idem Cicero pro Quintio n. 94. *Qui, relictâ bonorum virorum diſciplinâ, & quæſtum & ſumtum Gallonii ſequi maluerunt.*

Acipenſere.] Acipenſer vel acipenſis. Gall. *Eſturgeon*; vulgò turſio, vel ſturio, ſed perperam; Galeno γαλαξίας; Rondelet ex genere galeorum eſt: valdè pretioſus & nobilis; utpote qui ſingulari pompâ inferretur menſæ divitum. Plin. lib. 9. c. 17. *Piſcium nobiliſſimus acipenſer, unus omnium ſquamis ad os verſis, contra aquam nando meat . . . rarus inventu.* Macrob. lib. 3. cap. 16. *Nec acipenſer illius ſeculi delicias evaſit . . . quo in honore fuerit hic piſcis apud P. Scipionem Africanum illum & Numantinum, accipite ex Cicer. dialog. de Fato. Nam cùm eſſet apud Laverninum Scipio, unaque Pontius, allatus eſt fortè Scipioni acipenſer qui admodum rarò capitur: ſed eſt piſcis inprimis nobilis . . . acipenſer iſte paucorum hominum eſt . . . . . . à coronatis miniſtris cum tibicine introferri ſolitus . . . . . hac Sammonicus prodens venerationem quâ piſcis habebatur, ut à coronatis inferretur cum tibicinis cantu, quadam veluti non deliciarum ſed numinis pompâ.* Athen. lib. 4 cap. 5. *his præerat fortiſſimus imperator acipenſer, inſignis haſtâ: quem etſi jam ſatur guſtare percupivi: ambroſia certè is mihi viſus eſt.* lib. 7. cap. 12. *Quem acipenſerem vocant Romani, cum tibiis & coronis circumferunt in cœnis; coronatis etiam illis qui portant . . . . . . Acipenſer minor eſt galeo, roſtro longiore, figurâ magis triangulari.* Quæ cùm ita ſint, ne, Lector, mirere quod ſcribit Martial. lib. 13. Epig. 91.

Ad palatinas acipenſem mittite menſas,
Ambroſias ornent munera rara dapes.

48. *Infamis.*] Nam & Gallonius à Lucilio, *gurges* vocatus, & quivis gulâ & helluationibus turpis Gallonii ſimilis vulgò dictus. Patet ex cit. Cicer. de finibus 2. &c.

Tum rhombos minùs æquor alebat?] Oſtendit Poëta non tam obſoniorum bonitatem quàm gulæ inſanum faſtidium valere ut plurimum. Olim, inquit acipenſer in pretio ac deliciis fuit; deinde rhombus: aliàs ciconiæ, pavo, &c. imo ſi quis modò novas dapes excogitet etſi minimè bonas, v. g mergos aſſos: hos continuò ceteris omnibus anteponi & optimos haberi cernas.

50. *Donec vos auctor docuit Prætorius.*] Aſinius Sempronius Rufus ciconias primus devorare inſtituit, Auguſti temporibus. illum vocat Satyricus *Prætorium* ironicè; quoniam Præturam petens ob gulæ infamiam repulſus eſt: hique de eo verſiculi per ludibrium etiam claudicantes in vulgus ſparſi:

Ciconiarum Rufus iſte conditor.
Hic eſt duobus elegantior Plancis;
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.
Ciconiarum populus ultus eſt mortem.

51. *Mergos aſſos.*] Gall. *plongeon*. Hi cùm ſint macri admodum, ſi etiam aſſentur nihil præter oſſa & pellem erunt. Si quis tamen gulæ anteſignanus & magiſter edicat mergos aſſos ſuaves eſſe,

Sordidus à tenui victu diſtabit, Ofello
Judice. Nam fruſtra vitium vitaveris illud,
Si te aliò pravum detorſeris. Avidienus,
Cui Canis ex vero ductum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas eſt & ſilveſtria corna:
Ac niſi mutatum parcit defundere vinum, &
Cujus odorem olei nequeas perferre, (licebit
Ille repotia, natales, alioſve dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat veteris, non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens utetur, & horum

INTERPRETATIO.

Sordidus cibus à frugali differt, Ofello Judice. Enimverò fruſtra vitium hoc declinabis, ſi te ad aliud male convertas. Avidienus Canis meritò appellatus edit olivas quinquennes & corna ſilveſtria: nec libenter defundit vinum niſi corruptum: ipſe verò è vaſe corneo duas libras continente *braſſicas aſpergit oleo veteri, cujus ad rem tolerare non poſſis, largè quidem fundens acetum; quamvis repotia, natales, alioſque dies feſtos colat indutus veſte candidâ. Quo ergo victu utetur ſapiens; & quem iſto-*

ANNOTATIONES.

& ſic apponi debere; parebit juventus ſtultè, & quaſi bonos devorabit.

53. *Sordidus à tenui victu diſtabit.*] Prudenter monet Poëta tenuem frugalemque victum differre à ſordido; hunc vitioſum ac turpem, illum contra honeſtum dignum laude.

5. *Avidienus. &c.*] Exemplo demonſtrat quid ſit victus ſordidus. Avidienus à ſordibus & immunditiâ canis cognominatus verè eſt, quippè qui veſcitur oleis vetuſtate corruptis, & cornis ſilveſtribus: caules verò aſpergit exiguo oleo vetere quidem & fœtente, acetum dumtaxat abundè affundens. Hæc certè vivendi ratio ſordida eſt.

58. *Ac niſi mutatum parcit defundere vinum.*] Etiam in libationibus ad honorem deorum fieri ſolitis, ille vappam adhibet; nec vinum paterâ defundit niſi aceſcens.

60. *Repotia.*] Feſtus. *Poſtridie nuptias apud novum maritum cœnatur, & quaſi reficitur potatio:* quæ inde ἐπαυλία dicitur, pridie verò nuptiarum προαυλία, inquit Cælius lib. 15. cap. 18. & 24. Alex. ab Alex. lib. 2 cap. 5. Repotia, inquit, poſtridie nuptias lætiore convictu affines apud novum maritum percolebant: quâ die nova nupta in viri domum libertatem auſpicari, & dominam agere ſimul, & rem divinam facere aſſuerat.

Natales.] Vide Perſ. init. Sat. 2. ubi natalem diem *meliore lapillo numerandam*, hilariterque tranſigendam, atque in eâ *fundendum Genio merum*, præcipit.

Alioſve dierum feſtos.] In his mos erat optimum vinum promere & quidem liberaliter, ad lætitiam excitandam: nam *lætitiæ Bacchus dator*, ex Virgil. Æn. 1. v. 738. At Avidienus contra.

61. *Albatus.*] Ex more veterum: togâ indutus recens lotâ & dealbatâ. Perſ. mox cit. Sat. 2. v. 40:

. . . . . . *negato*
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.

Cornu ipſe bilibri caulibus inſtillat veteris.] Adverte ſingulas voces ſordidam parcitatem notantes: è vaſculo in olus vile guttas aliquot olei fœtidi inſtillat ipſe quidem, veritus ne alter copioſiùs affundat; vel ne ſervus inde quid delingat, delibet, ſurripiat.

Utrum imitabitur ? Hac urget lupus, hac canis angit.
Mundus erit qui non offendet ſordibus, atque
In neutram partem cultus miſer. Hic neque ſervis,
Albuci ſenis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit : nec ſic ut ſimplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam. Vitium hoc quoque magnum,
Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque ſecum
Afferat. In primis valeas bene : nam variæ res

INTERPRETATIO.

rum imitabitur? Indè premit lupus, illinc inſtat canis. Nitidus erit qui nec ſordidâ peccarit vivendi ratione, nec ſe miſerè curabit hac aut illâ parte. Is neque verberabit famulos officia diſtribuens, ad inſtar Albutii vetuli; neque, ut Nævius inconſultus, dabit convivis aquam immundam. Eſt enim *hoc etiam grande peccatum.*

Jam diſce quæ & quanta bona *ſecum advehat frugalitas. Primò ſanitatem habebis. Etenim ciborum diverſi-*

ANNOTATIONES.

Veteris.] Hoc epithetum alii jungunt cum præcedenti voce, *olei* : alii cum ſequente, *aceti.* Simile quid habet Perſ. Sat 3 v. 27. & ſeq.

Pannoſam faecem morientis ſorbet aceti.

63. *Horum utrum imitabitur?*] An Gallonium luxurioſum & prodigum, an Avidienum ſordidum & nimis parcum?

64. *Hac urget lupus, hac canis angit.*] Loco vocis, *angit*, quidam leg. *aiunt.* Certè proverbium eſt. Porrò comminiſcuntur hinc edacitatem & ingluviem *lupi*, illinc immunditiam *canis*: item delicias interpontani lupi, de quo ſuprà : atque ſordes Avidieni canis cognominati.

65. *Mundus erit, &c.*] Is erit mundus honeſtus, bonus, rectus in vivendi modo, qui medium tenebit ac modum; nec profusè ſumptuoſus, nec indecorâ parſimoniâ ſordidus.

66. *Non offendet ſordibus, in neutram partem cultûs miſer.*] Non ſe odioſum aut miſerum præſtabit, cultu ſeu ſumptibus ſeu parcitate immoderato; neutrâ parte nimius erit. Vocem, *cultûs*, accipe in genit. id eſt, curæ ſui majoris aut minoris quàm par ſit.

67. *Albuci ſenis exemplo.*] Hunc avaritiæ quidam, alii contrà profuſionis accuſari volunt. Neutri benè. Horatius primò culpavit intemperantiam & immoderationem in quærendis cibis carioribus, pariter ac ſordidiorem victum. Jam damnat nimium lautitiæ & elegantiæ ſtudium in ſtruendo parandove convivio, atque huic contrarium negligentiæ vitium : affertque exempla Albucii & Nævii oppoſita. Albucius nimiâ curâ peccat, qui ſævit etiam in famulos injunctis officiis paulo minùs ſedulos; ac ſi quid non ſatis accuratum comperit, durè plectit : imò, inquiunt, ſervos ille ante verberabat; ſeu ad arcendam ſtatim ſegnitiem, ſeu ne poſteà peccantes cædere non vacaret. Contrà Nævius indiligens & parum lautus; ut mox dicetur.

Didit.] Dat, dividit. Vetus eſt verbum dido, is : quod frequens uſurpat Lucretius; quin & Virgil. Æneid. 7. v. 144.

Diditur hic ſubitò Trojana per agmina rumor.

Et Æneid. 8. v. 132.

Tua terris didita fama.

68. *Simplex Nævius.*] Negligens, parùm ſapiens & prudens, non ſatis mundus; quippè qui aquam impuram, lutulentam, ſordibus contaminatam præbet conviviis admiſcendam vino ac bibendam. Ergo Albutius ille plus æquo erat curioſius in epularum apparatu; Nævius autem minùs quam decet : quod utrumque vitium magnum eſt.

70. *Accipe nunc victus tenuis, &c.*]

Ut noceant homini, credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis;
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta fert pituita. Vides ut pallidus omnis

INTERPRETATIO.

tatem eſſe homini perniciosam minimè dubitabis, recordatus ejus eſca, qua una tibi aliquando conſtiterit. verùm ſi miſcueris elixa cum aſſatis, & conchylia cum turdis; dulcia mutabunt ſe in bilem, atque iners pituita ſtomachum perturbabit. An *aſpicis quemadmodum*

ANNOTATIONES.

Cic. Tuſcul. 5. n. 99. *Adde ſiccitatem qua ſequitur continentiam in victu. Adde integritatem valetudinis.* & offic. 2. n. 86. *Valetudo ſubſtentatur . . . . continentiâ in victu omni atque cultu, &c.*

72. *Credas memor illius eſca, &c.*] Facilè credes varietatem ciborum homini eſſe noxiam, ſi modò velis meminiſſe quàm utilis tibi fuerit eſca ſimplex, quæ in ſtomacho placidè cocta, bono ſucco, atque ut aiunt, chylo, repararit vires corporis: & è contrario, quantum moleſtiæ tibi crearit eſca multiplex; quoties deglutiſti ſimul aſſa cum elixis, carnes cum piſcibus, &c.

73. *Tibi ſederit.*] Quieverit concocta abſque ullo ventriculi aut ſtomachi perturbatione ac tumultu. Teſte Hippocrate, cibi diſſimiles invicem ſe corrumpunt & ſeditionem concitant. τὰ γὰρ ἀνόμοια στασιάζει. Plutarch. Sympoſ. 4. *Ciborum copia turbat & corrumpit.* Senec. Epiſt. 2. *Faſtidientis eſt ſtomachi multa degustare, qua ubi varia ſunt & diverſa, non alunt, ſed inquietant & inquinant.* Vide Macrobium Saturn. lib. 7. cap. 4. & 5. hac de re pluribus & luculenter diſſerentem. *Qui ſimplicem cibum ſumit facilè quo ſucco ejus corpus vel juvetur vel gravetur uſu docente cognoſcit: atque ita cujus cauſa deprehenſa eſt, noxam facile divitat. Qui autem multiplicem, è diverſitate ſuccorum diverſas patitur qualitates; nec concordant humores ex materia varietate naſcentes, nec efficiunt liquidum purumve ſanguinem, in quem jecoris miniſterio vertuntur; & in venas cum tumultu ſuo tranſeunt. Hinc morborum ſcaturigo ex repugnantium ſibi humorum diſcordiâ, &c.*

74. *Conchylia.*] Piſces conchis incluſos, oſtrea, &c. Cicero in Piſonem, *Menſa extructa non conchyliis aut piſcibus, ſed multâ carne.* Plin. lib. 8. cap. 57. *Cenſoriæ leges, princepſque M. Scaurus in conſulatu, cœnis ademere conchylia, & ex alio orbe convectas aves.* Cœl. Rhodig. lib. 27. cap. 23. ex Phalereo Demetrio, & Sophrone mimographo; *Conchylia*, inquit, *gula proceribus adeo probata, ut vel inde ſit conformatum adagium*: eſſe conchylia viduarum cupedias.

Turdis.] Gall. *grives.* De his jam lib. 1. Sat. 5. & poſtea lib. 1. Epiſt. 15. *obeſo nil melius turdo.* Vide ibi Annot.

75. *Dulcia ſe in bilem vertent.*] Quæ ſcilicet non bene cocta fuerint in ventriculo, maxime verò dulcia in bilem amaroſque humores convertuntur.

Stomachoque tumultum lenta feret pituita.] Pituita humidus ac frigidus humor a cerebro defluens in ſtomachum, ibique offendens excitatam bilem calidam & ſiccam, turbas ingentes ac tumultus movebit. Macrob. ante cit. *Humores repugnantes ac diſcordes non purum faciunt ſanguinem, & in venas cum tumultu ſuo tranſeunt.*

76. *Pallidus omnis, &c.*] Decolor, male habens, dum ægrè coquitur cibus

Cœnâ deſurgat dubiâ ? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis, animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.
Alter ubi dicto citiùs curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.
Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quondam:
Sive diem feſtum rediens advexerit annus;
Seu recreare volet tenuatum corpus: ubique
Accedent anni, & tractari molliùs ætas
Imbecilla volet, tibi quidnam accedet ad iſtam
Quam puer & validus præſumis mollitiem, ſeu
Dura valetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus ?
Rancidum aprum antiqui laudabant; non quia naſus

INTERPRETATIO.

quiſque pallens ſurgat è convivio ſumptuoſo? Imò corpus oppreſſum precedenti intemperantiâ ſimul à primis animum, & proſternit in terram divini ſpiritûs portionem. Alter contrà, *poſtquam recreavit corpus brevi cibo & ſomno, exurgit alacer ad injunctas functiones.* Nihilo*minus iſte poterit tranſire interdum ad lautiorem* cibum, *ſeu tempus recurrens adduxerit ſacrum diem, ſeu cupiet debilitatum corpus reficere; item cùm anni multiplicati fuerint, atque meliùs curari poſcet ætas ingraveſcens. Tu verò ad eam mollitiem quam* adhuc *juvenis ac vigetus prærīpis, quid adjunges, cùm vel ægritudo moleſta vel ſenectus pigra acciderit? Priſci amabant aprum rancidulum, non quod carerent odoratu;*

ANNOTATIONES.

multiplex & varius; qui calorem nativalem gravat imbecilliorem & extinguit. atque hinc pallor.

77. *Cœnâ dubiâ.*] Sumtuoſâ, tam copioſâ, ut quem è tot cibis capias dubius ſis. Terent. Phorm. act. 2. I h.

Cœna dubia apponitur. Ge. *Quid iſtuc verbi eſt?* Ph. *Ubi tu dubites quid ſumas potiſſimum.*

78. *Animum prægravat unà.*] Hebetem reddit ac ſui ſimilem, ſecumque ad terram inclinat animum, qui cùm divinæ conſors naturæ ſit, ſurſum debet & ad ſublimia cœleſtiaque conniti. Cic. Tuſcul. 5. n. 100. *Quid, quod ne mente quidem rectè uti poſſumus multo cibo & potione completi?*

79. *Affigit humo.*] Al. *affligit humi.* Cic. de Senectute. *Eſt animus cœleſtis ex altiſſimo domicilio depreſſus, & quaſi demerſus in terram locum divinæ naturæ æternitatique contrarium.*

Divinæ particulam auræ.] Cic. Tuſc. 5. n. 38. *Humanus animus ex divinâ mente decerptus cum alio nullo niſi cum ipſo Deo, ſi hoc fas eſt dictu, comparari poteſt.* Senec. Epiſt. 56. ratio nihil aliud eſt quàm in corpus humanum pars divini ſpiritûs merſa. Juvenal. Sat. 15. v. 146.

Senſum à cœleſti demiſſum traximus arce.

Egregiam hanc illi Ethnici ſententiam hauſere ex ſacris codicibus, quos non ignoravere, ut alibi dixi. Geneſ. cap. 2. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ: & factus eſt homo in animam viventem.*

80. *Alter ubi dicto citiùs, &c.*] Alter frugali utens victu, poſtquam cibo ſomnoque modico curavit corpus, ſurgit alacer & expeditus ad ſolitas actiones. Contrà qui heſternis epulis adhuc graves, ad reſumendum manè laborem parum ſunt vegeti.

81. *Hic tamen ad melius, &c.*] Qui cibum quotidie capit exiguum, po-

Illis

Illis nullus erat : ſed credo, hac mente, quod hoſpes
Tardiùs adveniens vitiatum commodiùs quàm
Integrum edax dominus conſumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet !
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam ? Grandes rhombi patinæque
Grande ferunt unà cum damno dedecus. Adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et fruſtrà mortis cupidum, cùm deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquis, Thraſius iſtis
Jurgatur verbis. ego vectigalia magna,

INTERPRETATIO.

ſed, ut opinor, eo conſilio quod hoſpes ſerò accedens aptiùs comedat paulò corruptum, quàm vorax dominus incorruptum. Utinam me prima terra genuiſſet inter iſtos heroas. An quidpiam tribuis exiſtimationi, quæ jucundior carmine intrat in aures hominum ? Magni rhombi & catini magnum probrum ſimul cum detrimento afferunt. Adjunge infenſum patruum, vicinos, temet tibi inimicum, & fruſtrà mori quærentem, quando inopi non aderit as pretium reſtis. Dices : meritò quidem *Thraſius ejuſmodi ſermonibus increpatur : Ego verò*

ANNOTATIONES.

terit interdum lautiori ſe convivio exhilarare & recreare, ſeu publicæ lætitiæ causâ & occaſione : ſeu ob propriam neceſſitatem. Qui verò molliter vivit, ſenio vel ægritudini incidenti quod præbeat levamen aut ſolatium nullum inſuper habet.

94. *Quæ carmine gratior.*] Vel, quæ gratior quavis modulatione : vel, quæ fit per carmen celebrior. Norunt omnes Alexandrum illum magnum Achilli invidiſſe, quod nactus eſſet eximium laudum ſuarum præconem Homerum.

97. *Adde iratum patruum, &c.*] Præter allata jam luxurioſi victûs mala, adde quod odium incurris propinquorum, amicorum, imò & vicinorum, qui omnes oderunt luxuriam. Cic. contra Rullum : *Odit Populus Roman. privatam luxuriam.* Offic. 1. *Turpè eſt diffluere luxuriâ . . . . . Luxuria cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt.*

Patruum.] Cujus es tutelæ commiſſus, & cui proinde obſequi te par eſt à prodigendo patrimonio deterrenti, ſumptus nimios vetanti.

Te tibi iniquum.] Quippè qui tuas opes effundis in alios, nihil tibimet reſervans, ſeu quo ingruenti inopiæ ſubvenias, ſeu quo in deſperatione rerum tuarum mortem tibi conſciſcas.

99. *Æs laquei pretium.*] Sat pecuniæ ad emendum laqueum. Placet alia lectio *as*, hoc ſenſu : ut nec aſſem unum habeas ſupeſtitem, quo emas reſtim, ad ſuſpendium, finiendaſque ſimul cum vitâ ærumnas & miſeriam ſummæ egeſtatis aſſeclas. Huc ſpectat adagium : *ad aſſem redactus.*

Thraſius.] Homo prodigus, & hinc prorsùs inops & egens rerum omnium.

Ego vectigalia magna, &c.] Prolepſis eſt. Qui non amplas habet & magnas opes, ac ſumptus facit magnos, is jure admonetur & objurgatur. Atqui ego non ita. Nam ingentes divitias poſſideo cuilibet magno ſumptui pares.

Vectigalia.] Privatos reditus copioſos publicis vectigalibus æquales.

101. *Tribus amplas regibus.*] Plutarchus ita ſcribit, Marium ædes & opes habuiſſe multis regnis pares.

Divitiaſque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod ſuperat, non eſt melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquam te divite? Quare
Templa ruunt antiqua Deûm? Cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi rectè ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus! uterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certiùs; hic, qui
Pluribus aſſuerit mentem corpuſque ſuperbum;
An qui contentus parvo, metuenſque futuri,
In pace, ut ſapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latiùs uſum,

INTERPRETATIO.

Reditus ingentes poſſideo; & opes tribus regibus ſuffecturas. An *igitur deeſt melior ratio inſumendi quod ſuperfluum eſt? Quare inops eſt aliquis immeritus, dum tu es opulentus? Cur vetuſta numinum fana decidunt? Quare, peſſime, è tam abundanti cumulo non detrahis quidquam dilectæ patriæ* largiendum? *Scilicet tibi ſoli bene ſemper fluent omnia: O cachinnus ingens deinde adverſariis! Quis duorum ſibi confidet ſecuriùs in caſibus incertis; an is qui animum & corpus arrogans aſſuefecerit multis, an qui modico contentus & futuri providus, in pace comparaverit neceſſaria ad bellum,* uti ſolet *ſapiens?* Verùm *ut majorem his habeas fidem; Ego parvus puer Ofellum hunc animadverti non largiùs uſum facultatibus integris, quàm nunc attritis.*

ANNOTATIONES.

102. *Ergo quod ſuperat non eſt melius quo, &c.*] Reſpondet Horatius: Atqui divitias illas ingentes non dilapidare, ſed rectè inſumere oportet ſuperflua tibi multa ſunt. quin iis ſublevas cives quos iniqua ſors pauperes fecit meliori conditione alioqui dignos? Quin reſtauranda curas diruta vetuſtate deorum templa? Quin è tanto bonorum acervo decerptum aliquid impertis Reipubl. & patriæ, quæ tibi certè chara eſſe debet?

106. *Uni nimirum tibi, &c.*] Attende verò quàm ſtultè præſenti rerum ſtatui confidas, quaſi proſpera ſemper habiturus. imò cave ne alto corruens lapſu graviore, præbeas & inimicis riſum ac ludibrium, & malitioſæ fortunæ ludum ac jocum, atque, ut ait Juvenalis, *mimum*: Sat. 6. v. 607.

107. *Uterne ad caſus dubios, &c.*] Urget porrò noſter Poëta; Dic, amabo: uter in adverſis conſtantior futurus eſt, an qui rerum omnium copiâ ſemper ſe ſatiarit, an qui bonis licet affluens modico ſe victui aſſuefecerit? exemplo rem accipe. Ofellus olim dives, nunc pauper, mutatam ſortem vix ſentit, quoniam inter opes non abundantiori cibo uſus eſt, *futuri metuens*, atque *in pace*, & ſecundis rebus, *ut ſapiens*, *aptans idonea bello* & egeſtati præſidia, nempè tolerantiæ ſtudium, animumque & corpus *contentum parvo*.

112. *Ofellum.*] Poſt Philippenſem victoriam reductis in Italiam militibus agros diviſit Auguſtus veteribus dominis ademptos. Sic & Propertius prædia amiſit, quod ipſe conqueritur: & Virgilius ipſe ſuorum poſſeſſione depulſus ac tantùm non ſpoliatus eſt. patet ex Bucolicis, Ecl. 1. & 9. Sic etiam Ofellus ſuum agrum Umbreno cuidam militi attributum perdidit; ac deinceps velut

Quàm nunc acciſis. Videas metato in agello
Cum pecore & natis, fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſtâ
Quidquam præter olus fumoſæ cum pede pernæ.
Ac mihi cùm longum poſt tempus venerat hoſpes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piſcibus urbe petitis,
Sed pullo atque hœdo: tum penſilis uva ſecundas,
Et nux ornabat menſas cum duplice ficu
Poſt hoc ludus erat cuppâ potare magiſtrâ:

INTERPRETATIO.

Cernas jam in dimenſo agro cum liberis & grege ſtrenuum agricolam mercenarium ſic loquentem: haud ego die non feſtâ comedi quidpiam temerè niſi herbas cum pede fumoſo porci. Quando verò hoſpes acceſſerat poſt diuturnum intervallum, aut vicinus jucundus mihi conviva, per pluviam laborem intermittenti; lauta erant epulæ, non è piſcibus urbe quæſitis, ſed è pullo & capro. Deinde penſiles uvæ, & nuces, & craſſiores ficus inſtruebant ſecundam menſam. Poſtea ludus erat bibere

ANNOTATIONES.

alienum mercede conductum excoluit, ſuoque labore & operâ ruſticâ ſe ſuamque familiam ſuſtentavit & aluit.

114. *Metato in agello.*] Salmaſius *metatum* interpretatur opimum, quaſi electum & aſſignatum. Malim tamen cum aliis intelligere ſimpliciùs, perticâ dimenſum. Nam ita cuique certa menſura, certa jugera aſſignabantur. Virg. in Diris.

Pertica qua noſtros metata eſt impia agellos.

Propert.

Abſtulit excultas pertica triſtis opes.

Non ego. &c.] Hæc & quæ ſequuntur ad finem hujus Satyræ, Ofelli *narrantis* verba ſunt.

Perna.] Pernam cum petaſone male confundunt aliqui. Petaſo eſt coxa porcina ſalita coſtas etiam comprehendens: *perna* eſt petaſonis pars carnoſior, pedi proxima, cum ipſo pede. Unde patet Poëtæ noſtri accurata dictio, atque Ofelli parſimonia, qui profeſtis diebus non *pernam* ſed *pedem* tantùm pernæ partem deteriorem comederet, etiam dum *integra opes erant.*

119. *Per imbrem.* Dum plueret, atque intermitti opus neceſſe erat.

Penſilis uva.] Quæ paſſa ſuſpenditur hyeme comedenda. Varro de re ruſt. lib. 1. cap. 58. *Cato ait . . . . uvas quas ſuſpendas, opportuniſſimas eſſe duracinas, amineas, & ſcantianas.* & cap. 68. *penſilia ut uva, mala, & ſorba, ipſa oſtendunt quando ad uſum promi oporteat: quod colore mutato, & contractu acinorum, ſi non dempſeris ad edendum, ad abjiciendum deſcenſurum ſe minitantur.* Plin. lib. 14. cap. 1. *Uva durant aliæ per hyemem penſiles nodo concamerata, congeminata, conglomerata.* Sunt enim variæ lectiones hujus vocis.

122. *Cum duplice ficu.*] Alii intelligunt caricas ſeu ficus ſiccas duplicis generis, albas & nigras, præcoces & ſerotinas. Alii referunt ad ficum, quæ bifera dicitur. Alii volunt ſignificari mariſcas, quæ ſunt ficus grandiores at inſipidæ, viles, *fatua* Martiali lib. 7. Epigr. 14. certè Ofelli convenientes frugali menſæ. Ariſtot. Problem. ἰσχάδες αἱ δίχα ἐσχισμέναι. Vide Columel. lib. 12. cap. 15. Plin. lib. 15. cap. 18. Macrob. lib. 3. cap. 20. &c.

123. *Ludus erat cuppâ potare magiſtrâ.*] Nullâ archipoſiâ, nullo convivii rege bibendi modum præſcribente: ſed quaſi ipſâ cuppâ duntaxat dominâ, potabamus ad arbitrium, liberè, quan-

Ac venerata Ceres, ut culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæviat atque novos moveat fortuna tumultus;
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parciùs, aut vos
O pueri nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura, neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris,
Poſtremo expellet certè vivacior heres.

INTERPRETATIO.

cratero magiſtro Denique *Ceres rogata ut celſam ariſtam erigeret, vino porrigebat frontem rugoſam & ſollicitam.* Ergo *ſors adverſetur novaque bella moliatur, quid inde auferet? Quanto minùs vel ego, vel vos, ô pueri, culti fuiſtis, ex quo novus inquilinus iſtuc acceſſit? Etenim proprii agri dominum neque hunc neque me nec ullum natura conſtituit, iſte nos abegit: iſtum abiget vel fraus, vel ignoratio tricarum juris, tandem certè heres ſuperſtes.*

ANNOTATIONES.

tum placeret. De rege ac legibus convivii, lib. 1. Od 4. & lib. 2. Od. 7. Quidam legunt *culpâ*, ut qui peccaſſet adver ſus leges convivii & ſympoſiarchæ, in pœnam haurire cyathum juberetur: afferuntque Plaut. Stich. *Qui peccarit poculo multabitur.* Verùm hæc parum congruunt ſimplicitati ruſticæ & moribus Ofelli.

Cuppa.] A *κύββα poculum*: Heſych. Gall. *une couppe.*

124. *Venerata Ceres.*] Religioſâ libatione Cererem venerabamur, ac precabamur ut amplam daret meſſem: tumque bonâ ſpe conceptâ hilaritati indulgebamus. Antiqui *venero* & *veneror* dixerunt. Virgil. Æneid. 3. v. 460. *Venerata ſacerdos*: paſſivâ ſignificatione, ut hoc Horatii loco.

126. *Sæviat atque novos, &c.*] Fortunam rectè provocat Ofellus *anguſtam pauperiem pati* aſſuetus. Ad rem omnino Seneca Epiſt. 18. *Quod neceſſitati ſat eſt Fortuna debet etiam irata.*

127. *Quanto aut ego parciùs, &c.*] Ex quo Umbrenus tenet agrum meum, an Fortunæ ictus, an diminutum victum ſenſimus? an corporis color ac nitor deperiit? Imò cibi parabiles, ut ante, in promptu ſemper adfuerunt: eadem vivendi agendique ratio; idem animus.

129. *Nam propria telluris herum &c.*] Cic. Offic. 1. n. 21. *Sunt autem privata nulla naturâ: ſed aut veteri occupatione, ut qui quondam in vacua venerunt: aut victoriâ, ut qui bello potiti ſunt: aut lege, pactione, conditione, ſorte.* Senec. Epiſt. 88. *Non dominus iſtò ſed colonus intraſti.*

131. *Illum aut nequities, &c.*] Sua ipſius luxuria, vel aliena fraus & improbitas. *vafri inſcitia juris*: Gall. *une chicane malicieuſe.* Vide poſtea lib. 2. Epiſt. 2. v. 172. & ſeq.

132. *Vivacior heres.* Horat. mox cit.

. . . *Perpetuus nulli datur uſus; & heres*
Heredem alterius velut unda ſupervenit undam.

133. *Nunc ager Umbreni, &c.*] Expreſſa dictio ex Luciani Epigrammate.

Ἀγρὸς Ἀχαιμενίδου γενόμην ποτὲ, νῦν δὲ Μενίππου.
Καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου βήσομαι εἰς ἕτερον.
Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔχειν μέ ποτ' ᾤετο, καὶ πάλιν οὗτος
Οἴεται· εἰμὶ δ' ὅλως οὐδενὸς, ἀλλὰ Τύχης.

Ager Achamenidæ eram olim, nunc verò Menippi. Et rurſus ab alio tranſibo ad alium. Etenim ille poſſidere me pu-

Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: ſed cedet in uſum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes:
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

INTERPRETATIO.

Ager ille modò ſub nomine Umbreni, paulò ante Ofelli nuncupatus, nemini proprius eſt: at fructum afferet jam mihi, mox alteri. Quapropter conſtantes eſtote; & rebus contrariis, magnos animos objicite.

ANNOTATIONES.

tabat: & hic modò putat. Nullius autem omnino ſum. ſed Fortunæ.

135. *Cedet in uſum nunc mihi, nunc alii.*] Lib 2. Epiſt. cit.

. . . . . . *tanquam*
Sit proprium cuiquam, punctò quod mobilis hora,
Nunc prece, nunc pretio: nunc vi, nunc ſorte ſupremâ,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.

136. *Quocirca vivite fortes, &c.*] Quæ cum ita ſint, ô pueri mei, diſcite exemplo, meo nihil proprium vobis exiſtimare, parvo contenti eſſe, & ſic Fortunæ vim frangere.

SATIRA III.

Fuſè tractat paradoxum illud Stoicum: Omnes ſtultos inſanire.

SIC rarò ſcribis, ut toto non quater anno

INTERPRETATIO.

DAMASIP. *TAM infrequenter ſcribis, ut anno integro vix quater*

ANNOTATIONES.

1. *Sic rarò, &c.*] Plures hîc dialogiſmi, ſed duo ſunt præcipui: prior Damaſippi Philoſophi cum Horatio, uſque ad verſum 39. ubi hunc ille Stoico ſupercilio redarguit. quod nihil novi ſcriberet: alter eſt Stertinii item Stoici cum Damaſippo. Vel ſi mavis, Damaſippus ipſe refert Horatio Stertinii ſecum & cum aliis quibuſdam ſermocinationem ſat prolixam. Atque in hac Satyricus noſter excutiendo ſolemne Stoicis placitum, acutè vellicat pleroſque vanæ mentis homines, qui ſolos ſe ſapere venditabant.

Ut toto non quater, &c.] Primùm ſe caſtigari inſimularique deſidiæ à Damaſippo fingit Horatius, ut inde ſenſim ac pedetentim ad propoſitum ſubrepat; atque *vafer vitium* ac vulnus quod reſcindere vult, *tangat*: quemadmodum ait Perſius Sat. 1. v. 16.

Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens;
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas. Quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus huc fugiſti. Sobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis. incipe. nil eſt.

INTERPRETATIO.

petas membranam, ſingula tua ſcripta recenſens; adversùs temetipſum iratus, quod vino & ſomno indulgens nihil componas dignum celebrari. Ecquid erit? Huc veniſti ab ipſis Saturnalibus. Igitur ſobrius ſcribe quidpiam pollicitis reſpondens. Age: nihil prohibet.

ANNOTATIONES.

2. *Membranam poſcas.*] Ex adverſariis in membranam nihil tranſcribis velut emendatum, atque hominum lectioni dandum. multa quidem habes in tabulis exarata, quæ perpetuo retexis, ſed pauca aut nulla in chartam & mundum refers. Priſci nimirum ſcriptitavere primò in ceratis tabellis; ut annotavi lib. 1. Sat 10. Deinde in chartâ ſeu papyro: lib. 3. Sat. 4. Poſtea in membranis; quæ pelles animalium, quod Pergami inventæ & aptatæ ad ſcribendum, pergamenæ dictæ ſunt. Plin. lib. 13. cap. 11 S. Hieron Epiſt. ad Chromatium; *tam parvam Epiſtolam miſeritis . . . . chartam defuiſſe non puto, Ægypto miniſtrante commercia. Et ſi alicui Ptolemaus maria clauſiſſet, tamen rex Attalus* (Eumenes) *membranas à Pergamo miſerat, ut penuria chartæ pellibus penſaretur: unde & pergamenorum nomen ad hunc uſque diem, tradente ſibi invicem poſteritate ſervatum eſt.* Ubi ex occaſione & ἐν παρόδῳ, Lector, meminiſſe oportet, Pergami reges ferè omnes appellari conſueviſſe Attalos: pariterque Ægyptios nominatos deinceps Ptolemæos, qui antea Pharaones.

Retexens.] In tabellis enim, verſo ſtylo, ceráque complanatâ, licebat mutare & reſcribere quidlibet: non perinde in membranis. Ovid.

Incipit. & dubitat: ſcribit, damnatque tabellas.
Et notat, & delet; mutat, culpatque, probatque.

Vide Quintil. lib. 10. cap. 3. ſub finem.

3. *Iratus tibi quod, &c.*] Quod ſatis elaboratum nihil tibi videtur, iraſceris & ſuccenſes tibimet: hinc relegis, deles, vertis, donec aliquid menti occurrat quod ipſe probes, dignumque judices evulgari & tradi lectitandum eruditis. Epiſt. ad Piſones . . . . *carmen reprehendite quod non*
Multa dies & multa litura coercuit. &c.

4. *Dignum ſermone.*] Dignum Satiris mandari, proindeque legi & laudari.

Ab ipſis Saturnalibus huc fugiſti.] Quorſum huc ſeceſſiſti in villam tepidiori cælo, vel foco luculentiori commodam, quaſi ad ſcribendum aptiorem?

5. *Saturnalibus.*] In memoriam priſcæ libertatis ſub imperio Saturni, Romæ celebrabantur Saturnalia 14. Cal. Janu. tumque ſervis domini præſtabant epulas, ipſique miniſtrabant; omni datâ quidvis loquendi licentiâ. Vide Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 10. Athen. lib. 14. & infrà Sat. 7. v. 4. ubi de *libertate Decembri.*

Sobrius ergo dic aliquid. &c.] Si quidem Romanæ plebis in Saturnalibus comeſſationes ac tumultus fugiens huc veniſti; & quiete exoptatâ jam frueris, vinoque & ſomno parcè indulgere licet, jam ſcribe quidpiam ſobriâ mente dignum.

6. *Nihil eſt.*] Nihil excuſationis habes.

Culpantur fruſtra calami.] Non eſt quod pueriliter culpam rejicias in calamos parum idoneos. Vide Perſ. Sat. 3. init. ubi.

Culpantur fruſtra calami ; immeritusſque laborat
Iratis natus paries dis atque poëtis.
Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto ,
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro ?
Eupolim , Archilochum , comites educere tantos ?
Invidiam placare paras virtute relictâ ?

INTERPRETATIO.

Sine causâ calamos accuſas : nec jure ceditur paries factus adverſis numinibus & poëtis. At vultu multa & eximia ſpondebas , cùm primum villa domicilio calentis te excepiſſet. Quid prodeſt adjunxiſſe Platonem Menandro : atque Eupolim & Archilochum aſſumpſiſſe comites egregios ? An ſperas invidiam ſedare virtutem deſerendo ?

ANNOTATIONES

Tum queritur craſſus calamo quod pendeat humor.

. . . .

An tali ſtudeam calamo ? –

7\. *Immeritusſque laborat , &c.*] Immeritò cædis parietem , iratus quod voris reſpondentia non pariat mens. Perſ. Sat. 1. v. 106. *nec pluteum cadit , &c.* Quintil. lib 10. cap. 3. *Tum illa quæ apertiorem animi motum ſequuntur , ... jactare manum , torquere vultum , ... quæque Perſius notat , &c.* Hic nonnulli perperam afferunt fuiſſe veteribus parietes ceratos , in quibus noctu ſcriberent ſi quid menti occurreret. At fuerunt tabulæ ceratæ ; quas quidem , vel fortaſſe ipſas parietibus lecto proximis appenſas , ceratos parietes interpretari licet. Prior tamen explicandi ratio magis arridet.

8\. *Iratis natus paries Diis , &c.*] Qui nempè toties immeritò verberetur , Poëtis ſuam exonerantibus indignationem & iram quod animus eximia non excogitaret. Ita veteres dixere Diis adverſis fieri , ſi quid malè cederet.

10\. *Si vacuum tepido , &c*] Horatius impatiens frigoris in villam ſuam prope Tarentum ſecedere conſueverat. lib. 2. Od. 6.

Ver ubi longum , tepidaſque præbet Jupiter brumas.

lib. 1. Epiſt. 7.

Quod ſi bruma nives Albanis illinet agris ,

Ad mare deſcendet vates tuus , &c.] vide & Epiſt. 16.

11\. *Quorſum pertinuit , &c.*] Quorſum igitur tot libros tecum detuliſti ? *Platonem* , ad ſententiat. Epiſt. ad Piſ. *Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ. Menandrum.* ad morum imitationem , quâ præcellit : *Eupolidem & Archilochum* , ad ſales & acrimoniam. Quæ quidem omnia juvabant ſcripturum Satiras. Vide Platonis Alcibiad. poſter. unde hujus materiâ ſatiræ deſumpta.

Platona.] Cic. de Orat. *Non intelligendi ſolùm , ſed etiam dicendi graviſſimus auctor & magiſter Plato.* Et poſtea : *Platonis locutio potiùs poema putandum quàm Comicorum Poetarum.*

Menandro.] Hic Athenis oriundus , novæ comœdiæ ſcriptor eximius : quem Terentius ſecutus eſt Quintil. lib. 10. c. 1. *vel unus ,* inquit , *diligenter lectus ad cuncta efficienda ſufficiat Menander : ita omnem vitæ imaginem expreſſit : tanta in eo inveniendi copia , & eloquendi facultas : ita eſt omnibus rebus , perſonis , affectibus accomodatus . . . . in omnibus mirè cuſtoditur ab hoc Poëta decorum. Atque is quidem ejuſdem operis auctoribus abſtulit nomen , & fulgore quodam ſuæ claritatis tenebras obduxit.*

12\. *Eupolim Archilochum.*] De hoc in Epod. 6. de illo Sat. 4. lib. 1.

13\. *Invidiam placare paras , &c.*] An times homines malos offendere , quod non ſoles , carpendo vitia eorum , &

Contemnêre miſer. Vitanda eſt improba Siren
Deſidia : aut quidquid vitâ meliore paraſti,
Ponendum æquo animo. Di te, Damaſippe, deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. Sed unde
Tam benè me noſti ? Poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. Olim nam quærere amabam,

INTERPRETATIO.

O felix deſpectui eris. fugienda eſt inertia mala Siren: vel pariter amittendum id omne quod meliore vitâ acquiſiviſti. HORAT. *O Damaſippe. Dii Deæque, propter ſalutare monitum, dent tibi tonſorem. Verùm quomodo tam bene me cognoſcis.* DAMASIP. *Poſtquam cunctæ meæ facultates perierunt apud Janum medium, rerum alienarum ſatago dimotus à propriis. Etenim pridem cordi erat*

ANNOTATIONES.

ſatyricum ſalem iis affricando ? An verò ſic invidiam formidare incipis & inimicitias improborum ? Cic. Catil. 1. *Hoc animo ſemper fui, ut invidiam virtute partam gloriam putarem, non invidiam.*

14. *Improba Siren deſidia.*] Hæc enim velut Siren hominibus blanditur & perniciem affert. Fruſtra eſt quod Cruquius hic comminiſcitur dogmaticas Sirenes, de quibus Laertius lib. 10. in vita Epicuri : quaſi ad eas invidiosè allu ſerit Stoicus Damaſippus. De Sirenibus, lib. 1. Epiſt. 2. v. 23.

15. *Vitâ meliore.*] Meliori vitæ parte, eâ nimirum quæ peracta eſt virtutem colendo & exercendo, bonumque tibi nomen ac famam acquirendo.

16. *Damaſippe.*] Is Senatoriâ dignitate clarus ad inepta mercaturæ ſtudia & negotia deflexit : in quo perditis facultatibus, futile Stoici Philoſophi nomen captavit & habitum.

17. *Donent tonſore.*] Lepida pariter & ſalſa gratiarum actio : adſit tonſor qui radat ac tondeat aptè barbam illam tuam philoſophicam proliziorem. Nihil certè aliud optari poſſe videbatur homini res omnes ſpernenti, unamque virtutem & ſapientiam æſtimanti ; quanquam barbâ tenus ſapienti & philoſopho.

18. *Poſtquam omnis res mea, &c.*] Poſteaquam fœnore, verſuris, mercaturis, omnia bona diſperdidi ; antiquas imagines & ſtatuas, villas item & ædes egregias emendo venditandoque ; nihil jam habens pro me gerere negotii, res alienas deinceps curo. ſic mihi nota ſunt quæ ad te pertinent.

Janum ad medium.] Ad medium Romæ forum, nimirùm hinc & inde Jani duplex erat effigies : medius autem locus mercatoribus frequens erat ; diceba turque Janus medius, eo quod eſſet duas inter Jani ſtatuas, quarum altera Janus ſuperior, altera Janus inferior, appellabatur. Hinc poſtea lib. 1. Epiſt. 1. v. 54.

Virtus poſt nummos, Hæc Janus ſummus ab imo
Perdocet.

Meminit etiam Tull. in fine lib. 2. Offic. *à quibuſdam viris optimis ad medium Janum ſedentibus commodiùs diſputatur de quærendâ, de collocandâ, etiam de utendâ pecuniâ.* Et Philip. 6. *de ſtatuâ illa palmari non poſſem ſine riſu dicere ;* L. ANTONIO JANI MEDII PATRONO. *Itane ? Janus medius in L. Antonii clientelâ ſit ?*

20. *Olim nam quærere amabam, &c.*] Corinthium æs, vaſaque antiqua ſtudebam cognoſcere : v. g. quæ Siſyphi ævo conflata, ſignata, cælata : nec non quæ haberentur molliùs ac ſolertiùs fabricata.

Quo

Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus ære:
Quid ſculptum infabrè, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum:
Hortos egregiaſque domos mercarier unus
Cum lucro noram. unde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. Novi,
Et morbi miror purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mirè novus, ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri capitiſque dolore:
Ut lethargicus hic cum ſit pugil, & medicum urget.
Dum ne quid ſimile huic, eſto ut lubet. O bone, ne te

INTERPRETATIO.

investigare, quo vaſe æreo pedes abluiſſet Siſyphus ille callidus: quid ſine arte inciſum, quid imperitè conflatum eſſet. Ego ſolers illi ſtatuæ pretium ſtatuebam centena millia: ſolusque noveram hortos & ædes magnificas emere cum quæſtu. Quocirca plateæ celebres cognominarant me Mercurii amicum. HOR. *Scio & admiror te liberatum eo morbo.* DAMAS. *Nimirum veterem morbum novus depulit miro modo: ſicut fit quando laborantis lateris aut capitis ægritudo tranſit ad ſtomachum: atque lethargicus aliquis fit pugil, & medicum verberat.* HOR. *Eſto quidvis, dummodo non accidat quidquam par iſti.* DAMASIP. *O bone, ne*

ANNOTATIONES.

21. *Siſyphus*] Æoli filius, Corinthi rex: de quo lib. 2. Od. 14. v. 20. & Epod. ult. v. 16.

23. *Callidus huic ſigno, &c.*] Tanquam peritiſſimus iſtarum rerum æſtimator, & negotiator famoſus, ego pretium imponebam ſignis, ſtatuis, ædibus magnificis, &c.

Millia centum.] Supple, ſeſtertiûm. Vide Annot. lib. 1. Sat. 3. v. 15.

24. *Hortos egregiaſque domos, &c.*] Cic. lib. 7. Epiſt. 23. emptorem exoptat vanum quempiam & fatuè curioſum Damaſippi ſimilem, cui vendere poſſit ſigna quædam haud ſibi grata. Et Epiſt. 32. lib. 12. Atticum rogat ut Damaſippum aggrediatur, atque ab eo quoſdam agros ſibi mercetur ad ripam Tiberis ſitos.

25. *Mercuriale.*] Antonomaſticè nimirum. Nam commune hoc alioqui mercatorum & lucrionum cognomen. Quid leg. *Mercurialis*, pari ſenſu. Mercurium præeſſe lucro & mercaturæ, cuilibet eſt compertum. lib. 1. Od. 10.

27. *Morbi miror purgatum.*] Miror te purgatum eâ veſanâ libidine mercandi cum lucro.

28. *In cor trajecto lateris capitiſve dolore*] Ne hic cor ipſum, ſed ſtomachum aut ventriculum intellige. Græcis καρδία cor ſignificat, item ſtomachum ſive os ventriculi ſuperius, indeque pro ipſo ventriculo ponitur. Eo ſenſu percommodè intelligitur quod dicitur hic in cor è capite vel latere dolor trajici: primum quidem, cùm pituita corrupta in ventriculum è capite defluit: alterum verò, cùm bilis in latere ſæviens effunditur in ventriculum; atque illinc ægritudinem huc & malum transfert, oſque ventriculi afficit.

30. *Ut letargicus hic cùm ſit pugil.*] Quando lethargus morbus vertitur in phrenitim. Scilicet veternum creat frigidior & abundantior pituita; quæ ſi quâ ratione accendatur, cerebri membranas inflammat, mentiſque perturbationem, delirium, furorem gignit: Quo fit ut phreneticus æger quemvis impetat quaſi *pugil.*, nec ipſi parcat medico. Corn. Celſ. lib. 2. cap. 20.

31. *Dum ne quid ſimile huic. &c.* Feſtivè hoc & ſatyricè Horatius: o Da-

Fruſtrere, inſanis & tu, ſtultique propè omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque à Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam malè re geſtâ cùm vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit: & cave faxis
Te quidquam indignum. pudor, inquit, te malus urget;
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere. hoc ſi erit in te
Solo: nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex

INTERPRETATIO.

aberres. tu quoque inſanus es, pariterque ſtulti omnes. ſi quidem *vera docet Stertinius; à quo ego pulchra hac documenta ſponte hauſi tum cùm me conſolatus precepit alere barbam ſapientem, ac lætum redire à ponte Fabricio. Enimverò perditis opibus cùm obvoluto capite vellem me præcipitare in flavium, opportunus adfuit. atque* (Stertin.) *Cave ne perpetres aliquid te indignum: improba te verecundia afficit. qui times inſanus exiſtimari ab inſanis. Etenim ſciſcitabor primum; Quid ſit inſanire: Quod ſi reperiatur in te uno, nihil ultra loquar, ne impavidè mortem oppetas.* Atqui *ſchola & diſcipuli Chryſippi ſtatuunt inſanum eſſe quemcunque prava ſocordia & qualibet veritatis ignoratio detinet in errore:*

ANNOTATIONES.

maſippe, ſis licet inſanus ac, mutato morbo, phreneticus quantumlibet modò ne pugnis me contundas ac verberibus urgeas.

O *bene, ne te fruſtrere, &c.*] En arripit occaſionem Stoicum dogma aggrediendi & expendendi.

33. *Stertinius.*] Ut gravis auctor profertur ille ſtatim, ad fidem faciendam. De eo poſtea lib. 1. Epiſt. 12.

35. *Juſſit ſapientem paſcere barbam.*] Nimirum externam ſapientiæ ſpeciem aſſumere juſſit, ac barbam deinceps alere ad umbilicum uſque promiſſam. Is erat Philoſophorum habitus, ſeu ad venerationem, ſeu ad neglectum corporis indicandum. Perſ. Sat. 4. init. *barbatum magiſtrum* vocat Socratem. Arnob. lib. 6. Æſculapii gravitatem notat ex *barbâ ampliſſima, boni ponderis, ac philoſophica denſitatis.*

36. *Atque à Fabricio, &c.*] Et prohibuit ne in rerum mearum deſperatione me præcipitem darem in fluvium Tiberim è ponte Fabricio.

Fabricio] Is inſulam Tiberinam urbi Romæ jungit, à Fabricio Conſule ædificatus: hod. *Ponte giudeo*, quod Judæis habitetur: item *Ponte di quatro capi*, ſeu quatuor capitum, vulgo dicitur, ob quadrifrontis Jani ſtatuam ibi extantem.

37. *Operto capite.*] Seu pudoris & indignationis causâ: ſeu ob contemptum lucis huius ac vitæ.

38. *Dexter.*] Contrà *lævus*, malum & infortunium deſignat.

43. *Mala ſtultitia.*] Vitioſa animi affectio à veri cognitione aliena, ſapientiæ contraria: nam alioqui furor ſeu phreneſis ſapienti etiam contingere poteſt ex atrâ bile, nec vitio cuiquam verti debet.

44. *Chryſippi porticus*] Porticus, græ-

Autumat. Hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. Nunc accipe quare
Deſipiant omnes, æquè ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. Velut ſilvis, ubi paſſim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille ſiniſtrorsùm, hic dextrorsùm abit: unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus. Hoc te
Crede modo inſanum, nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Eſt genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis: ut ignes,
Ut rupes, fluvioſque in campo obſtare queratur.
Alterum & huic varium, & nihilo ſapientius, ignes
Per medios fluvioſque ruentis. clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, uxor:
Hic foſſa eſt ingens, hîc rupes maxima: ſerva:
Non magis audierit, quàm Fuſius ebrius olim,
Cùm Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,

INTERPRETATIO.

Atque ſententia iſta populos æquè ac principes complectitur, uno excepto Sapiente. Jam intellige cur perinde ut tu inſanias ii omnes qui te inſanum vocant. Quemadmodum in ſilvis, ubi paſſim error vagabundos agit extra veram viam; hic ad lævam, iſte ad dextram pergit. ambo æquè aberrant etſi diverſâ ratione decepti. Sic te deſipere exiſtima, ut qui te illudit haud minus inſipiens caudam trahat. Eſt ſtultitiæ altera ſpecies, metuentis ea quæ formidari non debent; velut ſi quis *conqueratur flammas, ſcopulos, flumina,* ſibi *obſtare in campo: altera priori diſſimilis minimè verò ſanior,* temerè *petentis medios ignes ac fluvios.* Quamvis autem *ſedula parens, bona ſoror, pater, conjux, propinqui* omnes *increpint. Illic* eſt *barathrum immane, illic horrendus ſcopulus; cave* tibi: *haud magis auſcultabit quàm Fuſius quondam temulentus, dum ſopitam Ilionam ageret, quando mille ducenti Catiens inclamabant:*

ANNOTATIONES.

στοὰ, ſignificat ſcholam Stoicam; eo quod in porticu deambulantes Zeno ejus auctor ac deinceps alii philoſopharentur. *Chryſippi* verò dicitur hic, quod eam fulcire putabatur ille, ut ait Tull. Acad. qu. Vide lib. 1. Sat. 3. v. 127. Annot.

45. *Formula.*] Apud Juriſconſultos formulæ dicuntur ſolemnes quædam propoſitiones ad veritatis indagationem dirigentes: axiomata ſeu placita vocant philoſophi.

53. *Caudam trahat.*] Æquè, ut tu, ridiculus & inſanus habendus. Dictio proverbialis ex eo facta, quod ebriis & inſanis pueri ſoliti ſint tergo appendere quidpiam inſtar caudæ, ad ludibrium, veluti exprobrantes ſic hominibus illis quod in beſtiæ naturam & ſpeciem degeneraſſent. Abſurdi ſunt qui *caudam trahere* interpretantur, ſuperbè incedere, & terram ſyrmate verrere.

60. *Fuſius ebrius.*] Actor ille tragicus, cùm dormientis Hecubæ ſive Ilionæ ſomnum ſimulare deberet, ex vino & potu verè ſopitus, fruſtra ab inclamantibus vocatus nequaquam evigilavit.

61. *Ilionam.*] Ex tragediâ Attii, vel Pacuvii, in quâ Polydori à Polymneſtore Thraciæ rege clam interfecti umbra

Mater te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto.
Accipe, quod nunquam reddas mihi, ſi tibi dicam:
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors
Rejectâ prædâ, quam præſens Mercurius fert?

INTERPRETATIO.

O *parens te invoco.* Porrò *oſtendam homines univerſos huic pari inſaniâ laborare. Deſipit* certè *Damaſippus mercando antiquas imagines.* An verò *ſapit qui credit Damaſippo? Age; ſi tibi dicam: Accipe quod nunquam mihi reddas. an-tu deſipere* exiſtimeris *ſi accipias? an inſanior, ſi prædam repudiaveris à Mercurio propitio oblatam?*

ANNOTATIONES.

ſororem ſuam Ilionam Polymneſtoris uxorem noctu vocat dormientem, ut ſuis manibus juſta perſolvat, inhumatumque ſepeliat. Quidam volunt hic intelligi Hecubam, tum quod eſſet verè Polydori mater, tum ex ſequentibus verbis, tum ex Euripide & Cicerone: conjiciuntque Hecubam alio nomine Ilionam fortè dictam. Sed quid opus iſtis? Ilionam matrem appellat Polydorus, vel ætatis provectæ, aut venerationis, aut etiam miſerationis excitandæ causâ. Adde quod puer ille domi fuerat ab Ilionâ velut à parente educatus. Vide Euripid Hecub. Virgil. Æneid. 3. Cic. Academ. Quæſt. 2. &c.

Catienis mille ducenois clamantibus.] Certè hiſtrio Catienus Polydori clamantis partes agebat. Quare verò dicuntur clamaſſe plures Catieni? vel Catienus pluries iteraſſe ac repetiiſſe, Mater te appello, accipiendus; vel alii hiſtriones, vel potius ſpectatores errorem intelligentes ſuggillanteſque ſueclamarunt; atque ut eſt in Epiſt. ad Piſones, *Romani pedites equiteſque cachinnum ſuſtulerunt.* Errant qui chorum Tragicum intelligi poſſe opinantur: tum quod unius Actoris partes ſuſtinet chorus, tum præſertim quod videatur eſſe contra decorum, ut matrem appellet chorus ſimiliter cum Polydoro, & accinat umbræ, quæ ſola ipſi apparere & loqui ſupponenda eſt.

62. *Mater te appello.*] Tull. 1. Tuſcul. n. 106. *Ecce alius exoritur è terrâ, qui matrem dormire non ſinat.*

Mater te appello, tu quæ curam ſomno ſuſpenſam levas,
Neque te mei miſeret. Surge, ſepeli natum.
Priuſquàm feræ volucreſque, &c.

Pro P. Sextio, n. 126. *Cùm veniret, emergebat ſubitò. cùm ſub tabulas ſubrepſerat, ut.* Mater te appello, *dicturus videretur.* Acad. qu. 2. *Quid Iliona ſomno illo? Mater te appello. Nonne illa credit filium locutum, ut verò experrecta etiam crederet.*

Huic ego vulgum, &c.] Oſtendam ego vulgus omne tanto erroris ſopore obrutum, veluti Catienus ille, ut nullis admonitionibus retrahi queat a ſtudio lucri: uno ſæpè non advertat omnia ſua perdendi periculum, dum ad ſpeciem quæſtus fertur.

65. *Damaſippi creditor.*] Perillius, de quo mox, qui ſtultè Damaſippo verſipelli & doloſo credit ſeu ſtatuas, vaſa, domos; ſeu pecuniam his emendis: ſtultè quoque & fruſtrà operâ Nerii argentarii, & ſolertiâ Cicutæ aſtuti fœneratoris vel tabellionis utitur ad nectendum bellè ac ritè debitorem. Quippe is velut Proteus effugiet creditorem, ac tot artibus cludet, ut debitum nunquam reddat.

Scribe decem à Nerio. non eſt ſatis : adde Cicutæ
Nodoſi tabulas centum : mille adde catenas :
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cùm rapies in jus malis ridentem alienis;
Fiet aper, modò avis, modò ſaxum, & cum volet, arbor.
Si malè rem gerere inſani eſt ; contrà, bene ſani :
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli,

INTERPRETATIO.

Jube *ſcribi* accepta *à Nerio decem* millia. *nec ſufficit : adjunge centenas cautiones, & millena vincula vafri Cicutæ : iſtas* omnes *catenas nihilominus excutiet improbus Proteus. Cùmque ad judicium pertrahes exultantem* in *ærumnis alio*rum; *fiet aper, mox avis, deinde rupes, & arbor, quando libuerit. Si inſipientis eſt bona diſperdere, contrarium* verò facere, *ſapientis ; fidem habe mihi, longè inſanior eſt Perilli mens ſcribi*

ANNOTATIONES.

69. *Scribe decem à Nerio.*] Ita Perillius Damaſippo tradens mutuò pecuniam ſuam dictare intelligendus, apud Nerium : ô Damaſippe, ſcribe te decem millia æris è pecuniâ meâ accepiſſe à Nerio, ſive per manus Nerii, ut aiunt: ſcilicet in commentariis ſeu codicillis Nerii argentarii mei ſyngrapham & chirographum inſcribe, ad majorem crediti mei ſecuritatem.

Adde Cicutæ nodoſi tabulas.] Adde ſi vis aſtutiam & nodos quibus ſcit callidus Cicuta debitores conſtringere : confice tabulas conceptis ritè & cautè verbis, uno verbo adhibe quaſlibet cautiones ſtipulationes & obligationum inſtrumenta, velut totidem nexus & catenas : hæc omnia profectò caſſa & vana erunt, Juvenal. Sat. 8. v. 50.

. . *juris nodos, & legum ænigmata.* .

71. *Proteus.*] Is Ægypti rex in varias ſe ſpecies transformabat, ut fabulantur, ſicque facilè fugiebat quoſvis perſequentes. huic ſimile dicit Horatius fraudulentum debitorem, qui tricatum juris peritus litigando, tergiverſando, præſcribendo, creditoris actiones creditum repoſcentis improbè eluctatur.

72. *Cùm rapies in jus malis ridentem alienis.*] Cùm jure perſequeris debitorem ſceleratum ac perfidum, qui te creditorem deludit, tuaſque vanas ſollicitudines affatim & impensè deridet. Alia pridem erat lectio : *cùm rapies in jura malis ridentem alienis* : quam quidem utpote clariorem expreſſi in interpretatione meâ. Placuit verò ſubinde eruditis dictionem ac ſenſum rimari ſubtiliorem, & aſſerere expreſſam hîc ab Horatio ſententiam ex Homeri Odyſſ. 20. ſub finem, ut *alienis ridere malis*, id eſt, *maxillis*, ſit effusè cachinnari, ſoluto riſu, propriis malis ſeu maxillis haud parcendo perinde ac alienis : quemadmodum rei alienæ ac mutuo ſumptæ minùs parcitur quàm propriæ. Locus Homeri eſt, μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη ἄσβεστον γέλω ὦρσε . . . . . οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν : *procis autem Pallas immoderatum riſum movit . . . . illi verò maxillis ridebant alienis.*

73. *Fiet aper, modo avis, &c.*] Alludere videtur ad morem regum Ægyptiorum, de quo Diodorus. Hi enim modò leonis, tauri, draconis effigiem, modò arborem, modò ignem, alias unguenta ſupra caput geſtabant, principatûs inſignia ; tum ad ornatum ſuum, cùm ad ſuperſtitionem populis injiciendam. Et hinc ſanè manavit fabula de mutabilitate & multiplici variaque transformatione Protei.

75. *Perilli,*] Creditoris, non tabellionis, ut vult Torrentius : refragatur enim ſenſus. Minùs quippè tabellionis,

Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere; quiſquis
Ambitione malâ, aut argenti pallet amore:
Quiſquis luxuriâ triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet. Huc proprius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt ellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Heredes Staberî ſummam incidêre ſepulcro.
Ni ſic feciſſent; gladiatorum dare centum

INTERPRETATIO.

jubentis quod tu nunquam exſolvere queas. Quicunque improba honorum vel pecuniæ cupiditate afficitur, quicunque luxuriâ vel mœſtâ ſuperſtitione aliove animi vitio exæſtuat, togam aptet meque auſcultet velim. Appropinquate iſtuc, atque ordine ad me accedite ſinguli, dum oſtendo omnes deſipere. Longè maxima pars ellebori danda eſt avaris: At ignoro num ratio illis deſtinet Anticyram totam. Staberii heredes legatam ſibi *ſummam inſculpſere tumulo: quod niſi feciſſent debebant populo dare centum*

ANNOTATIONES.

at certè maximè creditoris refert, ſi debitor ſolvendo non fuerit.

76. *Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.*] Tibi mutuum præbentis, adeoque dictantis ſyngrapham acceptæ teſtem pecuniæ, quam nunquam redditurus ſis. Portò quia obligatio fiebat ſcripturâ, hinc *ſcribere* ſignificat mutuò ſumere: proindeque *reſcribere* eſt ſcripturam delere, factam obligationem diſſolvere, mutuum ſive debitum reddere. Terent. Phorm.

Illud argentum mihi jube reſcribi.

77. *Togam jubeo componere.*] Ne defluens illa vos interturbet dum me attendetis de re gravi loquentem.

80. *Mentis morbo calet.*] Ut febri corpus, ita mens vitiis æſtuat. S. Ambroſ. in Lucæ cap. 4. *Variis criminum febribus caro noſtra languebat, & diverſarum cupiditatum immodicis æſtuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris eſſe dixerim quàm caloris. Itaque illa animum, hæc corpus inflammat. Febris enim noſtra avaritia eſt; febris noſtra libido eſt: febris noſtra luxuria eſt: febris noſtra ambitio eſt: febris noſtra iracundia eſt.*

82. *Danda eſt ellebori pars maxima avaris.*] Ad medendum inſaniæ illorum maximæ Plin. lib. 25. cap. 5. *Nigrum elleborum medetur paralyticis, inſanientibus . . . trahit alvum, & bilem, pituitaſque.*

83. *Anticyram.*] Inſulam ellebori feraciſſimam. Vide Epiſt. ad Piſ. v. 300. annot. Plin. mox. cit. *Druſum Tribunorum popularium clariſſimum comitiali morbo conſtat liberatum eo modo: mente, apud Anticyram. Ibi enim tutiſſimè ſumitur*, &c. Perſ, Sat. 4. v. 16.

. . . Anticyras melior ſorbere meracas.

84. *Heredes Staberi, &c.*] Exemplo demonſtrat quanta ſit avarorum inſania. Staberius opes ita deperibat, ut poſteris etiam notum eſſe voluerit ſe divitem fuiſſe: adeoque à paupertate abhorrebat, ut nominis immortalitatem ſperaret, ſi vel epitaphium omnibus conteſtaretur ingentes divitias heredibus à ſe relictas.

85. *Ni ſic feciſſent.*] Apponit damnationem & pœnas, quo heredibus inſtet neceſſitas ſatisfaciendi conditionibus teſtamenti.

Damnari populo paria, atque epulum, arbitrio Arri:
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego pravè,
Seu rectè hoc volui, ne ſis patruus mihi. Credo
Hoc Staberi prudentem animum voluiſſe. quid ergo
Senſit, cum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Heredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius: ut ſi
Fortè minus locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,

INTERPRETATIO.

paria gladiatorum, & convivium, ad libitum Arrii; tantum etiam *tritici quantum colligit Africa.* Præterea voluerat aſcribi: *Seu malè ſeu bene illud ego juſſi, ne ſis mihi cenſor. Exiſtimo ſapienter hoc à Staberio juſſum.* DAMAS. *Quid igitur voluit quando pecunia legatæ ſummam juſſit ſepulcro ab heredibus incidi?* STERTIN. Nempè *quandiu in vivis fuit, conſuit pauperiatem ſummum* eſſe *malum; nihilque magis ille fugit* quàm eam: *ne ſi fortaſſe obiiſſet minùs dives uno quadrante, ipſe ſibi inimicus* fuiſſe *exiſtimaretur. Enimverò præclaris*

ANNOTATIONES.

86. *Epulum arbitrio Arri.*] Ac proinde ſumptuoſum ex ingenio Arrii hominis valde ſumptuoſi. Cic. in Vatin. n. 30. quærit à Vatinio, cur *in epulo Qu. Arrii atratus*, ſeu. *cum toga pulla accubuiſſet* . . . ſubditque: *ita illud epulum eſt funebre, ut munus ſit funeris. &c.* & paulo poſt: *ex epulo magnificentiſſimo famem illum veterem tuam non expleras?*

87. *Frumenti quantum metit Africa.*] Hanc frumenti abundare jam dictum lib. 1. Od. 1. v. 10. jam verò dicendum, ex hac magnam annonæ ſuæ partem Romanos habuiſſe. Nam licet è Siciliâ & Sardiniâ frumenti plurimum colligerent, tamen Ægyptus & Africa præſertim dicebantur horrea duo populi Rom. Varro de re Ruſt. lib. 2. *Manus movere maluerunt in theatro ac circo, quàm in ſegetibus ac vinetis: frumentum locamus qui nobis advehat. quo ſaturi ſiamus ex Africâ & Sardiniâ, &c.* Cornel. Tacit. Annal. 12. *Olim ex Italia regionibus longinquas in provincias commeatus portabant: neque nunc infecunditate laboratur; ſed Africam potiùs & Ægyptum exercemus, navibuſque & caſibus vita populi Rom. permiſſa eſt.* Apud Claudian. de bello Gildonis, Roma ſic loquens inducitur:

Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere;
Ut dominam plebem bellatoremque Senatum
Claſſibus æſtivis alerent; geminoque viciſſim
Littore diverſi complerent horrea venti:
Stabat certa ſalus, Memphis ſi fortè negaret,
Penſabam Pharium Gætulis meſſibus annum.
Frugiferas certare rates, lateque videbam
Punica Niliacis concurrere carbaſa velis.

Sive ergo pravè. &c. Hoc referunt ad Damaſippum nonnulli certè perperam: melius alii ad Staberium.

88. *Ne ſis patruus mihi.*] Noli me reprehendere, ut ſolet ultrò patruus nepotes. Vide lib. 3. Od. 12.

Credo hoc Staberi prudentem, &c.] Loquitur Stertinius.

89. *Prudentem animum voluiſſe.*] Alii legunt, *prudentem animum vidiſſe*, & explicant, *providiſſe*, ſagaciter, nec abſurdè.

94. *Videretur ſibi nequior.*] Utpote qui

Virtus, fama, decus, divina humanaque, pulcris
Divitiis parent; quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens etiam, & rex,
Et quidquid volet. hoc veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. Quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſervos projicere aurum
In mediâ juſſit Libyâ, quia tardiùs irent
Propter onus ſegnes. Uter eſt inſanior horum?
Nil agit exemplum litem quod lite reſolvit.
Si quis emat citharas, emtas comportet in unum,
Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus ulli;

INTERPRETATIO.

opibus obediunt universa, probitas, existimatio, gloria, divina atque humana: quisquis illas comparaverit, is habebitur nobilis, strenuus, justus, prudens quoque, nec non rex, & quodcunque libuerit. Itaque ille ſibi *pollicitus eſt hoc magno honori futurum tanquam à virtute profectum. Quid simile huic* egit *Græcus Aristippus: qui famulis imperavit in mediâ Libyâ aurum abjicere, eo quod lentiùs progrederentur ob onus graves? Uter horum magis desipit?* DAMAS. *Nihil prodeſt exemplum quod controverſiam controverſiâ dirimit.* STERTIN. *Si quis emat citharas, emtasque unum in* locum *deferat nec peritus citharæ* pulſandæ *aut ullius musicæ:*

ANNOTATIONES.

non caviſſet ingens malum, cùm poſſet; nec bona tot ſibi procuraſſet ex opibus manantia.

98. *Hoc veluti virtute paratum, &c.*] Hinc igitur tanta curâ divitias congeſſit ac ſervavit, quod ex his ſibi provenirent affatim fructus virtutis uberrimi & præſtantiſſimi, ut quidem exiſtimabat fatuè. Juvenal. Sat. 14. v. 136.

Cùm furor haud dubius, cùm ſit manifeſta phreneſis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato.

99. *Quid ſimile iſti græcus, &c.*] Sic varia ſunt inſaniæ genera. Staberius inſaniebat pecuniæ amore: contrà deſipit Ariſtippus nimio ejus contemptu; quippè qui neceſſarium abjiciat viaticum, futili prorsùs ratione.

100. *Ariſtippus.*] Is genere Cyrenaïcus, Athenas venit Socratem auditurus; ſectæ Cyrenaïcæ auctor fuit: primus Socraticorum inſtitutionis mercedem exegit. Geſtabat ejus famulus in itinere pecuniam; & cum onere ſe preſſum queſtus eſſet: Effunde quod nimis eſt, inquit Ariſtippus; & fer quod potes. Laert. ex Bione. Suidas, &c. Alii aliter rem narrant. Porrò quod *Græcus* appellatur hic, ratio varia affertur: vel quod græcè philoſophatus ſit; vel quod Socratis audiendi causâ Athenis commoratus ſit: vel quod eſſet ex inſula Thera, quæ Græca erat colonia.

102. *Uter.*] An Staberius, an Ariſtippus.

103. *Nil agit exemplum, &c.*] Incertum quidem ex incerto, obſcurum ex obſcuro minimè eluceſcit.

104. *Si quis emat citharas, &c.*] Conglobatis exemplis explicatur avari inſania. Qui pecunias quæ ſunt ad uſum, & χρήματα proinde Græcis dicuntur, magno ſtudio congerit, nec iis utitur; prorsùs eſt ſimilis homini citharas comparanti quas pulſare neſcit, &c.

Si ſcalpra & formas non ſutor, nautica vela
Averſus mercaturis; delirus & amens
Undique dicatur meritò. Quid diſcrepat iſtis
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuſte, neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potiùs foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intùs Chii veteriſque Falerni
Mille cadis; (nihil eſt, tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, unde-
Octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putteſcat in arcâ:
Nirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Diis inimice ſenex cuſtodis, ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,

INTERPRETATIO.

Si ſcalpra & formas congerat qui *non eſt ſutor*; aut *vela nautica qui à mercaturâ abhorret: inſanus & vecors ab omnibus jure appelletur.*
Atenim *quid his differt* ille *qui aurum & nummos accumulat, ignorans* bene *uti comparatis, ac timens* illa *contingere quaſi rem ſacram? Si quiſpiam jacens continuo excubet prope magnum tritici cumulum,* armatus *ingenti fuſte; nec inde famelicus audeat granum accipere* licet *dominus, imo parcens* illi *alat ſe oleribus acerbis:* : *ſi condiit in* cellâ *Chii & Falerni vetuſti cadis mille (parum eſt,* imò *trecentis millibus) acre bibat acetum: Quin etiam ſi in ſtramine decumbat annos ætatis habens octoginta uno minus, cui in arculâ putreſcat ſtragulum veſtimentum, lumbricorum & vermiculorum cibus: is videlicet non multis cenſeatur deſipere, quoniam hominum pars maxima ſimili vitio laborat.*
Vah *ſenex numinibus inviſe, an ex ſervas ut filius vel etiam libertus heres abſumat, an ne egeas? etenim quàm minimum ex acervo diminuet quaque dies.*

ANNOTATIONES.

106. *Scalpra & formas.*] Inſtrumenta ſutoria, cultros, pedes ligneos, &c.

114. *Foliis amaris.*] Vel ſilveſtribus oleribus, quæ hortenſibus ſunt amariora, vel malè conditis, & hinc inſipidis & acerbis.

115. *Chii.*] Vini exquiſiti ex inſula Chio. lib. 3. Od. 19. v. 5. *Falerni.* lib. 1, Od. 20.

117. *Acetum.*] Vinum aceſcens, corruptioni proximum.

Stramentis incubet.] Strato vili ac duro, cùm habeat molliores ſtragulas, periſtromata, &c.

123. *Diis inimice.*] Dant enim Dii utilia hominibus, non ut recondant, ſed ut ad uſum promant: at avarus adeo metuit ne ſibi aliquando quod opus eſt deſit, ut ſemper deſit, cum iis quæ adſunt non utatur.

Ungere ſi caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexâ fœdum porrigine? quare
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Undique? Tun' ſanus? Populum ſi cædere ſaxis
Incipias ſervoſque tuos, quos ære pararis;
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ.
Cùm laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? quid enim? neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris eum occiſâ inſaniſſe parente,
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quàm
In matris iugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus malè tutæ mentis Oreſtes,
Nil ſanè fecit quod tu reprehendere poſſis.
Non Pyladen ferro violare auſuſve ſororem

INTERPRETATIO.

etiamſi meliori oleo perfundere inceperis braſſicas & caput impexum ac porrigine immundum? Quod ſi quidlibet parvum *ſufficere* dicas, *cur violas fidem, cur depradaris ac furaris undequaque? an tu ſapis? Si lapidibus petas populum aut famulos pecuniâ emptos, inſanire te dicent pueri cuncti & puellæ. Quando reſte conjugem vel toxico matrem occidis, on mente ſanâ es? Nec tu id perpetras Argis, nec ferro; ſicut Oreſtes furioſus interemit parentem. Nunquid putas eum in furorem actum poſt matrem interfectam, nec Furiis mente dejectum priuſquam acutam ſecurim calefeceris in faucibus parentis? imo ex quo* tempore *Oreſtes dicitur inſaniſſe, certè nihil commiſit quod tu damnare queas. Nec Pyladem nec ſororem Electram gladio*

ANNOTATIONES.

125. *Ungere ſi caules.*] Si victu paulò meliore ac lautiore utaris. Vide lib. 2. Sat. 6. ſub finem.

126. *Porrigine.*] E ſordibus & incuriâ pectendi capitis oritur porrigo, quo vitio caput furfuribus velut farinâ obſitum in ſquammulas quaſdam reſolvitur.

131. *Cùm laqueo uxorem, &c.*] Carpit Horatius quoſdam ſceleratos ſui temporis, quales Scæva, de quo hujus lib. Sat. 1. v. 53. & Nerius, de quo Perſ. Sat. 2. v. 14.

Nerio jam tertia ducitur uxor.

Hic nempè, ut dotibus potiretur, uxores necabat; ille matri vitam eripiebat, ut hæreditatem adiret, vel ne diutius aleret.

132. *Neque tu hoc facis Argis.*] Non in urbe græcâ, ſed Romæ.

133. *Nec ferro.*] Sed veneno. Sarcaſmus. cit. Sat. 1. hujus lib.

Oreſtes.] Hic matrem Clytemneſtram peremit ulturus patrem Agamemnonem ab eâ interfectum. Vide Sophocl. Electram. Euripid. Oreſten. Senec. Agamemnonem.

135. *Ante dementem.*] Quocirca tu, Scæva, Oreſte nequior & inſanior.

Actum Furiis.] Virgil. Æn. 4. v. 471.

Agamemnonius ſcenis agitatus Oreſtes
Armatam facibus matrem & ſerpentibus atris
Cùm fugit, ultriceſque ſedent in limine Diræ.

139. *Pyladem*] Amicum. vide Cic. de amic. n. 24. Porrò ſingularis Oreſtem

Electram. tantùm maledicit utrique, vocando
Hanc furiam, hunc aliud, juſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus & auri,
Qui Vejentanum feſtis potare diebus
Campanâ ſolitus trullâ, vappamque profeſtis;
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus, ut heres
Jam circum loculos & claves lætus ovanſque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto. menſam poni jubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. hominem ſic erigit. addit & illud:
Ni tua cuſtodis, avidus jam hæc auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.

INTERPRETATIO.

petiit. ambos dicteriis dumtaxat inceſſit, hanc vocans furiam. illum autem *aliud quod micans bilis ſuggeſſit. Opimius indigens auro & argento domi reconditis. qui poculo fictili è Campaniâ bibere Vejentanum conſueverat feſtis diebus. vappam autem nefaſtis. olim oppreſſus eſt veterno maximo; adeo ut heres exultans ac triumphans jam curreret ad arcam & claves.* At *hunc medicus fidus & velox expergefecit iſtâ ratione. menſam admoveri imperavit, effundique ſaccos nummorum. ac plures accingi ad ſupputandum. Ita virum excitavit, adjungens hæc etiam* verba: *niſi tua defendis, ea mox heres inhians aſportabit. Me* ſcilicet *vivente?* exclamat æger. *Ergo ut vitam retineas,* inquit medicus. *expergiſcere: iſtud cura. Quid præcipis? Venæ te imbecillum deſtituent, niſi alimenta & fulcrum validum adhibeantur labenti ſtomacho.*

ANNOTATIONES.

inter & Pyladem amicitia etiam proverbio decantata. Tull. de finib. 2. n. 84. *Pyladea amicitia.*

140. *Maledicit utrique.*] Aliter paulò Euripides. Sed Poëtis licet adjuncta rei immutare, & comminiſci nova; ut dicitur in Epiſt. ad Piſ.

141. *Aliud quod juſſit ſplendida bilis.*] Aliud convicium, quod ſuggerebat iracundia, ſeu furor è flava bili. Alii atram bilem interpretantur. Perſ. Sat. 3. v. 8. *Vitrea bilis.*

142. *Pauper Opimius.*] Opimia gens Romæ præclara celebritatem dedit Opimiano etiam vino & marmori. Hic *pauper* dicitur ob ſordidam avaritiam, cui deeſt tam quod habet quam quod non habet ut habet adagium.

143. *Vejentanum.*] Vinum inſipidum & vile è Vejentano Hetruriæ agro. meminit Perſ. Sat. 5. v. 147.

. . . . Vejentanumque rubellum
Exhalet vapidâ læſum pice ſeſſilis obba.

Feſtis diebus.] Quibus tamen lætitiæ causâ vinum optimum debet poni.

144. *Campanâ trullâ.*] Vaſe fictili è Campaniâ.

Vappam.] Corruptum vinum. lib. 1. Sat. 1.

146. *Claves.*] Ad arcas aperiendas, auferendoſque nummos Opimii.

152. *Men' vivo?*] Inquit expergiſcens ille è veterno, ad ſonitum pecuniæ commotæ, & ad voces jacturam illius minantes.

Hoc age. Quid vis?] Sermocinatio eſt lethargici vix evigilantis, & medici

Tu ceſſas? agedum: ſume hoc ptiſanarium oryzæ.
Quanti emtæ? Parvo. Quanti ergo? Octo aſſibus. Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis, pereamne rapinis?
Quiſnam igitur ſanus? Qui non ſtultus. Quid avarus?
Stultus & inſanus. Quid? ſi quis non ſit avarus:
Continuò ſanus? Minimè. Cur Stoice? Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger. Rectè eſt igitur, ſurgetque? Negabit;
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non eſt perjurus neque ſordidus. Immolet æquis
Hic porcum Laribus. Verùm ambitioſus & audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone

INTERPRETATIO.

quid moraris? age: accipe hanc pultem oryzæ. Quanti conſtat? Vili. Quanti, inquam? Octo aſſibus. Eheu, quid intereſt, utrum moriar ægritudine an furtis & rapinis? DAMASIP. *Quis ergò tandem ſapit?* STERTIN. *Is qui non vecors.* DAMASIP. *Quid avarus?* STERT. *Fatuus eſt & demens.* DAMASIP. *Ecquid? Si aliquis non avarus ſit, an proinde ſapiens?* STERTIN. *Nequaquam.* DAMASIP. *Quare, ô Stoice?* STERTIN. *Explicabo. Ægrotus iſte non eſt cardiacus: (crede tibi Craterum loqui) an ergo verè valet, atque exurget? Minimè; inquiet: nam latus vel renes afficiuntur acri morbo. Non eſt perjurus nec ſordidè parcus. Ille ſuem mactet benignis Laribus. Atqui eſt ambitioſus ac temerarius. Navi pergat Anticyram. Quid enim intereſt, utrum bona ſua*

ANNOTATIONES.

lethalem ſoporem diſcutere ſatagentis.

155. *Ptiſanarium.*] Diminutivum eſt à ptiſanâ. à πτίσσειν, pinſere, decorticare, eſt πτισάνη vel πτισσάνη, ptiſana, ſeu hordeum piſtum & à cortice purgatum, unde fit puls optimi & ſalubris ſucci reſtaurandis viribus accommodati. Galen. lib. 1

Oryza] Ex oryzâ, gall. *du ris*, fit pariter, ut ex hordei farinâ, puls ſanitati perutilis. Plin. lib. 18. cap. 7. *Indi maximè quidem oryzâ gaudent Italicâ* (Alſ. ut Itali) *è quâ ptiſanam conficiunt quam reliqui mortales ex hordeo. Oryzæ quidem folia carnoſa, porro ſimilia, ſed latiora: altitudo cubitalis, flos purpureus, radix gemmæ rotunditatis.*

156. *Quanti emtæ.*] Adverte ſordes avari moribundi plus quidem etiam tum anxii de pretio remedii neceſſarii ad ſalutem, quam de propriâ ſalute.

Octo aſſibus.] Alſ. octuſſibus. Gallicâ monetâ circiter *deux ſols dix deniers.*

158. *Quiſnam igitur ſanus?*] Damaſippus loquitur cum Stertinio.

161. *Cardiacus.*] Ore ventriculi affectus: laborans eo morbo, quem Græci καρδιαλγίαν nuncupant; Gall. *mal d'eſtomac.*

Craterum.] Illuſtrem medicum tempore Auguſti. Eum laudat Perſius Sat. 3. v. 65. nec non Tullius ad Atticum.

164. *Immolet æquis hic porcum Laribus.*] Laribus diis domeſticis creditam hominum curam veteres exiſtimabant. Hinc iis ſacrificabant ſive ut a vitiis ac malis eſſent liberi eorum præſidio ſive pio collatâ ope grati. Quoniam verò mater Larium Mania dicebatur, patrocinium illorum requirebant ad depulſionem inſaniæ, quæ Græcis μανία. *Porcum* ritu proprio Laribus immolari, patet ex Ode 23. lib. 3.

166. *Naviget Anticyram.*] Elleborum ſcilicet ibi quæſiturus, ad expurgandam inſaniam quâ laborat. Vide ſupra.

Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canuſi duo prædia, dives
Antiquo cenſu, natis diviſſe duobus
Fertur, & hoc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare, & ludere vidi;
Te Tiberi numerare, cavis abſcondere triſtem;
Extimui, ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coërcet.
Præterea ne vos titillet gloria, iure-

INTERPRETATIO.

projicias in barathrum, an acquiſitis utare nunquam? Servius Oppidius veteri cenſu locuples duo prædia duobus filiis Canuſi partitus eſſe narratur; moribundus autem vocaſſe liberos ad cubile, & ſic allocutus: Ex quo te, Aule, perſpexi tales ac nuces aperto ſinu portare, necnon largiri atque ludere: Te verò, *Tiberi, mæſtum ſupputare, & in cavis occultare; veritus* equidem *ſum ne vecordia diſpar vos teneret; ne tu Nomentanum, tu Cicutam imitareris. Quamobrem per deos Penates ambos obſecro, tu ne dilapides, tu ne augeas id quod pater ſufficiens arbitratur ac natura definit. Inſuper utrumque ſacramento obligabo, ne vos capiat ho-*

ANNOTATIONES.

Barathro.] Ventri admodum voraci. Quidam explicant, ambitioni quæ eſt veluti gurges. Propriè *barathrum* locus erat Athenis profundiſſimus, in quem demittebantur noxii & capite damnati. Senſus Horatii eſt: quid differt utrum prodigalitate an avaritia pecces, & ad inſaniam ruas.

168. *Servius Oppidius.*] Rem illuſtrat exemplo patris prudentiſſimi filios duos à diverſâ inſaniæ ſpecie deterrentis.

Canuſi] Hæc urbs eſt Apuliæ, de quâ lib. 1. Sat 5.

169. *Diviſſe.*] Diviſiſſe ſyncope.

171. *Aule.*] Fili mi

Talos.] Ne teſſeras luſorias Gall. *dez*, accipe Lector, ſed ocellatos. His enim non item illis luſitabant pueri. Sueton. Octav. cap. 83 *Animi laxandi causâ modò piſcabatur hamo: modò talis aut ocellatis, nucibuſque ludebat cum pueris minutis,* ubi *ocellatis* alii, alii *ocellis* legunt: alii etiam *ocellatis nucibus*, id eſt, ut oculi figuram compoſitis.

172. *Ferre ſinu laxo.*] Abſque magnâ curâ, negligenter.

173. *Tiberi.*] Alter hic eſt Servii Oppidii filius.

174. *Veſania diſcors.*] In pueris nempè elucebant mores, jam ſtudia micabant, Aulus propendebat in prodigalitatem, Tiberius ad avaritiam vergebat.

175. *Nomentanum.*] Hominem profuſione & luxuria famoſum: de eo lib. 1. Sat. 8.

Cicutam.] Fœneratorem avaritiæ ſordidæ.

178. *Natura coërcet.*] Nimirum illa paucis contenta duntaxat requirit quod ſufficiat.

179. *Ne vos titillet gloria.*] Ne vos ambitione duci & teneri contingat ne ambiatis ullum magiſtratum, ædilitatem, præturam, &c.

Jurando obſtringam ambo: uter ædilis fuerit, vel
Veſtrum prætor; is inteſtabilis & ſacer eſto.
In cicere, atque fabâ, bona tu perdaſque lupinis,
Latus ut in circo ſpatiere, aut æneus ut ſtes;
Nudus agris, nudus nummis inſane paternis?
Scilicet ut plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Ajacem, Atrida, vetas cur?

INTERPRETATIO.

utrum cupiditas *uter veſtrum ædilis aut prætor fuerit, is teſtimonii expers & execrandus eſto.* Nempè *ut in circo magnificè incedas, vel ſtes ex ære conflatus, tu ſtulte opes in cicere & fabâ & lupinis effundas, ac prædiis & pecuniis à patre acceptis ſpoliere?* Nimirum *ut plauſus quos accipit Agrippa, tu* quoque *accipias*, quaſi *vafra vulpes generoſum leonem amulata?* O *Atrida, quare prohibes ne quiſpiam curet ſepeliendum Ajacem?*

ANNOTATIONES.

181. *Inteſtabilis.*] Adempto jure teſtimonii dicendi & condendi teſtamenti infamis. Gell. lib. 6. cap. 7. & lib. 15. cap. 13.

182. *In cicere, atque fabâ.*] Ejuſmodi nempè donaria & congiaria faciebant demulcendæ & captandæ plebis gratiâ, qui ad magiſtratus ſibi viam munire ſtudebant: ſpargebant in vulgus legumina quæ magni tum æſtimabantur à populo nondum locuplete & ſuperbiente. Plin. lib 18. cap. 12. varia cicerum genera affert: ejuſdem verò capitis initio ita ſcribit: *Inter legumina maximus honos faba: quippè ex quâ tentatus ſit etiam panis.* cap. 14. *lupino*, inquit, *uſus eſt proximus; cùm ſit & homini, & quadrupedum generi ungulas habenti communis.* & poſtea: *maceratum calidâ aquâ homini quoque in cibo eſt.*

183 *Latus ut in circo, &c.*] Ut in circo magnificè & glorioſè ambules, cùm ædilis ex more ludos Florales procurabis; cumque munera etiam plebi diſperges, ad benevolentiam ejus aucupandam, atque majores aliquando magiſtratus capeſſendos. Perſ. Sat. 5. v. 177.

. . . . *cicer ingere largè*
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes.

Æneus ut ſtes.) Ut erigatur tibi ſtatua ex ære.

184. *Nudus agris, &c.*] Plures certè bona ſua profuderunt in muneribus & donariis: & Milo quidem tria dicitur patrimonia conſumpſiſſe auram venando popularem congiariis.

185. *Agrippa.*] Auguſti gener, populo item dilectiſſimus. de eo lib. 1. Od. 6.

186. *Aſtuta ingenuum, &c.*) Tu puſillus magnos perperam æmulatus. Sunt qui alludi velint ad Æſopi fabulam de vulpe ſeu aſino Cumano leoninis exuviis induto.

187 *Ne quis humaſſe velit, &c.*) Novus dialogus, quo ambitioſos pariter inſanire demonſtratur. aſſeriturque id quod eſt ſupra v. 45. *Hac magnos formula reges tenet.* Itaque Stertinius ſeu plebeius quiſpiam inducitur loquens cum Agamemnone, qui quidem, ut *regum maximus* appellatur, grande piaculum non dubitat perpetrare; videlicet propriam filiam ambitioni ſuæ magis immolat quàm Dianæ aut publicæ utilitati. Vide Euripid. Iphigen. in Aulide.

Ajacem.) Telamonis filium, excepto Achille ſolo, fortiſſimum Græcorum; eorumque *inſigne propugnaculum*, atque inter ceteros *capite & latis humeris eminentiorem*: teſte Homero Iliad. 2.

Rex ſum. Nil ultra quæro plebeius. Et æquam
Rem imperito : ac ſi cui videor non juſtus, inulto
Dicere quæ ſentit permitto. Maxime regum
Dii tibi dent captâ claſſem deducere Trojâ.
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Conſule. Cur Ajax heros ab Achille ſecundus
Putreſcit, toties ſervatis clarus Achivis;
Gaudeat ut populus Priami Priamuſque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere ſepulcro?
Mille ovium inſanus morti dedit, inclytum Ulyſſem
Et Menelaum unà mecum ſe occidere clamans.

INTERPRETATIO.

AGAMEMNON. Quia *rex ſum*. STERTIN. Ego *unus è plebe nihil amplius interrogo*. AGAMEM. Quin & *rem juſtam jubeo. Quod ſi quis me iniquum judicat, huic per me licet impunè loqui quicquid cenſet*. STERT. O *regum maxime, tibi numina largiantur, ut expugnatâ Trojâ claſſem reducas* incolumem. *Igitur interrogare, ſtatimque reſponſum dare permittis?* AGAMEM. *Permitto*. STERTIN. *Quare Ajax Heros poſt Achillem maximus computreſcit, Græcis toties liberatis inclytus? An ut lætetur populus Priami* ipſeque *Priamus* quod ille maneat *inſepultus, per quem tot adoleſcentes patriâ ſepulturâ privati ſunt?* AGAMEM. Imò quod *mille oves furens trucidavit, vociferans; mactare ſe præclarum Ulyſſem, ac Menelaum, atque ipſum me*.

ANNOTATIONES

& 5. vide lib. 2. Od. 4.

Vetas cur?] Ajacem propriâ manu interfectum Teucer frater ad ſepulturam efferre moliebatur: at prohibitus eſt juſſu Agamemnonis, eò quod hoſtilem in Græcos animum ille præbuiſſet, ut mox explicabitur.

188. *Nil ultra quæro.*] Quidam legunt, *quære*, ut continuus ſit Agamemnonis ſermo.

195. *Gaudeat ut populus Priami, &c.* Gaudium nempè hoſtibus Trojanis ingens parat: ex Iliad 1.

Priamus.] Is non Trojæ ſolùm, ſed propè totius Aſiæ rex: pater Hectoris, Paridis, aliorumque numero 50 teſte Cic. Tuſc. 1. quorum 17. è legitimâ uxore. Hos bello Trojano fere omnes vidit ab hoſtibus occiſos: ipſe denique Trojâ captâ interemptus à Pyrrho Achillis filio.

197. *Mille ovium inſanus morti dedit, &c.*] De armis Achillis mortui contendit Ajax cum Ulyſſe; causâ verò cecidit: unde irâ & furore percitus in Græcos ulciſci putans, pecudes benè multas trucidavit. Demum ad mentem reverſus facinoris pudore ſemet gladio peremit. Vide Sophocl. Ajac. flagell. Ovid. Metam. 13. &c.

Mille ovium.] De hac loquendi formula, *mille hominum, &c.* Gell. l. 1, cap. 16. Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 5.

198. *Menelaum.*] Agamemnonis fratrem, Spartæ regem: cujus uxor Helena à Paride rapta Trojæ incendio flammas ſuppeditavit.

Unà mecum ſe occidere clamans] arietes nempè grandiores ac boves occidens Ajax arbitrabatur ſe mactare Agamemnonem, Ulyſſem, Menelaum; & ſcommata etiam in eos jactabat. Sophocl. cit. Juvenal. Sat. 14.

Hic bove percuſſo mugire Agamemnona credit.

Tu cùm pro vitulâ ſtatuis dulcem Aulide natam
Ante aras, ſpargiſque molâ caput improbe ſalsâ:
Rectum animi ſervas? Quorſum? Inſanus quid enim Ajax
Fecit, cùm ſtravit ferro pecus? abſtinuit vim
Uxore & nato: mala multa precatus Atridis;
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violavit Ulyſſem.
Verùm ego, ut hærentes adverſo littore naves
Eriperem, prudens placavi ſanguine divos.
Nempè tuo, furioſe. Meo, ſed non furioſus.

INTERPRETATIO.

STERT. *At at, quando tu in Aulide filiam dilectam loco juvencæ altaribus admoves, caputque molâ ſalsâ ſcelerate conſpergis, num tenes judicii æquitatem?* AGAM. *Quid* loqueris? STERT. *Enimvero quid peccavit Ajax furioſus, quando pecudes enſe jugulavit? haud conjugem & filium læſit, diras* quidem *in filios Atrei jactavit; at nec Teucrum nec ipſum Ulyſſem percuſſit.* AGAM. *Atqui ut abſtraherem naves inique littore detentas, ego ritè numina placavi ſanguine.* STERT. *Tuo videlicet, inſane* AGAM. *Meo,* inquam, *ſed minimè inſanus.*

ANNOTATIONES.

199 *Tu cùm pro vitulâ. &c.*] Vide Euripid. Iphigen. in Aulide, Virgil. Æn. 2. v. 116.

Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſâ.

Porrò totam hanc fabulam confinxerunt Poëtæ ex hiſtoria Jephtæ: lib. Judic. cap. 11. Item ex ſacrificio Abrahæ: Geneſ. cap. 22. Præclarè Cicero lib. 3. n. 95. *Quid Agamemnon, cùm devoviſſet Dianæ quod in ſuo regno pulcherrimum natum eſſet illo anno* (obſerva Lector, hiſtoriæ varietatem ſeu variam narrationem) *immolavit Iphigeniam. quâ nihil erat eo quidem anno natum pulcrius? Promiſſum potiùs non faciendum, quàm tam tetrum facinus admittendum fuit. Ergo & promiſſa non facienda nonnunquam.* Sic profectò & Jephte culpatur, tum quod vovit ſtultè, tum quod putavit ſtultum votum adimplendum eſſe.

Statuis dulcem Aulide natam ante aras.] Ad Aulidem Bœotiæ portum detinebatur claſſis Græcorum, ſuſpenſis ventis, & graſſante peſtilentiâ, ob Dianæ cervum ab Agamemnone imprudenter venando interfectum. Quâ de re conſulti Vates, reſponderunt placandos eſſe Deos mactatâ Iphigeniâ Agamemnonis filiâ. Itaque ſacrificio peracto Græci proſperam navigationem habuerunt, Trojamque exciderunt. Euripid. cit. Ovid. Metam. 12. Alii aliter. Vide Cicer. ante cit. Offic. 3.

200. *Spargiſque mola caput. &c.*] Ex ſolemni ritu ſacrificorum; qui quidem talis erat: 1. Inter cornua victimæ deponebant molam ex farre molito & ſale, unde facta vox *immolare*. Vide lib. 3. Od. 23. ubi *farre pio & ſaliente micâ*. 2. In caput hoſtiæ effundebatur vinum; è quo priùs tum Sacerdos tum aſtantes deguſtare ſeu delibare ſolebant: hincque dicta libatio. 3. Ipſe manu ſetas evellebat inter hoſtiæ cornua, atque in ignem velut prima libamina projiciebat. 4. Victimarius mandabat hoſtiam cædere ac jugulare. 5. Aruſpex cultro ferreo viſcera explorabat, an perlitatum foret. 6. Miniſtri è ſingulis viſceribus ac membris certas partes exſecabant, farinaque involutas & in calathis compoſitas ſacrificanti offerebant: hic verò aris imponebat, accenſoque foculo cremabat. 7. Epulas inſtruebant, circum aras ſaltabant, choreas ducebant, hymnos Diis concinebant.

203. *Uxore.*] Tecmeſſâ. *nato*, Euryſace. *Atridis*, Agamemnoni & Menelao.

204. *Teucrum.*] Fratrem ſuum.

Qui

Qui ſpecies alias veris, ſceleriſque tumultu
Permiſtas capiet, commotus habebitur; atque
Stultitiâne erret, nihilum diſtabit an irâ.
Ajax immeritos dum occidit, deſipit, agnos?
Cum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum eſt, vitio tibi cum tumidum eſt cor?
Si quis lecticâ nitidam geſtare amet agnam,
Huic veſtem ut natæ, paret ancillas, paret aurum,

INTERPRETATIO.

STERT. Verùm *qui ſpeciebus falſis & ſcelere confuſis conſpurcatiſque ducitur*, certè *furioſus cenſeri* debet: *nec intereſt utrum per inſaniam an per iram peccet*. Nunquid *Ajax inſanit, cùm agnos perimit innocentes?* an tu *mente ſanâ es*; *quando ſponte crimen perpetras ob vanam gloriam?* utrum *culpâ caret animus dum ſuperbis?* Age verò, *ſi quis agnam lecticâ circumferre gaudeat; ac velut filiæ veſtes, aurum, famulas tribuat;*

ANNOTATIONES.

Ulyſſem.] Cui tamen Ajax iratus maximè.

208. *Qui ſpecies alias veris, &c.*] Urget Stertinius, quaſi diceret: imò furioſus es ac demens, quippè falſis rerum ſpeciebus illuſus, atque (ut ait Tull. Tuſc. 5. n. 98.) *mentem* habes *imbutam pravitatis erroribus*. Quod ſi *animo ſtares*, ſi *commotus* non eſſes, veras utique ſpecies habuiſſes, *rectum animi ſervaſſes*, atque adeo intellexiſſes hominis cædem haud placere numinibus, à quibus vita nobis tribuitur: neque vanâ honoris cupiditate deceptus crimen infandum ſpecioſâ religionis umbrâ velatum ſtultè admiſiſſes. Certè ſana mens *cauſas rerum & conſecutiones videt*. Cic. de finibus 2. n. 45.

212. *Ob titulos inanes.*] Vanæ gloriæ, ſummi Græcorum imperii, ambitioſi nominis ſtudio, ut totius Græciæ exercitûs imperator dicaris. Vide Iliad. 2. ſub finem: ubi numerantur & nominantur reges ac duces Græcarum copiarum. Præcipui verò iſti: Achilles Myrmidonum, Ulyſſes Ithacenſium, Thoas Ætolorum, Idomeneus Cretenſium, Tlepolemus Rhodiorum, Philoctetes Melibæorum, Ajax Telamonius Salaminiorum, Ajax Oileus Locrenſium, Meneſtheus Athenienſium, Neſtor Pyliorum, Diomedes Argivorum, Menelaus Lacædemoniorum, Agapenor Arcadiorum, &c. Quibus omnibus, id eſt navibus circiter mille ac ducentis, virorum autem millibus centum & viginti præerat Agamemnon Mycenenſium rex.

213. *Stas animo.*] An non tua mens de ſuâ ſede mota ac dejecta eſt? cum enim ſtat illa, rectè ſentit, rectè cogitat, rectè agit.

Purum eſt, vitio tibi cùm tumidum eſt cor?] Alii ſic interpungunt: *purum eſt vitio, tibi cùm tumidum eſt cor?* certè bonus utrobique ſenſus.

214. *Si quis lecticâ, &c.*] Aliud argumentum à ſimili. Porrò ne cui ea ſimilitudo videatur futilis aut inſulſa, legas lib. 2. Reg. cap. 12. ubi Nathan Propheta ex pari ſimilitudine Davidem regem redarguit: *Pauper nihil habebat omnino præter ovem unam parvulam, quæ creverat apud eum cum filiis ejus, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.* Item Sueton. Calig. cap. 55 nimirùm Imperator ille equo ſuo, *præter equile marmoreum, & præſepe eburneum, præter & purpurea tegumenta, ac monilia è gemmis, domum etiam & familiam & ſupellectilem dedit, quo lautiùs nomine ejus invitati acciperentur: conſulatum quoque traditur deſtinaſſe.* Quid verò Xerxes Plata-

Pupam aut pupillam appellet, fortique marito
Deſtinet uxorem : interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid, ſi quis natam pro mutâ devovet agnâ?
Integer eſt animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava
Stultitia, hic ſumma eſt inſania. qui ſceleratus,
Et furioſus erit, quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc age luxuriam & Nomentanum arripe mecum :
Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hîc ſimul accepit patrimonî mille talenta,

INTERPRETATIO.

puellam vel puellulam nominet; atque viro generoſo conjugem dare velit : iſti Prætor edicto omnem auferat poteſtatem; curaque ſit penes cognatos ſapientes. Quid ſi aliquis filiam loco agnæ mutæ addicit morti? *an mente conſtat? Nequaquam affirmes. Itaque ubi eſt iniqua fatuitas, ibi ſumma eſt inſania. Qui improbus, erit pariter inſanus. Quiſquis præclaræ exiſtimationis avidus fuerit, hunc attonitum fecit Bellona ſanguinolenta.* SIART. ad DAMAS. *Jam verò mecum excute luxuriam & Nomentanum. quippè ratio probabit luxurioſos deſipere & furere. Iſte ubi à patre accepit mille talenta.*

ANNOTATIONES.

no arbori donans aureum monile, aſſiduumque ſatellitem, ex eorum numero qui immortales vocabantur? Herodot, lib. 7. vide annot. lib. 2. Od. 15. v. 4.

216. *Puſam aut puſillam.*] Puſus & puſa, unde puſilla & puſio, idem ſignificant quod puer, & puella : Varro 6. de Ling. Lat. Alii legunt, *pupam & pupillam.*

217. *Interdicto huic omne adimat jus Prætor*] Huic homini tanquam malè ſano Prætor interdicat omni jure adminiſtrandi bona ſua.

218. *Abeat tutela.*] Bonorum illius adminiſtratio ſeu procuratio transferatur & committatur propinquis. Lex 12. tab. Ita ſtatuebat : *ſi furioſus exiſtit, agnatorum gentiliumque in eo pecuniaque ejus poteſtas eſto.*

219 *Quid ſi quis natam, &c.* Quid ergo Agamemnon morti addicens filiam, & aris devovens, num integrâ mente eſt?

221. *Qui ſceleratus, & furioſus erit.*] Non abludit quod legitur apud Iſai. cap. 35. *Via ſancta vocabitur & directa, ita ut ſtulti non errent per eam.*

221. *Vitrea fama.*] Vel, fragilis; vel ſplendens, inſtar vitri.

222. *Hunc circumtonuit, &c.*] Hunc bellicæ gloriæ plus æquo avidum & ſtultè appetentiorem ſcilicet attonitum indeque veſanum reddidit Bellona bellorum Dea. Juvenal. Sat. 4. v. 123.

. . . . *ut fanaticus œſtro*
Percuſſus Bellona tuo.

Græcis ἐμβρόντητος, veſanus, fulmine vel tonitru ſtupefactus : ἐμβροντησία, ſtupor, veſania.

224. *Nunc age luxuriam, &c.*] Oſtendimus inſanire avaros & ambitioſos : modò luxurioſos arripiamus, omneſque Nomentani ſimiles.

Nomentanum.] Hominem profuſione & luxuriâ famoſum. de eo jam lib. 1. Sat. 8. & lib. 2. Sat. 1.

226. *Hic ſimul accepit, &c.*] Statim atque Nomentanus pinguem hereditatem accepit, eam dilapidare totam aggreditur.

Mille talenta,] Gallicæ monetæ, *ſix*

Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant. quid tum? venere frequentes:
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid & horum
Cuique domi eſt, id crede tuum: & vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis reſponderit æquus.
In nive Lucanâ dormis ocreatus, ut aprum

INTERPRETATIO.

ſtatim venire manè in ſuam domum jubet piſcatores, pomarios, aucupes, myropolas, turbamque ſceleratam Hetruſci vici, ſcurras, fartores, denique macellum totum ac Velabrum. Quid inde? magno numero confluxere. Leno proſequitur: Quicquid habeo, quicquid etiam illorum ſinguli domi habent, tuum illud puta: ac ſeu nunc, ſeu cras poſce. Audi quid ad hæc repoſuerit bonus adoleſcens: In nivibus Lucaniæ pernoctas ocreas indu-

ANNOTATIONES.

cens mille ècus: ſi quidem unum quodq; Talentum ad rationes noſtras facit nummos ſexcentos.

227. *Pommarius.*] Qui fructus ſive poma omnis generis vendit.

228. *Unguentarius.*] Pharmacopola. lib. 1. Sat 2. Gall. *Parfumeur.*

Tuſci turba impia vici.] Quotquot voluptatum aſſeclæ & miniſtri habitant vicum Tuſcum; qui palatium inter & capitolium ſitus eſt: dictus à Tuſcis incolis. Quam appellandi rationem variè quidem explicant. Varro de Ling. Lat. lib. 4. Tit. Liv. lib. 2. Dionyſ. Halic. vide Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 18. In eo meretrices habitarunt; item unguentarii: unde & Thurarius dictus eſt: certè malæ famæ notam habuit. Plaut. Ciſtell. *Tu eo modo indignè detem quæras corpore.* Et Curcul. *in Tuſco vico, ibi ſunt homines qui ipſi ſeſe venditant.*

229. *Scurris.*] Gall. *Bouffons.*

Farter.] Qui aves farcit & ſaginat: qui lucanicas aliaque id genus farcimina facit & condit.

Cum Velabro omne macellum.] Cuncti ſimul cupediarum ac delicarum artifices & miniſtri.

Velabro.] Velabrum à vehendo dictum volunt aliqui cum Varrone lib. 4. de Ling. Lat. paluſtris & aquoſus pridem locus erat, per quem etiam Tiberis defluxit donec ab Auguſto in alveum eſt coactus: quemadmodum dicetur in Arte Poet. v. 67. hinc & Tibul. lib. 2. Eleg. 5.

At quà Velabri regio patet, ire ſolebat
Exiguus pulsâ per vada linter aquâ.

Exinde vicus fuit Romæ celebris; ex quibuſdam, in foro boario: ex aliis, in foro olitorio; hod. *S Giorgio in Velabro.* Nomen alii deducunt ex eo quod locus erat obtentus velis, ſub quibus vendebantur oleum, caſei, & ſimilia. Plaut. Captiv. *quaſi in Velabro olearii.* Martial. lib. 13. Epigr. 32. caſeum Velabrenſem commendat.

Macellum] Locus obſoniis vendendis Romæ deſtinatus: à mactandis pecoribus ac venumdandis appellatus: vel à quodam Macello nomine, cujus domus olim ibi diruta fuerit. Alii aliter.

231. *Leno*] Hic vel a leniendo, vel ab alliciendo dictus accomodatum planè ſuo nomini ſermonem habet ad juvenem prodigum.

233. *Æquus.*] Ironicè. Nomentanus ſcilicet erga nequam illos homines ac jucundos libidinum miniſtros benignus ac liberalis.

234. *In nive Lucanâ, &c.*] Quantas, inquit, pro me fers ærumnas, ve-

Cœnem ego : tu piſces hiberno ex æquore verris :
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam. aufer ;
Sume tibi decies : tibi tantumdem : tibi triplex,
Unde uxor mediâ currat de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
(Scilicet ut decies ſolidum exorberet) aceto
Diluit inſignem baccam : quî ſanior, ac ſi
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam ?
Quinti progenies Arrî, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis pravorum & amore gemellum,

INTERPRETATIO.

tus, ut aprum ego comedam : tu piſces hyeme in mari quæris mihi. *Ego* certè *deſes haud mereor tantas* opes *habere. Tolle, accipe tibi decies* centena millia ſeſtertiûm : *tibi tantumdem : triplum* verò *tibi, per quem feſtinat conjux mediâ nocte accerſita. Æſopi filius margaritam eximiam ex aure Metellæ ablatam aceto liquefecit, nempè ut abſorberet decies* centena *ſimul. nonne tam inſanus quàm ſi idipſum projeciſſet in currentem fluvium aut in cloacam ? Filii Q. Arrii, par fratrum illuſtre, improbitate & ſcurrilitate & criminum ſtudio ſimillimum ;*

ANNOTATIONES.

nando in Lucaniæ montibus ac ſilvis, vel dum nivibus rigeſcunt, ut mihi apros afferas ! de Lucaniâ, in Epod. 1. ſub finem.

235. *Verris.*] Hinc retis genus piſcatorum vocarunt *everriculum*. Non. Marcel.

237. *Sume tibi decies.*] En vobis præmia rependere ſtatui : dono videlicet tibi, venator, decies centena millia ſeſtertiûm : tantumdem quoque tibi, piſcator. tibi verò triplum, ô leno, qui ſedulo mihi voluptates procuras.

239. *Filius Æſopi, &c.*] Æſopus Tragœdus fuit locuples admodum & luxurioſus. Clodius pariter ejus filius decoxit ab eo relictam ſibi hæreditatem ducenties ſeſtertiûm, ut aiunt : & cùm à Cæciliâ Metellâ adamaretur, pendentem ex ejus aure margaritam ingentis pretii detraxit, atque aceto liquefactam exorbuit. Vide Valer. Max. lib. 9. cap. 1. Macrob. lib. 3. c. 14. Plin. lib. 9. cap. 35. ubi de Cleopatræ Antoniique epulis pariter luxurioſis ; ſubditque : *Prior id fecerat Romæ in unionibus magnæ taxationis Clodius Tragœdi Æſopi filius, relictus ab eo in amplis opibus heres ; ne in Triumviratu ſuo nimis ſuperbiat Antonius, penè hiſtrioni comparatus, &c.* Caligula quoque pretioſiſſimas margaritas aceto liquefactas ſorbuit. Sueton. Calig. cap. 37.

240. *Scilicet ut decies ſolidum exorberet.*] Plin. mox cit. *Duo fuere maximi uniones per omne ævum : utrumque poſſedit Cleopatra Ægypti reginarum noviſſima, per manus Orientis regum ſibi traditos. Hæc cum exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, ut regina meretrix lautitiam ejus omnem apparatumque obtrectans, quærente eo quid aſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit, unâ ſe cœnâ centies ſeſtertiûm abſumpturam. &c.*

Aceto diluit.] Hanc inelle vim aceto, docet Vitruv. lib. 8. cap. 3. Macrob. lib. 3. cap. 17. Plin. cit. *Ex præcepto miniſtri unum tantùm vas ante eam poſuere aceti, cujus aſperitas viſque in tabem margaritas reſolvit.* Idem lib. 23. cap. 1. ſub finem. *acetum ſaxa rumpit infuſum, quæ non ruperit ignis antecedens.*

243. *Quinti progenies Arri, &c.*] Pariter leves ac luxurioſi duo frat-

Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemptas.
Quorſum abeant ſani? cretâ an carbone notandi?
Ædificare caſas, ploſtello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longâ,
Si quem delectet barbatum; amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe evincet amare,

INTERPRETATIO

aſſueti comedere luſcinias magno pretio *emptas; quâ parte credantur ſapere? an candido, an atro lapide notandi? Si vetulus quiſpiam gaudeat extruere domunculas, parvo currui mures alligare, ludere par impar, equitare in longo fuſte;* hunc dicas *agi veſaniâ. Si ratio vincat, amare puerilius eſſe quàm iſta;*

ANNOTATIONES.

Q. Atrii filii. Is videtur eſſe, de quo ſupra v. 86.

245. *Luſcinias ſoliti impenſo prandere.*] Valer. Max. cit. Æſopi Tragœdi filius, inquit, *non ſolùm perdita ſed etiam furioſa luxuria juvenis, cantu commendabiles aviculas immanibus emptas pretiis in cœnâ pro ficedulis ponere, aceteque liquatos magnæ ſummæ uniones potionibus aſpergere ſolitus, ampliſſimum patrimonium velut amaram ſarcinam quàm celerrimè abjicere cupiens.* Plin. lib. 10. cap. 51. *Inſignis eſt Æſopi hiſtrionis tragici patina ſexcentis millibus ſeſtertium taxata: in quâ poſuit aves cantu aliquo aut humano ſermone vocales, nummis ſex ſingulas coemptas: nullâ aliâ inductus ſuavitate, niſi ut in his imitationem hominis manderet, ne quæſtus quidem ſuos reveritus illos opimos & voce meritos: dignus prorsùs filio, à quo devoratas dixi margaritas.*

Prandere.] Vox fortaſſe ad augendam invidiam poſita. Nam qui tam exquiſitas dapes prandebant, quas non cœnabant? Si quidem ex Plutarcho Sympoſ. 8. cap. 6. prandium erat matutina quæpiam eſitatio, ſine apparatu, ex obviis quibuſlibet; cœna verò convivium paratum & elaboratum. Unde & ſoli prandebant, at cœnabant in cœtu amicorum; unde nomen. Vide Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 21.

246. *Quorſum habeant ſani?*] Quomodo ſanis annumerentur. Marcilius haud abſurdè corrigit; Quorſum abeant? ſanin'? cretâ an carbone notandi?

Cretâ, an carbone notandi?] An laudandi, an vituperandi? Perſ. Sat. 5. v. 108.

Illa priùs cretâ, mox hac carbone notaſti.

247. *Ædificare caſas, &c.*] Amantes etiam deſipere jam probat; tanique puerilia agere, quam ſolent pueri domunculas extruentes è cæno & lapillis; mures velut jumenta ad ploſtellum alligantes, &c.

248. *Ludere par impar.*] Sicut pueri manu prementes copiam nucum, fabarum, caſtanearum, nummorum, divinandum alii aliis proponunt, ſitne par numerus, an impar. Sic tamen viri luſitarunt interdum, imò & Auguſtus. Sueton. Octav. cap. 71. *Alea rumorem nullo modo expavit: luſitque ſimpliciter & palam oblectamenti causâ etiam ſenex.* Et poſtea: *ſcribit ad filiam: Miſi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos ſingulis convivis dederam, ſi vellent inter ſe, inter cœnam vel talis vel par impar ludere.* De his Jul. Pollux lib. 9. cap. 7. Ovid.

Eſt etiam, par ſit numerus, qui dicat, an impar;
Ut divinatas auferat augur opes.

Equitare in arundine longâ] Ita cum filiolis luſiſſe narratur ſapiens ille Socrates; nec ſupervenientem Alcibiadem erubuiſſe.

249. *Si quem delectet barbatum*] Id eſt, ſi quis barbatus & ſenex ludos iſtos

Nec quicquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciaſne quod olim
Mutatus Polemon: ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia: potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri?

INTERPRETATIO.

nec ullum eſſe diſcrimen utrum in arena ludas iiſdem ludis quibus olim ludebas tres annos natus, an amore meretricis anxius lacrymere: rogo te, num acturus ſis quod Polemo quondam egit errore liberatus? an abjicies morbi ſigna, faſcias, palliolum, faucium operimenta: quemadmodum ille comeſſatus narratur coronas capite detraxiſſe, ſtatim ac reprehenſus eſt à ſobrio præceptore.

ANNOTATIONES.

pueriliter conſectetur, ac totus iis incumbat. Nam, ut dixi, tum paulò ante tum alibi, nugari ac ludere viri graves aliquando viſi ſunt. Vide Sat. 1. hujus lib.

254. *Mutatus Polemon.*] Is adoleſcens Athenienſis luxuriâ perditus, die quadam ebrius & comeſſabundus ſcholam Xenocratis ingreſſus eſt: hunc verò cum de temperantiâ, ſobrietate, pudicitiâ vehementer diſputantem audiſſet, adeo commotus eſt ejus oratione, ut luxurioſum morem exemplo ejurarit. Quin & factus Xenocratis diſcipulus poſt ipſum docuit magnâ cum laude. Diog. Laert. l. 4. Valer. Max. lib. 6 cap. ult. Suidas, &c. Meminit & S. Ambroſ. lib. de Eliâ, cap. 12.

255. *Faſciolas.*] Integumenta pariter & ornamenta, quibus tibias & crura præligabant ac vinciebant præſertim molles: Græci periſcelidas vocant: Latini ſubligar, caligas, bracas, feminalia: Gall. *bas & baut de chauſſes.* Cic. de Haruſp. reſpon. *P. Clodius à mitrâ à muliebribus soleis, à purpureis faſciolis, à ſtrophio . . . eſt factus repente popularis.* Quintil. l. 11. c. 3. *faſcias quibus crura veſtiuntur.*

Cubital.] Pulvillum cœnantis cubito ſupponendum aliqui interpretantur ab ſurdè quidem: Nam quid ad rem? Imò erat palliolum quoddam ſuper humeros ad cubitos uſque protenſum, caput etiam cucullo protegens contra frigus. Quintil. mox cit.

Focalia.] Torques, coronas floreas, inquiunt. Imò colli ac faucium involucrum & fomentum, è faſciis laneis. Vide Perſ. Sat. 1. v. 17. annot. Quintil. cit. *palliolum, ſicut faſcias quibus crura veſtiuntur, & focalia, & aurium ligamenta, ſola poteſt excuſare valetudo.* Senec. Natur. quæſt. 4. *videbis quoſdam graciles, palliolo focalique circumdatos.* Martial. lib. 14. Epigr. 142.

Si recitaturus dedero tibi forte libellum,
Hoc focale tuas aſſerat auriculas.

& lib. 4 Epigr. 41.

Quid recitaturus circumdas vellera collo?

Potus ut ille dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas.] Valer. Max. cit. *Polemo . . . vino gravis, unguentis delibutus, sertis capite redimito, pellucidâ veſte amictus, patentem Xenocratis ſcholam intravit turbâ doctorum hominum refertam . . . . Cujus gravitate ſermonis reſipiſcere coactus, primùm coronam capite detractam projecit; paulò poſt brachium intra pallium reduxit; procedente tempore oris convivalis hilaritatem depoſuit; ad ultimum totam luxuriam exuit.*

257. *Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.*] Ex Diogene Laertio cit. & aliis Xenocrates valde ſobrius & continens fuit. Ergò quod *impranſus* hic dicitur ille: Et quod ait Perſius Sat. 3. v. 85. *cur quis non prandeat, hoc eſt?* ſimiliter utrobique notat ſobrietatem philoſophorum ſemel in die cibum ca-

Porrigis irato puero cum poma; recuſat.
Sume catelle: negat. ſi non des; optat. amator
Excluſus qui diſtat? agit ubi ſecum, eat an non,
Quo rediturus erat non arceſſitus, & hæret
Inviſis foribus. Nec nunc, cùm me vocet ultrò,
Accedam? an potiùs mediter finire dolores?
Excluſit, revocat, redeam? non ſi obſecret. Ecce
Servus non paulò ſapientior. O Here; quæ res
Nec modum habet neque conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. In amore hæc ſunt mala: bellum,

INTERPRETATIO.

Si offers poma irato puero, reſpuit. Accipe mi *puſille*, inquies; ille *abjicit. Quod ſi deneges, efflagitat. In quo differt amator expulſus, cùm animo pugnat; redeat*ne acceſſitus, *an non, eò quo reverſurus fuerat* etiam *non revocatus: nec recedit ab infeſtâ januâ? Quamvis me modò ſponte accerſat, an ibo? an potiùs finem doloribus conquiram? Repulit;* jam *accerſit*: an revertar? *minimè, licet precetur. En famulus longè prudentior. O domine, conſilio & ratione haud geritur negotium modo & ratione carens. In amore hæc ſunt incommoda; bellum,*

ANNOTATIONES.

pientium, ne *multo cibo & potione completi minùs rectè uti poſſent mente* ac ingenio; ut loquitur Cic. Tuſc. 5. Porrò ut ſiccus Xenocrates, ita & caſtus: Nam & Phrynes & Laidis nobilium meretricum blandimentis atque illecebris nequicquam tentatus pudore ſuffudit ipſas impudentes; quæ demum victæ prædicarunt non virum illum ſed ſtatuam viſum eſſe. Diog. Laert. lib. 4. &c.

Correptus voce Magiſtri.] Valer. Max. ante cit. *Non contentus* Polemo *tam deformi introitu, conſedit etiam, ut clariſſimum eloquium & prudentiſſima præcepta temulentia laſcivia eluderet.* At Xenocrates *vultum in eodem habitu continuit; omiſſiſque de quibus diſſerebat, de modeſtiâ ac temperantiâ loqui cœpit. . . .* Itaque Polemo *unius orationis ſaluberrimâ medicinâ ſanatus, ex infami ganeone maximus Philoſophus evaſit. Peregrinatus eſt hujus animus in nequitiâ, non habitavit.*

258. *Porrigis irato puero, &c.*] Comparat actiones amatoris cum actionibus pueri.

259. *Amator excluſus.*] Ex Terentii Eunuch. Sc. 1. ubi Phædria expulſus à Thaide meretrice, ac poſt accerſitus ita ſecum agit ac deliberat:

Quid igitur faciam? non eam? Ne nunc quidem
Cum accerſor ultro? an potius ita me comparem
Non perpeti meretricum contumelias?
Excluſit: revocat, redeam? Non ſi me obſecret.

Perſ. Sat. 5. v. 171.

Nunc ferus & violens. at ſi vocet, haud mora, dicas:
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cùm accerſat & ultrò
Supplicet, accedam?

261. *Hæret inviſis foribus.*] Odit & averſatur januam, ubi repulſam tulit, nec tamen ab eâ poteſt diſcedere. Vide Perſ. mox cit.

263. *An potiùs mediter finire dolores?*] Perſ. cit.

. . . . finire dolores
Præteritos meditor.

265. *Servus non paulò ſapientior.*] Parmeno ſervus Phædriæ juvenis amatoris, ipſo quidem hero ſuo longè ſapientior.

Quæ res nec modum habet, &c.] Ex Terentio cit.

Pax rurſum. Hæc ſi quis tempeſtatis propè ritu
Mobilia, & cæcâ fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa: ſibi nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certâ ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens ſemina pomis
Gaudes, ſi cameram percuſti forte; penes te es?
Quid? cum balba feris annoſo verba palato;
Ædificante caſas quî ſanior? adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio ſcrutare. modo, inquam,

INTERPRETATIO.

ac deinde pax. Iſta ſi quiſpiam firma reddere nitatur, quæ tempeſtatis inſtar incerta ſunt, *atque cæco impetu moventur:* is *non magis proficiat, quàm ſi velit deſipere certâ ratione & modo. Ecquid? cùm Picenis pomis ſemina detrahens lætaris, ſi caſu ferias* tectum *convexum;* an *tui es compos? Quid? quando ſenili palato molliculas voces fingis, num ſapientior* es puero *domunculas extruente? adjunge ſanguinem dementiæ; & flammam enſe rimare.* Dic verò,

ANNOTATIONES.

Here, quæ res ſe in neque conſilium neque modum
Habet ullum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia, injuriæ
Suſpiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rurſum. Incerta hæc ſi tu poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm ſi des operam ut cum ratione inſanias.

Plutarch. amant, oderunt: eumdem abſentem deſiderant, præſentem metuunt: adulantur, convicia dicunt: pro amato moriuntur, occidunt: optant non amare; abſtinere amore nolunt, &c. Vide Plaut. Ciſtell. Sc. 4. *Credo ego, &c.*

272. Quid cùm Picenis, &c.] Alias amantium ineptias confert cum puerorum nugis. Nimirum ſolebant amatores pomi ſemina ſeu grana primoribus digitis preſſare & in altum ejaculari; quæ ſi cameram ſive lacunar tricliniі contigiſſent, velut felix augurium accipiebant; ſeque rem concupitam ſperabant aſſecuturos. Vide Jul. Poll. lib. 9 cap. 7.

Picenis] Synecd. pro quibuſlibet malis ac pomis. laudabantur verò illa quæ proveniebant in Piceno Italiæ regione, quæ modò complectitur Marchiam Anconitanam & partem Aprutii.

273. Gaudes ſi cameram, &c.] Ineptè & pueriliter exultas levi ac futili de causâ. an ergò ſapis?

274. Cum balba, &c.] Cum tu ſenex molliuſculè verba effers, & pueri ad inſtar balbutiendo pronuntias, blanditiarum causâ, ad captandam puellæ benevolentiam, Tibul.

Et tibi blanditias tremulâ componere voce.

Perſius ſimile quid habet Sat. 1. v. 33.

Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus.
Phyllidas, Hypſipilas, vatum & plorabile ſi quid
Eliquat; & tenero ſupplantat verba palato.

275. Adde cruorem ſtultitiæ.] Verùm amor non tantùm facit inſanos, ſed & crudeliter furioſos. Nam ad cædes etiam perpetrandas impellit & cogit.

276 Ignem gladio ſcrutare.] Pythagoricum illum ſymbolum ac præceptum erat. *Ignem gladio ne fodito:* id eſt, hominis præſertim verò potentis iram jam ardentem ne magis accende & move Diog. Laert. lib. 8. Hic Horatius innuit, eum qui jam gravi affectu ceu amore abreptus, alio inſuper affectu ceu ira commovetur, omnino inſanire,

Hellade

Hellade percuſſâ Marius cum præcipitat ſe;
Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis
Abſolves hominem, & ſceleris damnabis eundem;
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat qui circum compita ſiccus,
Lautis manè ſenex manibus currebat; & unum,
Quid tam magnum? addens, unum me ſurpite morti;
Diis etenim facile eſt, orabat; ſanus utriſque
Auribus atque oculis: mentem niſi litigioſus

INTERPRETATIO.

Marius nuper Hellade occiſâ præcipitem ſe dans, fuitne furioſus? utrum inſaniâ laboraſſe illum negabis; ac ſceleratum ipſummet affirmabis; proximâ, ut fit, appellatione res quaſque deſignans? Erat libertinus quidam *vetulus, manè jejunus diſcurrens per plateas, manibus lautis: atque ita precabatur: unum me* (*quid tam magnum! aiebat*) *unum, inquam, ab interitu vindicate, ô Dii; nam poteſtis. Is aures ambas & oculos integros habebat; at mentem exciperet*

ANNOTATIONES.

Imò ad quodvis patrandum facinus & crimen accingi. Sic Marius nuper, inquit, Helladem puellam quam deperibat, præ irâ & zelotypiâ trucidavit; ac deinde ſemetipſum præ dolore præcipitavit. Rem ſuo tempore videlicet factam Poëta commemorat.

278. *Cerritus.*] Quaſi Cereritus, id eſt, à Cerere percuſſus & in furorem actus.

281. *Libertinus erat, &c.*] Jam ſuperſtitioſos aggreditur, omnemque ſimul religionem deridet.

An commota crimine mentis, &c.] Urget valdè hæc ratio. an, inquit Stertinius, mavis iſtum hominem ſceleratum dicere, quam fateri inſanum? verùm quoquo modo reſpondeas, nihil proficis: ſiquidem improbus quilibet inſanit.

Circum compita.] In compitis coli Penates juſſerat Auguſtus.

Siccus, manè, ſenex, &c.] Singulæ voces advertendæ, animum tranquillum & hoc magis ſuperſtitioſum notantes.

282. *Lautis manibus.*] Ritè omnia peragit, puraſque manus ad deos tollere ſatagit, fatuè tamen.

283. *Quid tam magnum?*] Quid hoc diis magnum & difficile? unum ſcilicet hominem morti eripere. Alii leg. *quidnam magnum?* Alii vulgò *quiddam magnum addens.* Verùm noſtra lectio clarior, ac meliorem ſenſum gignit.

Unum me ſurpite morti.] Immortalitatem concedite mihi veſtrum obſervantiſſimo. Huc pertinet verus etymon vocis *ſuperſtitio*, cujus meminit Cicero 2 de Nat Deor. n. 72. *Qui totos dies precabantur & immolabant, ſibi ut liberi ſibi ſuperſtites eſſent, ſuperſtitioſi ſunt appellati: quod nomen poſteà latiùs patuit.* Contrà tamen pugnat Lactant. lib. 4. de verâ Sap. cap. 28. Saltem liquet ſuperſtitionis vocabulum olim aptatum iis hominibus qui ſuperſtites eſſe cupiebant vehementiùs, mortem abhorrentes pluſculum, & vitam à Diis enixè flagitantes.

285. *Mentem niſi litigioſus exciperet dominus, &c.*] Id eſt, libertinus ille ſive libertus, ſanus quidem erat corpore, at mente nequaquam: Quocircà ſi eum adhuc ſervum dominus vendidiſſet, vitium mentis dicere debuiſſet ementi, ſi lites habere cum eo nollet; atque adeo ſanum aſſeverans, mentem debebat excipere. Cic. offic. 3. n. 91. *In mancipio vendendo dicenda illa vitia, quæ niſi dixeris, redhibeatur mancipium jure ci-*

Exciperet dominus, cùm venderet. hoc quoque vulgus
Chryſippus ponit fecundâ in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui das adimiſque dolores,
Mater ait pueri menſes jam quinque cubantis,
Frigida ſi puerum quartana reliquerit, illo
Manè die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi ſtabit. caſus medicuſve levarit

INTERPRETATIO.

eum venumdans herus, ſi lites fugiſſet: atque hoc etiam hominum *genus recenſet Chryſippus in numeroſo Menenii grege. Mater pueri à quinque menſibus ægrotantis ita orabat: ô Jupiter qui magnas ægritudines immittis & auſers, ſi frigida quartana reliquerit meum hunc filiolum, nudus in Tiberi ſtabit manè, quo die tu jejunia præſcribis.* Itaque ſeu *caſus ſeu medicus ægrotum è periculo*

ANNOTATIONES.

vili. Vide Gell. lib. 4. cap. 2. ubi ſic ſcribit: *In edicto Ædilium Curulium, qua parte de mancipiis vendundis cautum eſt, ſcriptum ſic fuit: Titulus ſervorum ſingulorum ut ſcriptus ſit curato, ita uti intelligi rectè poſſit quid morbi vitiique cuique ſit, &c.* Unde ſi morboſum aut vitioſum noxave non ſolutum ignoraſſet emptor, redhibere poterat ex lege.

286. *Hoc quoque vulgus, &c.*] Hanc ſuperſtitioſorum turbam accenſet Chryſippus numeroſæ genti ac multitudini inſanorum ſive ſimilium Menenii. de Chryſippo lib. 1. Sat. 3. v. 127.

287. *Fœcunda in gente.*] Sap. *ſtultorum infinitus eſt numerus.*

Meneni.] Hic parum integræ ſanæve mentis vivebat Horatii tempore, ſuperſtes unus ex illâ Meneniorum familiâ pridem celebri quamvis plebeiâ. Notus in primis extitit Agrippa ille Menenius, qui ſolerti membrorum ac ventris diſſidentium apologo, patres & plebem alienatos in concordiam reduxit. Tit. Liv. lib. 2.

288. *Jupiter ingentes, &c.*] Aliud ſuperſtitionis genus & exemplum. Mater ſtultè votum facit ac ſtultiùs adimplet. Vovet pro incolumitate filii; voti rea incolumem ipſa enecat.

290. *Frigida quartana.*] Ex atrâ bile quartana febris proficiſcitur: atque hujus paroxyſmo incipiente, totum corpus frigore & horrore concutitur.

291. *Illo die quo, &c.* Die nempè Jovis, quo jejunia indicebantur à Magiſtratibus ac Sacerdotibus, quæ a populo in Jovis honorem obſervanda erant, Morem certè hunc hauſerant a Judæis, Chaldæis, Ægyptiis, quorum ingens erat Romæ numerus. Illi enim ad ſolemnes feſtos ſe jejuniis præparabant, ut & hodie Chriſtiani.

Nudus in Tiberi ſtabit.] Quaſi ut toto ablutus corpore, hinc purior ad Jovis ſacra procederet. Is veterum mos erat ſuperſtitioque. Virgil. Æn. 4.

Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Juvenal. Sat. 6. v. 521.

Hybernum fractâ glacie deſcendet in amnem:
Ter matutino Tiberi mergetur, & ipſis
Verticibus timidum caput abluet.

Perſ. Sat. 2. v. 15.

Hæc ſanctè ut poſcas, Tiberino in gurgite mergis
Manè caput bis terque, &c.

292. *Caſus medicuſve levarit.*] Sæpiùs enim parum valet Medici induſtria adversùs quartanam: quæ proinde vocatur *medicorum opprobrium.*

Ægrum ex præcipiti; mater delira necabit
In gelidâ fixum ripâ, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? timore deorum.
Hæc mihi Stertinius ſapientum octavus amico
Arma dedit, poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet, atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Stoice, (poſt damnum ſic vendas omnia pluris)

INTERPRETATIO.

liberaverit. veſana parens in frigido littore ſtatuet. ac revocatâ febri interimet. Ecquo morbo mente affecta? metu numinum. DAMASIP. ad HORAT. *Iſta mihi* velut *amico dedit arma Stertinius ſapientum octavus, ne deinceps impunè* dicteriis *inceſſerer. Quiſquis me dementem appellarit, pariter* à me *vocabitur; monebiturque advertere pendentia dorſo averſo.* HOR. O *Stoice, poſt jacturam* bonorum, *ita venundes cuncta pluris:*

ANNOTATIONES.

293. *Mater delira necabit.*] Veſana mater voti ſe religione putans obſtringi ad ſtatuendum eum nudum in gelido flumine, reducet febrim depulſam, & filium enecabit.

295. *Timore deorum.*] Cic. de Nat. Deor. 1. n. 118. *In ſuperſtitione ineſt timor inanis deorum: religio deorum cultu pie continetur.*

296. *Hæc mihi Stertinius, &c.*] Damaſippus ſermonem finiens, hæc ego documenta, inquit, hauſi & accepi à Stertinio, qui ſanè meretur annumerari ſeptem Græciæ ſapientibus. Quæ verò illa? (adverte quàm acre ludibrium) nimirùm tota ſapientiæ Stertinii laus in eo eſt, quod omnes ſtultos eſſe docuerit.

Sapientum octavus.] Sic Juvenalis Sat. 2. v. 40.

Tertius è cælo cecidit Cato.

De ſeptem illis viris ſapientiæ famâ inclytis, ita Cic. de fin. 2. n. 7. *Septem illi non ſuo, ſed populorum omnium ſuffragio nominati ſunt.* Non conſentiunt omnes de ſingulis tamen; at quatuor hi ab univerſis agnoſcuntur: Thales Mileſius, Bias Prieneus, Pittacus Mitylenæus, Solon Athenienſis: quibus alii alios ſubnectunt. Ergo & iſti celebrantur, Ariſtodemus, Cleobulus, Periander, Chilo, Anaxagoras, Pythagoras, Anacharſis, Arceſilaus, &c. Vide Diogen. Laert. lib. 1. Cic. 2. de leg. n. 26. *Thales ſapientiſſimus inter ſeptem*, inquit.

297. *Ne compellarer inultus.*] ô egregium ſapientiæ fructum! imò ridiculam vanitatem! non deinceps inultus compellabitur ipſe ſtultus, quippè qui pariter alios poſſit ſtultos vocare, didiceritque ferè omnes inſanire; unde convicianti conviciari queat.

299. *Ignoto diſcet pendentia tergo.*] Nimirùm fabulatus eſt Æſopus homines duas habere peras hinc & illinc pendentes: in anteriore aliena reponi vitia, propria verò in poſteriore quæ à tergo eſt: quo fit ut illa facilè videant, hæc non ita. Senſus itaque eſt: diſcet ſcrutari & cognoſcere propria vitia quæ ignorabat. Catull. carm. 22.

Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt.

Perſ. Sat. 4.

Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Non abſurdus omnino, ſed apros dionyſus qui locum hunc interpretetur ex verbis antea poſitis, *caudam trahas*; hoc ſenſu: diſcet ille pendere ſibi alligatam tergo caudam inſaniæ videlicet indicem, ac probroſam notam. Vide ibi, ſi vacat & libet, v. 53.

300. *Stoice poſt damnum, &c.*] Abhinc ad ſatiræ finem Horatius cum

PPpp ij

Quâ me ſtultitiâ (quoniam non eſt genus unum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Quid? caput abſciſſum demens cùm portat Agave
Nati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantùm hoc ediſſere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. Accipe: primùm
Ædificas: hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis: & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum & inceſſum. Qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mœcenas, te quoque verum eſt,
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorem?

INTERPRETATIO.

dic verò, *quandoquidem diverſa ſunt inſaniæ genera, ecquo me laborare autumas? enimverò ſapere me exiſtimo.* DAMASIP. *Quid? furens Agave miſeri filii caput geſtans amputatum,* num *ſe credit inſanire?* HORAT. *Fateor quod res eſt, concedo me dementem, imò & veſanum: at ſaltem doce, quâ me animi noxâ affectum arbitreris,* DAMASIP. *Audi: ædes quidem conſtruis: id eſt tu à vertice ad calcem vix duos pedes altus æmularis proceros: ipſeque armati Turbonis animum & greſſum corpore majorem deridens, quomodo videare minùs illo ridiculus? Quicquid* autem *præſtat Mæcenas, an expedit te certatim moliri tanto diſparem & inferiorem?*

ANNOTATIONES.

Damaſippo colloquitur.

Sic vendas omnia pluris, &c.] Ironica prorſus apprecatio: faxint dii ut quæſtuoſâ negotiatione reſarcias priora damna jacturaſque olim factas: quandoquidem ex inope tam ſapiens evaſiſti, ac tot ſapientiæ arcana mihi revelaſti. At cùm me inſanum tam aſſeveranter pronunties, qui fit ut ſanus ipſe mihi videar?

303. Quid? caput abſciſſum, &c.] Tibi nempè ſanus videris: nec tamen ſanus es. Enimverò in propriis cæcutimus. Dic amabo, nunquid agave ſe farere noverat cùm maximè fureret?

Agave.] Hæc cum aliis Bacchantibus Orgia peragens Pentheum filium ſacra illa contemnentem, & ad ea curioſiùs & contra fas penetrantem, Bacchi furore incitata diſcerpſit, abſciſſumque caput quaſi ovans thyrſo circumtulit, rata ſe occidiſſe immanem aprum, vel, ut alii ſcribunt, vitulum. Vide Ovid. Metam. 3. & Perſ. Sat. 1. v. 100. & quæ annotavi lib. 2. Od. 19. v. 14.

305. Stultum me fateor.] Victus iſtâ ratione Horatius fatetur quod ante negabat: inquirit tamen quæ ſua ſit ægritudo, quod animi vitium? Quæ quidem Damaſippus ipſi ediſſerit.

308. Ædificas.] Hoc primum: ædificandi libidine vexatis, magnates ambitioſè æmulatus.

Longos imitaris.] Ludus eſt in ambiguâ voce, *longos*. Tu puſillus magnos, tenuis & modicus bonis opulentos ac divites vis imitari, ſtultè quidem: ædes moliris facultatibus majores.

309. Moduli bipedalis.] Minima certè hæc eſt humani corpuſculi menſura. Vide Plin. lib. 7. cap. 16.

Turbonis.] Gladiator ille ſtatura exiguus erat, ceterùm grandis animo, inceſſu, actione.

312. An quodcunque facit Mæcenas, &c.] Hic in Eſquiliis ſumptuoſas ædes

Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Unus ubi effugit, matri denarrat ut ingens
Bellua cognatos eliſerit. Illa rogare,
Quantane? num tandem, ſe inflans, ſic magna fuiſſet.
Major dimidio. Num tanto? cum magis atque
Se magis inflaret; non, ſi te ruperis, inquit,
Par eris. hæc à te non multum abludit imago.
Adde Poëmata nunc: hoc eſt, oleum adde camino:
Quæ ſi quis ſanus fecit, ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem, (jam deſine) cultum
Majorem cenſu, (teneas Damaſippe tuis te)
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major tandem parcas inſane minori.

INTERPRETATIO.

Sic profectò fabulantur: *abſentis ranæ pullis vituli pede contritis, unum effugiſſe. Is verò matri edisſerit, quâ ratione immanis beſtia conſanguineos oppreſſerit. Illa ſciſcitatur: ecquanta? atque intumeſcens quærit, an ergo tanta eſſet? Major dimidio. An ſic? Cumque plus & plus intumeſceret;* ait pullus: *Etiamſi diffregeris te, haud par fueris. Imago iſta non valde tibi diſſimilis. Adde jam carmina: (id eſt, oleum igni appone) quæ ſi condit ſapiens quiſquam, tu quoque ſapis illa faciens. Taceo iracundiam graviorem, (*HORAT. *Ohe ſatis eſt) nitorem facultates excedentem. (*HORAT. *O Damaſippe, rerum ſatage dumtaxat tuarum) amores ſexcentarum puellarum totidemque puerorum.* HORAT. *O ſtultorum maxime, indulge denique minori.*

ANNOTATIONES.

hortoſque magnificos tunc temporis moliebatur.

314. *Abſentis ranæ pullis, &c.*] Æſopi fabula eſt, quam Phædrus paulò immutavit.

321. *Adde Poëmata.*] Apud Stoïcos pridem, ut & plerumque apud alios, & etiamnum, vix benè ſani Poëtæ habiti ſunt. Epiſt. ad Piſones v. 296.

excludit ſanos Helicone poëtas Democritus.

Oleum adde camino.] Proverbium eſt: indicat hîc hominem jam fortè inſanum, ſi verſus faciendi prurigine inſuper titillatur, duplici inſaniâ laborare.

323. *Horrendam rabiem, &c.*] Patientiam inprimis colebant Stoïci: cultum verò corporis & nitorem veſtium negligebant. Duo his contraria Damaſippus objicit Horatio. Quæ quidem ipſe non diffitetur. Nam iracundum ſeu *iraſci facilem* ſe innuit, tum in Epiſt. ult. lib. 1. tum alibi non ſemel. *cultum verò* mundiorem atque *majorem cenſu* etiam declarat lib. 1. Sat 6. v. 78.

Jam deſine.] Hæc & ſequentia quædam iracundulus reponit Horatius, crebrò Damaſippum interpellans, tam lepidè quàm falsè.

324. *Teneas Damaſippe tuis te.*] Tua vitia diſcute, non mea.

325. *Mille puellarum, &c.*] Erat enim libidinoſus admodum atque *in Venerem putris*, ut loquitur Perſius Sat. 5.

326. *Major tandem parcas, &c.*] Cùm ſis maximè inſanus, mihi parce minùs te inſano.

SATIRA IV.

Unde, & quò Catius? Non eſt mihi tempus aventi
Ponere ſigna novis præceptis, qualia vincant

Interpretatio.

Horat. *Unde venit, & quò vadit Catius?* Cat. *Tibi reſpondere non licet mihi per tempus, cupienti notare nova documenta, quæ ſupergre-*

Annotationes.

1. *Unde, & quò, &c.*] Quemadmodum Satirâ præcedenti falſos & adulterinos Stoicos ſub Damaſippi perſonâ Horatius inſectatus eſt; ſic in hac ſophiſtas Epicureos exagitat ſub perſonâ Catii.

Unde, & quò.] Fortuitum occurſum fingit Poëta. Simile eſt exordium Phædri Platonici.

Catius.] Hic ipſe eſt M. Catius Epicureus Philoſophus Inſuber, cujus mentionem faciunt Cicero & Quintilianus. Quintil. lib. 10. cap. 1. Ita ſcribit: *In Epicureis levis quidem, ſed non injucundus tamen auctor eſt Catius.* Nempè is de rerum naturâ, & de ſummo bono quatuor libros ſcripſit; inquit Vet. Comment. teſte verò Cicerone mox citando, doctrinam Epicuream latinè deſcripſit. Cic. lib. 15. Epiſt. 16. Caſſium à Stoicâ ad Epicuri diſciplinam tranſlatum quaſi transfugam vellicat: *Ne te fugiat Catius Inſuber Epicureus, &c. . . . . Jam biennium aut triennium eſt, cùm virtuti nuntium remiſiſti, delinitus illecebris voluptatis.* Epiſt. 18. ſeq. *Ubi igitur, inquies, philoſophia? Tua quidem in culinâ, mea moleſta eſt.* Reſcribens autem Ciceroni Caſſius eod. lib. Epiſt. 19. ſic habet: *Non mehercule in hac meâ meâ peregrinatione quidquam libentiùs facio, quàm ſcribo ad te. Videor enim cum præſente loqui & jocari. Nec tamen hoc uſu venit propter ſpectra Catiana: pro quo tibi proxima epiſtola tot ruſticos Stoicos regeram, ut Catium Athenis natum eſſe dicas . . . . . difficile eſt hominibus perſuadere τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν* eſſe: *ἡδονῆς verò & ἀταραξίας virtute, juſtitiâ, τῷ καλῷ parari: & verum & præterea probabile eſt. Ipſe enim Epicurus, à quo omnes Catii & Amafinii mali verborum interpretes proficiſcuntur, dicit: οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. Itaque & Panſa, qui ἡδονὴν ſequitur, virtutem retinet: & ii qui à nobis φιλήδονες vocantur, ſunt φιλόκαλοι καὶ φιλοδίκαιοι; omneſque virtutes & colunt & retinent.* Ex quibus intelligitur doctrina Epicuri quidem ſana, & quorumdam Epicureorum, è quorum ſe eſſe numero Caſſius ille oſtendit: inſana verò aliorum plurium, inter quos iſte Catius, quem hic ſubſannat Poëta. Hi nimirum ad corporis voluptates perperam referebant quicquid Epicurus tribuebat voluptati dumtaxat ei quam animus è virtute percipit ac metit. Vide Sat. 8. ſeq.

Non eſt mihi tempus, &c.] Interpellantem amovet & amandat, quaſi rem gravem moliatur anxiè, dum culinæ myſteria pertractat.

2. *Ponere ſigna.*] Hæc σημεῖα καὶ μνήματα vocat Plato in Cratylo: & certè non minùs per imagines quàm per literas rerum memoria conſervatur. Vide Cicer. 3. ad Heren. Senec. Epiſt. 6.

Qualia vincant Pythagoram.] Talia ſunt hæc documenta, ut pluris æſtimanda videantur quam quæ ſcripſere Pythagoras, Socrates, Plato. quocirca

Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.
Peccatum fateor, cum te ſic tempore lævo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox;
Sive eſt naturæ hoc, ſive artis; mirus utroque.
Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem;
Utpote res tenues tenui ſermone peractas.
Ede hominis nomen; ſimul an Romanus, an hoſpes.
Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,

INTERPRETATIO.

diantur Pythagoram, & accuſatum ab Anyto, atque eruditum Platonem. HOR. *Confiteor erratum, quod te avocarim horâ tum inopportunâ: ſed, precor, indulge benignus; ſi enim excidat tibi modò quidpiam, ſeu illud pendet à naturâ ſeu ab arte, revocabis facilè, cùm utrâque polleas.* CAT. *Imò ſatagebam ut ſingula retinerem quippè ſubtilia ſubtili dictione comprehenſa.* HOR. *Eloquere nomen viri: pariterque dic, an Romanus ſit an externus.* CAT. *Præcepta quidem recitabo memoriter: at reticebo auctorem. Cura ut apponas ova figura oblonga,*

ANNOTATIONES.

laboro ne quid memoriâ effluat, ait Catius.

3. *Pythagoram.*] Samo inſulâ oriundus ille floruit ante Chriſtum annis fermè ſexcentis, diſcendi cupidus ad Ægyptios & Babylonios ſe contulit. Diogen. Laert. lib. 8 venit in Italiam regnante Tarquinio Superbo: eamque regionem, quæ magna Græcia dicta eſt, privatim & publicè exornavit præſtantiſſimis inſtitutis & artibus. Cùm verò doctrina ejus longè latèque flueret, permanavit in urbem Romam. Hæc Cicero Tuſc. 1 n. 38 Tuſc. 4. n. 2. Tuſc. 5. n. 10. de eo jam antea lib 1. Od. 28. & Epod. 15.

Anytique reum.] Socratem, quem reum egerunt Anytus quidam dives, Melitus poëta, & Lycon orator, quaſi malè de Diis ſentientem. Alia ab aliis accuſationis capita referuntur. Invidiâ & calumniis oppreſſum conſtat. *Quem verò publicè damnarat Athenienſium civitas; publicè luxit*; atque in ejus accuſatores indignationem & ultionem convertit: ut ſcribit S. Auguſt. de civ. D. lib. 8. cap. 3. vide Lactant. lib. 5. cap. 15. Platon. Apolog. Socratis. Apul. de aſ. aur. lib. 10. Athen. lib. 13. Nec prætermitte Cicer. tùm variis locis, cùm præcipuè Tuſc. 1. n. 71. *Socrates*, inquit, *impiis damnatus ſententiis . . . cùm jam in manu mortiferum illud teneret poculum, locutus ita eſt ut non ad mortem trudi, ſed in cœlum videretur aſcendere.* de Socrate jam dixi non pauca lib. 3. Od. 21.

Platona.] Hic Socratis auditor, magiſtro par aut major evaſit, divini etiam conſecutus elogium: facundus adeo & eloquens, ut platonicè locuturum fuiſſe Jovem, ſi græcè loqui voluiſſet, vulgò dicerent. cælebs & caſtus vixit ad annum ætatis 81. teſte D. Auguſt. Vide Sat. præced. v. 11. annot. Item Cæl. Rhodig. lib. 22. c. 4. lib. 30. cap. ult. & alibi ſæpè.

7. *Mirus utroque.*] Memoriâ valens tum naturali tum artificiali, ac mirum in modum ſolers. Ita nempè Catio blanditur aſſentaturque, ut impellat ad dicendum.

11. *Celabitur auctor.*] Videlicet eo quod Epicuri nomen erat vulgò odioſum, inquiunt. Verùm quid hæc ad Epicurum præcepta attinent?

12. *Longa quibus, &c.*] Incipit Ca-

Ut ſucci melioris, & ut magis alba rotundis.
Ponere: namque marem cohibent calloſa vitellum,
Caule ſuburbano, qui ſiccis crevit in agris,
Dulcior, irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes,
Ne gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam miſto merſare Falerno:
Hoc teneram faciet. Pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. Ille ſalubres

INTERPRETATIO.

utpote gratioris ſaporis, atque rotundis candidiora. Etenim duriora continent maſculum vitellum. Braſſica in arido ſolo educata ſuavior eſt ſuburbanâ, certè nihil eſt magis exuccum horto ſæpè rigato. Si tibi hoſpes inopinanti advenerit ſerò, ne gallina durior palato malignè reluctetur, memento adhuc ſpirantem perfundere Falerno aquâ *diluto, id molliculam reddet. Præſtantem naturam habent fungi in pratis naſcentes, alii non tutò comeduntur. Is æſtates ſanus*

ANNOTATIONES.

tius ediſſerere. Sunt qui velint ridiculum exhiberi Catium quod ſtatuat omnia convivalibus præceptis optimorum auctorum diſſidentia; pluſque conſulat palato quàm valetudini. Verùmtamen quædam affert ſatis probabilia & vera. Ergò ridiculus ille potiùs quod rem futilem putà culinariam, ut jam dixi, tam ſtudiosè anxièque moliatur, quàm alii res quaſque graviſſimas.

Longa quibus facies ovis erit, &c.] Ab ovis epulas incipiebant veteres. Vide lib. 1. Sat. 3. v. 6.

13. *Ut ſucci melioris, &c.*] Plin. lib. 10. cap. 52. *Quæ oblonga ſint ova, gratioris ſaporis putat Horatius. Fœminam edunt quæ rotundiora gignuntur: reliqua marem.* Columel. pariter ſcribit: *cùm volet quis mares excludi, ova longiſſima & acutiſſima ſubjiciet: & rursùs cùm fœminas, rotundiſſima.* Contrarium verò his omnino docet Ariſtot. hiſtor. animal. lib. 6. nimirùm rotundis & obtuſis ovis mares, longis & acutis fœminas produci. Vide Cæl. Rhodig. lib. 27. cap. 17. ubi ex Avicenna & Alberto ſic habet: *ex orbiculari ovo brevique progignitur mas: ex oblongis acutiſve fœmina. Ipſum hoc comprobat experimentum; & ſuffragatur ratio: ſi quidem virtutis perfectio in maſculinis ovis ambit æqualiter, & continet extrema. At in fœmineis à centro longiùs abit materia, in quo eſt vitalis calor: hoc verò planè imperfectionis argumentum eſt.* Certi tamen nihil eſt in iſtis. Nam & è longioribus ovis mares excluduntur.

14. *Calloſa.*] Denſiora, proindeque duriuſcula: veluti callo obducta. Itaque callus ovi eſt putamen ſive teſticula; alii intelligunt albumen: ſed perperam.

15. *Caule ſuburbano, &c.*] Sive quod ſiccum ſolum caulibus eſt aptum: ſeu quod irrigatio frequentior terræ ſuccum ac bonitatem eluit, detergit, demit. Porro ſuburbanos hortos tenent olitores, eoſque rigant crebriùs. Sic enim celeriùs & copioſiùs olera gignuntur, ſed minùs bona.

19. *Vivam miſto merſare Falerno.*] Fit tenior gallinæ caro, ſi adhuc palpitans ſubmergatur aquâ frigidâ; magiſque, ſi miſta vino vel aceto: ſic enim fortiùs repercutiuntur includunturque ſpiritus naturales, quorum intus actio carnis partes dirimit. Lambinus aliam docet rationem teneram efficiendi gallinam. *Sume,* inquit, *quodlibet lapathi genus: hanc herbam in ollam, in quâ gallinam ſeu quaſlibet alias carnes coquere volueris, imponito: hoc teneras faciet.*

20. *Pratenſibus optima fungis natura eſt.*] Certè aperto aëre creſcentia quali-

Æſtates

Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore ſolem.
Aufidius forti miſcebat melle Falerno,
Mendoſè: quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. leni præcordia mulſo
Prolueris meliùs. Si dura morabitur alvus,

Interpretatio.

traducet, qui prandia finiet moris nigris ex arbore decerptis ante ſolem ardentem. Aufidius mel immiſcebat Falerno valentiori, male quidem: nam vacuis venis nihil debet infundi niſi dulce. Viſcera ſuavi melicrato perfundes aptiùs. Si piger ac durus fuerit venter,

Annotationes.

bet meliora ſunt: fungos verò ubique reperiri alios bonos, alios malos, etiam conſtat. Vide Plin. lib. 22. cap. 23 ubi ſic habet: *Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Familias nuper interemere fungi, & tota convivia, Annium Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & centuriones.* Corn. Tacit. Annal. 15. & Senec Epiſt. 63.

22. *Qui nigris prandia moris finiet.*] Imò, teſte Galeno, quod facilè corrumpantur mora, noxia ſunt poſt alios cibos ſumpta: initio verò cœnæ proſunt magis. Aliter locum hunc intelligere poſſumus, ex more veterum, qui levem & modicum dumtaxat cibum manè capiebant: nimirùm è refrigerantibus valdè moris prandium utile eſſe æſtate. hæc & apud nos in jentaculo plerique amant.

23. *Ante gravem quæ legerit arbore ſolem.*] Tunc enim virtutem ſuam totam nocturno frigore incluſam continent teneriores fructus Contra duriores ardore ſolis quaſi cocti & perfecti ex arbore decerpi debent fervente potiſſimùm die.

24. *Aufidius.*] Ejus meminit Plin. lib. 10. cap. 20. *Mar. Aufidius Lurco ſaginare primus inſtituit pavones, circa noviſſimum piraticum bellum: ex eoque quæſtu reditus ſeſtertiùm ſexaginta millia habuit.*

Forti miſcebat mella Falerno.] Jam ante eſt obſervatum Sat. 2. huj. lib. v. 15. ſolitos veteres inchoare convivia à promulſide ſeu potione mulſi, id eſt vini cum melle mixti. à mulcendo factum nomen quod venas mulceat lenitate ſuâ. Varro de re ruſt. lib. 3. cap. 16. *Venit favus ad altaria, & mel ad principia convivii.* Porrò mulſi potionem confectam interdum apponebant; aliquando vinum & mel ſeparatim; ut conviva utrumque temperans, ſibi mulſum arbitrio quiſque ſuo faceret Mulſum laudat Plin. lib. 22. cap. 24. *Multi ſenectam longam mulſi tantùm nutritu toleravere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis exemplo. Centeſimum annum excedentem eum D. Auguſtus hoſpes interrogavit, quânam maximè ratione vigorem illum animi corporiſque cuſtodiſſet. At ille reſpondit: intùs mulſo, foris oleo.*

25. *Mendoſè: quoniam vacuis, &c.*] Imò benè. Quippè ex cit. mox Plin. *Mulſum ex vetere vino utiliſſimum, faciliſſimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam evenit. Ex auſtero factum non implet ſtomachum, neque ex decocto melle, minuſque inflat, quod ferè evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi.* Vide Dioſcorid. lib. 5. cap. 16. & Macrob. lib. 7. cap 12.

26. *Leni præcordia mulſo prolueris meliùs.*] Delicato & faſtidioſo Catii palato mulſum è Maſſico leniori placuiſſet magis quàm è forti Falerno: cujus tamen auſteritas melle & quadam vetuſtate mitigata, virtus autem adhuc

Mitulus & viles pellent obſtantia conchæ,
Et lapathi brevis herba : ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.
Murice Bajano melior Lucrina peloris.

Interpretatio.

obices removebunt mitulus & concha viliores, & rumex herba foliis *brevioribus, ſed non abſque albo Coo. Luna creſcens implet conchylia fluentia. Sed non mare quodlibet profert optima teſtacea. Bajano murici præſtat peloris Lucrina.*

Annotationes.

ſatis vegeta roborando ſtomacho longè utilior : docet Martialis lib. 13. Epig. 108.

Attica nectaream turbaſtis mella Falernum.
Miſceri decet hoc à Ganymede merum.

28. *Mitulus & viles pellent obſtacula conchæ.*] Alvum duram emolient obſtructamque laxabunt mitulorum aliarumve concharum ſalſus humor, lapathi herbæ ſuccus, & vinum album : hoc ſcilicet illis concoctis admixtum. Cornel. Celſus lib. 2. cap. 29. *Alvum*, inquit, *movent cochlea, garum, ſalſamenta, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes ferè conchula, maximè jus earum.* Anthen. lib. 3. cap. 9. *Ex conchyliis, alvo movenda ciendoque lotio excellunt pectines, muſculi, chama, oſtrea.* Vide Caton. de R. R. cap. 158. Plin. lib. 32. cap. 9.

Mitulus.] Alii ſcribunt, *mytulus*, & *mutulus* : piſciculus eſt è concharum genere, in arenoſis potiſſimùm locis proveniens. Martial. meminit lib. 3. Epigr. 59. Non defuit qui iſto Horatii loco legeret, *mugilis.*

29. *Lapathi.*] De lapatho jam in Epod. 2. Lucilius apud Cicer. de Fin. 2. n. 24.

O lapathe, ut jactare neceſſe eſt cognitu' cui ſis.

Coo.] Cos ſive Coos, hod. *Lango*, inſula maris Ægæi Cariæ proxima, producebat vina lenia alvum ſolventia : quæ idcirco *lubrica* vocat Perſius Sat. 5. v. 135.

30. *Lubrica.*] Lubricantia, alvum ſolventia. Alii abſurdè interpretantur polita intus & lævia. Athen. lib. 3. cit. *Oſtrea cum malvâ & lapatho aut piſcibus ventrem leniter ducunt.*

Naſcentes implent conchylia luna.] Lucilius.

Luna alit oſtrea, & implet echinos, muribu' fibras,
Et pecu' addit.

Idem ſcribunt Cicero 2. de divin. n. 33. Gell. lib. 20. cap. 7. Plin. lib. 2. cap. 41. *Lunaris poteſtate augeri rurſus que minui corpora oſtrearum, conchyliorumque omnium : quin & ſoricum fibras reſpondere numero luna.* Verùm errorem hunc jam dudum experientia contraria diſcuſſit.

32. *Murice Bajano, &c.*] Bajani ſinûs murice melior eſt peloris capta in Lucrino lacu. De Baiis lib. 2. Od. 18. *Murex* piſcis aculeos habens & cuſpides complures. Plin. lib. 9. cap. 35. *Firmioris jam teſta murices & concharum genera in quibus magna ludentis natura varietas, tot colorum differentia, tot figura, planis, concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, lævibus, rugatis, vertice muricatim intorto, &c.*

Lucrina peloris.] Hoc conchylium nomen habet a Peloro Siciliæ promontorio, ubi frequenter capitur : non autem à voce græcâ πελώριον magnum, ut ſcribunt quidam, ex Athenæo ante citato. Eſt de genere chamarum, ſeu oſtreorum teſtam hiantem habentium.

Lucrina.] Lucrinus lacus, ad intimum ſinûs Puteolani receſſum, piſcibus

Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur Echini.
Pectinibus patulis jactat ſe molle Tarentum
Nec ſibi cœnarum quivis temerè arroget artem,
Non prius exactâ tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt carâ piſces averrere menſâ,
Ignarum quibus eſt jus aptius, & quibus aſſis

Interpretatio.

Oſtrea præſtantiſſima juxta Circæos, echini verò è Miſeno proveniunt. Tarentum delicatum venditat ampliores pectunculos. Nemo ſibi temerè attribuat ſcientiam epularum, niſi antea ſubtiles exploraverit ſapores. Nec è menſâ piſces caro pretio auferre prodeſt, ſi ignoretur quibuſnam juſculum ſit magis idoneum: & quibus aſſis excitatus

Annotationes.

olim delicatiſſimis abundabat; at modò cænoſa eſt palus terræ motu facta anno 1538. De eo jam lib. 2. Od. 15.

33. *Oſtrea Circæis.*] Optima capiuntur oſtrea apud Circæos urbem, vel ad Circæum promontorium: quod in mare Tyrrhenum excurrit prope Circæi rudera; quæ fuit olim civitas Latii, nominata à Circe ſorore Medeæ. Circæis oſtreis *nec dulciora nec teneriora eſſe ulla compertum eſt*, inquit Plin. lib. 32. cap. 6. At Lucrina tamen in primis laudabantur: ut dictum eſt in Epod. 2. Tarentina quoque celebrat Varro, item Gellius lib. 7. cap. 16.

Miſeno.] Miſenum urbs & promontorium juxta Bajas, dictum à Miſeno Æneæ nauclero ibidem ſubmerſo & ſepulto.

Echini.] Echinus, Gall. *heriſſon*, de genere cancrorum, ſpinas habet pro pedibus. alius terreſtris, alius marinus. Plin. lib. 9. cap. 31. Nomen habet ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν, quod convolutus ita ſe condat & contineat, ut nullæ carnes appareant: vel ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἔχεσθαι, quod teneri minimè poſſit, ob aculeos quibus totus inhorreſcit & contegitur: unde echinum vocarunt *ſpinoſum caſtaneæ operculum*. Plin. lib. 27. cap 9. *In cacumine capitula ſunt echinata ſpinis*, inquit. Martial. lib. 13. Epig. 86.

Iſte licet digitos teſtudine pungat acutâ,
Cortice depoſito, mollis echinus erit.

34. *Pectinibus patulis.*] Hi piſces Gall. *Petoncles*, conchas habent ſerratas inſtar pectinis; unde nomen. Græcis κτένες vocantur dentes anteriores, item piſces iſti ob allatam rationem. *patulos* dicit Horatius, ob apertum os & teſtam. Ariſtot. lib. 4. hiſtor. Animal. cap. 4. *Teſtaceorum alia ſunt patula ut pectines, muſculi, &c.* Athen. lib. 3. cit. cap. 9. & ſeq. de his plura.

Molle Tarentum.] De hac urbe lib. 1. Od. 28. lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 5. *molle*: vel propter aërem molliorem; vel ob purpuram & lanas exquiſitas; atque luxuriam: vel à *Tereno* Sabinorum linguâ *molle* ſignificante Macrob. lib. 3 cap. 18.

35. *Arroget artem cœnarum.*] Eſt coquorum gens arrogans & faſtuoſa, teſte Athenæo l. 7. c. 11. ubi refert quorumdam coquorum vanos ſermones non infacetos. *Ambroſiam ego reperi: jam mortui ſi olfecerint, ut reviviſcant ego efficiam.* Item alius: *Si ſemel coquinam apparavero, quod olim apud Sirenas accidebat, id ipſum tu videbis modò contingere. præ odoris ſuavitate nemo poterit hac angiporti praeterire viâ. Si quis autem propiùs accedet ad has fores; aperto ſtatim ore ſtupefactus conſiſtet, veluti affixus clavis, & mutus, donec aliquis accurrens nares prehenſas vellat.*

37. *Averrere menſâ.*] Quaſi everriculo abſtrahere piſces omnes in menſâ piſcatoriâ expoſitos & venales.

38. *Quibus eſt jus aptius, & quibus aſſis.*] Qui piſces elixari debeant, & in

Languidus in cubitum jam ſe conviva reponet.
Umber, & ilignâ nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus eſt, ulvis & arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper edules.
Fœcundi leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus atque avibus quæ natura & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.

INTERPRETATIO.

conviva jam ſatur in cubitum ſeſe repones. Aper ex umbriâ & quernâ glande nutritus rotundas oneret patinas averſantis carnem flaccidam. Nec enim bonus eſt Laurens paluſtribus herbis & arundinibus ſaginatus. Vinea capellas haud ſemper facit eſui bonas. Prudens requiret humeros leporis fœcundi. Ante meum guſtum nemo ſcivit diſtinguere quæ natura ætaſque ſit piſcibus & avibus.

ANNOTATIONES.

juſculo condiri & inferri: item quos aſſari magis conveniat, & abſque ullo condimento & jure apponi. Ex Non. Marcello. *aſſum in obſoniis* dicitur quod eſt *ſine pigmento ſaporis alieni; ſicut merum dicitur ſolum.*

39. *In cubitum jam ſe conviva reponet.*] Excitatâ quaſi novâ fame novos cibos appetens, & ad jucundè comedendos ſe rursùs componens. Eum porrò diſcumbendi morem veterum & rationem fusè explicavi lib. 1. Od. 27. ad has voces; *& cubito remanete preſſo*: item lib. 1. Sat. 4. v. 86.

40. *Umber.*] Umbria Italiæ regio, inter Hetruriam, Picenum, & mare Adriaticum, Apennino monte diviſa. Statius Sylv. 4. carm. 4.

. . . cur Tuſcus aper generoſior
Umbro.

42. *Curvet aper lances.*] Pondere ſcilicet magno. Integros enim apros olim appoſitos, docet Juvenalis Sat. 1. v. 140.

. . . . quanta eſt gula, quæ ſibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!

42. *Laurens malus eſt.*] Inſipidus eſt aper ex agro Laurenti paludoſo: quem idcirco tanis aptiorem dicit Martialis lib. 10. Laurentes agri & populi Lavinio proximi fuere, versùs oram Tyrrheni maris. Virgil, Æneid. 10. n. 707.

de montibus altis
Actus aper (multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit, multoſque palus Laurentia) ſylvâ
Paſtus arundineâ.

43. *Vinea ſummittit capreas, &c.*] Non ſemper guſtui grata eſt caro caprearum & capreolorum vitis palmitibus nutritorum. Virgil. Georg. 2. v. 371. docet, vitem ſepibus muniendam adverſùs capreas ſequaces.

44. *Fœcundi leporis.*] Plin. lib. 8. cap. 55. diſſerit de leporum & cuniculorum innumerâ fœcunditate. Quidam legunt, *fœcunda*: nempè incerti ſexûs habitus eſt lepus apud veteres.

Sapiens.] Qui ſubtili & ſagaci eſt palato guſtuque. Cic. 2. de Fin. n. 24. *Non ſequitur*, inquit, *ut cui cor ſapiat, ei non ſapiat palatus.*

Sectabitur armos.] Plerique noſtrûm ſectantur potiùs lumbum, *le rable*, velut ſublimioris ſaporis & ſucci: non abs re tamen quis *armos* præferat ut teneriores. At ſuum cuique judicium eſt, ſimiliter & palatum.

45. *Piſcibus atque avibus quæ natura, &c*] Sic apud Juvenal. Sat. 4. v. 139. Montanus ille deſcribitur delicati & ſo-

Sunt quorum ingenium nova tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re una conſiſtere curam :
Ut ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret ;
Quali perfundat piſces ſecurus olivo.
Maſſica ſi cælo ſupponas vina ſereno ;
Nocturnâ, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aurâ,
Et decedet odor nervis inimicus. at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falernâ
Vina ; columbino limum bene colligit ovo :
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.

INTERPRETATIO.

Sunt quorum ingenium novas duntaxat placentas excogitat. Non ſufficit unam rem curare : quemadmodum ſi quiſpiam hoc tantùm ſatagat ut vinum ſit exquiſitum, parum ſollicitus quo oleo piſces inungat. Si aperto aeri exponas vina Maſſica, quicquid craſſi ineſt expurgabitur nocturnâ aurâ, & abigetur odor infeſtus nervis : illa verò lino percolata omnem amittunt ſaporem. Qui vinum Surrentinum Falerna fæci ſcitè infundit, limum bene coercet ovo columba : quoniam vitellus decidens in fundum ſimul abripit aliena.

ANNOTATIONES.

lectis admodum palati.

. . . nulli major fuit uſus edendi,
Tempeſtate meâ. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu :
Et ſemel aſpecti littus dicebat echini.

47. *Cruſtula.*] Gall. *de la patiſſerie.* De his ſcriptum à Catio librum refert vet. Comment. Eò forte reſpicit & alludit Satiricus noſter.

51. *Maſſica ſi cælo ſupponas vina, &c.*] Plin. lib. 14. cap. 21. *Mittores plaga dulcis condunt, infodiuntque terra tota, aut ad portionem ſitûs : item cælum præbent : alibi verò impoſitis tectis arcent.* & poſtea. *Campania nobiliſſima vina expoſita ſub dio in cadis, verberari ſole, lunâ, imbre, ventis, aptiſſimum videtur.* Scilicet ubi cælum calidius, vina ſub dio relinquuntur : ubi frigidius, defodiuntur tota : ubi medium, paſſim abduntur terrâ, partim cælo permittuntur : inquit Dalecampius. Athenæus lib. 1. cap. 25. pariter docet vina quædam aperto loco ſub dio exponenda, ut nimia illorum vehementia exſpirando minuatur. De *Maſſici* vini bonitate, lib. 1. Od. 1.

53. *Et decedet odor nervis inimicus.*] Plin. lib. 23. cap. 1. ſcribit, nervis prodeſſe Albanum, non item Falernum : & paulò poſt, *vinum illud quod vetuſtate dulceſcit, minùs infeſtare nervos.*

54. *Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.*] Per ſaccum lineum tranſmutebant & colabant vina, ad ea deſæcanda ; vel ad frangendam vim. Plin. lib. 14. &c. Martial. lib. 14. Epig. 41.

Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco.

55. *Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna.*] Nimirum ut ex Falerni bonitate aliquid contrahat Surrentinum paulò auſteriùs. De *Falerno* lib. 1. Od. 20. *Surrentinum*, ex agro Campaniæ prope Surrentum urbem, convaleſcentibus optimum, caput minimè tentans, ac ſtomachi & inteſtinorum rheumatiſmos cohibens : ex Plin. l. 14. c. 6 & lib. 23. cap. 1.

56. *Columbino limum bene colligit ovo.*] Vitellus ovi, vel, ut alii aſſerunt;

Toſtis marcentem ſquillis recreabis & Afrâ
Potorem cochlea : nam lactura innatat acri
Poſt vinum ſtomacho. pernâ magis ac magis hillis
Flagitat in morſus refici : quin omnia malit,
Quæcunque immundis fervent allata popinis.
Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere juris
Naturam. Simplex è dulci conſtat olivo:
Quod pingui miſcere mero muriâque decebit,

INTERPRETATIO.

Poterem languentem excitabis per ſquillas toſtas & cochleas Africanas. Etenim poſt epulas lactura innatat acerbe ſtomacho. Quin potiùs ad edendum reſtaurari debet pernâ atque hillis. Imò præferret cuncta quæ ex popinis minimè lautis afferrentur calida. Expedit noſſe naturam juſculi mixti. Simplex quidem conficitur ex oleo dulci : cui oporteb:t immiſcere craſſum vinum & muriam non

ANNOTATIONES.

albumen potiùs, in dolium vini turbidi conjectum, *aliena*, id eſt, fæcem omnem ad ima devolvit ſecumque detrahit; ac purum efficit vinum.

58. *Toſtis ſquillis.*] Aſſis. vel frictis. *Squilla* eſt è cancrorum genere. Plin. lib. 9. cap. 41.

Afra cochlea.] Varro 3. de R. R. cap. 14. has commendat.

59. *Lactuca innatat acri poſt vinum ſtomacho.*] Lactucam utpote frigidam veteres adhibebant poſt epulas & vinum, ad hujus vapores comprimendos. Unde eſt illud.

Grataque nobilium requies lactuca ciborum.

Poſteà verò contrà factum, atque initio cœnæ intulerunt, ſeu ad movendam & lubricandam alvum, ſeu ad ſomnum conciliandum. Martial. lib. 11. Epig. 53.

Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
Utilis.

Et lib. 13. Epig. 14.

Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat avorum,
Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?

60. *Hillis.*] Tomaculis, lucanicis, Gall. *andouilles, ſauciſſes.* Varro 4. de L. L. *Hilla ab hilo, id eſt, minimo dicta.* Feſtus autem, ab hira inteſtino, quod jejunum vocant, fit diminut. hilla ſive hillum, inquit : & inde ponitur pro ſtillis inteſtinis & carnibus minutatim conciſis & aruinâ fartis : ut mox dictum.

61. *In morſus refici.*] Ut modò, ſic & olim in conviviis adhibita ſunt quædam irritamenta gulæ, ad redintegrandam edendi appetitionem, v. g. oleæ ſale conditæ, rapæ, cappares, aliaque edulia aceto & ſinapi macerata, pernæ, &c. vide Athen. lib. 4. Quidam leg. *immorſus*, & explicant, *impranſus, jejunus*, abſurdè quidem; ut animadverterunt doctiores : ſenſus enim iſtic continuus eſt; quem illi ſeparant perperam.

63. *Duplicis pernoſcere juris naturam.*] Simplex jus ex olivo dulci tantùm : duplex autem ſeu mixtum, cùm inſuper illi adduntur muria, vinum, crocum, herbæ conciſæ, &c.

65. *Muria.*] Iſidorus lib. 20. cap. 3. docet eſſe piſcium liquorem ſive liquamen ſalſum. Plin. lib. 31. cap. 7. & 8. *aliud etiamnum*, inquit, *liquoris exquiſiti genus, quod garum vocavere, inteſtinis piſcium, ceteriſque quæ abjicienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies.* Illud garum ſeu liquamen exquiſitum è ſcombris fiebat, & divitum erat. aliud erat pauperum vile è thunnis. Vide Martial. lib. 13. Epig. 102. & 103.

66. *Byzantia orca.*] De eâ marinâ belluâ Plin. lib. 9. cap. 6. Quidam

Non aliâ quàm quâ Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit; inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remiſit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectiùs Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus & alec;

INTERPRETATIO.

aliam quam quâ putruit orca Byzantina. Poſtquam autem *hoc herbis conciſis mixtum* atque *incoctum eſt, & Corycio croco perfuſum conquievit, adjunges præterea quod exprimitur è baccâ Venafranâ. Picentina poma ſucco præſtant Tiburtinis* licet *pulcrioribus. Venucula uva ollis apta eſt: Albanam aptiùs fumo induraveris. Ego primus invenior in mundis patinis illam circumpoſuiſſe cum pomis,*

ANNOTATIONES.

intelligunt thunnum; qui quidem in Boſphorum Thracium ſeu fretum Byzatinum aliquandò penetrat. Alii *orcam* interpretantur vas fictile ventricoſum, ore anguſto, in quo muria reponi ſolita eſſet: quale Byzantii frequens erat in uſu. Perſius eo ſenſu dixit, Sat. 3. v. 76.

Menaque quod primâ nondum defecerit orcâ.

Byzantia.] Byzantium urbs ad Boſphorum Thracium celebratiſſima: Conſtantinopolis ſubinde appellata, hodie *Stambol*.

68. *Coryciòque croco*] Corycus urbs & mons Ciliciæ optimi croci abundanter ferax. Strabo.

Stetit.] Deferbuit. Alii explicant, concrevit: quos bene redarguit Torrentius, ex eo quod liquidum eſſe oporteat, minimè verò concretum jus, in quo piſces aliave obſonia innatarent.

Inſuper addes. &c.] Poſtquam ſupradicta illa ſimul incocta ſunt aſpergitur crocum, & affunditur oleum *Venafranum* De hujus excellentiâ lib. 2. Od. 6.

70. *Picenis cedunt pomis, &c.*] Deinceps præcepta dat ad ſecundam menſam pertinentia. *Picena* poma jam laudavit Horatius in Satirâ præced. & meminit Plinius lib 15. cap. 15. De Tibure ac *Tiburtino* agro dixi lib. 1. Od. 7. & 18. item lib. 2. Od. 6.

71. *Venucula convenit ollis.*] Albana uva optimè ſervatur paſſa & fumo indurata: at Venucula in ollis meliùs cuſtoditur. Hinc *ollares* uvæ apud Martial. lib. 7 Epigr. 19 Item apud Columell. Hic lib. 5. cap. 2. *Uva*, inquit, *temporibus hyemis durabiles vaſis conduntur, ut Venucula.* Vide & lib. 12. cap. 41. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 20. appellat *Venunculam*. Plinius autem *Veniculam*, dicit, *ollis aptiſſimam*: lib. 14. cap. 2. capræ verò primo; *durant*, inquit, *alia poſt hyemem. penſili concatenata nodo. alia in ſuâ tantùm continentur animâ ollis fictilibus, & inſuper doliis incluſa . . . . aliis gratiam, qui & vinis, fumus affert fabrilis. &c.*

73 *Hanc ego cum malis, &c.*] Ego primus docui in vaſis nitidis circumponere Albanam uvam fumo exſiccatam; item alec ſeu muriam, &c. *circumpoſuiſſe*: vel ſingulis convivis aut certè binis catillum unum, vel certis locis catilla quædam communia diſponere, unde facilè acciperent plures.

Fæcem & alec.] Denotat ἓν διὰ δυοῖν: nempè vel piſces fæcatos ſeu fæce conditos; vel piſciculorum fæcem, ſeu è tabefactis illorum inteſtinis. Enimverò *alec* non eſt certi piſcis nomen: imò ſignificat minimos quoſvis piſciculos, aut certè liquamen ex iis, muriæ vel garo non abſimile.

Primus & invenior piper album cum ſale nigro
Incretum puris circumpoſuiſſe catillis.
Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit:
Sive gravis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma:

INTERPRETATIO.

item facem atque alec; nec non piper candidum cum ſale nigro mixtum. Grande eſt flagitium macello tribuere tria millia ſeſtertiûm, *& piſces vagabundes arctâ patinâ congerere. Ingentem nauſeam ſtomacho faciunt ſive famulus ſcyphum contrectavit ſordidis manibus, dum ligurit ſurrepta; ſive craſſior limus occupat antiquam crateram. Quàm parva ſunt immenſa in ſcopis, in mappis, in ſcobe*; tam *gravis culpa* eſt, *ſi negligantur. An convenit te lapides varii* coloris *mundare palmâ cœnoſâ;*

INTERPRETATIO.

75. *Incretum.*] Vel, mixtum; vel, incerniculo ſeu cribro quodam à furfure expurgatum: ab incerno, purgo.

77. *Anguſtoque vagos, &c.*] Sumtuoſo & vano luxu accumulatos piſces uno catino apponere; emptor videlicet tribus millibus ſeſtertiûm: Gall. *pour ſoixante & quinze écus de poiſſons dans un plat.*

81. *Vilibus in ſcopis, &c.*] Ut nimius ſumtus in obſoniis damnatur; ita certè negligentiam vel ſordes in vaſis ac ſupellectili nemo probaverit. Ergo calices, lances, menſam, mappas, triclinii pavimentum, totos ac totalia, munda eſſe oportet: ut etiam præcipitur lib. 1. Epiſt. 5.

Mappis.] Erat mappa utilis ad tergendas manus tantùm: mantile, ad ſternendam ſeu tegendam menſam. Abſurdus eſto quiſquis aliter ſcripſerit. Ad convivia ſeu privata ſeu publica ſuam quiſque mappam detulit pridem: at mantili ſternebat menſam qui convivium præbebat. Vide Martial. lib. 12. Epigr. 29.

Scobe.] Scobs eſt limatura, ſive ramentum & ſtrigmentum è materiâ quâlibet, dum vel ſerrâ diſcinditur, vel terebrâ perforatur, vel limâ imminuitur aut politur, Gall. *limaille, ſcieure.* Scobe triclinium inſpergi ſolebat, ad colligenda faciliùs poſt cœnam purgamenta & ſcopis auferenda. Senec. Controv. lib. 9. declam. 2. *Inter purgamenta & jactus cœnantium, atque ſparſam in convivio ſcobem, humanus ſanguis everritur.* Scobs etiam pretioſa ad faſtum ſpargebatur. Lamprid. Heliogabal. *Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens quod non poſſet & electri.* Adhibebatur quoque lignea ſcobs ad atria emundanda. Juvenal. Sat. 14. v. 64.

Ergo miſer trepidas ne ſtercore fœda canino
Atria diſpliceant oculis venientis amici;
Ne perfuſa luto ſit porticus: & tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendat ſervulus unus.

Id eſt, ſervus inſpergens ſcobis ſemodium, ſtatim abradet lutum ac ſordes omnes: mundaque præſtabit atria, porticum, &c. Valeant qui ſcobem autumant utilem fuiſſe ad defricanda vaſa, dandumque iis ſplendorem.

83. *Lapides varios.*] Pavimentum è

Eſ

Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes ?
Oblitum, quanto curam ſumptumque minorem
Hæc habeant, tanto reprehendi juſtius illis,
Quæ niſi divitibus nequeunt contingere menſis.
Docte Cati, per amicitiam divoſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta;
Non tamen interpres tantumdem juveris. Adde
Vultum habitumque hominis: quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit. at mihi cura

INTERPRETATIO.

& Tyria operimenta imponere toralibus immundis; immemorem quo minor ſumptus & cura eſt in his, eo redargui juſtiùs quam *iis quæ non poſſunt occurrere niſi* in *menſis divitum.* HORAT. *Erudite Cati, oro te per deos & familiaritatem* noſtram, *fac ut me deducas ad audiendum, quocunque ibis. Etenim licet memoriter enarres mihi ſingula; at renuntians haud ita prodeſt. Adde hominis vultum geſtumque; cujus tu potitus aſpectu non multi æſtimas, quoniam hoc*

ANNOTATIONES.

verſicoloribus lapidibus & marmoribus. Vide lib. 2. Od. 14. in fine.

Palma.] Scopis è palmâ. Martial. lib. 14. Epig 82.

In pretio ſcopas teſtatur palma fuiſſe.

84. *Tyrias veſtes.*] Stragula & periſtromata pretioſa ſeu purpurea ex urbe Tyro; de quâ lib. 3. Od. 29. in fine.

Toralia] Torus a tortis herbis dictus: quod in iis congeſtis olim ſedebant ac diſcumbebant. *Toral*, quod ante torum eſt, ex Varrone 4. de Ling. Lat. puta congeſtæ herbæ, paleæ, arundinis, item lanæ, vel etiam plumæ involucrum ſeu operimentum. Itaque lecto imponebatur matta, culcita, lodix; Gall. *paillaſſe, matelas, lodier.* Hæc verò interdum contegebantur purpureis ſtragulis, ad pompam & faſtum. Cicer. Tuſcul. 5. *Collocari hominem juſſit in aureo lecto, ſtrato pulcherrimo, textili ſtragulo magnificis operibus picto.* Ubi tria vides, Lector, diſtingui, lectum, toral, ſive ſtratum, ſtragulum, Ovid. Metam. 8.

. . . In medio torus eſt de mollibus ulvis.
Veſtibus hunc velant; quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant,

Lamprid. cit Heliogabal. *primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.* Ex his intelligi poteſt iſte Horatii locus ſatis commodè. Verùm magis ad rem videtur quod *toral* ſignificat etiam ſegeſtria, ſive amictum vel tegmen linteum, tricliniari lecto circumdatum, quaſi munimen adversùs cœnantium purgamenta & jactus, atque ad cuſtodiendam a ſordibus ſtragulam pretioſam: quod quidem toral ſeu tegmen quando ſordidum erat, lavabatur & eluebatur, ne odore fœdo ac turpi nares offenderet; ut innuitur lib. 1. Epiſt. 5.

. . . ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares.

Iſidorus lib. 19. cap. 26. hoc ſenſu, *toralia* dicit eſſe *longas perpetuaſque mappas à toro appellatas.* Ergò hîc Horatius vel potiùs Catius damnat incuriam hominis *toralia* expurgare negligentis, ſed ea *illota* & immunda *veſtibus Tyriis*, ſeu pretioſæ ſtragulæ ac purpureæ *circumdantis* & circumponentis

91. *Adde vultum habitumque hominis.*] Seneca Epiſt. 34. *conſpectus & præſentia & converſatio habet aliquid vivæ voluptatis.*

Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

INTERPRETATIO.

habuiſti: ego verò magnopere cupio ignotos poſſe adire fontes, & percipere documenta vitæ fortunatæ.

ANNOTATIONES.

94. *Fontes remotos.*] Ipſos auctores illius doctrinæ tam excellentis mihi incognitos.

SATIRA V.

Deſcribit artes & inſidias captantium teſtamenta & hereditates.

HOc quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? Jamne doloſo

INTERPRETATIO.

ULYSS. O *Tireſia, præter jam reſponſa, illud etiam quaſo dic, quibus rationibus & artibus reſarcire poſſim facultates perditas. Quare rides?* TIRES. *Ergone tibi verſuto*

ANNOTATIONES.

1. *Hoc quoque, &c.*] Non ſine multo ſale perſequitur noſter Satiricus quibus Romæ blandimentis & artibus ſenum animos ineſcarent captatores, ut heredes ab iis ſcriberentur. Inducit itaque Ulyſſem apud Inferos cum Tireſiâ vate ſermocinantem & poſt alia multa quærentem modos ſarciendi ſuas res afflictas. Unde eſt initium illud, *hoc quoque*, velut continuatio ſermonis quem Ulyſſes habet conſulens Tireſiam de ſuo reditu; apud Homer. Odyſſ. 11. Vel, ſi mavis, fingit Horatius Ulyſſem ad Inferos reverſum poſt amiſſa naufragio bona, ruſumque a Tireſiâ reſponſa perſcrutari de reparandis opibus.

Tireſia.] Thebanus ille vates apud Inferos etiam gratioſus Proſerpinæ fuit: quæ illi mortuo mentem firmam ac ſapientem ſoli tribuiſſe dicitur, Odyſſ. 10. ſub finem: ubi Circe Ulyſſi perſuadet ut ad Inferos deſcendat Tireſiam conſulturus. Ejus meminit Cic. 1. de Divin. n. 88. Tuſc. 5. n. 115. de Nat. D. 2. n. 7.

2. *Amiſſas res.*] Tireſias enim Ulyſſi prædixerat reditum in patriam, ſi modò ipſe ac ſocii non violarent boves Solis in Siciliâ paſcentes. Verùm illi Ulyſſe dormiente mactatos devorarunt. Quare naufragio perierunt conſcelerati; Ulyſſes autem nudus vix enatavit.

3. *Jamne doloſo.*] Videtur Tireſias Ulyſſi exprobrare crimen ſociorum vel doloſè permiſſum, vel non ſatis diligenter ab eo impeditum.

Non ſatis eſt Ithacam revehi, patrioſque penates
Aſpicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopſque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Quando pauperiem miſſis ambagibus horres;
Accipe qua ratione queas diteſcere. Turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi; devolet illuc,
Res ubi magna nitet domino ſene. dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores;
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives.
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus; ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.

INTERPRETATIO.

non ſufficit Ithacam repetere ac reviſere domum paternam? ULYSS. *O nemini falſa locute, cernis quemadmodum ſpoliatus & egens reveriar in patriam ex tuis oraculis: nec ibi proci pepercerunt cellis aut gregibus. Verumenim & origo & virtus vilior eſt algâ, ſi opibus deſtituatur.* TIRES. *Quandoquidem abſque tergiverſatione paupertatem averſaris, audi quo pacto locupletari liceat. Si donetur tibi turdus vel quidpiam privatum, ſtatim deferatur eò ubi magnæ opes fulgent domino ætate provecto. quaſlibet fructus exquiſitos & munera producet ager excultus, deguſtet ea ſenex opulentus præ Laribus colendus. Qui licet perfidus fuerit, ignobilis, fratricida, ſervus; ne tamen dubites eum aſſectari tu comes inferior, ſi petat.*

ANNOTATIONES.

4. *Non ſatis eſt Ithacam revehi.*] Quod maximum erat, & in votis Ulyſſis præcipuum. Cic. 1. de Orat. *Patria nos delectat: ejuſque rei tanta vis eſt, ut Ithacam illam in aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam ſapientiſſimus vir immortalitati anteponeret.*

Ithacam.] Hæc inſula maris Ionii hod. *Val di Compare*, inter Cephaleniam ad occaſum & Echinadas ad ortum; Ulyſſis patria fuit.

6. *Te vate.* Odyſſ. 11. cit. reditum fore dificilem prænuntiarat Tireſias: at mala quamvis patientes Ithacam perventuros, modò ſuum Ulyſſes ac ſociorum animum coerceret, illæſique permitterentur boves Solis. Quod niſi caveret, navim ac ſocios interituros; ipſum verò calamitoſum fore, domique reperturum ſuperbos viros ipſius victum abſumentes.

7. *Apotheca.*] Reconditorium, locus in quo reponitur id omne quod pertinet ad victum, ſeu fruges, ſeu vinum, &c.

Aut pecus.] Odyſſ. 1. proci Penelopæ dicuntur cibo veſci alieno; atque ad epulandum mactant boves & oves Ulyſſis. quod & Minerva queritur.

10. *Turdus.*] Vide lib. 1. Sat. 5. & huj. lib. Sat. 2.

11. *Privum.*] Propriis deliciis reſervatum.

14. *Ante Larem.*] Laribus Diis fructuum primitias deferebant. Vide lib. 2. Od. 23. & huj. lib. Sat. 3. v. 165.

15. *Sine gente.*] Nullis majoribus, qui jam claruerint; homo novus, libertus, libertinus. Cic. Topic. n. 29 *Gentiles ſunt qui inter ſe eodem ſunt nomine ab ingenuis oriundi. quorum majorum nemo ſervitutem ſervivit, qui capite non ſunt diminuti.*

17. *Comes exterior.*] Inferiori parte

Utne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. tu protinus unde
Divitias æriſque ruam, dic augur, acervos.
Dixi equidem, & dico. captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus & alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim;
Vivet uter locuples ſine natis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius eſto
Defenſor. Famâ civem causâque priorem

INTERPRETATIO.

ULYSS. *Egone turpis Damæ ſim aſſeclæ? minimè ſic vixi apud Trojam; imò præſtantioribus nunquam ceſſi.* TIRES. *Inops igitur vives.* ULYSS. *Imperabo animo id ferre viriliter: & pejora dudum ſuſtinui. At tu vates doce quamprimum, unde congeram opum cumulos.* TIRES. *Certè docui. ac repeto, callidus paſſim occupare legata ſenum: ac ſi unus aut alter effugerit captatorem hamo circumroſo; ne vel ſpem abjicias, vel deceptus ſtudium deſeras. Si quando in foro diſceptetur de re ſeu gravi ſeu parvâ: quiſquis erit dives* & *abſque liberis ejus propugnator ſis, qui ſceleratus ac petulans meliorem ſponte laceſſiverit. Contemne*

ANNOTATIONES

incedens, honoris deferendi causâ. *Interior* comes, qui ad dextram, *exterior* qui ad lævam.

18. *Utne tegam.*] Gall. *Moy? je ſervirois d'eſtafier à un coquin?* Abhorret magnus Ulyſſis animus à ſordidâ & infami illâ ditefcendi ratione. *Latus* alicui *tegere* dicitur qui virum honoratum vel ſtipat ut ſatelles, vel comitatur ut aſſecla atque ad ejus capeſſenda imperia eſt expeditus.

Dama.] Servi nomen eſt, diminut. à Demetrio. Vide lib. 1. Sat. 6. item Perſ. Sat. 5. v. 76. & 79.

19. *Certans melioribus.*] Virtute & gloriâ contendens cum Agamennone, Ajace, &c.

20. *Fortem hoc animum, &c.*] Paupertatis ærumnas ferre conabor potiùs quàm vitæ ſceleratæ infamiam. Aliter vulgò interpretantur. ſed abſurdi planè, qui decorum & notos Ulyſſis mores pravè immutari velint ab Horatio, contra id quod ipſe tam luculenter præcipit Epiſt. ad Piſ. v. 119.

21. *Tu protinùs, &c.*] Ne mihi illude, vates optimè, turpem res perditas reparandi modum ne propone: meliora quæſo verba profer, meoque nomine dignas rationes doce.

23. *Dixi equidem, & dico.*] Satiricus in inſtituto pergit, atque per veridicum vatem effert quicquid reipſa fiebat turpiter Romæ paſſim ab improbis teſtamentorum captatoribus.

25. *Præroſo fugerit hamo.*] Sicut piſcis eſcam prærodens, hamum verò non arripiens; ita fortè quiſpiam veterator mentem tuam intelligens callidè operâ tuâ officiis tuis ac donis abutetur, nec te ſcribet heredem: ſed ne ſtatim deſpera, ne ab incœpto deſiſte: ſic enim rem aliquando facies, ac ſi unus effugerit, alios captabis.

28. *Vivet uter, &c.*] Conſidera uter litigantium vivet locuples & ſine gnatis; atque huic cauſam licet deteriorem habenti auxiliatorem te acriter præſta.

Sperne; domi ſi natus erit fecundave conjux.
Quinte, putà, aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citiùs mihi quam te
Contemptum caſſâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt.
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. Ire domum, atque
Pelliculam curare jube. ſi cognitor ipſe.
Perſta, atque obdura: ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hybernas canâ nive conſpuet Alpes.

INTERPRETATIO.

verò *civem exiſtimatione & jure potiorem, ſi liberos aut uxorem fecundam habuerit.* Et quoniam *aures delicatæ amant prænomen* ſic alloquere: *Quinte ſcilicet, vel Publi, tua virtus amicum tibi me devinxit: jus controverſum calleo; cauſas orare valeo. quilibet oculos mihi eruet priuſquam te victum defraudet nuce vacuâ. Iſta mea eſt ſollicitudo, ut nihil amittas, neve ludibrio habearis.* Mox *ſuade ut domum ſe recipiat, & genio indulgeat.* Interim *tumes procurator iſte; labora & perſevera: ſive ardens Canicula diſſecabit mutas imagines, ſive Furius obeſo ventre diſtentus Alpes hyeme conſperget albis nivibus.*

ANNOTATIONES.

31. *Sperne, domi ſi natus erit, &c.*] Juvenal. Sat. 5. v. 140.

Jucundum & carum ſterilis facit uxor amicum.

32. *Quinte putà aut Publi.*] Ejuſmodi prænomina erant nobilium dumtaxat: Gall. *Monſeigneur.* Porrò virum honoratum aſſentatores prænomine ſalutabant: at familiares cognomine ſe invicem appellabant: ut, *Cæſar Pulcro.*

Molles auricula.] Aſſentationibus aſſuetæ.

34. *Jus anceps.*] Quod in utramque partem ſæpiùs trahi poteſt. Unde *varium & controverſum* dicit Tullius. Verùm *juris ignoratio potiùs litigioſa eſt quàm ſcientia*, inquit ipſe de Legib. 1.

36. *Caſſâ nuce.*] Re qualibet inani & minimâ.

38. *Fi cognitor ipſe.*] Cauſæ ipſius cognitionem, curam, defenſionem, ſuſcipe. *Cognitor* dicitur qui præſentis cauſam novit, & ſic tuetur ut ſuam; inquit Aſcon. in 1. Verr. Porrò *fi* eſt imperandi modus à *fio*, quo & Plautus non ſemel uſus eſt. Alii legunt *ſis.*

39. *Seu rubra Canicula, &c.*] Æſtatis & hyemis incommoda, æſtum & frigus ſuſtine patienter. de *Caniculâ*, alibi dixi.

Findet infantes ſtatuas.] Ut acriori gelu finduntur lapides, ſic etiam æſtu dicit findi *ſtatuas* lapideas, ligneas, &c. quas & *infantes* vocat. Dura ſanè dictio, quam eſſe crediderim inſulſi cujuſdam poetæ nobis ignoti, ac notam proſcindique ab Horatio, quemadmodum & mox Furii metaphoram, *conſpuet.*

40. *Pingui tentus omaſo.*] Omaſum inteſtinum, pro ventre Synecd. Ita Perſ. Sat. 1. Calvi poëtæ *aqualiculum ſeſquipede extantem* ridet.

41. *Furius hybernas, &c.*] Parodia eſt Furiani verſiculi, quem ut duriorem carpit Horatius: ſimiliter & notat Quintil. lib. 8. cap. 6. Furius nempè hyemem deſcribens dixerat:

Jupiter hybernas canâ nive conſpuit Alpes.

Nonne vides (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria creſcent.
Si cui præterea validus malè filius in re
Præclarâ ſublatus aletur; ne manifeſtum
Cælibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut & ſcribare ſecundus

Interpretatio

Tum enim *quiſpiam proximum cubito pulſans monebit: an non advertis quàm ille patiens, quàm ſedulus, quàm amicis* ſit *commodus?* Mox *adnatabunt thunni plurimi, & augeſcent piſcina.* *Porrò ſi aliquis filium valetudine parum firmâ educet ac nutriat inter opulentam familiam; ne aperta cælibis obſervantia te detegat, ſenſim per officia perveni ad ſpem, ut heres ſubſtituaris;*

Annotationes.

Ceterum poëta ille cognomento Bibaculus ſummo ingenio & in primis lepido fuiſſe narratur, ut non minorem laudem tulerit quàm Catullus aut Horatius. Certè quædam ex eo mutuari atque imitari Virgilius non dubitavit. Cremonæ natum aiunt iiſdem temporibus quibus Lucilius & Sext. Turpilius interierunt: & in carmine Iambico egregiè verſatum. P. Crinit. lib. 2. de Poët. Lat. cap. 31. Macrob. Saturnal. lib. 6. Quintil. lib. 10. cap. 1. Gell. lib. 18. cap. 11. Crinitus cit. hos Furii verſus affert de villa Tuſculanâ Catonis, quæ propter æs alienum creditoribus ceſſerat:

Catonis modò, Galle, Tuſculanum
Totâ creditor urbe venditabat.
Mirati ſumus unicum magiſtrum,
Summum grammaticum, optimum poëtam.
Omnes ſolvere poſſe quæſtiones,
Nullum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

42. *Nonne vides, aliquis, &c.*] Hæc ſi feceris, aliquis ſeni aſtans tuam ſedulitatem laudabit, dicetque ei: videſne hominis tibi addicti ſtudium & laborem? &c.

Cubito tangens.] Perſ. Sat. 4. v. 34.

Eſt prope te ignotus cubito qui tangat, &c.

44. *Plures annabunt thynni.*] Plures exinde ſenes opulenti accedent ad te, priorem tuam diligentiam aſſiduaque officia contemplati, ſeque ultrò ſuaſque res tuæ fidei & curæ committent. *Thynni* ſunt piſces grandiores, vitæ brevis, &c. Plin. lib. 9. cap. 15. cum his aptè comparantur ſenes opibus potentes, ut & captator cum piſcatore. Similiter Juvenalis Sat. 12. v. 122. orbum ſenem ab inſidiatore captum dicit *incluſum carcere naſſa.* Sic habet.

. . . ſi Libitinam evaſerit æger;
Delebit tabulas incluſus carcere naſſa,
Poſt meritum ſanè mirandum.

Cetaria creſcent.] Allegoria. cete, Ciceroni piſtrices, ſunt piſces maximi: hinc *cetaria* ſunt vivaria ſeu piſcinæ, in quibus aluntur magni quilibet piſces.

46. *Sublatus aletur.*] Propriè: nam infantes olim in lucem mox editi humi deponebantur. Tum ii tollebantur, atque ut adoleſcerent educandi tradebantur, ſi placerent parentibus: dicebanturque ſublati. Alii contrà ſpernebantur, jubebanturque exponi ac fortunæ permitti, ſeu in viâ publicâ, ſeu in ſilvâ, ſeu in ripâ maris aut fluminis.

Ne manifeſtum cælibis obſequium nudet te.] Ne homini uxore carenti officium frequentius exhibitum patefaciat mentem tuam atque inſidias, prudenter age & cautè: paulatim ejus animum demerere, ne ſuſpicioni locum des,

Heres ; & ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias. perrarò hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere & tabulas à te removere memento :
Sic tamen ut limis rapias quid prima ſecundo
Cera velit verſu : ſolus multiſne coheres,
Veloci percurre oculo. plerumque recoctus
Scriba ex Quinqueviro corvum deludet hiantem;
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Num furis, an prudens ludis me, obſcura canendo ?
O Laertiade, quicquid dicam, aut erit, aut non.

Interpretatio.

at ſi caſus aliquis puerum ad Inferos demiſerit, locum vacantem ſubeas. Iſte ludus valdè rarò fruſtratur. At quicunque tabulas offeret tibi legendas, cave ut recuſes, atque à te codices rejicias: ita nihilominus ut obliquis oculis *inſpicias quid prima* tabula *cerata edicat* in *ſecundâ lineâ. Celeri aſpectu obſerva* an *ſolus an cum pluribus ſis heres.* Enimverò *nonnunquam ſcriba ex Quinqueviro ſæpè factus hiantem corvum fruſtrabitur ; & Naſica inſidiator Corano ludum præbebit.* Ulyss. *An inſanis, an ſciens ludificas me, involuta reſpondendo ?* Tires. *O Laërtis fili, quodcunque pronuntiavero vel fiet, vel non.*

Annotationes.

48. *Secundus heres.*] Secundo gradu heres, ſubſtitutus heredi ſeu filio parum valenti, ſi hereditatem non adierit : ut tum ſuccedas ei fortè è vivis excedenti, vacuumque locum occupes.

49. *Egeris Orco.*] Morti addixerit. Orcus inferorum fluvius eſt quibuſdam; aliis eſt Cerberus, Ciceroni eſt ipſe Pluto, 3. de Nat D. n. 43. ab ὅρκος, *juramentum* : quod nihil ſit religioſius, quam cùm per Stygiam paludem juratur. Feſtus ſcribit *orchum*, & ab urgendo vult dici, quod ad mortem urgeat.

Perrarò hæc alea fallit.] Rarò fit ut inanis ſit labor iſte, & ars captandi : imò ferè ſemper optatum ſortitur eventum.

52. *Tabulas à te removere memento.*] Callide nimirum, ne ſuſpicioſus videare.

53. *Rapias.*] Raptim & celeriter legas & obſerves.

Prima cera.] In ceratis tabulis olim ſcribebant, ut jam dictum lib. 1. Sat. 10. ubi de ſtylo. Itaque *prima cera* ſignificat primam teſtamenti paginam. Vide Sueton. Neron. cap. 17.

Secundo verſu.] In primo verſu nomen teſtatoris, in ſecundo heredis nomen, in imo ſubſtitutiones ſcribebantur.

55. *Recoctus ſcriba ex Quinqueviro.*] Senex quidam exercitatus ac peritus rerum, vafer, aſtutus ; utpote qui diu ſcriba fuerit ; ac Magiſtratus etiam in provincias comitatus ſit : vel in municipiis Quinquevir extiterit ; publicâ interdum aliquâ adminiſtratione & procuratione functus, à numero dicti Duumviri, Triumviri, &c.

56. *Corvum deludet hiantem.*] Captatorem alienæ hereditati inhiantem eludet, non ſecùs ac vulpes corvum, in Æſopi fabulà

57. *Riſus dabit Naſica Corano.*] Deceptus captator ludibrio erit omnibus, quemadmodum Naſica olim deluſus Corano ſeni. Vide infrà

58. *Num furis.*] An more vatum furore correptus ? an ſanus & tui compos ?

59. *Laertiade.*] Ulyſſes filius Laertis, Ithacæ & Dulichii inſularum rex ; vir

Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Æneâ, tellure marique
Magnus erit; forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat, orabit. Multum Naſica negatas

INTERPRETATIO.

Quippè magnus Apollo dat mihi vaticinandi peritiam. ULYSS. *Attamen ſi fas eſt, edoce quid ſignificet hæc fabula.* TIRES. *Quo tempore adoleſcens Parthis formidoloſus, propagata ſoboles ab excelſo Æneâ, terrâ & mari potens exiſtet, ſtrenuo Corano locabitur grandis filia Naſicæ detrectantis exſolvere integrum* debitum. *Tum gener hoc aget, teſtamentum offeret ſocero, rogabitque ut legat. Naſica diu recuſatum*

ANNOTATIONES.

facundus, vafer, bellicoſus, laborum patientiſſimus, inter Græcos Principes eximius, ab Homero totâ Odyſſeâ celebratus.

Aut erit, aut non] Magna hic inter doctores etiam controverſia. Alii contendunt ſeriò loqui Horatium, ſive Tireſiam, hoc ſenſu: ceteri vates loquuntur obſcura & per ambages; ego verò loquor apertè & ſine ambagibus; quodque futurum prædico, erit & contrà non erit quicquid dico non futurum. Alii volunt jocari Horatium, & ſatiricè irridere ambigua vatum reſponſa.

61. *Tempore quo, &c.*] Tireſias deſignat non tantùm perſonas & nomina, ſed & tempus ipſum quo res eventuræ ſunt: quod alii vates non ſolent facere. Horatius autem aptè inducit Tireſiam velut divinantem ac prædicentem futura quæ nuper facta eo tempore noſcebantur. Sunt in Æneide multa ejuſmodi longinqua egregiè à Virgilio tempori accommodata; penderque ex hoc non minima lux ac virtus poëſeos. Vide Æneid. 6. ſub finem.

Juvenis Parthis horrendus.] Auguſtus; de cujus in Parthos victoriâ, terrore, famâ, receptiſque ſignis, lib. 3. Od. 5. & lib. 4. Od. 15.

Ab alto demiſſum genus Æneâ.] De Auguſti origine, lib. 4. Od. 5. init. & Od. 15. in fine.

64. *Forti Coran.*] Juvenal. Sat. 16. v. 54. meminit pariter Corani. Sic habet.

. . . . *Ergo Coranum*
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem
Quamvis jam tremulus captat pater.

65. *Naſicæ metuentis reddere ſoldum.*] Naſica avarus pecuniam mutuò acceperat a Corano ſene perinde avaro, ſed aſtutiore. cumque fugeret exſolvere debitum, filiam tradidit; ſperans inſuper atque ita captans Corani hereditatem. Naſicæ mentem Coranus intellexit; ſibique mimum fecit è deluſâ inſidiatoris captatione. Neque modò nihil teſtamento reliquit, ſed & voluit Naſicam reſcire nihil ſibi legatum: atque ex ejus dolore ac mæſtitiâ gaudium ſibi affatim riſumque dedit.

Soldum.] Seu dotem filiæ, ſeu debitam dudum ſummam pecuniæ integram.

66. *Gener ſocero.*] Coranus Naſicæ. Ironiæ plena animadverte paſſim verba; eòque magis, quod ſeria prorsùs & gravis dictio videtur. Sic & paulò ante, *forti Corano nubet procera filia Naſicæ, &c.*

67. *Multum Naſica negatas, &c.*] Callidè nimirum ex more captatorum,

Accipiet

Accipiet tandem, & tacitus leget; invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc jubeo: mulier ſi fortè doloſa,
Libertuſve ſenem delirum temperet; illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincit longè priùs ipſum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors?
Laudato. Scortator erit? Cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. Putaſne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum ſtudioſa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum;
Ut canis à corio nunquam abſterrebitur uncto.

INTERPRETATIO.

tandem capiet, ac leget ſecretò; videbitque nihil ſibi & ſuis relictum niſi fletus. Iſtis hæc monita addo. Si fortè aſtuta fœmina vel libertus regat ſenem delirantem, adjunge te his ſocium; lauda eos, ut abſentem ii te laudent. Nam & hoc prodeſt. Verùm multò utilius eſt ipſum hominem captare. Qui ſi demens inconditos facias verſus, applaude. Si Mœchus fuerit, ne te oret, cave: ſponte ei potiori tuam Penelopen facilis dona. ULYSS. *An credis tam probam & caſtam poſſe flecti, quam proci à rectâ viâ dimovere non potuerunt?* TIRES. Scilicet *ad eam acceſſere juvenes haud liberaliter munifici, neque tam amoris quam gulæ ſectatores. Hinc pudicam habes Penelopen. Quæ ſi ſemel delibaris ex uno ſene, lucri partem nacta tecum, vix unquam amovebitur, velut canis ab uncto corio.*

ANNOTATIONES.

ad amovendam ſuſpicionem, ut ante jam dictum.

69. *Sibi ſuiſque*] Nec ſibi, nec filiæ ſuæ.

76. *Putaſne perduci poterit.*] Perſuaderi, ac pellici in adulterium. Penelopes uxoris Ulyſſis invictam pudicitiam totus Homerus cantat. Porrò ſicut priùs *Dama latus tegere* Ulyſſes recuſavit, ita & ſuam Penelopen turpiter addicere multò magis negare intelligendus.

79. *Venit enim magnum donandi, &c.*] Muneribus expugnari ſæpè caſtitatem notat.

Studioſa culinæ.] Suprà annotat. ℣. 7.

83. *Ut canis à corio, &c.*] Canibus venaticis ad venationem excitandis dari ſolet captæ feræ corium recens detractum & ſanguinolentum, cujus appetentiſſimi cognoſcuntur.

84. *Me ſene quod dicam, &c.*] Aliud Tireſiæ monitum ad demerendum teſtatoris animum, ſcilicet frequentioribus ac nimiis officiis non eſſe urgendum.

Anus improba Thebis.] Anus quædam ita eſt captata, ut captatorem importunum ac moleſtum averſaretur. Itaque cùm non poſſet viva, ſaltem mortua ulciſci voluit. Cavit nimirùm ſuo teſtamento, ut cadaver multo

Me ſene, quod dicam, factum eſt. anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet elabi ſi poſſet mortua: credo,
Quod nimium inſtiterat viventi. Cautus adito:
Neu diſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & moroſum oſtendet garrulus. ultrò
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus: atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare. mone, ſi increbuit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turbâ
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? Donec ohe jam
Ad cælum manibus ſublatis dixerit, urge, &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.

Interpretatio.

Dum ſenex eram contigit id quod enarrabo. Apud Thebas vetula quædam maliſſeſa ad ſepulcrum ſic elata eſt ex teſtamento. Heres nudis humeris portavit cadaver oleo multo perfuſum. Nempè ſi poſſet mortua effugere. Quia ut opinor, nimiis officiis vivam proſecutus fuerat. Callidus accede: nec labori parce; nec plus æquo urge. Verboſus diſplicebis moroſo & difficili. Ne verò ſpontè taceas. Eſto Davus comicus. permane inflexo capite, valdè ſimilis timenti. per officia irrepe. Si ventus acrior ingruat, admone ut carum caput operiat diligenter. Defende à turbâ objectis humeris. aurem accommoda garrulo. Quod ſi pluſculum laudari amat; infla, atque inflatum utrem imple verbis adulatoriis, donec elatis ſurſum manibus dicat: Heus, ſatis eſt.

Annotationes.

perunctum oleo nudis humeris heres efferet, quaſi elabi cupiens, illumque legatis fraudare. Ea quippè conditio erat; ut ſi portanti cadaver, portans hereditate excideret.

Thebis.] Non una eſt hujus nominis civitas. Alia caput Thebaïdis, Hecatompylos dicta, in Ægypto, hod. *Minio*, neque de hac mentio eſt hic. Alia in Bœotia, hodiè *Steves*, Heptapylos cognominata, patria Herculis, Bacchi, Pindari, Epaminondæ, Tireſiæ vatis, &c.

90. *Ultro non etiam ſileas.*] Ne contrà nimis taciturnum te exhibeas.

91. *Davus ſis comicus.*] Talis eſto, qualis Davus comicus, qui timidè & verecundè ſemper herum alloquitur.

92. *Capite obſtipo.*] In alterum humerum inclinato & immoto: quod hominem notat modeſtum, ſubditum, & obſequi paratiſſimum.

95. *Aurem ſubſtringe loquaci.*] Accinge te ad audiendas quaſcunque ejus narrationes moleſtas licet & graves. apage qui interpretatur, adulatoriè prehende auriculam.

98. *Creſcentem tumidis infla ſermonibus.*] Homini vano adulationibus gaudenti affatim tribue & indulge, donec ille, velut plenus vento uter, amplius non expetat; imò dicat; Ohe, ſatis eſt.

Cùm te ſervitio longo curaque levarit ;
Et certum vigilans, quartæ ſit partis Ulyſſes
Audieris heres ? Ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt ? unde mihi tam fortem tamque fidelem ?
Sparge ſubinde : & ſi paulùm potes, illacrymare. Eſt
Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
Permiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregiè factum laudet vicinia. Si quis
Forte coheredum ſenior malè tuſſiet ; huic tu
Dic, ex parte tuâ, ſeu fundi ſive domûs ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperioſa trahit Proſerpina. Vive, valeque.

INTERPRETATIO.

Quando verò te liberaverit diuturnâ ſervitute & ſollicitudine, ac verè expertectus audiverit : Ulyſſes eſto heres quartæ partis : tum exclama : *Igitur non extat amplius amicus Dama? Reperte verò identidem : Ubi reperiam æquè fidum æquè conſtantem? ſique vales, affunde lacrymas aliquot. oportet fictò vultu occultare lætitiam. Sepulcrum tuæ voluntati commiſſum ædifica ſumtuosè. Vicini celebrent præclarè factas exequias. Quod ſi aliquis coheredum ætate provectus laboret tuſſi periculosâ; ſive prædium ſive domum emere velit, huic tu dic, latè* quidem *ſeſtertio te ei traditurum partem tuam. At me Proſerpina dominatrix* jam *revocat, vive & vale.*

ANNOTATIONES.

99. *Cum te ſervitio &c. levarit.*] Per mortem ſuam.

108. Ex parte tuâ.] Ex parte hereditatis tibi relictâ.

109. *Gaudentem nummo te addicere.*] Alii ſic explicant : Dic te pecuniam malle quàm fundum, adeoque libenter te venditurum. Alii interpretantur de fictâ & ſimulatâ venditione. Lex nempè vetabat rem teſtamento legatam donare. At legi fraudem faciebant, uno rem nummo addicentes. Sic enim res verè empta & vendita dicebatur.

Sed me imperioſa trahit Proſerpina.] Aptè omnino ſermo abrumpitur, ne Ulyſſes loquatur id quod loqui decorè non poterat. Benè verò Tireſiam repentè revocat Proſerpina uxor Plutonis & inferorum domina, pro ſuo in mortuos ſummo imperio. Vide lib. 1. Od. 28. Item Virgil. Æneid. 6. v. 545.

SATIRA VI.

Sorte ſuâ mediocri contentum ſe eſſe. Otium ruſticum præſtat urbanis tumultibus & moleſtiis.

HOc erat in votis : modus agri non ita magnus ;
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulùm ſilvæ ſuper his foret. auctius atque
Dii melius fecere. benè eſt. nihil amplius oro,
Maiâ nate, niſi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione malâ rem,
Nec ſum facturus vitio culpâve minorem :
Si veneror ſtultus nihil horum : O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum :

INTERPRETATIO.

HORAT. *ILlud fuerat in optatis : menſura agri non valdè ampla, ubi eſſet hortus, & fons aquæ perennis domui propinquus, ac nemus aliquod præter iſta. Dii amplius ac melius* quidpiam *conceſſerunt, abundè eſt. O fili Maiæ, nihil ultra peto, niſi ut iſta bona mihi perpetua facias.* Ergo *ſi nec opes auxi malis artibus, nec abſumturus ſum peccatis ac ſceleribus : ſi nihil inſanus efflagito ejuſmodi : ô ſi angulus iſte vicinus, qui agrum* meum *deformat adjungatur :*

ANNOTATIONES.

1. *Hoc erat in votis.*] Lepida eſt hæc Satira ; & quædam præcepta morum habet valdè luculenta : nonnulla etiam grati animi teſtimonia erga Mœcenatem.

Modus agri.] Modicum prædium. Virgil. Georg. 2. v. 412.

Laudato ingentia rura : Exiguum colito.

Columel. *Modus erit ſua cuique moderata voluntas facultaſque.* Vide Plin. lib. 18. cap. 5. & 6.

3. *Auctius atque Dii melius fecere.*] De villa Horatianâ lib. 1. Epiſt. 16. Jamque de eâ ante nonnihil, lib 1. Od. 7. lib. 2. Od. 18. lib. 3. Od. 13. & Epod. 1.

4. *Nihil amplius oro.*] Vide lib. 3. Od. 6. & Epod. 1.

Satis ſuperque me benignitas tua ditavit.

5. *Maiâ nate.*] Mercurium præcipuè colit & invocat Horatius memor frequentis ejus tutelæ : de quâ lib. 2 Od. 7. & 13. &c.

8. *Veneror.*] Enixè & votis importunis expoſco. Quidam legunt *venor* : ſed perperam.

O ſi angulus ille.] O ſi haberem partem illam agri vicini, quæ meum agrum inæqualem reddit. Perſius Sat. 6. v. 13. hunc imitatus eſt Horatii locum.

9. *Denormat.*] Vitruv. lib. 7. *Anguli ad normam reſpondentes exigantur ; longitudines ad regulam, altitudines ad perpendiculum.*

O ſi urnam argenti fors quà mihi monſtret, ut illi
Theſauro invento, qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus aravit, dives amico
Hercule : ſi quod adeſt gratum juvat ; hac prece te oro;
Pingue pecus domino facias & cetera, præter
Ingenium : utque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo ubi me in montes & in arcem ex urbe removi,
Quid prius illuſtrem Satiris Muſaque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Autumnuſve gravis, Libitinæ quæſtus acerbæ.

INTERPRETATIO.

O ſi fortuna alicubi oſtendat mihi urnam pecuniâ refertam, *quemadmodum ei, qui cùm theſaurum inveniſſet, Hercule propitio locupletatus, emit & coluit eumdem agrum*, quem antea colebat *conductum : ſi contentus ſum iis qua habeo ; à te* dumtaxat *peto hoc, ut pingues efficias greges & alia, præter ingenium ; atque, ut conſueviſti, adſis mihi tutor perpetuus. Itaque poſtquam ex urbe ſeceſſi in colles & arcem, quid potiùs excolam quàm Satiras & Muſam pedeſtrem?* Illic *neque me prava corrumpit ambitio, neque gravis Auſter vel Autumnus morbifer, lucrum* præſtans *duræ Libitinæ.*

ANNOTATIONES.

10. *O ſi urnam argenti, &c.*] O ſi theſaurum terræ infoſſum inveniam. Perſ. Sat. 2. v. 10.

. . . . O ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dextro
Hercule.

Porrò theſaurus definitur quædam vetus depoſitio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat. nec enim theſaurus cenſetur quod metûs vel cuſtodiæ causâ terræ infoſſum conditumque fuerit.

12. *Amico Hercule.*] Hic lucro inopinato & recludendis theſauris præeſſe credebatur. Diodor. Sic. lib. 5. cap. 2. Macrob. lib. 3. cap. 12. Plutarch. problem. Arnob. lib. 4.

14. *Præter ingenium.*] Ludit in ambiguâ ſignificatione vocis *pingue*. Senſus eſt : ne verò ingenium etiam facias pingue, id eſt, craſſum, hebes, ſtupidum.

15. *Cuſtos mihi maximus adſis.*] Poëtæ nimirùm in tutelâ ſunt Mercurii, lib. 2. Od. 7. & 17.

16. *In arcem.*] Villam Tuſculanam, in edito colle ſitam. Epod. 1. ſub finem. Item lib. 1. Epiſt. 16.

17. *Quid prius illuſtrem Satiris, &c.*] Sunt qui ſic interpretentur : quid priùs canam & carminibus celebrem quàm Deos agreſtes, Satyros, Faunos, &c. Vide lib. 3. Od. 18. Alii meliùs : quid aptius ſcribam quam Satiras, oratione quidem ſtrictâ, ſed quæ ſolutæ ſimilis videatur, & vulgari *ſermoni propior* : ac proinde *muſa pedeſtris* vocari queat. Vide 1. Sat. 4. v. 40. & ſequ.

18. *Plumbeus Auſter.*] Gravia & tardiora efficiens corpora. lib. 2. Od. 14.

Fruſtra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum.

19. *Autumnuſque gravis.*] Juvenal. Sat. 4. *lethiferum* appellat : benè quidem. tunc enim acutiores morbi ſunt & frequentiores. Hipocrat. Gal. &c. Idem Sat. 6. v. 516.

. . . *metuique jubet Septembris & Auſtri*
Adventum.

Cur autem Horatius in ſuâ villâ non metuat Auſtrum in Autumno quamvis noxium, ipſe explicat Epiſt. 16. ſira

Matutine pater, ſeu Jane libentiùs audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
inſtituunt; (ſic Diis placitum) tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorem me rapis : eia,
Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urge :

INTERPRETATIO.

O *Pater Matutine, ſive mavis, Jane; à quo homines exordiuntur primos labores actuoſæ vitæ; ita numinibus places : tu initium ſis verſuum* meorum. Quando *Romæ* ſum, *me fidejuſſorem eſſe cogis. eia*, inquis, *propera; ne quiſquam officioſior ante reſpondeat.*

ANNOTATIONES.

nempè illa opportunè & ſalubriter haud excipiebat peſtilentes Auſtri flatus.

Hæ latebræ dulces, etiam ſi credis, amœnæ
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.

Libitinæ quæſtus acerbæ.] Pluribus enim in Autumno morientibus, majorem quæſtum habent ii qui funeribus procurandis incumbunt, dicti Libitinarii à Libitinâ funerum Deâ : de quâ lib. 3. Od. 30. Seneca 6. de Beneficiis, comparat vota eorum qui teſtamenta captant cum votis Libitinariorum : nempè utrique lucri gratiâ mortem hominum cupiunt, etiam amicorum. Huc verò præcipuè facit quod ex inſtituto Servii Tullii Rom. regis, naſcentes recenſebatur in æde Junonis Lucinæ; puberes, in juventæ; morientes, in veneris Libitinæ; nummo quidem pro ſingulis delato. Dionyſ. Halic. lib. 4. hinc Sueton. Neron. cap 39. *Tantis ex Principe malis probriſque acceſſerunt quædam & fortuita : peſtilentia unius autumni, quâ triginta funerum millia in rationem Libitinæ venerunt.*

20. *Matutine pater.*] Janus dicitur *Matutinus* à Matutâ, ſive Aurorâ; & quod manè primus invocaretur, ut qui temporibus præſit, ac velut rerum omnium incipiendarum auctor. Arnob. lib. 3. *quem in cunctis anteponitis precibus.* Et alibi : *incipiamus ergo ſolemniter ab Jano & nos patre.*

Pater.] Janum vocamus *Patrem*, quaſi deorum Deum : inquit Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 9.

Jane.] Sic appellatur quod quaſi Janua ſit ad novum annum, imò ad menſes ſingulos; omniaque regat tempora. Macrob. cit.

Libentiùs audis.] Seu mavis appellari Jani nomine. Deos ſuos pluribus inſigniebant appellationibus, honoris vel aſſentationis causâ. Macrob. *in ſacris invocamus Janum geminum, Janum patrem, Janum Junonium, Janum Quirinum, Janum Conſivium, Janum Patulcium & Clauſium, &c.* Sic & Horat. Carm. ſecul.

Lenis Ilithyia tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.

22. *Sic diis placitum.*] Ut præſideas temporibus & primis hominum laboribus, deſque iis felix auſpicium : Quippè tu *in Italia primùm Diis templa feciſti, & ritus inſtituiſti ſacrorum : unde in Sacrificiis præfationem meruiſti perpetuam.* Macrob. jam cit.

Carminis eſto principium.] Fave mihi hanc Satiram exordienti, in quâ urbanæ vitæ incommoda à matutinis horis perſequor.

23. *Romæ ſponſorem me rapis.*] Hoc primum eſt incommodum, quod pro aliis ſpondere frequenter neceſſe ſit, ac forenſibus tumultibus intereſſe.

24. *Ne prior officio.*] Ne deſis amico, acriter ſubveni, laborantem in judicio tuere & juva : officium præbe, ſive per hyemis frigora, ſive per

Sive Aquilo radit terras, ſeu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodo quod mi obſit clarè certumque locuto,
Luctandum in turba: facienda injuria tardis.
Quid vis, inſane, & quas res agis? improbus urget
Iratis precibus. tu pulſes omne quod obſtat,
Ad Mœcenatem memori ſi mente recurras.

INTERPRETATIO.

Sive Aquilo ſtringat terras, ſive hyems contrahat dies nivoſos orbe interiori, oportet ire. Poſtea verò quàm apertè & manifeſtè dixi quod mihi noceat, certare habeo contra turbam: vis facienda lentis. Hi verò increpant: *Quid petis ſtultè; & quid moliris?* Quidam autem *iracundas addit inprecationes: An igitur evertas quicquid obſiſtit tibi ad Mœcenatem feſtinanti, urgente memoriâ?*

ANNOTATIONES.

anguſtias dierum breviſſimorum.

25. *Aquilo.*] Septentrionalis ventus, à vehementiſſimo inſtar aquilæ volatu dictus, ex Feſto. Græcis Boreas. ἀπὸ τῆς βοῆς, *à boatu*: quoniam ſit violenti flatus & ſonori. Gell. lib. 2. cap. 22.

Bruma.] A dierum brevitate dicitur, ex Varrone & Feſto. Alii factum nomen putant è βραχὺ ἦμαρ, *brevis dies*. Macrob. Sat. 1. Iſidor. lib. 5. Jul. Scalig. lib. 1. de cauſ. L. L. *Bruma*, ſive ſolſtitium hyemale, ex Ovid. Faſt. 1. eſt dies

prima novi, veteriſque noviſſima Solis.

26. *Interiore gyro.*] Breviori curſu & ambitu: circulum minorem, utpote qui centro propior ſit, Sole in Capricorno decurrente, ac breviores hinc dies faciente. Scil. in Sphæra noſtrâ obliquâ, hyemalis Tropicus ita ab Horiſonte interſecatur, ut minor pars ſupra terram, major autem ſub terrâ exiſtat. Cic. 2. de Nat. Deor. Cynoſura, inquit ex Arato,

curſu interiore brevi convertitur orbe.

Ire neceſſe eſt.] Ad ſpondendum pro altero.

27. *Poſtmodò quod mi obſit, &c.*] Alterum eſt incommodum, quod poſtquam ſpopondi, vix è turbâ me eripere liceat; quodque luctandum & jurgandum ſit cum obviis & remorantibus.

Quod mihi obſit.] Certè rarò eſt expers moleſtiæ & damni quiſquis pro altero ſpondet. Proverb. cap. 6. *ſi ſpoponderis pro amico tuo. defixiſti apud extraneum manum tuam; illaqueatus ex verbis oris tui. & captus propriis ſermonibus.* Bias ſapienter admodum dicebat: *Sponde, noxa præſto eſt.* Cic. Epiſt. ad Brut. *dependendum tibi eſt quod mihi pro illo ſpopondiſti.*

Clarè certumque locuto.] Debet enim ſponſio ac fidejuſſio præſtari diſertis verbis & ſine ambagibus. Alii locum hunc minùs rectè intelligunt de advocatione & peroratione cauſarum: afferuntque verba Tullii de petit. Conſul. *Nonnullos eſſe tibi iratos ex iis cauſis quas egiſti, neceſſe eſt.* & alibi, *quos læſiſti cùm pro amico contra eos diceres.*

28. *facienda injuria tardis.*] In forensi turbâ pulſare oportet & objurgare tardiùs euntes, dum inde quam primum exire contendo.

29. *Quid vis inſane.*] Ita reluctatur qui ab Horatio feſtinante pulſatus eſt; trudentem retrudit; atque execrationes jaculatur. Quidam *iratas preces* explicant iram hominis adversùs Horatium excandeſcentis, quod ipſius obteſtantis patrocinium aut ſuſcipere detrectet, aut non ſatis acriter aſſumat. Prior interpretatio magis probatur.

31. *Ad Mœcenatem memori ſi mente recurras.*] Dum properas adire Mœ-

Hoc juvat, & melli eſt, non mentiar. at ſimul atras
Ventum eſt Eſquilias; aliena negotia centum
Per caput, & circa ſaliunt latus. Ante ſecundam
Roſcius orabat ſibi adeſſes ad Puteal cras.
De re communi Scribæ magnâ atque novâ te

INTERPRETATIO.

Ut verum dicam, illud jucundum & ſuave eſt. Verùm cùm ad Eſquilias atras perveni, aliena centum negotia invadunt caput & latera. Roſcius petiit ut ei cras opituleris ad Puteal, ante horam *ſecundam. Horati, Scribæ te*

ANNOTATIONES.

cenatem condicto tempori: vel quod acceptorum beneficiorum memor quotidianis officiis vel ſemel deeſſe metuas.

32. *Hoc juvat, & melli eſt.*] Objurgationes ejuſmodi quantumvis invidioſæ me quidem delectant, & quaſi mel dulces videntur, adeo Mœcenatis mentio, nomen, & recordatio veneranda mihi ſunt.

At ſimul atras ventum eſt, &c.] Tertium hoc genus moleſtiarum urbanarum eſt. Cum verò ad Mœcenatis ædes in Eſquiliis ſitas veni, aſſiliunt importuni pleriqne ſua mihi negotia commendantes: quos amoliri nefas. De Mœcenatis ædibus apud Eſquilias, lib. 3. Od. 29. v. 10. & lib. Sat. 8. v. 14. vide ibi annot.

Atras Eſquilias.] De atris curis quidam interpretantur: at meliùs alii de ſepulcreto, quod fuerat olim in Eſquiliis; ut fusè diſſerui ad Epod. 5. v. 100. Epod. 18. v. 6. & lib. 1. Sat. 8.

34 *Per caput & circa ſaliunt latus*] Undique adoriuntur & circumobſident. Præclara hypotypoſis.

Ante ſecundam.] Maturè, ut tempus habeat de re ſuâ diſſerendi tecum, priuſquam forum aperiatur, ac diſceptandum ſit in judicio. *Ante ſecundam.* Gall. *à deux heures preciſes du matin, plûtoſt devant qu'aprés*: unâ ſcilicet horâ ante judicia, quæ horâ tertiâ exercebantur.

Exercet raucos tertia cauſidicos.

Martial. lib. 4. Epigr. 8. ubi & diei varias occupationes pro diverſis horis explicat. Porro ex alibi annotatis, Lector, intellige illam diei naturalis horam tertiam Romanorum nobis quidem Francis nonam eſſe matutinam. Vide lib. 1. Epiſt. 19. v. 8. & Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 20.

35. *Sibi adeſſes.*] Quaſi advocatus, adjutor, fautor. Apud Judices actor & patronus rei cauſam dicebat. At aderant præterea quidam advocati; ſuaque præſentiâ vel teſtimonio etiam, ſi opus eſſet, reum adjuvabant.

Ad Puteal.] Ad judicium. *Puteal* locus erat in comitio Romæ, ubi jus reddebatur. lib. 1. Epiſt. 19. v. 8. *forum Putealque Libonis mandabo ſiccis.* Nimirum in ipſis gradibus, ad lævam Curiæ, ſtatua erat Actii Navii Auguris, qui, inſpectante Tarquinio Priſco rege, cotem novaculâ diſciderat. Ibidem porrò cotem illam & novaculam eſſe defoſſam tradunt, ſupraque impoſitum puteal, id eſt, umbellam ſive operculum, quale puteis imponi ſolet. Cic. de Divin. 1. n. 32. Illic etiam fœneratores convenire ſolitos idem teſtatur pro Sextio, n. 18. *Puteali & fœneratorum gregibus inflatus.* Item Perſ. Sat. 4.

Si puteal multâ cautus vibice flagellas.

Vide Cæl. Rhodig. lib. 10. cap. 17.

36. *De re communi Scribæ, &c.*] De Scribarum ſe numero fuiſſe oſtendit.

Scribæ.] Gall. *les Greffiers, ou Secretaires de l'Epargne.* Horum officium erat, acta publica literis mandare, literas publicas ſcribere, &c. Conſtat

Orabant

Orabant hodie meminiſſes, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mœcenas ſigna tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit & inſtat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mœcenas me cœpit habere ſuorum
In numero; dumtaxat ad hoc, quem tollere rhedâ
Vellet, iter faciens; & cui concredere nugas
Hoc genus: Hora quota eſt? Thrax eſt gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus, ſubjectior in diem & horam
Invidiæ. Noſter ludos ſpectaverat unà,
Luſerat in campo, Fortunæ filius, omnes.

INTERPRETATIO.

rogant ut hodie redeas ad negotium commune ac novum. Fac ut Mœcenas has tabellas obſignet. Quod ſi his *reſpondeam; Tentabo.* eſt qui *reponat & urgeat: Atqui potes, ſi libet. Propè finem habet annus ſeptimus. & mox octavus* incipiet. *ex quo tempore Mœcenas inter familiares me aſcivit, ad id verò ſolùm, quem in currum aſſumere placeret, quando viam init: & cum quo loqueretur futilia ejuſmodi: Quota eſt hora? Gallina Thracius eſtne par Syro? Incautos jam ſtringit frigus matutinum; &* ſimilia *quæ committi queant auribus perfluentibus. Exinde* verò *magis ac magis obnoxius invidiæ* fui. Aiunt *plerique: Noſter Fortunæ filius ludos ſpectavit: in campo* Martio *cer-*

ANNOTATIONES.

ſcribas maximæ probitatis à Quæſtoribus allectos, Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 2.

37. *Imprimat his cura. &c.*] Alius ita rogat: ô Horati, cura ut Mœcenas ſigillo muniat has tabellas: oro te etiam atque etiam.

Signa.] De ſigillo ſive annulo Augusti intellige. Hunc enim ab eo concreditum Mœcenati, diximus ad Epod. 1. v. 3. & conſtat ex Xiphilino ibi cit. Item ex Dione lib. 51. &c.

39. *Dixeris. Experiar.*] Si huic dixero: Curabo, & experiar, numquid à Mœcenate id beneficii queam obtinere tibi, &c. Horatii modeſtiam adverte, Lector, ſuam apud Mœcenatem gratiam extenuantis, tametſi apud eum ſummè valere diceretur. Vide & quæ ſequuntur.

40. *Septimus octavo propior.*] Septimus hic annus propè eſt elapſus, & mox octavus agetur, ex quo, &c.

41. *Dumtaxat ad hoc.*] Non ad res graves, ſed ad nugas & jocos, atque ad relaxandum animum magnis curis paſſim diſtentum me adhibet Mœcenas, inquit noſter, dumtaxat.

44 *Thrax eſt Gallina Syro par?*] An ille gladiator huic par eſt virtute, robore, arte, peritiâ; ille ſecutor huic retiario; ille Thrax huic Mirmilloni? Horum pugnandi rationem diverſamque armaturam fusè explicavi ad Juvenal. Sat 2. v. 143 & Sat 8. v. 200.

45. *Matutina parum cautos. &c.*] Verba hæc innuunt ſcriptam Autumni tempore hanc Satiram.

46 *Et quæ rimoſa. &c.*] Et ſimilia quæ loquaciſſimo cuilibet poſſunt committi, atque homini nullum ſecretum retinenti, ſed paſſim quod audivit in obvios quoſque ſtatim effundenti, qualis ille apud Terent. de ſeipſo prædicans:

Plenus rimarum ſum: hac atque illac perfluo.

48. *Noſter ludos ſpectaverat unà, &c.*]

Frigidus à Roſtris manat per compita rumor;
Quicumque obvius eſt, me conſulit: ô bone (nam te
Scire, deos quoniam propius contingis, oportet)
Numquid de Dacis audiſti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris deriſor. At omnes di exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promiſſa Triquetra
Prædia Cæſar, an eſt Italâ tellure daturus?
Jurantem me ſcire nihil, mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique ſilenti.
Perditur hæc inter miſero lux, non ſine votis:
O rus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc ſomno & inertibus horis
Ducere ſollicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque

INTERPRETATIO.

tavit cum Mœcenate. Quod ſi *è Roſtris per plateas frigidus rumor diſcurrat; quiſquis occurrerit interrogat me: ô bone, an de Dacis aliquid accepiſti? quippè te ſcire oportet, qui ad magnates accedis.* Tum ego: *Nihil certè.* Illi continuò: *Ergone tu ſemper deriſor fueris? Me*, inquam, *diſperdant omnes dii, ſi quidquam* ſcio. *Ecquid?* aiunt. *agros militibus promiſſos an aſſignabit Auguſtus in Siciliâ*, an in *Italicâ regione? At affirmantem me nihil ſcire admirantur velut hominem raræ & profundæ taciturnitatis. In iſtis diem perdo infelix, non abſque deſideriis: ô villa, quando te adibo? ecquando gratam oblivionem vitæ anxiæ capiam* ibi, *modò ſcripta veterum* legendo, *modò dormiendo & otiando? ô quando apponetur Faba Pythagoræ affinis, ſimulque*

ANNOTATIONES.

Sic de Horatio loquuntur invidi: En ille Fortunæ filius ſimul cum Mœcenate ludos ſpectavit: en cum ipſo luſit in campo Martio. de hoc vide lib. 1. Od. 8. Annot.

50. *Roſtris.*] In foro Rom. erant Roſtra, id eſt, ſuggeſtum ante Curiam Hoſtiliam extructum, ornatum verò navium roſtris ab Antiatibus captarum. unde nomen. Tit. Liv. lib 8 Varro lib. 4. de L. L. Ex eo loco leges ferebantur, & conciones ad populum habebantur: imò & jus dicebatur.

Rumor.] Eſt fama incerta ſine capite, id eſt, ſine autore. *frigidus.* vel, triſtis; vel levis.

52. *Deos.*] Auguſtum, Mœcenatem.

53. *De Dacis.*] Cum his tunc Romani bellum habebant. Vide lib. 2. Od. 20.

55 *Militibus promiſſa prædia.*] Sicut jam aſſignata fuerant poſt Philippenſem victoriam. Vide ſuprà Sat. 2. v. 110. & ſeq. Item Virgil. Eclog. 1.

Triquetra.] Sicilia Trinacris etiam dicitur ob triangularem formam; habetque in triplici angulo triplex promontorium, Pelorum, Pachynum, Lilybæum. hinc Ovid. Faſt. 4.

Terra tribus ſcopulis vaſtum procurrit in æquor
Trinacris; à poſitu nomen adepta loci.

63 O *quando faba &c.*] Quando ruri veſcar fabis, oleribus, &c. tranquillam ejuſmodi vitam agreſtem præfero lautis epulis quibuſcunque.

Faba Pythagoræ cognata.] Varia hîc varii comminiſcuntur. Aiunt plerique *fabam Pythagoræ cognatam* dici ironicè quidem & ſatiricè, quaſi homini coævam & conſanguineam; nempè quod ille aſſereret fabam ex eâdem origine & eodem tempore cum homine natam; eamque, ſi pyxide incluſa ſervetur vel infodiatur, in carnem & ſanguinem

Uncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes, cœnæque Deûm, quibus ipſe meique
Ante Larem proprium veſcor: vernaſque procaces
Paſco libatis dapibus. prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis: ſeu quis capit acria fortis
Pocula, ſeu modicis humeſcit lætiùs. Ergo
Sermo oritur, non de villis domibuſve alienis;
Nec male necne Lepos ſaltet: ſed quod magis ad nos
Pertinet, & neſcire malum eſt, agitamus: Utrumne
Divitiis homines, an ſint virtute beati?

INTERPRETATIO.

olera condita larido pingui? O noctes & epulæ Deorum, in quibus ego & familiares cœnamus ad Larem meum: ac protervos famulos alo cibis libatis. Ibi quiſque liber à ſtultis legibus, ad arbitrium exhaurit ſcyphos diverſos; ſive capax ingentes ſumit calices, ſive minoribus cupit madeſcere. Tum fit confabulatio non de aliorum prædiis vel ædibus; neque utrum Lepos ineptè ſaltet, an non: ſed quod utilius, quodque ignorare ſit nefas, quærimus; an opibus homines, an virtute felices exiſtant:

ANNOTATIONES.

converti. Ego nec fabulas nec metempſycoſim afferre huc velim: *cognatam* interpretabor amicam. Fabis enim aliiſque leguminibus atque oleribus omnique cibo parabili Pythagoras & Pythagorici libenter veſcebantur: carnibus autem vix aut nunquam, frugalitatis quidem & ſanitatis gratiâ. quanquam nonnulli contrarium ſcribunt. Vide Cic. de Divin. 2. n. 119. Diogen. Laert. lib. 8. Athen. lib. 4. & 10. Plin. lib. 18. cap. 12. Gell. lib. 4. cap. 11. Cæl. Rhodig. lib. 21. cap. 3. lib. 28. cap. 12. lib. 30. cap. 36. Et quæ nos ad Juvenal. Sat. 15. v. 173. ubi de anthropofagis quibuſdam ita ſcribit:

. . . . Quid diceret ergò
Vel quò non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine, & ventri indulſit non omne legumen?

Pythagora. Vide lib. 1. Od. 28. Epod. 15. & Sat. 4. hujus lib.

65. *O noctes, cœnæque Deûm.*] O quieti ſomni! ô epulæ tranquillæ & jucundæ, quantumvis ſobriæ & frugales; certè nectari & ambroſiæ Deorum æquiparandæ! vel *noctes* dicit Poëta, quod olim in multam noctem producerent cœnam, ut alibi notavimus.

66. *Ante Larem proprium*] Religiosè Diis domeſticis libans, & primitias offerens ruſticarum dapum; ac poſteà è *libatis dapibus* hilariter cum familiaribus & ſervis cœnans. Vide lib. 1. Od. 12.

Vernas.] Sic vocantur qui ex ancillis nati ſunt verno tempore. Feſtus. *procaces*, à procando, ſive poſcendo.

69. *Legibus inſanis.*] De his conviviorum legibus, vide lib. 2. Od. 7. annot.

69. *Seu quis capit acria fortis pocula.*] Plin. lib. 14. cap. 22. refert *Ciceronem Marci filium binos congios ſimul haurire ſolitum*: atque ebrietatis mala eleganter deſcribit. Vide Macrob. Saturn. 2. cap. ultimo. Gell. lib. 15. cap. 2.

70. *Humeſcit.*] Al. *uveſcit.* lib. 4. Od. 5. in fine. *uvidi*, ideſt, bene poti, madidi ac pleni vino.

71. *Non de villis domibuſque alienis.*] De his invidi & avari ſermocinantur: ut deliciarum ſectatores & voluptarii de ſaltatoribus & ſcurris.

72. *Lepos.*] Auguſti ſcurra, archimimus, egregius ſaltator; Lepos dictus, à molli,

Quidve ad amicitias, uſus rectumne, trahat nos?
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus?
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Nam ſi quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, ſic incipit: Olim
Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum;
Aſper, & attentus quæſitis, ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum. Quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris nec longæ invidit arenæ:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit; cupiens variâ faſtidia cœnâ
Vincere tangentis male ſingula dente ſuperbo:

INTERPRETATIO.

utrum nos ad amicitias impellat, utilitas an honeſtum: item quid ſit bonum. & quæ ejus perfectio? Interea Cervius vicinus aniles fabulas ad propoſitum narrat. Etenim ſi quis imperitus laudat anxias Arellii divitias, ita exorditur: Quendam mus agreſtis urbanum murem cavernulâ dicitur excepiſſe, vetus hoſpes veterem amicum; durus, & ſtudioſus rerum congeſtarum; ita tamen ut animum reſtrictum laxaret hoſpitum gratiâ. Quid plura? Nec parcè dedit è congeſto cicere, nec ex avenâ oblongâ: ore portans acinum deſiccatum, & ſemeſa lardi fruſtula obtulit, optans multiplici dape vincere nauſeam faſtidiosè ſingula delibantis ſuperbo dente;

ANNOTATIONES.

ſcitâ, & lepidâ ſaltandi ratione.

Quod magis ad nos pertinet, &c.] De aptis convivio ſermonibus Gell. lib. 13. cap. 11. &c.

75. *Uſus, rectumne.*] Alii quippè ſentiebant amicitias propter utilitatem colendas: Alii propter virtutem. Vide Cic. Lælium, ubi: *Solem*, inquit, *è mundo tollere videntur qui amicitiam è vitâ tollunt. . . . . Amicitia tantas opportunitates habet, quantas vix queo dicere. &c.*

Rectumne.] Cic. mox cit. *Virtus amicitiam & gignit & continet . . . . . Virtutum amicitia adjutrix à naturâ data eſt.* Et in fine ejuſdem lib. *Vos hortor, ut ita virtutem locetis, ſine quâ amicitia eſſe non poteſt; ut, eâ exceptâ, nihil amicitiâ præſtabilius eſſe putetis.*

76. *Summumque quid ejus?*] In quo conſiſtat ſummum bonum? hoc enim in voluptate alii, alii in virtute reponebant. Vide Cicer. de finib. Tuſc. Quæſt. &c.

78. *Ex re fabellas.*] Sunt fabulæ ad perſuadendum valdè commodæ & efficaces, ſi appoſitè adhibeantur. Hinc ſacri etiam codices proverbiis & parabolis inſperſi ſunt. Hiſque perſæpè uſus eſt Chriſtus Dominus, veritas Dei & Sapientia. *Ut quod per ſimplex præceptum teneri ab auditoribus non poteſt, per ſimilitudinem & exempla teneatur.* S. Hieronym. lib. 3. Comment. in Matth.

Arelli.] Arellius famosè avarus, contra ſtultam ejus de opibus opinionem Cervius affert aptè exemplum & apologum ruſtici muris & urbani.

83. *Hoſpitiis.*] Hoſpitibus amicè excipiendis.

84. *Nec longæ invidit avenæ.*] Helleniſmus.

86. *Varia cœna.*] *Dubiam cœnam* dixit ſuprà Sat. 2. v. 77.

Cum pater ipſe domûs paleâ porrectus in hornâ
Eſſet ador. loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?
Vis tu homines urbemque feris præponere ſilvis?
Carpe viam, mihi crede, comes: terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita, neque ulla eſt
Aut magno aut parvo lethi fuga. quo bone circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quàm ſis ævi brevis. hæc ubi dicta
Agreſtem pepulere; domo levis exilit. Inde
Ambo propoſitum peragunt iter; urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli ſpatium, cùm ponit uterque
In locuplete domo veſtigia: rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos,
Multaque de magnâ ſupereſſent fercula cœnâ,
Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo ubi purpureâ porrectum in veſte locavit
Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes;

INTERPRETATIO.

dum ipſe ædium dominus in ſtramine jacens ederet frumentum ac zizaniam, cibis optimis abſtinens. Denique urbanus hunc ſic allocutus eſt: Amice quorſum ærumnoſam degis ad latus montis ardui? viſne homines & urbem præferre ſilvis deſertis? Mihi auſculta, iter mecum ingredere; quandoquidem animantia ſuper terram vitam agunt morti obnoxiam, nec effugiendi ratio eſt ſive parvo ſive magno. Quocirca, ô bene quandiu potes, rebus fruere jucundis, recordatus quàm brevi tempore ſis victurus. Sermonibus illis excitatus ruſticus proſilit alacer è domicilio. Hinc uterque viam inſtitutam decurrunt, cupientes noctu ſubire civitatis pomœrium. Et jam nox attigerat medium cœli locum, quando pedem ambo inferunt in ædes opulentas, ubi ſtragula fulgebat purpurea ſuper thoros eburneos, & plurima dapes reſtabant è lauto convivio, quæ heri procul fuerant in ſportulis congeſta. Poſtquam igitur ruſticum ſtatuit in ſtragula prætiosâ recumbentem, velut expeditus hoſpes circumcurſat;

ANNOTATIONES.

88. *Herna.*] Novâ, hujus anni. lib. 3. Od. 23. v. 3.

89. *Ador.*] Frumenti genus, ab edendo appellatum; vel, quod aduratur, ut è toſto fiat mola ſalſa ad ſacrificia utilis. Feſtus. Alii aliter.

93. *Terreſtria quando, &c.*] Vel ex perſonâ murium aliorumque brutorum; vel ex perſonâ atheorum, hoc dicit Poëta.

97. *Vive memor quam ſis brevis ævi.*] Eamdem hanc orationem tribuit Herculi Euripides in Alceſtide, ut benè obſervavit Muretus.

104. *Fercula.*] A ferendo vocentur ſic vaſa eduliorum, & per Synecd. ipſa edulia, &c.

108. *Vernaliter.*] Al. *Verniliter*, more ſervorum prælambens dapes quas affert.

Continuatque dapes: nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ ſorte, boniſque
Rebus agit lætum convivam: cùm ſubitò ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta Moloſſis
Perſonuit canibus. Tum ruſticus, Haud mihi vitâ
Eſt opus hac, ait, & valeas. me ſilva cavuſque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur ervo.

INTERPRETATIO.

cibos cibis accumulat, & inſtar famuli miniſtrat ſedulus, præguſtans quicquid apportat. Ille quietus lætatur mutatâ conditione, hilaremque ſe convivam exhibet favente fortunâ; quando magnus repente forium ſtrepitus thoris ambos expulit. Mox *trepidi* cœperunt *fugere per omne cubiculum: gravius autem expaveſcere quaſi moribundi, cùm ædes ampla inſonuerunt magnis canibus. Tunc agreſtis dixit: Nequaquam me juvat vita iſta:* eique *nuntium remitto. me nemus & cavernula à periculis libera conſolabuntur exiguo legumine.*

ANNOTATIONES.

114. *Moloſſis.*] Ingentibus canibus è Moloſſiâ regione Epiri. Apud Moloſſos Epiri populos erant canes venatici generoſiſſimi.

117. *Ervo.*] Quovis legumine. Synecd. *Ervum*, Græcis ὄροβος, Gall. *ers*, legumen eſt piſis affine, ſaginandis armentis utile. Columel. Plin. Virgil. Ecl. 3 v. 100. ejus meminit, ſi fides quibuſdam veteribus membranis. Nam aliæ habent, *arvo*. aliæ, *ervo*.

SATIRA VII.

Inducitur ſervus, pro libertate Saturnalium, heri vitia taxans & carpens.

JAM dudum auſculto, & cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido. Davuſne? Ita, Davus amicum
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis: hoc eſt,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere: narra.
Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & urget

INTERPRETATIO.

DAVUS. *JAM diu* eſt quod te *audio: atque avens tibi pauca loqui, ego famulus timeo:* HORAT. *Nunquid Davus?* DAV. *Etiam Davus hero ſervus fidelis, ac frugalis abundè: id eſt, ut vitâ dignum exiſtimes.* HOR. *Age, fruere licentiâ* menſis *Decembris, quandoquidem ita ſanxerunt majores* noſtri; *loquere.* DAV. *Plerique hominum obſtinatè vitiis delectantur; & perſeverant in* pravis *moribus.*

ANNOTATIONES.

1. *Jam dudum auſculto.*] Suum ipſe ſervum vitia ſibi objicientem ita inducit Horatius, ut quilibet vitioſus à ſervo ſuo pariter reprehendi ſe juſtè quidem putet & ſentiat. Porrò ſententiam hanc aſſerit: Solum ſapientem eſſe liberum: quam tractat Cicero Parad. 5. & Perſ. Sat. 5.

Auſculto.] Ad omne obſequium paratus aſto.

2. *Davuſne.*] Ipſene *Davus* hæc loquitur.

3. *Ut vitale putes.*] Habebant domini in ſervos jus vitæ ac necis. Davus ait, pro ſedulâ & diuturnâ ſervitute videri ſibi meruiſſe apud herum ut vivat. Alii alias interpretationes afferunt, at meo judicio longè petitas. Quidam volunt Davum ſignificare ſe mediocriter bonæ eſſe indolis, quod contra rarò ſint longævi qui indole ſunt eximiâ: Seneca Controv. 1. *tam immaturè magnum ingenium non eſſe vitale.* Alii ſic: Davus oſtendit ſe in victu moderatum ac temperantem diutiùs eſſe victurum, contra morem ſervorum, quos edacitas brevi conficit.

4. *Libertate Decembri utere.*] Dic liberè quicquid volueris, ſiquidem hoc tibi dant Saturnalia. Ea nempe 14. Cal. Janu. celebrabantur, in honorem Saturni, & monimentum aurei ſub ejus regno ſeculi, quo tempore cuncti æquales erant tam ſervi quàm ingenui. Macrob. lib. 1. cap. 10. *Saturnalia uno die ſolita peragi: poſt in triduum propagata, adjectis à Cæſare huic menſi diebus, deinde ex edicto Auguſti; quo trium dierum feriæ Saturnalibus addixit .... ſed Sigillariorum adjecta celebritas in ſeptem dies diſcurſum publicum & lætitiam religionis extendit.* Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 22. *Saturni feſtis diebus ſervos ingenuorum miniſteria occupare, pileos ſumere, & à liberis nullo diſcrimine differre, ſtipeſque invicem dare, & munera miſſitare, ſervatum eſt. Regna quoque ſortiri inter æqua-*

Propoſitum : pars multa natat ; modò recta capeſſens ;
Interdum pravis obnoxia. Sæpe notatus
Cum tribus annellis, modò lævâ Priſcus inani,
Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas :
Ædibus ex magnis ſubito ſe conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeſtè :
Jam mœchus Romæ, jàm mallet doctus Athenis
Vivere ; Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

INTERPRETATIO.

Alii multi fluctuant, nunc virtutem ſequentes, alias vitiis obſequentes. Sic *Priſcus frequenter viſus* eſt *cum tribus annulis : paulò verò poſt ſiniſtrâ vacuâ diverſus vixit ;* adeo *ut veſtem mutaret horis* ſingulis : *exiens* autem *ſuperbâ è baſilica repente migraret* illuc, *unde vix decenter egrederetur libertinus nitidulus. Modò Romæ adulter, modò Athenis eruditus degere cuperet : certè natus infeſtis omnibus Vertumnis,*

ANNOTATIONES.

les, & tanquam reges imperitare, magiſtratus purpuram induere, reliquos in veſte candidâ diem concelebrare. Qui etiam mos Græcis & exteris communis fuit. Namque apud Babylonios Sacea appellantur feſta, quibus dies quinque imperabant ſervi dominis : eorumque unus ſtolâ ſumptâ dominabatur, &c. Vide ſupra Sat. 3.

7. *Natat.*] Inſtabilis eſt : ſicut natantes modò contra flumen, modò currente feruntur amne.

9. *Cum tribus annellis.*] Plures annullos geſtare luxurioſum habebatur.

Priſcus.] Hic orator fuiſſe dicitur, Senatoru quidem vel certè Equeſtris ordinis.

Lævâ inani.] Sine ullo annulo, quod egeſtatis ſignum. In læva utpote minùs actuoſâ annuli geſtantur. Macrob. lib. 7. cap. 13. *Annulum in digito, qui minimo vicinus eſt, quem etiam medicinalem vocant, & manu præcipuè ſiniſtrâ geſtandum eſſe.* Gell. lib. 10. cap. 10. *repertum eſt nervum quemdam tenuiſſimum ab eo digito ad cor hominis pervenire.* Hinc tali honore eum digitum placuit decorari. Vide Plin. lib. 33. cap. 1. Ubi de origine & jure annulorum aureorum. Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 9. &c.

10. *Inæqualis.*] Sibi parum conſtans.

Clavum.] Modò latum, modò anguſtum ſumens. De eâ veſte præclarâ lib. 1. Sat. 5. v. 36.

11. *Ædibus ex magnis.*] E ſuperbo domicilio in vile & abjectum migraret.

13. *Jam mœchus Romæ.*] Salſus in Romanorum impudicitiam ſarcaſmus.

Jam mallet doctus Athenis vivere.] Modò otioſum & luxurioſum præferens vitæ genus ; modò ſtudia literarum & honeſtos doctrinæ ac Philoſophiæ labores.

Athenis.] Ubi fons omnium doctrinarum, Cic. de Orat. ubi artium exquiſitarum officina : ubi præcipuè coluntur ea myſteria, quibus ex agreſti immanique vitâ exculti ad humanitatem & mitigati ſumus. Id. de Leg. 4. ubi tanta auctoritas, ut de ejus urbis poſſeſſione inter Deos certamen fuerit ; ut jam fractum propè ac debilitatum Græciæ nomen hujus urbis laude nitatur. Id. Orat. n. 25.

14. *Vertumnis.*] Vertumnus Deus anno vertendo præſidens, multiformis erat ; & variè pingebatur, & variis colebatur locis tum in urbe tum in municipiis ; modò foſſor, modò arator, ſeminator, plantator, meſſor. Hinc plurali numero Vertumni appellantur. Aiunt etiam ſenſus & cogitationes hominum ab eo verti. Unde iratis Ver-

Scurra

Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos; qui pro ſe tolleret, atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurnâ
Conductum pavit. quanto conſtantior idem
In vitiis; tanto levius miſer ac prior ille,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendunt,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, peſſime? Laudas
Fortunam & mores antiquæ plebis, & idem
Si quis ad illa Deus ſubito te agat, uſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe;
Aut quia non firmus rectum defendis; & hæres,

INTERPRETATIO.

Contrà *Volanerius ſannio, quando juſta chiragra illi fregit digitos,* hominem *quotidianâ mercede conductum alebat, qui taxillos pro ſe colligeret ac immitteret in alveolum. quanto magis conſtans in pravis, tanto minùs infelix quàm prior iſte. qui nunc intento nunc laxato fune luctatur.* HORAT. *An non hodie declarabis, furcifer, quo ſpectent illa adeo inepta?* DAV. *Dico, ad temetipſum.* HOR *Ecquâ ratione, ô nequam?* DAV. *Extollis conditionem & inſtituta priſci populi; atque ipſe fortiter abnuas, ſi numen aliquod ad ea te redigat: ſive quod non firmiter tenes melius eſſe id quod aſſeris: ſive quod non conſtanter virtutem propugnas; atque hæſitas,*

ANNOTATIONES.

tumnis dicitur natus quiſquis ſemper incertùs & inconſtans aliis aliiſque affectibus agitatur. Tibul.

Talis in æthereo felix Vertumnus olympo
Mille habet ornatus, mille decenter habet.

15 *Chiragra.*] Vel metri cauſâ licenter & contra etymon primam corripit ſyllabam: vel Poëta ſcripſit *cheragra*, ut volunt quidam. παγαυ τῆ χειρος, Poëticè χερ. *Juſta*, digna luxuriæ pœna. Perſius Sat. 5. v 58

Sed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos.

Scilicet morbus ille articularis manûs ac digitorum uſum præpedit, non ſecus ac ſi fracti & contuſi eſſent articuli manuum.

16. *Qui pro ſe tolleret.*] Cùm talis ſemper ludere conſuevſſet, interclusâ manus ſuas movendi facultate alienâ manu talos colligebat, movebat, jactabat.

17. *Phimum.*] Vaſculum ligneum, corneum, eburneum, oris anguſti, è quo tali antea agitati effunduntur in alveum ſeu tabulam. *Fritillum* vocant Juvenalis & Seneca, *orcam* Perſius, *turriculam* Martialis, *pyrgum* (quæ vox Græca turriculam deſignat) alii, & hic Horatius, ut placet multis hiſque doctiſſimis. Gall. *cornet à dez.* Jul. Poll. lib. 10. cap. 31 phimum φιμον numerat inter aleatoris inſtrumenta: item Æſchines in Timarch. apud Suidam.

20. *Qui jam contento.*] Metaphorica dictio. Velut Priſcus modò parcus admodum & frugalis; modò laxus, magnificus, luxurioſus; utrinque nimius & vitio laborans.

21. *Putida.*] Auditu ingrata, tranſlatio à naribus ad aures.

22. *Furcifer.* Servus hoc probro inceſſebatur, cùm ob delictum quodpiam levius, appenſam collo furcam cogebatur ferre, ignominiæ causâ.

23. *Mores antiqua plebis.*] Probos nimirum & caſtos Nam ſubinde vitia ſenſim gliſcere viſa ſunt.

Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas, abſentem ruſticus urbem
Tollis ad aſtra levis. ſi nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam; laudas ſecurum olus, ac velut uſquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amaſque,
Quod nuſquam tib ſit potandum. juſſerit ad ſe
Mœcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam, Nemon' oleum feret ocyùs? Ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furiſque,
Milvius & ſcurræ, tibi non referenda precati,
Diſcedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem. naſum nidore ſupinor:
Imbecillus, iners, ſi quid vis, adde, popino.
Tu cùm ſis quod ego, & fortaſſis nequior, ultrò
Inſectere velut melior, verbiſque decoris

INTERPRETATIO.

fruſtrà exoptans pedem luto extrahere. Cùm *Romæ* verſatis, *cupis ruri* degere. *cùm ruri degis, remotam urbem laudas inconſtans. Si à nemine invitatus es ad cœnam, extollis olera tranquilla: & quaſi pergas coactus, ſic te beatum prædicas; atque gratularis* tibi, *quod apud nullum cœnare contingat.* Verùm *ſi Mœcenas vocet te cœnatum apud ſe veſperi ad primas candelas; horrendum vociferaris furibundus: Nulluſne afferet unguenta citiùs? quiſnam auſcultat?* Tum verò *Milvius & paraſiti abeunt, tibi imprecati minimè narranda. At dicet aliquis me ventri obnoxium eſſe, naſum tollere ſupinum ad nidores; ignavum, ſegnem* eſſe, *adde* etiam, *popinarum ſectatorem, ſi lubet: non inficiaber. Tu* verò *cum ſis* ſervus, *ut ego, & forsaſſe pejor; cur me ſponte reprobendis quaſi præſtantior? Quare præclaris ſermonibus tegis* quod *pravum*

ANNOTATIONES.

27. *Nequicquam cœno cupiens evellere plantam.*] Fruſtrà cupiens è gurgite vitiorum emergere.

30. *Laudas ſecurum olus.*] Tranquillam domi cœnam è cibo parabili laudas & præfers quibuſliber lautis & opimis apud alios epulis, ad quas invitatus fueris.

31. *Velut uſquam vinctus eas.*] Videri vis ad alienam ire cœnam velut coactus, vinctus, invitus: ac felicem te dicis quod nemo te vocarit. Verùm te diſſimulas.

33. *Serum ſub lumina prima.*] Serò quidem cœnabant magnates pluribus negotiis occupati; at alii vulgò circa tertiam aut quartam horam pomeridianam. Martial. lib. 4. Epig 8.

Imperat extructos frangere nona toros.

34. *Nemon' oleum feret ocyùs, &c.*] Clamitas moræ impatiens, & mirum quantum properans ire illuc bene otus bene unctus. Sic nimirum veteres ad cœnam invitati pergebant, unguentis odoriferis perfuſi

35. *Furiſque.*] Alii leg. *fugiſque*, id eſt cum magnâ feſtinatione domo abis, & ad Mœcenaris cœnam curris.

36. *Milvius & ſcurræ, &c.*] Paraſiti & ſcurræ apud te cœnâ ſperatâ fraudati diras in te jactant, imprecantur tibi mala omnia diſcedentes.

38. *Naſum nidore ſupinor.*] Elactum habeo naſum ad captandos odores opſoniorum; tanquam ventris & gulæ

Obvolvas vitium ? Quid, ſi me ſtultior ipſo
Quingentis empto drachmis deprenderis ? aufer
Me vultu terrere : manum ſtomachumque teneto;
Dum quæ Criſpini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum :
Peccat uter noſtrum cruce dignius ? acris ubi me
Natura incendit ; * * * *
* * * * * * *
* * * * * * *
Dimittit neque famoſum neque ſollicitum, ne
Ditior aut formæ melioris * * *
Tu, cum projectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis ex Judice Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacernâ ;

INTERPRETATIO.

habes ? Quid ſi tu agnoſceris inſanior me, quem *emiſti drachmis quingentis ? Deſine vultu terrorem mihi facere : coerce manum atque iram, dum loquor ea quæ didici à Criſpini janitore. Tu ſectaris uxorem alterius, Davus meretricem. Uter noſtrum cruce dignior peccat ? Cùm me ardens libido inflammat.* * * *

* * * * * * * * * * ab ea *diſcedo nec infamis, nec anxius, ne opulentior vel pulcrior eâdem potiatur. Tu verò quando exutis ornamentis, annulo equeſtri, & Romanâ veſte, è Judice mutaris in vilem ſervum, cucullo obvolvente caput unguentis delibutum,*

ANNOTATIONES.

mancipium cœnas venor.

43. *Quingentis empto drachmis.*] Gall. *acheté cinquante écus.* Siquidem drachma Attica ſex aſſes ſive ſolidos noſtræ monetæ continebat.

Me ſtultior deprehendis.] Ego enim vitia mea ipſe agnoſco & fateor : tu vero tua celas & vano decore tegis ; & hinc alus tibique etiam bonus videri gaudes ſtultè.

44. *Manum ſtomachumque tenete*] Ne minas, ne verbera mihi intentes, dum tibi vera loquor.

45. *Dum quæ Criſpini docuit janitor edo.*] Doctum ſe ſervus à ſervo Philoſophi aptè dicit. Certe à Magiſtris publicis documenta quædam ſervi eorum captabant, ſeu domi, ſeu cuſtodientes januam Scholarum, in quibus docebant, audire nempe multa atque utiliter excipere poterant, ſi paulùm ingenioſi eſſent. De *Criſpino* Stoicam ſectam amplexo, lib. 1. Sat. 1. & 3.

46. *Te conjux aliena capit.*] Adulteriorum ſectator quilibet hic arguitur, non ipſe Horatius : qui ab iis abhorrebat. lib. 1. Sat. 2.

53. *Tu cùm projectis inſignibus.*] Depoſita togâ, exuto anguſto clavo, equeſtrique annulo & dignitate, quibus ab Auguſto es inſignitus ; ſervilem autem indutus habitum, ne agnoſcaris ; jam non videris eques Romanus, ſed vilis ſervus. Vide Gell. lib. 13 c. 20.

54. *Ex Judice.*] Certarum rerum cognitio & judicium ad equites Rom. pertinebat, ſive quòd eligebantur Judices tam ex Equeſtri quam ex Senatorio ordine.

55. *Lacernâ.* Pallio caput etiam adverſus imbres protegente. *Cucullum* vocat Juvenalis Sat. 3. 6. & 8. Gall. *une cape.*

Non es quod ſimulas ? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari ?
Auctoratus eas, an turpi clauſus in arcâ,
Quò te demiſit peccati conſcia herilis,
Contractum genibus tangas caput ? Eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas ?
In corruptorem vel juſtior. Illa tamen ſe
Non habitu mutatve loco, * * *
Cùm te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furca prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, & vitam, & cum corpore famam.
Evaſti ? credo metues, doctuſque cavebis ?
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire

Interpretatio.

an *non es quod fingis ? pavidus* quidem *intremiſceris, & corpore concuſſus, metu adverſus cupiditates luctante.* Age verò, *quid intereſt, virgis cadi, & gladio interfici ?* an *pergas addictus;* an *infami incluſus arcâ*, in *quam te compegit* ancilla *flagitii heræ particeps. genibus tangas caput inflexum ?* Dic porrò *ſi vir matronæ delinquentis jus habet adversùs utrumque, an non æquius contrà adulterum ? Certè femina hæc ſuum non mutat habitum, vel locum;* * * * * *quentiam te metuit, nec amanti fidit. ſponte feres patibulum, atque hero furioſo addices cuncta bona, vitam, corpus, exiſtimationem.* Quod ſi incolumis *evadas*, deinceps *certè vereberis, & eruditus evitabis ?* Imò verò *inquires rurſum timendi pereundique occaſiones.*

Annotationes.

56 *Metuens induceris.* [In domum mœchæ induceris metuens pericula, de quibus lib. 1. Sat. 2.

58 *Quid refert, uri virgis, &c.*] Gladiatores emens has illis conditiones proponebat, flammis uri, virgis cædi & ſecari, ferro necari: quas cùm accepiſſent certo quidem pretio, auctorati dicebantur, ſeu obligati & obſtricti ad quidlibet perpetiendum. Senſus eſt. Tu ſervuli metu continuò preſſus, ſervili auctoramento quaſi addictus, an non verè ſervus es ? nihil certè intereſt gladiatorem inter & adulterum. Gladiator virgis cædendum, ferroque necandum ſe addicit: tu pariter cum adulteria committis. Quid enim, cum timens adulteræ maritum in arcâ recluderis ?

63 *Eſtne marito matronæ pecc. &c.*] Olim adulterum in adulterio deprehenſum marito licebat occidere, ſimul & adulteram. Lex ſubinde Julia de adulteriis, nonnihil immutavit; atque flagitiorum ejuſmodi cognitionem ad certos Judices referri juſſit. Vide Annot. lib. 1. Sat. 2.

64. *Non habitu mutatve loco.*] Adultera non egreditur domo ſuâ, non inſignia deponit, ut tu: proindeque longè pejus illâ facis, juſtiorque pœna te ſequitur.

66. *Ibis ſub furcam prudens.*] Spontè ſubis ſervilem ignominiam & pœnam.

Dominoque furenti, &c.] Vel, irato & ultionem anhelanti marito; vel affectui vehementi cuilibet tibi tyrannicè dominanti paratus es addicere bona, famam, vitam.

68. *Evaſti ? credo metues, &c.*] Ironicè. Quod ſi è vitæ periculo emer-

Poſſis. O toties ſervus! Quæ bellua ruptis
Cum ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Non ſum mœchus, ais. Neque ego, Hercule, fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga proſiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor? quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſerâ formidine privet?
Adde ſupra dictis, quod non levius valeat. Nam
Sive vicarius eſt qui ſervo paret, uti mos
Veſter ait, ſeu conſervus; tibi quid ſum ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

INTERPRETATIO.

O multis modis mancipatus! Ecqua fera vinculis fractis improbè ſe religat, ſi quando evaſit? At enim *non ſum adulter, inquis. Nec ego certe fur, quando argentea vaſa cautus tranſeo. Aufer* verò *periculum, ſtatim indoles oluta erumpet ſublatis frenis.* Quæ cùm ita ſint, *an meus es herus, tu ſubditus dominatui tot rerum atque hominum: quem virga* Prætoris *ter aut quater incuſſa non unquam liberet moleſto metu? His adjunge quod non minoris momenti ſit. Enim ſeu vicarius eſt qui ſervo obedit, ſicut inſtitutum veſtrum docet, ſive conſervus; quid ego ſum erga te? Scilicet ipſe qui mihi dominaris, aliis obtemperas miſer, ac moveris, perinde ac lignea effigies viribus non propriis.*

ANNOTATIONES.

gas. fortè cautus deinceps ſimile diſcrimen longè fugies. Imò verò quæres ſemper novas mœchandi totieſque periclitandi occaſiones: adeo mancipatus es tyrannidi vitiorum.

70. *Quæ bellua ruptis, &c.*] Hunc Horatii locum imitatus eſt Perſius Sat. 5. v. 158 & ſeq.

72. *Non ſum mœchus, ais, &c.*] Si tu non es mœchus, eo quod apertè non ſectaris matronas; nec ego fur ſum, qui argentea vaſa quælibet obvia metu pœnæ non ſurripio palam. Verùm ſi periculi formido removeatur, jam ego furabor, & tu mœchaberis: & vitioſæ indoli ambo ſerviemus. Ergo tu perinde ſervus ac ego. Huc pertinet quod Stoici plus animum peccandi ſpectabant quàm factum.

75. *Rerum imperiis hominumque tot tantiſque minor.*] Obnoxius libidini, timori, ambitioni, &c. quâ è ſervitute Prætor eximere te non valet.

76. *Vindicta.*] Tribus modis à ſervitute vindicabatur & in libertatem aſſerebatur ſervus. 1. cenſu. 2. teſtamento 3. vindictâ; nempe cùm virgâ capiti ſervi ter incuſſâ tùm manumittebat ſervum Prætor. Vide Perſ. Sat. 5. v. 88. ubi ſic habet:

Vindicta poſtquam meus à Prætore receſſi.

77. *Haud unquam miſerâ formidine privet*] Corporis quidem dabit libertatem at animi nequaquam.

79. *Vicarius.*] Inter ſervos erat unus præcipuus, ut plurimum atrienſis, quibuſdam diſpenſator dictus. Hic aliis ſervis diſtribuebat ex more dimenſum cibum aut frumentum; habebatque in eos quandam auctoritatem. Reliqui ſervi dicebantur vicarii, ſeu conſervi: communem etenim habebant dominum.

82. *Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.*] Tu qui meus es dominus, affectuum ac vitiorum ſervus es; atque

Quiſnam igitur liber ? Sapiens : ſibi qui imperioſus :
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent :
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari :
In quem manca ruit ſemper fortuna. Poteſne
Ex his, ut proprium, quid noſcere ? Quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribuſque repulſum
Perfundit gelidâ, rurſus vocat. Eripe turpi
Colla jugo. Liber, liber ſum, dic age. Non quis.
Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.

INTERPRETATIO.

HORAT. *Ergo quiſnam liber?* DAV. *Sapiens, qui ſibi dominatur : quem nec egeſtas nec mors nec catena territant :* qui *valet repugnare cupiditatibus, & ſpernere dignitates*, atque eſt *in ſemet omnino æqualis & globoſus, ut nihil externi queat retardare per expolitum : quem fortuna impetit ſemper debilis. An potes aliquid ex iſtis, velut tuum obſervare ? ſemina talenta quinque à te exigit, urget, domo ejicit, aquâ aſpergit, iterum accerſit. Exime cervicem infami ſervitute. Heus dic e Liber, liber ſum.* Atqui *non vales, quippe animum premit herus gravis, acreſque ſtimulos ſubdit fatigato, & reluctantem exagitat.*

ANNOTATIONES.

ab eis duceris, perinde ac imagunculæ ligneæ certis nervis & fidiculis motæ, per ſe videntur moveri, caput, brachia, pedes agitare, oculos etiam torquere. &c. Gell. lib. 14. cap. 1. *Nihil arbitratu ſuo faciunt*, inquit, *ſed ludicra νευρόσπαστα eſſe videantur, id eſt nervis moventia.*

86. *Totus teres atque rotundus.*] Tam lævis, politus, æquabilis, ut quaſi perfectus globus facilè moveatur; nihilque aſperum anſatumve habeat quo retineri ac retardari queat, aut invitus impelli vi quadam externâ. Perſ. Sat. 1. v. 64.

Ut per læve ſeveros
Effundat junctura ungues.

88. *In quem manca ruit ſemper fortuna.*] Sicut affectibus non ſervit, ita nec fortunæ : & quemadmodum irruentium vitiorum, ſic & fortunæ impetum frangit.

91. *Perfundit gelidâ.*] Mulierum ea eſt improbitas. De qua Perſ. Sat. 5.

Soleâ puer objurgabere rubrâ.

92. *Eripe turpi colla jugo.*] Si tu liber es, age, te liberum oſtende : ſpernentem te meretriculam ſperne & deſere. Atqui non vales cupiditati ſubditus. Cic. Parad. 5. *An ille mihi liber videatur, cui mulier imperat, cui leges imponit, præſcribit, jubet, vetat quod videtur : qui nihil imperanti negare poteſt, nihil recuſare audet ? Poſcit ? dandum eſt. Vocat ? Veniendum. Ejicit ? Abeundum. Minatur ? Extimeſcendum. Ego vero iſtum non modò ſervum, ſed nequiſſimum ſervum puto.*

93. *Urget enim Dominus.*] Dominatur tibi libido, invitumque trahit. Perſ. cit. Sat. 5. v. 124.

Liber ego. Unde datum hoc ſumis tot ſubdite rebus ?
An dominum ignoras, niſi quem vindicta relaxat ?

Vel cùm Pauſiacâ torpes, inſane, tabellâ,
Quî peccas minùs atque ego, cùm Fulvi, Rutubæque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia, rubricâ picta aut carbone, velut ſi
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? nequam & ceſſator Davus: at ipſe
Subtilis veterum judex & callidus audis.
Nil ego, ſi ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis reſponſ[it] opimis.
Obſequium ventris mihi perniciosius eſt cur?
Tergo plector enim. quî tu impunitior, illa
Quæ parvo ſumi nequeunt, cùm obſonia captas?

INTERPRETATIO.

Verumenimverò quando ſtupens miraris tabellam à Pauſiâ pictam, *quâ ratione leviùs delinquis quam ego cùm attentus contemplor pugnas Fulvii, Rutubæ, & Placideiani, rubricâ vel carbone delineatas, intento poplite* altero, *quaſi reipſa viri decertent, moveant arma, impetant, declinent?* Nempe *Davus iners & pravus* habebitur: *tu vero ſolers & peritus cognitor* rerum *antiquarum prædicaberis. Si trahor* odore *placentæ calidæ*, homo *nihili ſum. at tibi magna virtus & mens temnit lautas dapes. Quare* verò *damnoſius mihi eſt obtemperare ventri?* nimirùm *quia dorſum verberatur.* Sed *quo pacto minus tu puniris, quoties appetis edulia iſta, quæ* prætio *exiguo haberi non poſſunt?*

ANNOTATIONES.

95. *Vel cùm Pauſiacâ torpês inſane tabella.*] Cùm præ immoderato pictorum egregiè tabellarum ſtudio velut inſanis. Cic. Parad. 5. *Sunt pari ſtultitiâ, quos ſigna, quos tabulæ, quos cælatum argentum, quos Corinthia opera, quos ædificia magnifica nimiopere delectant. . . . . Echionis tabula te ſtupidum detinet, aut ſignum aliquod Polycleti . . . . intuentem te, admirantem, clamores tollentem cùm video, ſervum te eſſe ineptiarum omnium judico. Nonne igitur ſunt iſta feſtiva? ſunt. Nam nos quoque oculos eruditos habemus. Sed obſecro te, ita venuſta habeantur iſta, non ut vincula virorum ſint, ſed ut oblectamenta puerorum.*

Pauſiaca.] Pauſias inſignis Pictor, de quo Plin. lib. 21. cap. 2. & lib. 35. cap. 11.

96. *Fulvi, Rutubæ, Placideiani.*] Hi famoſi erant gladiatores.

97. *Contento poplite.*] Is geſtus eſt certantium & digladiantium.

98. *Prælia rubricâ picta aut carbone.*] Publicè & propalam expoſita. Plin. lib. 35. cap. 7. *Quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus clariſſimi pictores; ex albis melino, ex ſilaceis Attico, ex rubris ſinopide Pontica, ex nigris atramento . . . . publicas porticus inveſtivit picturâ, gladiatorum, miniſtrorumque omnium veris imaginibus redditis . . . . . . Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano.*

101. *Subtilis veterum Judex & callidus audis.*] Cic. ante citat. *Nos quoque oculos eruditos habemus.*

105. *Quî tu impunitior.* Perſ. Sat. 5. v. 130. ſimiliter

. . . . *quî tu impunitior exiſ[ti].*

Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ,
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. An hic peccat, ſub noctem qui puer uvam
Furtivâ mutat ſtrigili? Qui prædia vendit
Nil ſervile gulæ parens habet? Adde quod idem
Non horam tecum eſſe potes, non otia rectè
Ponere: teque ipſum vitas fugitivus & erro;
Jam vino quærens, jam ſomno fallere curam;
Fruſtra: nam comes atra premit, ſequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem? Quorſum eſt opus? Unde ſagittas?
Aut inſanit homo, aut verſus facit. Ociùs hinc te

INTERPRETATIO.

Quinimò amara fiunt dapes frequentius captata: & pedes vacillantes detrectant portare corpus vitiatum. Denique *nunquid peccat ſervus quiſpiam pro uvâ dans ſtrigilem ſubreptam circa noctem: qui verò gula indulgens prædia venumdat, nihil ſervile exhibet? Adde quod tu nequis unâ horâ tecum verſari, nec bene uti otio: atque temet fugis ut* ſervitutem *abhorrens & vagabundus; nunc vino nunc ſomno quærens levare ſollicitudines, inutiliter. quippe hæ triſtes aſſeclæ fugientem urgent ac perſequuntur.* HORAT. *Quâ parte habebo lapidem?* DAVUS. *Ecquid neceſſe eſt?* HORAT. *Ubi tela inveniam?* DAVUS. *Vel furit homo* noſter, *vel condit carmina.*

ANNOTATIONES.

107. *Nempe inamareſcunt epulæ.*] Immodicè epulatus das pœnas, cùm debilitatum cruditate corpus vexatur; pedeſque bono ſucco & alimento proindeque viribus deſtituti vacillant, ſolitumque officium non præſtant. Vide Sat. 2 huj lib. v. 73. & ſeq.

110 *Furtiva mutat ſtrigili.*] Dans ſtrigilem quam furatus eſt, ad habendam uvam, quam appetiit. Strigil inſtrumentum eſt æneum, ferreum, argenteum, quo in balneis ſudorem veteres detergebant.

112. *Non horam tecum eſſe potes.*] Variis diſtractus cupiditatum illecebris, unâ horâ manere apud te, ſolus eſſe vix potes; animo tranquillo nunquam frueris: ac proinde *otia rectè ponere*, utiliterque tempus inſumere non vales in rebus ſeriis & honeſtis. Perſ. in fine Sat. 4 *Tecum habita.* Nunquam minus ſolus Sapiens, quam cum ſolus eſt.

113. *Teque ipſum vitas.*] Vitioſi ſibimetipſis graves ſunt, maximè ſi ſoli ſint; quia tunc recurrente flagitiorum memoriâ & conſcientiâ ampliùs torquentur.

Fugitivus & erro.] A te diſcedere cupis, vel omnino, vel ad tempus; ſicut moleſtum dominum evitat ſervus *fugitivus*, redire nunquam volens; aut ſaltem velut *erro*, dies multos abſens tandemque rediens.

116. *Unde mihi lapidem, &c.*] Unde lapidem habebo; quo feriam impudentem ſervum? *Unde ſagittas*, quibus illum confodiam?

117. *Aut verſus facit.*] Poëtico furore abreptus. Satira 3. hujus libri in fine.

Adde Poëmata nunc: hoc eſt oleum
adde camino.

Ni rapis

Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

INTERPRETATIO.

HOR. *Niſi hinc abis velociter, ibis ad agrum* meum *Sabinum nonus operarius.*

ANNOTATIONES.

118. *Accedes opera agro nona Sabino.*] Protinus hinc te amandabo ad ergaſtula prædii & villæ meæ apud Sabinos, ubi cum aliis octo ſervis operi ruſtico incumbas; fiaſque agreſtis ex urbano, vinctus è ſoluto, ſordidus & abjectus è præcipuo. Juvenal. Sat. 14. v. 24. *carcer ruſticus.* Plin. lib. 18. cap. 3. *Vincti pedes, damnatæ manus rura exercent.* Et cap. 6. *Coli rura ab ergaſtulis peſſimum eſt, & quicquid agitur à deſperantibus.*

SATIRA VIII.

Cœnæ Naſidieni luxum minimè lautum irridet.

UT Naſidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam dictus here illic
De medio potare die. Sic ut mihi nunquam
In vitâ fuerit melius. Da, ſi grave non eſt,
Quæ prima iratum ventrem placaverit eſca.

INTERPRETATIO.

HORAT. *Quomodo te oblectavit cœna Naſidieni divitis? Etenim heri mihi te cœnaturum* apud me *perquirenti dictum* eſt te *ibi epulari à meridie.* FUNDANIUS. *Ita ut nunquam, ex quo vivo, rectiùs habuerim.* HOR. *Si moleſtum non eſt, dic quod edulium primo ſedarit graviorem famem.*

ANNOTATIONES.

1. *Ut Naſid.*] Horatius à Fundanio percunctatur qualis fuerit cœna illa quam vanus oſtentator Naſidienus præbuerat Mœcenati, & cui ille interfuerat.

Naſidieni.] Is eques Rom. fuiſſe dicitur. Porrò ad metri legem, vel quadriſyllabam vocem accipe, ut *vindemiator* lib 1 Sat. 7. v. 30. vel Anapæſtum loco Dactyli. Apage qui legunt; *Ut te Naſid. &c.* vel, *Naſidieni qui juvit te. &c.* Nam reclamant codices; nec non Priſcianus lib. 17.

2. *Here.*] Heri & here dicebant veteres: ut veſpere & veſperi. Priſcian. Juvenalis Sat. 3. v. 23.

3. *De medio potare die.*] Solemnes ergo epulæ, quæ tam maturè inirentur, contra morem, de quo alibi. Juvenal. Sat. 11. v. 88.

Ad has epulas ſolito maturius ibat.

In primis Lucanus aper, leni fuit Auſtro
Captus, ut aiebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices; qualia laſſum
Pervellunt ſtomachum; ſiſer, alec, fæcula Coa.
His ubi ſublatis, puer altè cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit; & alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere; ut Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Cæcuba vina ferens: Alcon Chium maris expers.

INTERPRETATIO.

FUNDAN. *Initio fuit aper è Lucaniâ, Auſtro placido captus, quemadmodum affirmabat convivator: circa erant acres rapa, lactuca, radices; & quæ languentem ſtomachum excitant, ſiſer, alec, fex vini Coi. Poſtquam remota ſunt iſta, ſervus altè ſuccinctus menſam ex acere deterſit mappâ villoſâ purpureâ; alter autem corraſit quicquid ſupervacuum, & quod poſſet nauſeam creare convivis.* Tum *ſubniger Hydaſpes progrediens ad inſtar puellæ Athenienſis quando ſacra Cereris portat, vinum Cæcubum detulit, Alcon* autem *Chium abſque marinâ* aquâ.

ANNOTATIONES.

6. *Lucanus aper.*] De Lucaniâ Italiæ regione apris fecundâ jam dictum eſt Sat. 3. hujus libri.

Leni Auſtro captus.] Fruſtra conatur Naſidienus venditare ſic teneriores factas eſſe illius apri carnes; & fruſtra excuſat fœtorem inductum vehementiori Auſtri flatu; cum nares convivarum eo offenderentur. Vide Sat. 2. huj. lib. v. 40.

7. *Cœnæ pater.*] Convivii Præfectus; infrà *Parochus*, nempe Naſidienus.

8 *Acria circum rapula, &c.*] Aptè ſatis ad emendandum fœtorem apri.

9. *Siſer.*] Olus utile ſtomacho, urinam ciens appetitum excitans. Gall. *chervy*, vel *ſelru*. Dioſcorid. Plin, &c. Tiberius Cæſar eo delectatus narratur.

Alec.] Vide Satira 4. hujus libri. v. 73.

Fæcula Coa.] Condimentum è fæce, ſive è craſſiori ſedimento Coi vini. ſuprà ſat. 4.

10. *Altè cinctus.*] Quo expeditior foret.

Acernam menſam.] Ex acere arbore Gall. *Erable*. Plin. lib. 16. cap. 15. *acer*, inquit, *operum elegantiâ & ſubtilitate citro ſecundum*. Pariter & Martial. lib. 14. Epig. 90.

11. *Gauſape purpureo menſam perterſit.*] Gauſape & gauſapa, periſtroma ſeu tapes, quo menſa ſuſternebatur. At hîc adhibetur ad tergendam menſam, quæ nullo mantili tecta fuiſſe oſtenditur.

13. *Ut Attica virgo.*] Ut Cereris ſacra in caniſtris portat virgo Attica, ſublatis ſupra caput manibus: ita famulus altè defert vaſa vinaria, proceditque lento gradu, ad faſtum & pompam. Vide lib. 1. Sat 3.

14. *Hydaſpes.*] Puer formoſus, ortus in Parthiâ, prope Hydaſpen fluvium, indeque adeptus nomen. Vide libro 1. Od. 22.

15. *Cæcuba.*] De his lib. 1. Od. 20.

Alcon.] Alter famulus.

Chium maris expers.] De Chio vino ſuprà Sat. 4. Quod addit, *maris expers*, vel indicat vinum in Italiâ factum, adeoque non tranſmarinum.

Hic herus, Albanum, Mœcenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat; habemus utrumque.
Divitias miſeras. ſed queis cœnantibus unà,
Fundani, pulcrè fuerit tibi, noſſe laboro.
Summus ego, & prope me Viſcus Turinus; & infra,
Si memini, Varius: cum Servilio Balatrone
Vibidius; quos Mœcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.

INTERPRETATIO.

Mox dominus dixit: Si fortè *Albanum vel Falernum*, ô *Mæcenas*, *te plus ſeculum juvat*, quam *quæ allata ſunt*: *utrumque adeſt*. HORAT. *O infortunatas opes! at aveo ſcire*, *quibuſcum epulantibus* tam *lautè cœnaveris*, ô *Fundani*. FUNDAN. *Ego ſupremo in thoro*, *& juxta me Viſcus Thurinus* accumbebat; *atque inferiori loco*, *ſi bene recordor*, *Varius*. Aderant in medio lecto *Servilius Balatro*, *& Vibidius*; *quos aſſeclas adduxerat Mæcenas*. In imo *erat Nomentanus ſupra Naſidienum*; *infrà* verò *Porcius*, *riſum præbens* cùm *devoraret ſimul integras placentas*.

ANNOTATIONES.

quod tamen pro Chio & Græco venditetur. Vel hinc jactat purum eſſe, & cui nihil aquæ marinæ admixtum ſit. Nam ſolebant Græci vino infundere marinam aquam, ut firmius, defæcatius, & incorruptius redderetur. Columel. Athen. lib 1. Plin lib. 23. cap. 1. Huc pertinet oraculum quoddam paſtoribus editum, quod jubebat Dionyſium in mare mergere.

16. *Albanum.*] Lib. 4. Od. 11.

Falernum.] Lib. 1. Od. 20.

18. *Divitias miſeras.*] Hoc alii dici volunt à Fundanio, alii ab Horatio. Senſus eſt: miſeras divitias, quæ divitem nedum faciant beatum; imò perſæpe ſordidum & miſerum reddunt! Certe hic ſordes Naſidienus exhibet, qui non ſtatim optima vina Mœcenati depromat. Eccui enimverò alii reſervabat Albanum ſuum & Falernum?

19. *Fundani.*] Hic erat eo tempore poëta Comico ſale & facetiis clarus.

20. *Summus ego.*] Ego ſummus in ſummo lecto. De ſitu diſcumbentium, & ratione diſcumbendi ad menſam, egi lib. 1. Od. 27. Item lib. 1. Sat. 4. v. 86. Porrò notandum eſt, honoratiorem in quoque thoro locum fuiſſe medium: & convivii dominum in imo lecto ſemper accubuiſſe. Itaque hîc in ſummo thoro medius erat Fundanius viſcum Thurinum ſuperiorem inter & Varium inferiorem. In medio lecto medius Mœcenas Balatronem inter & Vibidium, *quos adduxerat umbras*. In imo Naſidienus cum ſuis convivis Nomentano ſcilicet & Porcio.

Viſcus Thurinus.] Thurio Calabriæ oppido oriundus. Lib. 1. Sat. 10. v. 83.

21. *Varius.*] De eo celebri Poëta lib. 2. Od. 6. lib. 1. Sat. 5. & 8.

22. *Umbras.*] Scurras, paraſitos, homines non invitatos à convivatore ſed ab invitatis adductos velut comites. Sic enim pridem ad cœnam vocatus, de hoſpitis confiſus benevolentiâ, quoſdam deducebat aſſeclas ſecum: quibus nomen datum ex eo quod invitatum ſequerentur, velut umbra corpus. Plutarch. Sympoſ. lib. 7. cap 6.

23. *Nomentanus.*] De eo luxurioſo nepote lib. 1. Sat. 8. & alibi.

Porcius.] Famoſus nepos.

24. *Placentas.*] Hæ cenſebantur inter præcipuas veterum cupedias & delicias. Caſaubon. in Athen. lib. 3. cap.

Nomentanus ad hoc, qui ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito. Nam cætera turba,
Nos, inquam, cœnamus aves, conchylia, piſces,
Longè diſſimilem noto celantia ſuccum :
Ut vel continuò patuit, cùm paſſeris atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere, minorem
Ad lunam delecta. Quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris meliùs. Tum Vibidius Balatroni,
Nos, niſi damnosè bibimus, moriemur inulti.
Et calices poſcit majores. Vertere pallor,

INTERPRETATIO.

Porrò *Nomentanus propterea* aderat, *ut digito indicaret ſi quid fortaſſe* apponeretur *reconditi* ſaporis. *Etenim reliqui à vulgo, nos inquam comedimus aves, conchylia, piſciculos, ſaporem habentia valde cognito diſparem. Hocque mox innotuit, quando mihi obtulit ilia paſſeris & rhombi, qualia non* ante *guſtaveram. Tum me docuit melimela rubicundiora eſſe, ſi decerpantur imminutâ Lunâ. Quid* autem *id referat, ab ipſo meliùs acceperis. Deinde Vibidius* ait *Balatroni : niſi potamus cum damno* præbentis cœnam, *moriemur ſine ultione* ; ſtatimque *petit ſcyphos capaciores. Tunc pallor cœpit immutare vul-*

ANNOTATIONES.

24. Perditiſſimi catillonis ſit, inquit, non alimentis veſci, ſed gulæ irritamentis. Epicurus quidam pro mortuo dicitur elatus, placentâ fervente devoratâ. Hieronym. ad Marcellam : *Suaves non ſunt epulæ quæ non placentam redolent.*

25. *Si quid forte lateret, &c.*] Ad hoc præſertim vocatus ille, ut cibos quoſque indicaret, & eorum ſaporem velut exquiſitum venditaret. Scilicet erat inſignis obſoniorum artifex, ſeu gulæ antiſtes & myſta.

28 *Longe diſſimilem, &c.*] Ironia. Senſus eſt, ſi illi vano oſtentatori & garrulo fides, cœnabamus exquiſita omnia, & ſuccum habentia longe diſſimilem ei quem guſtare conſuetum eſt.

29. *Ut vel continuo patuit.*] Pergit ironicè loqui.

Paſſeris.] Paſſer piſcis planus Gall. *carrelet* a rhombo differt ſitu corporis duntaxat. Nam *dexter reſupinatus rhombo, paſſeri lævus* Plin. lib. 9. cap. 20.

31. *Melimela.*] Gall. *pommes de paradis.* Plin. lib. 15. cap. 14. mala *muſtea à celeritate miteſcendi ſeu maturescendi, quæ nunc melimela dicuntur a ſapore melleo.*

32. *Minorem ad lunam.*] Alii creſcentem, alii decreſcentem interpretantur. Ego certè *lunam minorem* dixerim potius quando minuitur, quàm cùm augetur & creſcit, aſtipulatur Plinius, qui imminui lunam ait, pro, decreſcere.

Quid hoc interſit.] Quanti referat, ut hoc vel illo ſtatu lunæ melimela colligantur, ab ipſo Naſidieno didiceris meliùs. Nempe ille magna verborum pompâ de re futili quaslibet uſque ad nauſeam diſſerebat.

34. *Nos niſi damnosè bibimus, &c.*] Naſidieni ejuſque convivii [illegible]tatem ulciſci aliter non poſſumus quam vinum ejus affatim bibendo, cum damno ipſius & dolore.

35. *Vertere pallor*] Avarum ſubit indignatio, ubi œnophora ſua inverti conſpicit.

Tum parochi faciem, nil ſic metuentis ut acres
Potores : vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, ſecutis omnibus, imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes

INTERPRETATIO.

tum dantis epulas, nihil tam formidantis quàm validos potores : ſive quod dicaciores ſiunt, ſive quia vini calor hebetat guſtum acutiorem. Jam Vibidius & Balatro cunctique pariter urnas integras exhauriunt poculis *Aliphanis. Infimi verò thori homines minimè læſerunt lagenas.* Mox *apponitur muræna in catino extenſa inter ſquillas juſ-*

ANNOTATIONES.

36. *Parochi.*] παρέχω, præbeo.

38. *Fervida quod ſubtile. &c.*] Ex perſonâ avari honeſtam dolendi rationem prætexit, quaſi palatum immodici potûs calore obtuſum jam vini bonitatem ſapere nequeat.

39. *Aliphanis.*] Majoribus & capacioribus poculis, ex Aliphâ urbe Samnii, ad amnem Vulturnum, in planitiè ſitâ, non longè ab Apennino, quæ modò in ruderibus jacet. Aliphani agri meminit Tullius 2. contra Rullum : & pro Plancio.

41. *Imi convivæ lecti &c.*] Naſidienus ejuſque aſſeclæ duo, Nomentanus & Porcius, in imo lecto diſcumbentes parum aut nihil biberunt ; quia nos majoribus ſcyphis brevi lagenas exhauſimus, & vinaria tota invertimus, ut paulo ante dictum. Sive quod i i attoniti ſpectarent alios tam acriter & ſtrenuè potantes. Seu quod Nomentanus & Porcius Naſidieno familiari ſuo jam pallenti ex avaritiâ, novum dolorem creare formidarent, ſi ſaltem ipſi vino ejus haud pepercissent. Horatii locum hunc alii aliter interpungant, *ſecutis omnibus imis. Convivæ lecti, &c.* atque interpretentur ut libuerit, judicabit æquus Lector ſenſum fore confuſum & ineptiorem. Apage qui convivas lectos comminiſcitur, id eſt ſelectos & honoratos. Certè unus Mœcenas ibi primarius vir. Porrò quæ interpretatio, *nihilum nocuere lagenis*, à potu ſibi temperarunt, ſeu temperantiam ſervarunt ? Neque verò aptiùs huc intruduntur imi ſubſellii homines, paraſiti, ſcurræ : quorum nulla eſt ibi mentio.

42. *Squillas.*] Squilla piſciculus eſt è cancrorum genere : de quo jam ante Sat. 4. Cic. de Nat. Deor. 2. n. 123. *Pinna* (quæ eſt è conchis marinis) *cum parva ſquillâ coit ſocietatem comparandi cibi.* Plinius lib. 9. cap. 42. rem feſtivè explicat : nec pigebit tranſcribere. *Concharum generis pinna eſt. Naſcitur in limoſis, ſubrecta ſemper, nec unquam ſine comite, quem pinnoterem vocant, alii pynnophylacem. Is eſt ſquilla parva alibi cancer dapis aſſectator. Pandit ſe pinna, luminibus orbum corpus intùs minutis piſcibus præbens. Aſſultant illi protinùs ; & ubi licentiâ audacia crevit, implent eam. Hoc tempus ſpeculatus index, morſu levi ſignificat. Illa ore compreſſo, quicquid incluſit exanimat ; partemque ſocio tribuit.*

Muræna.] Piſcis carens pinnis & branchus, de genere eorum qui *flexuoſo corporum impulſu ita mari utuntur ut ſerpentes terrâ in ſicco etiam repentes.* Plin. lib. 9 cap. 20. & 23. Idem ibid. cap. 55. celebrat murænarum vi-

In patinâ porrecta. Sub hoc herus ; Hæc gravida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, verùm citra mare nato,
Dum coquitur : cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud, pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverat uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere ; illutos Curtillus echinos,

INTERPRETATIO.

culo *immerſas. Tum dominus ait : iſta pragnans capta eſt.* quæ *minùs benà carne fuiſſet poſtquam peperiſſet. His affuſum eſt jus ex oleo expreſſo è præcipuâ Venafri cellâ, garo è ſucco piſcium Hiſpanorum, vino quinque annorum, at ciſmarino, dum coquitur : cocto* verò *ita Chium aptum eſt, ut nullum aliud aptius* ſit, *non ſine pipere albo, & aceto, quod vinum Leſbium corrupit. Primus ego erucas virides & inulas acerbas, Curtillus* autem *herina-*

ANNOTATIONES.

varia, & earum ſex millia in cœnis triumphalibus Cæſaris Dictatoris.

43. *Porrecta.*] Ergo magna & procera. Sat. 2. huj. lib.

> *Porrectum magno magnum ſpectare catino*
> *Vellem &c.*

44. *Gravida capta eſt.*] Quid hoc ad rem ? & quæ ratio fulciat ea quæ mox adduntur ? Profectò inſulſi convivatoris vana ſomnia.

45. *Venafri.*] De præſtantia olei Venefrani Plin. lib. 15. cap. 2. *In hoc quoque bono principatum obtinuit toto orbe Italia maximè agro Venafrano* De eo jam ſupra Sat. 4. v. 69. De urbe Venafro lib. 2. Od. 6. in fine.

46. *Garo de ſuccis piſcis Iberi.*] Garum muriæ genus laudatiſſimum è ſcombris piſcibus, qui frequentes ſunt ad Iberiæ ſeu Hiſpaniæ littora, præſertim ad Carthaginem novam. Plin. lib. 31. cap. 8. Vide ſupra Sat. 4. v. 65. Nec prætermittendum adjacere parvam inſulam Scombrariam, & promontorium ejuſdem nominis, ſic appellata a frequenti piſcatione ſcombrorum. Strabo.

Iberi.] Iberus fluvius Hiſpaniæ præcipuus, eamque dividens olim in citeriorem & ulteriorem, ei quoque ſæpiùs apud Poëtas appellationem tribuit.

47. *Citra mare nato.*] Vernaculo, Italico.

50. *Aceto quod Methymnæam, &c.*] Aceto optimo ex optimo vino Leſbi inſulæ. Vide lib. 1. Od. 17. Methymna ibi civitas poſt Mitylenen præclara, vino generoſo celebris. Silius Ital. lib 7.

> *Tmolus, & ambroſiis Ariuſia pocula ſuccis,*
> *Ac Methymna ferax Latiis certare Falernis*

51. *Erucas.*] Gall. *de la roquette.* Hæc herba urinam ciet, coctionem juvat, alvum laxat. Caſaub. in Athen. lib. 4. cap. 2. Erucæ, inquit, in tenuiorum lautitiis : aliquando etiam in beatorum menſam admiſſæ, ut in cœnâ Naſidieni.

Inulas.] Gall. *de l'aunée. Triſtes* vocat Columella : Horat. ſupra Sat. 2. v. 44. *acidas.*

52. *Illutos Curtillus echinos, &c.*] Curtillus Epicureus docuit non faciendam è maceratis echinis muriam ; ſed integros potius coquendos eſſe *illutos*, id eſt non ablutos & ſuâ ſalſugine non purgatos . ſed quales depromuntur è

Ut melius, muriâ quam teſta marina remittit.
Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus poſito capite, ut ſi
Filius immaturus obiſſet, flere. quis eſſet
Finis, ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret? Heu Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te Deus? ut ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappâ compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio vivendi, aiebat: eoque
Reſponſura tuo nunquam eſt par fama labori.
Tene, ut ego accipiar lautè, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum? ne panis aduſtus,
Ne malè conditum jus apponatur, ut omnes

INTERPRETATIO.

ecos non lotos, velut convenientius, coquenda inſtituimus muriâ quam teſta marina reddit. Interim appenſa aulæa graviter collapſa ſunt in catinum, tantumque nigri pulveris extulerunt, quantum non effert Aquilo in agris Campanis. Nos timentes aliquid *gravius, ubi comperimus nihil mali impendere, bono animo fuimus. Rufus* Naſidienus *contrà demiſſo capite lacrymatus eſt, quaſi filius intempeſtivè eſſet mortuus. Ecquis modus adfuiſſet, niſi callidus Nomentanus ita familiarem ſolatus eſſet? Eheu Fortuna, quod numen eſt inclementius erga nos quam tu? Quantum ſemper gaudium captas, res humanas ludendo! Varius cachinnos mappâ coercere vix poterat. Balatro cuncta in jocum trahens, dicebat. Ea ſors eſt hujus vitæ. ideoque nunquam fama æqua reſpondebit labori tuo. itane verò* oportet *te ſollicitari multiplici curâ diſcerptum, ut ego lautas* epulas *capiam: ne aduſtus panis; ne jus malè*

ANNOTATIONES.

vaſis, in quibus ſaliti fuerunt.

Echinos.] De his Sat. 4. huj. lib. v. 33.

53. *Ut melius.*] Aſſerens nihil eſſe melius, quam ita illos incoquere in muriâ ſive ſucco illo ſalſo qui reperitur in marinâ teſtâ.

54. *Suſpenſa graves aulæa ruinas, &c.*] Grande certe infortunium. Olim triclinii camera velo ſeu tabernaculo obtendebatur ad excipiendum pulverem. Varro. Servius ad Æneid. 1. v. 701.

56. *Campanis excitat agris.*] Campania quod ſit plana & campeſtris regio, plus habet pulveris.

57. *Nos majus veriti.*] Scilicet ruinam & caſum tecti ac domûs.

63. *Mappâ compeſcere riſum.*] Appoſitâ ori mappâ.

64. *Suſpendens omnia Naſo.*] Lib. 1. Sat. 6. v. 5.

65. *Hæc eſt conditio vivendi.*] Ut nullum ſit bonum purum, & ſtabile; ſed *extrema gaudii luctus occupet.*

66. *Reſponſura tuo nunquam, &c.*] Fama nunquam ſatis prædicare poterit tuum hunc laborem in parandis ac reparandis epulis, quarum hilaritas gra-

Præcincti rectè pueri comptique miniſtrent ?
Adde hos prætereà caſus : aulæa ruant ſi,
Ut modò : ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc : Tibi dii quæcunque preceris,
Commoda dent : ita vir bonus es, convivaque comis.
Et ſoleas poſcit. Tum in lecto quoque videres
Stridere ſecretà diviſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe. Sed illa
Redde, age, quæ deinceps riſiſti. Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula ; dumque

INTERPRETATIO.

conditum inferatur ; ut bene expediti miniſtri omnes nitidique famulentur ? His adjunge infortunia, putà ſi contorta collabantur, ut mox contigit ; *ſi offenſo pede ſervus catinum diſrumpat. Verùm ſicut Imperatoris, ita convivium præbentis animum res contraria oſtendere, propera occultare conſueverunt.* Naſidienus *ad iſta* reſpondit : *Quæcunque bona poſtulabis, Dii largiantur tibi ; adeo vir probus es, & facetus conviva :* cumque, *petit crepidas. Mox in ſingulis thoris aſpexiſſes clam ad aurem fieri ſuſurrationes diverſas.* Certè *nullos velim ludos ſpectaſſe potiùs quam iſtos.* HORAT. *At refer ea quæ poſtea jocum tibi dedere.* FUNDANIUS. Riſimus, *dum famulos interrogavit Vibidius : An fracta etiam lagena ſit, quod poſtulanti ſibi pocula*

ANNOTATIONES.

vi aulæorum caſu interturbata eſt.

70. *Comptique miniſtrent.*] Hoc Maximè ad convivii lautitiam pertinere credebant olim, ut formoſi ac nitidi eſſent miniſtri, quorum aſpectu convivæ oblectarentur.

72. *Agaſo.*] Propriè qui jumenta curat, Gall. *Palefrenier.* Non caret ſarcaſmo dictio illa. quaſis enim eras agaſo ut miniſtraret convivis ?

77. *Et ſoleas poſcit.*] Veteres priuſquam accumberent, togas mutabant veſtibus quas à re, cœnatoria dixerunt. Petron. *Cœnatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus, in quâ tres lecti ſtrati erant.* Tum etiam ſoleas pedibus demebant, ne lectum lectique ſtragula & toralia conſpurcarent. Martial.

Depoſui ſoleas, affertur protinùs ingens
Inter lactucas oxygarumque liber.

Quò verò pergit Naſidienus ſoleis reſumtis ? convivium aulæorum caſu & multo pulvere inquinatum vult reparare, Balatronis ſermone ſcilicet erectus & ipſe reparatus. Vide J. Lipſ. Antiq. Lect. lib. 3.

Soleas.) Calceamenti genus plantas tegens pedum, annexum teretibus habenis cetera prope nuda vincientibus. Factum nomen, quod ſolum dumtaxat ſeu plantam obtegerent. Porro calceis veteres foris utebantur, at domi ſoleis. Has etiam appellabant crepidas & crepidulas à Græcâ voce κρηπῖδες. Gell. lib. 13. cap. 20.

78. *Stridere ſecretà, &c.*) Alter alteri inſuſurrat. Foro pergit ire ? quid molitur ? Obſerva, Lector, in hoc verſu frequentiorem litteram S bellè ſuſurros exprimentem.

Ridetur.

Ridetur ficti s rerum, Balatrone ſecundo,
Naſidiene redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit. tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes:

INTERPRETATIO.

non praberentur? Dum verò conflatur riſus è ſimulatis rebus, Balatrone obſecundante; en revertitur Naſidienus mutatâ fronte, quaſi ingenio reparaturus infortunia. Deinde ſequebantur famuli in pragrandi lance geſtantes membra gruis diviſa, plurimo ſale itemque farre conſperſa; *nec non jecur albi anſeris pinguibus ficis ſaginatum; humeros etiam leporinos abſtractos, tanquam longè melius* quid, *quàm ſi cum lumbis edantur. Jam aſpeximus afferri merulas aduſto pectore & palumbes abſque uati-*

ANNOTATIONES.

85. *Fictis rerum.*) Ridendi prætextus fingebatur, ne ſe derideri Naſidienus adverteret, cùm maximè rideretur. Sat. 2. huj. lib. *Vanis rerum corruptus.*

Balatrone ſecundo.) Secundas partes agente, Vibidium adjuvante, ad movendum riſum.

84 *Mutata frontis.*] Hilaris è mœſto factus, læto animo lætitiam inſtauraturus.

86. *Mazonomo.*] Genus eſt lancis magnæ, dicitur ἀπὸ τῦ νέμειν μάζας, à diſtribuendo mazas, id eſt, edulia quædam è farina & lacte. ut vult Suidas, vel è farinâ aquâ & oleo, ut placet Heſychio. Varro uſus eſt ea voce lib. 3 cap. 4. de re ruſt. Lucullus, inquit, è turdis aujecium fecit in Tuſculano; ut alios videret poſitos in *mazonomo* coctos, alios circum feneſtras volitantes.

87. *Diſcerpta ferentes membra gruis.*] Quale hoc edulium è reciſis gruis membris multo ſale farrato conſperſis? Alii intelligunt τραχήλια ſeu edulia è partibus avium extremis, maximè cervicibus. Plin. lib. 10. cap. 23. *Cornelius Nepos qui D. Auguſti principatu obiit, cum ſcriberet turdos paulò ante* cœptos *ſaginari; addidit, ciconias magis placere quàm grues: cùm hac nunc ales inter primas expetatur, illam neme velit tetigiſſe.*

88. *Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi.*] Hoc in præcipuis deliciis erat. Plin. lib. 10. cap. 22. *Noſtri ſapientiores qui eos (anſeres) jecoris bonitate noverunt. Fartilibus in magnam amplitudinem creſcit. exemptum quoque lacte mulſo augetur.* Juvenal. Satira 5.

Anſeris ante ipſum magni jecur.

Perſ. Sat. 6.

. . . . *Satur anſeris extis.*

Martial. lib. 13. Epigr. 58.

Aſpice quàm tumeat magno jecur anſere majus.

Vide Athen. lib. 9. cap. 8.

Anſeris albi.] Tales in primis commendat Varro de Re. Ruſt. lib. 3. cap. 10.

89. *Et leporum avulſos. &c.*] Vide huj. lib. Sat. 4. ubi,

leporis ſapiens ſectabitur armos.

Martial. de anate.

Tota tibi ponatur anas, ſed pectore tantùm
Et cervice ſapit. Cætera redde coquo.

91. *Merulas.*] Gall. *des merles.*

Palumbes.] Silveſtres columbas. Gall,

Horat. YYyy

Suaves res, ſi non cauſas narraret earum, &
Naturas dominus. quem nos ſic fugimus ulti,
Ut nihil omnino guſtaremus, velut illis
Canidia afflaſſet pejor ſerpentibus Afris.

INTERPRETATIO

bus: quæ quidem *jucunda* extitiſſent, *ſi cauſas eorum & naturas* importunè *herus non commemoraſſet.* Ergò *hunc nos ulti* ſumus *ita fugientes nihilque proraùs delibantes, perinde ac ſi Canidia Africanio anguibus peſtilentior illa aſpirando infeciſſet.*

ANNOTATIONES.

ramiers. Sine clune, quæ tamen pars optima eſt & palato ſuaviſſima. Vide Gell. lib. 15. cap. 8. *Negant ullam avem, præter ficedulam. totam comeſſe oportere: cæterarum avium atque altilium niſi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiori parte ſaturi fiant, convivium putant inopiâ ſordere: ſuperiorem partem avium atque altilium qui edunt, eos palatum non habere.* &c.

92. *Suaves res, ſi non, &c.*] Quæ quidem obſonia nobis forte jucunda extitiſſent, ſi non importunâ garrulitate ea Naſidienus nimiùm venditaſſet; ac velut optima collaudaret quæ ſunt deteriora, adductus perperam à rerum naturâ cauſis & rationibus.

93. *Fugimus ulti ut nihil, &c.*] Ulti ſumus, nihil guſtando ex iis quæ ſic inepte venditarat.

94. *Velut illis Canidia afflaſſet, &c.*] Ut ſi afflatu ſuo venenum lethiferum affudiſſet *Canidia*, venefica celebris, de quâ in Epod. ult. Columel. *Cavendum ne à ſerpentibus afflentur, quarum odor tam peſtilens. ut interimat univerſos.*

95 *Serpentibus Afris.*] Africa monſtrorum omnis generis ferax. Alii leg. *atris.*

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM LIBER PRIMUS.

HÆC pars Horatii ſermonum altera dici poteſt, continens Epiſtolas, in quibus eleganter & ornatè quidem ad amicos ſcribit non tam de rebus domeſticis & futilibus, quàm de graviſſimis quibuſque, putà de moribus verâ virtute informandis. Meritò igitur *Sapientes Epiſtolas* nuncupat Scaliger. Quod ſi novum, at certè pulcrum eſt, verſibus & ſtrictâ oratione ſcribere ejuſmodi Epiſtolas. Hinc etenim & major familiaritas in ſuos elucet: & nonnullam ſcribenti libertatem & amœnitatem tribuunt Muſæ. Ita ſanè quædam faciliùs enarrantur, & quæ per ſe auſtera, jucundiùs excipiuntur.

Prima hæc Epiſtola Mœcenatis hortatu ſcripta ſatis apparet, & quidem ætate jam provecto Poëtâ noſtro. In eâ reprehenduntur homines virtutem honoribus ac divitiis poſthabere ſoliti, & quæ ad corpus quàm quæ ad animum ſpectant, multò ſtudioſiùs inquirentes. Jul. Scaliger Poët. lib. 6 quanquam durus alias caſtigator, *nitidioris ſtyli* fatetur eſſe Epiſtolas. *Prima* inquit, *quovis melle dulcior eſt: ſententia appoſita: dictio caſta, rotunda, ſuavis. Quapropter arbitror poſtremam omnium factam, primam poſitam ob luculentam raritatem. Quare etiam Epiſtolarum librum Satiris poſtponendum cenſeo. Id quod cùm in vetuſtis exemplaribus videamus, neſcio quid conſilii in mentem venerit iis qui inventum ordinem ſubvertere. Grammatico nihil infelicius. Credo quod viderent verſum illum:* ſummâ dicende camœna: *quaſi verò non hanc ipſam poſtremam intelligeret.*

EPISTOLA PRIMA.

AD MOECENATEM.

Inconſtantiam hominum redarguit, & pravum judicium de opibus & honoribus.

PRIMA dicte mihi, ſummâ dicende camœnâ,
Spectatum ſatis, & donatum jam rude quæris,
Mœcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro;
Ne populum extremâ toties exoret arenâ.

INTERPRETATIO.

O Mæcenas à me celebrate primis carminibus, & celebrande poſtremis, me ſat probatum jamque libertate fruentem vis rurſum obſtringere veteri exercitatione. Atqui *non eadem ætas adeſt, non idem ingenium.* En *Veianius, armis in Herculis æde ſuſpenſis, delitescit quietus ruri; ne amplius populum deprecetur in ultimâ arenâ.*

ANNOTATIONES.

1. *Primâ dicte mihi, &c.*] Similem dictionem legas apud Græcos Poëtas, Heſiod. Homer. Theocrit. Theogn. præſertim erga Deos: unde Horatius Mœcenatem quaſi numen venerari ſe oſtendit. Sic Eclogâ 8. Virgilius ſive Pollionem ſive Auguſtum alloquitur.

A te principium: tibi deſines. accipe juſſis
Carmina cœpta tuis.

2. *Rude donatum.*] Acceptâ miſſione jam liberum. *rudis* virga erat (Palmea ſi quibuſdam fides) quâ donabantur Gladiatores, in ſignum exauctorationis; ut deinceps ceſſarent à gladiaturâ; & alimenta ex publico caperent. Hinc dicti rudiarii. Priſcian. Sueton. Tiber. cap. 7. *Munus gladiatorium dedit diverſis temporibus ac locis. Primum in foro, ſecundum in amphiteatro; rudiariis quoque quibuſdam revocatis, auctoramento centenûm millium.*

3. *Antiquo ludo.*] Scribendis etiam num Lyricis & amatoriis carminibus, velut olim in juvenili flore & facultate. Atqui minùs aptus modo ſum iſtis rebus: imo ſeria, honeſta, Philoſophica dein conſector.

4. *Veianius.*] Illuſtris gladiator.

5. *Armis Herculis ad poſtem fixis.*] Armis poſt emerita ſtipendia ſuſpenſis ex more in Herculis ſacello, quod erat ad Amphiteatrum: ut notat Theod. Marcilius. Cujus certè magis arridet ſententia, quam opinantium idcirco præ cæteris Diis Herculem nominari, quod ille cum monſtris luctatus toties victor fuerit.

Latet abditus agro.] Apud villulam ſuam ruſticam otio fruitur.

6. *Ne populum extrema, &c.*] Ne ultra cogatur ſupplicare populo in theatro ſedenti; ſeu ad petendam vacationem: ſeu ad deprecandam mortem: *extremâ arenâ*, in ultimo vitæ diſcrimine, & jamjam à pari ſuo victore enecandus: vel, in extremâ amphitheatri margine, ubi certabatur.

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem :
Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus, & cætera ludicra pono.
Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc ſum :
Condo, & compono, quæ mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter :
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,

INTERPRETATIO.

Certè *adeſt qui ſæpius inſuſurret ad aurem meam ſapientem : Dimitte prudens tempeſtativè equum ad ſenium vergentem, ne ſub finem deficiat, atque* ægrè *anhelitum trahens derideatur. Ergo jam carminibus aliiſque jocis nuntium remitto. Satago deinceps & quære, quid bonum, quid honeſtum* ſit : *atque in id incumbo totus. Colligo & contexo quæ ſtatim adhibere queam* ad uſum. *Ac ne fortaſſe ſciſciteris, quem ego magiſtrum, quam diſciplinam ſequar : Nullius* videlicet *præceptoris opinionibus me addico :*

ANNOTATIONES

7. *Eſt mihi purgatam, &c.*] Prima ratio ſeu excuſatio non ſcribendi fuit Veianii Rudiarii exemplum : altera eſt rationis monitum rectè & ſapienter ſuggerentis, maturè ceſſandum, ne prior gloria poſterioribus ſcriptis & animo jam marceſcente obſcuretur.

Purgatam.] Philoſophiæ documentis excultam, & ſanam mentem. Perſ Sat. 5.

purgatas inſeris aures fruge Cleanthea.

8. *Solve ſeneſcentem.*] Sicut prudentis eſt incitatoris, equum ætate fatiſcentem jamque minus alacrem ſolvere à curru & mature à circo removere, ne ilioſus ac ſuſpirioſus in curuli certamine deficiat, prioreſque victorias dehoneſtet : ita debet ſcriptor ingenioſus tempeſtivè ſe quieti dare, & à ſcribendo ceſſare, cùm ſenio fatiſcens eximia, ut ante, depromere non valet. Ennius.

Sicut fortis equus ſpatio qui ſæpe ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectu quieſcit.

De Circenſibus Romam tranſlatis, de poſitis metis, de ſolemnibus curriculis, deque ſepteno aurigarum ad metam circuitu, ac cæteris ludorum ritibus, vide Alex. ab Alex. lib. 5. c. 8. &c.

Ilia ducat,] Spiritûs ducendi laborans difficultate circi decurrere ſpatia ; pari ut olim velocitate & ardore ; adeoque alios ſecum certantes prævertere & ſuperare nequeat. Plin. lib. 26. cap. 6. *tanta vis*, inquit, *verbaſco eſt, ut jumentis non modò tuſſientibus, ſed ilia quoque trahentibus auxilietur potu.*

10. *Cetera ludicra.*] Nugas, jocos, Lyria, Satyrica.

11. *Quid verum atque decens, &c.*] Philoſophiæ morali operam do ſedulam.

12. *Condo & compono.*] Moralia documenta in mente meâ recondo & rumino ; ac poſt in ordinem digeſta ſcribo, tum ad meam tum ad aliorum utilitatem.

13 *Quo duce, quo lare.*] Quam ſectam amplectar. Lib. 1. Od 29 *Socraticam domum.* Plûres nempe Philoſophorum familiæ celebres ſuum quæque ducem ac principem colebant : Academici Platonem, Peripatetici Ariſtotelem, Stoici Zenonem, Cyrenaici Ariſtippum, Epicurei Epicurum, &c. Vide Diogen. Laërt.

14. *Nullius addictus jurare, &c.*] *Nullis unius diſciplinæ legibus adſtricti, quibus in Philoſophiâ neceſſariò pareamus, quid ſit in quaque re maxime probabile ſemper requiremus.* Cicer. Tuſcul 4. n. 7.

Jurare in verba. Metaphora eſt à

Quò me cumque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, & merſor civilibus undis,
Virtutis veræ cuſtos, rigiduſque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor;
Et mihi res, non me rebus, ſubmittere conor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, dieſque
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter id quod
Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æque;
Æque neglectum pueris ſenibuſque nocebit.
Reſtat ut his ego me ipſe regam ſolerque elementis.
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus;

INTERPRETATIO.

ſed velut *hoſpes feror quocunque me impetus agit. Modò ſum actuoſus, & Reip. negotiis occupor, acer virtutis ſinceræ defenſor & obſervans: modò clam redeo ad Ariſtippi documenta; mihique res, non me rebus, velim ſubjici.* Sicut autem *longa nox iis quos meretrix fallit, & dies longior operi aſtrictis videtur; annus verò tardus pupillis ſevera diſciplina novercarum obnoxiis: ita mihi lentum & moleſtum tempus labitur, quod ſpem differt ac deſiderium exequendi ſtrenuè illud quod inopibus pariter ac divitibus utile ſit; ſpretum verò pueris ac ſenibus ſimiliter nocebit. Supereſt ut me ipſe his præceptionibus regam & tuear.* Enimverò quamvis *nequeas tam acutè videre quam Lynceus.*

ANNOTATIONES.

re militari, apud quam milites in verba ducis jurant, eique ſe obſtringunt ſacramento.

16. *Nunc agilis fio, &c.*] Interdum Stoicus, proſcriptis voluptatibus, ſummum bonum in virtute repono; & ſapientem à capeſſendâ Republ. non removeo.

18. *Nunc in Ariſtippi, &c.*] Aliàs voluptates corporis conſector, atque in his ſummum bonum ſtatuo: Rei verò publicæ adminiſtratione Sapienti interdico: pariter ſentiens cum Cyrenaicis & Epicureis, cumque horum ducibus Ariſtippo & Epicuro. Cic 4. Academ. n. 131. *Alii voluptatem ſi em eſſe voluerunt, quorum princeps Ariſtippus, qui Socratem audierat: unde Cyrenaici . . . . Ariſtippus quaſi animum nullum habeamus, ita corpus ſolum tuetur.*

19. *Et mihi res, non me rebus, &c.*] Quid hoc ſibi velit, Ariſtippus ipſe dicat & explicet. Nimirum cum objiceretur, Habere eum Laida: minimè erubeſcens, *Habeo Laida*, inquit; *non habeor à Laide*. Cicer. lib. 9. Epiſt. 26.

24. *Agendi graviter id quod.*] Scribendi vulgandique libellum moralia præcepta continentem.

26 *Pueris ſenibuſque.*] Perſ. Sat. 5. v. 64.

. . . . *Petite hinc, juveneſque, ſeneſque,*
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.

27. *Elementis.*] Primis Philoſophiæ documentis, morum regulis

Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,
Nodoſâ corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quôdam prodire tenus, ſi non datur ultra.
Fervet avaritia, miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

INTERPRETATIO.

non ideo tamen deſinas ungere oculos lippientes, ac licet non ſperes robur fortis Glyconis, non propterea *negligas à corpore arcere chiragram innodantem. Juvat aliquatenùs progredi, tametſi non liceat ampliùs.* Verumenim *ſi animus æſtuat avaritiâ & cupiditate miſeros* faciente; in promptu *ad,unt ſermones, quibus mitigare queas hoc malum, & magnam iſtius ægritudinis partem depellere. Si gloriæ ſtudio inardeſcis, habes quædam remedia, quibus curari poſſis, libro ter ſanctè perlecto.* Denique, *invidus, iracundus, piger, ebrioſus, perditè amans, & quantumvis inhumanus quiſque,* profecto *ſanari poteſt, ſi quidem animum docilem præbeat diſciplinæ.*

ANNOTATIONES.

29. *Non tamen idcirco, &c.*] Et ſi nequeas tam acres habere oculos, quàm Lynceus; non ideo tamen negligas collyrium oculis adhibere, ad arcendam vel ſanandam lippitudinem. De *Lynceis* oculis, lib. 1. Sat. 2.

30. *Glyconis.*] Is fuiſſe robuſtus pugil dicitur. Quidam legunt, *Milonis*; nempe Crotoniatis mentionem hic eſſe volunt, qui taurum vivum humeris tulit, manu mactavit, ac devoravit, in Olympicis victor. Heinſius ingenioſè & eruditè contendit intelligendum eſſe hîc Glyconem Philoſophum, quem Laërtius ſcribit *firmo corpore, & habitu prorsùs athletico* extitiſſe.

31. *Nodoſa chiragra.*] De *chiragra*, lib. 2. Sat. 7. *Nodoſa*, quia nodis quaſi præpedit motum & uſum manuum. Seu quod humor craſſus digitorum internodia occupans turgeſcere faciat velut nodos & lapillos quoſdam. Unde Perſius *lapidoſam* dicit chiragram. Sat. 5. v. 58.

32. *Eſt quodam prodire tenùs, &c.* Al. *quadam.* Senſus eſt: Quanquam non licet reconditiſſima Philoſophiæ arcana ſcrutari; at prodeſt tamen plurimum vel primis *elementis* imbui, & ſaltem delibare nonnihil ex iſtis medicamentis vitiorum. Expugnat Horatius eos qui ſapientiæ ſtudium hinc diſſuadebant, quod eam aſſequi perfectè nemo poſſit.

34. *Sunt verba & voces, &c.*] Doctrina morum habet remedia adverſus quemlibet animi morbum.

36. *Piacula quæ te ter purè lecto, &c.*] Adverte tria verba à rebus ſacris & religione tranſlata ad ſapientiæ ſtudium. *Piacula.* Lib. 1. Od. 2. v. 29. & Epod. 5. v. 90. *ter*, de ternario numero in ſacris ſolemni, dixi alibi. Juvenal. Sat. 6. v. 522. Perſ. Sat. 2. v. 16. *Purè*: purâ mente. Tibul.

Caſta placent ſuperis, purâ cum veſte venito.
Et manibus puris ſumito fontis aquam.

40. *Si modò culturæ patientem, &c.*]

Virtus eſt vitium fugere : & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. Vides, quæ maxima credis
Eſſe mala , exiguum ſenſum , turpemque repulſam,
Quanto devites animi capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos ,
Per mare pauperiem fugiens , per ſaxa , per ignes.
Ne cures ea , quæ ſtulte miraris & optas ,
Diſcere & audire , & meliori credere non vis.
Quis circum pagos & circum compita pugnax ,
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes ,

Interpretatio.

Virtus eſt fugere vitium : & prima ſapientia , liberum eſſe à fatuitate. Cernis , quanto animi & corporis niſu declines mala quæ putas eſſe maxima , videlicet , *paupertatem , ac repulſam ignominioſam.* Sic tu *negotiator ad ultimos Indos contendis , inopiam ſtrenuè devitans , per mare , per ſcopulos , per flammas.* At verò *detrectas auſcultare ſapientiori , ac erudiri ut ſcias ea contemnere , quæ fatuè æſtimas magni , & concupiſcis. Ecquis peritus certandi in pagis & compitis , non malit victor eſſe in celebribus Olympicis , ſi ſpes facilis*

Annotationes.

Cic. Tuſc. 2. n. 13. *Cultura animi Philoſophia eſt , quæ vitia radicitùs extrahit , ac præparat animum ad ſatus excipiendos ; eaque mandat & ſerit , quæ adulta fructus uberrimos ferant.*

41. *Stultitiâ caruiſſe.*] Carere vitiis. Is enim vitioſus qui falſis ac ſtultis vulgi opinionibus velut normâ vivendi abutitur. Contrà qui rectæ rationis lumen ſequitur , bonus & ſapiens eſt.

43. *Turpemque repulſam.*] In petendo magiſtratu. Cic. pro Plancio. *C. Marius duas Ædilitias accepit repulſas.* Offic. 1. n. 71. *Cùm offenſiones tum repulſas quaſi quamdam ignominiam timent & infamiam.*

44. *Capitiſque dolore.*] Synecd. pars pro toto.

45 *Ad Indos.*] Ad remotiſſimas orbis regiones. Vide lib. 1. Od. 12. v. 56.

46. *Per mare pauperiem fugiens.*] Juvenal. Sat. 14. v. 275.

. . . . Aſpice portus ,
Et plenum magnis trabibus mare. Plus hominum eſt jam
In pelago. Veniet claſſis quocunque vocarit
Spes lucri ; nec Carpathium , Getulaque tantùm
Æquora tranſiliet , &c.

Per ſaxa.] Per ſcopulos marinos , per quælibet vitæ diſcrimina.

Per ignes.] Vel per graviſſima pericula ; vel per mundi partes Zonæ torridæ ſubjectas. Lib. 3. Od. 3. v. 55. Virgil. Georg. 1. v. 234.

47. *Ne cures ea , &c.*] Ut minora mala declines , v. g. paupertatem , nullum non laborem ſubeundum ultrò credis : cur igitur detrectas facilè doceri , quo pacto fugias multò gravius malum ? Scilicet *audire piget* ac *diſcere , & credere non vis* aſſerènti Philoſopho : *Stultum* eſſe *mirari & optare* , ſeu avidè conſectari opes & honores tantis *curis* atque laboribus.

48. *Diſcere & audire.*] ἀκούειν πρότερον. Prius enim *audire* , quàm *diſcere.*

49. *Quis circum Pagos , &c.*] Majorem gloriam minori præfert vel ruſticus & hebes quiſque. Quare ergo tu virtutis decus & glorioſum pecuniæ contemptum non anteponis ipſis opibus , præſertim cùm hæ non niſi ægrè & vix haberi queant ; ille verò facilè poſſit comparari per ſtudium ſapientiæ.

50. *Olympia.*] Olympicis in ludis. Vide lib. 1. Od. 1.

Cui ſit

Cui ſit conditio dulcis ſine pulvere palmæ?
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt:
Virtus poſt nummos. hæc Janus ſummus ab imo
Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata ſeneſque;
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto.
Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fideſque;
Plebs eris. At pueri ludentes, rex eris, aiunt,
Si rectè facies. *Hic* murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nullâ palleſcere culpâ.

INTERPRETATIO.

adſit adipiſcenda victoria abſque magno labore? Enimverò ut *argentum auro*, ſic *aurum virtutibus poſtponi debet.* Nec audiendus qui ſic moneat: *O cives, cives, opes primo ſint comparandæ: virtus* autem *poſt pecuniam. Illud* quidem *monſtrat Janus ſummus atque imus. Hæc præcepta recolunt tam pueri quam ſenes brachio ſiniſtro appenſa geſtantes loculos & tabulam.* Adde quod *ſi ſex aut ſeptem millia deſiderantur ad quadringenta*, licet *habueris ingenium, probitatem, facundiam, integritatem*, nihilominus eris *plebeius. Verùm* quanto meliùs *pueri inter ludendum edicunt: Rex eris, ſi rectè agas?* Ita ſane. *Hic* tibi *murus ſit ex ære: nullius peccati conſcium eſſe, nullius flagitii* probrum *timere.*

ANNOTATIONES.

51. *Sine pulvere.*] ἀκονιτὶ, Thucyd. & Herodian. Metaph. *extra laborem, nullo certamine & periculo.* Ita etiam, ἀϊδρωτὶ & ἀνιδρωτὶ *ſine ſudore*: ἀναιμωτὶ νικᾶν. *ſine ſanguine*, ſeu *incruentam victoriam referre.*

52. *Vilius argentum eſt auro*, &c.] Caſſian. Collat 23. c. 3. præclaram ſimiliter gradationem inſtituit: *Stannum vilius argento, argentum auro, aurum gemmis, gemma margaritis, margarita ſanctitate.*

53. O *cives, cives*, &c.] Proſopopœia, quâ ſtultè loquens inducitur quiſpiam è vulgo.

54 *Hæc Janus ſummus*, &c.] Id recunt & docent fœneratores ac trapezitæ in foro conſiſtentes, duas inter Jani ſtatuas. De his Lib. 2. Satir 3. v. 18.

56. *Lævo ſuſpenſi*, &c.] Hunc eumdem verſum antea jam poſitum capiavi, Lib. 1. Sat 6. v. 74. *loculos*, ad fœnus reponendum, vel in quibus calculi ad numerandum. *tabulam*, vel in quâ debitorum nomina deſcripta ſunt: vel ſuper quam poſitis calculis aut numeris ſupputatur.

57. *Quadringentis.*] Supple, millibus ſeſtertiûm; qui cenſus Equeſtris eſt, ut alibi annotavi. Quidam legunt. *Sed quadringentis*, &c. ut ſic loquatur avarus idem & ambitioſus: Quidni opes congeram, ut à plebe me ſegregem, & ad Equeſtrem cenſum, ordinem, dignitatemque aſſurgam? At prior lectio & interpretatio præferenda.

59. *At pueri ludentes.*] Confutatio eſt ſtultorum præceptorum Jani, ex naturali lumine & recto puerorum judicio. Hi nimirum verè, ſanctè, juſtè ſentientes, inter ludendum ſpondent principatum ei qui rectiùs egerit, non ei qui ſit pulchrior, opulentior, nobilior. Vide Jul. Poll. lib. 9. cap. 7. ubi de Baſilindâ, aliiſque ludis puerorum.

60. *Hic murus aheneus eſto.*] Proverbialis dictio. Senſus eſt: nihil firmius tene quam doctrinam hanc vel ut explicat Eraſmus; hoc certum ſit tibi & immutabile animi decretum. Item, muro quolibet aheneo fortior &

Roſcia, dic ſodes, melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curiis, & decantata Camillis?
Iſne tibi melius ſuadet, qui ut rem facias, rem
Si poſſis rectè; ſi non, quocunque modo rem;
Ut propiùs ſpectes lacrymoſa poëmata Puppi:
An qui fortunæ te reſponſare ſuperbæ
Liberum & erectum, præſens hortatur, & optat?
Quod ſi me populus Romanus fortè roget, cur
Non ut porticibus, ſic judiciis fruar iiſdem;

Interpretatio.

Age, reſponde. An Roſcia lex præſtantior; an puerorum edictum, quo ornè agentibus regnum defertur, fortibus Curiis & Camillis celebratum? An ille tibi meliora ſuggerit, qui admonet, ut opes acquiras juſtè quidem, *ſi fieri poteſt, ſin autem, quâcunque ratione opes* congeras, *ut propiùs ſpectes flebilia carmina Puppi; an qui præſens ſuadet ac deſiderat, ut expeditus ac fortis arroganti fortunæ obſiſtas? Quod ſi populus Rom. à me fortè percunctetur: quare non eadem cum* ipſo *judicia habeam, ſicut porticus* habeo.

Annotationes.

inexpugnabilior eſt innocentia & integritas. Hæc tibi ſit velut propugnaculum ære validius.

62. *Roſcia lex.*] Lex theatralis lata à Roſcio Othone Trib. Pleb. quâ vetuit Equitem Rom. fieri niſi qui poſſideret quadringenta millia ſeſtertiûm. Vide Epod. 4. v. 16. ibiq. annot.

63 *Nænia.*] Propriè lugubris cantio ſed ad alia quoque transfertur. Hic ſignificat ſolemne dictum puerorum, de quo mox.

64. *Maribus Curiis & Camillis.*] Fortiſſimis Romanorum maſculâ virtute præditis. Lib. 1. Od. 12.

65. *Iſne tibi melius.*] Roſcius ille theatralis legis auctor, tibi ſuadens ut ſtudeas lucro per fas & nefas.

67. *Ut propiùs ſpectes, &c.*] Equeſtribus in gradibus ſedens. Nempe ludos ſpectabant Senatores ex Orcheſtrâ, qui proximus erat proſcenio locus: Equites Romani deinde è quatuordecim theatri gradibus ex Othonis lege denique plebs e caveâ.

Lacrymoſa poemata Puppi.] Ironicè. Tragœdias Puppii Tragici Poëtæ, quem vetus Interpres narrat ita moviſſe affectus ſpectantium, ut etiam lacrymari cogeret: ac proinde de ſe ipſo feciſſe hoc diſtichon Iambicum:

Flebunt amici & bene noti mortem meam:
Nam populus in me vivo lacrymavit ſatis.

68. *An qui fortunæ.*] An verò melius tibi non ſuadet morum præceptor, vel animus tuus Philoſophiâ imbutus, cum docet calcandam fortunæ adverſantis ſuperbiam; cumque hortatur, ut à vitiis liber ad virtutes erigaris?

71. *Cur non ut porticibus ſic, &c.*] Cur non cum ipſo pariter ſentiam de honoribus & divitiis, ſicut promiſcuè cum illo rebus communibus utor v.g. publicis ambulationibus, congreſſibus, colloquiis.

Porticibus.] De porticibus Romæ variis atque inſignioribus, fusè Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 23 Nos etiam aliquid lib. 2 Od. 15. Celebris in primis erat Porticus Auguſti in Palatio cum bibliothecâ Græcâ Latinâque, Numidico marmore eleganter extructa, nec

Nec ſequar aut fugiam quæ diligit ipſe, vel odit :
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam : Quia me veſtigia terrent
Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum es capitum. nam quid ſequar, aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica : ſunt qui

INTERPRETATIO.

communes : *& cur non amem vel oderim quæ ipſe amat aut averſatur : reſpondebo* idem *quod olim aſtuta vulpes aiebat leoni ægrotanti Quia me deterrent veſtigia ad te converſa omnia, nulla* autem *retrò. O populus, bellua es plurium capitum. Quid verò aut quem ſequar? Pars hominum gaudet conducere* vectigalia *publica. Sunt qui*

ANNOTATIONES.

non eximiis imaginibus, tum laureatis & magnificis operibus exculta. Erant præterea porticus Catuli, de manubus Cimbricis facta : porticus Pompeii ante ipſius curiam : porticus Octaviæ juxta ædem Junonis, in quâ Auguſtus collocavit ſigna militaria olim Domitio à Dalmatis erepta : Philippi porticus, in quâ effigies Herculis, & Helenæ imago, Zeuxidis manu elaborata : porticus duplex ad circum Flaminium, opere Corinthio inſignis, ubi matronæ vectari & ſpatiari ſolebant : porticus Quirini, antiquo opere ſpectanda : porticus Claudiæ, ubi ambulationes ſubdiales miro ingenio conſtructæ & ornatæ, &c.

73. *Olim quod vulpes, &c.*] Apologus eſt Æſopi, celebratus etiam à Platone in Alcibiade primo. Leo rex animalium ægrotabat; feras jam plures officii causâ adeuntes devoraverat. Accedit & vulpes ad oſtium cavernæ : et cùm ingredi renueret, quid ita officium ſola detrectaret? leoni interroganti, reſpondit : Quia me deterrent belluarum veſtigia, quibus ad te ſpectantibus univerſis, cognoſco multas adiiſſe, rediiſſe nullas. Apud Non. Lucilius lib. 30.

Quid ſibi vult, quare fit ut introverſus & ad te
Spectent, atque ferant veſtigia ſe omnia prorſus!

74. *Referam.*] Sic ego, inquit Horatius, populo quærenti cur non amem & *ſequar* eadem quæ *ipſe diligit*, nec *fugiam* quod ipſe *odit*; reſpondebo Quoniam multos equidem cerno vitiorum inire viam; at paucos inde emergere : imò fere omnes avaritiâ & ambitione inveterata miſerè abſumptos.

76. *Bellua multorum es capitum.*] Velut Hydra. Egregia populi deſcriptio.

77. *Conducere publica.*] Hinc dicti publicani, qui vectigalia populi Romani redimunt, exercent, exigunt. Notandum verò ex Caio Juriſc. nullam civitatem præter Romam habere publicanos : quoniam aliæ urbes membra cenſeantur Reip. Rom. *Eum, inquit, qui vectigal Populi Rom. conductum habet, publicanum vocamus. Nam publica appellatio in compluribus cauſis ad Pop. Rom. reſpicit : civitates enim loco privatorum habentur.* Porrò triplex olim vectigal exigebatur; primum ex importatione rerum & exportatione, dicebaturque *portorium*, exactores autem *portitores*. Alterum ex agris, ſcilicet decima pars frumenti excipiebatur : quod qui redimebant, *decumani* appellabantur, quod *decumas* exigerent. Tertium è ſilvis, ſeu è paſtione pecorum; & *ſcriptura* vocabatur : qui verò paſcua publica conducebant, *magiſtri ſcripturæ* ſeu ſcripturarii, dicebantur, à deſcribendis ejuſmodi vectigalibus. Quartum è ſalinis inſtituit Ancus Martius. Cic. pro lege Manilia ita ſcribit. Cùm

Cruſtis & pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque ſenes, quos in vivaria mittant.
Multis occulto creſcit res fœnore. verùm
Eſto aliis alios rebus ſtudiiſque teneri;
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Baiis prælucet amœnis,
Si dixit dives; lacus & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri: cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis fabri. lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cælibe vita,
Si non eſt, jurat bene ſolis eſſe maritis.

INTERPRETATIO.

viduas avaras captent cruſtulis & pomis; atque circumveniant ſenes, quos mittant in vivaria. Multi opes augent occulto fœnore. At licet diverſi diverſa conſectentur negotia & propoſita, numquid *ipſi eadem conſtanter proſequi valent per unam horam? Si locuples dicat: Nullus ſinus in mundo præſtat jucundis Baiis,* ſtatim *lacus marinus experitur cupiditatem domini properantis.* Quod *ſi perverſum ſtudium ædificandi* *augurium ei dederit, cras ferramenta transportabitis Teanum,* ô *artifices.* Porrò ſi *genialis thorus in aula* ejus *ſit, affirmat nihil præſtabilius eſſe nihil optabilius vitâ cælibe. Si non adeſt, aſſeverat ſolos conjuges beatos eſſe.*

ANNOTATIONES.

hoſtium copiæ non longè abſunt, etiamſi irruptio nulla facta eſt, tamen *pecora relinquuntur, agricultura deſeritur, mercatorum navigatio conquieſcit.* Ita neque ex *portu*, neque ex *decumis*, neque ex *ſcripturâ* vectigal conſervari poteſt.

78. *Cruſtis.*] Quid. leg. *fruſtis* minùs benè. Alii, *fructis*, pro, fructibus: quod uſurpavit Cato, Terentius, &c. At *cruſtula* jam habemus lib. 1. Sat. 1. poſita pro muneribus ac donis vilioribus & parvis.

79. *Excipiantque ſenes, &c.*] Senum ac viduarum opibus & hereditatibus inſidiantur nonnulli.

Quos in vivaria mittant.] Devorandos à ſe quaſi piſces in vivariis educatos.

83. *Nullus in orbe, &c.*] Jam levitatem hominum & inconſtantiam in propoſito reprehendit.

Baiis.] De hac urbe deliciis tantis affluente, ut mores integerrimos depravaret, dixi jam lib. 2. Od. 18.

84. *Lacus & mare.*] Lucrinus lacus in ſinu Baiano ſitus. De eo lib. 2. Od. 15. & lib. 2. Sat. 4.

Feſtinantis heri.] Cupidè properantis in locum amœnum, ad ibi ſtruendas ædes deliciis deſtinatas. Juvenal. Sat. 3. v. 4.

Janua Baiarum eſt, & gratum littus amœni
Seceſſûs.

85. *Cui ſi vitioſa libido fecerit auſpicium, &c.*] Si libido ſuo inſtinctu, vel pruritu incitarit, ac veluti avis cantu aut volatu auſpicium fecerit: ſtatim Baiis relictis, Teanum abire feſtinabit, eoque cæmenta, ligna, ferramenta, cæteraque inſtrumenta ad ædificandum neceſſaria transferri jubebit.

86. *Teanum.*] Cognomento Sidicinum, urbs Campaniæ in colle extructa, inter Cales & Sueſſam. non longè habet Acidulas aquas calculoſis valde ſalubres. Plin. lib. 31. cap. 2.

87. *Lectus genialis in aula eſt.*] Si

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride. mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto navigio æquè
Nauſeat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri, rides: ſi forte ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel ſi toga diſſidet impar;
Rides. quid, mea cum pugnat ſententia ſecum;
Quod petiit, ſpernit; repetit quod nuper omiſit:
Æſtuat, & vitæ diſconvenit ordine toto:
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolemnia me; neque rides;
Nec medici credis, nec curatoris egere

INTERPRETATIO.

Ecquo igitur vinculo conſtringam Proteum vultus variantem? Inops autem *quid agit? ride. mutat domicilium, thoros, balnea, tonſores. conducta cymba faſtidio pariter afficitur, ut dives qui proprio vehitur navigio. Si obvius* tibi *fiam habens capillos inæqualiter reciſos à tonſore; cachinnos tollis. Si ſubucula detrita ſuppoſita fuerit tunicæ munda, vel ſi toga inæqualis diſconvenit; in riſum ſolveris. Quid verò, cum mea mens ſecum luctatur; contemnit quod cupivit, requirit quod modò abjecit; agitatur ac diſcordat toto vitæ ordine; deſtruit, exſtruit; quadrata mutat rotundis?* tum certè *exiſtimas me communi inſaniâ laborare, neque derides, nec putas indigere medico vel curatore*

ANNOTATIONES.

uxorem habet, cælibes laudat: ſi non habet, felices prædicat matrimonio junctos, adeo levis eſt animi & propoſiti, diverſaque ſemper expetit. *genialis.* In nuptiis ſternebatur lectus ad honorem Genii: cui nomen ab antiquo geno, i. gigno Feſtus Vide Catul. de nuptiis Pelei ac Thetidis.

90. *Protea.*] lib. 2. Sat. 3. v. 71.

91. *Quid pauper?*] Neque dives modò, ſed & pauper inconſtantiæ vitio laborat.

Cœnacula,] Ita vocabatur ſuperior ædium contignatio, ad quam ſcalis aſcenditur: quod quidem tenuiores domicilium; mercede conducebant. Feſt. meminit Juvenalis Sat. 10. v. 18. Plautus Amphitr. Apuleius Metamorphoſ. Prudentius,

Omnis qui celſa ſcandit cœnacula vulgus.

Porrò cœnatio divitum erat, cœnaculum verò pauperum quod quidem non unum cubiculum continebat aut ſignificabat, imo quaſdam habebat appendices. Gall. *un appartement.*

94. *Si curtatus inæquali. &c.*] Senec. de brev. vitæ *quis iſtorum non mavis Remp. turbari quàm comam? quis non ſolicitior de capitis decore, quàm de ſalute? &c.*

95. *Si fortè ſubucula pexa*] Si veſtium inæqualitatem, diſcrepantiam, inconcinnam poſitionem videris, rides: Quid verò, ſi mentem meam à ſeipſa diſſentientem animadvertas?

100 *Mutat quadrata rotundis*] Quadratam ædificationem rotundâ mutat. Illa nimirum paulo ante placuerat, hæc verò jam magis placet.

101. *Inſanire putas ſolemnia me.*] Communi omnibus errore me duci putas, idcoque me non derides.

102. *Nec medici credis. &c.* Non me credis inſanum, qui helleboro ſanandus ſim: & cui Prætor curatorem

A Prætore dati; rerum tutela mearum
Cum ſis, & pravè ſectum ſtomacheris ob unguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Præcipue ſanus, niſi cum pituita moleſta eſt.

INTERPRETATIO.

à Prætore aſſignate; cùm ſis columen rerum mearum, ô Mœcenas, *& indigneris propter malè reciſum unguem amici à te pendentis, teque* velut unicum præſidium *intuentis. Denique ſapiens Jove ſolo eſt inferior, opulentus, liber, inſignis, formoſus, imo rex regum, præſertim ſanus, niſi quando pituita ægritudinem procreat.*

ANNOTATIONES.

dare debeat, ut dictum eſt, lib. 2. Sat. 3. v. 218.

104. *Pravè ſectum ob unguem.*] Ob leviſſima quævis errata, vitia, incommoda.

105. *De te pendentis.*] Clientis te velut patronum & præſidium unicum reſpicientis.

108. *Niſi cùm pituita moleſta eſt.*] Irridere videtur Stoicos aſſeverantes; ſapientem, & ſi ægrotet, nihilominus ſanum eſſe; item, ſapientem non dolere. *Pituita*, quod petat vitam, dicta creditur nonnullis. Hæc acida & ſalſa, morborum fons eſt, quicunque è diſtillatione fiunt, teſte Platone in Timæo.

EPISTOLA SECUNDA.

AD LOLLIUM.

Reprimendæ cupiditates. Virtus maturè excolenda.

TRoiani belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi:
Qui, quid ſit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Pleniùs ac meliùs Chryſippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.

INTERPRETATIO.

DUM tu, Lolli ſumme vir, Romæ recitas ſcriptorem belli Trojani, ego Præneſte hunc revolvi: qui perfectiùs & uberiùs quàm Chryſippus & Crantor, docet quid honeſtum ſit, quid flagitioſum; quid bonum, quid malum. Si nihil te prohibet, accipe quamobrem id ſic ſtatuerim.

ANNOTATIONES.

1. *Troiani belli.*] Eximia eſt hic laudatio poematum Homeri: qui ſanè velut optimus ſcriptor Epicus exemplis oſtendit luculentis quid fugere quid ſectari debeas; ita virtutis bona, vitii autem mala exprimens, ut ſtudioſus quiſque Lector afficiatur. Vide Plutarch. lib. de Homero. Plin. lib. 7. cap. 29. &c.

Maxime Lolli.] Huic nobili adoleſcenti inſcripta eſt Ode 9. lib. 4. item ſeq. Epiſt. 18. Ejus meminit Vell. Patерc. lib. 2. Sueton. Tiber. cap. 12. & 13. Dio lib. 54. Ex quibus apparet cur *maximus* dicatur. Nempe is ſubinde militum Tribunus Caio Cæſari in Armeniam pergenti rector datus eſt ab Auguſto patre. Quo magni ingenii ſummæque integritatis indicio non poteſt afferri aliud clarius.

2. *Dum tu declamas.*] Dum tu exercitii causâ ex Homeri ſcriptis recitas aliquid, ac præclarè diſſeris de virtute. Hoc faciebant Romæ præſtantes quique viri.

Præneſte.] Seceſſerat Horatius in eam Latii urbem edito colli inædificatam, Tuſculum inter & Tibur: hod. *Paleſtrina* dicitur. Eam commendat Gell. lib. 16. cap. 13. ubi refert Præneſtinos à Tiberio Imper., municipes factos, pro referendâ gratiâ, quod ſub eorum oppido ex capitali morbo revaluiſſet.

4. *Chryſippo.*] Stoicus ille Philoſophus, imo Stoicorum coryphæus & columen. De eo lib. 1. Sat. 3. v. 127. nec non lib. 2. Sat. 3. v. 44.

Crantore.] Academicus ille, Platonis auditor, Xenocratis condiſcipulus, mirè laudatur è Cicerone, tum alibi, tum Academ. qu. 4. n. 135. ubi ſic habet: *Legimus omnes Crantoris veteris Academici de luctu. Eſt enim non magnus, verum aureolus . . . . . & ad verbum ediſcendus libellus.*

Fabula, quâ Paridis propter narrantur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.
Antenor cenſet belli præcidere cauſſam.
Quid Paris? ut ſalvus regnet, vivatque beatus,
Cogi poſſe negat. Neſtor componere lites
Inter Peleiden feſtinat & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Interpretatio.

Carmen quo Græcia refertur longo Phrygiæ contrita bello, ob cupidinem Paridis, complectitur motus fatuorum principum atque populorum. Antenor belli cauſam dicit eſſe reſecandam. Quid Paris ait? Affirmat ſe ad id impelli non poſſe; quippe ſic *haud fe*-*lix haud incolumis perſtaret. Neſtor Achillem inter & Agamemnonem diſſenſiones conatur dirimere. Hunc amor, ambos autem indignatio pariter ac endit. Quodcunque peccant magnates luunt Græci.*

Annotationes.

6. *Fabula quâ Paridis, &c.*] Ilias viginti quatuor libris comprehenſa, opus omni laude majus, a ſummo Poëtarum antiſtite conſcriptum, de bello Græcorum adverſus Troianos ad vindicandam injuriam Helenæ Menelai regis Spartæ uxoris, ob ſingularem pulchritudinem per Paridem raptæ.

Fabula.] Sic vocatur Epicum carmen, item Dramaticum: quia in his conficta multa inſeruntur: differuntque ab hiſtoria, quæ nihil niſi verè geſtum debet complecti. Vide Epiſt. ad Piſones, v. 119. 151. 338

Paridis.] Hic erat Priami & Hecubæ filius, frater Hectoris regis Troiæ, alio nomine Alexander vocatus: quem utero mater geſtans verè ſomniavit facem ſe ardentem parere. Nam Troiani excidii incendiique cauſa fuit. De eo jam lib. 1 Od. 15.

7. *Barbariæ.*] Cur ſic appelletur Phrygia, repete ex Annotatis lib. 2. Od. 4. v. 9 Item Epod. 9 v. 6.

Lento.] Quod annis decem continuum fuit

8 *Regum & populorum.*] Tam Græcorum, quam Phrygum

9. *Antenor cenſet, &c.*] Unus ille ex Troianorum principibus: qui auctor fuerat Helenæ reddendæ Græcorum legatis eam repoſcentibus. Iliad. 7. Paris autem negavit. Ibid.

11. *Neſtor.*] Græcus princeps, de quo plura lib. 1. Od. 15. & lib. 2. Od. 9.

12. *Peleiden*] Pelei filium; de quo lib 1. Od. 6. 8. 15. Lib. 2 Od. 4. 16. Lib. 4. Od. 6. Epod. 13 & 17.

Atreiden.] Atrei filium: de quo lib. 2. Od 4. Lib. 4. Od. 9 Lib. 2. Sat. 3. v. 187

13. *Hunc amor, ira quidem, &c.*] Incentivum fuit amoris, iræque, Briſeis ſive Hippodamia, quam adamans Agamemnon Achilli eam fortiter eripuit, quæ cauſa implacabilis odii inter utrumque fomitem præbuit.

14 *Quicquid delirant reges, &c*] Peccata regum luunt plebeii.

Delirant.] Lira eſt ſulcus; lirare, arando ſulcos ducere. Hinc delirare ſignificat à rectâ viâ declinare, aberrare, deſipere. Non. Marcell. Feſtus: Iſidor.

Achivi] Ita vocantur ab Achaiâ Græciæ regione, vel ab Achæo rege.

15 Seditione

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & ira,
Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rurſùs quid virtus & quid ſapientia poſſit,
Utile propoſuit nobis exemplar Ulyſſem:
Qui domitor Troiæ, multorum providus urbes,
Et mores hominum inſpexit; latumque per æquor,
Dum ſibi dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces & Circes pocula noſti:

INTERPRETATIO.

Tam intra quàm extra muros Troiæ graſſantur ſeditiones, fraudes, flagitia, cupiditas, iracundia. Jam verò quid virtus quid prudentia valeat, idem Homerus *exhibet nobis utili exemplo Ulyſſis: qui poſt expugnatam Troiam perluſtravit diverſos populos,* eorumque *mores callidus* obſervavit; *& dum ſibi ſociiſque reditum procurat, gravia plurima ſubiit immenſo mari, contrariis negotiorum fluctibus nuſquam ſubmerſus. Scis cantus Sirenum, atque Circes pharmaca;*

ANNOTATIONES.

15. *Seditione.*] Achillis à reliquo exercitu ſecedentis. De quo lib. 1. Od. 15. in fine.

Dolis.] Ulyſſis Palamedem circumvenientis.

Scelere, libidine, irâ.] Paſſim exempla legas in Iliade. De Agamemnone Ajacis cadaver humari vetante, item Iphigeniam mactante, dictum eſt lib. 2. Sat. 3. De Ajace furioſo, Ibid, &c.

18. *Propoſuit nobis exemplar Ulyſſem.*] In Odyſſeâ, ubi Ulyſſes infinita mari terraque pericula modò virtute, modò arte viciſſe oſtenditur; non ſolùm contra homines & monſtra, ſed & contra Deos luctatus. Jupiter & Neptunus concutiunt & frangunt aliquando naves: Lotophagi, Cyclopes, Læſtrygonii, Circe, Sirenes, Scylla, Charybdis, proci, exitium machinantur. Ex his tamen omnibus evadens, dudum vagabundus, poſt annos viginti in patriam tandem rediit. *Quàm multa paſſus eſt Ulyſſes in illo errore diuturno!* Cic. Offic. 1. n. 113.

19. *Domitor Troiæ.*] Sic & Homerus πολιπόρθον *urbis everſorem* Ulyſſem vocat duntaxat, nec tribuit id nominis Achilli, Agamemnoni, Ajaci, Diomedi; ita prudentiâ magis quam robore maxima quæque peragi ſignificans.

23. *Sirenum voces.*] Ampla hæc ſeges fabulatoribus. Sirenibus nomen à *σειρὰ catena.* Alii aliter. Quidam originem Hebraicam expiſcantur. Tres fuerunt. Parthenope, Leucoſia, Ligea: ſuperiore corporis ſpecie mulieres, inferiore piſces aut aves. Una tibiis, altera lyrâ, tertia voce concinebat. His fata vivere conceſſerant, quandiu pertranſeuntes cantu morarentur & captarent. Itaque prænavigantes ſuavi ſymphoniâ allicere ſtudebant, devorabantque. At Ulyſſes à Circe edoctus, nautarum & comitum auribus cerâ obturatis, ipſe verò malo navis alligatus audivit quidem & prætervectus eſt incolumis. Unde illæ ſe in mare præcipitarunt. Sedem habebant ad Siculum littus: vel, ut alii ſcribunt, in Sirenuſis ſcopulis. & in Capreis inſulâ, atque ad Surrentinum Italiæ Promontorium Tyrrheno imminens mari; inter ſinum Puteolanum v. *Golfo di Napoli*, & Pæſtanum v. *Golfo di Salerno.* Homer. Odyſſ. 12. Ovid. Metam. 5. cap. 9. Sirenes reverà erant meretriculæ tum formâ inſigni tum veneficiis animos hominum trahentes ac depravantes. In-

Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet,
Sub dominâ meretrice fuiſſet turpis & excors:
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati;
Sponſi Penelopes, nebulones, Alcinoïque
In cute curandâ plus æquo operata juventus:
Cui pulcrum fuit in medios dormire dies, &
Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam.

INTERPRETATIO.

quæ ſi fatuè & avidè potaſſet, ut ſui comites; ſub dominatu meretricis vixiſſet infamis & demens, ac velut fœdus canis, aut porcus cœno gaudens. Nos quidem *ſumus* dumtaxat *numerus, & vivimus* tantùm *ad abſumenda alimenta:* ſumus quaſi *proci Penelopes ignavi, atque Alcinoi juvenes curando corpori nimiam operam dantes: quibus optimum videbatur ſtertere uſ*que *ad meridiem, atque cithara cantu lenire ſollicitudines,*

ANNOTATIONES.

dicatur autem Ulyſſes voluptatum illecebras ac lenocinia prudenter devitaſſe. Plutarchus Sympoſ 9. cap. 14. Homeri Sirenes, inquit, nobis immeritò fabuloſum injiciunt metum. Innuit verò ille avolantes ac divagantes animos per muſicam demulceri & ad cœleſtia divinaque pellici.

Circes pocula.] De illâ famoſâ veneficiorum antiſtite & anteſignanâ fusè dictum eſt in Epod. 17. Plin. lib. 25. cap. 2. *Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus aliàs in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit.* Vide Odyſſ. 10.

26. *Amica luto ſus.*] Socii quidem Ulyſſis in porcos mutati per Circem veneficam dicuntur, quia fœdis voluptatibus ita corrupti ſunt, ut rationis uſum amiſiſſe viderentur. Ita S. Chryſoſt. & alii. Vide Epod 17. v. 15. At Jo. Bodinus Andegavenſis de Magorum dæmonomaniâ lib. 2. cap. 6. de ejuſmodi hominum in belluas per artem magicam transformationibus fusè diſputans, multis & gravibus exemplis ac teſtimoniis eas revera fieri aſſerit; additque: Neque fabuloſum eſt quod Homerus narrat Ulyſſis comites per Circem maleficam in porcos fuiſſe transformatos, cum Auguſtinus ipſe lib. de Civ. Hiſtoriam eandem adducat, quamvis opinione ipſius miram, & illam de Arcadibus; in Alpibus quoque memoria ſuâ frequens fuiſſe dicat ut ſtabulariæ mulieres imbutæ malis artibus in caſeo darent viatoribus unde in jumenta illicò verterentur, ut neceſſaria quæque portarent, poſtque perfuncta opera iterum ad ſe redirent. Vide S. Auguſtinus de Civ. Dei lib. 18. cap. 17. & 18. Item Daniel. cap. 4. ubi Nabuchodonoſor ab hominibus dicitur ejectus, ac per annos ſeptem inter beſtias fœnum quaſi bos comediſſe: poſtea verò, figurâ ejus reversâ ad ipſum, recuperaſſe priſtinum ſenſum ac decorem honoremque regni.

27. *Nos numerus ſumus.*] Turba ſumus abſque virtute, exercitûs numerum explentes dumtaxat, velut Therſites ille iners & inglorius: videmur tantùm vivere ut edamus.

28. *Sponſi Penelopes.*] ſive luxuriæ dediti, ſive gulæ; ut alibi eſt annotatum. Vide lib. 2. Sat. 5.

29. *Alcinoique in cute cur. &c.*] Similes ſumus Alcinoo Phæacum regi apud Corcyram inſulam, ejuſque familiaribus & populis: qui mollitie & voluptatibus perditi, in ignaviâ ſocordiâque conſeneſcebant. Proverb. Alcinoi menſa, ideſt, luxurioſa.

Ut jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones:
Ut teipſum ſerves, non expergiſceris? atqui
Si noles ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine; ſi non
Intendes animum ſtudiis & rebus honeſtis,
Invidiâ vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, feſtinas demere: ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude:
Incipe. vivendi qui rectè prorogat horam,
Ruſticus expectat dum defluat amnis: at ille
Labitur & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, puerique beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere ſilvæ.

INTERPRETATIO.

At quantum eſt illud dedecus? Ecce prædones *noctu ſurgunt ad homines trucidandos; tu verò non excitaris ad temet ſervandum? Verùm ſi valens detrectas ire, hydropicus feſtinabis: ac niſi ante lucem petas librum cum lucernâ, niſi mentem applices ſtudio rerum honeſtarum, vigilans cruciaberis invidiâ, vel amore,* aliove affectu. Age verò *quare tam diligenter tollis quicquid oculos offendis: differs* autem integro *anno ſanare quod animum corrumpit?* Heus. *facti dimidium tenet quiſquis incœpit. Sapientiæ* ſtudium *audacter amplectere. incipe. Qui differt tempus benè vivendi*, eſt quaſi *ruſticus expectans donec amnis defluxerit. Atqui fluit ille, ſemperque fluens volvetur.* Quorſum verò tam ſollicitè *comparantur opes;* expetitur *conjux fœcunda gignendæ prolis; nec non ſterilia nemora aratro domantur?*

ANNOTATIONES.

32. *Ut jugulent homines, &c.*] Torrentius ubique ſagax errorem hic ſubodoratus, librarii incuriâ paginas confuſas aſſerit. Iſta nimirum à v. 32. ad 64. pertinere contendit ad priorem Epiſtolam: atque reponi debere illic poſt v. 51. *cui ſit conditio.* Materiæ quidem & argumenti ratio ad hanc emendationem ducit. Judicabit æquus Lector de conjecturâ hac ſat audaci.

34. *Si noles ſanus, &c.*] Si dum ſanus es, ire nolis ad medicum; curres profectò, cùm ægrotabis. Quidam leg. *ſi non is ſanus.* &c. Ideſt, ſi ſegnis es, & ire piget, dum ſanus es; ſi torpes ignaviâ: deinde cogeris ire imò currere, cùm hydropiſi cruciaberis. curſu enim & corporis agitatione ac labore morbus iſte minuitur. Senſus eſt: niſi vitia maturè corrigas, fruſtrà deinde conaberis ea depellere inveterata: quin ab his opprimêre. Vulgare eſt,

Venienti occurrite morbo.

35. *Ni poſces ante diem librum, &c.*] Si vigilare nolueris diſcendæ causâ virtutis ac ſapientiæ, fiet ut dormire aliquando nequeas ob invidiam, amorem, aut aliud vitium quo ſollicitabere.

40. *Dimidium facti, &c.*] Heſiodica ſententia eſt: Principium eſt dimidium totius. Auſonius.

Incipe. dimidium facti eſt cœpiſſe. ſuperſit
Dimidium. rursùm hoc incipe, & efficies.

42. *Ruſticus expectat, &c.*] Similis eſt ruſtico illi, qui cùm ad amnem perveniſſet, ſtolidè expectabat dum efflueret omnis aqua, ut ad alteram ripam tranſire poſſet.

44. *Quæritur argentum, &c.*] Curamus omnia quæ ad corpus ſpectant;

Quod ſatis eſt cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus, & fundus, non æris acervus & auri,
Ægroto domini deduxit corpore febres;
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum ſic domus aut res;
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas, quodcunque infundis aceſcit.
Sperne voluptates. Nocet empta dolore voluptas.
Semper avarus eget. certum voto pete finem.
Invidus alterius macreſcit rebus opimis.
Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. *Qui* non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.

INTERPRETATIO.

verum enim *qui nactus eſt quantum ſufficit, nihil ultra cupiat.* Quippe *nec ædes nec prædia nec auri & pecuniæ cumulus* poſſunt *arcere morbos à corpore vel curas ab animo domini laborantis.* Oportet benè *valere poſſeſſorem, ut fruatur congeſtis facultatibus.* Porrò quiſquis vel *cupiditate vel timore conflictatur, non magis prodeſt illi domus & pecunia, quàm lippe tabella picta, podagra fomenta, atque auribus ob ſordes contractas malè affectis cithara* ſuaviter reſonantes. *Maturè* forma tuos mores. Nam *ſi vas non eſt purum, quicquid immittes vitiabitur. Contemne voluptates. Dolorem creat voluptas ægrè quæſita. Avarus ſemper eſt inops. Modum pone definitum cupiditati. Invidus torquetur rebus proſperis alterius. Siciliæ tyranni nullum habuerunt cruciatum invidiâ graviorem. Quiſquis iram non compreſſerit,* poſtea *cupiet non factum fuiſſe quod juſſerit animus incitatus. dum vehementiùs* dare *vindictam properat indignationi non*

ANNOTATIONES.

quæ animi ſunt, cur negligimus?

49. *Valeat poſſeſſor oportet, &c.*] Quid proſunt opes diviti, ſi æger ſit animo, vel corpore? ſi febri, ſi metu vel cupiditate torqueatur: an divitiæ ſublevabunt?

52. *Ut lippum picta, &c.*] Similitudo conglobata hic, ante, & poſtea.

53. *Auriculas cithara, &c.*] Iſta quidem leviter oblectant, & paulisper fallunt dolorem; nequaquam ſanant.

55. *Nocet empta dolore voluptas.*] Menander. quàm ſæpe ob voluptates mœrore afficimur! S. Hieronym. contra Jovinian. *Irridet Horatius appetitum ciborum, qui ſumptis relinquunt pœnitentiam: dicens*

Sperne voluptates, nocet empta, &c.

56. *ſemper avarus eget.*] Avaro deeſt tam quod habet quam quod non habet.

Certum voto pete finem.] Modum & finem ſtatue cupiditati & deſideriis. Vide lib. 3. Od. 16.

58. *Siculi tyranni.*] Dionyſius & Agathocles Syracuſanorum, Phalaris Agrigentinorum tyranni. &c. Juſtin. lib. 4. *Singulæ civitates in tyrannorum imperium conceſſerunt, quorum nulla terra feracior fuit.*

60. *Infectum volet eſſe.*] Facti ſubinde pœnitebit.

61. *Dum pœnas odio.*] eſt enim odium iræ impatientia ultionem appetentis.

Ira furor brevis eſt, animum rege, qui niſi paret,
Imperat : hunc frenis, hunc tu compeſce catenâ.
Fingit equum tenera docilem cervice magiſter
Ire viam, quam monſtrat eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in ſilvis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba puer : nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu. Quod ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

INTERPRETATIO.

ſatiata. Ira eſt brevis inſania. Fræna appetitum, qui dominatur quando non eſt ſubactus. Hunc frænis hunc vinculis ſtringe. Nam certè *magiſter equum ſic x bilem molli cervice format ad currendum quacunque ſeſſor voluerit. Canis venaticus poſtquam cervi corium domi allatravit*, continuò *venatur in ſilvis. Jamjam ſincerâ mente documenta excipe, ô juvenis : jam optima inquire.* Enim verò *teſta cuſtodiet ſemper odorem, quo primum infecta fuerit. Quod ſi deſes maneas, vel ſi fortiter præcurris*, ego *neque deſidem expecto, neque prævenientes antevertere contendo.*

ANNOTATIONES.

61. *Animum rege, &c.*] Appetitum vehementem compeſce : qui niſi à ratione prematur, hanc ipſe opprimit, & in præceps rapit. Perſ. Sat. 5. v. 38.

. . . *Intortos extendit regula mores:*
Et premitur ratione animus, vincique laborat.

Cic. Offic. 1. n. 101. *Duplex eſt vis animorum ac naturæ. Una pars in appetitu poſita, hominem huc & illuc rapit. Altera in ratione, docet & explanat quid faciendum fugiendumve ſit. Ita fit ut ratio præſit; appetitus verò obtemperet. . . . . . . Efficiendum autem eſt ut appetitus obediant rationi, eamque nec præcurrant ob temeritatem, nec propter pigritiam aut ignaviam deſerant, &c.*

64. *Fingit equum.*] Equus tenerâ cervice domatur, & ad arbitrium fingitur : catulus ad venationem facilè eruditur : ſic puer bonos mores ſponte imbibit.

66. *Ex quo tempore cervinam pellem latravit.*] Quando pellis cervo interfecto detracta ejus inteſtinis & ſanguine cum pane impletur, & inſuitur, talisque venaticis canibus objicitur, ad eos ad venationem acuendos, Gall. *faire la curée.*

67. *Militat in ſilvis.*] Poſtquam domi catulus odore cervi aut alterius feræ imbutus eſt, ratione mox allatâ; exinde in ſilvis feras ultro venatur.

Nunc adbibe puro.] Præcepta morum accipe, dum animus adhuc purus tibi manet, necdum ullis occupatus aut corruptus eſt pravis opinionibus vel affectibus. Quidam leg. *adhibe* : ut ſit anapæſtus pro dactylo.

68. *Nunc te melioribus offer.*] Vel præbe te imbuendum optimis documentis. Vel, adi meliorem & ſapientiorem virum, à quo fingaris ad virtutem & rectum.

69. *Quo ſemel eſt imbuta, &c.*] Præclara ſententia, quam hinc mutuatus eſt S. Hieronymus ſcribens ad Lætam.

70. *Quod ſi ceſſas, &c.*] Si piger es in Philoſophiæ ſtudio, non expectabo te minimè valentem ſubſequi me actiorem. Quod ſi me ſtudioſior aut ingenioſior fueris, quem aſſequi non poſſim ; nequaquam invidebo tibi aut inſtabo ; nec ultra vires meas enitar. Ariſtoteles interrogatus, quo pacto diſcipuli egregiè proficerent, reſpondit : *Si curſu præſtantes proſequi ſtudeant, tardiores autem minimè expectent.* Diog. Laërt.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

De Tiberio Claudio Nerone, deque literatis quibuſdam eum interrogat : deinde hortatur ad ſtudium ſapientiæ, & ad fraternam concordiam.

JUli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Auguſti privignus, ſcire laboro.
Thracáne vos, Hebruſque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,

INTERPRETATIO.

O Juli Flore, neſſe deſidero in quâ orbis regione bellum gerat Claudius Auguſti privignus : an commoremini in Thraciâ ad Hebrum hyemali glacie conſtrictum ; an apud mare defluens inter caſtella proxima ;

ANNOTATIONES.

1. *Juli Flore.*] *Tota bella eſt hac Epiſtola*, inquit bellè Parthenius : *pura admodum minimeque ambitioſa*, teſte Scaligero. Scripta Julio Floro Claudium Neronem comitanti, ſeu ad Pannonicum bellum, ſeu apud Armeniam, cum Tigranem in regnum reſtitueret. Ad illum Horatii familiariſſimum inſcripta eſt etiam Ode 2. lib. 4. item 2. Epiſt. 2. lib. Porro in hac eò collimare videtur Poëta, ut ad bene ſarciendam caritatem fraternam exhortetur : ad quod artificioſâ inſinuatione utitur, & per quaſdam ambages ſenſim procedit, ut melius propoſitum exequatur.

Juli.] Theod. Marcilius non abs re, *Luci* reponendum contendit : quod *Julius* nuſquam ſit prænomen : nomen autem Floro nequeat ſtatui : Siquidem Flori non Juliæ, ſed Aquileæ gentis ſint.

2. *Claudius Auguſti privignus.*] Claud. Tiberius Nero, Druſi frater natu major, filius autem Liviæ Druſillæ. Hanc enim Auguſtus, repudiatâ Scriboniâ, marito ſuo *& quidem prægnantem abduxit, dilexitque & probavit unicè ac perſeveranter.* Sueton. Octav. cap. 63. quin etiam erga ejus *pueros Nerones*, hoc eſt, in utrumque illum privignum *animi paterni* fuit. Nam & hos adoptavit : ac Druſum quidem præcipuis honoribus decoravit ; Tiberio verò Liviam ſuam ex Scriboniâ filiam dedit uxorem, denique imperium tradidit. Vide lib. 4. Od. 4. & 14. ibique annot.

3. *Thraca.*] Gr. Θρῄκη. Thrace vel Thraca, pro, Thracia.

Hebrus.] Thraciæ mons & fluvius. Porro ibi vehemens rigere frigus, dixi lib. 1. Od 25.

4. *Freta vicinas inter, &c.*] Helleſpontus in anguſtiis illis fremens, ſcil. inter Seſtum Thraciæ, & Abydum Aſiæ *arces*, vel oppida. Gall. *les Dardanelles.* Item, *le detroit de Gallipoli.* Ovid. Triſt. 1.

Seſton Abydenâ ſeparat urbe fretum.

Turres.] Quid leg. *terras*, i. Euro-

An pingues Aſiæ campi colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? hæc quoque curo:
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus & rivos auſus apertos;
Ut valet? ut meminit noſtri? fidibuſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet auſpice Muſa:
An tragicâ deſævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet

INTERPRETATIO.

an in agris & collibus Aſiæ opimis? Quid operis molitur turma literatorum? Iſta ſcire etiam velim. quis ſuſcepit ſcribenda Auguſti facinora: quis bello & pace geſta poſteritati mandabit? quid agit Titius paulò poſt ſermone Romanorum celebrandus; qui non timuit ex ipſo fonte Pindari haurire, lacus & rivulos patentes aſpernatus? quomodo valet? noſtrine recordatur? an muſarum auſpicio Pindaricos numeros accommodare Latinis chordis laborat: an graviter agit, aſſurgitque ſcribendo Tragœdias? Quid Celſus facit, admonitus iterumque admonendus, ut proprias ſibi divitias compararet; caveat an-

ANNOTATIONES.

pam & Aſiam anguſto illo mari ſeu freto diviſas. Lucan. lib. 2.

Europamque Aſiæ, Seſtonque admovit Abydo.

5. *Pingues Aſiæ campi.* Cic. pro lege Manil. n. 14. *Aſia tam opima eſt & fertilis, ut & ubertate agrorum, & varietate fructuum, & magnitudine paſtionis, & multitudine earum rerum quæ exportantur, facilè omnibus terris antecellat.*

6. *Studioſa cohors.*] Prætoriani milites literati, vel potiùs docti comites Tiberii. Ut enim ipſe ſtudioſus & literarum amans; ita ſecum habebat literatos quoſdam & inprimis ſtudioſos, quorum præcipui nominantur hîc; Titius, & Celſus Poëtæ; Florus autem orator, Poëta, & Juriſperitus. Vide infra Epiſt. 8.

9. *Titius.*] Septimius ille cognominatur quibuſdam, diciturque Lyrica & Tragica ſcripſiſſe; è quibus nihil extat.

10. *Pindarici fontis qui, &c.*] Qui vulgares & vulgaria contemnens, quaſi *lacus & rivos*; ipſum Pindarum Lyricorum principem atque fontem adiit: Latiniſque verſibus auſus eſt æmulari ſtyli ejus ſublimitatem & ſenſus profunditatem. Allegoria.

13. *Thebanos.*] Pindarus Thebis oriundus. Lib. 4. Od. 2.

14. *Deſævit.*] Sævientes reges & principes repræſentans, graveſque rerum & animorum exprimens converſiones & motus: ut vulgò in Tragœdiis.

Ampullatur.] Debet magnus & ſplendidus eſſe Tragœdiæ ſtylus. Unde & ſæpe ſignificatur cothurno ſublimi Tragicorum calceamento. Vide Epiſt. ad Piſ. v. 80.

15. *Celſus.*] Pedo Albinovanus ipſe eſt, cui eſt ſcripta ſequens Epiſt. 8. Hunc monet ut plagium evitet, neve aliena ſcripta uſurpet venderetque quaſi ſua. Quo iratum ſibi poſtea redarguit Horatius obliquè, velut moroſum.

16. *Privatas ut quærat opes.*] Ut

Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum
Furtivis nudata coloribus. Ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum.
Seu linguam cauſis acuis; ſeu civica jura
Reſpondere paras; ſeu condis amabile carmen;
Prima feres hederæ victricis præmia. Quod ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes,
Quo te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere cari.

INTERPRETATIO.

tem deſumere è libellis, quos ſervat Apollo Palatinus: ne ſi avium turba ſuas aliquando veniat plumas reſumere, riſum excitet cornix ſpoliata ſurreptis coloribus. Tu verò quid agis? quæ thyma circumvolitas ſedulus? Enimverò *non exiguum non rude non aſperum ingenium habes*, atque adeo *ſive ad cauſas* orandas *facundiam adhibes; ſive te accingis ad interpretandum Jus civile; ſive amatorios verſus conſcribis; præcipua tolles munera hederæ victricis. Porrò ſi abjiceres fomitem ſollicitudinum frigidos* efficientem, certè *pervenires quo te ſumma eveheret ſapientia. Id curemus ad id incumbamus tam parvi quàm magni, ſi volumus eſſe patriæ nobiſque utiles.*

ANNOTATIONES.

proprio, quod aiunt, marte aliquid inveniat & componat: quæ vero ſunt aliorum ne compilet ſibique attribuat.

17. *Palatinus Apollo.*] Auguſtus bibliothecam in monte Palatino conſtruxit, adjunxitque Apollinis templo. Ibi deponebantur aſſervabanturque ſcripta quæcunque judicata fuerant cedro & immortalitate digna.

19. *Moveat cornicula riſum.*] Nota Æſopi fabula, notum adagium Eraſmi, *Æſopicus graculus.* Cornix (vel graculus, ut alii volunt) plumarum ſuarum pertæſa alias undequaque mutuata eſt. At cùm ſe alienis coloribus ornatam & fulgentem admiraretur, ecce aves quæ ſua erant ſingulæ repetentes nudam haud ſine ludibrio reliquerunt.

20. *Ipſe quid audes.*] Tu quidem ipſe, Juli Flore, nihilne operum moliris? quæ ſcripta quos auctores imitaturus aut evolvis, unde eximia quæque decerpas, velut apis ſuccum è thymo & floribus optimis.

25. *Prima feres hederæ.*] Sive in foro cauſas orare, ſive conſultoribus jura explicare, ſive carmina condere volueris, ubique victor & inſignis habebere.

Hederæ victricis.] In commiſſionibus & certaminibus ingenioſis victores hederâ coronabantur. Vide lib. 1. Od. 1. v. 29 Dicta eſt hedera, quod hæreat; vel quod edita petat; vel quia id cui adhæſerit edat. In tutelâ Liberi putabatur eſſe, quia ut ille ſemper juvenis, ita hæc viret: vel quod ita omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat. Feſtus.

26. *Quod ſi frig. &c.*] Amicè caſtigat Flori vitia.

Frigida curarum fomenta.] Ambitio & avaritia curas pariunt infinitas, nutriunt ac fovent: hominemque reddunt frigidum & ſegnem ad virtutes & ſtudium ſapientiæ.

29. *Si patriæ volumus, &c.*] Vide Cic. de Officiis.

30 Debes

Debes etiam hoc reſcribere, ſi tibi curæ,
Quantæ conveniat, Munatius. an male ſarta
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur? at vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat
Indomitâ cervice feros; ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

INTERPRETATIO

Illud inſuper mihi *ſignifica*, te rogo *nunquid tam carus, quàm decet, tibi ſit Munatius: an concordia haud bene reconciliata dirimatur? verùm ſive fervidus ſanguis, ſive rerum imperitia vos exagitat animo non erudito immites; profecto non debetis amicitiam fraternam violare: at quavis in regione verſamini, ego veſtrum in reditum vitulam paſco* Diis *ex voto* ſacrificandam.

ANNOTATIONES.

31. *Munatius.*] Non is eſt Plancus ille Munatius, ad quem eſt Od. 7. lib. 1. Sunt qui non fratrem Julii Flori, ſed familiarem duntaxat fuiſſe arbitrentur: *fœdus* verò *fraternum* dici poſſe de amicitiâ.

33 *Calidus ſanguis.*] Fervens in juventute, ſæpe & facilè ebulliens circa cor, iramque faciens & offenſionem. Eſt in quibuſd. codd.

Heu calidus ſanguis, heu rerum inſcitia vexat!

Rerum inſcitia vexat.] Contrà rerum uſus & experientia, pariter & doctrina morum, ejuſmodi juveniles motus placat, & cohibere docet animum temere effervescentem.

5.. *Votiva juvenca.*] Diis vota & promiſſa pro felici reditu veſtro & incolumitate. Huc fortè pertinet quod, ut Tragici hircum, ita Lyrici vitulum ſeu juvencum ſolebant mactare.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Ad laborem honeſtum, moxque ad voluptatem hortatur.

ALBI, noſtrorum Sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat;
An tacitum ſilvas inter reptare ſalubres,
Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Di tibi formam,

INTERPRETATIO.

Tibulle, bene cenſor noſtrorum ſermonum, quid putem agere te modo in regione Pedanâ? Credamne te *componere quod ſuperet opera Caſſii Parmenſis? an otioſum ambulare in nemoribus amœnis*; cæterum *nihil prætermittentem eorum quæ decent virum probum ac prudentem?* Atqui *tu non corpus es abſque mente. Dii elegantem tibi ſpe-*

ANNOTATIONES.

1. *Albi.*] Albius ille Tibullus Equeſtri familiâ Romæ natus, eodem tempore quo Ovidius. Ingenii ſolertiâ & ſuavitate, nec non præſtanti corporis formâ inſignis, nobilibus carus extitit. Elegiarum quatuor libros perelegantes ſcripſit. Horatio quam familiaris fuerit, patet ex Ode 33. lib. 1. & ex hac Epiſtola.

Sermonum.] Satirarum pariter & Epiſtolarum.

Candide judex.] Sine invidentiâ & adulatione. Fortè alludit ad nomen *Albii.* Epiſt. ad Piſ. v. 445.

Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes.
Culpabit duros, &c.

2. *Pedanâ*] Pedum Latii oppidum fuit, non longè ab urbe Româ. Pedanos ſimul & Aricinos, Lavinienſes ac Veliternos civitate donatos ſcribit Tit Livius In eâ porrò regione Tibullus prædium habebat amœnum & locuples. Quò cùm ſeceſſiſſet ad leniendas quaſdam curas, ad eum ſcripſit Horatius, oſtenditque multis donarum muneribus à naturâ, à Diis, à fortunâ etiam, frui debere illis dum liceret per uſuram vitæ ſenſim defluentis: neque ſollicitum eſſe oportere.

3. *Caſſi Parmenſis.*] Idem is creditur, de quo lib. 1. Sat. 10. quique *Etruſcus* dicitur. Scripſit Tragœdias, Elegias, Epigrammata. De eo ſic Vet. Comment. Caſſius Parmenſis Tribunus militum in partibus Caſſii & Bruti fuit. Quibus victis, Athenas ſe contulit. Quintus autem Varus eo miſſus ab Auguſto ut eum interimeret, ſtudentem reperit: illoque perempto, ſcrinium cum libris abſtulit Unde multi credidere Thyeſten Tragœdiam eſſe opus Caſſii Parmenſis.

6. *Sine pectore.*] Sine corde, excors, abſque animo & ingenio.

Formam.] Egregiâ corporis formâ præſtitiſſe dicitur Tibullus.

Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Quam ſapere, & fari ut poſſit quæ ſentiat; utque
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumenâ?
Inter ſpem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet quæ non ſperabitur hora.
Me pinguem & nitidum bene curatâ cute viſes,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

INTERPRETATIO.

ciem, opeſque, & his *bene utendi facultatem largiti ſunt. Quid verò nutrix alumno cariſſimo exoptet melius, quàm ſapientiam, & quæ ſentit poſſe eloqui: nec non ut favorem habeat, & exiſtimationem, ſanitatemque, & victum lautum, & marſupium nunquam vacuum?* Quoniam autem vivimus *inter ſpem & ſollicitudines, inter timores atque indignationes*, auctor tibi ſum ut *unumquemque diem ultimum tibi lucere exiſtimes.* Sic enim *jucundum tempus accedet minimè ſperatum. Certe me ſucci plenum & corpore egregiè culto fulgentem videbis*, imo, *ſi jocari velis, ſuem ex harâ Epicuri.*

ANNOTATIONES.

7. *Dederant,*] Hoc eò referunt aliqui, cùm pauperior jam factus eſſet Albius: Alii explodunt, conſtanterque legunt, *dederunt*; penultimâ licenter correptâ. Ut & apud ipſum Tibul. lib. 2. Eleg. 5. *Hæ fuerunt olim* &c. pro. *fuerant*. apud Lucret. lib. 5. & Æneid. 3. *conſtiterunt*, ubi vulgo *conſtiterant*. certè conſentiunt de Ecl. 4. Virgil.

Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes.

Artemque fruendi.] Oeconomiæ ſcientiam & peritiam.

8. *Quid voveat dulci nutricula, &c.*] Perſius de his fusè Sat. 2.

Utque.] Leg. al. *& cui.*

10. *Gratia.*] Apud magnates. Meſſala Corvinus mirè Tibullum fovit: pariter Meſſalam Tibullus celebravit. Ipſe teſtis eo diſticho.

Hic jacet immiti conſumptus morte Tibullus,
Meſſalam terrâ dum ſequiturque mari.

Fama.] Apud omnes. Ovid.

Donec erunt ignes arcuſque Cupidinis arma,
Diſcentur numeri, culte Tibulle, tui.

11. *Mundus victus.*] Libro 2. Satira 2.

Mundus erit qui non offendet ſordibus, atque
In neutram partem cultus miſer.

12. *Inter ſpem curamque, &c.*] His enim vita mortalium perpetuò conflictatur.

14. *Grata ſuperveniet,*] Gratiora ſunt quæ non expectata ſuperveniunt bona, acceduntque inſperata.

15. *Me pinguem.*] Se qualis reapſe erat, pingit Horatius, obeſulum, & cultûs corporis ſtudioſum.

16. *Epicuri de grege porcum.*] Abdomini & voluptatibus ultro indulgentem. Cic. in Piſonem. *Epicure noſter ex harâ producte, non è ſcholâ.* Apud Athen. lib. 7. cap. 5. non obſcurè dicit, ſed altâ voce clamat Epicurus; *Quod bonum ſit nullum agnoſco præter voluptatem ex guſtu & venere.* Contrà tamen ſenſiſſe Epicurum, vide in Annot. lib. 2. Sat. 4. init.

EPISTOLA QUINTA.

AD TORQUATUM.

Ad cœnam frugalem invitat, & ad hilaritatem. Ebrietatis commoda recenſet.

SI potes archaicis conviva recumbere lectis,
Nec modicâ cœnare times olus omne patellâ,
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtres

INTERPRETATIO.

SI conviva potes accumbere in thoris vetuſtis, nec abhorres edere quodvis olus è tenui patinâ, ô Torquate, expectabo te domi occidente ſole. Potabis vinum Tauro iterùm conſule in cados *fuſum*.

ANNOTATIONES.

1. *Si potes.*] Si frugalis & tenuis cœnæ apparatus tibi placere poteſt.

Archaicis.] ἀρχαϊκὸς, *antiquitatem redolens, antiquum morem antiquam ſimplicitatem & ruſticitatem referens*, non ſolùm in moribus, ſed etiam in fabrefactis. Gall. *à la vieille mode*, quo ſenſu hîc uſurpatur. Apage qui ab Archea vel Archiâ humili fabro vanam etymologiam expiſcantur.

Conviva recumbere lectis.] Ad menſam accumbere tricliniatibus in lectis antiquo modo fabricatis è rudiori materiâ.

2. *Olus omne.*] Durum olus, *betam plebeiam*, Perſ. Sat. 3. v. 112.

3. *Supremo ſole.*] Sub veſperam. Perperam aliqui altiſſimum ſolem accipiunt, afferuntque illud ex lib. 2. Sat. 8. *de medio potare die*. nec enim hora iſta convenit frugali cœnæ, adde quod ſequitur de *æſtiva noctis benigno ſermone*.

Torquato.] Eſtne is L. Manlius ipſe Torquatus, cauſarum quidem patronus: ad quem eſt Ode 7. lib. 4. Theod. Marcilius, *Euge*, inquit: *Sic mortuum vocat Quintus ſcilicet*. intelligit verò Q. Nonium Aſpenatem, qui & Torquatus ſit appellatus; Auguſtoque *junctus arctiùs* dicitur Sueton. Octav. cap. 56. vide ibid. cap. 43. ubi ſic habetur: *In hoc ludicro C. Nonium Aſprenatem lapſu debilitatum aureo torque donavit: paſſuſque eſt ipſum poſteroſque Torquati ferre cognomen.*

4. *Vina bibes.*] Nec generoſa; quippe è paluſtribus minturnis: nec vetuſtate inſignia; nam annis ſuperioribus fuſa in amphoras.

Iterum Tauro.] Conſulum nominibus ſolita notari vina, alibi dictum eſt Vide lib. 1. Od. 20. & lib. 2. Od. 3. Porrò T. Statilius Taurus homo novus, ut & Agrippa; ſed Auguſti amicitiâ, victoque in Siciliâ Lepido, rebuſque mox in Africâ geſtis, unde & triumphum meruit; amphitheatro etiam extructo fuit clariſſimus. Conſul primò fuiſſe dicitur an. U. C. 717. ſecundò verò an 728. cùm Horatius annum ætatis ageret 40. aut circiter. Neroni nupſit ejus abneptis Statilia Meſſalina.

Inter Minturnas, Sinueſſanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arceſſe; vel imperium fer.
Jamdudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leves ſpes, & certamina divitiarum,
Et Moſchi cauſam. Cras natò Cæſare feſtus
Dat veniam ſomnumque dies. impunè licebit
Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, ſi non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam, nimiumque ſeverus
Aſſidet inſano. potare, & ſpargere flores

INTERPRETATIO.

inter Minturnas paludoſas & Petrinum Sinueſſanum. Quod ſi habes aliquid melius, affer; vel juſſa exequere. Jam pridem accenſus eſt meus *ignis, meaque ſupellex tui gratiâ nitefacit. Intermitte curam* rerum *futilium, ac labores* pro *opibus, atque Moſchi defenſionem. Dies craſtina Cæſaris natalibus ſacra indulget licentiam dormiendi: faſque erit noctem æſtivalem gratis colloquiis traducere. Quid opes* juvant*, ſi non licet his frui? Si quis parcè victitat nimiſque triſtis, heredum causâ; ille ſtulto proximus eſt.* Ego verò contrà, *hoc magis bibam, & ſpargam flores.*

ANNOTATIONES.

5. *Minturnas.*] Hæc olim fuit urbs Latii ſatis culta, prope oſtia Liris fluvii, in planitie: ubi amphitheatrum & aquæductus. Horum reliquiæ adhuc viſuntur: de urbe verò ſupereſt parva turris cum tabernâ dumtaxat. Non longè aberat ingens palus, in quâ latuit Marius a *Sylla* profligatus. De quo Juvenal. Sat. 10. v. 276.

Exilium, & carcer, Minturnarumque paludes.

Sinueſſanumque Petrinum.] Montem aiunt eſſe urbi Sinueſſæ imminentem; ubi modò oppidum cum arce, apud Sinueſſam exciſam, U. *Rocca di monte Dragone.* Alii dicunt fuiſſe vicum agri Sinueſſani, qui celebris erat vini non quidem bonitate, ſed copiâ. Sinueſſa verò, antea *Sinope*, in orâ ubi Maſſicus mons deſinit, inter oſtia Liris & Vulturni fluminum.

6. *Imperium fer.*] Quidam interpretantur: Tu me fac regem convivii. quod mihi quidem abſurdum videtur.

7 *Splendet focus, &c.*] Ad convivium parandum, coquendaſque dapes.

8. *Mitte leves ſpes.*] Omitte paululum ſolitas occupationes moleſtas, ſive pro divitiis ſive pro famâ & honoribus, ſive pro defenſione clientum tuorum.

9. *Moſchi.*] Is fuiſſe Rhetor Græcus refertur origine Pergamenus, qui veneficii reus à Torquato defendebatur.

Cras nato Cæſare feſtus.] Cras juſtitium eſt, ob natalem Cæſaris: ac proinde ſilentibus judiciis ac ſtrepitu forenſi, dormire in multam lucem, & epulari, & hilaritati vacare licebit.

Nato Cæſare.] Accipiunt vulgò de natali Auguſti, qui cùm in Septembri ſit circa finem, ex Suetonio; ad rem præſentem non facit admodum. Malim igitur cum quibuſdam intelligere natalem Julii Cæſaris, qui Julio quidem menſe habet *noctes æſtivas.* Vide Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 12. Dion. lib. 44.

11. *Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.*] Noctem æſtate breviorem extendere ſeu protrahere ſermonibus prolixis, familiaribus, jucundis.

12. *Quo mihi fortunas.*] Ita Muretus aliique deinceps. Habent tamen codices plerique: *Quo mihi fortuna?*

13. *Parcus ob heredis curam.*] Quiſquis ſumptui parcit, geniumque defraudat, ut majores heredibus opes relinquat, inſanit propè.

14. *Spargere flores incipiam.*] Splendidè cœnam apparabo, neque in ſe-

Incipiam: patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit;
Spes jubet eſſe ratas; in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit; addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus; ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares, ne non & cantharus & lanx
Oſtendat tibi te: ne fidos inter amicos

INTERPRETATIO.

nec verebor etiam temerarius vocari. Ecquid vinolentia non efficit? detegit occulta; firmam dat fiduciam; inermem impellit ad certamina; anxia mentis ægritudinem diſcutit; artes docet. Scyphi abundantes quem non reddiderunt eloquentem? quem non liberalem vel in anguſtâ inopiâ? Certè *aptus & non repugnans ego iſta jubeor curare, ne toral immundum ne mappa illota nares* faciat *contrahi; ut vaſa & patina te tibi repræſentent: ne inter fa-*

ANNOTATIONES

cundâ menſâ de more flores inſpergam.

16. *Deſignat.*] Non. Marcel. *deſignare*, eſt, cum notâ & ignominiâ aliquid facere. Donat. in Terent. Adelph. ad eas voces; *modò quid deſignavit?* eſt, inquit, novum quid moliri ſeu malum ſeu bonum.

17. *Spes jubet eſſe ratas.*] Lib. 3. Od. 21.

Tu ſpem reducis mentibus anxiis.

Vide ibi, item lib. 4. Od. 12.

Inermem.] Al. *inertem*, loco mox citat.

Vireſque & addis cornua pauperi,
Poſt te nec iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

18. *Sollicitis animis onus eximit.*] Hinc Liber dictus Bacchus.

Addocet artes.] Seu quia vinum moderatè ſumptum acuit ingenium, ſive quod ebrii pluſculum ſunt jactabundi, ſeque omnia ſcite prædicant, ineptè quidem.

20 *Solutum.*] Vel ab omni ſollicitudine paupertatis liberum, vel prodigum in ipſâ paupertate.

21. *Idoneus. & non invitus.*] Erat enim Horatius agilis, hilaris, nec non munditiei perquam ſtudioſus.

22. *Ne turpe toral.*] Ne thori ſeu lecti tricliniares offendunt convivas ſordibus. Vide lib. 2. Satira 4. ſub finem.

Ne ſordida mappa.] Ne dum manus abſtergunt convivæ inter edendum, mappæ immunditia faſtidium pariat & nauſeam, quod naribus corrugatis ſignificatur. Vide locum mox citat. Sat. 4. lib. 2.

23. *Cantharus & lanx oſtendat tibi te*] Vaſa tam ſint nitida, ut quaſi ſpeculum imaginem tuam reddant exhibeantque.

Cantharus.] Vas vinarium ſpeciem referens ſcarabæi, qui κάνθαρος Græcè dicitur, tali poculo uſus Bacchus, ipſi proinde ſacro. Meminit Macrob. pariterque Athenæus. Item Plin. lib. 33. cap. 11. *C. Marius poſt victoriam Cimbricam cantharis potaſſe Liberi patris exemplo traditur.* Arnob. ſub finem lib. 6. *Quid in Liberi dexterâ pendens poterius cantharus?* magnum anſatumque indicat Virgil. Ecl. 6. v. 17.

Et gravis attritâ pendebat cantharus anſâ.

Sit qui dicta foras eliminet : ut coeat par,
Jungaturque pari. Brutum tibi Septimiumque,
Et niſi cœna prior potiórque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. locus eſt & pluribus umbris :
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu quotus eſſe velis, reſcribe : & rebus omiſſis,
Atria ſervantem poſtico falle clientem.

INTERPRETATIO.

miliares reperiatur qui dicta exportet extrà ; ut pares congregentur. Porrò *convivas tibi dabo Brutum & Septimium, Sabinum quoque, dummodò non detineat eum cœna prior & amica potior. Eſt etiam locus multis comitibus. At in convivio nimis conſtipato caprinus fœtor moleſtus eſt. Tu reſcribo quotus eſſe cupias.* Mox *autem negotiis abjectis per fores poſteriores fuge clientem in atrio ſtantem.*

ANNOTATIONES.

25. *Sit qui dicta foras eliminet.*] Ne quis extra limen domûs efferat, effutiat, evulget, quæ inter potandum dicta liberiùs fuerint : ex quibus temerè invidia conflatur. Apud Lacedemonios, ingruunt. publica intrantibus convivia, aliquis ſenior oſtendens fores ita monebat : *Per has ne verbum ullum egrediatur.*

Ut coeat par.] Hinc enim jucundior fit ſermocinatio.

26. *Brutum tibi, &c.*] Non unus eſt qui legat *Brutum* : at hinc bruti nomen mereatur, meo quidem judicio.

28. *Umbris.*] De his conviviorum ſectatoribus, lib. 2. Sat. 8.

29. *Sed nimis arcta prem.*] Ubi plures ſunt convivæ, axillarum gravis odor creat nauſeam. Vide Epod. 12.

30. *Tu quotus eſſe velis reſcribe.*] Dic quot velis tibi ſodales & convivas. Varro dicebat convivarum numerum incipere oportere à Gratiarum numero, & progredi ad Muſarum, id eſt, proficiſci a tribus, & conſiſtere in novem, &c. quæ lege apud Gell. lib. 13. cap. 11.

31. *Poſtico*] Plautus *poſticulum* dicit, ſup. oſtium. Petronius *poſticulam*, ſub. januam. Gall. *porte de derriere.* Virgil. Æn. 2. v. 453. ita rem explicat.

Limen erat, cæcæque fores, & pervius uſus
Tectorum inter ſe Priami, poſteſque relicti.
A tergo.

Clientem.] Moſchum vel alium, qui in atrio te obſervat alloquendi cupidus. Hunc autem falle egrediens per januam poſteriorem, & veni ad me.

EPISTOLA SEXTA.

AD NUMICIUM.

Felix eſt qui nihil timet, nihil cupit.

NIl admirari, prope res eſt una, Numici,
Solaque quæ poſſit facere & ſervare beatum.
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent. quid cenſes munera terræ?
Quid maris extremos Arabas ditantis & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis?

INTERPRETATIO.

O Numici, nihil mirari, eſt unica ferè & ſola res, quæ poſſit beatum efficere & ſervare. Reperiuntur homines, *qui nullâ trepidatione affecti contemplantur ſolem hunc, & ſtellas, & tempora certis horis abeuntia. Quid putas de terræ donis? quid de* muneribus *maris ultimos Arabas Indoſque locupletantis? quid de ludis, & applauſu ac muneribus* Populi *Romani faventis?*

ANNOTATIONES.

1. *Nil adm.*] *Admirabilis Epiſtola*, inquit Parthenius; *erudita*, Torrentius: *aurea*, Landinus. Sane admirabilis, quæ nihil ſtultè mirari, luculenter & mitè docet, erudita, quæ Philoſophiæ moralis & Stoæ myſteria reconditiſſima clarè exhibet, atque ſolerter inſinuat. aurea, quæ *aureæ mediocritatis* ac veræ virtutis imaginem eleganter adumbrat.

Nil admirari.] Non percelli admiratione illâ fatuâ, è quâ naſcitur cupiditas, vel timor, animum perinde torquentes. De ea Epiſt. 1. v. 47. Stultæ illi admirationi virtutem contrariam Democritus vocabat ἀθαυμαστίαν.

Numici.] Numicia gens Romæ patricia.

3. *Decedentia certis tempora momentis.*] Converſiones aſtrorum, indeque natas mutationes, temporum vices, ac tempeſtatum varietates, &c.

4. *Formidine nulla imbuti.*] Quod ſi intrepidi ſpectent cœleſtia, certè multò magis terrena.

5. *Munera terræ.*] Aurum, argentum, &c.

6. *Munera maris.*] Margaritas, gemmas, &c.

Arabas.] De his lib. 1. Od. 29. l. 2. Od. 12.

Indos.] Lib. 1. Od. 12.

7. *Ludicra.*] Victoriam in ludis, quæ magni olim habita.

Plauſus.] Benevolentiam populi ſignificatam publicè, vel aſſurgendo, vel conſalutando, vel acclamando, vel applaudendo. Vide lib. 1. Od. 20.

Dona Quiritis.] Honores & magiſtratus delatos per ſuffragia populi Rom. *qui dabat olim imperium, faſces, legiones, omnia.* Juvenal. Sat. 10. v. 78.

Quo

Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis & ore ?
Qui timet his adverſa fere miratur eodem
Quo cupiens pacto. pavor eſt utrique moleſtus;
Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque;
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne. Quid ad rem
Si, quidquid vidit melius pejuſve ſuâ ſpe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet ?
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quàm ſatis eſt virtutem ſi petat ipſam.
I nunc; argentum, & marmor vetus, æraque, & artes
Suſpice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, & veſpertinus pete tectum,

INTERPRETATIO.

Quo animo, quo judicio vultuque aſpiciendo hæc putas? Certè *qui formidat iſtis contraria, eodem modo afficitur, quo is qui ea deſiderat.* Atque in *utroque trepidatio eſt æquè moleſta; cum inſperata ſpecies utrumque perturbat; ſeu lætetur, ſeu mœreat, ſeu cupiditate ſeu formidine* percellatur. *Quid* autem *ad propoſitum, ſi cum aliquid aſpexerit fortunatius aut infelicius quàm ſperabat, oculos* tenet *immotos, atque mente ſimul & corpore obſtupeſcit? Virtutem ipſam ſi* quis *nimiùm expetat; ſapiens deſipere, juſtus injuſtus eſſe exiſtimabitur. I modò, admirare argentum, & vetus marmor, & fabrefacta ex ære; purpuram & gemmas concupiſce: lætare quod te dicentem mille oculi attendunt: manè forum frequenta ſedulus, ac ſerò domum redi,*

ANNOTATIONES.

8. *Quo ſenſu.*] Stoici dicebant perturbationes omnes opinione conſtare.

Ore.] Fronte, oculis, affectus demonſtrantur ut plurimum.

9. *His adverſa.*] Inopiam, contemptum, ignominiam, ſibilos, exploſiones.

10. *Pavor.*] *Metus eſt mentem loco movens.* Cic. Tuſcul. 4.

Utrique moleſtus.] Al. *utrobique*. cupienti ac timenti. timens enim vexatur dolore mali futuri: cupiens autem deſiderio boni abſentis.

11. *Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque.*] Seu ſpecies boni præſentis inſperata, quæ nimio gaudio exanimat etiam interdum; ſeu ſpecies mali præſentis triſtitiam creans eo graviorem, quo minùs expectabatur. Unde exoritur ſtupor, torpor, ægritudo, mentis alienatio, &c.

12. *Quid ad rem.*] Quid ad felicitatem, quam modò tam inveſtigamus.

17. *I nunc. &c.*] Si res bonas; ſi virtutem ipſam ultra quàm ſatis eſt expetere, ſtultum eſt; an licebit cupidè ſecturari metalla, vaſa, lapillos, purpuram; imò famam, celebritatem nominis, opes, honores? &c.

18. *Tyrios colores.*] Vide lib. 2. Od. 18. v. 8. Ibiq. annot. Item lib. 3. Od. 29. in fine.

20. *Gnavus manè forum, &c.*] Vel primo manè forum negotiantium pete; ibique exerce quod *Janus ſummus ab imo perdocet*: hoc eſt fœnore divitias accumula. Epiſt. 1. v. 54 Item lib. 2. Sat. 3. vel, forum judiciarium frequenta, & cauſis agendis quæſtum fac. Martial.

> *Dives eris, Roma ſi cauſas egeris.*

Veſpertinus pete tectum.] Diem totam lucro faciendo conſume: nec domum redi niſi ſerò & ſub veſperam.

Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius : indignum, quod ſit pejoribus ortus,
Hic tibi ſit potius, quàm tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terrâ eſt, in apricum proferet ætas;
Defodiet condetque nitentia. cùm bene notum
Porticus Agrippæ, & via te conſpexerit Appi;
Ire tamen reſtat Numa quo devenit & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. Vis rectè vivere? quis non?
Si virtus hoc una poteſt dare; fortis omiſſis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, ut

INTERPRETATIO.

ne Mucius plus tritici, quàm tu, *colligat ex agris dotalibus* : quippe *indignum* eſt *ut ille ignobiliori ſtirpe genitus à te ſuſpiciatur magis, quàm tu ab illo. Quodcunque abditum in terrâ* delitescit, id *tempus expromet in apertum; infodiet autem & occultabit conſpicua. Sic poſtquam porticus Agrippæ & via Appia te ſpectaverit valdè illuſtrem; attamen ſupereſt* ut *pergas eo, quò Numa & Ancus tandem iverunt.* Age verò, *ſi latus aut renes graviter dolent; exquire* licet *doloris levamen.* At *viſne rectè vivere? Ecquis non vult?* inquies. Ergo, *ſi ſola virtus hoc conferre vales, ad hoc labora ſtrenuè abjectis voluptatibus.* Quod ſi contrà *virtutem cenſes* mera eſſe *verba, ſicut*

ANNOTATIONES.

21. *Dotalibus agris.*] Ab uxore acceptis dotis nomine

22. *Mucius.*] Plebeius & ignobilis.

23. *Quam tu mirabilis illi.*] Quod tu Patricius illi obſcuro & abjecto non ſis mirabilis per majores divitias. Prolepſis.

24. *Quicquid ſub terra eſt.*] Quicquid modò *ſtultè miraris & optas*, peribit : & tu pariter cum iſtis : quære potiùs virtutem, quæ ſola bonum ſtabile eſt & ſolidum. Epiſt. 1. v. 47.

26. *Porticus Agrippæ.*] M. Agrippa tertium Conſul Pantheon fecit : addidit verò porticum columnis ingentibus, trabibus etiam æneis auro ſuperfuſis ſuperbam. Synecdoc. pro quavis porticu; quæ quidem Romæ fuit multiplex. Epiſt. 1. v. 71. In his ambulare, ſeque oſtentare inſignes quique conſueverant.

Via Appi.] Appius Claudius Cenſor viam Romæ per portam Capenam Brundusium uſque conſtravit adeo latam, ut plauſtra duo ſibi occurrentia facilè pertranſirent. Hæc à Trajano inſtaurata. Statius 2. Sylv. carm. 2.

Appia longarum teritur regina viarum.

27. *Ire tamen reſtat.*] Poſtquam te omnibus oſtentaris, diuque ſplendidè egeris, tandem moriendum eſt; perinde ac ipſi Rom. reges mortui ſunt. Vide lib. 1. Od. 28. & lib. 4. Od. 7. v. 15.

Numa.] Pompilius, ſecundus à Romulo rex, juſtitiâ clarus & religione. T. Liv. lib. 1. Plutarch. &c.

Ancus.] Martius, rex quartus Rom. Numæ ex filiâ nepos, bellicâ gloriâ effulſit. T. Liv. cit.

28. *Si latus aut renes, &c.*] Si laboras pleuritide, vel nephritide. Vide l. 2. Sat. 3. v. 29.

29. *Quære fugam morbi.*] Ut corporis ſic & animi debes morbos fugere, pari ſaltem diligentiâ.

31. *Virtutem verba putas.*] Si inane quid eſſe virtutem putas. Hercules apud Tragicum quemdam : & exinde Brutus (ex Dione lib. 47.) deploratis

Lucum ligna ? cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas :
Mille talenta rotundentur, totidem altera; porro
Tertia ſuccedant, & quæ pars quadret acervum
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus, & formam, regina pecunia donat,
Ac bene nummatum decorat Suadela Venuſque.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.

INTERPRETATIO.

lucum arbores tantùm ; *cura* diligenter *ne alter portus occupet, neve dimittas negotiationem apud Cibyrates & Bithynos :* cura ut *mille talenta compleantur, totque altera adjiciantur, itemque tertia*, imo & quarta ; *ut cumulus reddatur quadratus. Nempe dominatrix pecunia tribuit opulentam conjugem, & fidem, & amicos, & nobilitatem, & pulcritudinem : atque divitem ſtipant Suada & Venus.* Verumenim *Cappadocia rex abundans ſervis indiget pecu-*

ANNOTATIONES.

rebus exclamaſſe fertur : O miſera virtus, eras igitur nugæ tantummodo ! Aſt ego te velut rem ſolidam ſectabar, verùm fortunæ ſerviebas, rumque vocavit unum è familiaribus, ut ſe interficeret.

32. *Ut lucum ligna.*] Verumtamen non arbores faciunt lucum, ſed religio & conſecratio alicui numini.

Cave ne portus occupet alter.] Ante alios mari te committe : naviga ad Cibyrates & Bithynos : occaſiones occupa negotiandi, & ex negotiatione diteſcendi. Perſ. Sat. 6. v. 75. *Mercare, atque excute ſolers omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter, &c.*

33. *Cibyratica.*] Cibyra urbs Phrygiæ magnæ, in confinio Lyciæ, cognomento magna; æquitatis fama celebris; ex Strabone. Eò verò mitti ſolebant luctiones. & quotquot avidè quæſtum odorari & ſectari cognoſcebantur. Altera fuit Cibyra minor dicta, apud Ciliciam, ab orâ maris diſtans decem propè milliaribus.

Bithyna.] Bithynia Aſiæ regio, hinc Euxino mari, illinc Propontidi vicina; Thracia Aſiatica Xenophonti nuncupata. Urbes habuit præclaras Chalcedonem, Nicomediam, Apamiam, Nicæam, Heracleam, Pruſam.

34. *Mille talenta rotundentur.*] Rotundum dicitur omni ex parte perfectum, Gall. *faire le compte rond.*

Talenta.] Talentum, τάλαντον, *ſtatera, lanx, pondus* : aliquando ponitur pro quovis ingenti pondere auri vel argenti : alias ſignificat certum pondus, quod tamen varium variis gentibus. Celebratur in primis talentum Atticum, quod drachmas ſexies mille continebat. Porrò drachma Attica reſpondet groſſo Francico, qui valet octo ſolidos cum ſex denariolis, aut circiter : ſiquidem marca argenti groſſos habet ſexaginta quatuor, illaque ut plurimum valet viginti ſex aut ſeptem libellas, ſive Francicos, ut vocamus. Quæ cum ita ſint; groſſi illi ſexies millies multiplicati conficiunt monetæ noſtræ libellas 2550. Quanto verò talentum auri majus ſit argenteo, ex auri ſupra argentum valore facilè æſtimaveris.

35. *Quæ pars quadret acervum.*] Ut quater mille talenta inveniantur integra, completa & perfecta. Perſ. cit.

Rem duplica. Feci : jam triplex, jam mihi quartò.
Jam decies redit in rugam.

38. *Suadela*] Sive Suada, Gr. Πειθώ, perſuaſionis Dea. videtur Horatius indicare facilitatem conciliandi nuptias, tum quod addit, *Venuſque :* tum quod ante dixit, *uxorem cum dote.*

39. *Mancipiis locuples, &c.*] Cappadocia minoris Aſiæ perampla regio,

Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſum tot? ait: tamen & quæram, & quot habebo,
Mittam. poſt paullò ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt,
Et dominum fallunt, & proſunt furibus. Ergo
Si res ſola poteſt facere & ſervare beatum;
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies & gratia præſtat;
Mercemur ſervum qui dictet nomina, lævum

INTERPRETATIO.

niâ. Ne tu fueris ejuſmodi; ſed potiùs Lucullo ſimilis. *Lucullus, inquiunt, interrogatus num poſſet centum chlamydes ad ſpectaculum commodare, reſpondit: Quâ ratione poſſum tot* præbere? *attamen quæram; & quot invenïam præbebo. Paulò verò poſtea ſignificat, ſe domi habere quinque millia chlamydum:* poſſe igitur *ſumi partem vel cunctas.* Hoc eſt locupletem eſſe. At contrà *anguſta eſt res familiaris, in quâ non plurima ſuperfluunt, ignoranturque à domino, & juvant fures. Quæ cùm ita ſint, ſique opes ſola valeat reddere felicem & conſervare; hunc laborem primum aſſume, & ultimum dimitte. Si beatum facit decus* externum *& favor; emamus ſervum, qui nomina* civium *ſuggerat,*

ANNOTATIONES.

cujus populi ad ſervitutem adeo nati, ut offerentibus libertatem Romanis, maluerint regem eligere Ariobarzanem. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 27. Cic. poſt redit. in Senatu. *Cappadocem modò abreptum de grege venalium diceres*, Perſ. jam cit.

Cappadocas rigidâ pingues planſiſſe cataſtâ.

40. *Ne fueris hic tu.*] Ne ſis qualis rex ille, unâ re abundans, cæterarum inops. Quin potiùs ſis ut Lucullus adeo locuples rebus omnibus, ut plus poſſideret quàm ſciret. Vult ſuadere Poëta, ſapientiæ ſtudendum inprimis, quam habenti omnia præſto adſunt.

Chlamydes Lucullus, &c.] Lucullus Romæ inſignis vir nobilitate, facundiâ, opibus, Africam Prætor juſtiſſimè adminiſtravit, Mithridatem non ſemel profligavit, &c Is rogatus à Prætore urbano, ut celebrandi causâ ſpectaculi commodaret chlamydes multas, longè plures etiam obtulit.

43. *Millia quinque eſſe domi chlamydum.*] Plutarch. in Luculli vitâ minorem numerum deſignat, centum nempe ait ab eo petitas, ducentas autem fuiſſe miſſas. quod certè propiùs ad verum accedit.

46. *Dominum fallunt.*] Neſcientem eſſe tantas ſibi divitias.

Proſunt furibus.] Scilicet è magno numero facile detrahitur ac ſurripitur aliquid, domino vix advertente. Plaut. *Nihil eſt hic quaſi furibus: ita inanibus ſunt oppleta atque araneis.*

47. *Si res ſola poteſt. &c.* Si opibus fieri beatum credimus, iis maxime congerendis operam demus.

49. *Si fortunatum.*] Si nominis ſplendore & gratiâ apud populum conſtare felicitatem exiſtimamus, captandis civium animis incumbamus, magiſtratus & dignitates ambiamus; adeoque *mercemur ſervum* nomenclatorem, qui nobis præeat, ut fit, deducatque ad prenſandum unumquemque & verbis officioſis demerendum.

50. *Qui dictet nomina, &c.*] Qui candidatum moneat, quo quiſque civium appellandus nomine, quo offici

Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. Hic multùm in Fabiâ valet, ille Velinâ:
Cuilibet hic faſces dabit; eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur. frater, pater, adde,
Ut cuique eſt ætas; ita quemque facetus adopta.

INTERPRETATIO.

qui latus ſiniſtrum pungat, moneatque manum offerre trans moles; atque inſuſurret, indigitetque: *Iſte plurimum poteſt in Fabia tribu, hic in Velinâ: ille cui voluerit faſces dabit, & cui libuerit ebur curule detrahet moleſtus. voca fratrem vel patrem. ſecundum ætatem cujuſque: ſic unumquemque urbanè tibi*

ANNOTATIONES.

genere obtinendum ſit eius ſuffragium. Cic. pro Muræna: *Quid quod habes nomenclatorem? . . . . . ſi nomine appellari abs te cives tuos honeſtum eſt; turpe eſt eos notiores eſſe ſervo tuo quam tibi.* Vide Sigon. 2. de Judic. cap. 30.

51. *Lævum qui fodiat latus.*] Servus nomenclator incedens ad latus heri lævum, honoris causâ; quoties obvius repente fiebat quiſpiam ſalutandus, domini latus cubito pulſabat fodicabatque. atque inſuſurrabat quis & qualis eſſet ille civis, ut ritè & honeſtè appellaretur.

Trans pondera dextram porrigere.] Varia hic varii effutiunt. Sunt qui notari velint ambitioſos petitores publica pondera in largitionibus excedentes, & olei, vini, cæterorumque pluſculum donantes. Alii ſic explicant: moneat brachium exerere extra togam collectam & complicatam, dextramque porrigere ad prenſandum occurrentem fortè civem. Hæc ſane longè quæſita videantur. Vero propius eſt: admoneat candidatum occurrenti civi obviam ire, & manum vel prenſando vel adjuvando porrigere; ſuperatis etiam impedimentis, ſi quæ interveniant v. g. ſive turba obſtiterit, ſive moles aut trabes in viâ ſaxaque ponderoſa fuerint intermedia, eâ tranſiliendo, & ſalutandum civem diligenter & officiosè adeundo.

52. *Hic multùm in Fabiâ, &c.*] Sic nomenclator hero candidato ſuggerit: En ille civis in Tribu Fabiâ multum valet: eum perinde multis officiis & blandimentis capta.

Fabiâ. Velinâ.] Pop. Rom. in 35 tribus ſeu claſſes aut familias diviſum, norunt omnes; & ſuffragia ferri ſolita modò viritim, ſeu per viros ſingulos; modò tributim aut centuriatim, id eſt per tribus aut centurias. Vide Alex. ab Alex. Lib. 4. cap. 5. ubi de comitiis curiatis, centuriatis, tributis, deque variâ ſubinde ratione ſuffragandi.

Fabia.] A gente Fabiorum nominatiſſimâ dicta eſt.

Velina.] Seu à Velia, edita urbis regione; ſeu à Velino lacu, cujus incolæ in civitatem aſciti. Cætera Tribuum nomina, numerumque quandoque diverſum lege apud cit. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 17. &c.

53. *Cuilibet hic faſces dabit.*] Imperium, conſulatum, ſummum magiſtratum hic dabit & aſſeret cuicunque ille ſuffragari voluerit; adeo valet apud tribules, totque ſuffragatores ſecum trahit. Et è contrario.

Faſces.] Nemo neſcit pro magiſtratu poni hæc magiſtratuum inſignia; ſynecd. Nimirum Dictatori apparebant lictores 24. cum faſcibus: Conſuli duodecim: Proconſuli & Prætori ſex. *Faſces* autem erant virgæ plures ſecuri circumligatæ, ita ut extaret ferrum: quibus ſignificabatur poteſtas caſtigandi quæ corrigenda erant. præcidendi verò quæ non poſſent emendari. Plutarch. Problem.

Curule ebur.] Synecd. Magiſtratum, cui jus eſt ſellæ curulis eburneæ. & in eâ ſedendi, ſeu cùm judicia exercet, ſeu

Si bene qui cœnat, bene vivit: lucet, eamus
Quo ducit gula. piſcemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui manè plagas, venabula, ſervos,
Differtum tranſire forum populumque jubebat;
Unus ut è multis populo ſpectante referret
Emptum mulus aptum. crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Cærite cera
Digni; remigium vitioſum Ithacenſis Ulyſſei;
Cui potior patriâ fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti cenſet, ſine amore jociſque

INTERPRETATIO.

concilia. Quod *ſi beatè vivit qui lautè veſcitur; dies eſt. pergamus quò gula trahit: piſcemur, venemur; ſicut pridem Gargilius, qui manè per forum populo frequens ire imperabat famulos cum retibus ac venabulis, ut coram plebe mulus unus è pluribus reveheret aprum pretio comparatum.* Epulemur etiam, *& balnea ſubeamus* cibis *non coctis pleni; nec curemus quid honeſtum ſit, & quid indecorum: præſtemus* nos licet *cenſura dignos: imitemur luxurioſos comites Ulyſſis Ithacæ regis, qui patriam poſthabuerunt vetitæ voluptati.* Si autem, *ut Mimnermus arbitratur; nihil dulce eſt abſque amore*

ANNOTATIONES.

eûm in Curiam vehitur. Gell. lib. 3. cap. 18. Tul. Catil. 4. *Non hæc ſedes honoris, ſella curulis, unquam vacua mortis periculo atque inſidiis fuit.* Juvenal. Sat. 10. v. 91.

. . . . illi ſellas donare curules:
Illum exercitibus præponere, &c.

56. *Si bene qui cœnat, bene vivit.*] Perſ. Sat. 4 v. 17.

Quæ tibi ſumma boni eſt? unctâ vixiſſe patellâ
Semper; & aſſidue curata cuticula ſole.

58. *Gargilius.*] Is inanis & ſtultâ glorioſæ cupiditate ductus videri cupiebat venando cepiſſe feram quam pretio mercatus erat ab aliis captam.

61. *Crudi tumidique lavemur.*] Lavabant priſci helluones ad accelerandam ciborum coctionem, excitato calore naturali per frigoris antiperiſtaſin, ut citiùs & novâ fame ad epulas redirent.

62. *Cærite cerâ digni.*] Digni referri in tabulas Cæritum, id eſt, à Cenſore infamiæ labe notari, non ſecùs ac urbis Cære populi, quibus ob flagitioſam defectionem jus ſuffragii ademptum eſt. Vide Gell. lib. 16. cap. 13. Item Petrum Crinit. de Hon. Diſc. lib. 7. cap. 6. ubi ſic habet: Primi omnium municipes facti Cærites ſine ullo juris ſuffragio. . . . . unde tabulæ Cærites dictæ, in quas Cenſor eos referebat, qui notâ vel ignominiâ quapiam forent inſignes. Ex quo eruditè Flaccus in epiſtolâ ad Numicium, dignos Cærite cerâ appellat Romanos, qui luxu & voluptatibus turpiſſimis tenebantur. quem locum Horatiani interpretes ineptiſſimè, ut alia permulta, expoſuerunt. Hactenus ille.

63. *Remigium vitioſum Ithac. Ulyſſ.*] Ulyſſes à Tireſiâ vate monitus edixerat ſociis, ne boves ſolis violarent. At illi Ulyſſe dormiente, ex iis mactatis epulas ſibi pararunt. Quapropter iræ numinum obnoxii pœnas dederunt, naufragioque abſumpti patriam non reviſerunt. Vide lib. 2. Sat. 5.

65. *Mimnermus.*] Hic Poëta Epicureus, Colophonius, vel Smyrneus, ſeptemſapientibus antiquior vel æqualis,

Nil eſt jucundum; vivas in amore jociſque.
Vive; vale. ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

INTERPRETATIO.

& jocis; in amore & jocis vive. Age, vale. Si quidpiam ſcis his melius, benignè communica nobiſcum: *ſin* autem, *illis mecum utere.*

ANNOTATIONES.

pleraque ſcripſit amatoria Elegiaco verſu, tam ſuaviter & argutè, ut Ligyoſtades appellaretur. Suidas. *Mimnermus dulces reperit ſonos, & molles pentametri cantum.* Athen. lib. 13. cap. 8. Propert. lib. 1. Eleg. 9.

Plus in amore valet Mimnermi verſus Homero.
Carmina manſuetus lenia quærit amor.

Apud Plutarch. lib. de virtute morali, hoc Mimnermi diſtichon refertur.

Τίς δὲ χάρις, τί τὸ τερπνὸν, ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης;
Τεθναίην ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι.
Quid gratum, quid jucundum, aurea ſi Venus abſit?
Emoriar, me horum cura relinquat ubi.

67. *Iſtis.*] Quæ de ſummo bono diſſerui.

EPISTOLA SEPTIMA.

AD MOECENATEM.

Mæcenatis in ſe liberalitatem laudat. at libertatem & otium opibus præfert.

QUinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. atqui

INTERPRETATIO.

PRomiſeram tibi, Mæcenas, ruri me commoraturum non plus *quinque diebus*: ecce autem *integro* menſe *Auguſto abſum fallax.*

ANNOTATIONES.

1. *Quinq. d.*] De hac Epiſtola rectè quidem Scaliger: *Septima*, inquit, *adeo elegans eſt, adeo urbana, ut ad eas virtutes nihil addi poſſe videatur.*

Rure.] In villâ meâ Sabinâ. Vide infrà Epiſt. 16. De illâ jam anteâ l. 1. Od. 7. lib. 2. Od. 18. Lib. 3. Od. 13. Epod. 1.

2. *Sextilem.*] Hic menſis, ut & Quinctilis, à numero dictus, ſecundum Romuli ordinationem, Martio anni tenente principium, nihilominus tamen etiam poſt præpoſitos à Numa

Si me vivere vis ſanum recteque valentem ;
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mœcenas, veniam : dum ficus prima, calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris :
Dum pueris omnis pater & matercula pallet ;
Officioſaque ſedulitas, & opella forenſis
Adducit febres, & teſtamenta reſignat.
Quo ſi bruma nives Albanis illinet agris,

INTERPRETATIO.

Verùm ſi me vis incolumem vivere, & bene valere, quod ægrotanti concederes, hoc indulge ægrotare metuenti; dum prima ficus & æſtus libitinarium exornat atratis miniſtris ; dum parentes filiis timent ; dum ſedulus & officioſus in foro labor gignit febres, atque aperit teſtamenta. Cùm verò hyems nivibus operiet agros Albanos.

ANNOTATIONES.

Januarium ac Februarium, vetus nomen retinuerunt Quinctilis & Sextilis, quamvis non jam quintus & ſextus, ſed ſeptimus & octavus eſſent. Poſtea verò in honorem Julii Cæſaris Dictatoris, legem ferente M. Antonio Marci filio Conſule, Quintilis appellatus eſt Julius, quod eo menſe ad 4. Id. Quintil. Julius Cæſar in lucem editus ſit. Auguſtus deinde eſt, qui Sextilis antea vocabatur, donec honori Auguſti daretur ex Senatuſconſulto, cujus hæc ſunt verba : *Cùm Imperator Cæſar Auguſtus menſe Sextili & primum Conſulatum inierit, & triumphos tres in urbem intulerit : & ex Janiculo legiones deducta ſecutæque ſint ejus auſpicia ac fidem : & Ægyptus hoc menſe in poteſtatem populi Rom. redacta ſit : finiſque hoc menſe bellis civilibus impoſitus ſit : atque ob has cauſas hic menſis huic imperio feliciſſimus ſit ac fuerit ; placere Senatui ; ut menſis Auguſtus appelletur.* Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 12.

4. *Dabis ægrotare timenti Mœcenas veniam.*] Horatium nempe habere comitem aſſiduum Mœcenas cupiebat. At ille amantior ſuæ libertatis, hoc ſervitii genus vix ferebat. Adde quod Poëtæ & carmina ſeceſſum atque otium requirunt Vide poſtea v. 34. annot.

5. *Dum ficus prima, calorque.*] Dum fervet Canicula, quo tempore matureſcunt ficus. Porro gravis æſtate eſt Romæ habitatio niſi divitibus domicilia quædam & viridaria ſæviente etiam æſtu frigida habentibus.

6. *Deſignatorem.*] Sic dictur qui pompam funebrem, vel ludos ſcenicos conſtituit, ordinat, componit ; quique locum & tempus ad agendum perſonis deſignat. Gall. *Juré Crieur* : Item, *Maiſtre de Ceremonies.*

Decorat lictoribus atris.] Lepidè, quaſi magiſtratum lictoribus, ſic deſignatorem exhibet Poëta noſter ſtipatum & decoratum ſuis miniſtris libitinariis, veſpillonibus, uſtoribus, pollinctoribus, ſandapilariis, qui omnes pullâ veſte induti adſint.

7. *Dum pueris omnis pater, &c.*] Ob frequentes & periculoſas eâ tempeſtate ægritudines.

8. *Opella forenſis.*] Nimia quidem opera clientibus præſtita, nimia ſedulitas in actione forenſi.

9. *Teſtamenta reſignat.*] Scilicet aperiuntur teſtamenta duntaxat poſt mortem.

10. *Albanis.*] Circumjectos Romæ agros indicat. *Alba* Latii urbs, Româ antiquior, inde diſtans 14. millia paſſ. ab Aſcanio condita paulò poſt excidium Trojanum : nunc jacet in ruderibus. Ex his autem ſurrexit crevitque Alba-

Ad mare

Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,
Contractuſque leget: te, dulcis amice, reviſet
Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine primâ.
Non, quo more pyris veſci Calaber jubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. At tu quantum vis tolle. Benigne.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus & ſtultus donat quæ ſpernit & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratum:

INTERPRETATIO.

ſtatim *ad mare decurret tuus Poëta; ſuique ſollicitus rariùs leget.* Demum *ad te revertetur cum Favoniis, & primâ hirundine, ſi* quidem *ita volueris, ô ſuavis amice.* Enimverò *nequaquam mihi opes largitus es quâ ratione hoſpes Calaber* viatorem *cogit pyra comedere.* CAL. *Comede quaſo,* ait. VIAT. *Abunde eſt.* CAL. *Aufer quantum placuerit.* VIAT. *Liberalis* es admodum. CAL. *Aufer* inquam *dona puerulis grata.* VIAT. *Tantum debeo* tibi ob *munera, quantum ſi diſcedam iis oneratus.* CAL. *Penes te* ſunt omnia *iſta; qua dimittes hodie ſuibus devoranda. Profuſus & fatuus elargitur qua contemnit & averſatur,* & *hac meſſis ingratos procreat ſemperque procreabit. Probus* autem *vir & prudens profitetur* ſe *paratum eſſe largiri dignis;*

ANNOTATIONES.

num, v. *Albano*, principatûs titulo gaudens.

11. *Ad mare deſcendet.*] Ad urbem aliquam mari proximam, ubi per hyemem aër tepeſcit, æſtate verò friget. de Tarentinâ temperie lib. 2. Od. 6

Ver ubi longum, tepidaſque prabet
Juppiter brumas.

12. *Contractuſque leget.*] Legendis libris minùs incumbet. Metaph. à navigantibus, qui vela contrahunt, & littus legunt tempeſtate, ingruente vel imminente.

13. *Cum Zephyris.*] Verno tempore, quo incipiunt flare Zephyri. Vide lib. 3. Od. 1.

Hirundine primâ.] Hirundines abeunt hybernis menſibus, Africos ſecutæ montium receſſus: redeunt vere primo. Plin. lib. 2. cap. 47. *Favonii hybernum molliunt cælum. . . . . . Favonium ſtatuunt quidam ad 7. Calend. Mart. Chelidoniam vocant ab hirundinis viſu.* Id. lib. 10. cap 24. & lib. 18. cap. 26. Cic. 4. ad Heren. n. 61. Horat. *Hirundines æſtivo tempore præſto ſunt, frigore pulſa recedunt.* Vide Plutarch. Sympoſ. lib. 8. cap. 7. & Cæl. Rodig. lib. 16. cap. 10. Ubi de proverbio, *una hirundo non facit ver*: item de Ariſtophanis dicto: *hirundinibus plurimis indigere*. quo deridebat hominem hyeme atritas veſtes habentem; & ſignificabat, opus eſſe illi ut ver æſtaſque quamprimum adeſſent. Id. Rodig. lib. 21. cap. ult. aſſerit hirundinem albam perdice haud minorem apparuiſſe in Samo.

14. *Calaber.*] De Calabriâ, Italiæ regione, lib. 1. Od. 31.

21. *Hac ſeges ingratos tulit.*] Donatio rerum nempe viliſſimarum gratum animum haud meretur. Hinc non abludit quod ait Iſocrates, τὰς χάριτας ἀχαρίτως χαρίζεσθαι. Gall. *donner de ſi mauvaiſe grace, qu'on n'en a point d'obligation.*

22. *Vir bonus & prudens, &c.*] At vir prudens in dando, perſonam, locum, tempus conſiderat, cum delectu

Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles uſquam diſcedere; reddes
Forte latus, nigros anguſtâ fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Fortè per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti; paſtaque rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore fruſtra.
Cui muſtella procul, Si vis, ait, effugere iſtinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellar imagine, cuncta reſigno.

Interpretatio.

neque tamen neſcit quod diſcrimen ſit inter *nummos & lupinos.* Ego *quidem me præſtabo dignum laude promerentis. Quod ſi me nuſquam abire permiſeris; reſtitue firmum robur, & nigros crines fronte arctiori: reſtitue lepidum ſermonem, jocos facetos, & dolere Cynara laſciva diſceſſum inter* *epulas.* Olim *vulpes macilenta per fiſſuram ſubierat tritici alveum; deinde* verò *ſaturata exire obeſo corpore fruſtrà nitebatur. Hunc muſtella è longinquo dixit: Si cupis illinc evadere, per anguſtam rimam exibis gracilis, per quam gracilis intraſti. Iſtâ ego ſimilitudine ſi urgear, omnia* libens *reſtituo.*

Annotationes.

agit: dignos cum indignis non confundit.

23. *Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.*] Novit diſtinguere pretioſum à vili, verum à falſo, dignum ab indigno, nummos bonos à malis, ludicris, ſcenicis. *Lupinus* eſt legumen, quod aliqui dictum putant quod lupinâ quadam indole terram voret: Aliis tamen meliùs ἀπὸ τῆ λύπης: quod vultum guſtantis amaritudine contriſtet. Iſidor. Hinc Virgil. Georg. 1. *triſtem* lupinum dicit. Ejus leguminis ſemina orbiculata ſunt & compreſſa: hinc olim iis utebantur in Comœdiis ad imitandos nummos, quò alludit Horatius hoc loco. Plaut. Pœnul. Act. 3. Sc. 2

Ag. *Agite, inſpicite, aurum eſt.* Col. *Profectò. Spectatores. Comicum.*
Macerato hoc pingues fiunt auro in Barbaria boves.
Verum ad hanc rem agendam Philippeum eſt.

26. *Reddes forte latus, &c.*] Oportet ut mihi reddas priores ac meliores annos apud te conſumptos.

Nigros capillos.] Nigros olim in juventute, jam verò canos.

Anguſta fronte.] Dum erant capilli denſiores, anguſtâ; at iis decidentibus jamque rarioribus, latâ.

27. *Ridere decorum, & inter vina fugam, &c.*] Levitates amatorias & juveniles.

29. *Fortè per anguſtam. &c.*] Apologus & ſimilitudo maximè ad rem, quibus ſolerter & ingenioſè mentem ſuam declarat Horatius.

30. *Cumeram.*] Vas ſparteum, palmeum, vimineum, quo plebeii condebant frumenta. Ejus mentio jam lib. 1. Sat. 1. v. 53.

32. *Muſtella.*] Sive muſtela, Gall. *une belete.*

34. *Cuncta reſigno.*] Non temere aut fictè, ſed conſultò & ex animi ſententiâ loquitur Horatius. Ejus certè menti penitùs inſidebat illud:

Non benè pro toto libertas venditur auro.

Quod quidem oſtendit luculenter, cùm

Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium ; nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudaſti : rexque paterque
Audiſti coram, nec verbo parcius abſens.
Inſpice ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyſſei,
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, nec multæ prodigus herbæ :
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. Mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.

INTERPRETATIO.

Neque plenus dapibus exquiſitis laudo plebis quietem : nec libertatem opibus Arabum permutare velim. Sæpe me laudaſti paucis contentum : tuque à me *rex & pater celebratus es præſens, pariterque abſens. Experire num ſponte queam reſtituere quæ dediſti. Bene quidem Telemachus patientis Ulyſſis filius aiebat : Ithaca regio non eſt equis idonea : quippe nec campis aperta, nec graminis ferax. Non accipiam tua munera, ô Menelae, tibi magis idonea. Exigua exigua conveniunt. Roma populoſa nunc me non juvat, ſed Tibur minùs frequens, vel Tarentum haud bellicoſum.*

ANNOTATIONES.

nec ipſi Auguſto ſuam mancipare libertatem voluit. Sic enim Mæcenati Imperator ſcripſerat : *Ante ipſe ſufficiebam ſcribendis epiſtolis amicorum ; nunc occupatiſſimus & infirmus Horatium noſtrum te cupio adducere. Veniet igitur ab iſtâ paraſiticâ menſâ ad hanc regiam : & nos in epiſtolis ſcribendis adjuvabit.* Quid verò ad hæc Horatius ? Præclarum nihilominus officium deprecatus eſt, detrectavit, recuſavit. Patet ex Auguſti ad ipſum epiſtolâ in quâ ſic erat : *Tui qualem habeo memoriam, poteris ex Septimio quoque noſtro audire . . . . . . neque enim ſi tu ſuperbus amicitiam noſtram ſpreviſti, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.* Quæſo, Lector, ἐν παρόδῳ adverte Imperatoris benignitatem & clementiam, quam virtutem Principibus idoneam ut magis admirere, non pigebit inſuper referre quod idem ad eundem ſcribebat : *Sume tibi aliquid juris apud me, tanquam ſi convictor mihi fueris. Rectè enim & non temerè feceris : quoniam id uſus mihi tecum eſſe voluit, ſi per valetudinem tuam fieri poſſit.*

35. *Nec ſomnum plebis laudo ſatur.*] Neque verò plebeiorum quietam frugalitatem nunc laudo, cùm ſumptuoſis epulis abundo & ſatur ſum, aliam ſententiam aliumque ſermonem habiturus ſi egeſtatis incommoda ſentiam. Imo libertatem præfero quibuſlibet divitiis.

Altilium.] Avium quæ domi aluntur ſaginanturque ad epulas ſumptuoſiores ac lautiores.

36. *Divitiis Arabum.*] Vide lib. 1. Od. 29.

37. *Rexque paterque audiſti.*] Ellipſis. deeſt. *dici*; hoc ſenſu : audiſti dici te à me *regem* ob munificentiam, *patrem* ob amorem. Sic vulgo aiunt : *benè vel malè audire.*

40. *Haud malè Telemachus.*] Menelao ſcilicet equos dare volenti reſpondit Telemachus, haud ſibi aptos eſſe, &c. Homer. Odyſſ. 4. De *Ulyſſe* lib. 2. Sat 5. De *Ithaca*, ibid. v. 4.

44. *Regia Roma.*] Urbium principem dicit Lib. 4. Od. 3.

45. *Vacuum Tibur.*] Minus populoſum Lib 1. Od. 7. & 18.

Imbelle Tarentum.] Voluptatibus ma-

Strenuus & fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium diſtare Carinas
Jam grandis natu queritur; conſpexit, ut ajunt,
Adraſum quendam vacuâ tonſoris in umbrâ,
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri (puer hic non lævè juſſa Philippi
Accipiebat) abi, quære, & refer: unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo ſit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vulteium nomine Menam,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & uti,
Gaudentem parviſque ſodalibus, & lare certo,
Et ludis, & poſt deciſa negotia, campo.

INTERPRETATIO.

Philippus cauſarum actor ſedulus, acer, & inſignis, ab occupationibus conſuetis *revertebatur circa horam* diei *octavam: & jam ſenior conquerebatur Carinas fere longiùs abeſſe. Tum, inquiunt, in tabernâ tonſoris prætonſum quemdam vidit cultro ungues otiosè reſecantem.* Mox *ſervo mandata ſua ſtrenuè capeſſenti* juſſit: *Demetri, vade, percunctare, & narra; quis iſte, quâ conditione & familiâ, quo patre ſit & quo patrono.* Ille *vadit, revertitur, ac refert: Vulteium Menam vocari, præconem eſſe, re familiari exiguâ, probum exiſtimari; diſcurrere, & interquieſcere; comparare, & uti; parvis ſociis fixoque domicilio frui, nec non ſpectaculis & campo* Martio *poſt negotia peracta.* Tum Philippus;

ANNOTATIONES.

gis quam bello aptum. Lib. 1. Od. 18. Lib. 2. Od. 6. Lib. 3. Od. 5.

46. *Strenuus & fortis, &c.*] Egregio lepidoque exemplo demonſtrat, opibus longe præſtare quietum vitæ genus quamvis mediocre & anguſtum.

Philippus.] L. Marcius Philippus, Conſularis vir ac Cenſorius, gravitate, ingenio, facundia, divitiis etiam præclarus. Eum laudat Cicero in Bruto. Item in Orat. pro Quinctio.

47. *Ab officiis.*] Forenſibus fatigatus officiis, quibus tam acriter incumbebat, ut *eloquentiâ florentiſſimus civitatis* diceretur. Cic. cit.

Octavam circiter horam.] Horâ poſt meridiem ferè ſecundâ: quod alibi explanavi fusè.

48. *Carinas,*] Vicus erat Romæ curvus & oblongus inſtar carinæ: unde nomen. In eo ſita erat Philippi domus: erant & plures aliæ ædes ſuperbæ, atque inter illas Pompeianæ: quapropter *lautas Carinas* vocat Maro Æn. 8. v. 361.

49. *Grandis natu queritur.*] Iter quippe ſenibus moleſtum eſt.

51. *Purgantem leniter ungues.*] Quod animi tranquillitatem denotabat.

52. *Demetri, puer hic, &c.*] Adverte narrationem & hypotypoſin eximiam. rem oculis obverſari credas; adeo vivida ſunt omnia.

56. *Præconem.*] Buccinatorem publicum, qui venalia proclamabat, aliaque denuntiabat.

57. *Properare loco.*] Tanquam viatorem, aut mercatorem.

58. *Gaudentem parvis ſodalibus.*] Æqualibus ſibi conditione hominibus conſueſcentem, & cum iis exigua ſed pacata vitæ gaudia delibantem.

59. *Campo.*] De Martio campo, & frequentibus illic exercitationibus dixi lib. 1. Od. 8.

Scitari liber ex ipſo quodcumque refers. dic
Ad cœnam veniat. Non ſanè credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. Quid multa? Benignè,
Reſpondet. Negat ille mihi? Negat improbus, & te
Negligit, aut horret. Vulteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello
Occupat, & ſalvere jubet prior. Ille Philippo
Excuſare laborem & mercenaria vincla,
Quod non manè domum veniſſet; denique quod non
Proviſiſſet eum. Sic ignoviſſe putato
Me tibi, ſi cœnas hodie mecum. Ut liber. Ergo
Poſt nonam venies. nunc i, rem ſtrenuus auge.
Ut ventum ad cœnam eſt, dicenda tacenda locutus;
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum;

INTERPRETATIO.

Ab ipſo velim quarere ea qua narras: ad cœnam voca. Vix fidem habet Mena: apud ſe attonitus cogitat. Quid plura? Nimis liberaliter, inquit, PHILIPP. Itane *recuſat iſte?* DEMETR. *Recuſat pertinax, teque curat parum, vel averſatur.* Poſtridie *Philippus improviſus aderitur ſalutatque prior Vulteium exiguas merces venumdantem plebecula tunicâ induta. Vulteius Philippo obtendit curas & occupationes negotiationis, propter quas ad eum manè non iviſſet:* veniamque petit *quod tum non prior ſalutaſſet.* PHILIPP. *Tum demum condonaſſe me tibi exiſtima, ſi mecum hodie cœnaveris.* VULT. Faciam *quod jubes.* PHILIPP. *Ergo venies poſt* horam *nonam, jam abi, opeſque ſeduiò congere. Poſtquam ad cœnam convenit, atque tam proferenda quàm reticenda effutiit, tandem mittitur dormitum. Mena jam frequenter rediens* velut *piſcis ad uncum obtectum,*

ANNOTATIONES.

61. *Benignè.*] Reſponſio blandè recuſantis. Gall. *c'eſt trop d'honneur qu'il me fait. Je luy ſuis fort obligé. Je le remercie.*

63. *Negat ille mihi?*] Philippus excandeſcit.

65. *Scruta.*] Gr. γρύτη & γρυμέα, frivola. Hinc *ſcrutariam facere*, i. vilia quædam vaſa vendere, apud Apuleium lib. 4. quod tamen alii aliter exponunt. Hinc & *ſcrutarium*, locus in quo venduntur ſcruta: & *ſcrutarius*, qui vendit: Lucil.

Quidni? & ſcruta quidem ut vendat, ſcrutarius laudat;
Præfractam ſtrigilem, ſoleam improbus dimidiatam.

Vide Gell. lib. 3. cap. 14.

Tunicato popello.] Infimæ ſortis plebi, non togâ ſed tunicâ ſimplice veſtitæ.

69. *Proviſiſſet.*] Al. leg. *providiſſet.*

71. *Poſt nonam.*] Ad cœnam venies horâ ſolitâ; nempe tertiâ poſt meridiem: de quâ nos alibi; & Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 21. quem adi multa ibi diſquirentem ſcitu digna.

72. *Dicenda tacenda locutus.*] Egregiè videlicet potus & cœnatus, atque hilaris è Baccho factus, quævis liberè effutiebat; ut ferè fit.

74. *Piſcis ad hamum.*] Mena rerum imperitus ad oblatum Philippi patrocinium decurrit velut piſcis ad hamum, ignorans quid inde ſibi impen-

Manè cliens, & jam certus conviva; jubetur
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. videt, ridetque Philippus.
Et ſibi dum requiem, dum riſus undique quærit,
Dum ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
Promittit, perſuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
Quam ſatis eſt morer, ex nitido fit ruſticus; atque
Sulcos & vineta crepat mera; præparat ulmos;
Immoritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi.

INTERPRETATIO.

cliens manè, jamque convictor aſſuetus, jubetur ad villam ſuburbanam comitari per ferias Latinas imperatas. Is equo inſidens agrum & aërem Sabinum valde laudat. Philippus videt ac ridet, dumque ſibi joca & oblectamenta undequaque perquirit, ſeſtertia ſeptem largitur, aliaque ſeptem commodare ſpondet ſuadetque ut emat prædiolum. Vulteius *emit. Ac ne te prolixo ſermone pluſculum detineam, de homine polito fit agreſtis;* & dein *loquitur ſolùm de ſulcis ac vineis: arbores diſponit; macerat ſe curis, & in cupiditate poſſidendi inveteraſcit.*

ANNOTATIONES.

deret & conflaretur mali. Nempe ipſius libertas & animi quies in diſcrimen adducebatur.

75. *Manè cliens.*] Patronum clientes quotidie manè ſalutabant, officiumque ſuum ei deferebant,

Certus conviva.] Sic Menæ libertati inſidiabatur Philippus, ſibique mimum parabat.

76. *Indictis Latinis.*] Feriis, quibus erat *liberis litium & jurgiorum quies, ſervis autem operum & laborum*, inquit Cicero 2. de Leg. n. 29.

Indictis.] Has enim tempore incertas Magiſtratus vel Pontifex Maximus in diem certam concipiebat indicebatque. Quatuor feriarum erant genera. Stativæ, ſtatis menſibus ac diebus obſervatæ: ut Saturnalia, Lupercalia, Agonalia, &c. Conceptivæ, ut Latinæ, Sementinæ, Paganalia, Compitalia. Imperativæ, quas Conſul Prætorve aut Pontifex max. pro arbitrio imperabat. Nundinæ, quæ feriæ paganorum nefaſtæ erant. Cetera ad ferias pertinentia lege apud Alex. ab Alex. lib. 5. c. 7.

Latinis.] Varro 5. de L. L. *Latinæ feriæ, dies conceptivus dictus à Latinis populis, quibus pariter cum Romanis jus fuit carnem petere ex ſacris*, ſcil. ex tauro in *Albano monte* ſacrificari ſolito, ad honorem Jovis Latialis. Latinas ferias Tarquinius à principio in unam diem indixit. Poſt reges autem exactos altera dies adjecta populi juſſu. Demum reſtitutâ plebe, quæ ad ſacrum montem ſeceſſerat, à Conſule vel Præfecto Latinarum indictæ ſunt in tres aut quatuor dies. Interjecto deinde tempore dilatas ſervataſque invenimus in dies decem: ultra quos duo etiam poſt Latinas religioſi habiti, quibus ſolemne ludicrum in Capitolio exhibebatur, quadrigis concito curſu decertantibus. Hæc Alex. ab Alex. mox cit.

77. *Sabinum.*] In Sabinis agris ſita erat Philippi villa. Vide Epod. 2.

80. *Septem ſeſtertia.*] Poëticè, pro ſeptem millia ſeſtertiûm. Nec enim agellus ſeptem aut etiam quatuordecim nummis ſeſtertiis emi poterat: ut benè ſtatuunt Budæus & alii. Vide poſtea lib. 2. Epiſt. 2. v. 35.

84. *Præparat ulmos.*] Ad vites ſuſtendandas.

Verùm ubi oves furto, morbo periere capellæ;
Spem mentita ſeges; bos eſt enectus arando;
Offenſus damnis, mediâ de nocte caballum
Arripit, iratuſque Philippi tendit ad ædes.
Quem ſimul adſpexit ſcabrum intonſumque Philippus,
Durus, ait, Vultei, nimis attentuſque videris
Eſſe mihi. Pol, me miſerum patrone vocares,
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen.
Quod te per Genium, dextramque, deoſque Penates,
Obſecro, & obteſtor, vitæ me redde priori.
Qui ſimul adſpexit, quantum dimiſſa petitis
Præſtent, maturè redeat, repetatque relicta.
Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede, verum eſt.

INTERPRETATIO.

At cùm cœpit *oves furto, & capras morbo perdere; cùm meſſis ſpem fefellit, boves* autem *arando confecti ſunt;* tum *jacturis perculſus, nocte mediâ inſcendit equum, iratuſque ad Philippi domum properat. Hunc Philippus ſqualidum cernens atque horridum, dixit; Vultei nimis te laborioſum & anxium video.* Vulteius *repondit: Certè miſerum appellabis, ô patrone, ſi verò me nominare volueris, quocirca enixè te rogo per Genium, & dextram, Penateſque deos, ut reſtituas me priſcæ conditioni.* Itaque *ubi primùm aliquis agnovit quantum relicta præcellant concupitis, ſtatim revertatur, ac reſumat dimiſſa. Æquum eſt* enim ut *ſe quiſque ſuâ menſurâ & pede metiatur.*

ANNOTATIONES.

89. *Iratuſque Philippi tendit ad ædes.*] Ergo jam Vulteius hamo captus ejus aculeum ſentit: Philippus autem parato inde ſibi ludibrio gaudet & oblectatur.

92. *Pol.*] Ideſt, per Pollucem.

94. *Genium.*] Præſidens natalibus numen.

Penates.] Deos patrios ac domeſticos, quorum erat religio ſanctiſſima. Qui verò illi fuerint, haud conſtat. Alii ſtatuunt Jovem, Junonem, & Minervam: alii Neptunum & Apollinem: alii cœlum & terram, &c.

Dextramque.] Plin. lib. 11. cap. 45. *Ineſt*, inquit, *hominis dextra quadam religio, obſervatione gentium.* Sic Virgil. Æneid. 4. v. 314.

Per ego has lacrymas, dextramque tuam,

& Æneid. 7. v. 234.

Per dextram Æneæ juro dextramque potentem.

96. *Qui ſimul aſpexit, &c.*] Hæc aliqui dicta volunt à Philippo Vulteii Menæ votis reſpondente: ego verò, ab Horatio apud Mœcenatem perorante.

98. *Metiri ſe quemque ſuo mod. &c.*] Debet unuſquiſque ſeipſum noſſe, ac pervidere quænam ſibi conditio potiſſimum conveniat ad beatè vivendum. Sic fermè Perſius in fine Sat. 4.

Tecum habita; & noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

Quædam ejus vitia obliquè vellicat.

CElſo gaudere, & bene rem gerere, Albinovano
Muſa rogata refer, comiti ſcribæque Neronis.
Si quæret, quid agam; dic, multa & pulcra minantem
Vivere nec rectè nec ſuaviter. haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit æſtus;
Nec quia longinquis armentum ægrotet in arvis;
Sed quia mente minùs validus, quam corpore toto,
Nil audire velim, nil diſcere, quod levet ægrum;
Fidis offendar medicis, iraſcar amicis,

INTERPRETATIO.

O Muſa, Celſo Albinovano comiti & ſcribæ Neronis renuntia, quaſo, ſalutem & proſperitatem. Si interroget, quid agam; reſponde, me plurima & præclara ſpondere, at vitam ducere nec bonam nec jucundam: non quod grando fregerit vites, aut nimius calor olivas areſecerit; nec quod greges malè ſe habeant in agris remotis; ſed quoniam pejùs animo valens quàm toto corpore, nihil auſcultare nihil diſcere velim, quod ægrotum me curet; porrò fidelibus medicis offendar, & amicis iraſcar,

ANNOTATIONES.

1. *Celſo gaud. &c.*] Seipſum ita hic Poëta reprehendit, ut Celſum in ſuâ perſonâ videatur arguere levitatis & arrogantiæ: quem ſuprà (ſi quidem is idem eſt) jam nonnihil vellicavit, Epiſt. 3. v. 15. & ſeq.

Celſo.) Corneliorum & Papiorum cognomen fuit *Celſus*; Poſthumiorum autem *Albinovanus*: ut notat Torr. ex Appiano.

Gaudere, & bene rem gerere.) Sic amicos ſalutabant Græci; χαίρειν καὶ εὐπράττειν, quibus exoptabant proſpera omnia. Plato ſanitatem mentis potiùs optandam aiebat; atque ita ſalutandos familiares: σωφρονεῖν, vel γνῶθι σεαυτόν.

2. *Comiti ſcribæque Neronis.*] Ex iis qui Magiſtratus in provincias ſectabantur, alii officii gratia, ut ſcribæ, medici, accenſi, &c. alii honoris & amicitiæ cauſa dumtaxat. Sic Jul. Florus Neronem comitabatur: de quo ſuprà Epiſt. 3. Vide Cic. Verr. 4.

Scriba.) Librario, ſcribendis literis præpoſito. Gall. *Secretaire des commandemens.*

4. *Nec rectè.* Non ſatis ſecundum virtutem.

Nec ſuaviter.) Epicurus ipſe ſtatuebat, abſque virtute neminem poſſe ſuaviter vivere.

8. *Nil audire velim, &c.*) Malis meis remedium petere nolim è Philoſophiâ, ut *mens ſana* mihi *ſit in corpore ſano.* Juvenal Sat. 10. v. 356.

9. *Fidis offendar, &c.*) Recta monentibus minimè obtemperans amicis,

10 Cur

Cur me funeſto properent arcere veterno :
Quæ nocuere ſequar : fugiam quæ profore credam :
Romæ Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.
Poſt hæc, ut valeat ; quo pacto rem gerat, & ſe ;
Ut placeat juveni, percunctare, utque cohorti.
Si dicet, recte ; primum gaudere, ſubinde
Præceptum auriculis hoc inſtillare memento :
Ut tu fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

INTERPRETATIO.

te quod lethargum fatalem à me depellere ſtudeant : imo verò *conſecter noxia, devitem profutura ; Roma inconſtans deſiderem Tibur, Tibure* autem *Romam. Poſtea quære, quomodo ſe habeat, & quantum negotia promoveat, quàmque gratioſus adoleſcenti* ſit *atque* ejus *familiaribus. Si reſpondet, bene* omnia procedere ; *primò ſalvere* jube, *tum ad aurem inſuſurra monitum iſtud : Nos tecum agemus, ò Celſe, quemadmodum tu fortuna uteris.*

ANNOTATIONES.

qui mederi conantur ægritudini meæ.

10. *Veterno.*] Morbo pertinaci, metaph. inconſtantiæ animi, ſuperbiæ, &c. De *veterno*, ſeu lethargo, lib. 2. Sat. 3. v. 30.

12. *Roma Tibur amem, &c.*] Dum Romæ ſum, populares ſtrepitus abhorreo, & ruſticum ocium expeto : cum verò ſum ruri, ſolitudinis impatiens urbanam vitam deſidero. lib. 2. Sat. 7. v. 28.

Romæ rus optas : abſentem ruſticus urbem
Tollis ad aſtra levis.

Tibur.] Lib. 1. Od. 7. & 18. Lib. 2. Od. 6

Ventoſus.] Vel, levis inſtar venti ; vel, inflatus vento, & ſuperbiens rebus ſecundis.

14. *Juveni.*] Tiberio Claudio Neroni : de quo Epiſt. ſeq. Item ſuprà Epiſt. 3.

Cohorti.] Præcipuis amicis & familiaribus. Vide mox cit. Epiſt. 3. Sueton. Galb. c. 7. *Per hoc gratiſſimus Claudio, receptuſque in cohortem amicorum, tanta dignationis eſt habitus*, &c. Senec. de Clement. l. 1. c. 10. cohors prima interioris admiſſionis.

17. *Ut tu fortunam, &c.*] Si ex amicitiâ Claudii Neronis proſperaque fortunâ non extollaris, te ſemper amicum habebimus. Sin autem, ac tui oblitus ſuperbias, te negligemus velut amicitiâ noſtrâ indignum. Lib. 3 Od. 27.

. . . . , *bene ferre magnam*
Diſce fortunam.

Sic ego majoris fugiens opprobria culpæ,
Frontis ad urbanæ deſcendi præmia. quod ſi
Depoſitum laudas ob amici juſſa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

INTERPRETATIO.

forem. *Itaque ego devitans gravioris peccati notam, deveni ad ſpeciem urbani vultûs. Ergo ſi probas quod verecundiam abjeci, amici gratiâ; hunc tuis aggrega, & exiſtima probum & conſtantem.*

ANNOTATIONES

invidioſum. Nam ex Platone, homo non ſibi ſoli, ſed aliis quoque natus.

10. *Majoris opprobria culpa*] Diſſimulationem, invidiam, ſolius mei ſtudium & amorem.

11. *Frontu ad urbana.*] Soler qui in urbe degit, eſſe humanior atque officioſior; contra ruſticus & agreſtis, fronte & verbis aſperior. Alii *frontem urbanam* interpretantur perfrictiorem, audaciorem, minus pudentem. Favet quod mox ſequitur: *Depoſitum pudorem.*

12. *Quod ſi depoſisum laudas. &c.*] Si laudas quod malui apud te eſſe confidentior, quam videri parum ſincerus ac fidelis amicus.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

Vitam ruſticam præ urbanâ laudat.

URbis amatorem Fuſcum ſalvere jubemus
Ruris amatores: hac in re ſcilicet una
Multum diſſimiles, ad cætera penè gemelli.
Fraternis animis, quidquid negat alter, & alter.

INTERPRETATIO.

NOS *ruris amantes ſalutamus Fuſcum urbis amantem. in hoc tantùm diſpares valde, in reliquis autem propè gemini. mente fraternâ, quodcunque alter reſpuit, alter quoque recuſat;*

ANNOTATIONES.

1. *Fuſcum.*] Ariſtio Fuſco comœdiarum ſcriptori inſcriptam vidimus jam Oden 22. lib. 1. ejus quoque mentio fuit in Satiris.

3. *Gemelli.*] Perquam ſimiles, ut ſolent eſſe gemini.

Annuimus pariter, vetuli notique columbi.
Tu nidum ſervas; ego laudo ruris amœni
Rivos, & muſco circumlita ſaxa, nemuſque.
Quid quæris ? vivo, & regno, ſimul iſta reliqui
Quæ vos ad cælum effertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primum;
Noviſtine locum potiorem rure beato ?
Eſt ubi plus tepeant hyemes ? ubi gratior aura

Interpretatio.

unà verò conſentimus ut veteli & noti columbi. Tu nidum cuſtodis: ego villa jucunda rivulos & ſaxa muſco obducta atque ſilvam præfero. Quid plura? vivo, & rex ſum ſtatim atque diſceſſi ab his quæ vos laudatis admodum, vulgo approbante. Placentas autem repudio velut ſervus ſacerdotis panem verò libis melle conditis ſuaviorem requiro. Quod ſi expedit vivere congruenter naturæ, atque area primò deligenda eſt ad extruendam domum; an ſcis locum aptiorem tranquillo rure? Eſtne locus in quo tepidiores ſint hyemes: in quo mitior aer

Annotationes.

5. *Columbi.*] Inter hos plurimus & mutuus planè amor eſſe conſuevit.

6. *Nidum ſervas.*] Reſides in urbe Romà, quà mirum in modum delectaris.

Laudo ruris amœni rivos, &c.] Columella vitam ruſticam dicit eſſe proximam ſapientiæ & quaſi conſanguineam. Vide Epod. 2. Seneca Hippolyth. Act. 2. vitæ ruſticæ commoda ſic deſcribit.

Non alia magis eſt libera & vitio carens,
Rituſque melius vita quæ priſcos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus ſilvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor.
Qui ſe dicavit montium inſontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno ſervit; aut regno imminens
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes;
Spes metuſque liber, &c.
Nec ſcelera populos inter atque urbes ſita
Novit, &c.
Et tellure cœlo vivit, &c.

9. *Quæ vos ad cælum fertis.*) Scil. honores, opes, favorem populi, pompam urbanam, &c.

10. *Sacerdotis fugitivus.*] Is faſtidiens liba & placentas, quæ ſacerdoti è ſacrificiis obveniunt, ſimplicem panem appetit & præfert: herumque fugit præ illorum tædio. Ovid. Faſt. 3.

Liba Deis fiunt, ſuccis quia dulcibus idem
Gaudet, & à Baccho mella reperta ferunt.

12. *Vivere naturæ convenienter.*] Naturæ impertiri duntaxat idonea & neceſſaria; negare autem quæ vitioſa expetit libido.

13. *Ponendæque domo, &c.*] Si vitæ beatæ & tranquillæ fundamenta jacienda ſint.

Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum ſemel accepit ſolem furibundus acutum?
Eſt ubi depellat ſomnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſilva columnas;
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furcâ, tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,

INTERPRETATIO.

temperet furorem Canicula, & tempora quibus Leo fervens ſuſcipit ardentem ſolem? Eſtne locus in quo moleſta ſollicitudines minùs perturbent ſomnum? An herba pejus olet aut fulget quàm marmor Numidiæ? an aqua in vicis contendens frangere tubulos *plumbeos, limpidior* eſt *quàm quæ reſonans labitur alveo declivi? Scilicet nemus ſeritur inter columnas verſicolores: & laudatur domus habens proſpectum ad campos remotos.* Verùm tametſi *furcâ naturam abigas, nihilominus redibit ſemper; & ſenſim victrix perfringet improbam libidinem.* Enimverò *qui diſcrimen ignorarit purpuram Sidoniam inter & lanam Aquinate ſucco im-*

ANNOTATIONES.

16. *Rabiem Canis.*] Caniculæ ardores moleſtos. Lib. 1. Od. 17. v. 17. Lib. 3. Od. 13.

Momenta Leonis, &c.] Æſtum ferventem, dum ſol obit ſignum Leonis, menſe Julio. Vide lib. 3. Od. 29. v. 19.

18. *Invida cura.*] Invidens homini & eripiens quietem.

19. *Libycis lapillis.*] Libya pro Numidiâ, quæ utraque eſt regio Africæ. Porro Numidicum marmor in pretio erat. Lib. 2. Od. 18. v. 4.

20. *Purior in vicis aqua, &c.*] Per tubos & canales plumbeos deducta. Aquæductus magno ſumptu extructos Romæ paſſim vide apud Alex. ab Alex &c.

22. *Nempe inter varias, &c.*] Satis patet, inquit Horatius, quanti rura æſtimentur; cùm in media urbe, & in ædibus magnificentiſſimis nemora conſtruantur, &c.

24. *Naturam expellas furcâ, &c.*] Eraſmus, *Senſus eſt*, inquit, *haud facilè dedisci quæ nobis natura penitus indidit & inſevit. Ducta metaphora à ramis, qui appoſitâ furcâ torquentur aliò quàm natura pepulerat: quâ ſublatâ rurſum vergunt eodem quò priùs.* Alii *furcâ expellere*, interpretantur, per vim, aſperè, & ignominioſè expellere. Quod magis arridet. Cic. ad Attic. lib. 16. Epiſt. 2. *ſed quoniam furcillâ extrudimur*, quanquam ibi alii leg. aliter. Ariſtophanes de Pace ſimili dictione utitur δικροῖς τὴν θεὸν ἐώθουν. Juvenal. Sat. 13. v. 239.

. . . . . *Tamen ad mores natura recurrit*
Damnatos, fixa & mutari neſcia.

25. *Et mala perrumpet furtim faſtidia.*] Sapientior natura, quæ paucis contenta eſſe ſolet, vincet & damnabit faſtidioſam luxuriem divitum pleraque malè expetentium, præter aut etiam contrà inſtinctum naturæ.

26. *Sidonio.*] Sidon & Tyrus urbes Phœniciæ, optimâ purpurâ nobiles. Vide lib. 3. Od. 29. & Epod. 16. ſub finem.

27. *Contendere callidus oſtro neſcit Aquinatem, &c.*] Apud Aquinum La-

Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus. fuge magna. licet ſub paupere tecto
Reges & regum vitâ præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
• Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus; atque
Serviet æternum, quia parvo neſciet uti.
Cui non conveniet ſua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tuâ vives ſapienter, Ariſti;

INTERPRETATIO.

butam, detrimentum haud capiet majus & medullis perniciosius, quàm qui neſciet diſcernere falſum à vero. Qui rebus proſperis lætatur pluſculum, adverſis perturbabitur. Si aliquid nimium æſtimes, invitus relinques. Devita grandia. In tugurio sæpe beatior vita duci poteſt, quàm ducant principes & principum familiares. Cervus pugnatior equum arcebat paſcuis communibus, donec in diuturnâ pugnâ inferior auxilium petiit ab homine, ac frenum admiſit. At poſteaquam vi hoſtem devicit, nec tergo equitem nec ore frenum excuſſit. Ita qui timens inopiam ſpoliat ſe libertate metallis pretioſiore, infelix dominum feret, ſemperque ſervus erit, quia parvo contentus non eſt. Cui ſua non congruent facultates, ut olim calceus, ſi pede ſit amplior, deſtruet; ſi anguſtior, lædet. O Ariſti vives ſapienter conditione tuâ contentus:

ANNOTATIONES.

tii urbem fiebat *purpura, ſed quam periti facilè dignoſcebant longè viliorem genuinâ & pretioſâ è Tyro vel Sidone. Alii parum callidi in Aquinate, quod Sidoniam imitaretur, decipiebantur. Aquinum ignobile oppidum Angelici Doctoris Thomæ illinc oriundi fama ſubinde illuſtravit.

Oſtro.] Color eſt ſubrubeus aut violaceus, è ſanie confectus oſtreorum, maximè verò muricis, cujus frequens piſcatus eſt ad urbes mox dictas.

28. *Propius medullis.*] Metaph à venenis aut morbis; quibus cum medullæ ac reconditiores partes corporis attinguntur, de ſalute conclamatum eſt.

34. **Cervus equum, &c.*] Steſichoro fabulam iſtam attribuit Ariſtoteles, narratque Rhetor. 2.

40. *Dominum vehet improbus, &c.*] Sicut victor cervi equus in ſervitute hominis manſit, ſic homo paupertate excuſſâ mancipium fit cupiditatis & pecuniæ ſibi dominantis.

42. *Cui non conveniet ſua res.*] Qui opes habebit nimias, adeoque ſibi non convenientes, tam ab iis lædetur quam pes a calceo parum apto.

Ut calceus.] Proverbium eſt à Græ-

Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique;
Tortum digna ſequi potius quàm ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ;
Excepto quod non ſimul eſſes, cætera lætus.

INTERPRETATIO.

meque redargues, quando videbis accumulare pluſquàm ſufficit, & non deſinere. Opes congeſta unicuique dominantur vel ſerviunt, at debent magis fune trahi quàm trahere. Ego *tibi ſcribebam iſta pone vetus Vacunæ templum, hilaris* ſanè *per omnia, niſi quod me cum non ſis.*

ANNOTATIONES.

cis derivatum: *Ne ſupra pedem calceus.*

47. *Imperat aut ſervit.*] Senec. de vitâ Beatâ: *Divitiæ apud ſapientem virum in ſervitio ſunt, apud ſtultum in imperio.*

48. *Tortum digna ſequi, &c.*] Dictio videtur ducta à ſacris illis ſaltationibus Romæ fieri conſuetis ad reſtim, cujus principium tenens præſultor funem ducere; alii verò fune duci, aut ductum funem ſequi dicebantur. Tit. Liv. lib. 27. *Per manus reſte data virgines ſonum vocis pulſu pedum modulantes inceſſerunt.*

49. *Hæc tibi dictabam.*] Puero vel librario dictabam Epiſtolam hanc tibi mittendam.

Poſt fanum putre Vacunæ.] Hæc vacationis Dea, Sabinis pridem culta fuit: unde fanum ejus vetuſtate & carie detritum ac *putre* dicitur. Ingenioſè verò & lepidè ſe ipſe Poëta collocat ad Vacunam, dum vacuus & otioſus ſcribit ad occupatiſſimum Fuſcum Ariſtium.

Vacuna.] Vetuſtiſſima hæc Sabinorum Dea, in agro Reatino ſacra etiam habens nemora, ex Plin. lib. 3. c. 12. aliis dicitur Minerva, aliis Diana, Venus, Ceres. Varro rer. Divin. lib. 1. ait eſſe Victoriam, quæ facit vacare à curis. vet. Schol. Porrò Vacunalia Decembri menſe celebrabantur à ruſticis jam vacuis operum, poſt collectos fructus. Ovid. Faſt. 6.

Nunc quoque cum fiunt antiquæ ſacra Vacunæ,
Ante Vacunales ſtantque ſedentque focos.

EPISTOLA UNDECIMA.

AD BULLATIUM.

Ad felicitatem parum facit locus.

Quid tibi viſa Chios, Bullati, notaque Leſbos ?
Quid concinna Samos ? quid Crœſi regia Sardis ?
Smyrna quid, & Colophon ? majora minorane fama ?
Cunctane præ campo & Tiberino flumine ſordent ?

INTERPRETATIO.

O *Bullati, quid cenſes de Chio, & de Leſbo celebratiſſimâ ? quid de Samo nitidâ ? quid de Sardi Crœſi regiâ ? quid de Smyrnâ & Colophone ?* an habent aliquid *majus aut minus famâ ? An omnia* videntur *ſpernenda præ* Martio *campo & fluvio Tiberi ?*

ANNOTATIONES.

1. *Quid tibi viſa, &c.*] Bullatium clariſſimas Aſiæ minoris urbes pervagatum compellat Poëta : & quod noſſet hanc eſſe ejus mentem, ut extra Romam vix ſe beatè vivere exiſtimaret, occaſionem ſumit aſſerendi, felicitatem minimè à loco pendere ; ac ſapientem virum ubique locorum eſſe beatum poſſe.

Chios.] Inſula maris Ionii : de quâ lib. 3. Od. 19.

Leſbos.] Ægæi maris inſula ; *nota*, cùm vino generoſo, tum præſertim natalibus Alcæi & Sapphonis : de quibus lib. 1. Od. 17. & 32. item lib. 2. Od. 13.

2. *Samos.*] Inſula maris Icarii contra urbem Epheſum ; *concinna*, vel ædificiis elegantiſſimis, vel cœlo temperato, vel cultu præcipuo Junonis. Adde celebritatem è vaſis fictilibus, quæ Samia dicuntur ; necnon ob Pythagoram illinc oriundum, &c.

Crœſi regia Sardis.] Hæc urbs Lydiæ, regia quondam Crœſi, hodie jacet. *Crœſus* immenſis divitiis inclytus, à Cyro ſubinde victus ſenſit, quod ante Solon monuerat, rebus humanis haud eſſe fidendum. Nempe *fortuna vitrea eſt : cùm ſplendet, frangitur.*

3. *Smyrna,*] Urbs Ioniæ maritima, hod. regionis primaria.

Colophon.] Hæc civitas Smyrnam inter & Epheſum, mari pariter imminet : auro probatiſſimo celebrata eſt : dedit etiam locum dictioni iſti : *colophonem imponere*, id eſt, ultimam operi manum adhibere. Inde fluxit, quod cùm exardeſceret bellum inter populos quoſpiam, illud ſtatim conficeretur, ubi primum alteros equitatu ſuo juviſſent Colophonii. Strabo.

Majora minorane fama.] Suntne urbes iſtæ ſuperiores an inferiores laudibus, quas illis fama tribuit.

4. *Campo.*] Amœniſſimo illo ad Tiberim, exercitationibus Rom. juventutis celeberrimo. Metonym. pro urbe Roma. Lib. 1. Od. 8.

Tiberino flumine.] Albula pridem dictus is fluvius Romam interluens, Tiberino Albæ rege ſubmerſo novam eſt appellationem ſortitus. Lib. 1. Od. 2. Ovid. Faſt, 2.

5 An

An venit in votum Attalicis ex urbibus una ?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum ?
Scis, Lebedus quam ſit Gabiis deſertior atque
Fidenis vicus : tamen illic vivere vellem,
Oblituſque meorum, obliviſcendus & illis,
Neptunum procul è terrâ ſpectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adſperſus, volet in caupona vivere : nec qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec ſi te validus jactaverit Auſter in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.

INTERPRETATIO.

An optares aliquam è civitatibus Attali ? an Lebedum cupias, maris pertaſus atque itinerum ? BULLAT. *Noſti quàm Lebedus deſertum ſit oppidum,* plus nempe *Gabiis & Fidenis : attamen* ego *mallem ibi degere, atque immemor propinquorum, iiſque contemptus, è terrâ mare tumidum eminùs contemplari.* HORAT. *At nec qui Capuâ Romam pergit, pluviâ & cœno conſpurcatus morari* ſemper *in cauponâ velit, nec qui contraxit frigus, laudat furnos & balnea tanquam præbentia vitam omnino felicem. Neque ſi te vehemens Auſter exagitaverit in aperto* mari, *ideo vendas navim ultrà mare Ægæum.* Certe hominem *ſana*

ANNOTATIONES.

Albula, quem Tiberim merſus Tiberinus in undis
Reddidit.

5. *Attalicis ex urbibus una.*] Quædam ex urbibus Aſiaticis, quas tenuit rex Attalus. Lib. 1. Od. 1. Lib. 2. Od. 18.

6. *An Lebedum laudas odio maris, &c.*] Adeone pertædet navigationis & peregrinationis, ut in quovis ignobili & deſerto vico malis ſubſiſtere ac reſidere quàm mare aut quodvis iter amplius inire ?

Lebedum.] Oppidum Aſiæ minoris, ad oram ſinûs Ionici, ubi quotannis Scenici ludi celebrabantur in honorem Liberi. Strabo. Non deſunt qui vicum eſſe in Italia maritimum dicant.

7. *Scis Lebedus, &c.*] Reſponſio eſt Bullatii *odium* ſuum *maris & viarum* exhibens. Hæc tamen cæteraque omnia ipſi Horatio tribui poſſunt.

Gabiis, Fidenis.] Duo hæc oppida Latii in Sabinis poſita.

10. *Neptunum procul, &c.*] Deum maris, Meton. pro ipſo mari. Lucret. lib. 2.

Suave, mari magno turbantibus æquora ventis,
E terrâ magnum alterius ſpectare laborem.

11. *Sed neque qui Cap. &c.*] Vel ſe ipſe Poëta corrigit : vel Bullatium refellit ſimilitudine conglobatâ. Quaſi viator in cauponâ ſemper diverſari velit qui lutum itinere collectum illic abſterſerit, madidaſque imbre veſtes exſiccaverit ; atque imbrium lutique odio viam ac patriam nolit repetere.

Capua.] De hac urbe Campaniæ præcipuâ, Epod. 16. & Lib. 1. Sat. 5.

Romam petit.] Longo itinere.

13. *Furnos & balnea laudat.*] Calida nempe loca.

15. *Auſter.*] Ventus meridionalis pluvius admodum & procelloſus. Lib. 2. Od. 14.

16. *Idcirco navem trans Æg. &c.*] Velut nunquam rediturus in patriam,

Incolumi Rhodos & Mitylene pulcra facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, & vultum ſervat fortuna benignum,
Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tu quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Gratâ ſume manu, nec dulcia differ in annum;
Ut quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. Nam ſi ratio & prudentia curas,

INTERPRETATIO.

mentis non plus *juvat Rhodus & clara Mitylene, quàm laterna in Solſtitio* æſtivo, *campeſtre tempeſtate nivali. Tyberis hyeme, focus menſe Auguſto. Dum potes, & ſors propitiam exhibet faciem. Romæ lauda Samum, & Chium, & Rhodum procul poſitas. Quodlibet* verò *tempus felix tibi Deus concesserit, gratâ manu accipe* · *nec in annum differ lætitiam; ut quavis in regione degas, te ſponte* ibi *commorari declares. Enimverò ſi ratio & ſapientia,*

ANNOTATIONES.

ſatius ducens in regione tranſmarinâ vitam finire, quàm navigationis incommoda & pericula iterum experiri.

Ægæum mare.] Lib. 2. Od. 16.

17. *Incolumi Rhodos. &c.*] Vir ſapiens ad beatam vitam non magis expetit Rhodum aliaſve urbes florentiſſimas, quàm penulam æſtate, &c. Vel ſenſus eſt: Quamvis jactatus ſis Auſtro & tempeſtatibus, attamen ſalvus evaſiſti: nec te morari debet incolumem Rhodus, &c. Ergo Romam redi quamprimum, dum vales; ubi apud nos jactes & extollas Rhodi pulcritudinem ac Mitylenæ, Samum etiam & Chium, &c.

Rhodos Mitylene.] Inſulæ rebus omnibus felices. Vide lib. 1. Od. 7.

18. *Penula ſolſtitio.*] Pallium denſum adverſus imbres & frigus, fervente æſtu, Junio menſe, in ſolſtitio æſtivo, cùm ſol ultrà non progreditur. Macrob. ſomn. Scip. lib. 2. cap. 7. *Conſtat ſolem neque surſum ultrà Cancrum, neque ultrà Capricornum deorſum meare: ſed cùm ad Tropicorum confinia pervenerit, mox reverti: unde & ſolſtitia vocantur. Et quia æſtivus Tropicus temperatæ noſtræ terminus eſt, ideo cùm ſol ad ipſum finem venerit, facit nobis æſtivos calores, de vicino urent ſenſu majore ſubjecta.*

Campeſtre.] Subligaculum aliqui interpretantur: alii tenuiorem veſtem, quâ induti juvenes ſeſe in campo Martio exercebant.

19. *Per brumam Tiberis.*] Quaſi verò quiſquam hyeme cupiat flumen ſubire, ſeque in eo lavare, aut natare.

Sextili menſe.] Ardente cœlo & Caniculâ. Vide ſuprà Epiſt. 7.

Caminus.] Vox Græca eſt fornacem ſignificans: *ἀπὸ τῆ καύματος, à calore.* Iſidor.

21. *Romæ laudetur Samos, &c.*] Hæc Bullatius: Romæ ſim modò; laudabo ſponte Samum, Rhodum, &c. At ad eas urbes & inſulas navigare ne mihi contingat in poſterum. Vel hæc pariter & quæ ſequuntur intellige ab Horatio dicta, quemadmodum explicavi paulò ante.

22. *Tu quamcunque Deus, &c.*] Reponit Horatius: Imo quacunque horâ & quocunque loco lætus ac beatus eſſe potes, ſi ratio & prudentia duces tibi ſint. Vel, interim dum ad nos redeas horis felicibus fruere, ubique lætus eſto: & æquo animo quævis accipe.

23. *Nec dulcia differ.*] Lib. 3. Od. 8.
Dona præſentis cape lætus horæ.

Non locus effuſi latè maris arbiter aufert;
Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia. navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hîc eſt,
Eſt Ulubris; animus ſi te non deficit æquus.

INTERPRETATIO.

non autem *ſitus arcent mare exundans, abigit ſollicitudines; qui ultra mare navigant cœlum* quidem *mutant, non* verò *animum. Gravis nos tenet ſocordia. Navibus & equis vitam beatam quærimus.* Atqui *hic eſt* illud *quod quæris, eſt Ulubris; modo tibi pacata mens adfuerit.*

ANNOTATIONES.

26. *Locus effuſi latè maris arbiter.*] Urbs quævis ad mare pulcherrima & potentiſſima, portu commoda, navigatione celebris, egregiè munita aggeribus, quibus velut ad arbitrium fluctus maris aſſilientes frangit ac domat.

27. *Cœlum non animum mutant, &c.*] Pythagoras dicebat, non mutatione locorum prudentiam doceri, aut imprudentiam tolli.

28. *Strenua inertia.*] Oxymoron.

Navibus atque quadrigis.] Gall. *par mer & par terre.* Item: *à pied & à cheval.*

29. *Quod petis hic eſt.*] Ne longè quæras, quod in promptu eſt. Si ſapis, ubicunque ſis, felicitatem præſto habes, vel in quovis angulo & oppidulo maximè obſcuro & ignobili; v. g. Ulubris, in Italia; vel Lebedi in Aſiâ.

30. *Ulubris.*] Ulubræ, oppidum Latii in Campaniâ prope Velitras, deſertum ac vile, hoc unum habens memorabile, quod Auguſtus Cæſar in eo ſit educatus.

Animus ſi te non deficit æquus.] Plaut. Aulul. *Pol, ſi eſt animus æquus tibi, ſatis habes qui benè vitam colas.*

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

Tantum dives quiſque, quantum rebus utitur.

FRuctibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris; non eſt ut copia major
Ab Jove donari poſſit tibi. tolle querelas.
Pauper enim non eſt cui rerum ſuppetit uſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibuſque tuis; nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si fortè in medio poſitorum abſtemius herbis
Vivis & urticâ; ſic vives protinus, ut te.

INTERPRETATIO.

O Icci, ſi verè potiaris proventibus Agrippæ, quos in Siciliâ percipis, majores tibi opes dare nequit Jupiter. Deſine conqueri. Nec enim eſt inops qui rerum habet uſum. Si venter ſi latus ac pedes commodè ſunt, nihil amplius regum divitiæ conferre valent. Si fortè inter edulia *poſſeſſa ſobrius veſceris oleribus & leguminibus, ita porrò*

ANNOTATIONES.

1. *Fructibus Agrip.*] Ad Iccium hunc eſt Od. 29. lib. 1. ubi ſicut & hic ejus cupiditas notatur, non ſine multo Satyrico ſale.

Agrippa.] Is Auguſti gener, de quo lib. 1. Od. 6.

Siculis.] Sicilia inſula Italiæ adjacens, & ab eâ anguſto ſatis freto diviſa, triangularis formæ eſt: habet in circuitu plus quàm ſexcenta paſſuum millia: omnium maris mediterranei ampliſſima cenſetur. frumenti adeo ferax, ut horreum populi Romani diceretur. Cic. Verr. 4. *Sapiens ille M. Cato penariam cellam Reip. noſtræ, nutricem plebis Rom. Siciliam nominavit.*

Quos colligis.] Velut procurator aut coactor ab Agrippa conſtitutus, ad colligendos fructus ex agris fructuariis, paſcuis, vectigalibus. Sunt qui Iccio donatos ab Agrippâ aſſerant agros. Verùm quod ait Poëta, *frueris*, indicat magis uſumfructum fuiſſe conceſſum, id eſt, jus utendi fruendique iis quæ Agrippæ erant.

5. *Si ventri bene, &c.*] Si cibus potuſque ſuppetit, ſi ſtratum & cubile, ſi equus, vel potiùs calcei ac indumenta. Hinc volunt quidam Iccium perſtringi velut Epicureum. Quin imò paulò poſt Stoicus fuiſſe oſtenditur, ac rerum ſublimium ſtudioſus.

8. *Urticâ.*] Plin. lib. 21. cap. 15. *Urtica incipiens naſci vere, non ingrato, multis etiam religioſo in cibo eſt, ad pellendos totius anni morbos.* Vide & Dioſcorid. lib. 4 cap. 94. Nihil ad rem *Urtica* piſciculus carnis tenerrimæ, coctu facilis, in mari Siculo frequens: de quo Athen. lib. 3.

Confeſtim liquidus fortunæ rivus inauret ;
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit,
Vel quia cuncta putas unâ virtute minora.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos
Cultaque, dum peregrè eſt animus ſine corpore velox :
Cùm tu inter ſcabiem tantam & contagia lucri,
Nil parvum ſapias ; & adhuc ſublimia cures :
Quæ mare compeſcant cauſæ ; quid temperet annum ;

INTERPRETATIO.

viſitabis, ut ſors te ſtatim aureo flumine locupletet : ſeu quoniam pecunia nequit indolem mutare ; ſive quod omnia infra ſolam virtutem ponis. Non eſt quod *demiremur ſi Democriti agros & ſata depaſcatur grex* alienus , *dum mens agilis* velut *extra corpus peregrinatur ; quandoquidem tu in tantâ prurigine & lue quæſtus, nihil abjectum cogites, atque excelſa mediteris ;* putà *quæ cauſæ cohibeant mare ; quid tempora componat ;*

ANNOTATIONES.

9. *Rivus inauret.*] Alluſio eſt ad fabulam Midæ Phrygiæ regis, qui cùm ſtolidè optaſſet in aurum converti quicquid contrectaſſet, jamque cibis pariter immutatis fame periret, tandem Bacchi, vel Apollinis, conſilio ſeſe abluit in Pactolo flumine, quod exinde inauratum pretioſas cœpit arenas volvere. Cicero ad Trebatium ſcribit : *Malo te puto à Cæſare conſuli quam inaurari.*

10. *Vel quia naturam , &c.*] Liberalior non fit avarus etſi opibus affluat ; nec abundante pecuniâ cupiditas imminuitur.

11. *Vel quia cuncta putas , &c.*] Satyricè vellicat ejus parſimoniam ; quaſi oleribus veſcatur, præ amore virtutis, & contemptu dapum exquiſitarum : cùm ſordidâ parcitate & avaritiâ potiùs ducatur.

12. *Miramur ſi Democriti , &c.*] Adeo mirari non debemus quod Democritus ita neglexerit patrimonium, unis rebus philoſophicis intentus, ut etiam agros & fruges ſuas permitteret à vicinorum pecoribus devorari. Tu certe, Icci, mirabilior es ; qui quidem augendis opibus ſedulo vacas, ſimul & ſtudio rerum maximè ſublimium, Irriſio ſalſiſſima

Democriti] Abderites iſte Philoſophus ex atomis conſtare omnia ſtatuebat ; Naturalia, Moralia, Mathematica, omneſque diſciplinas liberales callebat. Vixit cum Socrate, circa Olympiadem 80. conſenuit verò ad annum ætatis 109. Plinius eum vocat *ſagaciſſimum ac vitæ utiliſſimum.* Cicero paſſim laudat. 1. de nat. D. n. 121. *Democritus vir magnus in primis, cujus fontibus hortulos ſuos Epicurus irrigavit.* n. 69. ait, *eſſe corpuſcula quædam lævia, alia aſpera ; rotunda alia, partim angulata ; curvata quædam & velut adunca ; & ex his effectum eſſe cœlum atque terras, nullâ cogente naturâ, ſed concurſu quodam fortuito.* 4. Acad. Qu. 56. *ex individuis omnia gigni affirmat.* & n. 121. *aſperis & lævibus, hamatis uncinatiſque corporibus concreta hæc eſſe, &c.*

13. *Dum peregrè eſt animus.*] Dum mens extra corpus veluti peregrinata naturæ arcana ſcrutatur ; adeoque non advertit quæ circa ſe gerantur. Cic pro Milone. *An vero tu ſolus ignoras ? tu hoſpes in hac urbe verſaris ? tuæ peregrinantur aures ?*

14. *Scabiem.*] Avaritiam inſtar ſcabiei adhæreſcentem, ſerpentem, mordentem.

16. *Quæ mare compeſcant cauſæ.*] Ne terram obruat, cùm eâ ſit altius. Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Cùr ve ſuos fines altum non exeat æquor.

Quid temperet annum.] Quid varias temporum faciat commutationes ac

Stellæ ſponte ſua, juſſæne vagentur & errent;
Quid premat obſcurum Lunæ, quid proferat orbem;
Quid velit & poſſit rerum concordia diſcors;
Empedocles, an Stertinii deliret acumen?
Verum ſeu piſces ſeu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Groſpho; & ſi quid petet, ultrò

INTERPRETATIO.

an ſidera per ſe, an imperata errent ac diſcurrant; quid Lunam faciat abſque lumine, quid lumen ejus producat; quid valeat efficiatque diſſentiens rerum conſenſio; utrum Empedocles, an Stertinii ſubtilitas aberret. At ſive piſces ſive porrum aut cæpo occidis, familiariter *adhibe Pompeium Groſphum; ac ſi aliquid roga-*

ANNOTATIONES.

vices, quatuor anni tempeſtates, ver, æſtatem, autumnum, hyemem.

17. *Stellæ ſponte ſuâ, juſſæne vag, &c.*] An motu proprio, an juſſu & impulſu externo. Virgil. Æn. 9. v. 21. *palantes cœlo ſtellas* dicit. Plin. lib. 2. de his multa. Cap. 6. *ſeptem ſidera ab inceſſu vocamus errantia*, inquit, *cùm errent nulla minùs illis, &c.*

18. *Quid premat obſcurum Lunæ, &c.*] Quid Lunam creſcere ac decreſcere menſibus ſingulis efficiat? Plin. mox cit. lib. cap. 9. *Omnium admirationem vincit Luna ſidus terris familiariſſimum. Multiformis hac ambage torſit ingenia contemplantium, & proximum ignorari maxime ſidus indignantium: creſcens ſemper aut ſeneſcens: & modò curvata in cornua, modò æquâ portione diviſa, modò ſinuata; . . . . . Immenſa orbe pleno, ac repentè nulla. aliàs pernox, alias ſera, &c.*

19. *Quid velit & poſſit rerum concordia diſcors.*] Quomodo elementa quatuor inter ſe pugnantia concinnam tamen mundi compagem reſque omnes conſtituant, perinde ac ſi virtutes non contrarias haberent. Lactant. lib. 2. c. 10. *Diſcordi concordiâ mundum conſtare*, dicit. Ovid. Metamorph. 1. cap. 8.

Quippe ubi temperiem ſumpſere humorque caloreque.
Concipiunt; & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aqua pugnax, vapor humidus omnes
Res creat: & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

20. *Empedocles, an Stertinii deliret acumen.*] Empedocles ſanè haud cùm Stertinio comparandus, præter quam quod (ut eſt in Epiſt. ad Piſones, v. 464.)

. . . . : . . Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Inſiluit.

Quâ certè unâ veſaniâ æquavit aut ſuperavit ſtultitiam multiplicem Stertinii abundè ventilatam, lib. 2. Sat. 3. Præterea verò id habent ſimile, quod ut Stertinius ducentos ac viginti libros Stoicorum verſibus Latinis deſcripſit, ita Empedocles Pythagorea acuto magis quam utili carmine complexus eſt: ac ſic nimirum uterque Philoſophiam obſcuriorem reddidit; fatuoque ſe labore pariter maceravit. De Empedocle iterùm dicemus ad locum mox cit. Epiſt. ad Piſones.

21. *Seu piſces, ſeu porrum, &c.*] Seu lautè, ſeu frugaliter victitas. Vel, ſeu Pythagoreus es ſobriuſque, & ab omni animalium carne abſtines, leguminibus autem veſci amas: ſeu more Epicureorum piſces ac dapes exquiſitas ſectaris. In deliciis piſces habitos patet ex dictis lib. 2. Sat. 4.

22. *Utere Pompeio Groſpho.*] In contubernium tuum ac familiaritatem adhibe Pompeium Groſphum, Equitem Ro. è Siciliâ oriundum. Hunc Horatii fuiſſe

Defer. nil Groſphus niſi verum orabit & æquum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt.
Ne tamen ignores quo ſit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit. Jus imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. Aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

INTERPRETATIO.

rit, ſponte dona. Nihil Groſphus petet niſi rectum & juſtum. Vilis eſt amicorum proventus quando bonis quidpiam deeſt. Ne autem neſcias quo ſtatu ſit Reſpublica: Cantabri ab Agrippâ. Armenii à Claudio Nerone ſubacti ſunt. Phraates ſupplex ſubdidit ſe legibus ac poteſtati Cæſaris. Abundantia pleno cornu fruges Italia profudit.

ANNOTATIONES.

amicum, tum ex hoc loco innoteſcit, cùm ex Ode 16. lib. 2.

24. *Vilis amicorum eſt annona, &c.*] Parvo conſtant amici, cùm boni viri non omnino ſunt divites, hos enim vili pretio comparabis tibique adjunges, videlicet haud ita difficiles, ſed officioſos; haud in petendo importunos, ſed verecundos. At contra opulentos, quippe ut plurimum arrogantes ac ſuperbos, demereri ſibique conciliare non ita facile eſt. Palleratius legit; *bonis ubi quid dei*: Senſu non valde abſimili. Plaut. Trinumn. *cariſſimam proborum eſſe annonam*, ait, *improborum verò proventum multò uberrimum.*

26. *Cantaber Agrippa, &c.*] Ex his innuitur ſcripta hæc Epiſtola, Auguſto ſextùm conſule, anno imperii ejus decimo ſexto, qui fuit inſignitus triplici ejus victoriâ, Cantabricâ, Armenicâ, Parthicâ. Georg. Fabric. Anno U. C. circiter 733. Cantabros à L. Æmilio jam ante debilitatos victoſque, at rurſum bellum moventes Agrippa ſubegit. Eodem tempore Tiberius in Armeniam profectus regnum Tigrani reſtituit. Parthi demum bis percuſſi amicitiam Auguſti petiverunt: Phraateſque regnum ſuum recuperavit.

Cantaber.] De Cantabris lib. 2. Od. 6. lib. 3. Od. 8. lib. 4. Od. 14.

Agrippa.] Vide citat. mox lib. 2. Od. 6.

Claudii virtute Neronis Armenius cecidit.] Sueton. Tiber. cap. 9. *Stipendia primâ expeditione Cantabrica Tribunus militum fecit. Deinde ducto ad Orientem exercitu, regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema impoſuit. Recepit & ſigna, quæ M. Craſſo ademerant Parthi.* De Claud. Nerone ſuprà Epiſt. 3. & 9. De Armeniâ lib. 2. Od. 9.

25. *Phraates.*] Perſarum rex & Parthorum. Vide lib. 2. Od. 2.

28. *Genibus minor.*] Supplicans apud Auguſtum Cæſarem. Plin. lib. 11. cap. 45. ita ſcribit: *Hominis genibus quædam ineſt religio, obſervatione gentium. Hæc ſupplices attingunt: ad hæc manus tendunt: hæc ut aras adorant: fortaſſe quia ineſt iis vitalitas.* Virgil Æn. 3. v. 607.

. . . . Genua amplexus genibuſque volutans
Hærebat.

Quem in locum Servius, *Genua*, inquit, *miſericordiæ conſecrata, ut aures memoriæ, frons genio, dextra fidei.*

Aurea fruges &c.] Abundans eſt frugum annona & proventus in totâ Italiâ.

29. *Pleno copia cornu.*] Vide lib. 1. Od. 17.

EPISTOLA XIII.

AD VINNIUM ASELLAM.

Docet quâ ratione libros Auguſto decenter offerat.

UT proficiſcentem docui te ſæpe diuque,
Auguſto reddes ſignata volumina, Vinni;
Si validus, ſi lætus erit, ſi denique poſcet.
Ne ſtudio noſtri pecces; odiumque libellis
Sedulus importes, operâ vehemente miniſter.
Si te forte meæ gravis uret ſarcina chartæ;

INTERPRETATIO.

QUemadmodum non ſemel nec paucis admonui te diſcedentem, ô Vinni; efferes Cæſari libros meos *ſigillo clauſos, ſi* quidem benè *valeas, ſi hilaris ſit* animo, *tandem ſi petat.* Cave *ne erres* per *nimium* erga *nos affectum; atque invidiam ſcriptis* noſtris *confles nimiâ ſedulitate & officioſiore ſtudio. Quod ſi librorum meorum onus tibi moleſtiam faceſſat;*

ANNOTATIONES.

1. *Ut proficiſcentem.*] Scripto iterat Horatius mandata verbo ante commiſſa Vinnio ſuo vel miniſtro vel familiari. Ruri tum fuiſſe illum intelligimus.

Sæpe diuque.] Nempe, ut ad Brutum lib. 2 Epiſt. 16. ſcribit Cicero, *permagni intereſt, quo tempore Epiſtola reddatur. Nam quemadmodum qui ad nos intempeſtivè adeunt, moleſti ſæpe ſunt; ſic epiſtolæ offendunt non loco redditæ.*

2. *Signata volumina:*] Æquum eſt enim ut primo rei miſſæ aſpectu fruatur ille ad quem mittitur, præſertim ſi vir ſit primarius. Quod ſi quis præciperet aut per incuriam improbitatemve librarii vel tabellarii interciperet, munus vile & peſſum ire cenſendum.

Volumina.] Gall. *un rouleau de papiers.*

Vinni.] Is C. Vinnius Fronto dicitur vet. Comment.

3. *Si validus, ſi lætus erit.*] Cicer. mox cit. *Præcepi ei quem ad te miſi, ut tempus obſervaret epiſtolæ tibi reddendæ . . . . utrum cùm ſollicitudinis aliquid haberes, an cùm ab omni moleſtiâ vacuus eſſes.* Noſter lib. 2. Sat. 1. v. 18.

. . . . . Niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem.

Si denique poſcet.] Hinc apparet expetita ab Auguſto fuiſſe ea carmina, quæ Horatius per Vinnium mittebat. Itaque mandat Vinnio, ut ſiſtat ſe decenter coram Principe, expectetque pauliſper dum ſuo nomine ſalutatus Cæſar ultrò quærat, num ab eo ſint delata quæ popoſcerat.

4. *Ne ſtudio noſtri pecces, &c.*] Quiſquis vel non opportunè, vel ineptè rem molitur, perdit. Pindarus egregiè: ὁ δὲ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφάν: *opportunitas omnis rei ſummam, caput, perfectionem continet.* Pyth. Od. 9

6. *Si te forte gravis, &c.*] Nihil

Abjicito

Abjicito potius, quàm quo perferre juberis,
Clitellas ferus impingas, Aſinæque paternum
Cognomen vertas in riſum, & fabula fias.
Viribus utêris per clivos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimul ac perveneris illuc,
Sic poſitum ſervabis onus: ne forte ſub ala
Faſciculum portes librorum, ut ruſticus agnum;
Ut vinoſa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ:
Ut cum pileolo ſoleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te ſudaviſſe ferendo
Carmina, quæ poſſunt oculos aureſque morari

INTERPRETATIO.

projice magis, quàm ruſticè protrudas ſarcinam illuc *quo deportare imperavi: ſicque patris* tui *Aſina cognomen traducas in ludibrium, & fabula fias. Contende per colles, fluvios, lacunas,* Cùm autem *eò deveneris feliciter quò tendis, hunc in modum faſciculum pone: ne ſub brachio codices* meos *deferas, ut agreſtis agnum; ut bibax Pyrrhia ſphærulas lanæ furto ablata, ut plebeius conviva ſoleas ac pileum.* Præterea *ne obvio cuique effutias, te magno labore portaſſe carmina oculos & aures*

ANNOTATIONES.

age omnino potiùs quam temerè & inconſideratè quidquam agas coram auguſtiſſimo Imperatore. Cave ne delatum munus parum decorè tradas; aut ſtolidè feſtinando, aut præpropere mandatis perfunctum eſſe cupiendo.

8. *Clitellas.*] Thecas librorum. Alludit ad Aſinæ cognomen, ut & in ſequentibus.

Ferus.] Præceps, inurbanus, ſtupidus.

Impingas.] Solent aſini grave moleſtumque ſibi onus excutere, & in terram impingere.

Aſinaque paternum, &c.) Patet Vinnii *Aſina*, hinc Vinnius *Aſella* cognomen habuere.

10. *Viribus uteris per clivos.*] Viriliter ac ſtrenuè aſcendes ſuperabiſque ardua loca urbis ſeptem collibus inædificatæ, ut ad ædes Auguſti pervenias in monte Palatino conſtitutas.

Lamas.] Fluvii foſſas, vel majores lacunas aquam pluviam continentes. ἀπὸ τῦ λαιμοῦ, quia vorago viarum eſt, ſeu foſſæ fluviorum. Hinc quoque dictæ ſunt lamiæ puerorum voratrices. Hæc vet. Interp. Alii tamen aliter de iſtis. Ennius

Silvarum ſaltus, latebras, lamaſque lutoſas.

11. *Victor propoſiti ſimul ac, &c.*] Cùm propoſitum finem adeptus eris, ac perveneris ad Auguſti palatium.

12. *Sic poſitum ſervabis onus, &c.*] Decenti aptoque geſtu libros defer in manibus, non autem ſub brachio.

Pyrrhia.] Nomen eſt ancillæ, in fabula quadam Titinii: quæ furata lanæ glomos ita geſtavit, ut deprehenſa ſit. Ita vet. Schol.

15. *Ut cum pileolo ſoleas.*] Ut vicinus ex eadem tribu ad cœnam invitatus pileolum ac ſoleas portat, indeque reportat, nempe tenens ſub axillâ. Ex iſto loco patet, pileolum habuiſſe veteres conviviis proprium ac peculiarem; qualem etiamnum plerique noſtrates interdum aſſumunt inter epulandum, velut aptiorem, leviorem, commodiorem. De *ſoleis* dixi ad Sat. 8, lib. 2.

Cæſaris. oratus multâ prece, nitere porro.
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

INTERPRETATIO.

Auguſti oblectare idonea. Etiam atque etiam rogatus perge ultrà. Ito, vale: ne vacilles, aut præceptorum quidquam *prætermittas.*

ANNOTATIONES.

18. *Oratus multâ prece nitere porrò.*] A me toties rogatus, ô Vinni, diligenter ac ſedulò exequere & perfice quod præcepi. Alii ſic: Etſi fortè curioſus quiſpiam oret te percuncteturque, quid rei ſit propter quam veneris; ne immorare, ne obſequere; imò abi quamprimùm.

19. *Cave ne titubes, &c.*] Conſtanter age: quæcunque verò docui te ſæpe verbo, & nunc ſcripto hoc, accurate obſerva.

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Illum reprehendit, quod habitationem urbis deſideret.

VIllice ſilvarum & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos ſolitum Barjam dimittere patres;

INTERPRETATIO.

O *Procurator nemorum & prædii me mihi reſtituentis, quod tu ſpernis, quinque* licet *familiis habitatum, & probos quinque ſenes Barjam mittere*

ANNOTATIONES.

1. *Villice ſilvarum, &c.*] Hujus Epiſtolæ argumentum convenit cum ſeptimâ & decimâ, at diversè tractatur.

Villice.] Villæ cuſtos, aliiſque ſervis ſibi ſubditis agrorum colendorum opus diſpenſans. Varro lib. 1. de re ruſt. cap. 11. *Villicus agri colendi causâ conſtituitur; appellatusque à villâ, quod ab eo in eam convehuntur fructus, & evehuntur cum veneunt.*

Mihi me reddentis.] Urbanæ ſcilicet occupationes me mihi præripiunt, inquit Poëta: at mihi me reddit ruris ſolitudo, otium, tranquillitas; ubi memetipſo frui videor, ac meus eſſe. nam Romæ ſum Mœcenatis & amicorum. Vide ſuprà Epiſt. 7.

Agelli.] Is ſitus erat ultra Tibur, ad octavum ab urbe lapidem in viâ Valeriâ. Poſtea Epiſt. 16.

2. *Habitatum quinque focis.*] Amplum ſatis & ſufficientem ad habitationem quinque familiarum, ſervilium nempe.

3. *Quinque bonos ſolitum, &c.*] Bonos homines ætatis provectæ, quin-

Certemus, ſpinas animóne ego fortius, an tu
Evellas agro, & melior ſit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas & cura moratur
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter; tamen iſtuc mens animuſque
Fert, & amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus uterque locum immeritum cauſatur iniquè.
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.

INTERPRETATIO.

conſuetum; contendamus utrum ego diligentiùs ex *animo* meo *vepres evellam, an tu* ex *agro*; atque *utrum plus valeat Horatius, an* ejus *prædium. Etſi me* Romæ *detinet caritas & amor Lamia fratrem deſiderantis, & ſic eum* morte *præreptum dolentis, ut nihil ſolatii admittas; attamen eò me impellit mens & animus, & exoptat frangere repagula ſpatiari impedientia. Ego felicem appello degentem ruri; tu contrà in urbe commorantem. Scilicet qui alienam conditionem cupit, propriam odit. Fatuus uterque improbè criminatur locum innoxium.* Imò *accuſandus eſt animus, qui ſe nunquam deſerit.*

ANNOTATIONES.

que familiarum capita, ſervos frugi; qui Barjam mittebantur ad nundinas; venaleſque fructus eò convehebant. Varro ante cit. Alii interpretantur homines grandes natu mitti ſolitos ad lites in Barjâ dirimendas: imo & Senatores Romam interdum accitos. Verùm auſcultandus magis Theod. Marcilius ſic ſcribens in hunc Horatii locum: *Non injucunda ſtultitia eſt narrantium hic de quinque Senatoribus, & quaſi Patribus conſcriptis, qui ex Horatii agello Barjam venientes de ſummâ Sabinorum Rep. deliberent.*

Barjam.] Al. *Varjam.* oppidum Sabinorum ad fluvium Anienem.

4. *Certemus ſpinas, &c.*] Videamus an tu diligentius agrum colas, an ego animum, utrum ego ſtudioſiùs curas mentem pungentes reſecem, quam tu vepres herbaſque inutiles noxiaſque ex agro evellas.

5. *Melior ſit Horatius an res.*] Ego certè melior, inquit Horatius, quia memet excolere ſtudeo: res verò deterior; quia parum curas & colis, ô villice, quam faſtidis.

6. *Me quamvis Lamiæ. &c.*] Quanquam ego Romæ detineor, & validiſſimo amoris in Lamiam vinculo conſtringor; mens mea tamen quærit evadere, perpetuoque tendit tus & in villam.

Lamiæ pietas.] Vide lib. 3. Od. 17.

8. *Iſtuc.*] In agrum meum Sabinum, unde tu in urbem redire perperam cupis.

9. *Amat ſpatiis obſtantia. &c.*] Hinc ſæpius impedimenta quælibet excutio, frango, tranſilio; ut libertate, otio, meque ipſo fruar apud villam meam; ac ſpatier tantillum, animumque reficiam urbani tumultûs pertæſum.

Clauſtra.] Metaph. à circo, in quo certis clauſtris detinebantur equi, donec liceret ſigno dato apertoque ſtadio decurrere.

12. *Locum immeritum cauſatur iniquè.*] Nec enim locus animi eſt cauſa inquieti: ſed ipſe animus parum ſanus haud quieſcit ubi maximè quietus eſſe deberet.

13. *Qui ſe non effugit.*] Adeoque ſecum defert ſemper fomitem perturbationum, quocunque migret, & quamvis loca mutet. Vide lib. 2. Od. 16. v. 20.

Tu mediaſtinus tacitâ prece rura petebas:
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis; & diſcedere triſtem,
Quandocunque trahunt inviſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconvenit inter
Meque & te. nam quæ deſerta & inhoſpita teſqua
Credis, amœna vocat mecum qui ſentit; & odit
Quæ tu pulcra vocas. fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis deſiderium, video; & quod
Angulus iſte feret piper & thus ocyus uvâ:
Nec vicina ſubeſt vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi: nec meretrix tibicina, cujus
Ad ſtrepitum ſalias terræ gravis. & tamen urges
Jam pridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, ſi decidit imber,

INTERPRETATIO.

Tu vile mancipium ſecretis votis rus exoptabas: Jam verò procurans villam expetis civitatem, & ſpectacula, & balnea. Me conſtantem eſſe noſti, ac mœſtum abire, quoties moleſta negotia Romam revocant. Haud iiſdem rebus *delectamur: hinc ego tuque diſſentimus. Etenim quæ deſerta, aſpera, & inhabitabilia* loca *vocas, ea grata putat quiſquis mecum ſentit; & averſatur quæ tu jucunda exiſtimas. Tibi ganea & lauta popina injiciunt cupiditatem urbis, ſcio; & quod hic agellus producet thus & piper citius* quàm *uvas: nec propè adeſt taberna, quæ vinum tibi ſuppeditet; neque meretrix tibicina, cujus ad cantum ſaltes terram graviter* pulſans*: ac nihilominus exerces agros dudum incultos; & curas bovem otioſum, ſaturaſque foliis decuſſis. Porrò deſidis laborem auget*

ANNOTATIONES.

14. *Mediaſtinus.*] Servus in medio ſtans ad viliſſima quæque miniſteria paratus. Quod mox dicitur *optare balnea*, favet iis qui *mediaſtinum* appellari volunt, quod mediis in balneis, ſeu in medio lavantium ſtet ad quæque ſervitia promptus. quanquam illud *ſtinus* mera videtur eſſe productio vocis, ut in *clandeſtinus*.

19. *Teſqua.*] Loca ſemota, edita, aſpera, agreſtia, inculta, ſuo ſitu ac ſilentio horrorem ſacrum incutientia; hincque peragendis myſteriis vel captandis auguriis apta & conſecrata. Proinde quidam ſcribunt *teſca*, quaſi *tueſca*, à tuendis ſacris. Varro 6. de Ling. Lat. Feſt. loca denſam umbram facientia eſſe *teſqua*, ait Scaliger.

23. *Angulus iſte.*] Exiguus iſte meus ager Sabinus.

Feret piper, &c.] Adunaton.

25. *Meretrix tibicina.*] Utplurimum tibicinas fuiſſe meretrices alibi notavimus.

26. *Terræ gravis.*] Saltatione ſeu tripudiatione tudi, agreſti, ruſticâ, inconcinnâ. Vide lib. 3. Od. 18.

Et tamen urges.] Ironicè. negligebas enim villicus iſte faſtidioſus hæc quæ hic enumerantur ſane ad villæ procurationem facienda.

28. *Disjunctum.*] Jugo ſolutum, ab altero bove compare ſuo dejunctum.

29. *Addit opus pigro rivus, &c.*] Longè profecto major eſt opera laborque in moliendo novo aggere per tot

Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid noſtrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ nitidique capilli;
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci;
Quem bibulum liquidi mediâ de luce Falerni;
Cœna brevis juvat, & prope rivum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet; ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat, non odio obſcuro morſuque venenat,
Rident vicini glebas & ſaxa moventem.
Cum ſervis urbana diaria rodere mavis.
Horum tu in numerum voto ruis. Invidet uſum

Interpretatio.

rivus, ſi pluvia decidat, conſtipato aggere prohibendus ne expoſitum devaſtet pratum. Diſce modò quid conſentire nos impediat. Me *quem* olim *ſubtiles veſtes & crines uncti delectavere, quem noſti abſque muneribus fuiſſe dilectum Cynaræ avaræ, & à meridie Falernum potaſſe, delectat* modò *frugalis cœna, & ſomnus in gramine juxta rivum.* *Neque* verò jam *pudet nugatum fuiſſe, ſed nugas non abdicare. Ibi mea bona invidis oculis nemo diminuit, nec ſecretis inimicitiis & dicteriis depravat,* vicini autem *approbant verſantem glebas & lapides. Tu cum mancipiis urbana diaria comedere expetis. His adjungi vehementer exoptas.* Atqui *verſu-*

Annotationes.

rentem aquam deſtructo, quam fuiſſet in vere muniendo & conſtipando. Quod ſi facere pigeat, rivus imbribus repentinis auctus eluvione ſuâ & exundatione proximum pratum devaſtabit.

32. *Tenues togæ, &c.*] Juvenili ætati convenientes.

33. *Cynaræ.*] De eâ lib. 3. Od. 13. & lib. 4. Od. 1.

Rapaci.] Quaſi vorago eſt meretrix, ut dictum eſt in Sat. 2. lib. 1.

34. *Quem bibulum, &c.*] Quem optimi vini appetentem ſcis intemperanter compotaſſe à meridie in multam noctem. Luxurioſi hoc faciebant. contrà ſobrii non ante horam tertiam, aut etiam ſeriùs, cœnam adibant.

36. *Non incidere ludum.*) Finis enim aliquando ponendus inſaniæ juvenili. Juvenal. Sat. 8. v. 165.

. . . . . . *breve ſit quod turpiter audes.*

37. *Non iſtic obliquo.*] Rure in Sabinis nemo mihi invidet, aut maledicit, aut nocere conatur. Imo vicini gaudent cernentes me tractantem ruſtica inſtrumenta, ligone moventem ceſpites, protrudentem ſaxa, &c.

40. *Cum ſervis urbana, &c.*] Tu abundanti victu dudum potitus, quaſi magiſter in villa meâ aliis ſervis imperans, honeſtæ hujus præfecturæ jam pertæſus, optas Romæ eſſe, ibique tenuiter victitare è dimenſo in quamque diem cibo, qualis in urbe ſervis attributis ſolet. Vide J. Lipſ. Elect. lib. 2, c. 15. Cæl. Rhodig. lib. 7. c. 31. & lib. 15. cap. 17 & ſeq.

41. *Invidet uſum lignorum, &c.*] Tu ſervis urbanis aſcribi & annumerari geſtis. Contrà urbanus *calo*, qui foras it lignatum. &c. *tibi invidet uſum* & facilitatem habendi ligna, pecudes, olera. Adeoque alienam quiſque conditionem diligit, ſuam odit: quia ſuæ perſentit incommoda, non autem alienæ,

Lignorum & pecoris tibi calo argutus & horti.
Optat ephippia bos piger : optat arare caballus.
Quam ſcit uterque, libens cenſebo exerceat artem.

INTERPRETATIO.

tus calo tibi invidet uſum lignorum & pecudum & hortuli. Sic *bos iners ephippia, equus aratrum deſiderat.* Ego verò *edicam, ut quiſque ultrò colat artem quam novit.*

ANNOTATIONES.

42. *Calo.*] Græci lignum κᾶλον dicunt : hinc ſervus lignis quærendis & ſubminiſtrandis deputatus, dictus *calo* quaſi *lignarius*, ſeu lignator quo præcipuè vocabulo intelligi ſolet militum ſervus, iis præbens & portans ligna ſeu ligneas clavas. Feſt. Pomp. Non. Marcell. Latinam verò aſſignat originem Servius, in Æneid. 7. Ita ſcribens : *calas dicebant majores noſtri fuſtes. quos portabant ſequentes dominos ad bellum : unde & calones dicti.* Lucil. *Scinde puer calam, ut caleas*; id eſt; ſerve, frange fuſtem, ſeu lignum, fac focum, accende ignem.

43. *Optat ephippia bos.*] Proverb. in eos qui ſui muneris officia & onus impatienter ferunt, aliena verò temerè appetunt.

Ephippia.] ἐφίππιον, ſtratum ſive ſella equi, apud Xenophontem.

44. *Quam ſit uterque. &c.*] Quæ cum ita ſint, & cum ſuo quemque muneri incumbere expediat, villicus ruſ colat : calo maneat in urbe. &c. Cic. Tuſc. 1. n. 41 *bene Græcorum proverbio dicitur :*

Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Percunctatur de Velia & Salerno, deque rebus ad jucundè vivendum idoneis.

QUæ ſit hyems Veliæ, quod cælum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi Bajas
Muſa ſupervacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inviſum, gelidâ cum perluor undâ
Per medium frigus. Sanè myrteta relinqui,

INTERPRETATIO.

O Vala, tuum eſt nobis perſcribere, noſtrum verò tibi credere perſcribenti: qualis ſit hyems apud Veliam; qualis aer apud Salernum: quales homines utriuſque regionis; & qua via: (Etenim Antonius Muſa Bajas haud mihi utiles eſſe dicit; *me verò illis efficit odioſum, quando frigidâ aquâ perfundor rigente frigore. Certè deſeri myrteta,*

ANNOTATIONES.

1. *Quæ ſit hyems, &c.*] Conſilio medici profecturus Veliam & Salernum Horatius, lippitudinis curandæ causâ; ſignificat quærere ſe pariter ſalubritatem atque delicias.

Velia.] Lucaniæ oppidum eſt maritimum, olim *Helia*, Plin. lib. 3. cap. 5. Virgil. Æneid. 6.

Portuſque require Velinos.

Vide Gell. lib. 10. cap. 16.

Quod cælum.] Interrogat quæ ſit temperies aëris, & quæ hyemis aſperitas illic ubi hyematurus erat.

Vala.] Is dicebatur C. Numonius Vala, aut Vaala.

Salerni.] Urbs eſt Lucaniæ, ad Tyrrheni maris littus, dicta à copiâ ſalis: portum ſatis capacem etiamnum oſtendat.

2. *Bajas.*] Vide lib. 2. Od. 18.

3. *Muſa.*] Antonius Muſa medicâ arte clarus, ex quo Auguſtum ancipiti morbo laborantem ſanaverat; ab eo non tantùm ingenti pecuniâ donatus, ſed & ſtatuâ juxta ſignum Æſculapii erectâ: nec non ipſi quamvis liberto, imo & quibuſcunque medendi artem profeſſis conceſſo jure annuli aurei. Dio lib. 53. Sueton. Octav. cap. 59. & 81.

Supervacuas.] Acrioris pituitæ in oculos defluxu vehementer affectus Poëta noſter ſolebat proficiſci Bajas ad lavacra calida: Verùm Ant. Muſa contrariis utendum remediis auctor fuit, juſſitque ablutiones quærere frigidas, quibus defluens humor retunderetur. Pari ſcilicet modo Auguſtum calidis fruſtra uſum ille frigidis curaverat. Plin. lib. 29. cap. 1. *Antonius Muſa Auguſtum contrariâ medicinâ gravi periculo exemerat.* Sueton. cit. cap. 81. Octav. *diſtillationibus jocinore vitiato ad deſperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi neceſſariò ſubiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auctore Antonio Muſa.*

5 *Myrteta.*] Amœna loca myrtis conſita apud Bajas.

Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris;
Qui caput & ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabioſque petunt & frigida rura.
Mutandus locus eſt, & diverſoria nota
Præteragendus equus. quo tendis? non mihi Cumas
Eſt iter, aut Bajas; lævâ ſtomachoſus habenâ
Dicet eques. ſed equi frenato eſt auris in ore.)

INTERPRETATIO.

& poſthaberi aquas *ſulfuratas exiſtimatas ſanare morbum nervos præpedientem. dolet oppidum invidens ægrotis qui non verentur caput & pectus ſubjicere aquis Cluſinis, perguntque Gabios & in frigidas regiones.* Itaque *locum mutare oportet, equumque agere ultra diverſoria cognita. Quo pergis? haud Cumas vel Bajas contendo: inquiet iracundus eques frenum ad lævam* torquens. *Verumenim auriculæ eſt in ore frenate equi.*)

ANNOTATIONES.

6. *Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum ſulphura.*] Sulphuratas aquas ibidem ſcaturientes non longe ab Averno lacu, quibus curari dicitur morbus articularis, *ceſſare* faciens *nervos*, id eſt præpediens uſum & motum articulorum atque nervoſum.

7. *Vicus gemit.*] Bajani indignantur contemni ſuos fontes toto orbe celebres, ſuaſque myrtos relinqui. Plin. lib. 11. c. 2. *Emicant benignè & paſſim in plurimis terris aquæ, alibi calidæ, alibi frigidæ, alibi unctæ . . . alibi tepidæ, auxilia morborum conferentes . . . . . nuſquam tamen largiùs quàm in Bajano ſinu. nec pluribus auxiliandi generibus; alia ſulphuris. alia aluminis, alia ſalis, alia nitri, alia bituminis. nonnullæ etiam acidâ ſalſâve miſturâ . . . . . nervis proſunt, pedibuſque, &c.*

8. *Qui caput & ſtomachum ſupponere.*] Ex ægris enim alii medicantes illas aquas bibunt, alii in iis lavantur, alii partes affectas v. g. caput, ventriculum, renes, ſtillicidiis aquam ejuſmodi affundentibus ſupponunt unâ horâ per dies aliquot.

9. *Fontibus Cluſinis, &c.*] Aquis frigidis ad Cluſium Etruriæ oppidum.

Gabioſque petunt.] Urbs iſta Latii, in viâ Præneſtinâ, ferè media Romam inter & Præneſte. Virgil. Æneid. 7.

> . . . . *quique arva Gabinæ*
> *Junonis, gelidumque Anienem, &*
> *roſcida rivis.*

Illic verò ſalubres aquas fuiſſe, teſtatur Strabo lib. 5. *Per hanc planitiem Anio decurrit; & aquæ frigidæ dictæ Albulæ multis è fontibus manant variis ad morbos tum bibentibus ſalutares, tum ſedentibus infuſæ.*

10. *Mutandus locus eſt.*] Jubente medico relinquendæ ſunt Bajanæ deliciæ; pergendumque Veliam aut Salernum; ut lippientibus oculis mederi poſſim. Plin. cit. lib. 31. c. 2. *Capiti, auribuſque privatim medentur. oculis verò Ciceroniana aqua . . . . . . In Ænariâ inſulâ calculoſi. . . . . . Idem contingit in Velino lacu potantibus, &c.*

11. *Quo tendis?*] Verba ſunt Horatii ad equum ſuum.

Cumas.] Urbs eſt Campaniæ maritima, antro Sibyllæ celebrata: Bajis proxima.

12. *Levâ ſtomach. habenâ.*] Neapolim indeque Veliam aut Salernum euntibus ad dextram ſunt Bajæ. avertendo igitur equo flectenda erat ad ſiniſtram habena.

13. *Equi frenato eſt auris in aure.*] Equus non verbis ſed freno docetur per-

Major

Major utrum populum frumenti copia paſcat,
Collectoſne bibant imbres, puteoſne perennes
Dulcis aquæ. nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo poſſum quidvis perferre patique.
Ad mare cum veni, generoſum & lene requiro;
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque meum, quod verba miniſtret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros;
Utra magis piſces & echinos æquora celent;
Pinguis ut inde domum poſſim Phæaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere par eſt.
Mænius ut rebus maternis atque paternis

INTERPRETATIO.

Uter populus majore tritici abundantiâ nutriatur: an pluvias collectas potent, an aquas dulces è fontibus perpetuò manantibus. Etenim ſperno vina iſtius regionis. In *villâ* quidem *meâ quodlibet valeo tolerare ac ſuſtinere: at tùm deveni ad mare, deſidero vinum generoſum ac lene, quod pellat ſollicitudines, quod in venas fluens ingentem fiduciam meæ menti conferat, quod verba ſuppeditet, quod me juvenem gratum reddat Lucanæ meretrici. Utra regio plures lepores, utra apros alat; utrum mare meliores piſces & echinos habeat: ut illinc demum redire queam obeſus & Phæax. Quemadmodum Mænius patrimonio devorato faceſ*

ANNOTATIONES.

ciſſerque quo ſit eundum.

14. *Major utrum populum, &c.*] Repetendus hîc & paſſim verſus 25. *Scribere te nobis . . . . par eſt,* ſcilicet, *major utrum populum, &c.* Adverte ergo, Lector, hyperbaton longiſſimum.

Utrum populum.] An Velienſem, an Salerninum.

15. *Collectoſne imbres.*] In ciſternis.

18. *Ad mare cum veni.*] Ad aliquam urbem maritimam.

19. *Quod curas abigat, &c.*] Vide lib. 1. Od. 18. &c.

20. *Animumque.*] Vini calor ſpiritus vitales excitat accenditque, hincque animum pariter.

Quod verba miniſtret.] Epiſt. 5.

Fecundi calices quem non fecere diſertum?

21. *Commendet amicæ.*] Hilarem & facetum præſtando. Apage hinc aliam interpretationem.

22. *Tractus uter.*] Velinus, an Salerninus.

23. *Echinos.*] De his libro 2. Satira 4.

24. *Pinguis ut inde, &c.*] Ut ex iſtis regionibus poſſim redire non ſolum oculis ſanus, ſed & toto corpore nitidus, pinguis, & bene curatâ cute. Gall. *gros & gras, dans l'enbonpoint.*

Phæax.] Inſtar Phæacum: de quibus ſuprà Epiſt. 2. v. 29.

25. *Accredere.*] Hac etiam voce utitur Lucretius. l. 3.

Facilè hoc accredere poſſis.

26. *Mænius ut, &c.*] Fab. Mænius Pantolabus, gurges & vorax, de quo jam antea non ſemel. lib. 1. Sat. 3. Hic nonnulli dividunt, alteramque Epiſtolam faciunt, ſed perperam. Deinceps enim explicat Horatius quod ſupra dixit v. 17. & ſeq.

Fortiter abſumptis, urbanus cœpit haberi;
Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret;
Impranſus non qui civem dignoſceret hoſte;
Quælibet in quemvis opprobria fingere ſævus;
Pernicies, & tempeſtas, barathrumque macelli;
Quidquid quæſierat, ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil
Aut paullùm abſtulerat, patinas cœnabat omaſi
Vilis & agnini, tribus urſis quod ſatis eſſet.
Scilicet ut ventres lamnâ candente nepotum
Diceret urendos correctus, Mænius idem

INTERPRETATIO.

eum ſe exhibuit: paraſitus ille vagabundus, cui certa non eſſet culina: qui famelicus civem ab hoſte non diſtingueret: in quemlibet verò contumelias quaſque dirus confingeret: damnum, procella, & gurges macelli, quodcunque lucratus erat ventri avido largiebatur. Porrò *iſte cùm parum aut nihil obtinuerat à luxuria patronis & formidoloſis, cœnabat è lance plenâ vervecinis extis craſſioribus quantum ſufficeret tribus urſis.* Adeo *nimirum ut emendatus aſſeveret helluonum ventres ardente lamina eſſe inurendos. Ipſe Mænius cùm in fumum*

ANNOTATIONES.

27. *Urbanus.*] Lepidus, feſtivus, ut ad menſas divitum facilè admitteretur.

28. *Scurra vagus.*] Modò huc modò illuc cœnam mendicans & captans per facetias.

Præſepe.] Metaph. Eſt enim propriè locus præſeptus, in quo pecudes ſtabulantur: & per ſynecd. linter in quo pabulum jumentis apponitur.

29. *Impranſus.*] Theod. Marcilius interpretatur, bene pranſus, ſatur, temulentus.

30. *Qualibet in quemvis, &c.*] Qui fame quaſi furore quodam percitus omnes obvios impetebat, maledico dente carpebat, probris inceſſebat.

31. *Pernicies & tempeſtas. &c.*] Univerſa macelli edulia abradens, rapiens, vaſtans, quaſi tempeſtas; & abſorbens, quaſi vorago & βάραθρον.

33. *Ubi nequitia fautoribus, &c.*] Mænius iſte cùm nihil fuerat venatus apud divites luxuriam ſuam fovere & alere ſolitos, eique faventes, utpote ſimiliter luxurioſos.

Timidis.] Avaris, ſumptum facere timentibus: vel ſcurrilem nequititiam & maledicentiam reformidantibus; qui cibos interdum offerebant, ne dicteriis ejus lancinarentur.

34. *Patinas cœnabat omaſi.*] Vili qualibet eſcâ contentus domi cœnabat. Quid. leg. *tabulas*. ut ſit *tabula* lancis genus planum.

Omaſi.] Craſſior ventriculi pars adipata. Gall. *des trippes, des freſſures.* Al. caro bubula pinguior.

35. *Agnini.*] Al. *agnina*, ſup. carnis.

Urſis.] Quod animal ingens & vorax.

36. *Scilicet ut ventres, &c.*] Menius vili cibo expletus domi, *correctus*, & agnoſcens naturam haud egere lautioribus alimentis, luxuriam ipſe ultrò damnans aiebat, luxurioſos eſſe diſperdendos. Vel, *correctus*, eruditus propriâ experientiâ & egeſtate, quam ſibi per luxurioſum victum conflaverat.

37. *Correctus. Menius idem.*) Quidam leg. *correptus Beſtius. idem quicq. &c.* hoc ſenſu: Beſtius avarus a Mænio luxurioſo ſordidæ parcitatis accuſatus & acriter *correptus*, præ irâ & indignatione dicebat, *urendos nepotum ventres laminâ candente.* Beſtii avaritiam carpit. Perſ. Sat. 6.

Mænius idem quicq. &c.) Ille qui

Quidquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem; Non hercule miror,
Aiebat, ſi qui comedunt bona, cùm ſit obeſo
Nil melius turdo, nil vulvâ pulcrius amplâ.
Nimirum hic ego ſum. nam tuta & parvula laudo,
Cum res deficiunt; ſatis inter vilia fortis.
Verùm, ubi quid melius contingit & unctius, idem
Vos ſapere, & ſolos aio bene vivere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

INTERPRETATIO.

& favillam redegiſſet ſi quid opimum captaverat, dicere erat ſolitus : *Haud equidem miror ſi nonnulli facultates abſumant, quandequidem nihil jucundius eſt pingui turdo, nihil ſuavius prægrandi vulvâ. Talis nempe ſum ego. quippe laudo ſecura & exigua, quando opes deſunt, ſat conſtans inter parva. At quando præſtantius aliquid & lautius nactus ſum*, tum *ipſe vos dico ſapere & ſolos beatos eſſe. qui habetis opes bonis prædiis ſtabilitas.*

ANNOTATIONES

domi tenui victu contentus erat, quando lautiores nactus dapes deglutierat, exquiſito ſapore affectus aiebat : haud miror quod opes abſumant aliqui, ut delicatiora comedant obſonia.

41. *Obeſo nil melius turdo.*] Martial. lib. 13. Epigr. 92. inter aves turdo primam ſaporis gloriam adjudicat. Perſ. Sat. 6. v. 24.

tenuem ſelers turdarum noſſe ſalivam.

Nempe Romæ catillones erant ſubtilis adeo palati, ut guſtu dignoſcerent turdorum ſapores varios, an ſilveſtres, an ex aviario; an mares, an feminæ. Vide ſuprà lib. 1. Sat. 5. & lib. 2. Sat. 2.

Vulva.] Jucundam palato & maximè delicatam primiparæ ſuis vulvam, teſtatur Plin. lib. 8. c. 51. & lib. 11. c. 37. Martial. l. 13. Epigr. 56.

Me materna gravi de ſue vulva capit.

42. *Hic ego ſum.* Menio ſimilis ſum : parvo & vili contentus, cum deſunt meliora, quando verò ſuppetunt lautiora, hæc ſanè haud ſperno, imo collaudo : & quibus opes atque iſtæ deliciæ adſunt, beatos cenſeo & prædico.

46. *Quorum conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.*) Cenſum habentes fundo certo ſtabilitum, villam proventus certos referentem, *opes fundatas atque optimè conſtitutas :* ut ait Cic. pro Rabirio. Idem pro Domo; *fundatiſſimæ familiæ ruina.*

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Deſcriptio villæ Horatianæ. Quis dicendus vir bonus?

NE percuncteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo paſcat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomiſne & pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, & ſitus agri.
Continui montes, niſi diſſocientur opacâ
Valle; ſed ut veniens dextrum latus aſpiciat Sol,
Lævum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid, ſi rubicunda benignè
Corna vepres & pruna ferant? ſi quercus & ilex
Multâ fruge pecus, multâ dominum juvet umbrâ?
Dicas adductum propiùs frondere Tarentum.

INTERPRETATIO.

NE quæras, ô bone Quincti, utrum *ager meus dominum frugibus nutriat, an baccis olea ditet, an fructibus, an vitibus ulmo circumdatis;* en tibi *verbosè deſcribam ſpeciem & ſitum prædii* mei. *Perpetui* ſunt *colles, niſi* quod *ſeparantur valle umbroſâ, ita ut ſol oriens aſpiciat latus dextrum, abeunte* verò *curru decedens tepefaciat ſiniſtrum; Temperatum* cœlum *laudaveris. Porrò ſentes producunt affatim rubra corna & pruna: quercus & ilices glandem plurimam pecoribus, & denſam umbram hero ſuppeditant. Diceres Tarentum propè adductum florere.*

ANNOTATIONES.

1. *Ne perc.*] Per inſinuationem agrum ſuum deſcribit Poëta: Deinde quis verè ſit vir bonus explicat: ubi Quinctium notat velut adulatoribus nimis credulum.

Quincti.] Is videtur eſſe Quinctius Hirpinus, cui eſt inſcripta Ode 11. lib. 2.

5. *Continui montes, &c.*] Situs ille ſaluberrimus, vallis amœna ventis orientalibus & occidentalibus expoſita, à meridie verò & ſeptentrione duobus collibus defenſa: quæ porrò temperatâ fruatur aurâ, & fonte irrigetur cujus aquæ infirmo capiti alvoque medeantur.

6. *Valle.*] Hæc *Uſtica* dicebatur, ut volunt quidam. Cruquius verò opinatur nomen hoc fuiſſe potiùs propinqui montis, cui ex adverſo immineret Lucretilis mons, de quo Lib. 1. Od. 17.

11. *Tarentum.*] Urbem prorſus jucundam & voluptariam, quam ſæpius commendat Horatius. Lib. 1. Od. 28. Lib. 2. Od. 6. l. 3. Od. 5.

Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (ſi credis) amœnæ,
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.
Tu rectè vivis, ſi curas eſſe quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus quàm tibi credas,
Neve putes alium ſapiente bonoque beatum:
Neu ſi te populus ſanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules, donec manibus tremor incidat unctis.

INTERPRETATIO.

Interluit quoque fons aptus nomen rivo tribuere, quo neque frigidior nec limpidior Hebrus Thraciam irrigat; capiti malè affecto, pariter & ventri ſaluber. Grata hæc latibula, quin & ſi fidem habes, jucunda ſanum tibi me faciunt menſe Septembri. Tu rectè vivis, ſi ſtudes eſſe qualis diceris. Te felicem dudum prædicamus omnes Romani. At metuo ne alii de te plus credas quàm tibimetipſi: neve exiſtimes felicem diverſum à probo & ſapiente; ac, ſi te ſanum & bene habentem dicat populus, ne ſecretam febrem celes circa horam cœnæ, uſquequò tremulæ fiant manus unctæ.

ANNOTATIONES.

12. *Fons etiam rivo.*] Blanduſia nempe fons in finibus Sabinorum apud Mandelam pagum. De illo lib. 3. Od. 13. *rivus* autem *Digentia* vocabatur, atque in Tiberim defluebat per Farfarum flu. & Vacunæ fanum. Vide poſtea Epiſt. 18. v. 104.

Dare nomen idoneus.] Tam abundantes aquas ei rivo præbens, ut inter fluvios Sabinorum digentia numeretur & nominetur.

13. *Thracam.*] Vide lib. 1. Od. 25.

Hebrus.] Ingens Thraciæ fluvius, de quo jam ſuprà Epiſt. 3. & cit. Od. 25. lib. 1.

15. *Hæ latebræ dulces, &c.*] Autumno ineunte ſecedens in hanc villam meam, à morbis tunc frequentibus me vindico. Juvenalis *lethiferum Autumnum* dicit, Sat 4. v. 56. ex Hippoc. & Galen. Id. Sat 6. v. 516.

> . . . *metuique jubet Septembris & Auſtri*
> *Adventum.*

17. *Tu rectè vivis, &c.*] Cic. Offic, 2. n. 43. *Præclarè Socrates hanc viam ad gloriam proximam & quaſi compendiariam dicebat eſſe, ſi quis id ageret ut qualis haberi vellet, talis eſſet.*

19. *Sed vereor ne cui de te plus quàm tibi credas.*] Imitatus Perſius Sat. 4. v. 46.

> . . . *Egregium cùm me vicinia dicat,*
> *Non credam?*

21. *Neu ſi te populus, &c.*] Perſ. mox cit.

> *Nequicquam populo bibulas donaveris aures.*
> *Reſpue quod non es. tollat ſua munera cerdo.*
> *Tecum habita; & noris quàm ſit tibi curta ſupellex.*

22. *Occultam febrem diſſimules, &c.*] Vereor ne vitia tibi certè non obſcura diſſimules & tegas, donec ea ipſe prodas incautus, aut vitioſo quopiam impetu abreptus, & patefactus qualis es: ſicut æger edendi appetens aſſerit ſe non

Mordeat opprobriis falſis, mutemque colores ?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret.
Quem, niſi mendoſum & mendacem ? Vir bonus eſt quis ?
Qui conſulta patrum qui leges juraque ſervat :
Quo multæ magnæque ſecantur judice lites :
Quo reſponſore, & quo cauſſæ teſte tenentur.
Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decorâ.
Nec furtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat
Servus : Habes pretium, loris non ureris, aio.
Non hominem occidi : Non paſces in cruce corvos.
Sum bonus & frugi : Renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, & opertum milvius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.

INTERPRETATIO.

afferat ; an percellar falſis iſtis *criminationibus, aut expalleſcam ? Inanis gloria delectat, & falſa contumelia exterret, ecquem, niſi vitioſum & fallacem ?* Age : *quis eſt vir probus ? Qui edicta, qui leges & inſtituta majorum obſervat : quo judice dirimuntur plures & graves controverſiæ : quo adſtipulatore quo teſtimonium perhibente cauſæ obtinentur. At iſtum cuncta familia omneſque vicini cognoſcunt intus flagitioſum,* quamvis *externâ ſpecie honeſtum.* Verumenimverò *ſi mihi ſervus dicat; haud furatus ſum, neque aufugi : reſpondebo; Mercedem tenes,* ſcilicet, *ſenticis minimè cæderis.* Si dicat ; *Neminem interfeci : reſpondebo :* Bene eſt, *haud in patibulo corvis eſcam præbebis.* Dicat : *Probus ſum & innocens e Venuſinus refragatur & contradicit. Quippe lupus aſtutus foveam timet, accipiter autem pedicam inviſam, & milvius uncum obtectum. Probi fugiunt peccatum* ob *ſtudium virtutis.*

ANNOTATIONES.

eſt, talis non ſit, licet dicatur.

40. *Mendacem.*] Qui ſe exhibet alium quàm ſit, videlicet bonum & ſapientem, cùm ſit turpis & ſtultus. Sunt qui legant *medicandum*, id eſt egentem medicaminibus Philoſophiæ, ad mores formandos aut emendandos.

Vir bonus eſt quis ?] Ex opinione & fatuâ vulgi ſententiâ, quiſquis videtur eſſe bonus, talis exiſtimatur & prædicatur. Itaque per ironiam deſcribitur qui falsò bonus cenſetur. Plato 2. de Rep. *Si opinio & fama vim affert veritati, & penes eam eſt vita beata principatus . . . . . ergo umbracula quædam & ficta virtutis ſpecies nobis eſt quærenda.*

46. *Nec furtum feci.*] Rem illuſtrat ſimilitudine.

48. *Non paſces in cruce corvos.*] Non affigeris cruci, quod ſervile pridem erat ſupplicium : nec tuum cadaver ibi pendens corvis pabulum erit.

49. *Renuit negat atque Sabellus.*] Ego Horatius contrarium aſſevero. Sabellis olim expulſis invecti ſunt coloni Romani, ac Venuſiam occuparunt. Vide lib. 2. Sat. 1. v. 36.

50. *Cautus enim, &c.*] Similitudine conglobatâ oſtendit ſervum haud poſſe dici bonum, eo quod abſtinet à peccando, metu pœnæ duntaxat.

52. *Oderunt peccare boni, &c.*] Bias dicebat : Non metûs ſed decori gratiâ

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit ſpes fallendi; miſcebis ſacra profanis.
Nam de mille fabæ modiis cùm ſurripis unum,
Damnum eſt, non facinus mihi pacto lenius iſto.
Vir bonus, omne forum quem ſpectat & omne tribunal,
Quandocunque deos vel porco vel bove placat,
Jane pater, clarè, clarè cùm dixit, Apollo,
Labra movet metuens audiri: Pulcra Laverna,
Da mihi fallere: da juſtum ſanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Quî melior ſervo, quî liberior ſit avarus,
In triviis fixum cum ſe demittit ob aſſem,

INTERPRETATIO.

Tu verò non peccabis metu ſupplicii, quod ſi latere ſperes, fas & nefas attentabis. Enimverò quando è mille modiis fabarum unum furaris, injuria ſic mihi quidem*, at non culpa minor* videtur. Nempe *vir* ille *honeſtus, quem forum univerſum & omnia tribunalia venerantur, quoties diis ſacrificat porcum aut bovem, poſtquam altâ* voce *pronuntiavit: Jane pater, vel, Phœbe; labia commovet audiri timens: Præclara Laverna, tribue mihi* ut *latere* poſſim; *concede* ut *exiſtimer integer & innoxius: crimina caligine, dolos autem nubilo obvela.* Certè *haud intelligo quâ ratione ſervo præſtantior aut liberior ſit avarus, quando in compitis ſe*

ANNOTATIONES.

abſtinendum à peccato. Cic. 1. de Leg. *Si non ipſe honeſto movemur, ut viri boni ſimus, ſed utilitate aliquâ aut fructu; callidi ſumus, non boni. Nam quid faciet in tenebris qui nihil timet niſi teſtem, vel Judicem?*

55. *Tu nihil admittes in te formidine pœna.*] Clemens Alexandrinus præclarè ſcribit, duo eſſe genera timoris: unum cui pudor junctus; quo timore bonum principem cives metuunt, & nos Deum timemus, & boni liberi parentes: alterum cui comes odium, quali afficiuntur ſervi erga dominos aſperos.

56. *Damnum eſt, non facinus, &c.*] Legunt plerique

Eſt damnum levius, ſed non facinus tamen, iſto.

quod nec ſtylum Horatianum ſapit, nec reperitur in ulla vetere membranâ.

57 *Vir bonus, omne forum, &c.*] Vir iſte bonus falsò à te & à vulgo exiſtimatus.

60. *Labra movet tacitus, &c.*] Videtur vult recta precari & orare ab Apolline vel Jano, ſed revera improbus improba precatur. Perſ. Sat. 2.

Mens bona, fama, fides; hæc clarè, & ut audiat hoſpes.
Illa ſibi introrſum & ſub linguâ immurmurat. O ſi
Ebullit patrui præclarum funus, &c.

Laverna.) Dea ſub cujus tutela erant fures, hinc laverniones dicti. Nomen vel a λαβεῖν, *capere*, quaſi *Laberna*, mutato b in v: vel à lavando, ſi *lavare* pro *furari*, veteres dixere: nam *levare* potiùs dixiſſe, alii affirmant: quod ſi ita eſt, *Laverna* dicta eſt pro *Levarna*. Alii deducunt à λάφυρα, *ſpolia*, ut *Laverna* dicatur pro *Laphurna*. quod minùs arridet. Alex ab Alex. lib. 4. cap. 26. ſic ſcribit. *Laverna furum Dea, in cujus luco, ut impunita eſſent furta, prædam fures ſortiri, & rapaciſſimum quemque immolare tradiderunt.* Huic erat ædes ſacra Romæ, & Lavernalis inde porta.

64. *In triviis fixum cùm ſe demittit ob aſſem.*] Cùm ad aſſem colligendum

Non

Non video. nam qui cupiet, metuet quoque. porro,
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augendâ feſtinat & obruitur re.
Vendere cum poſſis captivum, occidere noli.
Serviet utiliter. ſine paſcat durus, aretque;
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonæ proſit, portet frumenta penuſque.
Vir bonus & ſapiens audebit dicere; Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. Tollas licet. In manicis &

INTERPRETATIO.

inclinat propter aſſem defixum. Etenim quiſquis appetet etiam timebit. Qui verò inter metum vitam ducit, hunc liberum nunquam cenſebo. Amiſit arma, ſtationem virtutis reliquit quicunque in opibus amplificandis laborat atque opprimitur. Quandoquidem ſervum licet venumdare, cave ne interficias. utile miniſterium exhibebit. permitte ut armentoſus greges *paſcat*, agros *colat*, *navigationem exerceat, ac negotiando hyemem in medio mari traducat. annonam promoveat, triticum & obſonia convehat.* Tandem *vir probus & ſapiens non verebitur* ita *loqui. ô Pentheu rex Thebarum quid me adiges innexum ſuſtinere ac ſubire? Bona ſpoliabo. Nimirum* auferes *greges, ſupellectilem, pecuniam. aufer, petes. Manibus ac pedi-*

ANNOTATIONES.

ſe inclinet, ac ludibrium ſubit puerorum. qui aſſem humi defigunt ad illudendum prætereuntibus. Perſ. Sat. 5. v. 111.

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum.

67. *Perdidit arma, &c.*] Nihil militi eſt magis ignominioſum, quam perdere arma, aut ſtationem deſerere. Senſus eſt, Qui lucro avidè inhiat, ſanam perdidit mentem, quæ hominis eſt armatura adverſùs errores, quibus ut hoſtibus ratio ejus felicitaſque impetuntur expugnanturque.

69. *Vendere cùm poſſis capt. &c.*] Vel, ita ratiocinari avarus eſt accipiendus. vel ſic interpretari licet: Quemadmodum non expedit ſervum occidere quem vendere poſſumus; magiſque ſinendus eſt vivere, quia utilis ad multa erit: ſic ille avarus cupiditati ſervire permittendus eſt. Nec enim inutilis erit publicæ rei. Quippe ſi, ad rem augendam, negotietur, frumenta comportet, &c. *annonæ proderit*, eam viliorem faciendo: adeoque cives juvabit.

73. *Vir bonus & ſapiens.*] Vir reapſè bonus & ſapiens fortiter ſuam tuetur libertatem inter ipſa quoque vincula.

74. *Pentheu rector Theb.*) Dialogum inſtituit Poëta, imitatus Euripidem in Bacchis, ubi inducitur Bacchus à Pentheo ligatus nihilominus audacter loqui, & conſtanti animo Penthei regis minas & vincula ſpernere. Hic adumbrat Horatius virum verè ſapientem, quem nec metus aut minæ, nec carcer aut ulla vis ſervum efficere, aut a virtutis gradu valent depellere. De *Pentheo* lib. 2. Od. 19. De *Thebis* lib 2. Sat. 5.

75. *Adimam bona.*] Cic. Parad. 1. *Nec eum ego dicam bona perdidiſſe, ſi quis pecus aut ſupellectilem amiſerit.*

Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.'
Ipſe Deus, ſimulatque volam, me ſolvet. Opinor,
Hoc ſentit: Moriar. *mors* ultima linea rerum eſt.

INTERPRETATIO.

bus vinctum te retinebo ſub cuſtode ſæviſſimo. Ipſe Deus liberabit me, ubi primùm cupiam. Credo ego illum *ita ſentire: Moriar. mors rerum omnium finis eſt.*

ANNOTATIONES.

78. *Ipſe Deus.*] Exſolvet me pater meus Jupiter, inquit Bacchus ad Pentheum, apud citat. Euripid. Bacch. Act. 2.

Opinor hoc ſentit.] Hæc Horatius: Credo ſapientem ita ſecum reputare: Quid grave tandem ac durum mihi poteſt accidere quod metuam? quid me ſubigere & vincere valeat? Enimverò quibuſcunque ærumnis me exſolvet mors tandem. mors inquam rebus omnibus brevi finem impoſitura. Adde quod corpus eſt animi carcer: ergo velut è carcere liberatur animus, quando per mortem corpore ſolvitur.

79. *Mors ultima linea rerum eſt*] Metaph. vel à Picturâ, vel à Geometria. *omnium mors eſt extremum.* Demoſth. Tull.

EPISTOLA XVII.

AD SCÆVAM.

Spernenda non eſt amicitia principum. Quomodo comparanda?

Quamvis, Scæva, ſatis per te tibi conſulis, & ſcis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Diſce docendus adhuc, quæ cenſet amiculus; ut ſi
Cæcus iter monſtrare velit. tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies & primam ſomnus in horam
Delectat; ſi te pulvis, ſtrepituſque rotarum,
Si lædit caupona; Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis:
Nec vixit malè, qui natus morienſque fefellit.

INTERPRETATIO.

O Scæva, quanquam ex temetipſo abundè ſapis, & noſti qua demum ratione oporteat verſari cum magnatibus; adhuc tamen erudiendus accipe quæ exiſtimat parvus amicus tuus: velut ſi viam cæcus indicare tentet. Itaque adverte, ſi nos etiam aliquid dicamus quod tuum facere ſtudeas. Si te juvat tranquillum eſſe, & dormire ad primam uſque diei *horam; ſi te offendit pulvis, & curruum fragor, & caupona; ſuadebo* ut *pergas Ferentinum. Nec enim opulenti ſoli habent voluptatem: neque vixit infelix qui natus & moriens*

ANNOTATIONES.

1. *Quamvis Scæva.*] Eſt hæc Epiſtola gravis, elegans, erudita, callida, magnatum affectatoribus idonea.

Scæva.] Eques Romanus.

Per te tibi conſulis.] Alieno conſilio nequaquam egens. Sic leniter aſſentatur Horatius, ut animum præparet ad auſcultanda monita.

5. *Quod cures proprium facere.*] Quod in tuam utilitatem vertas.

6. *Primam in horam.*] Uſque ad ortum ſolis, quæ prima eſt & olim numerabatur hora diei naturalis videlicet.

7. *Pulvis.*] Ob vehicula in urbe frequentia.

Caupona.] Ubi rixæ, pugnæ, contentiones, vociferationes, aliaque mala paſſim graſſantur.

Ferentinum.] Parum celebre oppidum Hernicorum. Synecd. pro quovis alio ejuſmodi, in quo non ſunt eadem incommodà quæ in magnis urbibus, ubi proinde quietam ducere vitam licet.

9 *Nam neque divitibus, &c.*] Imò tenuiores plerumque feliciùs vivunt quam divites.

10 *Nec vixit male, &c.*] Epicurus dixerat: λάθε βιώσας vitæ privatæ bona antea non ſemel vidimus. Ovid. Triſt.

Crede mihi, benè qui latuit benè vixit, & intrà

Si prodeſſe tuis, pauloque benigniùs ipſum
Te tractare voles; accedes ſiccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Ariſtippus. Si ſciret regibus uti,
Faſtidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes & facta, doce: vel junior audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, ut aiunt.
Scurror ego ipſe mihi; populo tu. rectius hoc &
Splendidius multo eſt, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio. tu poſcis vilia rerum,

INTERPRETATIO.

Latuit. At ſi tuis commodus eſſe cupias, teque ipſum aliquanto lautius habere, inops ad opulentum contendes. Si herbis veſci ſponte vellet *Ariſtippus, haud magnates ſectaretur. Si cum magnatibus vivere neſſet is qui me carpit, herbas reſpueret. Utrius iſtorum dicta factaque præferas, dic; vel junior auſculta quamobrem melior videatur Ariſtippi ſententia. Etenim Cynicum dicacem ita refellebat, ut inquiunt: Ego mihi ipſe ſcurram ago, tu verò plebi. Atqui longè potius illud & honeſtius eſt, ut me vehat equus, & rex nutriat.* Ego *obſequium præſto, tu res viles*

ANNOTATIONES.

Fortunam debet quiſque manere ſuam.

11. *Accedes ſiccus ad unctum*] Magnatum amicitiam conſuetudinem & familiaritatem requires, quorum ope tibi tuiſque utilis fias.

13. *Si pranderet olus, &c.*] Ariſtippus Alexandri magni ſectator aliquando invenit Diogenem olera lavantem ad cibum capiendum. Hic verò indignanti illi dixit: Si Ariſtippus oleribus ad victum, ut ego, contentus eſſet, profectò nollet ſerviliter obſequi regibus. Tum Diogeni reſpondit Ariſtippus: Si Diogenes ſciret uti familiaritate regum, certè olera faſtidiret, malletque, ut ego, principes ſectari.

14. *Ariſtipp.*] De eo plura lib. 2. Sat. 3. &c.

18. *Mordacem Cynicum.*] Cynici Philoſophi ſectatores Antiſthenis, à caninâ mordacitate ſic appellati, quod in mores hominum nullo diſcrimine inveherentur. Quos inter eluxit Diogenes ille Cynicus, dolio ſuo, in quo degebat, celebris, victum in ſingulos dies emendicare ſolitus, hincque dictus ἐμαρὶζιος: Alexandrum magnum inviſentem vix alloqui dignatus, ei ſe admirabilem præbuit. ad annos propè nonaginta conſenuit. Plutarch. Laërt. Vide Juvenal. Sat. 14. v. 311.

19. *Scurror ego ipſe mihi.*] Ego, meam ad utilitatem, regibus me gratum præſto: tu *verò* te populo admirabilem exhibes per victum inopem & durum. Atqui quanto rex plebe eſt excellentior, tanto videtur melius regi quam populo gratioſum eſſe. Ita cenſebat Ariſtippus, & cum eo noſter Poëta. Vox *ſcurror*, jam Sat. 3. lib. 2.

20. *Equus ut me portet, alat rex.*] Proverb. Græc. è Tragœdia quâdam, inquiunt; in quâ juvenis militiæ aſcriptus, cùm ad petendam miſſionem impelleretur, abnuens reſpondit: *ἵππος με φέρῃ, βασιλεὺς τρέφῃ: equus me portat, rex alit:* quo ſcilicet oſtendebat bene ſibi eſſe.

21. *Officium facio: tu poſcis, &c.*] Ego me officioſum regibus exhibens, honeſtum victum nanciſcor: tu autem

Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res;
Tentantem majora, ferè præſentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via ſi converſa decebit.
Alter purpureum non exſpectabit amictum;
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Perſonamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejùs & angue
Vitabit chlamydem. morietur frigore, ſi non

INTERPRETATIO.

petis, donante inferior, tametſi dicis te nulla re indigere. Ariſtippum decuit quilibet habitus, & conditio, & fortuna, quærebat meliora, ſed præſentibus contentus erat. E contrario quem tolerantia duplici operit veſte, demirabor ſi vitæ genus diverſum deceat. Alter non expectabit veſtem purpuream; & quâcunque veſtitus ibit per loca maximè frequentata, nec illepidus ſuſtinebit hunc illumque habitum. Alter Mileſiam chlamydem fugiet plus quam canem aut ſerpentem: atque enecabitur

ANNOTATIONES.

nullius egentem jactes licet, vilia tamen mendicans, te danti ſubjicis, quod multò eſt indignius.

22. *Vilia rerum. dante minor.*] Sic habent optimi codices: quod elegantius, & magis Horatianum, quam iſta:

> . . . *tu poſcis vilia: verùm es*
> *Dante minor. &c.*

23. *Omnis Ariſtippum decuit color, &c.*] Laërtio teſte, conformabat ſe Ariſtippus aptiſſimè ad omnem vitæ humanæ conditionem, ad locum tempus & perſonam ſeſe accommodans: aiebatque, turpe eſſe & nefas, non acquieſcere præſentibus, & plus ſemper appetere.

25. *Contra quem duplici, &c.*] Ariſtippus in omni ſtatu decorè ſe gerit, tam in opibus, quam in inopiâ. at non ita Diogenes, qui inops quidem præclarè agit, at vix inter opes credam ex decoro & virtute acturum. Plato quidem ita de Ariſtippo ſentiebat.

Quem duplici panno patientia velat, &c.] Deſcriptio eſt ſeu periphraſis Diogenis Cynici, de quo Laërt. *Pallium, ut volunt quidam, primus duplicatum habuit in uſu. tum propter frigus, tum ut eo ſe dormiens involveret.*

27. *Alter purpureum non exſp. &c.*] Ariſtippus ſi deſit veſtis purpurea, quâ uti ſolet, abſque morâ induet quamlibet viliorem, nec verebitur pannoſus prodire in publicum. Contra Diogenes pretioſum amictum omninò recuſabit: ac ſi defuerit vilis ſibi conſuetus, nudus mallet conſiſtere ac frigore confici.

29. *Perſonam feret non inconc. &c.*] Plutarch. Orat 1. de fortunâ & virtute Alexandri: Ariſtippum mirantur, inquit, quod tam vili pallio quam Mileſiâ chlamyde utens, in utroque tuebatur perſonam ſuam.

30. *Alter.*] Diogenes ſordidæ veſtis pluſculum tenax.

Mileti textam.] Ex optimâ lanâ, à Mileto urbe Ioniæ, verſus Cariæ fines, apud Aſiam minorem, hod. *Melaſſo.* ubi molliores contextas olim chlamydes in matronarum deliciis habitas, teſtis Virgil. Georg. 3. v. 306.

> . . . . . . *quamvis Mileſia magno*
> *Vellera mutentur Tyrios incocta colores.*

Rettuleris pannum. refer, & ſine vivat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere civibus hoſtes;
Attingit ſolium Jovis, & cœleſtia tentat.
Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non ſuccederet. eſto.
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
Hic eſt, aut nuſquam, quod quæ imus. hic onus horret,
Ut parvis animis & parvo corpore majus:
Hic ſubit, & perfert. Aut virtus nomen inane eſt,

INTERPRETATIO.

frigore, niſi ſuum illi pannum reſtituas. Redde, & permitte ut vivat inſulſus. Præclara *facinora exequi, & ſubactos hoſtes civibus exhibere*, eſt aliquid *poteſtatis divinæ & cœlo proximum. Neque mediocriter laudabile eſt demereri viros primarios. Non cuilibet datur Corinthum pervenire. Quievit qui formidavit non pertingere. Eſto. at qui adiit, an ſtrenuè ſe geſſit? Verumenimverò quod petimus hic ſtat, vel nuſquam exiſtit. Ille fugit onus velut ſuperans animum & corpus imbecille: iſte ſubit & ſuſtinet.* Profectò *vel nomen vanum eſt virtus,*

ANNOTATIONES.

32. *Si non retuleris pannum.*] Aiunt Diogenem ab Ariſtippo invitatum ad balneas: ubi cùm eſſent ſoli, prior Ariſtippus exiluit, ac Diogenis vile pallium induit, ſuumque purpureum ei reliquit. Tum verò pertinaciter repetere Diogenes quod ſuum erat, ac nudus remanere. quem Ariſtippus increpavit ut nimium famæ ſervientem, & perperam algere malentem quam conſpici in purpureâ veſte ſibi inſolitâ.

Refer, & ſine vivat ineptus.] Præclarum ſchema.

Ineptus.] Non ut Ariſtippus, aptus & concinnus in quocunque fortunæ ſtatu & habitu: nec animo æquo omnia ſuſcipiens.

33. *Res gerere, &c.*] Hactenus oſtendit Horatius, laudabilius videri ſectari viros principes, quam obſcuram & inopem vitam ducere. Jam dicit arduum eſſe, cum principibus verſari, eorumque benevolentiam conſequi. Demum ad id quædam monita haud ſpernenda proferet.

35. *Non ultima laus eſt*] Prima ſit laus egregiam Reip. navare operam, & præclarè geſtis rebus principatum aſſequi: ſecunda erit. ſummis viris, ac Reip. clavum, aut primos in eâ gradus tenentibus placuiſſe, eorumque gratiam demereri.

36. *Non cuivis homini, &c.*] Hujus proverbii varia affertur origo. Alii ad magnas Corinthiorum opes & luxum referunt. Strabo. Alii ad Laidem aliaſque meretrices nimio quæſtu famoſas. Gell. lib. 1. cap. 8. Alii optimè ad difficultatem adeundi portum Corinthiacum Iſthmi causâ geminum; unde bimaris *Corinthus* dicitur. Vide libro 1. Od. 7.

37. *Sedit qui timuit ne non ſuccederet, &c.*] Qui periclitari veretur, quoniam incertum exitum timet, is abſtinet à navigatione, vel qualibet aliâ re grandi ſuſcipiendâ; deſeſque manet. Et is non reprehenſione dignus judicatur. Verùm qui non terretur difficultatibus, & laborem ultrò adit, remque exequitur, is ſane viri fortis elogium meretur: & priore longe eſt laudabilior. Prolepſis eſt.

39. *Onus horret.*] Grave eſt ſane magnatibus obſequi.

Hic eſt aut nuſquam quod quærimus.]

Aut decus & pretium rectè petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent. diſtat, ſumaſne pudenter,
An rapias. at qui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit; clamat, victum date. ſuccinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.
Brunduſium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur ſalebras, & acerbum frigus, & imbres;
Aut ciſtam effractam, & ſubducta viatica plorat;

INTERPRETATIO.

vel peritus vir optimè quærit gloriam & præmium. Ergo hæc animadverte. *Non quærentes de inopiâ coram ſuo principe, plus conſequentur* quàm qui petunt. *Intereſt utrum accipias verecundè, an extorqueas. Veruntamen hæc ſumma & cardo rei eſt. Quiſquis ita loquitur: Sororem habeo ſine dote, matrem inopem, & prædium non facile vendi, nec ſatis alimenti præbens; is apertè dicit:* Date *cibos.* Mox *alter ſuccIamat: dividatur munus, ut etiam mihi pars diſtribuatur. Verùm ſi corvus ſilens ederet, plus ciborum haberet, & longè minus rixarum & invidiæ.* Porrò *qui Brunduſium aut Surrentum comes aſſumptus, conqueritur* de itineris *difficultate, de aſperitate frigoris, de pluviâ; vel deflet arcam ruptam,*

ANNOTATIONES.

In agendo viriliter conſiſtit ea vera laus & virtus quam quærere debemus, & de quâ modò diſputamus.

41. *Experiens vir.*] Magnum uſum habens rerum maximarum, & de iis rectè judicans.

43. *Coram rege ſuo.*] Jam præcipit quæ ſint obſervanda apud viros primarios, ad gratiam eorum promerendam, obtinendumque *decus & pretium.* id eſt, laudem pariter & præmia.

44. *De paupertate tacentes plus poſcente ferent.*] Quippe homo querulus fit importunus & odioſus. At qui modeſtè & tacitè feret aliquandiu ſuam paupertiem, patronum movebit ad opem ſibi largiùs impertiendam. Porrò ſi cum pudore ſumat quæ dabuntur, nova in dies dona novamque ſimul gratiam naneiſcetur.

45. *An rapias.*] Qui enim avidè accipit aut poſtulat, velut inſatiabilis habetur; mox gradu excidit, & arcetur tanquam indecorè ſe gerens, indignuſque familiaritate nobilium.

Rerum caput & fons.] Hinc pendet omnis ratio capiandæ magnatum benevolentiæ & gratiæ; ſi ſtudeas & ſcias cum potentioribus decenter verſari.

49. *Quadra.*] Vel, panis fruſtum; vel, lanx edulia continens. Juvenal Sat. 5. *alienâ vivere quadrâ.* Virgil. Æneid. 7. *nec parcere quadris.* Hæc ergo vox ſignificat tum placentam, tum catinum quadratæ figuræ. Metonymia eſt.

50. *Sed tacitus paſci, &c.*] Vel alludit ad apologum de corvo prædam nacto, quam vulpes crocitatione accita dolo intercepit: vel ad communem avium morem, quæ voce ſtrepunt cùm ad cibum accedunt; quod ſi tacerent, *plus haberent dapis,* non accitis garrulis conſortibus.

52. *Brunduſium.*] Urbs eſt Salentinorum maritima, de qua jam lib. 1. Sat. 5. in fine.

Surrentum.] Hæc urbs Picentinorum ad mare, vino generoſo celebrata eſt.

Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis : uti mox
Nulla fides damnis veriſque doloribus adſit.
Nec ſemel irriſus triviis attollere curat
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lacryma, per ſanctum juratus dicat Oſirim,
Credite : non ludo : crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

Interpretatio

& viatica ſubrepta ; ille *imitatur ſolitam meretricibus aſtutiam :* quæ *modò catellum modò periſcelidem amiſſam lacrymantur ;* adeo *ut ſubinde non credantur vera jactura & lacryma.* Et verò qui *ſemel illuſus eſt, haud ſatagit erigere fraudulentum ruptâ tibiâ, quamvis abundantes fletus emittat, & ſacrum Oſirim conteſtatus clamet : Fidem habete: minimè jocor : ò inhumani debilem erigite,* Huic enim *vicini ſtrenuè reſpondent :* heus *peregrinum invoca.*

Annotationes.

Lib. 2. Sat. 4. Ovid. Metam. 5.

Et Surrentinos generoſo palmite colles.

55. *Meretricis acumina.*] Quæ ſæpe fingit ſe quidpiam amiſiſſe, & amiſſa graviter flere, ut ab amatore ſimilia donentur. Vide Plaut. Trucul. Ovid. 1. de arte.

Quid cùm mendaci damno mœſtiſſima ploras?
Elapſuſque cavâ fingitur aure lapis?

Catellam.] Vel, parvam canem quam in deliciis habebat ; vel potiùs, monile muliebre, ut ſit diminutivum à catenâ.

56. *Periſcelidem*] Cruris vinculum & ornamentum. ἀπὸ, *circùm*, τὸ σκέλος, *crus* vel *genua*. Gall. *jarretiere*. Periſcelides ſunt ornamenta crurum mulierum, ſive armillæ pedum, quibus earum greſſus ornentur ; inquit Iſidorus.

57. *Nulla fides damnis.*] Sic ille querulus exploditur : ejuſque dolor & fletus apud patronum ficti habentur, nihilque muneris obtinent.

59. *Fracto crure planum.*] πλάνος, *fallax, impoſtor, nebulo*, quâ etiam voce utitur Cicero pro Cluentio n. 72. *Hic ille planus improbiſſimus quæſtu judiciario paſtus.* Erat nempe quidam illuſor in triviis lamentari ſolitus, quaſi fractum crus eſſet, ut in vehicula tolleretur : cui cùm aliquando id mali verè contigiſſet, haud etiam tum fidem habuit ; & fracto genu debilem nemo ſublevabat, quoniam antea ſæpius illuſerat.

60. *Oſirim,*] Ægyptiorum Deum : qui hic præcipuè nominatur, ſeu quod planus iſte indicare vellet ab Oſiride irato immiſſum ſibi crurifragium : ſeu potiùs quia Oſiris velut alter Æſculapius credebatur ægris mederi. Vide Plutarch. de Iſide & Oſiride Diodor. Sic. &c.

62. *Quære peregrinum.*] Quære hominem imperitum, qui neſciat fraudes tuas & illuſiones, ut ei imponas. nobis enim jam perſpecti ſunt doli & joci tui.

Rauca.] Præ aliâ vociferatione & reclamandi contentione.

EPIST.

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Quæ ſint amici officia? Quid animo tranquillitatem conferat?

SI bene te novi, metues liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Ut matrona meretrici diſpar erit atque
Diſcolor, infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diverſum vitio vitium propè majus;
Aſperitas agreſtis & inconcinna graviſque,
Quæ ſe commendat tonsâ cute, dentibus atris;
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & utrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum divitis horret,

INTERPRETATIO.

SI bene cognoſco te, Lolli, maximè liber, cavebis imitari ſcurram, te exhibens amicum. Sicut matrona differt à ſcorto, ita amicus à fallace ſcurrâ. Huic vitio eſt aliud oppoſitum ferè pejus, nimirum *duritia* quædam *fera, inurbana, ſevera, quæ ſe oſtentat tonsâ pelle*, & *nigris dentibus; cum vult exiſtimari integra libertas, & ſincera virtus. Virtus media eſt* inter *vitia, hinc & illinc recedens. Alter obſequentior*, velut *ſcurra infimi thori, ita potentis nutum* religiosè *veneratur, ita*

ANNOTATIONES.

1. *Si bene te novi, &c.*] Idem ferè eſt argumentum hujus Epiſtolæ, quod præcedentis.

Lolli.] Ad hunc inſcriptam jam vidimus ſupra Epiſtolam 2. item Oden 9. lib. 4. Vide etiam poſtea Epiſt. ult. huj. lib. v. ult.

2. *Scurrantis ſpeciem.*] Ut potentiorum ineas amicitiam, nec adulationibus graſſabere; nec in contrarium impinges vitium, moribus feris, aſperis, agreſtibus, nimium ſeveris. vitabis ſcurrilitatem pariter & gravitatem inconcinnam.

3. *Diſpar & diſcolor.*] Diſpar omnino, tam habitu quam moribus diſſimilis.

7. *Tonsâ cute, dentibus atris.*] Vel, ſqualore hirſuti corporis: nam quæ tondentur, hirſuta piloſaque ſunt. Vel potiùs, agreſti mordacitate & dicacitate, amicum radendo ad cutem, & durè paſſim caſtigando: quaſi ea ſit loquendi libertas, ac vera virtus.

9. *Utrinque reductum.*] Ab utroque extremo remota eſt virtus.

10. *Alter in obſequium.*] Aſſentator divitibus amicis nimis obſequitur.

11. *Imi deriſor lecti.*] Paraſitus in infimo lecto vel in ſubſellio accum-

Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum ſævo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatus de lanâ ſæpe caprinâ,
Propugnat nugis armatus: ſcilicet, ut non
Sit mihi prima fides; & verè quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat an Docilis plus;
Brunduſium Numici melius via ducat, an Appi.

Interpretatio.

dicta repetit, & voces cadentes attollit, ut putes juvenem recitare dictata à duro preceptore, vel histrionem partes ſecundas agere. Alter jurgatur ſæpe de lanâ caprina, armaque ſumit pro nugis. Nempe, inquit, *ut certa mihi fides non habeatur, ut non audacter profaram quod prorſus libet, reſpuam ego mercedem ſecundæ ætatis. Enimverò quâ de re quæſtio eſt? Scilicet, utrum Caſtor, an Docilis peritior exiſtat. Utrum via Numicia, an Appia rectius perducat Brunduſium?*

Annotationes.

bens aut aſſidens, riſum diviti propinans inter epulas. Plaut. Stich. *Scis me dudum eſſe imi ſubſellii virum.* Vide lib. 1. Sat. 4. v. 86. & lib. 2. Sat. 8. v. 41.

Horret.] Admiratione & veneratione affectatâ. Virgil. Æn. 6. v. 10.

. . *horrendaque procul ſecretâ Sibylla.*

ideſt, ſacrum horrorem ſummamque venerationem incutientis.

12. *Verba cadentia tollit.*] Quidquid loquitur dives ille amicus, ſcurra velut eximium miratur ac repetit, nec ſinit elabi & cadere abſque admirabundis exclamationibus. Epiſtola ad Piſonem, v. 428.

. . . *clamabit enim; Pulchrè, benè, rectè!*
Palleſcet ſuper his etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem; ſaliet, tundet pede terram.
Deriſor vero plus laudatore movetur.

13. *Ut puerum ſævo. &c.*] Sicut diſcipulus recitare jubetur dicta vel dictata à magiſtro, nempe ut memoriæ infigantur.

14. *Vel partes mimum tractare ſecundas.*] Mimus nempe ſecundarius ſolet vocem & actionem data operâ extenuare, ut primus actor magis eluceſcat, & *quàm maximè excellat*; ut ait Cicero Verr. 5. Vide lib. 1. Sat. 9. v. 46. ibique Annot.

15. *Alter rixatur de lanâ, &c.*] Agreſtis reprehenſor, *vitio propè majori*, altercatur graviſſimè de rebus levioribus: ſicut ille quondam, utrum lanas an pilos ſetaſve capra habeat. Proverbium eſt.

17. *Scilicet, ut non ſit mihi prima fides, &c.*]. Ita ille graviter, ſed inconcinnè & inſulsè: Liberè, inquit, loquar ſemper & quodcunque libuerit: neque hanc libertatem perdere velim quovis pretio, etiamſi vita diuturnior ac nova ætas offeratur.

19 *Caſtor an Docilis.*] Ambo gladiatores, vel pantomimi, ut alii dicunt.

20. *Brunduſium.*] De eâ urbe lib. 1. Sat. 5. & Epiſt. præced.

Numici via, an Appi.] Utra via meliùs ducat Brunduſium. Atqui nihili ſunt iſtæ lites & controverſiæ. Sunt qui corrigant *Minuci*, metri gratiâ; ſed perperam: de poëticâ licentiâ rixari eſt.

Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat;
Gloria quem ſupra vires & veſtit & ungit;
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque;
Quem paupertatis pudor & fuga; dives amicus
Sæpe decem vitiis inſtructior odit & horret:
Aut ſi non odit, regit; ac veluti pia mater,
Plus quam ſe ſapere, & virtutibus eſſe priorem
Vult, & ait prope vera: *Mea* (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes. tibi parvula res eſt.
Arcta decet ſanum comitem toga. deſine mecum

Interpretatio.

Quem libido perniciosa & alea præcipitans diſpoliat, quem faſtus excedens facultates veſtit & lautè nutrit, quem occupat gravis pecuniæ cupiditas, qui abhorret ab inopia, hunc amicus opulentus multo vitioſior frequenter execratur & averſatur: vel ſi non odio habet, moderari vult: atque ut bona parens, optat ſapientiorem ſe eſſe & virtutibus ſuperiorem; dicitque quod *ferè verum* eſt: *Ne conare* mihi *exæquari: divitiæ meæ inſanire me permittunt: tu mediocres facultates nactus es. Prudenti aſſeclæ convenit toga anguſtior. ne contende par eſſe mihi.*

Annotationes.

21. *Damnoſa Venus.* Vide lib. 1. Sat. 2. &c.

Præceps alea.] Brevi aleatorem redigens ad inopiam. Perſ. Sat. 5. v. 55. *Hunc alea decoquit.* vel, *præceps*, indicat ſtudium aleæ vehemens & pertinax; quod ſummos etiam viros tenuit. Sueton. Octav. cap. 71. *alea rumorem nullo modo expavit: luſitque ſimpliciter & palam oblectamenti cauſâ etiam ſenex.* ubi & Auguſtus de ſe ſic ſcribit: *Luſimus per omnes dies, forumque aleatorium calfecimus. . . . . Ego perdidi viginti millia nummûm*, &c. Id. Claud. cap 33 *Aleam ſtudioſiſſimè luſit: de cujus arte librum quoque emiſit: ſolitus etiam in geſtatione ludere, ita eſſedo alveoque adaptatis, ne luſus confunderetur.* Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 21. Aleâ taxillorum nempe jactu delectati ſunt, inquit, Porcius Cato, Auguſtus Domitianus, Claudius. . Inter reliquos Theodoricus Gothorum rex, qui cum in aleâ vinceret, fertur indulgentiſſimus fuiſſe: unde momenta illa promerendis gratiis captare domeſtici conſueverant. Sidonius de Theodorico ſic teſtatur. *Quibus horis tabulæ cordi eſt, teſſeras colligit rapidè, inſpicit ſollicitè, volvit argutè, mittit inſtanter, jocularitèr compellat, patienter expectat: in bonis jactibus tacet, in malis ridet, in neutris iraſcitur, in utriſque philoſophatur . . . . putes illum & in calculis arma tractare. Sola eſt illi cura vincendi. Cùm ludendum eſt, regiam ſequeſtrat tantiſper ſeveritatem, hortatur ad ludum libertatemque communionemque. dicam quod ſentio, timet timeri.* &c. Vide & Annotat. ad Od. 24. lib. 3 ſub finem.

22. *Gloria quem. &c.*] Qui ſuperbas veſtes & lautas nimium epulas amat.

28. *Mea ſtultitiam pat. op.*] Ingentes opes poſſidenti mihi licet quod minimè tibi non ita locupleti. luxuriari poſſum ego impunè, tu verò nequaquam.

Stultitiam patiuntur opes.]. Ariſtot. Rhet. 2 *Stultas eſſe divitias* ſcribit. Iſocrates Areopag. *cum potentibus ambulat amentia*, inquit.

30. *Arcta decet ſanum comitem toga.*] Vel. ut magis ſplendeat dives ampliori togâ veſtitus, cùm tu arctiorem

Certare. Eutrapelus, cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa. beatus enim jam
Cum pulcris tunicis ſumet nova conſilia & ſpes;
Dormiet in lucem; ſcorto poſtponet honeſtum
Officium; nummos alienos paſcet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcrutaberis ullius unquam;
Commiſſumque teges & vino tortus & ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes;
Nec, cùm venari volet ille, poëmata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi diſſiluit; donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. fraternis ceſſiſſe putatur

INTERPRETATIO.

Eutrapelus ſi quem peſſumdare cupiebat, ei pretioſas veſtes tribuebat. Etenim, inquiebat, *ſplendidus nova propoſita & ſtudia cum præclaris veſtibus ſuſcipiet; ad diem* uſque *dormiet, meretricem decora occupationi præferet, nummos aliorum nutriet, denique gladiator fiet, vel equum olitoris* pacto *pretio circumducet. Tu ne cujuſquam ſecretum expiſcari velis unquam: creditum verò ne revelas, ſeu vino ſeu irâ pertentaveris. Neque tua ſtudia laudabis, aut vituperabis aliena, & cum ille venatum ire cupiet, tu verſus non preferes.* Nam *ſic diſſoluta eſt amicitia duorum fratrum Amphionis & Zethi, donec cithara aſpere inviſa ſiluit.* Ut

ANNOTATIONES.

habens comitaberis. Vel quod, ſicut iter facienti moleſta ſit toga laxior, ita virum bonum impediunt opes majores. Vide Epod. 4.

31. *Eutrapelus cuicunque; &c.*] Ariſtot. multis, inquit, Deus largitur felicitatem non per benevolentiam, ſed ut in calamitates incidant graviores. Sunt qui velint notari Volumnium Eutrapelum Antonii familiarem, cujus meminit Cic. tum in Epiſt. tum Philip. 13.

35. *Nummos paſcet alienos.*] Alienam pecuniam grandi fœnore accipiet, atque ita paſcet augebitque.

36. *Thrax erit.*] Plerique gladiatores è Thraciâ erant. Libro 2. Satira 6. v. 44.

Olitoris aget mercede caballum.] Ad vile quodlibet ſervitium & miniſterium adigetur egeſtate & paupertate.

37. *Arcanum neque tu, &c.*] Suſpectus enim & inviſus fit quiſquis ita curioſè ſcrutari vult aliorum res & arcana.

38. *Vino tortus & irâ.*] His ſiquidem homines explorantur: quod ut plurimum bene poti & irati quidlibet effutiant.

41. *Gratia ſic fratrum, &c.*] Amphionis & Zethi concordia dirempta & diſſoluta eſt diſſimilibus eorum ſtudiis, cùm alter philoſophiæ & muſicæ totus vacaret, alter ab illis alienus agreſtes & ruſticos mores ſequeretur. De Amphione lib. 3. Od. 11. Cic. 2. de Orat. *Miror cur Philoſophiæ, ſicut Zetus ille pacuvianus, propè bellum indixeris.* Ad Heren. n. 43. *Uti apud Pacuvium Zetus cum Amphione, quorum controverſia de muſicâ*, &c.

43. *Conticuit lyra.*] Amphion Zeto fratri obſequens lyræ ſtudium & uſum ſpontè abjecit, ſicque amicitiam reſarſit. Sic tu amici potentis voluntati obſequere: & cum venationem molietur,

Moribus Amphion. tu cede potentis amici
Lenibus imperiis ; quotieſque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, caneſque ;
Surge, & inhumanæ ſenium depone Camenæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus empta.
Romanis ſolenne viris opus, utile famæ,
Vitæque, & membris : præſertim cum valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis. adde, virilia quod ſpecioſiùs arma
Non eſt qui tractet. ſcis quo clamore coronæ
Prælia ſuſtineas campeſtria. denique ſævam
Militiam puer, & Cantabrica bella tuliſti,
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit ;
Et nunc, ſi quid abeſt, Italis adjudicat armis,
Ac, ne te retrahas, & inexcuſabilis abſis,

INTERPRETATIO.

autem *Amphion narratur ceſſiſſe indoli fratris*. ſic *tu morem gere æquis deſideriis amici opulenti : & quotieſcunque in agros preferet canes & jumenta Ætolis retibus onuſta ; exurge, & ſeveritis Muſa gravitatem abdica, ut ſimul comedas obſonia labore comparata.* Hoc enim *ſolemne eſt Romanis ſtudium, fama utile & vita & corpori : maximè cùm ſis validus, & queas canem curſu, viribus aprum vincere. adde quod nemo eſt qui decentiùs tractet arma viris apta. Noſti quibus circumſtantium acclamationibus obeas exercitationes campi* Martii. *Demum tu juvenis duram militiam & Cantabrica certamina confeciſti ſub Imperatore, qui Parthorum templis abſtulit vexilla* noſtra, *& nunc poteſtati Romanorum adjungit ſi aliquid deeſt. Ne verò* talia *relinquas,* & hinc *receſſiſſe culperis, quanquam*

ANNOTATIONES.

cave ne Muſarum ſtudia intempeſtivè obtrudas.

46. *Ætolis onerata plagis.*] Ætolia regio Achaiæ in Epiri confinio. In hac erat Calydon urbs, cujus regi Oeneo irata Diana immiſit aprum terribilem non calydoniæ solùm ſed & totius Ætoliæ agros devaſtantem. At Meleager Oenei filius validis illum plagis irretitum interfecit. Hinc Ætolæ plagæ velut optimæ celebrantur, ponunturque per Synecd.

48. *Pulmenta laboribus empta.*] E prædâ venando captâ. Quid propriè pulmentum, dixi Libro 2. Satira 2. v. 20.

49. *Romanis ſolenne viris opus.*] Venatio nempe, ut Græcis trochi & diſci ludus. Vide Libro 3. Od. 24. Libro 2. Satira 2.

50. *Utile famæ. vitæque & membris.*] Agitatio corporis & exercitatio valetudini prodeſt ; roburque confert, & hinc famam fortitudinis.

52. *Specioſiùs.*] Decentiùs quam tu, Lolli : vel, quàm venator quiſque.

54. *Prælia campeſtria.*] De his lib. 1. Od. 8.

55. *Cantabria bella.*] Vide ſuprà Epiſtolam 12. item lib. 2. Od. 6. & lib. 3. Od. 8.

56. *Qui templis Parthorum ſigna refixit.*] Signa Rom. Craſſo erepta à Parthis, Auguſto reſtituta. Libro 4. Od. 15.

58. *Ne te retrahas.* Ne ab exercita-

Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hoſtili more refertur.
Adverſarius eſt frater; lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, (ſi quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percunctatorem fugito. nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures;
Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve,

INTERPRETATIO.

ſtudes nihil agere indecorè & perperam. quippe in *villâ patris quædam ludicra moliris,* ſcilicet *partitis naviculis pugnatur: te auctore certamen Actiacum exhibetur per adoleſcentes hoſtium ad inſtar* dimicantes. *frater* tuus *adverſarii perſonam agit; lacus eſt* velut *mare; donec expedita victoria alterutrum coronet frondibus.* Certè Auguſtus *qui ſuis te ſtudiis convenire intelliget. approbabit vehementer ludicra iſta. Ut* autem *admonere te pergam. ſi quidem monitore opus habes; diligenter adverte quid de unoquoque viro, & cui loquaris. Devita percunctatorem. qui profectò eſt loquax: neque aures apertæ fideliter ſervant credita. atqui vox prolata celeriter abit, nec poteſt revocari. Ne in ædibus amici potentis depereas ancillam aut*

ANNOTATIONES.

tionibus campi Martii te diu removeas.

59. *Extrà numerum.*] Metaph. à ſaltatoribus, ideſt imperitè, ineptè, inconſideratè, perperam.

60. *Nugaris rure paterno.*] Ludicra prælia inſtruis apud villam paternam, in quâ diverſaris.

61. *Partitur lintres exercitus.*] Ut ſint duæ velut adverſariæ claſſes, quæ naumachiam exhibeant, maximè verò pugnam illam navalem, quâ Auguſtus Antonium debellavit profligavitque apud Actium. De his lib. 1. Od. 37. & Epod. 1. & 9.

62. *Per pueros.*] Dion lib. 50. narrat pueros Romæ præſignificaſſe Antonii cladem. Nimirum diviſi inter ſe pugnarunt; cùm alii ſe Antonianos alii Cæſarianos dicerent, biduo conflixerunt, tandemque victi ſunt qui Antoniani vocabantur.

63. *Lacus. Adria.*] Lacus ruri paterno vicinus, inſtar eſt Adriatici maris. De hoc lib. 1. Od. 16. & libro 2. Od. 11.

64. *Alterutrum.*] Te, vel fratrem.

Velox victoria.] Plutarchus, Florus, aliique referunt celerrimam fuiſſe Actiacam victoriam. vel ſpectat Poëta victoriæ naturam, quæ ferè *velox* eſt.

66 *Fautor utroque tuum laud.*] Auguſtus, cui ſic velificaris: vel, potentior amicus.

Utroque pollice.] Impenſiſſimè valdè comprobabit. Pollice nimirùm compreſſo favor, inverſo condemnatio indicabatur olim. Plin. lib. 28. cap 2. Juvenal. Sat. 3. v. 36.

69. *Percunctatorem fugito.*] Inſidioſum indagatorem rerum & ſecretorum tuorum. ſupra monuit, res aliorum non

Intra marmoreum venerandi limen amici :
Ne dominus pueri pulcri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adſpice ; ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus. ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri :
Ut penitus notum, ſi tentent crimina, ſerves,
Tuteriſque tuo fidentem præſidio : qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te poſt pauló ventura pericula ſentis ?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet :
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici :
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura,

Interpretatio.

puerum. ne herus pulcri pueri vel puellæ adamatæ remuneret te exiguo dono : vel parum benignus cruciet. Sedulò expende quem commendabis; ne paulò poſt alterius delicta probrum tibi faciant. Decipimur, & nonnunquam indignum commendamus. Quem igitur maculabit ſuum vitium, cave ne illuſus defendas velut planè cognitum. Si verò quiſpiam calumniis impetatur, pro pugna & protege auxilio tuo confiſum : qui cùm impugnatur morſibus invidorum, an non ſentis imminere tibi ſimile diſcrimen ? Etenim tu periclitaris, quando flagrant vicinæ ædes. neglecta verò incendia gliſcere conſueverunt. Imperito jucunda eſt obſervantia divitis amici, at peritus formidat. Tu dum tua navis in alto eſt, ad hoc labora ne te ventus contrarius retrò abripiat.

Annotationes.

eſſe indagandas ; hîc monet, ab indagatore curioſo & ſubdolo cavendum.

75. *Angat.*] Adamatum puerum, aut puellam tibi denegando.

80. *Ut penitùs notum.*] Hoc alii jungunt cum præcedentibus hoc ſenſu : Cave ne quemquam temerè commendes, neve quem vitiis aut criminibus occultis inquinatum pertinaciter tuearis, velut penitùs tibi nota & perſpecta ſit ejus innocentia, Nam ſæpiùs decipimur. Alii ſic : Si quem deceptus improbum commendaſti, deſere nec tuearis ; ut defendas alium quempiam tibi penitùs notum, ſi criminationibus inceſſatur ; ſerveſque & tuteris innocentem ope tuâ fidentem & nixum.

82. *Dente Theonino.*] Theon fuit maledicentiſſimus ; ut aiunt, poſt Acronem.

84. *Paries cùm proximus ardet.*] Æn. 2. v. 311.

Jam proximus ardet Ucalegon.

86. *Dulcis inexpertis, &c.*] Qui non eſt expertus clientelam vel obſequium amici potentis, credit facilia & dulcia eſſe omnia. at qui expertus eſt quanta ſint in ea re incommoda, longè aliter ſentit.

87. *Tu dum tua navis, &c.*] Allegoria eſt aptiſſima. Tu dum gaudes benevolentia Principis, vide ne ab eâ excidas. Nam ob levem offenſionem hoc ſæpe accidit : & mutabilis omnino eſt potentium favor. Plaut. Pœn. Sc. 11.

Verùm ita ſunt iſti noſtri divites,
Si quid bene facias, levior plumâ
eſt gratia,

Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi;
Sedatum celeres, agilem gnavumque remiſſi:
Potores bibuli mediâ de nocte Falerni,
Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme ſupercilio nubem. plerumque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percunctabere doctos;
Quâ ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido;
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium ſpes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:

INTERPRETATIO.

Mæſti lætum, mæſtum feſtivi, tardum citi, lenti promptum & alacrem non amant. Qui Falernum uſque ad mediam noctem compotare ſolent, odio proſequuntur eum *qui propinatos calices recuſat, & ſi affirmes te metuere vapores nocturnos. Excute fronte triſtitiam. ſæpe moderatus ſeveri ſpeciem habet,* & *taciturnus inhumani. In omnibus conſule peritos, & perquire quo pacto ſuaviter poſſis vivere; ne te perturbet aut cruciet cupiditas ſemper egens, vel metus, vel deſiderium rerum non omnino neceſſarium: utrum eruditio an natura virtutem conferat: quid diminuat ſollicitudines; quid te tibi amicum efficiat: quid veram tranquil-*

ANNOTATIONES.

Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt.

89. *Oderunt hilarem triſtes, &c.*] Indolis, morum, & ſtudiorum ſimilitudo parit amicitiam ac neceſſitudinem; contrà diſſimilitudo alienationem & odium.

93. *Nocturnos vapores.*] Al. *tepores*, ideſt calores vini, vel febres. Meliùs alii *vapores* vini caput petentes afficienteſque, noctu præſertim, atque ſomnum & quietem impedientes.

94 *Deme ſupercilio nubem.*] Euripid. Hippolit. ὀφρύων νέφος. Cic. in Piſ. *frontis nubeculam*, ideſt, faſtum, ſeveritatem, ægritudinem mentis, &c. Plin. lib. 11. cap. 37. *Frons hominis tantùm index triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeveritatis. In aſcenſu ejus ſupercilia pariter & alternè mobilia: & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maximè indicant faſtum. Superbia alibi conceptaculum, ſed hic ſedem habet. In corde naſcitur; huc ſubit, hic pendet. Nihil altius ſimul abruptiuſque invenit in corpore, ubi ſolitaria eſſet.*

98. *Inops cupido.*] Avarus enim ſemper eget, dum tam ei deeſt quod habet quàm quod non habet.

100. *Virtutem doctrina paret, &c.*] Quæſtio eſt à veteribus agitata plurimum. Tullius in Partit. Orat. *quonam pacto virtus pariatur, naturâne, an ratione, an uſu.* pro Archia Poëta, ſic cenſet: *ſæpius ad virtutem naturam ſine doctrinâ, quàm ſine naturâ valuiſſe doctrinam.* at optimè Ariſtoteles in lib. Ethic. ad Nicomach. ait: virtutes morales à naturâ inchoatas doctrinâ & uſu perfici.

101. *Quid minuat curas.*] Nempe ſi paucis contentus vivas, ſi nihil cupidiùs appetas, ſi nihil humani à te alienum putes.

Quid te tibi reddat amicum.] Tibi ſi vera bona compares, virtutes ſcilicet; verè amicus tibi eris.

Quid purè tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus;
Quid ſentire putas, quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc eſt, etiam minus; ut mihi vivam
Quod ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt Dî.
Sit bona librorum & proviſæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & aufert,
Det vitam, det opes: æquum mî animum ipſe parabo.

INTERPRETATIO.

litatem tribuat, an dignitates, an ſuave lucrum, an vitæ genus & ratio latens & occulta.

Quoties verò cunque recreat me Digentia frigidus rivus, potum ſuppeditans Mandelæ vico valdè algenti; quid ſentire, quid exoptare me putas, ô amice? Nempe *ut maneat mihi quod habeo, vel etiam minus; ut mihi impendam quod vitæ reſtat, ſi quid amplius Dii largiantur. Sit librorum copia, & annona ad annum parata; ne anceps hæream expectatione temporis incerti. Sufficit iſta à Jove poſtulare, qui dat & adimit, tribuat vitam & facultates: at mihimet ipſe animum æquabilem præſtabo.*

ANNOTATIONES.

102. *Quid purè tranquillet*] Non certè *honos*, aut *lucrum*: nam hæc *famem importunam* & novam in dies *ſitim* afferunt ſecum; ut eſt ſuprà verſu 24. Quid ergo? horum contemptus; *nil conſcire ſibi*; &c. quæ alibi Poëta noſter haud ſemel aſſeruit. Præclarè Cic. 1. de Finib. n. 50. *Sapientiam, temperantiam, fortitudinem, copulatas eſſe docui cum voluptate, ut ab eâ nec divelli nec diſtrahi poſſint. Sic de Juſtitiâ judicandum eſt, quæ non modò nunquam nocet cuiquam, ſed contra ſemper alit aliquid tum vi ſuâ atque naturâ, quod tranquillet animos; tum ſpe, nihil earum rerum defuturum, quas natura depravata deſiderat: quemadmodum temeritas, libido, ignavia ſemper animum excruciant ac ſollicitant, turbulentaque ſunt; &c.*

103. *An ſecretum iter, &c.*] Vita privata. Vide Epiſt. præced. v. 10. ibiq. annot.

Fallentis ſemita vitæ.] Allegoriam pete, ſi vis Lector, cum quibuſdam, à viatoribus callidis, qui paucis cognitas ineunt ſemitas, vel compendioſiores, vel minimè latronibus infeſtas. Sic qui vitam agunt privatam tuti ſunt à curis, incommodis periculis, quibus conflictantur quotquot Rempub. capeſſunt.

104. *Me quoties reficit, &c.*] Cùm ſeceſſu & quiete meque ipſo fruor, in villâ meâ Sabina, quam rigat Digentia amnis, aquas præbens oppidanis Mandelæ pagi. De his jam Epiſt. 16.

105. *Rugoſus frigore pagus.*] Ubi pagani præ frigore rugis contrahuntur. Vide Epiſt. 16.

107. *Mihi vivam.*] Tandem liber à tumultu, à negotiis officiiſque urbanis. Vide Epiſt. 7.

111. *Hæc ſatis, &c.*] Bona externa.

112. *Æquum mi animum ipſe parabo.*] Cic. 3. de Nat. Deor. *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam; à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* Juvenal. Sat. 10. ſub finem.

Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare; Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

EPISTOLA XIX.

AD MOECENATEM.

Vitioſam imitandi rationem damnat.

PRiſco ſi credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec vivere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. ut malè ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poëtas;
Vina fere dulces oluerunt manè Camenæ.
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus:
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma

INTERPRETATIO.

O Mæcenas erudite, ſi fidem habes veteri Cratino, nulla poemata diu placere vel celebrari queunt ab aqua potoribus condita. Poſtquam furentes poëtas Bacchus annumeravit Satyris & Faunis, Muſæ ſuaves vinum ſapidè oluerunt matutino tempore. *Homerus vinum laudans ebrioſus* extitiſſe *notatur. Antiquus ipſe Ennius nunquam niſi te-*

ANNOTATIONES.

1\. *Priſto ſi credis.*] Poëtaſtri quidam vino indulgebant pluſculum: idque jactabant facere ſe exemplo veterum poëtarum, Cratini, Homeri, Ennii: quaſi bonum carmen pangere nequirent niſi qui Baccho pleni eſſent. Adverſus hanc ſententiam pugnat ſolerter hic noſter vates, & Eubulus apud Athen. lib. 2 cap. 6.

Cratino.] Is à Suida valde bibax & vinoſus extitiſſe traditur: à veteri autem Schol. tantæ fuiſſe ebrioſitatis, ut ſoleret immejere in pelles ſupra quas recumbebat. Ariſtophanes eum pariter deridet velut ebrioſum & ſubmejulum. Athen. lib. 2. c. 3. *Vinum lepido poëta eſt equus velociſſimus. Si potantur aqua, nihil egregium producis. Cratinus hoc dixit, cùm non utrem unum redoleret, ſed potius dolium integrum.* Epigramma eſt Nicerato attributum. Vide annot. lib. 1. Sat. 4.

3\. *Ut male ſanos adſcripſit Liber Satyris.*] Hæc Cratinus, & quæ ſequuntur. Ex quo Bacchus poëtas vini calore concitatos, velut ſuo numine plenos, aſcripſit Satyris ac Faunis.

4\. *Satyris Fauniſque.*] Diis agreſtibus, bibacibus quidem & vinoſis. De Satyris lib. 1. Od. 1. lib. 2. Od. 19. De Faunis lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib. 3. Od. 18.

5\. *Vina ferè dulces oluerunt.*] Ipſæ Muſæ ſobriæ non fuerunt. Vide Plutarch. Sympoſ. lib. 7. cap. 8. 9. 10.

6\. *Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.*] Iliad. 6. &c.

7\. *Ennius.*] De eo lib. 1. Sat. 10. *pater* ob antiquitatem. Æſchylus pariter inter Græcos nunquam niſi ebrius ad ſcribendum ſe accingebat. Alcæus etiam φίλοινος notatur, Athen. lib. 10.

Proſiluit dicenda. Forum Putealque Libonis
Mandabo ſiccis; adimam cantare ſeveris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſavere poëtæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu torvo ferus, & pede nudo,

INTERPRETATIO.

mulentus prorupit ad canenda bella. Sobriis committam forum & Puteal Libonis: abſtemiis auferam condendi verſus facultatem. Statim atque id pronuntiavit, cœperunt vates noctu vinum certatim bibere, *ac diurno fœtere. Verùm ſi quiſpiam ſeverâ fronte gravis, nudis pedibus.*

ANNOTATIONES.

8. *Forum.*] Res forenſes.

Puteal Libonis.] Locum ſeu tribunal, ubi jus dicebat Prætor in Rom. foro conſtitutum à Libone. Vide lib. 2. Sat. 6. v. 35.

9. *Adimam cantare ſeveris.*] Carmina præclarè ſcribere interdictum ſit iis omnibus qui Bacchi munere factus non erit entheus & furens. Non videtur hic aproſdionyſon quod canit Tibullus lib. 3. Eleg. 6.

. . . . *poſcite Bacchi Munera* . . . . . .

Jam venis iratus nimium nimiumque ſeveris.
Qui timet irati numina magna, bibat.

ubi legunt vulgo, *ſeverus.* Attamen credam ego reponendum, *ſeveris*, id eſt ſobriis; multò ſenſu meliori: Quo notantur non qui convivia fugerent, ſed potius qui inter aliorum compotationes & crebras invitationes, ebrietatem aſtutè & callidè vitarent. Vide Epiſt. præced. v. 91.

Potores bibuli mediâ de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, &c.

Hoc ſimul edixit.] Magna controverſia, quis *edixit*? an Liber, an Ennius, an Cratinus? pro Cratino facit quod de eo antè annotatum eſt. Torrentius, ex vet. cod. legit, *edixi*; ut ipſi Horatio tribuatur velut Prætorianum hoc edictum. Placet quibuſdam conjectura Heinſii tranſpoſitâ unâ literulâ legentis, *edixti*, pro edixiſti; ut ad Mœcenatem referatur. Sed optima eſt lectio, *edixit*: ſoluſque optimè Liber edixiſſe intelligitur, utpote Deus poeſeos & poetarum.

Non ceſſavere Poëtæ nocturno, &c.] Diu noctuque vino ſe ingurgitarunt, ut egregia moliri poëmata viderentur.

11. *Nocturno certare mero.*] Romæ frequens hoc erat bibionum certamen vigilem pergræcando noctem ducentium. Et qui ſic pervigilaſſent ſtrenuè præmium accipiebant placentam. Jul. Pollux, Athen. lib. 14. Schol. Ariſtoph. Equit.

Putere diurno.] De die *crapulam exhalantes*, ut ait Tull. Sic quidem luxurioſi quaſcunque horas compotationibus idoneas habebant, at viri graves & occupati non adibant cœnam niſi veſperi & ad lucernas. Unde Alcæus ita queritur, ſe ipſe vinoſum arguens in Epigrammate: πίνωμεν. τί τὸν λύχνον ἀμμένομεν; *bibamus: quid lychnum expectamus?*

12. *Quid ſi quis vultu*, &c.] Refellit Horatius opinionem ante allatam. Qui Cratinum imitatur in vitioſâ ipſius bibacitate, non proinde poëticam ejus virtutem aſſequetur; ſicut qui habitûs ſqualorem aut vultûs ſeveritatem Catonis imitabitur, non continuò mores ejus optimos habebit, &c. Ergo boni exemplaris non vitia ſed virtutes oportet æmulari.

Pede nudo.] Cato Uticenſis ſine calceis & ſine togâ prodibat in publicum; imo & Prætor ſic ad roſtra veniebat, judicia exercebat, interdum etiam benè pranſus & potus, Plutarch.

Oſtendi Latio ; numeros animoſque ſecutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
At ne me foliis ideo brevioribus ornes ,
Quod timui mutare modos & carminis artem :
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sappho ;
Temperat Alcæus : ſed rebus & ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit, quem verſibus oblinat atris ,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore Latinis
Vulgavi fidicen. juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculiſque legi , manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet , ametque domi ; premat extra limen iniquus ?
Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor

INTERPRETATIO.

hos protuli apud Latinos , Archilochi Parii metrum & virtutem imitatus, non autem materiam & dictiones Lycamben adigentes ad ſuſpendium. *Neque verò me propterea minoribus corones frondibus , quoniam veritus ſum immutare numeros ac metri legem*, nam *Archilochi perſim verſu mitigat Sappho virilis, etiamque Alcæus : at diſſimilis ſententiis & diſpoſitione , nec petit ſocerum acerbo carmine proſcindendum ; nec ſponſæ reſtim parat verſibus contumelioſis. Hunc à nullo alio antea celebratum ego lyrâ canens Latinis oſtendi, & gaudeo nova proferens oculis ingenuorum perlegi , & manibus contrectari.* Porro ſi *noſſe cupis , cur Lector iniquus mea carmina collaudet atque in pretio habeat domi* quidem , *foris* autem *improbè vituperet.* Nempe *ego levis plebecula*

ANNOTATIONES

24. *Parius ego primus iambos oſtendi Latio.*] Iambos etiam verſus Latinè ſcripſi primus, ad inſtar Archilochi Græcorum Iamborum inventoris , ex inſula Paro oriundi. De hac lib. 1. Od. 19.

25. *Archilochi.*] De iſto Poëta jam antè in Epod. 6. & poſtea in Epiſt. ad Piſ. v. 79.

Lycamben.] Socerum . de quo cit. Epod. 6.

28. *Temperat Archilochi , &c.*] Archilochi aſperitatem temperavi ſuavitate Alcæi & Sapphonis. ſcilicet Iambi ſatis acres Epodorum temperantur Alcaicis & Sapphicis Odarum.

Maſcula Sappho.] Hæc nempe dicitur virilem adepta virtutem , quod ſe præcipitarit ex eo ſaltu, unde viri tantum ſolebant ſe jaculari præ amoris impatientiâ. Hinc Auſon. Eidyl. 6. v. 25.

> *Et de nimboſo ſaltum Leucate minatur*
> *Maſcula Leſbiacis Sappho peritura ſagittis.*

29. *Alcæus.*] Vide lib. 1. Od. 32. & lib. 2. Od. 13. ubi etiam de Sapphone.

30. *Socerum.*] Lycamben.

31. *Sponſæ.*] Neobulæ Lycambes filiæ ; quæ ſe quoque poſt patrem laqueo peremit. Epod. 6.

32. *Hunc.*] Archilochum ; quem ante Horatium, nemo Latinorum fuerat imitatus.

37. *Non ego ventoſæ , &c.*] Idcircò mihi invidiam creant , quia laudes & approbationem non capto, ut alii plerique, per munera & cœnas aſſentatoribus datas. Perſ. Sat. 1.

Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.
Non ego, nobilium ſcriptorum auditor & ultor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. ſpiſſis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi; Rides, ait, & Jovis auribus iſta
Servas. fidis enim manare poëtica mella
Te ſolum, tibi pulcher. Ad hæc ego naribus uti
Formido; & luctantis acuto ne ſecer ungui,
Diſplicet iſte locus; clamo, & diludia poſco.

INTERPRETATIO.

approbationem non quæro ſumptuoſis cœnis, & donando veſtes detritas. Auctorum ego illuſtrium auditor & cenſor non dignor prenſare Grammaticorum familias & ſuggeſta. Inde veniunt iſtæ querimoniæ. Si dicam: Pudet recitare carmina mea *frequentibus theatris indigna, & nugas oſtentare:* mox ali*quis inquiet: Deriſor es, & Jovis auribus hæc reſervas. Quippe te unum producere melliſta carmina confidis, tibimet præclarus. Ad iſta ego timeo exhibere ſannam: ac ne proſcindar acerbo ungue contendentis, locum iſtum devito, vociferor, & dilationem poſtulo.*

ANNOTATIONES.

calidum ſcis ponere ſumen:
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ.

Martial.

Quid tam grande Sophos clamat tibi turba togata?
Non tu Pomponi; cœna diſerta tua eſt.

Vide poſtea Epiſt. ad Piſ. v. 419.

Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores jubet ad lucrum ire Poeta
Dives agris, &c.

39. *Auditor.*] Juvenal. Sat. 1.

Semper ego auditor tantum?

Ultor.] Optimorum auctorum errata notando & caſtigando; nulli per adulationem parcendo. Quidam interpretantur: mea ſcripta viciſſim recitando. Juvenal. cit.

. . . . . . nunquamne reponam?

Prior interpretatio magis ad rem. Nam mox ait: *non ambire pulpita dignor.*

40. *Grammaticas ambire tribus.*] Ut ſcripta mea diſcipulis ſuis dictent & proponant ediſcenda. Perſ. Satira 1. v. 29.

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe.
Pro nihilo pendas?

Pulpita.] E quibus recitentur carmina mea a Grammaticis, vel à meipſo. De hac Romanorum ambitioſa recitatione Perſius cit. & nos ibidem non pauca.

41. *Hinc illæ lacrymæ.*] Terentianus iſte locus ex Andriâ, in proverbium abiit: eoque utitur etiam Tullius pro M. Cælio: *Hinc illæ lacrymæ: & hæc cauſa eſt omnium ſcelerum.*

42. *Nugis addere pondus.*] Velut eximium quiddam altè & graviter pronuntiando res leviculas.

43. *Ait.*] Quiſpiam invidus.

Jovis.] Auguſti. Virgil. Eclog. 1. de eodem.

Deus nobis hæc otia fecit.

44. *Fidis enim manare. &c.*] Unum te credis edere ſuavia poemata.

45. *Tibi pulcher.*] Ipſe tibi videris præſtare ceteris omnibus: nullumque tibi parem exiſtimas.

Naribus uti.] Naribus corrugatis indignationem vel deriſionem ſignifi-

Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

INTERPRETATIO.

Etenim ludus gignit trepidationes, pugnas, indignationes: indignatio verò acerba odia, & bellum lugubre.

ANNOTATIONES.

cate timeo, ne ejuſmodi hominis iram in me concitem Perſ. Sat. 1.

Rides, & nimis uncis naribus indulges.

Vide ſuprà lib. 1. Satira 6. & lib. 2. Satira 8.

47. *Iſta locus.*] Theatrum, pulpita.

Diludia.] Ludorum dilationem: id eſt, ſpatium intermiſſionemque, ad accuratiùs emendenda quæ ſcripſi, antequam vulgentur. quod luculenter admonet Epiſtola ad Piſones. Metaphora eſt à gladiatorio ludo. Nam intra dies pugnæ deſtinatos, ſpatium concedebatur gladiatoribus, ut ſe ad certandum meliùs compararent. Malim ego tamen cum doctiſſimo Salmaſio legere, *deludia*. & ludendi ceſſationem & finem, interpretari.

48. *Ludus enim. &c.*] Climax eſt. Ludus certamen, certamen iras, ira inimicitias, hæ bellum generant aliquando funebre & luctuoſum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

Vertumnum Janumque, liber, ſpectare videris.
Scilicet ut proſtes Soſiorum pumice mundus,
Odiſti claves, & grata ſigilla pudico.
Paucis oſtendi gemis, & communia laudas,
Non ita nutritus. fuge quò diſcedere geſtis :
Non erit emiſſo reditus tibi. Quid miſer egi ?
Quid volui ? dices, ubi quis te læſerit. & ſcis
In breve te cogi, cùm plenus languet amator.

INTERPRETATIO.

O Liber, ut video, reſpicis Vertumnum & Janum. nempe ut venalis fias Soſiorum pumice expolitus, claves fugis & ſigilla verecundo grata. doles exhiberi paucis, & magni pendis divulgari, minimè ſic educatus. Perge quò ire cupis, redire non licebit tibi vulgate. Tum verò : *Quid infelix egi, quid petii ? inquies, quando te non nemo preſcindet. Neſti verò te in arctum compingi, cùm* lector primò *avidus* mox *faſtidioſus negligit.*

ANNOTATIONES.

1. *Vertumn.*] Per proſopopœiam librum ſuum à publico deterret, ob imminentia pericula.

Vertumnum Janumque.] Hi Dii præſidere vendentibus ementibuſque credebantur : & ad eorum ſtatuas ac templa erant tabernæ bibliopolarum. De Vertumno lib. 2. Sat. 7. De Jano lib. 2. Sat. 3. & 6.

Spectare videris.] In lucem prodire vis, & publicè vendi.

2. *Soſiorum pumice mundus.*] Pellibus integebantur libri : pelles autem pumice lævigari, exæquari, expoliri ſolebant. *Pumex*, lapis cavernoſus, quo rudia & aſpera complanantur. Vide Plin. lib. 36. cap. 21. *Soſii* fratres erant bibliopolæ inſignes : unde hic antonomaſticè nominantur.

3. *Odiſti claves, &c.*] Tædet incluſum reſidere : ampliùs in arcâ domi contineri non vis.

5. *Non ita nutritus.*] Non eo conſilio tamen ſcriptus ut prodires in publicum.

Diſcedere.] Al. *Deſcendere*, Scil. è collibus in Thuſcum vicum ad imum Cælii montis, apud velabrum ; ubi Vertumnus ædem habebat ; & plures erant tabernæ, librariorum præſertim.

6. *Non erit emiſſo reditus.*] Cùm ſemel emiſſus & vulgatus fueris, non poteris ad me redire, ut expurgeris erratis quæ in te forte notabuntur.

8. *Scis in breve te cogi. &c.*] Scis in anguſtum & diſcrimen redigi te, cùm jam aſpernari incipit qui priùs diligebat. Alii ſic : ſcis te contrahi & complicari ; vel, non integrum te legi, ſed quædam pervolvi duntaxat, & pleraque præteriri a lectore jam defeſſo & languente.

Quod

Quod ſi non odio peccantis deſipit augur;
Carus eris Romæ, donec te deſerat ætas.
Contrectatus ubi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis; aut tineas paſces taciturnus inertes;
Aut fugies Uticam; aut vinctus mittêris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
Qui malè parentem in rupes detruſit aſellum
Iratus. *Quis* enim invitum ſervare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.

INTERPRETATIO.

Quod ſi non inſanit augur odio delinquentis, Romæ in pretio eris uſquequò te juventus deſerat. Cùm autem vulgi manibus tritus negligi incipies, vel clam nutries blattas inutiles, vel ablegaberis Uticam, vel obligatus deportaberis Ilerdam. Tunc *ridebit caſtigator non auditus: velut iſte qui aſinum non obedientem iratus impulit in præcipitium. Ecquis enim conetur invitum ſervare? Illud etiam tibi continget, ut ſenex balbutiens te adhibeat docendis pueris primas literas ultimis in vicis.*

ANNOTATIONES.

9. *Quod ſi non odio, &c.*] Si non omnino fallor, ſi benè auguror, primò quidem novitate celebraberis, at ſenſim in faſtidium incurres. Sic enim ferè fit.

12. *Tineas paſces.*] Neglectum & projectum exedent tineæ & blattæ. *Taciturnus*, obſcurus, & deſpectui habitus; jam tacentibus de te hominibus.

13. *Fugies Uticam.*] Tanquam exilio mulctatus, ſermone Romanorum haud ampliùs celebris.

Uticam.] Urbs eſt Africæ Catone minori nobilitata: in quâ nimirum ſibi mortem ille conſcivit; & ab eâ dictus Uticenſis. Vide lib. 1. Od. 12. & lib. 2. Od. 1.

Vinctus mitteris Il.] Veluti captivus. Ex te fient mercium aut literarum involucra Ilerdam mittendarum. Olim Epiſtolas chartis intectas obligari obſignarique mos erat. Alii legunt: *unctus*. optimo ſenſu. Nam ſalſamenta, garum, piper, thus, aliaque ejuſmodi bene multa involvi ſolent chartis inutilibus. Vide lib. 2. Epiſt. 1. in fine.

Catul.

Et laxas ſcombris ſæpe dabunt tunicas.

Perſ. Sat. 1. v. 43.

Horat.

Nec ſcombros metuentia carmina nec thus.

Ilerdam.] Hæc urbs v. *Lerida*. Hiſpaniæ Tarraconenſis, ſive Cataloniæ, ad Sicorim fluvium. Ejus ita meminit Lucanus lib. 4.

. . . . *fundata vetuſtâ*
Surgit Ilerda manu; placidis prælabitur undis.

15. *Qui malè parentem.*] Quidam ruſticus aſinum cernens ad præcipitem rupem obſtinatè contendere, retrahebat pro viribus. at pertinax beſtia renitebatur. tum iratus ille aſinum impulit quo tendebat, detruſitque in præcipitium.

17. *Ut pueros elementa docentem occupet, &c.*] Ut atteraris vili manu ſenis cujuſpiam balbi, pueros docentis elementa. Juvenalis pariter notat miſeram hanc ſortem cùm Virgilii tum noſtri Horatii. Sat. 7. v. 226.

. . . . *cùm totus decolor eſſet*
Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, &c.

Vide, ſi vacat, quæ ibi pridem annotavi.

18. *Extremis in vicis.*] Ludimagiſtri ſcholam habere amant in triviis. in quæ incidunt ac deſinunt plures vici, loco

Cum tibi Sol tepidus plures admoverit aures;
Me libertino natum patre, & in tenui re
Majores pennas nido extendiſſe loqueris:
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis urbis belli placuiſſe domique;
Corporis exigui, præcanum, ſolibus aptum,
Iraſci celerem, tamen ut placabilis eſſem.
Forte meum ſi quis te percunctabitur ævum:
Me quater undenos ſciat impleviſſe Decembres;
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

INTERPRETATIO.

Cumque Sol tepeſcens plures auditores tibi prabuerit, dices me libertini patris filium; quamvis non opulentum extendiſſe alas ultrà nidulum: ſcilicet *ut* tantum *addas virtuti, quantum detraxeris origini.* Narrabis *gratiorum fuiſſe me Romæ optimatibus* tam *in bello* quàm *in pace; ſtaturâ brevi, canum ante* tempus, *aprico gavisum, iracundum, ſed mitigari facilem. Quod ſi quiſpiam à te inquirat meam ætatem; diſcat me quater undecim hyemes decurriſſe quo anno Lollius Lepidum collegam ſortitus eſt.*

ANNOTATIONES.

nempe maximè frequentato. Vel Horatius deſignat vilem magiſtrum in remotiſſimâ urbis regione habitantem.

19. *Cum tibi ſol tepidus. &c.*] Cùm verò non pueri tantùm, ſed & alii plures ad te audiendum confluxerint, dum fervet æſtus: vel ſub veſperam & ſole jam deferveſcente, cùm dictata diſcipulis traduntur.

20. *Me libertino natum patre, &c.*] Multa de me tum narrabis, ex obſcurâ origine evaſiſſe in præclarum nomen ac ſplendorem. &c.

Libertino nat. patre.] Vide libro 1, Sat. 6.

21. *Majores pennas nido extendiſſe.*] Natalium ac generis ignobilitatem illuſtraſſe me nobilibus ſcriptis.

23. *Primis urbis.*] Mœcenati, Auguſto, Pollioni, &c.

24. *Corporis exigui.*] Lib. 2. Sat. 3.

. . . . longos imitaris ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis.

25. *Iraſci celerem, tamen ut, &c.*] Cic. ad Attic. lib. 1. Epiſt. 14. ſcribit. *irritabiles eſſe animos optimorum ſæpe virorum, eoſdemque placabiles: & eſſe hanc agilitatem mollitiemque naturæ plerumque bonitati.*

27. *Quater undenos, &c.*] Annos ætatis quatuor & quadraginta compleviſſe, cum conſulatum inirent Lollius ac Lepidus: anno ſcil. U. C. 732. Nam Horatius natus erat L. Manlio Torquato & L. Aurelio Cotta Coſſ. an. U. C. 688 ut dictum eſt lib. 3. Od. 21.

28 *Collegam Lepidum quo, &c.*] M. Lollius virtute ſingulari & Cæſaris gratiâ adeptus conſulatum, geſſit laudabiliter cum Q. Æmilio Lepido. Dio lib 54. Ad eum ſunt Epiſt. 2. & 18. & lib. 4. Od. 9.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Optimum maximumque Principem mirâ ſolertiâ collaudat. De poëſi multa refert : Et vetera dumtaxat æſtimantes redarguit. Demum Cæſaris in Poëtas benevolentiam ſtimulat.

CUM tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,

INTERPRETATIO.

Quandoquidem ô Auguſte, portas unus molem *tot tantarumque rerum, Italiam armis defendis, inſtitutis*

ANNOTATIONES.

1. *Cum tot.*] Epiſtolam hanc ſanè eximiam expreſſit Auguſtus ab Horatio, cum ad eum ſcripſiſſet his verbis : *Iratum me tibi ſcito, quod non in pleriſque ejuſmodi ſcriptis mecum potiſſimùm loquaris. An vereris ne apud poſteros infame tibi ſit, quod videaris familiaris nobis eſſe?* Nempe legerat ſermones Horatii Cæſar, ſuique nullam in eis factam mentionem ægrè ferebat. Antea verò jam ſeculare carmen imperaverat ſcribere, item Vindelicam victoriam privignorum ſuorum Tiberii ac Druſi Neronum : Odarumque librum 4. Sueton. in vitâ Horatii.

Suſtineas.] Summus Princeps alios quidem adhibet in conſilium, at ſolus imperii molem ſuſtinet. Talis eſt orbis judicio LUDOVICUS MAGNUS.

Solus.] Diſcuſſis jam factionibus, victo Lepido, Antonio profligato.

2. *Res Italas.*] Rom. Imperii ſplendorem.

Moribus.] Optimis inſtitutis, rectaque diſciplinâ, quibus mores optimi formantur.

Legibus emendes ; in publica commoda peccem ,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus , & Liber pater, & cum Caſtore Pollux ,
Poſt ingentia facta , deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus , aſpera bella
Componunt , agros aſſignant, oppida condunt ;
Ploravere ſuis non reſpondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit ,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo, qui prægravat artes
Infra ſe poſitas : extinctus amabitur idem,

INTERPRETATIO.

externas, legibus corrigis, ego ſanè *peccarem adversùs utilitatem publicam. ſi prolixâ epiſtolâ interpellem occupationes tuas* graviores.

Romulus, & Bacchus, Caſtor atque Pollux, poſt magna facinora admiſſi in Deorum fana. dum in terris verſantur cum hominibus, difficilia bella conficiunt, agros distribuunt, urbes ædificant ; doluerunt gratum animum non exhiberi meritis ſuis parem. Qui ſævam hydram peremit, famoſaque monſtra ſuſtulit labore fatali, cognovit invidiam ſolâ *morte vinci. Nam ſplendore ſuo accendit qui inferiorem induſtriam opprimit : ipſe* verò *mortuus diligetur.*

ANNOTATIONES.

3. *Legibus emendes.*] Cic. Philip. 1. *Lex eſt recta & à numine Deorum tracta ratio, imperans honeſta, prohibens contraria.* Suetonius Octav. 32. 34. &c. utiliter ab eo ſancita pleraque commemorat : & cap. 27. etiam in Triumviratu *recepiſſe morum legumque regimen perpetuum.*

5. *Romulus.*] Quatuor primi verſus inſtar procemii ſunt. jam Auguſtum extollit ſupra Heroes maximos, per comparationem. Vide lib. 1. Od. 12.

Liber pater.] Indorum victor, animum curis liberans, &c. De hoc alibi.

Caſtor Pollux.] De his Ode 3. & 12. lib. 1.

6. *Deorum in templa recepti.*] In Deorum numerum adſciti.

7. *Aſpera bella componunt.*] Multa in homines beneficia conferentes.

8. *Agros aſſignant.*] Colonias deducendo vel mittendo, agroſque urbibus adjacentes iis diſtribuendo.

9. *Ploravere ſuis non reſpond. &c.*] Queſti ſunt quod parum grati populi haud pares ſuis meritis honores deferrent.

10. *Diram qui contudit hydram.*] Hercules duodecim laboribus exantlatis clarus, quos celebrat Lucretius initio lib. 5. Vide lib. 1. Od. 3. & libro 4. Od. 4.

Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
&c.

11. *Fatali.*] Erat in fatis, non aliter inferendum cœlo Herculem, quàm debellatis monſtris.

12. *Invidiam ſupremo fine domari.*] Non ante mortem : & mox rationem ejus rei ſubdit. Quintil. Declam. *Res inter initia urunt ; at livor morâ ſolvitur.*

13. *Urit enim fulgore, &c.*] Qui cæteris præcellit horum excitat invidiam, quia videntur ſibi ab eo deprimi. At cum fato eſt functus, jam virtus ejus ab invidis etiam colitur, ampliùs non metuentibus viventis fulgore perſtringi & obrui.

Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum aliàs, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus ſapiens & juſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cætera nequaquam ſimili ratione modoque
Æſtimat: & niſi quæ terris ſemota, ſuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,

INTERPRETATIO.

Viventi tibi cultum deferimus tempeſtivum, araſque erigimus, ad quas juratur per nomen tuum, profitentes nihil par tibi *extitiſſe nihil*que *futurum unquam. Verùm tuus ille populus in unâ re juſtus & ſapiens*, nempe quod *te Imperatoribus Romanis Græciſque præfert, non æquè benè judicat de aliis rebus*: ſcilicet *negligit atque aſpernatur* omnia, *præterquam quæ terris abſtracta dudumque præterita comperit: adeo vetuſta probans, ut tabulas delinquere pro-*

ANNOTATIONES.

15. *Præſenti tibi, &c.*] Tu, Cæſar, vivus etiam in deliciis es, invidiamque vicisti: quod eſt prorsùs ſingulare. Nempe tua magnitudo cuncta ſupergreditur: invidia verò non repetitur niſi inter æmulos & ferè æquales. Adeoque ſolus honores divinos adeptus vel dum hic inter nos degis.

Præſens.] Lib. 3. Od. 5.

Præſens divus habebitur Auguſtus.

Maturos.] Jam viventi debitos. Servius ad Ecl. 1. *Auguſtus templa vivus meruit*, inquit, citatque hunc Horatii locum. Propert. lib. 3. Eleg. 4.

Arma Deus Cæſar dites meditatur
ad Indos.

16. *Jurandaſque*] Aram tenentes jurabant olim.

Tuum per nomen.] Theod. Marcilius vult, *Tuum per numen.* Sed perinde eſt.

Ponimus aras.] Vide lib. 4. Od. 5. item Dion. lib. 51. ubi refert edictum Senatûs de divinis honoribus Auguſto tribuendis. Ovid. Faſt. 1.

Cæſaris arma canant alii; nos Cæ-
ſaris aras.

Tamen conſtat nullas Romæ fuiſſe, ſed tantùm in provinciis, niſi fortè privatas. Sueton. Octav. 52. & Dio lib. 54. decretas ſibi ex Senatuſconſulto haud accepiſſe, imo prohibuiſſe, narrant. *In urbe quidem pertinaciſſimè abſtinuit hoc honore. atque argenteas etiam ſtatuas olim ſibi poſitas conflavit omnes: & ex iis aureas cortinas Apollini Palatino dedicavit.* De privatis aris Auguſto erectis intelligendus ergo hic Horatius, item Ovid. ante cit. & 1. de Ponto Eleg. 5. & 3. Eleg. 1. & Virgil, Ecl. 1.

. . . . . . illius aram
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet
agnus.

18. *Sed tuus hic pop. &c.*] tranſit ingenioſè & ſolerter ad eos reprehendendos, qui vetera ſectantur, & quævis nova faſtidiunt abſque diſcrimine & judicio

21. *Terris ſemota.*] Ex hominum conſpectu ablata; carmina poëtarum mortuorum.

23. *Tabulas peccare vetantes.*] Leges 12. tab. quas Decemviri, ad inſtar legum Solonis, compoſuerunt, an. U C. 302. Porro quæ in eis continerentur haud comperta omnino, niſi quod pauca, quæ ad morum diſciplinam & judicia ſpectant, interciſè auctores produnt: ut ait Alex. ab Alex. lib. 6.

Quas bis quinque viri ſanxerunt; fœdera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,

Interpretatio.

bibentes à Decemviris conſtitutas, fœdera regum Rom. ſeu apud Gabios. ſeu cum ſeveris Sabinis compoſita, jus Pontificale, antiqua vatum prædicta,

Annotationes.

cap. 10. ubi & fragmenta quædam earum pervetuſta & obſoleta refert. *In urbe ne urito, neve ſepelito . . . . ſi quid agro plantaveris, quinque pedes à vicino abeſto. &c.*

24. *Fœdera regum, &c.*] Duplex notat fœdus: alterum à Tarquinio Superbo cum captis civibus Gabiis, in ipſa urbe: alterum à Romulo cum Tito Tatio Sabinorum rege; & hoc *æquatum*, ſive æquis factum conditionibus; non autem priùs illud, quod iniquum potius dicatur; ut benè obſervat Theod. Marcil. De priori fœdere Dion. Halic. lib. 4 de poſteriori lib. 2. ubi ſcribit conſtitutum eſſe, ut *Romæ reges eſſent æquè Romulus & Tatius, paribus ſuffragiis, & æqualiter honoribus fruerentur.*

25. *Gabiis.*] De his T. Liv. lib. 1. Vide annot. noſtras lib. 1. Epiſt. 11. & 15.

Sabinis.] T. Liv. cit. nos ad Epodon 2.

26 *Pontificum libros.*] Compoſitos à Numâ, continentes ritus ſacrificiorum, precationes, &c. Annales etiam ſignificari volunt. Cic. 1. de Orat. n. 193. *In jure civili, & in Pontificum libris, & in duodecim tabulis plurima eſt antiquitatis effigies, quod & verborum priſca vetuſtas cognoſcitur; & actionum quædam genera majorum conſuetudinem vitamque declarant.*

Annoſa volumina vatum.] Attii Navii, apud Cic. de Divin. Servius ad Æn. 5. Macrob. Sat. 1 Marcii duo vaticinia ſatis incondita profert T. Livius lib. 25. cap 12. alterum Cannenſem cladem prædicens, alterum jubens inſtitui ludos Apollinares. Non pigebit ea deſcribere. Prius ſic fermè canebat.

Amnem Trojugena Cannam Romane fuge,
Ne te alienigenæ in campo cogant Diomedis
Conſeruiſſe manus pugnantem. Sed neque credes
Ante mihi, donicùm compleris ſanguine campum:
Multaque millia cæſa tuorum deferat amnis
In pontum magnum de terra frugiferente:
Piſcibu' pennigeriſque feriſque colentibu' terras
Ut fuat eſca caro tua. Nam m' ita Juppiter inſit.

Poſterius carmen obſcurius perplexiuſque ſcripturæ genere, ut ait Livius, ita ferè habebat.

Romulidæ ſi perduelles expellere voltis,
Et vomicam gentium, quæ longè alienigenarum
Venit; Apollinei voveatis cenſeo ludos,
Qui Deo Apollinei fiunto comè quotannis,
Quom jam poplicitùs popolos dederit ſtipi' partem:
Conferiunto privatim pro ſique ſuiſque.
Et Prætor ludis faciundis illu' præeſto.
Qui ſummum popolo plebique endo urbe dabit jus.
At bis quinque viri Græco ſacra ritu obeunto.
Hæc ſi faxitis, rectè gaudebiti' ſemper:
Atque adeo fiet melior res poplica veſtra.
Nam is Divus veſtros perduelles ſtinguet ad unum,
Qui veſtros campos placidè nunc ruraque paſcunt,

Dictitet Albano Muſas in monte locutas:
Si, quia Græcorum ſunt antiquiſſima quæque
Scripta, vel optima, Romani penſantur eâdem
Scriptores trutinâ; non eſt quod multa loquamur:
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri:
Venimus ad ſummum fortunæ: pingimus, atque
Pſallimus, & luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit;
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter

INTERPRETATIO.

à Muſis in monte Albano fuiſſe dictata aſſerat. Atqui ſi quoniam ſcripta Græcorum vetuſtiſſima etiam præſtantiſſima exiſtunt, Latini Scriptores ſimili ratione æſtimantur; pluribus verbis non eſt opus: nihil in olivâ, nihil extra nucem duri eſt: fortunæ apicem attigimus: pingimus & canimus & luctamur ſolertius quàm Græci. Si tempus meliora facit carmina perinde ac vina, quæro quot anni auctoritatem dent libris. Scriptor ab annis centum mortuus debetne cenſeri

ANNOTATIONES.

27. *Albano Muſas in monte locutas.*] Quia monticolæ ſunt Muſæ, hinc Horatius Muſarum Latinarum ſedem collocat apud Albanos tumulos, in medio Latii, ubi communia ſacra Latinorum celebrari ſolebant. Turneb. Alii mimicè in Albano Muſas collocari à Poëta noſtro, volunt; nempe ob ruſticitatem Albani montis, quæ tanta quidem, ut Virgilius Albanorum regum geſta exorſus ſcribere, omiſerit nominum aſperitate deterritus; quod teſtatur Servius ad Eclog. 6. Alii cum Acrone alludi putant ad colloquia Numæ cùm Egeriâ nymphâ, in monte Albano; præſertim cùm Egeriam unam de Muſis fuiſſe ſcribat Dionyſ. Halic. lib. 2. & Plutarch. in Numa. quanquam Tull. 1. Leg. eos ut imperitos & bardos explodit qui Numam cum Egeriâ collocutum credant, item qui apicem Tarquinio ab aquila impoſitum.

28. *Si quia Græcorum, &c.*) Refellit Poëta vulgi opinionem. Apud Græcos, inquit, vetuſtiſſimi quidem pariter etiam optimi ſunt. At non ita ſe habet de ſcriptoribus Latinis. Imo contrarium omnino fieri judicium debet. Atque tam falſum eſt arbitrari Latinorum antiquiſſimos eſſe præſtantiſſimos, quàm affirmare olivam nihil intùs, nucem extrà nihil duri habere; item quam contendere pictores, cantores, athletas Romanos Græcis antecellere. quæ quidem apertè à vero & ab omnium judicio abhorrent.

31. *Nil intra eſt oleam, &c.*] Proverbialis ſermo iſte uſurpari ſolet in eos qui negant manifeſtè vera, vel aſſerunt perſpicuè falſa. Enimverò quid certius quàm in olivâ eſſe os, & extra nucem eſſe putamen durum.

Oleam.) *Olea* propriè eſt arbor, oliva fructus. attamen utraque vox in utraque ſignificatione ponitur.

32. *Venimus ad ſummum fortunæ.*) Uno abſurdò poſito, multa conſequuntur abſurda. Nempè dicamus deinceps, inquit Poëta, nos famâ eſſe celebriores Græcis, & artium peritiores; quamvis hactenus ii præſtare omnibus crediti ſint.

33. *Unctis.*] Athletæ ungebantur ante palæſtram, ut olei virtute membra fierent tùm robuſtiora, tum etiam lubrica & teneri difficiliora.

34. *Si meliora dies.*] Aliud argumentum à diſſimili.

Perfectos vetereſque referri debet, an inter
Viles atque novos ? excludat jurgia finis.
Eſt vetus atque probus centum qui perficit annos.
Quid, qui deperiit minor uno menſe vel anno,
Inter quos referendus erit ? vetereſne poëtas,
An quos & præſens & poſtera reſpuet ætas ?
Iſte quidem veteres inter ponetur honeſtè,
Qui vel menſe brevi vel toto eſt junior anno.
Utor permiſſo, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello; & demo unum, demo etiam unum,
Dum cadat eluſus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis,
Miraturque nihil, niſi quod Libitina ſacravit.

INTERPRETATIO.

inter veteres & bonos, an inter ignobiles & recentiores ? Definitio temporis decidat controverſiam. Vetus & perfectus eſt qui ante annos centum obiit. Quid verò qui uno menſe vel anno junior interiit, quibus annumerabitur ? an antiquis, an iis quos ætas noſtra & ſecutura negliget ? Ille, inquies, *inter veteres rectè conſebitur qui menſe duntaxat vel anno poſterior fuerit. Ego conceſſum aſſumo, & minutatim detraho quaſi pilos caudæ equinæ; atque diminuo unum itemque alterum, donec dilabentis cumuli ratione deceptus vincatur qui annos numerat, & ex vetuſtate bonitatem colligit; quique nihil laudat niſi quod mors conſecravit.*

ANNOTATIONES.

39. *Eſt vetus atque, &c.*] Reſponſio eſt adverſarii, quam mox convellit Horatius.

43. *Iſte quidem veteres.*] Ita loquitur adverſarius.

45. *Utor permiſſo.*) Tuâ reſponſione utor, ac te expugno : inquit Poëta.

Caudæque pilos ut equinæ, &c.) Ex hiſtoriâ Sertorii, qui ut barbaros ac ferociores militum ſuorum animos erudiret, duos equos adduci juſſit, alterum imbecillem, alterum validum. Imbecilli appoſuit virum fortem, valido infirmum. Dato ſigno vir fortis equi imbecilli caudam ambabus captans manibus totam ſimul abſtrahere & avellere nitebatur fruſtra. contrà vir infirmus fortis equi caudam brevi denudavit, ſingulos pilos evellens. Tum aſſurgens in concione Sertorius ait : Videtis, commilitones, induſtriam plus poſſe quam vires, ſic quæ uno impetu ſuperari nequeunt, paulatim arte & patientiâ vincuntur. Plutarch.

46. *Demo unum, &c.*) Singulos annos demendo paulatim, corruet acervus ille tuus annorum centum : ſenſimque deducam te ad poſtrema tempora. Poſsò licebit mihi ſemper unum annum detrahere, ſi quidem conceſſiſti, *inter veteres honeſtè poni qui toto anno junior eſt.*

37. *Dum cadat eluſus ratione ruentis acervi.*) Alluſio eſt ad ſoriten, quæ argumentatio multarum eſt acervus propoſitionum; quas diſſolvendo ſingulas, tota vis argumenti ſolvitur. Sicut autem Chryſippus ſiſtendum in unâ è propoſitionibus, nequicquam dicebat; ita hîc annos non poſſe definiri oſtendit Horatius. Chryſippum ſuggillat Perſius ad calcem Satiræ ultimæ.

. . . . . *Depunge ubi ſiſtam*
Inventus Chryſippe tui finitor acervi.

49. *Libitina.*) De hac vide lib. 3. Od. 30. & lib. 2. Sat. 6. v. 19.

Ennius

Ennius & ſapiens & fortis & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quó promiſſa cadant, & ſomnia Pythagorea.
Nævius in manibus non eſt, & mentibus hæret
Penè recens: adeo ſanctum eſt vetus omne poëma.
Ambigitur quoties, uter utro ſit prior; aufert
Pacuvius docti famam ſenis, Accius alti:

INTERPRETATIO.

Ennius & ſapiens & ſtrenuus & Homero ſecundus, ut aiunt cenſores, parum ſollicitus eſt quo deveniant pollicita & ſomnia Pythagora. Nævius haud legitur, & animo tenetur velut novus, adeo ſacratum eſt omne carmen antiquum. At tum expenditur quis alio ſit præſtantior. Pacuvius docti ſenis, Accius excelſi exiſtimationem obtinet:

ANNOTATIONES.

50. *Ennius & ſapiens, &c.*] Ennius ipſe à criticis agnoſcitur pleraque negligenter ſcripſiſſe, adeoque parum memor eſſe promiſſorum ſuorum atque ſomniorum; quamvis ex Pythagoræ opinione & metempſycoſi, Homeri in ſe animam tranſmigraſſe venditaſſet, & Poëticâ ejus facultate ac ſpiritu ſe informatum. De ea lib. 4. Od. 8. v. 20. & lib. 1. Sat. 10.

Sapiens.] Quia cor triplex ſe habere dicebat, nempe quod triplicem linguam calleret, Græcam, Oſcam, Latinam, Gell. lib. 17. cap. 17.

Fortis.] Quia militavit. Cic. Tuſc. 1. & pro Licinio Poëta. Claudian.

Alter Homerus.] Homericâ poëſeos virtute imbutus.

51. *Critici.*] Grammatici; vel critici ab Auguſto inſtituti ad recenſendos libros in Palatina bibliothecâ collocandos. Vide ſupta Epiſlola 19. & poſtea Epiſt. ſeq.

52. *Somnia Pythagorea.*] Ennius ipſe de ſe, Annal. 1.

In ſomnis mihi viſus Homerus adeſſe poëta.

De his vide quæ ampliùs annotavi pridem ad Perſ. Sat. 6. v. 10.

Cor jubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.

53. *Nævius in manibus non eſt, &c.*] Nævii ſcripta quippe quæ memoria tenentur, non leguntur ampliùs, nec egent ſubſidio literarum, tam hærent animis, ut etiamnum recentia videantur. Nævius Ennio antiquior. Cicero in Bruto ſic Ennium alloquitur: *à Nævio ſumpſiſti multa, ſi fateris; vel ſi negas, ſurripuiſti.* Campanus fuit, ſtipendia meruit bellis Punicis; de quibus & carmen condidit. ſcripſit Comœdias & Tragœdias ſtylo in primis erudito & gravi. Romæ primates probris inſectatus, à Triumviris in vincula conjectus; inde palinodiâ cantatâ exemptus eſt. Epigramma ſuperbiæ Campanæ plenum hoc ab eo factum traduur.

Immortales mortalos ſi foret fas flere,
Flerent divæ Camenæ Nævium poëtam.
Itaque poſtquam eſt Orci traditus theſauro,
Obliti ſunt Romæ Latinâ loquier linguâ.

Nævium laudant Varro, Tullius, Feſtus, Nonius, Gellius, &c.

56. *Aufert Pacuvius docti famam ſenis.*] Pacuvius Q. Ennii nepos, ut aiunt Euſebius & Plinius, Brunduſio oriundus, Romæ claruit ingenii & bonarum diſciplinarum luminibus. Tragœdias bene multas egregiè ſcripſit: Hermionam, Atalantam, Antiopam, Ilionam, Medeam, Teucrum, &c. L. Accio paulo antiquior ad annos nonagin-

Dicitur Afrani toga conveniſſe Menandro :
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.

INTERPRETATIO.

Afranii toga Menandro congruere putatur, P.autus currere ad inſtar Epicharmi Siculi ; Cæcilius gravitate, Terentius artificio præſtare.

ANNOTATIONES.

ta conſenuit. Hinc *ſenex* ab Horatio dicitur. Tullius eum præfert omnibus in Tragœdiâ. *Omnes apud hunc ornatos elaboratóſque eſſe verſus*, ait lib. de Orat.

Accius alti.] Quintil. lib. 10. c. 1. *Accius atque Pacuvius clariſſimi gravitate ſententiarum, verborumque pondere, & auctoritate perſonarum. Ceterum nitor & ſumma in excolendis operibus manus magis videri poteſt temporibus quàm ipſis defuiſſe. Virium tamen plus Accio tribuitur. Pacuvium videre doctiorem qui eſſe docti affectant volunt.* Cicero pleriſque locis Accium laudat, Ejuſque verius affert, maximè verò de Nat. Deor. 2. Vide quæ de eo jam annotavi lib. 1. Sat. 10.

57. *Dicitur Afrani toga conveniſſe Menandro.*] Afranius Menandrum propè adæquaſſe fertur. Afranius poëta comicus Romæ celebratus eſt togatis fabulis, à togâ Rom. dictis ; quia de rebus Romanis tractant. Menandrum imitatus eſt præcipuè, & ab eo non pauca ſumpſit. Ingenio & ſalibus excelluit, nec non ſummâ elegantiâ & venuſtate dictionum Eum laudat Tullius in Bruto. Quintil. *In togatis excellit Afranius,* inquit. Gell lib. 13. c. 8. Afranii carmen commendat, in quo ſic loquitur de Sapientiâ.

Uſus me genuit ; mater peperit memoria.
Sophiam vocant me Graii, vos ſapientiam.

Menandro.] De eo Poëta comico Athenienſi dictum eſt lib. 2. Satira 3. v. 11.

58. *Plautus ad exemplar, &c.*] Egregiè Epicharmum imitari in fabulis conſtituendis & ornandis, atque ad exitum ſcitè perducendis. Plautus ex Umbriâ oriundus, ingenio fuit perurbano & maximè feſtivo. In urbe floruit iiſdem temporibus quibus Pub. Scipio & M Cato. Comœdias ſcripſit viginti quinque, ex Lælio. Latinæ parens & princeps elegantiæ dicitur Gellio : & Muſas, ſi Latinè loqui vellent, Plautino ſermone locuturas, ait Varro ex Stolone Quintil cit. Mortuus eſt P. Claudio & L. Portio Coſſ. Catone Cenſore ; ex Cicer. de Clar. Orat. n. 60. Hoc tibi Epitaphium feciſſe dicitur.

Poſtquam morte eſt captus Plautus,
Comœdia luget, ſcena eſt deſerta.
Deinde riſus, luduſque, jocuſque, & numeri,
Innumeri ſimul omnes collacrymarunt.

Properare.] Hæc vox indicat officium gnari Poëtæ, de quo in Epiſt. ad Piſ. v. 148.

Semper ad eventum feſtinat.

Siculi Epicharmi.] Hic Pythagoræ auditor, quædam de naturâ rerum & medicinâ, complures autem comœdias præclare ſcripſit, quin & ei comœdiæ inventum aliqui tribuunt. Ab eo multa certè Plato delibavit. Tull. ad Atticum lib. 1. Epiſt. 16. *Vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmus cantilenam illam ſuam ſuam ;* νῆφε, ϗ μέμνασο, ἀπιςεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. & de petit. conſul. n. 30. Quamobtem, inquit, Ἐπιχάρμειον illud teneto : *nervos atque artus eſſe ſapientiæ, non temerè credere.*

59. *Cæcilius.*] Statius Cæcilius, Mediolanenſis, ut volunt quidam : ſcribendis comœdiis in urbe excelluit. Ennii familiaritate ac Terentii uſus, hujus etiam ſcriptorum cenſor. Fabulæ Cæcilii plus triginta à veteribus celebrantur : Nauclerus, Plocius, Epheſtion, Syracuſæ, Pauſimachus, Epicletus. Fallacia, Fœnerator, &c. Quintil. *Cæcilium veteres lau-*

Hos ediſcit, & hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad noſtrum tempus, Livi ſcriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt: eſt ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet; errat.

INTERPRETATIO.

Hos ediſcunt ac venerantur Romani anguſtiore Theatro coarctati: hos æſtimant ac cenſent poetas ab ætate Livii Andronici uſque ad noſtram. Vulgus aliquando rectè judicat, aliàs aberrat. Si veteres poetas adeo extollit & amat, ut nihil majus nihil par credat, hallu-

ANNOTATIONES.

dibus ferunt, inquit.

Terentius.] Pub. Terentius Poëta comicus, Carthagine oriundus, puer adductus Romam; Terentii Lucani patroni diligentiâ inſtitutus ac brevi manumiſſus; ob egregiam indolem, ingeniique facilitatem & elegantiam. Pub. Scipione & C. Lælio uſus eſt familiariter, aliiſque primoribus civitatis. Statium Cæcilium maximè obſervavit, eumque cenſorem adhibebat. Sex fabulas ſcripſit ab Apollodoro & Menandro Græcis Poëtis tranſlatas tantâ Latini ſermonis proprietate & venuſtate, ut ab eruditis quibuſque mirè laudetur. Cicero ad Attic. *optimum latinitatis auctorem* dicit. Quintil. jam cit. *Terentii ſcripta ad Scipionem Africanum referuntur*, nempe ob ſingularem elegantiam. Auſonius.

Tu quoque qui Latium lecto ſermone Terenti,
Comis & aſtricto percurris pulpita ſocco.

Arte.] Terentii ſolertia præcipua fuit in exprimendis moribus; quam ſatis nemo laudare queat. Vide Donat. in Terent. Julius Scaliger Poët. lib. 3. cap. 97. *Lectiſſimam orationem & artem ſummam Terentii* dicit.

60. *Arcto.*] Præ multitudine affluentium ſpectatorum.

62. *Livi.*] Livius Andronicus Poëta Epicus Romæ floruit eo tempore quo S. P. Q. R. pacem fecit cum Pœnis. Utrâque linguâ primò docuit, non ſine magnâ commendatione ſui nominis. Epos apud Latinos primus dignè ſcripſit, geſta populi Rom. duodeviginti complexus libris, qui Annales Liviani dicti ſunt. Hymnos etiam Deorum compoſuit, inquit Diomedes. Vide T. Liv. init. lib. 7. & Cicer. Tuſc. 1. initio, &c.

Livi ſcriptoris ab ævo.] Cum Pœnis pace factâ, Claudio Centone Appii Cæci filio & M. Sempronio Tuditano Conſulibus, anno poſt urbem conditam 514. primus omnium L. Livius Poëta fabulas docere Romæ cœpit, poſt Sophoclis & Euripidis mortem annis plus fere 160. poſt Menandri, annis circiter 52. Anno de hinc ab U. C. 519. C. Nævius Poëta fabulas apud populum dedit, quem M. Varro ait bello Punico primo ſtipendia feciſſe: idque ipſum Nævium dicere in eo carmine, quod de eodem bello ſcripſit. Annis deinde fere poſt 15. M. Cato Orator in civitate, & Plautus in ſcenâ floruerunt. Neque magno intervallo poſtea Q. Ennius, & juxta Cæcilius, & Terentius, ac ſubinde Pacuvius, & Pacuvio jam ſene Accius, clariorque tunc in poëmatis eorum obtrectandis Lucilius fuit. Hæc ferè ex Gellio lib. 17. cap. ult. Quintilianus l. 10. cap. 2. ſcribit. *Nihil in Poetis ſuprà Livium Andronicum, nihil in Hiſtoriis ſuprà Pontificum Annales.*

Indignor quidquam reprehendi, non quia craſsè
Compoſitum illepideve putetur, ſed quia nuper;
Nec veniam antiquis, ſed honorem & præmia poſci.
Rectè necne crocum floreſque perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament periiſſe pudorem
Cuncti pænè patres: ea cùm reprehendere coner,
Quæ gravis Æſopus, quæ doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ

INTERPRETATIO.

Ægre fero quidvis culpari non quod ruſticè vel imperitè ſcriptum ſed quod recens; ac veteribus non indulgentiam, ſed dignitatem & palmam exigi. Si expendam utrum aptè an non Atta fabula incedat per crocum & flores, univerſi prope ſeniores exclamabunt verecundiam nullam eſſe, quoniam haud dubitem ea redarguere quæ acta ſunt ab Æſopo gravi & à ſolerte Roſcio: ſeu quod nihil bonum æſtimant niſi quod ipſis placuit; ſeu quod indignum arbitrantur

ANNOTATIONES.

76. *Craſsè.*] Craſsâ & pingui Minerva, ut aiunt.

77. *Illepidè.*] ſine lepore.

78. *Nec veniam antiquis, &c.*] Excuſandos quidem fateor veteres, ſi rudia, craſſa, incondita, pleraque habeant: nec enim ars ulla ſtatim perfecta fuit. at indignor eos abſolutè laudari & venditari quaſi nihil non accuratum & prorſus elaboratum ſcripſerint. Vide Tull. de Orat. ubi de veteribus ſentit ac dicit idem cum Horatio.

Honorem & præmia.] Imagines poetis erectas in bibliothecâ Palatinâ: de quibus Perſius in prologo, &c. Item applauſum in theatro. *Præmia* etiam, quod pretium carminis ad ludos poetæ ſolveret Ædilis vel Prætor. Huic ſequitur.

Geſtit etiam nummum in loculos demittere.

79. *Rectè necne crocum, &c.*] Si dubitem an Attæ fabula mereatur in ſcenam produci floribus conſperſam & odoribus perfuſam de more. Nam ea fuit olim conſuetudo. Lucret. lib. 2.

Et cùm ſcena croco Cilici perfuſa recens eſt.

Propert. lib. 4. Eleg. 1.

Pulpita ſolennes non oluere crocos.

Plin. lib. 1. cap. 6. *crocum vino mirè congruit præcipuè dulci, tritum ad theatra replenda.* Spartianus in Hadriano: *In honorem Trajani balſama & crocum per gradus theatri fluere juſſit.* Vide Senec. Epiſt. 91.

Atta.] T. ille Quinctius Togatarum ſcriptor à quibuſdam magnopere commendatur. Atta cognominatus ob pedes aut crura vitioſa. Nam attæ dicuntur qui eo pedum vitio laborant, ut videantur magis inniti plantis, quàm liberè ambulare, ut obſervat Crinitus, atque huc Satyricè alludere Poetam noſtrum volunt, cùm ait, *perambulet Attæ fabula.* Illius meminerunt Cic. pro Sextio, Iſidorus, &c.

80. *Atta fabula.*] Hæc inſcripta fuiſſe dicitur Matertera, at præterea citatatur Atta in Satyris, ab Iſidoro; in Conciliatore, in Ædilibus, in Titone proficiſcente, à Gellio & aliis. Crinit. lib. 2. de Poet. Lat.

Clament periiſſe pudorem.] Perſius Satira 5.

. . . exclamet Melicerta periſſe
Frontem de rebus.

81. *Ea cùm reprehendere coner quæ gravis Æſop. &c.*] Quaſi vero Hiſtrionis fama & ſolertia pretium nomenque dare fabulæ queant.

82. *Gravis Æſopus.*] Tragœdiarum actor, gravitate tragicâ & actione ve-

Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri;
Ingeniis non ille favet, plauditque ſepultis;
Noſtra ſed impugnat: nos noſtraque lividus odit.
Quod ſi tam Græcis novitas inviſa fuiſſet
Quàm nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus uſus?
Ut primum poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortunâ labier æquâ;

INTERPRETATIO.

cedere junioribus, & ſenes confiteri abjicienda quæ pueri didicerunt. Nunc qui Saliorum carmen à Numâ conditum *extollit, vultque credi ſolus intelligere id quod, ut ego, non capit; is non favet induſtriæ, nec mortuos laudat; ſed noſtra impetit, nos & noſtra in invidiam adducit per livorem. Atqui ſi Græci tam recentia odiſſent quàm nos, quid jam antiquum extaret? vel quid eſſet quod quiſque in manibus haberet & evolveret* quaſi *omnibus commune.* Age verò, *poſtquam Græci finitis bellis nugas amare inceperunt, & ſecundis rebus vitia ſectari;*

ANNOTATIONES.

hementi celebris. Hunc laudat Cicero pluribus locis: ac per ipſum actionem in dicendo emendaſſe fertur. Quintil. lib. 11. cap. 3. *Roſcius citatior, Æſopus gravior,* inquit, *quod ille comœdias, hic tragœdias egit.* Ejus divitias & luxum refert Plinius lib. 10. cap. 51. & l. 35. cap. 12. Vide & annot. lib. 2. Sat. 3. v. 239.

Doctus Roſcius.] Hic præſertim comœdiarum actor inſignis arte geſtum agendi excelluit. De eo Tullius ad Quinctum fratrem. *Videtiſne quàm nihil ab eo Hiſtrione niſi perfectè nihil niſi cum ſummâ venuſtate fiat, niſi ita ut deceat; & uti omnes moveat ac delectet? Itaque hoc jam diu eſt conſecutus, ut in ſuo quiſquis artificio excelleret: is in ſuo genere Roſcius diceretur.* Et pro Archia Poeta, Roſcii *excellentem artem ac venuſtatem* dicit eam fuiſſe, ut mori omnino non debuiſſe videretur. Macrobius Saturnal. lib. 3. cap. 14. Nullus, inquit, ignorat Ciceronem Roſcio & Æſopo hiſtrionibus tam familiariter uſum, ut res rationeſque eorum ſuâ ſolertiâ tueretur, &c. . . . . . Is eſt Roſcius, qui etiam L. Syllæ cariſſimus fuit, & annulo aureo ab eodem dictatore donatus eſt, &c.

86. *Saliare Numæ carmen.*] Inſtitutum á Numâ rege ſolemne carmen, quod Salii Martis ſacerdotes Ancilia geſtantes ſaliendo canebant. Dionyſ. Halic. lib. 2. Vide & annot. l. 1. Od. 36.

87. *Quod mecum ignorat.*] Illud enim obſcuriſſimum, atque initium fuit poetices apud Romanos, teſte Varrone, 6. de L. L. Quintil. lib. 1. cap. 6. *Saliorum carmina vix ſacerdotibus ſuis ſatis intellecta* dicit. quod vel ex iſtô verſiculo Lucilii patet.

Præſul ut amtruat, inde & vulgus redamtruat olli.

Feſtus ſic rem explicat. in Saliorum exultationibus, inquit, quando præſul amtruavit, id eſt, motus edidit; redamtruare dicuntur qui eoſdem motus invicem referunt. De iſtis Dionyſ. Halic. cit. ſcribit: ad tibiam moveri numeroſè, motu armis accommodato, nunc ſimul, nunc viciſſim; patrios hymnos cum choreis canentes.

93. *Nugari.*] Levioribus ſtudiis operam dare. alibi.:

Nugari ſolitos Græcè.

94. *In vitium fortunâ labier æquâ.*] Egregiè dixit quidam: *Quem nimium*

Nunc athletarum ſtudiis, nunc arſit equorum;
Marmoris aut eboris fabros aut æris amavit:
Suſpendit pictâ vultum mentemque tebellâ:
Nunc tibicinibus, nunc eſt gaviſa tragœdis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans,
Quod cupidè petiit, maturè plena reliquit.
Quid placet, aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit & ſolemne recluſa
Manè domo vigilare, clienti promere jura,
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere, per quæ

Interpretatio.

modò pugilum modò equorum amore flagrarunt; artifices marmoris vel eboris vel æris coluerunt; oculos animumque tabulis pictis detinuerunt; modò tibiâ canentibus, modò tragœdiis gaviſi ſunt; non ſecùs ac infans puella cùm ſub nutrice ludit, quod ſtudioſè quæſierunt, citò faſtidioſi abjecerunt. Enimverò *quid placet vel diſplicet, quod non contrà fiat? Iſta per pacem & res proſperas extitere.* Jamverò *apud Romanos diu fuit uſitatum & gratum, vigilare manè patente domo, ibique jus interpretari clientibus; certis cautionibus pecuniam locare, ſeniores conſulere, juniores docere quibus*

Annotationes.

fovet fortuna, ſtultum facit. Ita nimirum ſunt homines comparati: inter adverſa & dura virturem colunt; ſecundis rebus enervantur. Annibal exemplum eſto, totque alii, imo integra Imperia eam ſortem experta ſunt.

97. *Suſpendit pictâ vultum, &c.*] Vel, egregiè pictâ tabellâ ſpectatores detentos indicat, vel in picturæ artificio defixam attentiſſime cogitationem Græcorum, ut quod in eâ arte ſummum & perfectum aſſequerentur.

98. *Tibicinibus.*] His volunt deſignari comœdias, utpote quæ ad tibias agerentur. Diomed. lib. 3. cap. 4. Donat. Prolegom. Terent. Alii non abs re ipſam αὐλητικὴν interpretantur, ſeu artem tibiarum, ſono res & actiones exprimendi. Vide Epiſt. ad Piſones v. 202.

101. *Quod non mutabile credas.*] Nihil perpetuo placet aut diſplicet. Varietas dumtaxat reficit ac delectat.

102. *Hoc paces habuere.*] Ita ſe Græci per pacem & res ſecundas geſſere. Vel, has artes produxit varias apud Græcos pax.

103. *Romæ dulce diu fuit.*] Jam Romanorum pariter inconſtantiam oſtendit, ut ante Græcorum.

Recluſâ manè domo vigilare, &c.] Patente domo ſalutaturis, deque jure interrogantibus. Tull. pro Murenâ. *Vigilas tu de nocte ut tuis conſultoribus reſpondeas.* Suprà l. 1. Sat. 1.

Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.

105. *Cautos nominibus certis*] Pecuniam collocare apud locupletes & idoneos debitores. Al. *rectis*, id eſt, legitimis uſuris, non illicitis aut immodicis, honeſtas ob res.

Expendere.] Occupare, ne ſteriles maneant, utque perpetuos ſumptus ſuppeditent. *nummos cautos*: ſponſore dato, datis pignoribus, ſcriptâ ſyngraphâ.

106. *Majores audire.*] Plin. lib. 8. Epiſt. 14. *Suus cuique parens pro magiſtro, aut cui parens non erat, maxi-*

Creſcere res poſcet, minui damnoſa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi ſtudio. pueri patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Invenior Parthis mendacior, & prius orto
Sole vigil calamum & chartas & ſcrinia poſco.
Navem agere ignarus navis timet; abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt,
Promittunt medici. Tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.
Hic error tamen & levis hæc inſania quantas

INTERPRETATIO.

modis *opes augeri. perniciosa* verò *cupiditas extirpari queant.* Subinde *plebs inconſtans ſtudia vertit*, *jamque* verſus *condere tantùm amat. Juvenes ac ſenes graves frondibus coronati epulantur & verſus pronuntiant. Atque egomet qui nulla me condere carmina aſſevero, Parthis mendacior ſum, atque ante exortum ſolem vigilans peto calamum, papyrum, capſas.* Certè *qui neſcit gubernare navim, haud regit; qui medendi artem ignorat, nequaquam abrotonum ægroto tradit. Pollicentur medici quod pertinet ad medicinam: opifices opus moliuntur. at periti æquè & imperiti carmina condimus. Attamen quantas utilitates afferat hoc*

ANNOTATIONES.

mus quiſque & vetuſtiſſimus pro parente. . . . . erat enim antiquitùs inſtitutum ut à majoribus natu non auribus modò, ſed & oculis diſceremus quæ facienda; mox ipſi per vices quaſdam tradenda minoribus haberemus, &c. Gell. lib. 2. cap. 15. *Apud antiquiſſimos Rom. nec generi nec pecuniæ præſtantior honos tribui quàm ætati ſolitus: majoreſque natu à minoribus colebantur ad Deorum propè & parentum vicem.*

110. *Fronde comas vincti.*] Hederâ coronati, more illuſtrium poetarum. Perſ. Prolog.

Carmina dictant.] Iſtum verſus fundendi inter epulas morem tangit Perſius Sat. 1.

111. *Parthis mendacior.*] Mendaciſſimos naturâ fuiſſe probat quod mendacium acriter duriſque pœnis coërcerent, teſte Herodoto. Alii volunt alludi ad Parthorum perfidiam, quâ Rom. duces nonnunquam illuſerunt ſuis fraudibus: præſertim verò cùm induciarum tempore rupto fœdere incautum Craſſum oppreſſerunt. Alii, quod tum maximè pugnarent cùm fugere viderentur. Vide lib. 1. Od. 12. & 19. l. 3 Od. 5.

113. *Scrinia.*] Capſas, in quibus ſcripta reponuntur & chartæ.

114. *Navem agere ignarus*, &c.] Perſ. Sat. 5.

Navim ſi poſcat ſibi peronatus arator
Luciferi rudis, &c.

115. *Abrotonum ægro non audet*, &c.] Synecd. Perſ. mox cit.

Diluis helleborum certo compeſcere puncto
Neſcius examen: vetat hoc natura medendi.

Abrotonum, Gall. *de l'auronne, ou garderobe*. planta perpetuò virens, amari valde ſucci, cujus tum folia tum ſemen prorſùs utilia ſunt nervis, tuſſi, lumbis, urinæ anguſtiis, item contra venena & veneficia, &c. Plin lib. 21. cap. 21. Theophraſt. Hiſt. plant. lib. 6. cap. 7. Dioſcorid. &c.

118. *Hic error tamen.*] Hoc tamen verſus faciendi cacoethes & immoderatum ſtudium permulta hominibus afferre commoda. Nam dum animum detinet, à vitiis avertit, &c.

Virtutes

Virtutes habeat, ſic collige. vatis avarus
Non temere eſt animus; verſus amat, hoc ſtudet unum;
Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet;
Non fraudem ſocio puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit ſiliquis & pane ſecundo;
Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi.
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari,
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat;
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem;
Mox etiam pectus præceptis format amicis,

INTERPRETATIO.

vitium & levis iſta veſania, ſic intellige. Poeta animus haud facilè eſt pecuniæ cupidus: amat verſus: hos duntaxat meditatur: ſpernit jacturas, fugas ſervorum, incendia: non machinatur fraudem ullam ſodali vel juveni pupillo: victitat leguminibus & pane ſecundario: quod ſi ad bellum minùs proclivis & idoneus, at civibus utilis eſt. Si hoc concedis, parvis etiam rebus magnas adjuvari; Poeta formas vocem pueri balbutientem: Jam tum detorquet aurem à ſermonibus impudicis: paulo poſt animum quoque imbuit optimis inſtitutis:

ANNOTATIONES

119. *Vatis avarus non temerè eſt animus.*] Vix, ferè nunquam.

121. *Detrimenta, fug. &c.*] Adeo faciendis verſibus occupatur ac delectatur, ut parum aut nihil afficiatur bonorum jacturâ, fugâ ſervorum, conflagratione ædium ſuarum, &c.

123. *Vivit ſiliquis.*] Frugali victu contentus agit. *ſiliqua* ſunt leguminum involucra: Gall, *la gouſſe des legumes.* Perſ. Sat. 3.

Pane ſecundo.] Cibarium ejuſmodi panem Auguſtus maximè appetebat. Sueton.

124 *Militia quanquam piger.*] Imbellis licet non eſt inutilis civibus. Seipſum facetè notat Poëta noſter. Vide lib. 2. Od. 7. ubi de ſe ait:

. . . . *celerem fugam*
Senſi, relictâ non benè parmulâ.

Conſtat nihilominus fuiſſe quoſdam æque bonos milites ac poetas. Vel unus id probat Tyrtæus; de quo in Arte Poeticâ. Adde Sophoclem, Æſchylum, &c.

125. *Parvis quoque rebus magna juvari.*] Grammaticâ, Poeticâ, Rempub. juvari & promoveri.

126. *Os tenerum pueri, &c.*] Vocem ac pronuntiationem pueri fingit & componit ut ſit diſtincta, aptaque, &c. Quintil. lib. 11. c. 3. ab his ætatibus exigendum, ut nomina quædam verſuſque affectatæ difficultatis ex pluribus aſperrimè coeuntibus inter ſe ſyllabis catenatos, & velut confragoſos quàm citatiſſimè volvant; quò ſit *abſolutius os, & expreſſior ſermo*: inquit idem Quintil. lib. 1. cap. 1.

127. *Torquet ab obſcœnis.*] Præclara ſanè cura veteribus fuit conſervandæ puerilis caſtimoniæ. Non abſque ſummâ ergo prudentiæ ratione qui ſunt à LUDOVICO MAGNO his operibus præpoſiti jubent nos reſecare ſi quid in Poetis aliiſve auctoribus fortè occurrat obſcœnum. Vide quæ annotavi pridem in Præfatione ad Juvenalem: & quæ Juvenalis ſcribit. Sat. 14. v. 44. & ſeq.

128. *Pectus præceptis format amicis*] Documentis honeſtis è morali Philoſophiâ petitis.

Aſperitatis & invidiæ corrector & iræ;
Rectè facta refert; orientia tempora notis
Inſtruit exemplis; inopem ſolatur & ægrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem ni Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina ſentit;
Cœleſtes implorat aquas doctâ prece blandus,
Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine dî ſuperi placantur, carmine Manes.
Agricolæ priſci, fortes, parvoque beati,
Condita poſt frumenta, levantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem,

INTERPRETATIO.

emendat ruſticitatem, liverem, iracundiam. præclarè geſta narrat: ætatem præſentem inſtituit exemplis præteritis: conſolatur pauperem & laborantem. Unde verò innupta adoleſcentula & pueri pudici acciperent precationes, niſi Muſa poetam donaſſent? chorus auxilium petit, & faventes Deos animadvertit, flagitat pluvias blandè & ritè ſupplicans; avertit morbos, arcetque mala impendentia: pacem obtinet atque annum frugibus abundantem. Dii ſuperi carmine placantur, nec non & inferi, antiqui agricolæ robuſti & paucis contenti, poſt collectas fruges, feriis recreantes corpus ipſumque mentem ſpe finis laborum patientem, cum partici-

ANNOTATIONES.

129. *Aſperitatis correctior.*] Mores incончinnos ſævos, duros corrigens, flectens, in melius formans.

130. *Rectè facta refert.*] Majorum virtutes & egregia facinora commemorat, quibus pueri ad imitationem accendantur.

Orientia tempora notis inſtruit exemplis.] Ex ante benè factis docet quid nunc ſit agendum, quid deceat, quid laude dignum eſſe videatur. ex præteritis præſentia moderatur.

133. *Preces.*] Hymnos in honorem Deorum, maximè verò ſeculare carmen in ludis ſecularibus, cantari ſolitum à pueris ac virginibus. De quibus ſuo loco dictum eſt.

Chorus.] Puerorum & virginum carmen ſeculare canentium.

135. *Cœleſtes implorat aquas.*] In magna ſiccitate ſacra Romæ fiebant Jovi, ad eliciendam pluviam: quæ Aquilicia, ſacerdotes autem Aquilices dicebantur. Tertull. Apologet. cap. 40. *Aquilicia Jovi immolatis, nudipedalia populo denunciatis.* Huc etiam pertinet quod ſcribit Varro l. 2. de vita pop. Rom. *Manalis lapis in pontificalibus ſacris movetur, cùm pluviæ exoptantur.* Rem explicat Feſtus: Manalem, inquit, lapidem vocabant petram quamdam, quæ erat extra portam Capenam juxta ædem Martis, quam cùm propter nimiam ſiccitatem in urbem protraherent, inſequebatur pluvia ſtatim.

136. *Avertit morbos, &c.*] Hæc & cetera legere eſt in carmine ſeculari.

138. *Manes.*] Hi nocere viventibus credebantur, niſi placarentur. Vide Epod. 5. v. 94.

139. *Agricolæ priſci. &c.*] Horatius mox explicavit unde ortum ſit carmen ſacrum: Jam oſtendit qua ratione propphanum habuerit originem atque incrementum.

Cum ſociis operum, & pueris, & conjuge fidâ;
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium memorem brevis ævi.
Feſcennina per hunc inventa licentia morem
Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit;
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter; donec jam ſævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honeſtas
Ire minax impunè domos. doluere cruento

INTERPRETATIO.

pibus laboris tam liberis quàm fideli uxore, ſacrificabant ſuem Telluri, lac Silvano, flores & vinum Genio qui facit *recordari brevitatis vitæ. Per hanc conſuetudinem inducta cavillatio Feſcennina jactavit agreſtia dicteria carmine amœbæo: anniſque redeuntibus uſitata hæc licentia hilariter jocata eſt, uſquequò dirum ſcomma abiit in publicum* maledicendi *furorem, & nobiles familias temerè impetivit.* Tum *mordacibus dicteriis appetiti gemuerunt, atque etiam*

ANNOTATIONES.

142. *Cum ſociis operum pueris, &c.*] Non ergaſtulis tunc & ſervis colebantur agri ſcilicet.

143. *Tellurem porco.*] Pro, porcâ. Sic enim terræ fertilitas ſuis fecunditate indicabatur. Cic. 2. de Legibus.

Silvanum lacte piabant.] Aptum ſacrificium deo ruris & paſtorum. Vide Epod. 2.

144. *Floribus & vino Genium.*] Naturæ deo flores, placentæ, vinum offerebantur; nulla verò cædebatur victima: ut explicavi lib. 3. Od. 17. Perſius Sat. 2.

Funde merum Genio.

145. *Feſcennina per hunc inventa. &c.*] Sic, inquam, Poeta deſcribit originem prophanæ poeſeos. *Ruſticus* jam *laborum liber*, ut eſt in Epiſt. ad Piſ. *feſto tempore corpus animumque relevans, ruſtica opprobria* jactavit; id eſt, alii alios rudi ſed procaci carmine laceſſentes oblectamentum quæſivere. Et hinc nata eſt ſubinde comœdia: ut dicetur alibi.

Feſcennina licentia.] Verſus petulantes & protervi inter jocoſa convivia adverſus quemlibet prolati, locum habuere primò in urbe Hetruriæ Feſcennia, *U. citta Caſtellana*. Hinc quoque ortum eſt carmen nuptiale inconditos ſales & dicteria nonnihil obſcœna continens. Porro exinde verſus quilibet obſcœni & procaces Feſcennini dicti ſunt. T. Livii lib. 7. initio, multa refert non valde his conſona; ſed profectò magis Horatio credendum.

146. *Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit.*] Auguſtus ejuſmodi verſus Feſcenninos nimirum dicaces & mordaces in Pollionem aliquando ſcripſit, quibus quod non reſponderet increpantibus ſic locutus fertur Pollio: Nec licet nec libet in eum ſcribere qui poteſt proſcribere. Vide Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 5.

147. *Libertaſque recurrentes, &c.*] Mos iſte mutua probra objectandi impunè & liberè, poſt meſſem annis ſingulis uſitatus & confirmatus eſt: donec licentiam nimiam & criminoſam coerceri neceſſe fuit. Huc pertinet quod lib. 1. Sat. 5. notatur de ruſticis deſidiam invicem exprobrantibus.

Magnâ compellans voce cucullum.

149. *Sævus apertam in rabiem verti cœpit jocus.*] Faceta primò libertas cavillandi fuit tantùm; at ſubinde erupit in maledicentiam publicam: & contumelioſè notati ſunt honeſti quique viri, nominatim vitiis objectis. Talis fuit vetus comœdia tum apud Græcos, cùm

Dente laceſſiti. fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi. quin etiam lex,
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam
Deſcribi. vertere modum, formidine fuſtis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agreſti Latio. ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius; & grave virus

INTERPRETATIO.

ii qui *non* fuerant *laceſſiti condoluerunt de publico diſcrimine. Imo lex & pœna eſt conſtituta, vetans ullum maledicis verſibus notari.* Tunc *fuſtuarii metu carmen converterunt ad laudandum & oblectandum revocati.* Subinde *victa Græcia victorem bellicoſum devinxit, invexitque diſciplinas in rude Latium; Sic aſpera poeſis Saturnia deſiit: & cultus*

ANNOTATIONES.

etiam poſtea apud Romanos.

152. *Conditione ſuper communi.*] Par enim ſors imminebat & minari videbatur æque omnibus, ſcilicet maledictis lacerari, & probroſo carmine proſcindi.

153. *Lex pœnaque lata.*] Lex 12 tab. erat: *Si quis occentaſſit malum carmen, ſive condidiſſit quod infamiam faxit flagitiumve alteri; capital eſto.* Cic. Tuſc. 4. Item 4. de Rep. ejuſdem meminit: *Noſtra 12 tabulæ cùm perpaucas res capite ſanxiſſent, in his hanc quoque ſanciendam putaverunt, ſi quis actitaviſſet ſive carmen condidiſſet quod infamiam afferret flagitiumve alteri.* Arnob. lib. 4. *Carmen malum conſcribere quo fama alterius coinquinetur & vita. Decemviralibus ſcitis evadere noluiſtis impunè.* Vide S. Auguſt. de Civ. D. lib. 2. cap. 9. & ſupra lib. 2 Sat. 1.

Si mala condideris in quem quis
Carmina, jus eſt
Judiciumque.

154. *Vertere modum.*] Deſierunt carmina ſcribere Feſcennina, & nominatim vitia notare: Satiras verò ſcripſerunt non tam apertè vel dicaciter arguentes vitioſos.

Formidine fuſtis.] Pœna fuſtuaris decreta fuerat in auctorem carminis maledici: qui quidem ad necem cædi jubebatur fuſtibus, ſeu virgis illis, ex quibus ſimul & ſecuribus conſtabant faſces magiſtratuum. Vide ſuprà Cicer. cit. 4. de Rep.

155. *Ad bene dicendum delectandumque redacti.*] Ad hæc certè magis nata poeſis videtur.

156 *Græcia capta. &c.*] Poſteaquam Romani Græcorum imperio ſubverſo Græciam in provinciam redegerunt, artes liberales à Græcis illatæ ſunt in Italiam adhuc rudem & diſciplinis nondum excultam: quarum amœnitate capti ſunt Romani.

157. *Numerus Saturnius.*] Priſca barbaries, rudis & impolita compoſitio verſuum, quæ fuerat in Italiâ ſub Saturno rege, ac diu etiam poſt eum. Aſcon. in 2. Verr. *Verſus Saturnii,* inquit Feſtus, *appellantur illi antiquiſſimi, quibus Faunus fata hominibus creditur cecinisſe; quibus & à Nævio bellum Punicum ſcriptum eſt, & à multis aliis plura compoſita ſunt.* Ennius de iiſdem:

. . . . . ſcripſere alii rem
Verſibu', quos olim Fauni vatiſque canebant;
Cùm neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat.

Porrò ii verſus omnes erant Iambici Hypercatalecti; qualis iſte:

Malum dabunt Metelli Nævio poetæ.

Munditiæ pepulere. ſed in longum tamen ævum
Manſerunt hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis,
Et poſt Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles, & Theſpis, & Æſchylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem ſi dignè vertere poſſet:
Et placuit ſibi, natura ſublimis, & acer.

INTERPRETATIO.

abegit putidum fætorem. Attamen diu ſuperfuit & ſupereſt etiamnum quædam ruſticitas. Nam tardè Romani *ingenium appulere ad libros Græcorum: poſtque bellum Carthaginenſium pace fruentes inveſtigare cœperunt quid boni continerent Theſpis, Æſchylus, Sophocles. Quin & tentarunt an ſcripta* illorum *pro dignitate poſſent transferre* in Latinum ſermonem. *& placuerunt ſibi animo excelſo*

ANNOTATIONES.

159. *Grave virus munditiæ pepulere.*] Venuſtas Græcorum expulit ruſticitatem & inconcinnitatem à ſermone & ſcriptis Romanorum. *Virus*, doctas aures velut enecans; barbara ſcilicet oratio, atque *reconditorum verborum fætor*; ut aiebat Auguſtus, teſte Suetonio antea cit. Octav. 86.

160. *In longum tamen ævum manſerunt, &c.*] Diu in Italia, ac Romæ etiam manſit inquinatus ſermo, permixtus videlicet è pluribus linguis, Italâ, Græcâ, Oſcâ, Phrygiâ. Semigræci erant tum poetæ cùm oratores. Romani paſſim Græci vocabantur: adeo ut indignatus Cato exclamaverit in Senatu, ſe non poſſe ferre ampliùs Græcanicam urbem. Varro 6. de Ling. Lat. Dionyſ. Halic. in fine lib. 1. Juvenal. Sat. 3. v. 60.

. . . . Non poſſum ferre Quirites,
Græcam urbem, &c.

162. *Poſt Punica bella.*] Saltem poſt primum bellum Punicum. Porcius Licinius,

Punico bello ſecundo Muſa pennato gradu
Intulit ſe in bellicoſam Romuli gentem feram.

163. *Sophocles, Theſpis, Æſchylus.*] Hi tres apud Græcos tragici poetæ inſignes fuere. Annis ante Chriſtum plus ſexcentis tragœdiam Theſpis invenit, Æſchylus poſt annos ferè centum expolivit, denique Sophocles mirè perfecit, Æſchylo jam ſene. De Theſpi & Æſchylo plura in Epiſt. ad Piſones.

Sophocles.] Is Athenienſis exercitûs dux fortiſſimus cum Pericle, idem & accuratiſſimus ſcriptor tragœdiarum 120. ut aiunt: quanquam ex iis habemus ſuperſtites ſolummodò ſeptem; ceteras autem nobis invidit injuria temporum. Annos vixit nonaginta quinque. Eodem tempore floruit quo Socrates & Ariſtophanes. apis dictus ob ſuavitatem orationis: ter & vicies palmam adeptus. Sophocles Homerus tragicus, Homerus autem Sophocles epicus à Polemone nuncupabatur, teſte Diogene Laërtio lib. 4. Vide Valer. Max. lib. 8. c. 7. & lib. 9. c. 12.

164 *Tentavit quoque, &c.*] Tragicorum iſtorum lectione delectati quædam ex illis in Latinum ſermonem vertere aggreſſi ſunt. Quin integras etiam tragœdias Græcorum latinitate donatas in ſcenam dedere Accius, Cæcilius, Pacuvius, Nævius; quarum ſuperſunt etiamnum aliquot fragmenta.

Rem dignè vertere.] Græcorum vim altoſque tragœdiæ ſpiritus aſſequi, & Latino ſermone æmulari.

165. *Placuit ſibi, naturâ ſublimis, & acer.*] Illi tragicorum Græcorum Latini interpretes ſibi viſi ſunt non feliciter rem moliti, & dignè ſatis imitati ſublimes illorum dictiones & ſententias; pro inſito nempe Romanis acri & ſu-

Nam ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet:
Sed turpem putat in ſcriptis metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum; ſed habet comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. adſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi,
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus edacibus in paraſitis:
Quàm non adſtricto percurrat pulpita ſocco.

INTERPRETATIO.

& vehementes, quippe habent de tragico ſpiritu non parum, nec infeliciter exequuntur. at emendari quod compoſuerunt, ignominioſum ducunt & averſantur. Putatur comœdia nequaquam eſſe difficilis, eo quod materiam ſumit è vitâ communi. Verùm eo magis operoſa eſt, quo minùs habet indulgentiæ. Animadverte quali modo Plautus ſuſtineat officia adoleſcentis amatoris, ſenis avari, lenonis captantis: ut nimius ſit Dorſennus in paraſitis guloſis; ut diſſoluto ſocco per theatra vadat.

ANNOTATIONES.

blimi ingenio, ad ſuſtinendam tragici ſpiritûs altitudinem valde apto & idoneo.

167. *Sed turpem putat, &c.*] Atque utinam ab incœpto noſtri poetæ non deſtitiſſent, ſeu vitiibus ſuis nimium diffiſi; ſeu quod eos *offenderet limæ labor & mora* Quod ſi jam tunc illi, aliique deinceps, *lituram* & cenſuram minùs timuiſſent, certè modò *nec virtute foret clariſve potentius armis, quàm linguâ Latium.* Ita ſentit & loquitur Horatius tum hîc, tum in Epiſt. ad Piſ. v. 289.

168. *Creditur ex medio. &c.*] Comœdiæ difficultatem oſtendit, quia poetæ comico venia non datur: quaſi facile ſit perfectè exprimere res & actiones vulgares. Verùm exemplo celebrium Comicorum probat arduum opus eſſe comœdiam.

170. *Aſpice. Plautus quo pacto. &c.*] Vide quàm aberret à ſcopo ipſe Plautus alioqui ſolers, pariter & Dorſennus: quàm ille parum ſibi conſtet in tuendis partibus juvenis amantis; &c. quàm alter *edacibus in paraſitis* ſit importunus, quos perpetuò ad nauſeam uſque repræſentat. Plerique dubitarunt utrum ab Horatio reprehenderetur hîc Plautus, an culpato Dorſenno præferretur, & velut exemplar optimum exhiberetur. At mentem ipſe ſuam aperuit Horatius in Epiſt. ad Piſones v. 270.

At veſtri proavi Plautinos & numeros, &
Laudavere ſales, nimiùm patienter utrumque,
Ne dicam ſtultè, mirati.

171. *Quo pacto partes tutetur. &c.*] Ergo Plautus hîc arguitur, quod neſciat vel non curet ita *perſonam formare, ut ſervetur ad imum qualis ab incœpto proceſſerit, & ſibi conſtet.* ut eſt in cit. Epiſt. ad Piſ. v. 126.

172. *Patris attenti.*] Ad lucrum, ad parſimoniam.

Lenonis inſidioſi.] Loculis amantium inſidiantis.

173. *Dorſennus.*] Vel Doſſennus, poeta Comicus, Atellanarum fabularum ſcriptor: cujus mentio eſt apud Plin. lib. 14. c. 13. ubi & aliquot ejus verſiculi referuntur.

174. *Quam non aſtricto, &c.*] Quàm uterque peccet, & à perfecto diſtet, adeo falluntur qui credunt minimum eſſe difficultatis in elaborandâ comœdiâ. Certe in hac poeta utplurimum aut nimius eſt aut deficit: quod facere vide-

Geſtit enim nummum in loculos demittere; poſt hoc
Securus, cadat, an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat.
Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit. valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti, ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt

INTERPRETATIO.

enimverò gaudet pecuniam inſerere in marſupium; deinde non angitur, ſeu fabula intercidat, ſeu firme gradu conſiſtat. Qui ad theatrum ducitur ſuperbo curru gloriæ, occiditur ſpectatore languido, erigitur attento. Adeo leve & parvum eſt quod contriſtat vel conſolatur animum gloriæ cupidum. Apage rem ſcenicam, ſi approbatio denegata me reducit mæſtum, conceſſa exultantem. Non rarò quoque audacem poetam deterret atque alienat quod plures numero iique *merito & dignitate inferiores, imperiti & bardi, promptique ad confligendum, ſi equites diſſentiant, mediam inter fabulam petunt vel urſum vel athle-*

ANNOTATIONES.

tur materiæ parvitas. At contra in tragœdiâ res graves hinc poetæ ingenium ſtimulant, ſublevant, erigunt; illinc autem auditorum animos dum plus afficiunt, etiam avocant à faſtidio, & à notandis erroribus.

Non aſtricto ſocco.] Allegoria eſt. *ſoccus* comœdorum calceus, *non aſtrictus*, laxus, ſolutus, indicat non accuratum poetam, inconcinnè ſcribentem; ſeu negligat ſeu nequeat decorum perſonarum ubique & ſemper cuſtodire, vel *deſcriptas ſervare vices operumque colores*: &c. Vide Epiſt. ad Piſ.

175. *Geſtit enim.*] Et hoc unius lucri magis quàm laudis ſtudium referri videtur tam ad Plautum quàm ad Dorſennum.

Nummum.] Pretium pro fabulâ datum à Prætore vel Ædilibus: ut annotavi ſuprà.

176. *Cadat, an recto ſtet fabula talo.*] An explodatur à populo, an ſemel approbata ſæpius expetatur. Perſ. Sat. 5. v. 104.

Tibi recte vivere talo ars dedit.

177. *Quem tulit ad ſcenam.*] Neque felicior eſt Poeta fabulas in ſcenam dandas ſcribens gloriæ parandæ causâ. tam vanus & calamitoſus eſt hic laudis quam ille lucri cupidus.

183. *Numero plures.*] Plebeii nempe adversùs equeſtrem ordinem armis contendere parati, ſi quod ſtolidè poſcunt negetur.

185. *Si diſcordet eques.*] Si equites aliud velint quam plebs: ſi obſiſtant plebi flagitanti ut fabula interrumpatur, aliique ludi producantur. nimirum, urſus, leo, camelus, pugilum certamen, gladiatores, funambulus, &c.

Media inter carmina.] In mediâ fabulæ actione. pòſt unum aut alterum comœdiæ ſeu tragœdiæ actum. Vide Terentii Hecyræ prologum, qui totus cà de re eſt.

Hecyra: . . . hæc cùm data eſt nova,
Novum intervenit vitium & calamitas;
Ut neque ſpectari, neque cognoſci potuerit:

Aut urſum; aut pugiles. his nam plebecula gaudet.
Verùm equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos & gaudia vana.
Quattuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ.
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naves:

Interpretatio.

tat. His enim plebs delectatur. Sed equites ipſi abjectâ *aurium voluptate convertuntur ad oculorum oblectationes inſtabiles & fluxas. per quatuor aut plures horas vela complicantur, dum fugiunt equitum turmæ & peditum cohortes. Mox reges* antea *fortunati revincti à tergo manibus trahuntur; properant eſſeda, pilenta, petorrita, naves:*

Annotationes.

Ita populus ſtudio ſtupidus in funambulo
Animum occuparat . . . . . .
Cùm primùm eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem acceſſit expectatio:
Comitum conventus, ſtudium, clamor mulierum
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
. . . .
Primo actu placeo. cùm interea rumor venit.
Datum iri gladiatores; populus convolat.
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
Interea ego meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla eſt: otium & ſilentium eſt:
Agendi tempus mihi datum eſt, &c.

187. *Verùm equitis quoque, &c.*] Sed equeſter etiam ordo levitatem modò popularem ſequitur: & ſpectaculo malunt oculos paſcere, quæ voluptas citò evaneſcit; quàm auribus excipere quod animo certam & diuturniorem afferat voluptatem.

189. *Aulæa premuntur.*] *Aulæa recondita ceſſant*, ut canit Juvenalis Sat. 6. ornamenta ſcenæ & vela removentur, adeoque fabula & carmina intermittuntur; dum ad obſequendum ſtulto vulgi ſtudio, introducuntur quæpiam ſpectacula. Cic Epiſt 1. lib. 7. ad Marium ita ſcribit: *Neſti reliquos ludos, qui ne id quidem leporis habuerunt quod ſolent mediocres ludi. apparatûs* enim *ſpectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu* non dubito *quin animo æquiſſimo carueris. Quid enim delectationis, habent ſexcenti muli in Clytemneſtra, aut in equo Trojano craterarum tria millia? aut armatura varia peditatûs aut equitatûs in aliquâ pugnâ? quæ popularem admirationem habuerunt delectationem tibi nullam attuliſſent . . . . . .*
Quæ poteſt eſſe homini polito delectatio, cùm aut homo imbecillus à valentiſſimâ beſtiâ laniatur, aut præclara beſtia venabulo transverberatur? &c.

190. *Dum fugiunt equitum turmæ, &c.*] Dum bellorum ſpecies repræſentatur, hoſtium fuga ſimulatur, ac ſubinde triumphalis pompa exhibetur. Huc refer quæ ſunt lib. 1. Epiſt. 6. v. 40. & ſeq. de magno numero chlamydum ſcenæ præſtitarum.

192. *Eſſeda.*] Currus quibus capti reges traducuntur. *Eſſedum* vehiculi geſtatorii genus apud Gallos uſitatum.

Pilenta.] Reginarum matronarumque captivarum vehicula, quæ & carpenta.

Petorrita] His captiva regum devictorum familia vehebatur. quatuor rotarum erant, Vide Gell. libro 15. capite 30.

Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diverſum confuſa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora.
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Ut ſibi præbentem mimo ſpectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ pervincere voces
Evaluere ſonum, referunt quem noſtra theatra?

INTERPRETATIO.

portatur ebur captivum, & Corinthus captiva. O ſi Democritus viveret, quàm rideret, cùm plebi attentè ſpectas vel novam beſtiam conflatam è pantherà & camelo, vel candidum elephantem. Sanè plebem magis quam ludos attenderet, velut ſibi dantem ſpectacula plus quàm hiſtriones: poetas autem diceret commemorare fabulam ſurdo aſino. Etenim quæ vox poſſet ſuperare murmur quod reddant theatra noſtra?

ANNOTATIONES.

Naves.] Quibus navali prælio reges victi: vel exhibitâ naumachiâ; vel productis navibus ſeu pictis, in ſcenâ; ſeu veris in Tiberi, qui Theatro proximus, ut vult vetus Schol. aut potiùs in amphitheatro; quemadmodum docet Martial ſpectac. Epigr. 24 ubi de repræſentato navali certamine, ſubitoque immiſſâ in amphitheatrum per tubos tantâ aquarum vi, ut peregrinus eſſe pontum facilè credidiſſet, niſi mox emiſſam ad munus gladiatorium aquam cerneret.

193. *Captivum portatur ebur.*] Captarum urbium imagines & ſimulacra ex ebore. Meminit Quintilianus lib. 6. cap. 3. *Chryſippus, cùm in triumpho Cæſaris eburnea oppida eſſent tranſlata, & poſt dies paucos Fabii Maximi lignea, thecas eſſe oppidorum Cæſaris dixit.*

Captiva Corinthus.] Simulacrum urbis Corinthi à L. Memmio expugnatæ & expilatæ. Alii interpretantur, vaſa æris Corinthii à victore direpta & aſportata.

194. *Democritus.*] De eo libro 1 Epiſt. 12

195 *Diverſum confuſa genus.*] Cave ne accipias belluam è duabus naturis mixtam, imo deſignatur optimè camelopardalis, vulgo *une Giraffe.* Varro 4. de Ling. Lat. *Camelas ſuo nomine Syriaco in Latium venit; ut Alexandria camelopardalis nuper advecta, quod erat figurâ ut camelus, maculis ut panthera.* Vide Solin. c. 33. Dion. lib. 43. Plin. lib. 8. cap. 18. Camelorum, inquit, *aliqua ſimilitudo in duo transfertur animalia: Nabin Æthiopes vocant, collo ſimilem equo, pedibus & cruribus bovi, camelo capite, albis maculis rutilum colorem diſtinguentibus; unde appellata camelopardalis: Dictatoris Cæſaris Circenſibus ludis primùm viſa Romæ. Ex eo ſubinde cernitur, aſpectu magis quàm feritate conſpicua: quare etiam ovis feræ nomen invenit.*

196. *Elephas albus.*] Qualis raro invenitur. Vide Ælian. lib 3. c. 46.

200. *Narrare aſello fabellam ſurdo.*] Proverb. Narrare ſurdo; vel aſino: id eſt oleum & operam perdere *aſello,* plebeculæ ſtolidæ & contumaci.

Quæ pervincere voces, &c.] Quis adeo vocalis hiſtrio, quantumvis contenderet, in ſcenâ poſſet audiri tantum inter ſtrepitum tumultuantis populi & vociferantis.

201. *Referunt quem noſtra theatra.*] Ob reflexam echo. Vide lib. 1. Od. 20.

Garganum mugire putes nemus, aut mare Thuſcum:
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur, & artes,
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcenâ, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? Nil ſane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cùm rectè tractant alii, laudare malignè;
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Ut magus; & modò me Thebis, modò ponit Athenis.

INTERPRETATIO.

credas ſtridere Gargani ſilvas vel Hetruſcum mare: tanto cum ſtrepitu ſpectantur ludi, artificium, & opes exotica, quibus cùm circumdatus hiſtrio prodit in theatrum, dextra ſiniſtra jungitur. An verò *jam quidpiam locutus eſt? Nihil profectò. Ecquid igitur admirantur? Pannum Tarentino ſucco violas imitantem. Ne verò arbitreris me parcè laudare ea quæ facere detrecto, quando ſcitè peragunt cæteri: is poeta mihi videtur poſſe ambulare per funem extentum, qui meum cor fictis* ſermonibus *torquet, ſtimulat, placat, falſis terroribus concutit, velut magus; ac modò me Thebis, modò Athenis conſti-*

ANNOTATIONES.

201. *Garganum.*] Apuliæ montem, de quo lib 2. Od. 9.

Mugire nemus.] Ventis maritimis percuſſum: *mare*. ſtridens & reſonans, Auſtro flante, fluctibus colliſis.

Mare Thuſcum.] Mare inferum, & Thyrreuum, de quo lib. 1. Od. 11.

203. *Artes.*] Habitus hiſtrionis artificioſus: apparatus veſtium peregrinis opibus & artificio conſpicuus.

205. *Concurrit dextera læva.*] Vel mirabunda plebs junctas manus tollit, vel approbans percutit & complodit.

206. *Dixit adhuc aliquid?*] Tum verò hoſpes quærere poſſit: unde populi admiratio, cùm nihil adhuc pronuntiarit actor? O ſtultitiam! ad veſtimentorum fulgorem percellitur, geſtit, exultat inſana plebs.

207. *Lana Tarentino violas imitata veneno.*] Veſtis è lanâ violacei coloris tincta apud Tarentum: quæ urbs tum lanâ cùm purpurâ exquiſitâ celebratur. Plin. lib. 8 cap. 48. *lanæ*, inquit, *circa Tarentum ſummam nobilitatem habent.* lib. 9. cap. 39. *violacea purpura vigebat, cujus libra denariis centum venibat: nec multo poſt rubra Tarentina.* Vide & lib. 21. cap. 6. & 8.

208 *Ac ne fortè putes, &c.*] Removet à ſe Horatius ſuſpicionem invidentiæ. Ne putes, ô Auguſte, me derogare laudem poetis Dramaticis, eo quod dramata non ſcribam: profiteor me illos, ſi peritè rem moliantur, prorsùs admirari.

209. *Laudare malignè.*] Exiguè, quaſi invidendo illis. Virgil. Æn 7.

Quale per incertam lunam ſub luce malignâ.

210. *Per extentum funem. &c.*] Moliri & perficere quod difficillimum eſt.

211. *Qui pectus inaniter angit, &c.*] Qui pro arbitrio movet animum, & in quamlibet partem inflectit, ſeu ad dolendum, ſeu ad lætandum; vel ad iram, vel ad miſerationem, ad metum, ſpem, &c. Epiſt. ad Piſ.

Quocunque volent animum auditoris agunto.

213. *Magus.*] Præſtigiator, oculos faſcinans. Vide Cæl. Rhodig. lib. 9. c. 24. Plin. &c.

Modò me Thebis, &c.] Dum ita deſcribuntur & narrantur in ſcenâ quæ

Verùm age, & his qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde brevem; ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut ſtudio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo; cùm lædimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum,
Cùm loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Cùm lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poemata filo,

INTERPRETATIO.

tuit. Age verò imminue ſollicitudines eorum etiam qui malunt ſe Lectori committere, quàm tolerare contemptum ſpectatoris faſtidioſi; ſi quidem *vis ſcriptis implere locum Apollini ritè dicatum, ac poetis incentivum præbere, ut animoſiùs adeant Heliconem præclarum. Certè nobis poetæ multa ſæpe mala creamus, (ut mea ipſe vineta incidam) dum tibi occupato vel fatigato librum porrigimus; dum offendimur, ſi quis familiarium redarguerit unum è verſiculis noſtris dum loca jam recitata repetimus non rogati; dum querimur non adverti labores noſtros & carmina ſubtili ſtylo*

ANNOTATIONES.

Thebis vel Athenis geſta ſunt, ut illic intereſſe videatur ſibi auditor, & rem oculis ſpectare. Ariſtot. Poet. *tanquam interſit rebus ipſis agendis.* Porrò illas urbes præcipuè nominaotur, quod inde materiam plerumque Tragici deſumpſerint. De Thebis lib. 2. Sat. 5. de Athenis lib. 2 *Sat.* 7.

214. *Verum age.*] Auguſtum comœdia in primis gaudentem hortatur Poeta, ut faveat non ſolum Dramaticis ſed & Epicis: quandoquidem his magis quam illis heroum nomen ad poſteros tranſmittitur: utque omnes æquè præmiis ſtimulet ad rectè & naviter ſcribendum.

Qui ſe lectori, &c.] Qui odas vel epos malunt componere à poſteris legenda, quam drama ſpectandum à populo ſæpe ad optimum carmen faſtidiente, ad ineptam verò urſi, funambuli, purpureæ veſtis ſpectationem geſtiente. Vide ſupra.

216 *Curam redde brevem.*] Certa ad victum præbendo ſubſidia: vel utroſque perinde laudando & fovendo.

Munus Apolline dignum.] Bibliothecam à te ædi Apollinis adjunctam in monte Palatino. libro 1. Epiſt. 3. v. 17.

218 *Helicona.*] Montem Bœotiæ ſacrum Muſis. Allegoria.

219. *Multa quidem nobis, &c.*] In ſe & alios poetas Epicos culpam derivat ac rejicit Horatius, quod minus Auguſto gratioſi ſint.

220. *Ut vineta egomet cædam mea.*] Proverb. Ideſt, ut meos ipſe errores fatear & emendem.

221. *Cum tibi ſollicito, &c.*] Poeta noſter, ut alios corripiat, ſeipſum petit notatque; quanquam ab iſto peccandi genere longè alienus: ut patet ex datis luculenter Vinnio Aſellæ mandatis & præceptis, cùm eum doceret rationem tempeſtivè & commodè porrigendi Auguſto ipſam hanc Epiſtolam. Vide l. 1. Epiſt. 13.

224. *Non apparere labores.*] Velut aliud agens Horatius expoſtulat, quod plerumque non ſatis advertat lector vel auditor quæ ab auctoribus ſumma curâ, arte, ingenio, ſunt ſcripta.

225. *Tenui deducta Poemata f. e.*] Poſſunt hæc verti in bonam malamque

PPppp ij

Cùm ſperamus eo rem venturam, ut ſimul atque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultrò
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere, quales
Æditiuos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. Idem rex ille poema
Qui tam ridiculum tam carè prodigus emit,

INTERPRETATIO.

conſcripta; dum ſperamus fore ut, cùm primùm audieris nos verſus condere, ſponte & benignè advoces nos atque ab egeſtate vindices, & ſcribere imperes. Veruntamen oportet expendere quales miniſtros ſortiatur virtus in bello & pace conſpicua, nec trudenda infimo poetæ. Alexandro magno regi placuit ille Chœrilus qui pro verſibus inconditis & inconcinnis obtinuit Philippos, regium numiſma. At quemadmodum atramentum contactum imprimit notam & maculam, ſic ferè ſcriptores rudi carmine inquinant geſta illuſtria. Is ipſe rex qui tam indignum carmen tam caro pretio *emit*

ANNOTATIONES.

partem, vel, eximiè & ſcitè compoſita: vel, exili & humili ſtylo, adeoque indigna eâ laude quæ depoſcitur ab auctoribus.

226. *Cum ſperamus, &c.*] Tantum nobis arrogamus perperam & ſtultè.

230 *Quales æditiuos habeat, &c.*] Quales præcones deceant virtutem egregiam. Ædem virtuti velut numini erigit Horatius, aſſignatque laudatores & poetas velut æditiuos.

231. *Alexandro magno.*] Illi Macedonum regi famâ ſuper æthera noto.

233. *Chœrilus.*] Inſulſus poeta Thucydidis & Herodoti vivens temporibus; quem Ariſtoteles in Top. notat: *qualia Homerus, non qualia Chœrilus*, inquit. Vide Epiſt. ad Piſones v. 357.

234. *Philippos.*] Nummos aureos Philippi Macedonum regis patris Alexandri magni effigie ſignatos. Duos fuiſſe Chœrilos, conſtat; quicquid nonnulli ſentiant. Prior eximius poeta Athenienſium de Xerxe victoriam celebravit: cui pro ſingulis verſibus totidem ſtateres ſeu nummos aureos contulerunt Athenienſes, facto etiam decreto, ut cum Homero legeretur. Poſterior fuit iſte Alexandro comes aſſiduus, teſtibus Q. Curtio & Plutarcho: de quo variè narrant. Quidam ſcribunt pepigiſſe Alexandrum cum Chœrilo, ut pro ſingulis bonis verſibus ſingulos acciperet Philippos, pro ſingulis autem malis totidem colaphos: opere verò confecto vix ſeptem verſus laude dignos extitiſſe. denique referunt Chœrilum inediâ periiſſe. Vide Suidam, &c. Porrò videtur Horatius iſti Chœrilo quædam tribuere quæ prioris ſint, ut Alexander ſit imitatus quod fecerant Athenienſes, conditum de ſe carmen pariter remunerans.

236. *Scriptores carmine fœdo.*] Hinc ſapienter Auguſtus, quamvis ingenia ſui ſeculi omni modo foverit, ac benignè patienterque audiverit recitantes non tantùm carmina & hiſtorias ſed & orationes atque dialogos: *componi tamen*

Edicto vetuit ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. quod ſi
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera quæ multâ dantis cum laude tulerunt,

INTERPRETATIO.

profuſus, decreto interdixit ne pingeret ſe quiſquam niſi Apelles, neve alius quàm *Lyſippus effingeret ex ære imagines ſtrenui Alexandri. Quod ſi judicium hoc ſolers in æſtimandis artibus vocares ad ſcripta & ad munera iſta Muſarum, affirmares ortum in pingui aerë Bœotiorum. Verùm ſelecti à te.* Augu-

ANNOTATIONES.

aliquid de ſe, niſi & ſeriò & à præſtantiſſimis, offendebatur: admonebatque Prætores, ne paterentur nomen ſuum commiſſionibus obſoleſieri. Sueton. Octav. cap. 89.

239. *Edicto vetuit.*] Cic. lib. 5. Epiſt. 12. *Nec enim Alexander ille gratiæ causâ ab Apelle potiſſimùm pingi, & à Lyſippo fingi volebat; ſed quod illorum artem cum ipſis tùm etiam ſibi gloriæ fore putabat.* Idem narrat Plutarchus, aitque: è duobus Alexandris alterum invictum, ſcilicet Philippo natum; alterum ab Apelle factum non eſſe imitabilem. Apuleius Florid. 1. ſic habet: *Alexander imaginem ſuam, quò certior poſteris proderetur, noluit à multis artificibus vulgo contaminari; ſed edixit univerſo orbi ſuo, ne quis effigiem regis temerè adſimularet ære, colore, calamine; quin ſolus eam Polycletus ære duceret, ſolus Apelles coloribus delinearet, ſolus Pyrgoteles calamine excuderet.* Plin. lib. 7. cap. 37. *edixit imperator ille, ne quis ipſum alius quàm Apelles pingeret, quàm Pyrgoteles ſculperet, quàm Lyſippus ex ære duceret.* Vide & Valer. Max. l. 8. c. 11.

Apellem.] Eximius ille pictor ex inſula Co, toto orbe celebratus pictis ingenioſè & venuſtè tabellis.

240. *Lyſippo.*] Statuarius hic præclarus ad veritatem optime acceſſit, Quintiliano teſte. Hinc Propertius lib. 5.

Gloria Lyſippo eſt animoſa effingere ſigna.

241. *Fortis Alexandri vultum.*] Cui nempe maſculus ac leoninus erat obtutus.

242. *Quod ſi judicium, &c.*] Alexander de picturâ aliiſque artibus bene judicans, quàm ineptè cenſuit de carminibus! Certè Bœotico fuiſſe ingenio dixeris. Plinius tamen lib. 7. cap. 29. docet quanti ab Alexandro æſtimati ſint Homerus, Pindarus, &c. Ælianus autem Hiſtor. Var. lib. 2. non fuiſſe picturæ æſtimandæ peritum oſtendit. refert enim, Alexandri equo adhinniente ad equum ab Apelle pictum, quem tamen Alexander haud valde laudaverat; dixiſſe Apellem: Atqui, Imperator, videtur equus tuus in arte pingendi eſſe te intelligentior.

244. *Bœotum in Craſſo.*] Quanquam ſæpiùs *fortes creantur fortibus*, contra tamen evenit interdum. Sic Pindarus craſsâ licet regione Bœotiis nempe Thebis oriundus, ſagaciſſimi nihilominus ingenii fuit. Verùm conſtat Bœotios ut plurimum fuiſſe ſtupidos & hebetes, aut valde craſſos, pro cœli & aëris ratione, unde nata proverbia: *ſus Bœotica, auris Bœotica, Bœoticum ingenium.* Cic. 1. de leg. n. 79. *Videmus quàm varia ſint terrarum genera, ... alia quæ acuta ingenia gignant, alia quæ retuſa. Quæ omnia*

Dilecti tibi Virgilius Variuſque poetæ.
Nec magis expreſſi vultus per ahenea ſigna,
Quàm per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent : nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quàm res componere geſtas,
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem :
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam;
Si, quantum cuperem, poſſem quoque, ſed neque parvum
Carmen majeſtas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem ſtultè quem diligit urget;

INTERPRETATIO.

ſte, poetæ Virgilius & Varius non turpant tua de ſe judicia, & dona quæ acceperunt plurimâ cum gloriâ largientis. Veterum autem illuſtrium vultus areâ effigie expreſſi non plus fulgent, quàm mores & ingenium verſibus poetæ. Ego verò non mallem ſcribere humiles ſermones, quàm tua celebrare facinora, & ſitus regionum & fluvios, & arces montibus inædificatas, & victos reges barbaros, & bella tuis auſpiciis orbe toto finita, & templum includens Janum pacis cuſtodem, & Romam te regnante Parthis metuendam; ſi quidem *tantum valerem quantum exoptarem. At tua majeſtas non admittit exile carmen; & mea verecundia rem aggredi veretur, ad quam vires minimè ſufficiunt. Porro officia gravant eum quem ſtultè colunt,*

ANNOTATIONES.

ſiunt ex cœli varietate, & ex diſparili aſpiratione terrarum. Id. de Fato, n. 7. *Inter locorum naturas quantum interſit, videmus : alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes . . . . . . Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores etiam putantur Attici : craſſum Thebis; itaque pingues Thebani*, &c.

247. *Varius.*] De eo lib. 1. Od. 6. & lib. 1. Sat. ult. ſub finem.

248. *Nec magis expreſſi.*] Plutarchus refert Catonem Cenſorium eos deridere ſolitum, qui ſtatuarum cupiditate flagrarent, ignorantes ſe pictorum & fabrorum operibus gloriari; ſui verò pulcherrimas imagines extare in civium animis. Vide lib 4. Od. 8.

250 *Nec ſermones ego mallem.*] Adverte prudentiam & modeſtiam poetæ noſtri. Ego, inquit, ſi Epici carminis ſcribendi facultate pollerem, certè mallem res ab Auguſto præclarè geſtas verſibus Heroïcis conſignare, quam ſatiras pedeſtri muſâ ſcribere. verùm illius materiæ gravitati vires meas impares ſentio; timeremque *ſplendida facta fœdis ſcriptis illinere* & maculare.

253. *Arces montibus impoſitas.*] Præſidia & cuſtodias ubique diſpoſuit . . . . per Rheni quidem ripam quinquaginta amplius caſtella direxit. Flor. cap. ult.

254. *Tuis auſpiciis confecta.*] Vide l. 4. Od. 14.

255. *Clauſtraque cuſtod. &c.*] Portas itaque Jani clauſas, ut pacis tempore. Lib. 4 Od. 15.

256. *Formidatam Parthis.*] Lib. 1. Od. 12. & 19. Lib. 3. Od. 5. Lib. 4. Od. 15.

260. *Sedulitas autem, &c.*] Intempeſtivum officium nec utile nec gratum

Præcipuè cùm ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citiùs meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur.
Nil moror officium quod me gravat : ac neque ficto
In pejùs vultu proponi cereus uſquam,
Nec pravè factis decorari verſibus opto :
Ne rubeam pingui donatus munere; & unà
Cum ſcriptore meo, capsâ porrectus apertâ
Deferar in vicum vendentem thus & odores
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

INTERPRETATIO.

præſertim cùm ſe protrudunt verſibus & carmine. Enimverò citiùs quiſque diſcit ac faciliùs recordatur id quod deridet, quàm quod æſtimat & miratur. Ego quidem *ſperno ſedulitatem quæ mihi moleſtiam creat, & nolim uſquam è cerâ effingi malè expreſſo vultu, aut verſibus inconditis laudari : ne erubeſcam turpè affectus dono. ſimulque cum laudatore meo patente ciſtâ jacens deporter in vicum,* ubi *venduntur thus, aromata, piper, & quodcunque involvitur inſulſis chartis;*

ANNOTATIONES.

videtur, ſed potiùs grave eſt.

262. *Diſcit enim citiùs, &c.*] Cic. pro Muræna. *Cui placet, obliviſcitur; cui dolet, meminit.*

264. *Neque ficto in pejus, &c.*] Malim nullam è cerâ imaginem, quàm pravè fabricatam habere ex more veteri, de quo nos alibi; Juvenalis autem fusè Sat. 8.

267. *Pingui munere.*] Rudi & inepto carmine, inconditis inſulſiſque verſibus.

268. *Porrectus.*] Quaſi cadaver.

270. *Quicquid chartis amicitur ineptis.*] De ea inſulſorum librorum infelici ſed juſtâ ſorte dixi alibi. Vide lib. 1. Epiſt. ult. v. 12.

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Excuſat ſe quod nec literas nec verſus petitos miſiſſet.

FLore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure, vel Gabiis & tecum ſic agat: Hic &
Candidus, & talos à vertice pulcher ad imos;
Fiet eritque tuus nummorum millibus octo,
Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles,
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argillâ quidvis imitaberis udâ:
Quin etiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.
Multa fidem promiſſa levant; ubi pleniùs æquo

INTERPRETATIO.

O Flore, amice fidelis probo & illuſtri Neroni, ſi forte aliquis vellet tibi venundare ſervum Tibure aut Gabiis oriundum; atque tibi ſic loquatur: Iſte ſincerus & integer à capite ad calcem, tibi vendetur octo millibus nummorum, famulus promptus obſequi nutibus heri; literis Græcis eruditus, omnis diſciplinæ capax. hunc velut molle lutum ut libuerit finges, cantabit etiam ſine arte, quod jucundum inter epulas. nimiæ pollicitationes minuunt fidem.

ANNOTATIONES.

1. *Flore bono, &c.*] Julius Florus ad bellum Pannonicum proficiſcens cum Tiberio Nerone, petierat ab Horatio ut quæpiam ad ſe ſcriberet. ceſſantem vero quanquam nihil pollicitum ſubinde increpavit. Cui ſe Horatius excuſat hac Epiſtolâ; in quâ & eximia quædam ad poëſim, & ad bene beateque vivendum pleraque documenta perſcribit. Ad hunc ipſum Florum inſcriptam vidimus jam Epiſt. 3. lib. 1.

Amice Neroni.] Is ipſe eſt Tiberius Claudius Nero, qui Auguſto in imperium ſucceſſit. De eo jam ante.

2. *Si quis forte velit, &c.*] Similitudo, quâ ſe apud Florum purgat Horatius.

3. *Tibure.*] Lib. 1. Od. 7. & 18. & lib. 2. Od. 6.

Gabiis.] Lib. 1. Epiſt. 11. & 15.

4. *Hic eſt candidus.*] Verba ſunt mangonis, uſque ad verſum 17.

6. *Verna.*] Servus ex ancillâ natus domi.

7. *Litterulis Græcis imbutus.*] Erudiebant ſervos, ut pluris venderent. Terent. Eunuch. *Fac periculum in literis, fac in palæſtra, in muſicis: ſolertem dabo.*

10. *Multa fidem promiſſa levant.*] Subdolus negotiator vult videri non dare verba, cùm maximè verba dat.

Laudat

Laudat, venales qui vult extrudere merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi. non temerè à me
Quivis ferret idem. ſemel hic ceſſavit: & , ut fit,
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædat,
Ille ferat pretium pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.
Inſequeris tamen hunc, & lite moraris iniquâ.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea ſævus
Jurgares ad te quod epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris ſuper hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.

INTERPRETATIO.

quando pluſculum laudat merces venales qui cupit eas citò vendere. at nulla me neceſſitas premit. in propriis bonis modicus ſum. nullus negotiator ſic tecum ageret. non alius à te idem à me facilè obtineret. Hic ſemel ceſſator fuit; atque ut accidit interdum, ſe occultavit metu ſcuticarum ad ſcalas ſuſpenſarum. trade pecuniam. ſi te non offendit fuga, quam excipio. Poſt hæc *accipiet mango nummos abſque metu pœna, ut credo. Tu ſciens emiſti pravum. Significata tibi fuit conditio. Hunc nihilominus inſequeris, & injuſtâ lite implicas. Te diſcedentem admonui me pigrum eſſe, & ad ejuſmodi officia minimè ſedulum; ne graviùs iraſcereris, ſi nullas ad te literas mitterem. Quid verò profuit, quandoquidem leges mihi faventes expugnas? expoſtulas quoque, quoniam ſperator verſus haud miſi fallax.* Verùm at-

ANNOTATIONES.

12. *Meo ſum pauper in ære.*] Nullum æs alienum habeo; nihil debeo cuiquam. Cic. pro Roſcio comœdo. *Locuples eras: nihil debebas: & in ſuis nummis verſabatur.*

14. *Semel hic ceſſavit.*] Verſutus mango fugacem ſervi animum ita declarat metu legis, ut potiùs diſſimulare & tegere dicendus ſit: adeo rem verbis involvit, extenuat, ſubornat.

15. *Ut fit in ſcalis, &c.*] Quod ſegnis fuiſſet ad mandata peragenda, timuit loris ſtringi ac cædi. Hinc paululum delituit, abfuitque domo. Sic per ambages mango loquitur, ne uno verbo eoque odioſo dicat; fugit: vel, ſemel fugit.

In ſcalis.] Ad terrorem ſervorum, ita pendebant in ſcalis ſcuticæ, quas ob oculos ſemper haberent, ut à peccando deterrerentur.

16. *Excepta nihil te ſi fuga lædat.*] Tandem *fugam* dicit breviter, excipitque: quod niſi faceret, redhibere acceptum pretium vel ſervum cogeretur legibus Ædilitiis.

17. *Pœna ſecurus.*] Non obnoxius legi ac pœnæ: non timens actionem redhibitoriam: Cic. offic. 3. *In mancipio vendendo ea vitia dicenda ſunt.* (ut putà, eſſe mendacem, aleatorem, furacem, ebrioſum, fugacem) *quæ niſi dixeris, redhibeatur mancipium jure civili.* Vide lib. 2. Sat. 3. v. 285. annotat.

18. *Dicta tibi eſt lex.*] Pronuntiata eſt tibi venditionis conditio.

21. *Talibus officiis propè mancum.*] Quaſi manibus carentem, ac proinde ineptum ad ſcribendas epiſtolas.

Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat. poſt hoc vehemens lupus, & ſibi & hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summè munito, & multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis,
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Fortè ſub hoc tempus caſtellum evertere prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem:
I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantumvis ruſticus, Ibit,
Ibit eò, quò vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.

INTERPRETATIO.

tende paulisper. *Luculli miles via ſubſidium multis laboribus comparatum amiſerat integrum, dum nocte dormiret fatigatus. Inde lupus violens tam ſibi quam hoſti infenſus. ardens famelicis dentibus, regis præſidium depulit ſtatione probè munitâ multiſque opibus inſtructâ. ob id verò facinus pulcris muneribus afficitur; accipitque pluſquàm viginti* millia *ſeſtertiûm nummorum. Eodem fermè tempore volens imperator diruere caſtrum quoddam, cœpit hunc ipſum* militem *adhortari ſermonibus, qui vel ignavo poſſent animos dare: Ite generoſè quò te tua virtus vocat; perge felicibus auſpiciis, magna pro faciendis munera conſecuturus. cur moraris? Tum ille aſtutus etſi agreſtis ait: Vadat illuc, vadat quo jubes qui loculos amiſerit. Ego Romæ educatus & edoctus ſum, quantum damni Græcis attuliſſet Achilles.*

ANNOTATIONES.

26. *Luculli miles.*] L. Lucullus Romæ clariſſimus Mithridatem Ponti, Tigranemque Armeniæ reges profligavit, opibus maximis celebratus.

30. *Præſidium regale.*] A rege Mithridate vel Tigrane collocatum.

31. *Loco ſummè munito.*] Tigranocertam quidam intelligunt, ex Appiano in Mithridat. *qua urbs capta exercitum ingenti præda ditavit.* ſed alii meliùs Niſibim Meſopotamiæ civitatem, quæ bene munita Tigranis opes ſervabat. Dio.

32. *Donis honeſtis.*] Qualia ſunt phaleræ, torques, coronæ.

40. *Zonam.*] Caſtrenſem crumenam & pecuniam, quam milites in zonâ portare conſueverant. Evangel. Marci cap. 6. Gell. lib. 15. cap. 12. ſic loquitur C. Graccus: *Cum Româ profectus ſum, Quirites, zonas quas argenti plenas extuli, eas ex provinciâ inanes retuli.*

41. *Romæ nutriri mihi contigit.*] Lib. 1. Sat. 6.

42. *Iratus Graiis quantum, &c.*] Id eſt, didici Homeri Iliadem, in qua refertur Achilles ob ereptam ſibi Briſeidem iratus receſſiſſe à reliquo exercitu: atque ita Græcis plurimum nocuiſſe. Vide lib. 1. Od. 15. ad finem. Porrò ſtudiorum olim initium ducebant pueri ab Homeri Achille. Undè proverbium de rudi & illiterato: *Ne iratum quidem Achillem novit.*

Adjecere bonæ paulò plus artis Athenæ :
Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum ,
Atque inter ſilvas Academi quærere verum.
Dura ſed amovere loco me tempora grato,
Civiliſque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Unde ſimul primùm me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis , inopemque paterni
Et laris & fundi ; paupertas impulit audax ,
Ut verſus facerem. ſed quod non deſit habentem
Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ ,
Ni melius dormire putem , quam ſcribere verſus ?
Singula de nobis anni prædantur euntes :
Eripuere jocos , Venerem, convivia, ludum ;
Tendunt extorquere poemata. quid faciam vis ?

INTERPRETATIO.

offenſus. Deinde *inſignes Athenæ aliquanto plus doctrinæ contulerunt ; nempe ut noſſem pravum ab honeſto diſtinguere , ac veritatem indagare in nemore Academi. Sed infortunata tempora abſtraxerunt me loco jucundo ; & civiles fluctus militiæ imperitum appulerunt ad exercitum nequaquam parem viribus Auguſti Cæſaris. Unde ſtatim ut Philippi me exemerunt abjectum amputatis alis , ſpoliatumque domo & bonis paternis : audax inopia adegit carmina componere. Nunc autem poſſidens quantum ſufficit , quibus pharmacis unquam curari poſſem , ſi ſatius non ducerem quieſcere , quàm verſus condere ? Ætas defluens omnia* paulatim *aufert à nobis : jam eripuit jocos , amores convivia , facetias ; conatur & abſtrahere* facultatem *poeticam. quid jubes ut agam?*

ANNOTATIONES.

43. *Adjecere bonæ , &c.*] Dein apud Athenas Philoſophiæ operam dedi. De Athenis lib. 2. ſat. 7.

45. *Inter ſilvas Academi.*] Academia locus Athenis ſuburbanus, arboribus multis amœnus , illuſtrium etiam virorum monumentis exornatus , ubi Philoſophiam primus docuit Plato. Diogen. Laërt. Alii nomen trahunt ab Academo qui porticum ibi quondam extruxerat : alii à Cadmo.

46. *Dura ſed amovere loco , &c.*] Bello nempe civili flagrante , Brutus adverſus Auguſtum colligens copias , Athenis iter habuit in Macedoniam ; unde Horatium & alios quoſdam juvenes Romanos ibi literis incumbentes abduxit : noſtrum verò poetam Tribunum militum conſtituit , quamvis *belli rudem* , ut patet.

48. *Cæſaris Auguſti , &c.*] Commodè aſſentatur.

49. *Me dimiſere Philippi.*] Ad quam urbem in Theſſalicis campis Auguſtus Brutum profligavit. Vide lib. 2. Od. 7.

50. *Deciſis humilem pennis , &c.*] Amiſſis dignitate, & patrimonio etiam per proſcriptionem.

53. *Cicutæ.*] Non eſt quod vox hæc adeo torqueat Interpretes , ſanè pro elleboro poſita. Nam & Avicena cicutam vocat nigrum elleborum. Itaque ſenſus eſt : quanta eſſet inſania mea , ſi ſcribendis verſibus etiamnum caput obtunderem frangeremve ? & quæ frigidiores herbæ poſſent temperare furorem hunc poeticum ?

55. *Singula de nobis , &c.*] Altera non ſcribendi excuſatio.

Denique non omnes eadem mirantur amantque.
Carmine tu gaudes; hic delectatur Iambis;
Ille Bioneis ſermonibus, & ſale nigro,
Tres mihi convivæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
Quod petis, id ſanè eſt inviſum acidumque duobus.
Præter cætera, me Romanæ poemata cenſes
Scribere poſſe inter tot curas totque labores?
Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino: viſendus uterque.
Intervalla vides humanè commoda. Verùm
Puræ ſunt plateæ, nihil ut meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis geruliſque redemptor;

Interpretatio.

Denique non omnibus eadem placent. Tu verſus Lyricos amas, ille Iambicos. Hic gaudet ſatiris & dicteriis mordacibus. Et quidem *tres convivæ rarò idem appetunt*: quin *diverſa longè diſſimili guſtu volunt. quid tribuam? quid negem? tu recuſas quod alius petit. Quod cupis, illud amarum & grave duobus videbitur. Præterea numquid putas me Romæ poſſe condere carmina tot inter ſollicitudines & moleſtias? Hic rogat ut* pro eo *ſpondeam: ille ut audiam quæ compoſuit, dimiſſis quibuſcunque officiis, alter habitat in colle Quirinali, alter in ultimo Aventino. ambos adire oportet. cernis loca ſatis diſtantia. At vacuæ ſunt viæ, ut nihil cogitabundum impediat.* Imò *occurrit operum conductor* cum *mulis & bajulis properans; machina*

Annotationes.

58. *Denique non eadem, &c.*] Tertia eſt hæc ratio & excuſatio quare verſus nolit ſcribere.

60. *Bioneis ſermonibus.*] Bion ſophiſtes & poeta. dictus Boriſthenites, adeo mordax & dicax ut nemini parceret, ſed Homerum ipſum ſalibus amariſſimis proſciderit. Ejus meminit Plutarchus.

65. *Præter cætera.*] Quarta excuſatio.

67. *Sponſum.*] Vide libro 2. Satira 6. ubi.

. . . . . . *Romæ ſponſorem me rapis.*

Auditum.] De recitandi more & veſaniâ, jam dixi.

68. *Colle Quirini.*] Ad remotiſſimam urbis regionem.

69. *Extremo in Aventino.*] Ad oppoſitam urbis partem versùs Tiberim.

70. *Intervalla video, &c.*] Inter utramque illam regionem ſunt nempe forum Romanum, templum Jovis Feretrii, Capitolium, Palatium.

Humanè commoda.] Ironicè, id eſt valde incommoda ob longinquitatem itineris ac regionum diverſitatem. Perperam iſtas voces aliqui ſeparant.

71. *Verum puræ ſunt plateæ.*] Prolepſis. At vacuæ impedimentis ſunt viæ: atque inter eundum verſus meditari licet, Imò, inquit Horatius, moleſtiſſima eſt vel ob iſtam rationem quælibet urbs valde frequens & populoſa. Vide Juvenal. Sat. 3.

72. *Calidus redemptor.*] Ardens & inhians ad quæſtum. Vide Od. 1. lib. 3.

Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris;
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes,
Ritè cliens Bacchi ſomno gaudentis & umbrâ.
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere; & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumpſit Athenas,
Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris & curis, ſtatuâ taciturnius exit
Plerumque, & riſu populum quatit. hic ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempeſtatibus urbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor, ut alter

INTERPRETATIO.

lapidem aut trabem ingentem attollis: pompa funebris decertat cum magnis planſtris: illac rabioſa canis, iſtac porcus cœnoſus diſcurrit. Age modò, verſus optimos animo finge. Verùm *ſcriptor omnis petit ſolitudinem, urbeſque vitat, jure cliens Bacchi quietem & otium amantis. Tu verò me jubes mediis in tumultibus noctis ac dies Lyrica ſcribere, & poetarum ardua ſtudia conſectari. Ingenioſus quiſpiam Athenis tranquillis addictus, ibique ſeptem per annos ſtudiis opertus, ſedula librorum incumbens* lectioni*, prodit interdum taciturnior* quam *ſtatua, & populo ludibrium exhibet.* Ergone *hic ego inter agitationes ac ſtrepitus civitatis in animum inducam meum aptare voces lyrâ canendas?* Inſuper & alia quæ deterreant accipe. *Rhethor* quidam *erat Romæ frater*

ANNOTATIONES.

73. *Ingens machina.*] Vel ſaxa ad muros vel tigna ad contignationem attollens.

77. *Scriptorum chorus, &c.*] Ovid. Triſt. 1.

Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt.

Quintil. lib. 10. cap. 3. *Secretum & liberum arbitris locum, & quàm altiſſimum ſilentium ſcribentibus maximè convenire nemo dubitaverit.* & paulò poſt: *ſilentium & ſeceſſus, & undique liber animus, maximè optanda ſunt.* Vide Juvenal. Sat. 7. v. 53. & ſeq.

78. *Cliens Bacchi.*] In tutela Bacchi eſſe poetas, dictum eſt alibi non ſemel.

80. *Contracta veſtigia vatum.*] Anguſta, ardua, difficilia. Vide Juvenal. mox cit. Alii leg. *contacta*, ſed ineptè.

81. *Ingenium ſibi quod, &c.*] Si Athenis ludibrio eſt homo pluſculum meditabundus, & quaſi lectioni librorum immerſus; quid eſſem ego Romæ ſi per vias irem profundâ cogitatione abſtractus, & tam à rebus quæ circa me ſunt quàm à me ipſo ferè alienatus?

86. *Verba lyræ motura ſonum.*] Verſus Lyricos.

87. *Frater erat Romæ, &c.*] Quinta ratio, ineptus & vanus poetarum animus, quem ſimilitudine explicat. Profectò jam pudere debet poetam eſſe, inquit Horatius; cùm inſulſa vatum noſtrorum arrogantia paſſim nauſeam & offenſionem ingeneret.

Alterius ſermone meros audiret honores :
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mucius ille.
Quî minus argutos vexat furor iſte poetas ?
Carmina compono, hic elegos, mirabile viſu,
Cælatumque novem Muſis opus. Aſpice primum
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam, ſi forte vacas, ſequere; & procul audi
Quid ferat, & quare ſibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.

INTERPRETATIO.

juriſperiti, qui alter alterius perpetuas laudes audiebant. Hic illi quaſi Gracchus, ille huic tanquam Mucius prædicabatur. Nihilo certè minus inſania iſta detinet poetas loquaces. Odas ego ſcribo, hic elegias, opus admirandum & à novem Muſis elaboratum. Animadverte primò quantâ cum arrogantiâ & anxietate contemplemur Apollinis *templum Romanis poetis deſtitutum. Deinde ſi per otium licet, aſſectare quoque, & eminùs auſculta quid quiſque afferat, & cur ſibi lauream attribuat. Conficimur, totidemque vulneribus afficimus adverſarium, lentâ pugnâ* uſque *ad veſperam,* quaſi *Samnites.*

ANNOTATIONES.

89. *Gracchus.*] Tiberius & Cajus, Sempronii Gracchi & Corneliæ de Scipionum familiâ, filii; ambo eloquentiâ claruerunt; ſed popularibus tumultibus nimiùm indulgentes miſerè & indecorè perierunt. Cic. de Aruſp. reſponſ. n. 41. *Tib. Gracchum ſecutus eſt Cajus Gracchus, quo ingenio, quanta vi, quanta gravitate dicendi, ut dolerent boni omnes non illa tanta ornamenta ad meliorem mentem voluntatemque eſſe converſa.* Idem de clar. orat. *Fuit Gracchus diligentiâ Corneliæ matris à puero doctus, & Græcis literis eruditus . . . . Utinam in Tib. Graccho, Cajoque Carbone talis mens ad Rmp. bene gerendam fuiſſet, quale ingenium ad bene dicendum fuit. Profectò nemo his viris gloriâ præſtitiſſet.*

Mucius.] Pub. Mucius *juris civilis intelligentiâ atque omni prudentia genere præſtans.* Cic. mox cit.

91. *Mirabile viſu, &c.*] Judicio quidem ipſorum auctorum futili & inſulſo.

93. *Circumſpectemus.*] Se quidem cum iſtis poetaſtris jungit Horatius, ut gravidis eos proſcindat & confodiat.

94. *Vacuam Romanis vatib. ædem.*] Quandiu ſua ſcripta non replebunt *ædem* ſeu bibliothecam Apollinis, eam Romanis vatibus vacuam putant inepti illi, adeo ſe mirantur, & aliis omnibus præſtantiores exiſtimant.

96. *Quare ſibi nectat uterque coronam.*] Quam ſtultè laureâ ſe poeticâ dignos putent.

97. *Cædimur, & totidem, &c.*] Invicem quaſi vulneramur, & conficimur inani gloriæ opinione decepti, dum mutuis laudibus vaniſque titulis & elogiis alii alios perperam exornamus. Alii de recitandi & audiendi viciſſim moleſtâ occupatione intelligunt afferuntque illud ex arte Poëticâ; *recitator acerbus quem arripuit, tenet occiditque, legendo*, ſed minus benè.

98. *Lento Samnites, &c.*] Parum ad rem eſt Samnitum pertinax adverſu Romanos ad finem uſque diei pugna, de qua T. Liv. lib. 9. & Ennius:

Bellum æquis manibus nox intempeſta diremit.

Diſcedo Alcæus puncto illius. ille meo quis ?
Quis, niſi Callimachus ? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optivo cognomine creſcit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto.
Idem, finitis ſtudiis & mente receptâ,
Obturem patulas impunè legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina : verùm
Gaudent ſcribentes ; & ſe venerantur, & ultro,
Si taceas, laudant quicquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti ;
Audebit quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,

INTERPRETATIO.

Illius ſententiâ ſum Alcæus. ille meâ quis erit *? quis niſi Callimachus ? Si* quid *amplius petere videatur, dicetur Mimnermus, & exornabitur vocabulo quod optaverit.*

Multa quidem *perfero, ne irritem Poetas utplurimum iracundos, quando* quidpiam *compono, & vulgi approbationem enixis precibus flagito, at poſt finita ſtudia, cùm ad mentem redii, ipſe aures occludam* antè *apertas temere recitantibus. Deridentur qui ſcribunt inconcinnos verſus, ſed auctores ipſi ſibi placent & applaudunt, ac felices venditant quod compoſuerunt, ſi à te non laudentur. Verùm quiſquis carmen exactum ſcribere voluerit, is cum chartâ accipiet animum boni critici : quæ dictiones minùs apta & pulcra judicabuntur, ultrò expunget, etſi reluctantes amoveantur.*

ANNOTATIONES.

Aptiùs ergo intelligemus illud genus gladiatorum quos ab armaturâ Samnites dicebant, quodque inter epulas ſpectaculum adhibebant, adeoque *ad lumina. lento* etiam *duello* : quippe non gladiis ſed rudibus decertantes, graves quidem ictus ſed minimè plagas aut necem inferebant.

99. *Alcæus.*] Ab eo dicor alter Alcæus. De hoc Lyricorum coryphæo lib. 1. Od. 32. & lib. 2. Od. 13.

Puncto.] Examine, ſuffragio, judicio.

100. *Callimachus.*] Hic Elegiographorum princeps apud Græcos, Quintiliano etiam teſte. Cyrene in Africâ oriundus, floruit ſub Ptolemæis Philadelpho & Evergete, plurima certe carmina ſcripſit, ſed pervenerunt ad nos pauca dumtaxat epigrammata, & hymni. Ex eo quædam imitari interdum & prædari ſtuduere Catullus atque Propertius. Quod breves libros amaret Callimachus, inſimulantibus aiebat :

Ingens volumen ingens malum.

101. *Mimnermus.*] De eo poetâ l. 1. Epiſt. 6. ad finem.

105. *Obturem patulas, &c*] Interdum ineptias legentium & recitantium ferre cogor : at poſtea indignor, averſor, abhorreo.

114 *Intra penetralia Veſtæ.*] In conclavi, in ſcrinio ſcriptoris, quæ nemini præter ipſum, ſcrutari licet : quemadmodum ſolus olim Pontifex maximus adire poterat *abditos & penetrales focos* apud Veſtæ fanum. Sic vel, ſicut è templo Veſtæ tanquam ex aſylo quemvis extraxiſſe, nefas eſt. *Veſtam* hic pro Lare poni quidam volunt. De Veſtâ

Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ :
Obſcurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum ;
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit & deſerta vetuſtas :
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus ;
Vehemens, & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite linguâ :
Luxuriantia compeſcet ; nimis aſpera ſano
Lævabit cultu, virtute carentia tollet :
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur ; ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.

INTERPRETATIO.

& adhuc incluſa ſint in Veſta ſacrario : ſolers adhibebit ſplendidas rerum appellationes, ac diu populo ignotas producet : quas olim Catones & Cethegi uſurparunt, nunc autem deformat turpis ſqualor & obſoleta antiquitas : finget novas quas auctor uſus propagabit : ad inſtar fluminis rapidi ac nitidi, proferet divitias, ac ſermone opulento ditabit Latium : redundantia coercebit, duriora ſcitè expoliet, inertibus vim addet : quaſi ludens circumagetur, velut qui modò Satyrum, modò rudem Cyclopem motu ſimulat.

ANNOTATIONES.

lib. 1. Od. 2.

115. *Obſcurata diu, &c.*] Art. Poet. v. 70.

Multa renaſcentur quæ jam cecidere, &c.

117. *Catonibus atque Cethegis.*] Vetuſtiſſimis oratoribus, fere coævis. Plin. lib. 7. cap. 27. *Cato*, inquit, *primus Porciæ gentis tres ſummas in homine res præſtitiſſe exiſtimatus eſt ; optimus orator, optimus imperator, optimus ſenator. . . . . quater & quadragies cauſam dixit : nec quiſquam ſæpius poſtulatus, & ſemper abſolutus.*

Cethegis.] Intelligendus hic M. Cornelius Cethegus, quem Cicero in Bruto commendat, ejuſque eloquentiæ auctorem idoneum dicit Q. Ennium ; quippe qui & ipſe eum audierit, & de mortuo ſcribat : unde nemo ſuſpicari poſſit, amicitiæ causâ eſſe mentitum. Is cum Pub. Sempronio Tuditano conſulatum geſſit, bello Punico ſecundo, annis ferè ducentis antequam hæc ſcriberet Horatius. Ennius in Annal.

Additur orator Cornelius' ſuaveloquenti
Ore Cethegus . . . :
Flos delibatus populi, ſuadaque medulla.

Vide Quintil. lib. 2. cap. 15. ubi horum facit mentionem.

119. *Adſciſcet nova.*] Vide Art. Poet. v. 46. & ſeq.

124. *Ludentis ſpeciem dabit.*] Eâ ſubtilitate ſcribet, ut ludere videatur : adeo res quæque luculenter & facilè ſcriptæ apparebunt, *ut ſibi quivis ſperet idem ; at ſudet multùm fruſtraque laboret auſus idem.* Art. Poet. v. 240. Vide ibi annot.

125. *Ut qui nunc Satyrum, nunc agr. &c.*] Velut eximius pantominus, geſtibus exprimens nunc agilem Satyrum, nunc tardum Cyclopem tanta quidem arte ut ipſa Satyri vel Cyclopis natura & perſona agere credatur. quod quidem pariter æmulari ſe poſſe quiſque ſpectantium facilè ſibi perſuaſerit. verùm ſi rem tentet, jam difficultatem ſentiat. Vide lib. 1. Sat. 5. v. 63.

Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant;
Quam ſapere, & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro;
Cætera qui vitæ ſervaret munia recto
More; bonus ſanè vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus
Expulit elleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait; cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

INTERPRETATIO.

Ego certè *malim haberi poeta veſanus & inſulſus, dummodò placeant mihi vel etiam ignota ſint vitia mea; quàm bene ſcribere, &* animo *cruciari. Argis fuit quidam non plebeius, qui credebat audire ſe tragœdos excellentes, in vacuo theatro ſedens & applaudens: cæterùm honeſta vitæ officia non omittebas, probus omnino vicinus, benignus hoſpes, bonus erga conjugem, mitis in ſerves, nec ſupra modum excandeſcens ſi fractum* invenerit *lagenæ ſigillum: denique rupem vel puteum facilè devitabat. Ille affinium curâ & auxilio ſanatus, pulſo morbo & bili per elleborum purum, ad mentem ſanam reverſus dixit: Profectò me occidiſtis, ô amici, non ſervaſtis cui gaudia ſic abſtuliſtis, & mentis errorem jucundiſſimum eripuiſtis per virtutem* medicamentorum.

ANNOTATIONES.

126. *Prætulerim ſcriptor, &c.*] Videtur per proſopopœiam induci Florus, vel alius quiſpiam, hæc dicens & concludens ex rationibus ab Horatio prolatis.

128. *Ringi.*] Stomachari, intimis ſenſibus angi. Cic. ad Attic. lib 4. Epiſt. 5. *Hi ſubringentur, qui villam me moleſtè ferunt habere, quæ Catuli fuerat.*

Fuit haud ignobilis Argis.] Homo ille vocabatur Lycas, ex vet. Comment. De *Argis* urbe, lib. 1. Od. 7. annot.

129. *Qui ſe credebat, &c.*] Idem Abydi geſtum narrat Ariſtoteles. Vide Athenæum lib. 12. in fine, ubi ſimilem refert de inſano hiſtoriam ſat lepidam. Thraſylaus nempe quidam (Thraſyllum vocat Ælianus Var. lib 4. c. 25.) ſuas eſſe putabat naves omnes in Peiræum appellentes: has recenſebat, excipiebatque tanto gaudio, quàm ſi dominus fuiſſet earum rerum omnium, quæ adveniſſent ſalvæ. Is verò Critonis fratris curâ ſanatus affirmabat lætum ſe prorſus ac beatum vixiſſe in eâ dementiâ; quoniam omnis moleſtiæ expers, & multam voluptatem animo perciperet.

134. *Signo læſo lagenæ.*] Lagenas vini obſignabant olim adverſus fraudem ſervorum. Cic. l. 16. Epiſt. 26. ad Tironem: *olim matrem memini lagenas etiam inanes obſignare, ne dicerentur furtim exſiccatæ fuiſſe.* Perſ. Sat. 6. verſ. 17. ubi,

Et ſignum in vapidâ naſo tetigiſſe lagenâ.

Inſanire.] Iraſci nimiùm, uſque ad furorem & inſaniam.

140. *Mentis gratiſſimus error.*] Vide Athen. paulò ante cit. ubi ait, jucun-

Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum;
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis;
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, taciruſque recordor;
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monſtratâ radice vel herbâ
Non fieret levius, fugeres radice vel herbâ
Proficiente nihil curarier. audieras, cui
Rem Di donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: & cum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus iiſdem?
At ſi divitiæ prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minùs te; nempe ruberes,
Viveret in terris te ſi quis avarior uno.
Si proprium eſt, quod quis librâ mercatur & ære;
Quædam, ſi credis conſultis, mancipat uſus;

INTERPRETATIO.

Scilicet expedit ſapientiæ ſtudere, abjectis nugis; & pueris relinquere ludum ætati *congruum.* Jam *non* ampliùs juvat *ſectari voces chordis Latinis canendas, ſed recta vitæ rationes & inſtituta ſcrutari. Quapropter ita mecum reputo, & tacitè ſtatuo: ſi nulla aquarum abundantia ſitim placaret, medicos adires: cur autem nemini audes fateri, quò plus habes, eò plus te appetere. Si ægritudo non levaretur plantâ vel radice tibi indicata, ſperneres radicem aut plantam nihil remedii afferentem. Auditu acceperas, Diis opes largientibus, hominem inſaniâ iſtâ liberari; factus autem locupletior, quanquam nihilo magis ſapis, tamen auſcultas* ſemper *eoſdem monitores. At ſi opes meliorem, ſi minùs avarum & ſollicitum efficerent;* jure quidem *erubeſceres, ſi quiſquam in orbe eſſet te ſolo cupidior.* Jam verò, *ſi proprium eſt quod quiſque ſoluto pretio emit;* ſi *quadam uſus addicit, ut aiunt juriſperiti;*

ANNOTATIONES.

diſſimas eſſe inſanorum delicias.

141. *Nimirum ſapere eſt abjectis, &c.*] Tranſit ingenioſè Horatius ad aliam materiam, nempe, moribus corrigendis potius quàm verbis connectendis & numerandis ſtudere jam expedit. ubi Flori vitia ſolerter notat.

146. *Si tibi nulla ſitim, &c.*] In morbis corporis, conſulitur medicus; in morbis animi, diſſimulatur celaturque malum, nec ullum proinde remedium quæritur.

151. *Audieras.*] A Stoicis didiceras.

154. *Monitoribus iiſdem:*] Vel, cupiditatibus, vel, avaris, qui ut rem ſemper augeas, admonent: quaſi ſapientia & felicitas unà cum opibus accreſceret.

158. *Si proprium eſt quod quis, &c.*] Agit adversùs eos, qui multos ut agros emant, magnam pecuniæ vim congerere ſtudent.

Librâ mercatur & ære.] Olim rei pretium ſeu pecunia pendebatur: poſtea numerari cœpit.

159. *Mancipat.*] Jus & poſſeſſionem

Qui te paſcit ager, tuus eſt : & villicus Orbi
Cum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit. das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti. nempe modo iſto
Paullatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra, nummorum millibus emptum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim ?
Emptor Aricini quondam Veientis & arvi,
Emptum cœnat olus, quamvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, quà populus adſita certis
Limitibus vicina refugit jurgia. tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſupremâ,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.

INTERPRETATIO.

tuus eſt ager qui te alit, & villicus Orbis occans ſegetes, ut tibi dein triticum vendat, te herum ſentit. datâ pecuniâ mercaris uvam, pullos, ova, cadum vini; ita nimirum paulatim emis agrum ferè millibus nummorum trecentis vel amplius comparatum. Quid intereſt, ſeu nuper ſeu dudum ſoluto vivas? Poſſeſſor vetus agri Veientis & Aricini emptum comedit olus, quamvis aliter exiſtimet, emptis lignis ahenum calefacit ſub noctem frigidam. Atqui ſuum appellat uſque ad populum juxta plantatam, quæ certis finibus dirimit controverſias vicinorum. Quaſi verò proprium alicui ſit, quod momento fluxi temporis mutet dominos & in alterius poſſeſſionem tranſeat, vel precibus, vel emptione, vel per violentiam, aut per

ANNOTATIONES.

certam tradit, uſu continuato per tempus lege definitum.

160. *Qui te paſcit ager, tuus eſt.*] Tum emptione tum uſucapione proprius tibi dicendus eſt ager, cujus fructibus uteris licet emptis. Cic. lib. 7. Epiſt. 30. *Id cujuſque eſt proprium quo quiſque fruitur atque utitur.*

161. *Occat.*] Sparſum ſemen terrâ operit glebas verſando & frangendo.

162. *Te dominum ſentit.*] Quamvis Orbii dicatur ager & villicus; tu tamen magis dicendus es dominus, cui fructus fert ager, & cui laborat villicus.

166. *Numerato nuper, an olim.*] Qui agrum mercatur, fructus quidem univerſos præſentes & futuros emit dato ſemel integro pretio : qui verò neceſſarios in diem fructus mercatur, agrum emit paulatim numerato pretio & per partes dato.

167. *Aricini.*] Aricia oppidulum Latii.

Veientis.] Veii urbs Hetruriæ.

168. *Quamvis aliter putat.*] Non eſt quod inempta dicat olus & ligna. Scilicet eorum olim pretium numeravit & ſolvit, quando agros ſolutâ pecuniâ emit.

170. *Sed vocat uſque ſuum. &c.*] Prolepſis. Vide lib. 2. Sat. 2. ſub finem.

173. *Nunc prece. &c.*] Quatuor iſta ſunt rem capiendi genera. *prece*, per donationem precibus, officiis, aut aliâ ratione captatam. *pretio* emptione. *vi*, ereptâ veteri domino poſſeſſione, ſeu per vim armorum ſeu per fraudem & iniquas lites. *ſorte ſupremâ*. cùm hæreditario jure obveniunt bona.

Sic quia perpetuus nulli datur uſus, & heres
Heredem alterius, velut unda ſupervenit undam,
Quid vici proſunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, ſi metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas
Argentum, veſtes Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant: eſt qui non curet habere.
Cur alter fratrum ceſſare, & ludere, & ungi,
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu
Sylveſtrem flammis & ferro mitiget agrum;

INTERPRETATIO.

mortem. Quoniam igitur nemo habet uſum perpetuum, atque heres heredi ſicut fluctus fluctui ſuccedit; quid proſiciunt villæ aut horrea? quorſum Lucani agri Calabris adjuncti, ſi magna parvaque abripit mors nequaquam auro placabilis? Lapillos, marmor, ebur, Etruſca ſigna, picturas, argentum, veſtes Getulicâ purpurâ tinctas multi non poſſident; quidam nec cupiunt poſſidere. Quare fratrum alter otium, nugas, unguenta habere malit quàm opima palmeta Herodis; alter autem licet *opulentus agrum ſterilem laborioſè domet igne & vomere, à primâ luce* uſque *ad*

ANNOTATIONES.

177. *Quid vici proſunt.*] Quidam legunt, *vites*, id eſt, vineæ,

178. *Calabris ſaltibus adjecti Lucani.*] Calabriæ pariter & Lucaniæ opima valde paſcua erant. De contiguis illis ad ultimam Italiam regionibus jam dictum in Epod. 1.

180. *Tyrrhena ſigilla.*] Imagines parvas ex Hetruriâ, quam regionem primo incoluerunt populi à Tyrrheno Atys (qui unus è poſteris Herculis) filio nominati, & è Lydiâ huc deducti.

181. *Gætulo murice.*] *Purpura florem illum tingendis expetitum veſtibus murices* (piſciculi) *in mediis habent faucibus. . . . . . Præcipuus in Meninge Africæ & Gætulo littore Oceani:* Plin. lib. 9. cap. 36. De Gætulia dixi lib. 1. Od. 23. & lib. 2. Od. 20.

183. *Alter fratrum.*] Deſignat Micionem & Demeam fratres, quorum alter in urbe quietus degebat, alter ruri duris ſe laboribus exercebat: apud Terent. Adelph.

184. *Herodis palmetis.*] Agris Judææ fertiliſſimis; & Ierichuntinis palmis, è quibus opimus ſedit proventus. Illic verò Herodis regia erat. Strabo lib. 16. *Hiericus campus a montana quadam circumdatus, quæ in amphitheatri ſpeciem ad ipſum declinat. Ibi eſt palmetum habens & alias feraces arbores, ſed plures palmas, ad ſtadia centum extenditur, irriguum totum: ac villis frequens. Illic etiam viſitur Herodis regia, & balſami viridarium. Inde verò amplus eſt reditus & ingens vectigal.* Vide & Plin. lib. 5. c. 17.

Herodis.] Herodes apud Judæos regnavit temporibus Auguſti in partibus Syriæ: inquit vet. Schol. ad Perſii Sat. 5. v. 180. De eo nos ampliùs ibidem.

186. *Silveſtrem flammis.*] Rem fuſe explicat Virgilius Georg. 1. verſ. 84. & ſeq.

Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros.
Atque levem ſtipulam crepitantibus urere flammis.
Sive inde occultas vires & pabula terræ

Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam; nec metuam, quid de me judicet heres,
Quod non plura datis invenerit. & tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet & quantum diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumptum
Invitus facias; neque plura parare labores:
Ac potius, puer ut feſtis Quinquatribus, olim
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domûs procul abſit. ego, utrum

INTERPRETATIO.

veſperam: novit Genius, qui comitatur ſidus ortus præſidens; humana naturæ Deus, qui cum ſingulis hominibus interit, faciem habens multiplicem, propitius, & adverſus. Quæ cum ita ſint, bonis *utar, & ex parvo cumulo deſumam quod opus erit; nec curabo quid heres de me cenſeat, quia non repererit majores* opes quam mihi *donata* ſint. *Ipſe tamen cupiam noſſe quid bonus latuſque differat à luxurioſo, & quantum diſtet frugalis à ſordido. Quippe* latum *diſcrimen eſt*, utrum bona *tua malè profundas, an ſponte conſumas; nec majora congerere ſtudeas: quin potius raptim utaris deinceps brevi & jucundâ ætate, ſicut puer feriis Quinquatribus. Ne* res *familiaris inops aut ſordida*

ANNOTATIONES.

Pinguia concipiunt: ſive illis omne per ignem
Excoquitur vitium, atque exudat inutilis humor:
Seu plures calor ille vias, & cæca relaxat
Spiramenta, novas veniat quà ſuccus in herbas:
Seu durat magis, & venas aſtringit hiantes;
Ne tenues pluviæ, rapidive potentia ſolis
Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurat.

187. *Genius.*] Numen quod rebus gignendis præeſt, & ſimul cum naſcente naſci, cum moriente mori credebatur. Ammian. Marcell. lib. 21. Cenſorin. de die natali. Plutarch. lib. de interitu orac. &c.

189. *Albus & ater.*] Duplicem cuique genium veteres aſſignabant, bonum & malum. Bruto cubanti narrant obverſatam olim ſpeciem corporis horrificι; & quærenti, quis Deus vel homo eſſet, & quid vellet; reſpondiſſe: malus ego tuus genius ſum; hodie me ad Philippos videbis. Cui Brutus intrepidè: Videbo. Plutarch.

192. *Plura datis.*] A Mœcenate, ab Auguſto.

193. *Simplex.*] Non ſumptuoſus aut prodigus, at *hilaris* & honeſtè bonis utens.

197. *Puer ut feſtis Quinquatribus*] Plenâ & liberâ mentis hilaritate, quemadmodum pueri hilariter omnino tranſigunt dies feriatos ſibi conceſſos in Quinquatribus.

Quinquatribus.] Quinquatria, vel potius Quinquatrus pluralis numeri, dies erant feſti in honorem Minervæ, quibus à ſtudio vacabant pueri, & minerval ſuis magiſtris deferebant. Nomen vel à dierum numero, quod celebrarentur quinto die poſt Idus, Varro. &c.

Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo :
Non tamen adverſis ætatem ducimus Auſtris.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus; abi. Quid? cætera jam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & irâ?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos lemures, portentaque Theſſala rides?
Natales gratè numeras? ignoſcis amicis?

INTERPRETATIO.

ſit. ceterum *ſeu amplâ ſeu exiguâ cymbâ vehar, ipſe idemque ero. Non inflatis* quidem *velis feror propere Aquilone : at nec Auſtris contrariis victitо, viribus, ingenio, decore* externo, *virtute, gradu, facultatibus, primorum ultimus* ſum; *at ultimos antecedo. Non avarus es; euge. ecquid? an cetera que- que vitia cum illo abſunt? num liber eſt animus tuus ambitione vanâ, timore mortis, & iracundiâ?* nunquid *ſpernis inſomnia, magorum terriculamenta, prodigia, veneficas, umbras nocturnas, & Theſſalorum oſtenta?* num *hilariter annos* tuos *recenſes?* an *indul-*

ANNOTATIONES.

de L. L. Gell. lib. 2. cap. 21. &c. vel quod eâ die Minervæ ædes in Aventino conſecrata ſit. Feſtus. Alii aliter. Ovid. Faſt. 3.

Una dies media eſt, & fiunt ſacra Minervæ :
Nominaque à junctis quinque diebus habent.

201. *Non agimur tumidis, &c.*] Allegoria. Id eſt : Ego non opes habeo ingentes, nec ſumptuoſè vivo : at nec paupertate conflictor, nec ſordido victu immundam aut miſeram ætatem ago.

208. *Somnia terrores &c.*] An ſapienter & fortiter contemnis vana quæque terriculamenta? Vide Cœl. Rhodig. l. 27 c. 9. & ſeq.

209. *Lemures.*] Perſ. Sat. 5. v. 185. *nigres lemures* vocat : ideſt umbras ſeu larvas, quibus noctu infeſtantur domus. quas procurandi ſeu expiandi rationem docet Varro lib. 5 de vitâ Pop. Rom & Ovid. Faſt. 5. Vide Plin. lib. 7. Epiſt. 27. in qua pleraque refert ejus generis phantaſmata tum ſuis tum aliorum oculis obverſata. *Erat Athenis*, inquit, *ſpatioſa domus, ſed infamis & peſtilens. Per ſilentium noctis, ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus vinculorum longius primo, deinde proximo reddebatur. mox apparebat idolon, ſenex macie & ſqualore confectus, promiſſâ barbâ, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat quatiebatque. Inde inhabitantibus triſtes diraque noctes per metum vigilabantur, &c.*

Portentaque Theſſala, &c.] Miracula perpetrata à Theſſalis per artem magicam & veneficia, quibus ii maximè pollebant, a Medea edocti, ut aiunt. Plinius lib. 30. cap. 1. magiam apud Theſſalos propogatam ſcribit. Hinc & *mulier Theſſala*, pro magâ & veneficâ, in proverbium abiit.

Theſſala.] Theſſalia pars fuit regni Macedonici perampla, quanquam diſtincta regio : inter Penei fluvii ad Boream, & Thermopylas ad Auſtrum : ab occidente Epirum habet. Ejus præcipua urbs Lariſſa fuit, Achyllis natalibus inclyta.

210. *Natales gratè numeras.*] Libenterne ætatis annos recenſes? an non horres mortis accedentis mentionem

Lenior & melior fis accedente ſenectâ ?
Quid te exempta juvat ſpinis de pluribus una ?
Vivere ſi rectè neſcis, decede peritis.
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis atque bibiſti ;
Tempus abire tibi eſt : ne potum largiùs æquo
Rideat, & pulſet laſciva decentiùs ætas.

INTERPRETATIO.

ges amicis ? an ingraveſcente ætate ſis benignior ac prabes ? Enimvero *quid tibi prodeſt unam de multis ſpinis avulſiſſe ? Si neſcis bene vivere, da locum melioribus. ſat nugatus es, ſatis ediſti & bibiſti* : jam *tempus eſt, ut abſcedas ; ne pluſculum te laſcivientem derideant & exagitent juvenes convenientiùs laſcivientes.*

ANNOTATIONES.

hoc enim puſilli eſt animi.

211. *Lenior & melior ſis acced. ſen.*] Tunc certe aut nunquam minui debent animi perturbationes, tum deferveſcente ſanguine, tum uſu rerum & ſapientiâ creſcente.

212. *Quid juvat te exempta, &c.*] Quid juvat unum vitium expuliſſe, ſi alia ſuperſunt & torquent ? Quid prodeſt avaritiam expugnaſſe, ſi ambitio, ſi ira metus, ſuperſtitio, animum adhuc tuum obſident & cruciant.

214. *Luſiſti ſatis, &c.*] Ex Homer, Odyſſ. *aſſatim edi, bibi, luſi.*

Q. HORATII FLACCI EPISTOLA AD PISONES SEU

DE ARTE POETICA LIBER.

SEU è Demetrio Phalereo, ſeu è Neoptolemo Pario, ſeu potius ex Ariſtotele, ſeu è proprii ingenii acriſque judicii fecunditate, ſagacitate opibus, hauſerit potiſſimum Flaccus noſter; certè eminentiſſima quæque ſcribendi carminis præcepta hoc libello complexus eſt. Attamen Artem Poeticam vix appellem cum Quintiliano & aliis: malim verò Epiſtolam nuncupare cum nonnullis eruditis; tum ob inſperſum identidem ſatyricum ſalem, tum ob præceptiones aut carptim aut ſaltuatim datas Hinc enimverò animo meo conſilium pridem ſubiit, ordine quodam adhibito illuſtrare hanc Horatii partem; ſi quod eſt eximium illuſtrari poteſt. Liberaliter accipe, Lector, opellam hanc meam; dico libellum quo Epiſtolam ad Piſones in Artis Poeticæ formam utcunque redegi, olim jam editum, nunc verò à me recognitum rurſuſque tibi propoſitum.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLA AD PISONES,

Sive

DE ARTE POETICA

LIBER.

HUmano capiti cervicem pictor equinam
Jungere ſi velit, & varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſupernè;
Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?
Credite, Piſones, iſti tabulæ fore librum
Perſimilem, cujus velut ægri ſomnia, vanæ
Fingentur ſpecies: ut nec pes nec caput uni
Reddatur formæ. Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

INTERPRETATIO.

SI pictor humano capiti addat collum equinum, diverſaſque plumas apponat membris hinc & inde collectis, adeo ut mulier vultu pulcra difformem piſcis caudam habeat; an cachinnos cohibere poſſitis, *ô amici ad ſpectandum introducti? ô Piſones credite ſimilem huic tabellæ fore librum, cujus ſicut ægrotantis inſomnia, inanes formæ conflabuntur; ita ut nec finis nec principium ad unum quid referatur.* Atqui *pictoribus & poetis quodcunque libuit ſemper etiam licuit.*

ANNOTATIONES.

1. *Humano capiti, &c.*] Per ridiculæ & monſtroſæ picturæ ſimilitudinem primo loco docet Horatius uniforme opus, ejuſque partes homogeneas eſſe oportere; tum ut cohæreant & conveniant univerſa & ſingula, tum ut ad quid unum omnia reſpondeant. Vide Ariſtot, Poet. cap. 1. & ſeq.

3. *Undique collatis.*] Diverſorum animalium membris corpus unum monſtroſum conflantibus.

6. *Piſones.*] Horum familia Romæ dudum nobilis ac numeroſa. Calpurnii vocati ſunt à Calpo Numæ filio, unde poſtea: *Vos ô Pompilius ſanguis.* Porrò ſcribit Horatius ad patrem & ad filios Piſones, præſertim verò ad hos; quorum pater L. Piſo Conſul cum Druſo Libone anno U. C. 738. Auguſto gratioſus extitit, aliiſque muneribus in Rep. egregiè perfunctus eſt: ceterùm literatum ac literatorum impensè amans.

7. *Ægri ſomnia.*] Corruptis morbo perturbatiſque humoribus, cerebroque

Scimus, & hanc veniam petimuſque damuſque viciſſim;
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Incœptis gravibus plerumque & magna profeſſis,
Purpureus latè qui ſplendeat unus & alter
Aſſuitur pannus; cùm lucus & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus. & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc, ſi fractis enatat exſpes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui: currente rotâ cur urceus exit?

INTERPRETATIO.

Fateor; atque hanc indulgentiam petimus æquè & largimur: verùm non adeo ut aſpera mitibus, angues volucribus, agni tigribus ſocientur.

Inceptis grandibus ſæpe & magnificis ſubjunguntur unus vel duo centones purpurei qui longè refulgeant, quando deſcribitur lucus, fanum Dianæ, rivulus per amœnos campos decurrens, fluvius Rhenus, iris. At non erat tunc aptus iſtis locus. Et fortè noſti pingere cupreſſum. Quorſum verò iſtud. ſi pacto pretio pingendus eſt homo *fractâ nave emergens nudus? amphora formari cœpta eſt; cur rotâ revolutâ urceus prodit?*

ANNOTATIONES.

malè affecto, portentoſa gignuntur inſomnia.

12. *Sed non ut placidis.*] Nec pictor nec poëta debet fingere unquam naturæ repugnantia.

14. *Incœptis gravibus.*] Præcipit. vitandas digreſſiones futiles & ineptas; atque locos communes intempeſtivè haud tractandos: quem ad ſcopulum frequenter impingunt illiduntrque poetaſtri. Vide quam aptè & quàm non prolixè Virgilius deſcribat *peſtilentiam* Georg. 3. *famam* Æn. 4 &c. Lucanus contrà *more ſuo omnia ponit in exceſſu.* Scalig. l. 5. c. 15. Idem de eod. lib. 6. c. 3. *Lucani effrenis mens. ſui inops. ſerva impetûs, atque idcirco immodica. raptaque calore ſimul & calorem ipſum rapiens.*

15. *Purpureus latè qui. &c.*] Non magis ſplendes carmen locis communibus perperam tractatis, quam veſtis aſſuto centone purpureo. Vide ſupra l. 1. Epiſt. 1. v. 73.

16. *Lucus & ara Dianæ.* Nemus Aricinum, ubi ara Dianæ ſacra. quæ poetis materia frequens, tum ob amœnitatem loci, cùm ob Dianæ Tauricæ Oreſtiſque miram & fatalem hiſtoriam multiplicis argumenti fertilem.

18. *Flumen Rhenum.*] Hoc celebrare affectabant in gratiam Auguſti Cæſaris, cujus ibi victoriæ multæ & præclaræ. Sueton. Octav. cap. 21. Dio libro 54. &c.

Pluvius arcus.] In eo deſcribendo ſæpius inſulsè morabantur imperiti: at rarò, & paucis Virgilius Æneid. 4. v. 700.

20. *Si fractis enatat exſpes.*] Mos erat naufragorum, pictum in tabella naufragium circumferre ad corrogandam ſtipem. vide Perſ. Sat. 1. v. 89. Juvenal. Sat. 14. v. 301. & ſeq.

21. *Amphora cœpit inſtitui, &c.*] *Amphora* vas grande, *urceus* vas exiguum notant principium grave paulò poſt in minuta & levicula abiens & evaneſcens. Iſto loco utuntur S. Hieron. ad Lætam, aptiùs autem Sidonius Apoll. Epiſt. 16.

22. *Currente rotâ.*] In operis progreſſu. Metaph. à rotâ figulari.

Denique ſit quod vis ſimplex duntaxat eſt unum.
Maxima pars vatum (pater, & juvenes patre digni)
Decipimur ſpecie recti. brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio: ſectantem lævia nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia turget:
Serpit humi tutus nimiùm timiduſque procellæ.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſilvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
   Æmilium circa ludum faber imus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos,
Infelix operis ſummâ, quia ponere totum
Neſciet. hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quàm pravo vivere naſo
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
   Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam

INTERPRETATIO.

Denique ſimplex & unum planè ſit id quod componis.

O pater, & juvenes patre digni, nos poetæ utplurimum imagine recti fallimur. Si conor eſſe brevis, obſcurus evado. Polita conſectanti ſpiritus & vires haud ſuppetunt. qui vult loqui ſublimia, turgidus ſit. ſecurus nimis & ardua metuens ſit humilis. qui rem unam plus æquo variare nititur; delphinum ſilvis, aprum mari appingit. In vitium impellit vitii fuga non ſolers.

Ignobilis ſtatuarius ad Æmilianum ludum habitans *ungues ac tenues capillos ære finget* optimè, *opus* tamen dabit *inconcinnum, quia totum perficere nequit. Huic* ego *ſimilis eſſe quidpiam ſcribens tam nolim, quàm nigris oculis & capillis ſpecioſus indecoro eſſe naſo.*

Quicunque aliquid componitis, eligite materiam viribus veſtris parem:

ANNOTATIONES.

23. *Quod vis.*] Al. *quodvis.*

25. *Brevis eſſe laboro, obſcurus fio.*] Quintil. lib. 4. c. 2. *Nimiùm corripientes omnia ſequitur obſcuritas.* Summorum poetarum eſt magnum ſenſum paucis efferre. Virgil. Æn. 3. v. 11.

. . . campos ubi Troia fuit.

Perſ. Sat. 3. v. 38.

Virtutem videant, intabeſcantque relictâ.

26. *Sectantem lævia nervi deficiunt.*] Sententiarum majeſtas, ſpiritûs poetici vis & altitudo ſæpe deeſt: deeratque verſibus Neronis a Perſio deriſis Sat. 1.

27. *Profeſſus grandia turget.*] Magniloquentia orationi inflatæ affinis eſt.

28 *Serpit humi tutus.*] Qui non audet aſſurgere, repat neceſſe eſt. Id vitii habent Valer. Flacc. Argon. Silius Italic. &c.

29. *Qui variare cupit.*] Varietate carmen lucet ac delectat: at ſi præter modum illa ſit, tam prodigioſa videbitur, quam delphinus in ſilvis, aper in mari pictus, quique ſic vel tabellam pictor vel carmen poeta inſignite geſtit, ridiculus evadit. Profana figmenta ſacris rebus ineptè interſerit Sannazarius.

32. *Æmilium ludum.*] Ludum gladiatorium Æmilii.

37. *Nigris oculis, &c.*] Hi olim in laude erant, ut alibi dictum eſt.

38. *Sumite materiam.*] Tertium præceptum, quod eſſe primum debuit, inquit Scaliger Poet. lib. 6.

Viribus : & verſate diu, quid ferre recuſent
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
  Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
  In verbis etiam tenuis cautuſque ſerendis,
Dixeris egregiè, notum ſi callida verbum
Reddiderit junctura novum. ſi forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget : dabiturque licentia ſumpta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, ſi

INTERPRETATIO.

diuque perpendite quid poſſitis & quid nequeatis exequi. Qui rem ſolerter elegerit, haud carebit elocutione & pulcrâ diſpoſitione.

Ordinis, ut opinor, hæc erit vis & perfectio; ut modò quadam dicat, plura verò quæ *dicenda* videantur *modò, alium in locum reſervet : alia aſſumat, alia relinquat ſcriptor poematis polliciti.*

Porrò *in vocibus proferendis ſobrius & prudens præclarè dices, ſi ſolers conjunctio novam fecerit dictionem vulgarem. Quod ſi oporteat res abſtruſas exprimere ſignis inſolitis, licebit producere* verba *ſuccinctis Cethegis inaudita,* debe*que licentia concedi verecundè uſurpata.*

Voces autem recentes & novæ lecum

ANNOTATIONES.

42. *Ordinis hæc virtus,*] Quarto de ordine, *quem ſanè multò docet*. J. Scalig. mox cit.

43. *Jam nunc dicat, &c.*] Hiſtoria rerum ſeriem enarrat ſecundum ordinem temporum : at contrà poeſis artificioſam requirit rerum diſpoſitionem, Pater ex Homeri Odyſſeâ, & Iliade. Sic in Virgilii Æneide liber primus eſſe debuiſſet qui ſecundus eſt, & tertius eſſe qui eſt primus. Vide poſtea verſ. 146. & ſeq.

45. *Promiſſi carminis.*] Diu ante expectati, quod ſi opinioni non reſpondet ſtatim exploditur.

46. *In verbis etiam tenuis.*] Jam de partibus elocutionis. Verba licet nova facere ; ſed modus ſervandus. Cic. in Bruto. Quintil. lib. 1. c. 5. *nova verba non ſine quodam periculo fingimus, &c.* Gell. lib. 1. cap. 10. *Quod à C. Cæſare excellentis ingenii ac prudentiæ viro*, 1. *lib. de Analogia ſcriptum eſt. habe ſemper in memoria atque in pectore : ut tanquam ſcopulum ſic fugias inauditum atque inſolens verbum.* & paulò ante ; *vive moribus præteritis : loquere verbis præſentibus.*

48. *Junctura.*] Sive in verbo è duobus compoſito, ut, *poſtliminium*, *velivolum* mare, *ſilvagus*, *fœdifragus*, ſive in oratione, ut arborum *coma* pro foliis, Epod. 2. & hic v. 58. ſignatum *præſente notâ* nomen : ubi *nota* voces novitatis habent gratiam, & quaſi novam dictionem faciunt per juncturam non vulgarem. Vide Macrob. Saturn. 1. cap. 4. & 5.

50. *Cinctutis Cethegis.*] M. Corn. Cethegum Tullius in Bruto inter priſcos oratores numerat. *cinctutis*, veteri more ſuccinctis, aptatâ infra pectus tunicâ. epentheſis. vel, à cinctu ſcilicet Gabino, fit cinctutus.

Græco fonte cadant, parcè detorta. Quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus, ademptum
Virgilio Varioque ? ego cur acquirere pauca
Si poſſum, invideor; cùm lingua Catonis & Ennî
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit ? licuit, ſemperque licebit
Signatum præſente notâ producere nomen.
Ut ſilvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modò nata, vigentque.
Debemur morti nos noſtraque; ſive receptus
Terrâ Neptunus claſſes Aquilonibus arcet,
Regis opus; ſterilisve diu palus, aptaque remis,

INTERPRETATIO.

obtinebunt, ſi à Græcâ origine deriventur paululùm deflexa.

Quare verò Cæcilio ac Plauto indulgebunt Romani quod Virgilio & Vario negaverint? Quare vetabor ego, ſi valeo, quæpiam propagare; quandoquidem Catonis atque Ennii ſermo linguam Romanam locupletavit, inauditaque rerum vocabula induxit? Certè *licuit ſemper ac licebit proferre dictiones uſu comprobatas.*

Quemadmodum vertente anno arboribus folia mutantur, & vetera decidunt; ſic antiquarum dictionum auctoritas obſoleſcit: nuper autem producta quaſi juvenes floreſcunt ac vigent. Homines humanaque morti obnexia ſunt. Ita mare terrâ receptum, regale opus, navigia à ventis tuetur: palus autem antea *ſteri-*

ANNOTATIONES.

55. *Græco fonte cadant.*] Qualia, ephippium, triclinium, propola, bibliotheca, exantlare, &c.

54. *Cæcilio.*] De eo poeta lib. 2. Epiſt. 1. v. 59.

Plauto.] Lib. mox cit. Epiſt. cit. v. 58. & 170.

55. *Virgilio.*] Hic Latinorum poetarum coryphæus intulit quædam inſolita: lychni, ſpelæa, Thyas, trieterica Bacchi Orgia, &c.

Vario.] De eo lib. 1. Od. 6. & lib. 1. Sat. 5. & 8.

56. *Invideor.*] Dum agit de fingendis novis vocibus, ipſe fingit hanc appoſitè, *invideor*, pro, mihi invident.

Catonis.] Hic *tempeſtivum* primus dixiſſe fertur. Cic. 3. de fin. *ſi Zenoni licuit, cùm rem aliquam inveniſſet inauditam, inuſitatum quoque ei rei nomen imponere, cur non liceat Catoni?* De eo jam ante non ſemel.

Ennii.] Lib. 1. Sat. 10. & lib. 2. Epiſt. 1. Ovid.

Ennius ingenio maximus, arte rudis.

57. *Nova rerum nomina protulerit.*] Quæ quidem eo tempore uſu comprobata ſunt.

58. *Semperque licebit, &c.*] Quintil. cit. lib. 1. cap. 5. ita ſcribit: *Nova inducta ſi recepta ſint modicam laudem afferunt, repudiata etiam in jocos exeunt. audendum tamen, namque, ut Cicero ait, etiam quæ primò dura viſa ſunt, uſu molliuntur.*

59. *Signatum præſente notâ.*] Metaph. à re nummaria.

Producere.] Al. *procudere.*

63. *Sive receptus terrâ Neptunus.*] portus quilibet, vel portus Julius apud Bajas, immiſſo in Lucrinum lacum mari effectus. Sueton. Octav. cap. 16. Dio lib. 48. Virgil. Georg 2. v. 161.

An memorem portus, Lucrinoque addita clauſtra.
Atque indignatum, &c.

65. *Regis opus.*] A Julio Cæſare in-

Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum :
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius. Mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos & gratia vivax.
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere : cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.
Res geſtæ regumque ducumque, & triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.
Verſibus impariter junctis querimonia primùm,
Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,

INTERPRETATIO.

lis & navigabilis, jam propinquas nutrit civitates & vomere proſcinditur. Sic fluvius curſum fruges devaſtantem convertit, aptiori alveo deductus. Mortalium opera interibunt : tantum abeſt ut verborum decor & vis permaneat. Pleraque dudum obſoleta reviviſcent : & quæ modò vigent abrogabuntur, ſi voluerit uſus ; à quo pendet ſermonum auctoritas & modus. Homerus oſtendit quo metro deſcribi debeant facta & bella principum & imperatorum. Verſibus inæqualibus conjunctis ſcripta primùm fuerunt res luctuoſa, dein etiam læta. Quis verò primus ediderit elegias,

ANNOTATIONES.

choatum, ab Auguſto perfectum. Sueton. mox cit. Plin. lib. 36. cap. 15.

Sterilisque diu palus. &c.] Pontina palus in campaniâ. T. Liv. Epit. lib. 46. *Pomptina paludes à Corn. Cethego Conſule, cui ea provincia obvenerat, ſiccata : agerque ex iis factus, &c.*

66. *Vicinas urbes.*) Setiam, Privernum, Terracinam, &c.

67. *Seu curſum mutavit iniquum.*] Tiberis olim per velabrum fluens, in alveum aptiorem deductus Auguſti juſſu, ne urbi agriſque ampliùs mala & perniciem exundans inveheret.

70. *Multa renaſcentur.*] Lib. 2. Epiſt. 2. v. 115. Quintil. cit. lib. cap. 6. *Verba à vetuſtate repetita non ſolùm magnos aſſertores habent, ſed & afferunt orationi majeſtatem aliquam, non ſine delectatione. Nam auctoritatem antiquitatis habent ; & quia intermiſſa ſunt, gratiam novitati ſimilem parant. Sed opus eſt modo . . . . . nec utique ab ultimis & jam oblitteratis repetenda temporibus, &c.*

72. *Jus & norma loquendi.*) Gell. lib. 12. cap. 13. *Conſuetudo omnium domina rerum, tum maximè verborum eſt.* Quintil. cit. lib. 1. cap. 6. *ridiculum pæne fuerit, malle ſermonem quo locuti ſint, quam quo loquantur. Sed neceſſarium eſt judicium. . . . . . In loquendo, non ſi quid vitiosè multis inſederit, pro regula ſermonis accipiendum. . . . . . Ergo uſum & conſuetudinem ſermonis vocabo conſenſum eruditorum : ſicut vivendi, conſenſum bonorum.*

74. *Quo ſcribi numero.*] Carmine ſcilicet heroico.

75. *Verſibus impariter junctis.*] Elegiacis, quorum alter hexameter, alter pentameter.

Querimonia.] Aptè quidem, nam ut animus lugentis fractus & debilis, ſic Elegiæ numerus quaſi fractus & claudus. Theod. Marcil.

77. *Exiguos elegos.*] Quorum ſtylus magis tener & humilis eſſe debet quam altus & magnus. Patet ex Ovidio, Catullo, Tibullo, Propertio.

Auctor.] Callinoum Epheſium ali

Grammatici certant, & adhuc ſub judice lis eſt.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem, grandeſque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.
Muſa dedit fidibus divos, pueroſque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre.
Deſcriptas ſervare vices, operumque colores,
Cur ego ſi nequeo ignoroque, poeta ſalutor?
Cur neſcire, pudens pravè, qua diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult.

INTERPRETATIO.

Grammatici non conſentiunt; atque integra etiamnum manet controverſia. Archilochum ira armavit iambo ſuo. Hunc pedem uſurparunt comœdia & tragœdia. tanquam *idoneum colloquiis, ac ſuperantem clamores populi. aptumque actioni. Muſa juſſit lyricis* verſibus *cantari Deos. Heroas, athletam victorem, equum curſu priorem, adoleſcentum amores, & libera convivia.* Quod *ſi dictas carminum varietates & proprietates neſcio nec valeo obſervare, quare poeta vocor? quare per malam verecundiam ignorare malo quàm diſcere? Res comica non debet efferri verſibus tragicis.*

ANNOTATIONES.

dicunt, alii Naxium, alii Colophonium quemdam, ſeu Terpandrum. Vide Iſidor. lib. 1. cap. 38.

79. *Archilochum.*] Hic amarulentum carmen iambicum invenit ſtimulante irâ. De eo in Epod. 6. Ovidius in Ibin.

Tincta Lycambae ſanguine tela feram.

80. *Socci, cothurni.*] Hi tragœdorum, illi comœdorum calcei. Synecd. *grandes*, tum quod revera alti; tum quod tragicæ res grandes. ſublimiſque earum ſtylus. à Sophocle inductus primò in ſcenam cothurnus; teſte Servio in Virgil. Ecl. 8.

81. *Alternis aptum.*] Quia ſæpe iambicus verſus imprudentibus nobis excidit, & quod orationi ſimillimus, hinc *propter ſimilitudinem veritatis in fabulis adhibetur.* Cic. de Orat. 3. Ariſtot. Poet. c. 4.

82. *Populares vincentem ſtrepitus.*] Gravitate propriâ, vel altiùs ſonantem, vel etiam comprimentem ſtrepitus populi.

Natum rebus agendis.] Ob naturalem motum & ſaltum. Cic. Orat. Quintil. lib. 9 c. 4. certe alii verſus fluere, at iambicus per ſaltus ire videtur.

83. *Muſa dedit.*] Pindaro, Alcæo, Sapphoni, Anacreonti, Simonidi, &c. nec non & Horatio.

84. *Certamine.*] Olympico.

85. *Libera vina.*] Libertas commeſſationes, convivia in quibus licet cuique quodcunque libet loqui citrà invidiam.

86. *Vices.*] Varias dotes, affectiones, diſcrimina, vel etiam, diſpoſitionem materiæ ex arte variam, &c. Ergo Claudianus, Auſonius, & alii, verſus magis quàm carmen fecere.

Colores.] Varium ſtylum, modò ſublimem, modò remiſſum. Ut in pictura diverſa diverſis coloribus; ſic argumenta varia diverſo ſtylo, variâ dictione, & propriis unaquæque dotibus exornata diſtinguuntur. Vide Quintilian. libro 12. cap. 10.

89. *Verſibus exponi tragicis, &c.*] Tragœdiæ magniloquentia rebus comicis humilibus haud congruit. Sic etiam

Humani vultus. Si vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi. tunc tua me infortunia lædent,
Telephe, vel Peleu. malè ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. Triſtia mœſtum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem laſciva, ſeverum ſeria dictu.
Format enim natura priùs non intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat, aut impellit ad iram;
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit:
Poſt effert animi motus interprete linguâ.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multùm, Davuſne loquatur, an heros;

INTERPRETATIO.

gentibus. Si vis me lacrymari, flere temet primum oportet. tunc ærumnæ tuæ movebunt me, ô Telephe vel Peleu. Si ineptè loquaris præſcripta, vel obdormiam vel deridebo. Triſti vultui mœſta verba conveniunt, irato minacia, laſcivienti procacia, ſevero ſeria. Etenim natura primò noſtrum animum componit ſecundum varios fortunæ ſtatus: movet aut provocat ad indignationem; vel gravi triſtitiâ affligit humi, cruciatque: deinde animi affectus depromit linguâ explicante.

Si conditioni loquentis ſermo non conveniat, nobiles & plebeii ridebunt effusè. Diſcrimen ergo magnum eſt; utrum loquatur Deus, an heros; utrum

ANNOTATIONES.

102. *Si vis me flere, &c.*] Cic. *ardeat qui vult incendere.* Quintil. *priùs afficiamur ipſi, ut alios afficiamus.*

104. *Telephe vel Peleu.*] Poeta, vel Hiſtrio Telephum vel Peleum exhibens & repræſentans.

108. *Format enim natura, &c.*] Cic. de Orat. 3. *Omnes animi motus ſuum quemdam habent à natura vultum, ſonum, geſtum: totumque corpus, omnis vultus, omneſque voces, ut nervi in fidibus, ita ſonant, ut à quoque animi motu ſunt pulſa.*

Intus ad omnem, &c.] In animo imprimit affectus præſenti conditioni idoneos, in adverſis mœſtitiam, in proſperis gaudium, &c.

109. *Juvat.*] Vel, gaudium gignit: vel, juvat ad iraſcendum & impellit. Sicque vel una, vel duæ ſunt ſententiæ.

113. *Romani equites peditesque.*] Quicunque in amphitheatro ſpectatores adſunt audiuntque; ſive nobilitas, ſive plebs. Illa in equo, hæc pedibus militabat.

114. *Intererit multum.*] Præceptum de decoro perſonarum obſervando: ubi quatuor diſtingui debent, fortuna ſeu conditio; ætas, vitæ inſtitutum, patria. Terentius alioqui ſolers ſapientum dicta quædam profert malè per ridiculas perſonas, ut per Soſiam: *Ne quid nimis.* Euripides ſervis & barbaris mulieribus graves nimis ſententias tribuit perperam.

Davus.] Servus aſtutus & verſipellis; cui opponunt, *Eros*, ſervus frugi apud Menandrum. Alii legunt, *diveſne loquatur an Irus*, id eſt, pauper. Unde proverb. apud Eraſm. *Iro pauperior.* Alii, ut videtur, meliùs: *divuſne loq. an heros.*

Maturuſne ſenex, an adhuc florente juventâ
Fervidus : an matrona potens, an ſedula nutrix?
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli :
Colchus, an Aſſyrius; Thebis nutritus, an Argis.
  Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge,
Scriptor. Honoratum ſi fortè reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque; flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, & audes

INTERPRETATIO.

ſenex prudens, an juvenis ætate vigens & ardens; utrum femina inſignis, an ſtudioſa nutrix; utrum negotiator, an agricola; utrum *Colchus, an Aſſyrius; an Thebis, an Argis educatus.*

Scribens Poema, *vel ſequere famam, vel res finge congruentes. Si repræſentas clarum Achillem; incitatus, ad iram pronus, inexpugnabilis, vehemens; dicat, leges haud ſibi poſitas, omnia* verò *armis* eſſe *obnoxia. Medea exhibeatur ſæva & implacabilis, Ino lacrymoſa, Ixion perfidus, Io vagabunda, Oreſtes mœſtus.* Si autem *novum aliquid profers in theatrum, novamque*

ANNOTATIONES.

115. *Maturus ſenex.*] Ætate & rerum peritiâ adeptus ſapientiam.

118. *Colchus, an Aſſyrius.*] Certè diverſarum nationum longè diverſi mores, diverſaque ſtudia. Colchi natura ſævi, Aſſyrii callidi & voluptarii, Thebani hebetes, Argivi arrogantes & magnanimi, &c. Vide lib. 2. Epiſtola 1. verſ. 244.

Colchus.] Lib. 2. Od. 13.

Aſſyrius.] Lib. 2. Od. 11.

Thebis.] Lib. 2. Sat. 15.

Argis.] Triplex Argos : Peloponeſiacum, Argiæ caput; Amphilochium in Epiro; Pelaſgicum in Theſſalia, hodie *Armiro* : de quo jam lib. 1. Od. 7.

119. *Aut famam ſequere.*] Præceptum de formandâ perſonâ, ſeu de caractere perſonarum ſervando.

Famam.] Communem omnium opinionem.

Convenientia finge.] Ex decoro & rectâ ratione.

120. *Honoratum ſi fortè rep. &c.*] Prima pars præcepti. Si expreſſos jam ab Homero Achillis mores exponis rurſum, vide ut talem eum exhibeas, qualis vulgo exiſtimatur, & fuiſſe cognoſcitur, &c.

122. *Jura neget ſibi nata.*] Jus omne ſuis in armis poſitum aſſerat. Iliad, 21. & 22.

123. *Sit Medea ferox.*] Vide Euripidis Medeam. De ea nos ad Epod 3. & 5.

Flebilis Ino.] Hæc Cadmi filia Athamantem maritum furore percitum fugiens, in mare ſe cum filio Melicerta præcipitem dedit. Homer. Odyſſ. 5.

124. *Ixion.*] Is ſocerum fraude circumventum peremit. Virgil. Æneid. 6.

Io.] Hæc Inachi filia, à Jove adamata, atque in vaccam, ut Junoni lateret, converſa : ſed cùm Juno rem intellexiſſet, eam œſtro vexatam in Ægyptum uſque egit ac depulit. Æſchyl. Prometh. Ovid. Metam. 1.

Oreſtes.] Is ob interfectam matrem conſcientiæ ſtimulis vexatus nuſquam quieſcebat. Vide Euripidem. De eo nos lib. 2. Sat. 3. v. 133.

125. *Si quid inexpertum.*] Alterum præcepti membrum, de perſonâ novâ, & à nullo ante inductâ aut formatâ;

Perſonam formare novam ; ſervetur ad imum
Qualis ab incœpto proceſſerit, & ſibi conſtet.
Difficile eſt propriè communia dicere : tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quàm ſi proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem :
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres : nec deſilies imitator in arctum,

INTERPRETATIO.

perſonam fingere audes, cave ut *qualis ab initio apparuit*, talis *ad finem uſque perſeveret*, *& ſecum convenias.*

Arduum eſt communia loqui propriè. proindeque *tu majori cum laude argumentum de Iliade in tragœdiam rediges*, *quàm ſi inaudita & minimè cognita primus ederes.*

Porrò, *materia publica reddetur tibi propria*, *ſi nec hæreas circa vilem circulum &* omnibus *patentem*, *nec verbum verbo expiſcare ſtudeas ut fidelis interpres*. præterea *ne imitando conjiciae*

ANNOTATIONES.

qualis Dido apud Virgilium, Octavia apud Senecam, &c.

127. *Sibi conſtet.*] A ſuis moribus nunquam recedat, aut aliena appareat. Quod Homerus ſemper ſedulo cuſtodivit. Euripides autem merito arguitur, quod Iphigenia in Aulide, primò timida mortem deprecatur, deinde verò, Achille pro eâ exorante, animoſam exhibeat ſe repente, dicatque paratam ſponte mactari pro ſalute Græcorum.

128. *Difficile eſt.*] Præceptum de ſcitè imitando ; deque nota perſonâ potiùs denuò exhibendâ, quàm novâ formanda : Quoniam hoc *audere* & ritè exequi ſit difficilius & periculoſius, quam illud præſtare : modo tamen quædam obſerventur ſolerter evitanda, quæ ab Horatio notantur.

Propriè.] Aptâ, convenienti, & propriâ ratione.

Communia.] A nullo ante occupata & tractata.

129. *Iliacum carmen.*] Materiam ſeu perſonam in Iliade ab Homero tractatam. Nempe is multiplicis argumenti fons uberrimus : Illumque τ̃ τραγῳδίας ἡγεμόνα, ποιητικώτατον, καὶ πρῶτον τῶν τραγῳδοποιῶν rectè nuncupat Plato de Repub.

131. *Publica materies.*] Publicata ; nota, jam tractata, qualis in Iliade vel Odyſſeâ.

Privatis juris erit.] Tua dicetur, per novam & ſcitam diſpoſitionem tractationemque a te inventam.

132. *Si nec circa vilem, &c.*] Si paſſim non ſequaris auctorem quem tibi imitandum propoſuiſti, univerſa & ſingula ab eo deſumendo, quod quidem vile, atque omnibus obvium, patens, & facile eſt. At contra maximæ artis & laudis eſt, ſic imitari ut nihil non tuum ac proprium eſſe videatur, ratione jam dictâ, & mox dicendâ.

133. *Patulum orbem.*] Carmen vulgatum : argumenti diſpoſitionem omnibus expoſitam & cognitam : materiam continuâ ſeriè pertextam, more cyclicorum. Vide poſtea Annot. ad v. 135.

Nec verbum verbo.] Imò ſententias ingenioſè rapiſcari oportet ; quemadmodum Sophocles, Euripides, aliique ex Homero. Quin & pleraque in una lingua nitent, quæ in alterâ nihil habebunt ſplendoris.

134. *Nec deſilies imitator in arctum, &c.*] Tertius hic eſt ſcopulus imitatori cavendus. Ne Dramatici carminis & Epici diverſam legem turpiter igno-

Quanto rectiùs hic, qui nil molitur ineptè:
Dic mihi Muſa virum, captæ poſt tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat;
Antiphaten, Scyllamque, & cum Cyclope Charybdim.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo.

INTERPRETATIO.

Quanto meliùs is qui nihil perperam agit: Refer mihi, ô Muſa, virum qui poſt excisam Troiam perluſtravit mores & civitates plurium hominum. Is non fumum è ſplendore, ſed lumen è fumo educere parat, ut exinde res præclaras & mirandas proferat, Antiphatem, Scyllam, Cyclopem, Charybdim.

Nec Diomedis reditum incipit narrare à Meleagri morte, nec Troiæ expugnationem à duplice ovo.

ANNOTATIONES.

ſtant. Improbè autem & in ſuam perniciem tale dicterium aliquando jactarunt Ægyptii cum ſuo rege Tacha. Lacedemonios auxiliatores pridem illi expectarant: ubi Ageſilaum regem demum adventare ſtaturâ puſillum aſpexerunt, non ſine ludibrio dixere:

ὤδινεν ὄρος. Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο. τὸ δ' ἔτεκεν μῦν.

parturiebat mons: formidabat Jupiter: ille verò murem peperit. Quo alienatis Lacedemoniis Ægyptii profligati arrogantiam ſuam luerunt.

141. *Dic mihi Muſa virum.*] Exordium eſt Odyſſeæ Homeri.

Ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, &c.

143. *Non fumum ex fulgore, &c.*] non è ſplendidis initiis & promiſſis exigua & obſcura, ſed potius è tenui modeſtoque principio res magnas & nitentes profert,

144 *Miracula.*] Res admirationem moventes. Quanta ſcilicet pericula incurrit, & quanta virtute aſtuque Ulyſſes eſt eluctatus.

145. *Antiphaten.*] Leſtrigonum regem antropofagum. Odyſſ. lib. 10.

Scyllam.] Scopulum terribilem, in freto Mamertino; ut fabulantur Phorci filiam, cujus latera canibus latrantibus ſuccincta, Odyſſ. 12. Cic. contra Verrem. *Hoc infeſtior nautis Verres quàm Scylla, quod multo ſe pluribus & majoribus canibus ſuccinxerat.* Et de Haruſp. reſp. *quam Scyllam tam eminentibus canibus tamque jejunis poeta fingendo exprimere potuerunt?* Vide Virgil. Ecl. 6 v. 74

Cyclope.] Polyphemo Cyclopum rege. Odyſſ. 9. nos lib. 1. Sat. 5.

Charybdin.] Voraginem Scyllæ adverſam in freto Siculo. 12. Odyſſ. cit. Virgil. Æneid. 3. nos lib. 1. Od. 27.

146. *Nec reditum Diomedis, &c.*] Nec in Odyſſeâ longè nimis exordium aut aliam quamvis narrationem repetit, ut fecit in ſuo de Diomedis reditu carmine Antimachus; qui & Thebanam ſcribens hiſtoriam viginti quatuor volumina implevit, antequam ſeptem duces uſque ad Thebas perduceret, de Diomede lib. 1. Sat. 5.

147. *Nec gemino bellum Troi, &c.*] Nec Iliadem condens à primâ origine res narrat, aut poema exorditur: ut in parvâ Iliade Staſinus, qui & Ledam à Jove adamatam, & duo peperiſſe ova, & ex eorum altero Caſtorem & Clytemneſtram, ex altero verò prodiiſſe Pollucem & Helenam, quæ à Paride rapta excidii cauſa Troiani fuerit, prolixè & otioſè commemorat. Similiter peccarunt auctores Heracleidis & Thes

Semper ad eventum feſtinat ; & in medias res
Non ſecùs ac notas, auditorem rapit : & quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.
Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

INTERPRETATIO.

Semper ad finem tendit : & transfert auditorem in medias res velut cognitas. quæ verò non fore tractatu pulcra judicat, emittit. Porrò ſic fingit. ſic intermiſcet ficta veris, ut medium initio finis medio non diſcordet.

ANNOTATIONES.

ſcidis, quos redarguit Ariſtoteles in ſua Poetica.

148. *Semper ad eventum feſtinat.*] Egregium ſanè præceptum, ut leviter perſtringantur nonnulla quidem dictu neceſſaria, graviter autem & potiſſimum tractentur quæ propoſitum maxime remque promoveant. Hoc verò ut & præcedens etiam perditè violavit Statius in Thebaide, ubi & res altiùs repetit & permulta congerit vel parum conducibilia vel nihil, quæ quidem integro carmine reſcindi queant.

In medias res, &c.] Rerum primordia ſupponi debent ut nota : auditoris autem animus in res medias ſtatim rapiendus. quæ verò præceſſerunt, occaſione datâ ſubinde narrantur ſolerter & tempeſtivè. Sic Homerus Iliadem ab Achillis irâ, quæ Troiæ excidium paulò anteceſſit ; & Virgilius Æneiden à ſeptimo errorum Æneæ anno exorſus eſt. Macrob. Saturnal. lib. 5. cap. 2. *Homerus*, inquit, *vitans in Poemate hiſtoricorum ſimilitudinem, quibus lex eſt incipere ab initio rerum, & continuam narrationem ad finem uſque perducere ; ipſe poeticâ diſciplinâ à rerum medio cœpit. & ad initium poſt reverſus eſt. Ergo Ulyſſis errorem non incipit à Troiano littore deſcribere : ſed facit eum primo navigantem de inſula Calypſonis ; & ex perſonâ ſuâ perducit ad Phæacas. Illic in convivio Alcinoi regis narrat ipſe quemadmodum de Troiâ ad Calypſonem pervenerit. Poſt Phæacas rursùs Ulyſſis navigationem uſque ad Ithacam ex perſonâ propriâ deſcribit Poeta. Quem ſecutus Maro Æneam de Siciliâ perducit ad Libyam. Illic in convivio Didonis narrat ipſe Æneas navigationem ſuam de Troia uſque ad Siciliam, &c.*

150. *Quæ deſperat tractata niteſcere, &c.*] Præceptum de ſeligendis præcipuis argumenti partibus & adjunctis, quæ tractata pulcritudinem poemati conferant : deque ceteris relinquendis quæ nec oratione ſplendeſcere nec ſplendorem argumento & propoſito facere poſſint. Sic pleraque minimum adjuvantia Homerus prætermiſit in Iliade & Odyſſea : in hac, Palamedem Ulyſſis fraude interfectum ; in illâ, raptum Helenæ, Achillis apud Lycomedem regem latebras. &c. Virgilius pari arte & ſolertiâ nihil dixit de Æneæ in Macedoniam appulſu ; nihil de adventu in Laurentem agrum, deque comitum ejus Troianorum certamine adversùs Latinum regem & Aborigines ea loca tenentes. T. Liv. lib. 1 init.

151. *Atque ita mentitur, &c.*] Præceptum de affingendis pleriſque, ita tamen ut omnia cohæreant, utque à veris falſa vix diſcerni queant. Eſt enim fictio velut anima poeſeos. Ariſtot. Poet. Sic ficta à Virgilio complura, totumque Æneidos quartum librum eſſe confictum, nemo literatus ambigit. Certè doctis conſtat, Troiam ab Ænea & Antenore proditam, Africam nunquam illum vidiſſe, nedum Diomedem ; Didonem à Sichæi viri morte caſtiſſimam vixiſſe, &c. Huc pertinet quod præcipit Scaliger lib. 3. c. 97. *argumentum ſumendum eſt breviſſimum ; illudque maximè varium multiplexque faciendum.*

152. *Primo ne medium, &c.*] Quintil. lib. 4. cap. 2. *Prima ſit curarum, ut id quod fingimus fieri poſſit : deinde ut per-*

Tu quid ego, & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, & uſque
Seſſuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujuſque notandi ſunt tibi mores,
Mobilibuſque decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam ſcit puer, & pede certo
Signat humum; geſtit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temerè, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibuſque, & aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Utilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupiduſque, & amata relinquere pernix.
Converſis ſtudiis, ætas animuſque virilis
Quærit opes & amicitias, inſervit honori:

INTERPRETATIO.

Accipe quid ego populuſque mecum exoptet. Si vis retinere plauſorem uſque ad periſtromata, expectantemque donec actor dicat, Vos plaudite; cujuſque ætatis mores à te exprimendi ſunt, & naturis anniſque mutantibus decor tribuendus eſt. *Puer jam loqui ſciens, & firmo pede gradiens ludere amat cum æqualibus, iraſcitur facilè & placatur,* *atque horis* ſingulis *mutatur. Juvenis ſine barbâ dimiſſo tandem pædagogo, delectatur equis & canibus & campo* Martio; *flexibilis ad vitium, reprehenſionis impatiens, utilium contemptor, pecuniam profundens, ſuperbus, ardenter cupiens, & cupita citò deſerens. Ætas & animus virilis habet alia jam ſtudia: ſtudet comparandis divitiis, digni-*

ANNOTATIONES.

ſona & loco & tempori congruat; & credibilem rationem & ordinem habeat, ſi contingat etiam, ut vera alicui rei cohæreat, aut argumento quod ea cauſa ſit confirmetur. Nam quæ tota extra rem petita ſunt, mentiendi licentiam produnt. Curandum præcipuè, ne qua inter ſe pugnent. Quædam enim partibus blandiuntur: ſed in ſummam non conſentiunt. Præterea ne iis quæ vera eſſe conſtabit, adverſa ſint, &c.

154. *Si plauſoris eges, &c.*] Si vis ſcribere Tragœdiam quæ ita populum delectet, ut ad uſque finem in amphitheatro detineat, & donec amoveantur aulæa ſcenam exornantia.

155. *Vos plaudite.*] Hoc dicebat hiſtrio peractam fabulam indicans. Tullius in Catone: *Sapienti non eſt uſque ad* plaudite *veniendum*, ideſt, uſque ad vitæ finem, ſcilicet ut honeſtè vixiſſe intelligatur.

156. *Ætatis cujuſque notandi ſunt tibi mores.*] Præceptum hoc de moribus bene & luculenter exprimendis non ſemel inculcat Horatius, videlicet præcipuum.

162. *Equis, canibuſque, & aprici, &c.*] Venationi, item exercitationibus juventuti Romanæ conſuetis in Martio campo, natatu, curſu, palæſtrâ, luctâ, &c. Vide lib. 1. Od. 8.

163. *Cereus in vitium flecti.*] Mollis & facilis ad ſuſcipiendam quamlibet affectionem perverſam, ſicut cera ad quamcunque formam & figuram.

164. *Utilium tardus proviſor.*] Ut qui nondum egeſtatis incommoda expertus.

167. *Amicitias.*] Quæ *optima & pulcherrima vitæ ſupellex.* Cic. in Lælio.

Honori.] Excellentiam expetit ætas

Commiſiſſe cavet quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda, vel quod
Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timidè gelideque miniſtrat;
Dilator, ſpe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Ne fortè ſeniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles;
Semper in adjunctis, ævoque morabitur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur.
Segniùs irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. Non tamen intus

INTERPRETATIO.

tatibus, amicis; cavet facere id cujus mox pœniteat. Senex pluribus moleſtiis obnoxius eſt; ſeu quia opes accumulat, & quæſitis parcit infelix; ſeu quia pigrè & frigidè cuncta molitur; procraſtinator, longinqua ſperans, ſegnis, cupiens vivere diutiùs, moroſus, queribundus, laudator ævi ſe puero tranſacti, juniores autem *arguens* crebrò *& objurgans. Anni accedentes plura bona ſecum afferunt, plurima abeuntes auferunt. Ne fortè adoleſcenti committantur officia ſenis, aut puero* quæ viri ſunt, *diligenter obſervabit ætatum differentias & proprietates.*

Vel res in theatro peragitur, vel facta narratur. audita minus animum movent quam quæ videntur, quæque ſpectator ipſe

ANNOTATIONES.

florens. Ariſtot. Rhetor.

170. *Inventis miſer abſtinet, &c.*] Sunt avari ſenes, quod uſu didicerunt & difficile eſſe invenire, & facile amittere. Ariſtot. cit. *quicquam poteſt eſſe abſurdius, quam quo minus viæ reſtat, eo plus viatici quærere?* Cic. cit.

172. *Spe longus.*] Nemo tam ſenex qui annum vivere non ſperet, Cicero ibidem.

173. *Querulus.*] Nam ſenes plerumque *contemni ſe putant, deſpici, & illudi.* Cic. de Seneѡt.

Laudator temporis acti.] Senex res olim præteritas cum gaudio in memoriam revocat, aliiſque narrat. Ariſtot. cit.

178. *Ævo aptis.*] Ut juveni levitas, adoleſcenti fervor, viro cura divitiarum, ambitio & cupiditas honoris; ſeni maturitas & prudentia tribuatur, &c.

179. *Aut agitur res, &c.*] Præceptum grave, ne res ulla vel atrocior, vel turpior in ſcenam proferatur; aut publicè fiat; ſed narretur duntaxat. Quod ſi contra fiat, ſpectator non movetur ſuaviter, ſed offenſus indignatuſque explodit.

Agitur.] Hinc dramatis & dramaticæ poeſeos nomen.

180. *Segnius irritant animos, &c.*] Curet igitur poeta dramaticus ut agatur in ſcenâ quidquid magis afficere poteſt, ratione tamen & modo ſtatim explicandis.

181. *Oculis fidelibus.*] Plaut. Trucul.

Pluris eſt oculatus teſtis unus, quàm auriti decem.

Digna

Digna geri promes in ſcenam : multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet :
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus :
Aut in avem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Neve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus

Interpretatio.

ſibi tradit, attamen in theatro non exhibebis intus peragenda : & pleraque aſpectui non objicies, ſed oratione commemorabis velut *mox* acta. *Nec Medea liberos occidat ob oculos ſpectatorum : vel nequam Atreus palam coquat humana membra. Nec Procne transformetur in volucrem, aut Cadmus in ſerpentem. Quicquid mihi ſic exhibes, non credo*, imò *averſor.*

Nec brevior, nec longior quinque actibus ſit fabula, ut ſæpiùs ſpectanda repoſcatur.

Nec Deus adhibeatur, niſi difficultas

Annotationes.

183. *Scenam.*] Nomen à σκηνὴ *umbra*, quod olim ſub arborum umbraculis prima dramata fuerint acta. Poſtea verò locus tabulatis & contignationibus conſtructus, aulæiſque & picturis rem theatricam adjuvantibus decoratus eſt.

185. *Nec pueros coram &c.*] Ut ineptè apud Senecam Tragicum : Qui non immeritò *à paucis probatur.* Scalig. lib. 3. cap. 97.

Medea trucidet.] De Medea in Epodis. Quod pertinet ad rem præſentem, notandum eſt præceptum hoc graviſſimum à Tragicis Græcis religiosè ſemper obſervatum : & eos allucinari qui aliter putant. Apud Æſchylum, Agamemnonis in ſuo palatio trucidati auditur clamor luctuoſus ; minimè verò cædes ſpectatur. Apud Sophoclem, Clytemneſtra ab Oreſte cæſa intus vociferatur, auditurque ; at nequaquam in ſcenâ occiditur. Hæc & alia bene multa ſagaciter, ſtrenuè, graviterque probat vir Dramaticæ rei peritiſſimus Hedelinus in Praxi Theatricâ. ubi & Sophoclem defendit, quod Ajax gladio ſuo palam incumbat. Verùm in proximo nemore id perpetrare Ajax intelligi poteſt.

186. *Atreus.*] Suprà, v. 91.

187. *Progne.*] Hæc Ityn filium Tereo marito comedendum appoſuit, à quo tantùm non enſe transfixa in hirundinem verſa eſt ; Philomela ejus ſoror in avem ſui nominis, Itys in phaſianum, Tereus ipſe demùm in upupam. Ovid. Metam. 6.

Cadmus in anguem.] Agenoris ille filius à patre miſſus ad Europam ſororem quærendam, varias orbis regiones pervagatus, ſenio tandem ingruente, in ſerpentem mutatus eſt. Ovid. Metamorph. 3.

189. *Neve minor, &c.*] Hæc certè juſta eſt fabulæ magnitudo. Nam ſi plures quam quinque actus ſint, nimis laxa tractatio & diſperſa vis rem enervabit. Si tres ſolùm fuerint actus, vel argumentum nimis preſſum ac jejunum fiet elumbe ; vel rebus & adjunctis pluribus nimiùm coarctatis erit confuſum.

191. *Nec Deus interſit, &c.*] Non enim intervenire in machinâ numen debet, niſi quando res adeo difficilis continget, ut ope nequeat humanâ extricari ; & Deum aliquem ſubvenire, æquum eſſe decorumque videatur. Hinc vitioſa cataſtrophe Medeæ Euripidis ju-

Inciderit : nec quarta loqui perſona laboret.
  Actoris partes chorus officiumque virile
  Defendat : neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat aptè.
  Ille bonis faveatque, & concilietur amicis,
  Et regat iratos, & amet peccare timentes :
  Ille dapes laudet menſæ brevis ; ille ſalubrem
  Juſtitiam, legeſque, & apertis otia portis :
Ille tegat commiſſa ; Deoſque precetur & oret,
  Ut redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.
    Tibia non ut nunc orichalco vincta, tubæque

Interpretatio.

occurrat digna tali *vindice.*

Nec quarta perſona loquendo deſudet. Chorus ſuſtineat perſonam unius *actoris & viri. Ne verò in mediis actibus quidquam dicat niſi quod ad rem ſit & facias. Ille probis ſuffragetur, & amicis opituletur : iratos placet, & innocentes protegat : laudet frugalitatem ; juſtitiam ſalutarem, & leges, & pacem fores aperientem :* arcana ſibi *credita ne revelet ; & numina deprecetur, ut miſeris ſors melior contingat, pejor* autem *ſuperbis.*

Tibia quondam *non ſicut modò compacta*

Annotationes.

re exploditur. Vide Ariſtot. Poetic. Sed & culpatur idem *, quod ſæpiùs Deos è machinâ producat : Dianam in Hippolit. Minervam in Iphigen. Tauric. Thetin in Andromach. Caſtor. & Poll. in Helen. &c.

191. *Nec quarta loqui perſona laboret.*] Ita ſaltem conſuetum Dramaticis Græcis. Tres perſonæ duntaxat agunt ſimul & colloquuntur : atque muta eſt, ſi inducatur, quarta. Nihil tamen vetat quartam induci non multa loquentem. Scaliger lib. 3. *Quatuor in eadem ſcenâ perſonas loqui, nulla religio eſt.* Profectò ſi parum agat loquaturve quarta, haud ullam afferet perturbationem aut confuſionem.

193. *Actoris partes.*] Chorus eos exhibet qui rei peractæ interfuerint. plures ſunt homines, ſed unus loquitur, Coryphæus dictus. Porrò Chorum jam pridem obſoletum inſtaurari velut maximum Scenæ ornamentum non abs re exoptat Hedelinus ante laudatus : ac de iſtis egregiè diſſerit. Prax. Theatr. lib. 3. cap. 4. ubi redarguit Ariſtotelem & Scaligerum, apud quos perperam Chorus appellatur *otioſus rerum curator.*

196. *Ille bonis faveatque. &c.*] Chori officioſa recenſet Horatius. Exempla lege paſſim apud Tragicos Græcos : nec te moretur Seneca ubique ferè vitioſus.

199. *Apertis otia portis.*] Vel privatarum ædium, vel civitatis, vel etiam templi Jani fores apertæ indicant pacem, clauſæ autem bellum. vide lib. 4. Od. 15.

201. *Tibia non ut nunc.*] Chorus in mediis actibus agebat & loquebatur per Coryphæum, ut ante dictum eſt. Sed prætetea inter unum & alterum Actum canebat ſaltabatque. Hinc mentionem facit Horatius de inſtrumentis muſicis Chori concentum adjuvantibus.

Tibia.] De hac fusè Scaliger Poet. lib. 1. cap. 20.

Orichalco vincta.] Gall. *garnie de leton.* montanum illud æs magno quondam in pretio fuit ; quod auri ſplendorem, & æris duritiam habeat. Iſidor. Feſt. Servius ad 12. Æneid. *orichalcum omnibus metallis pretioſius fuit*, inquit.

Tubaque æmula] Gall. *auſſi grande & auſſi éclatante que la trompette.*

Æmula; ſed tenuis, ſimplexque foramine pauco,
Aſpirare & adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu:
Quo ſanè populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, caſtuſque, verecunduſque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impunè diebus;
Acceſſit numeriſque modiſque licentia major.
Indoctus quid enim ſaperet liberque laborum
Ruſticus urbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem.
Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:

INTERPRETATIO.

orichalco, & buccina par; ſed exigua, & ſimplex, & paucis foraminibus, canentem Chorum adjuvare idonea erat, & ſono replere ſedes haud tunc valde refertas. Illuc enim populus numerari facilis, quippe non frequens, & frugalis, & pudicus, & modeſtus conveniebat. Poſtea verò quàm victor imperium atque urbis pomœrium amplificavit; ac diurnâ compotatione genio indulſerunt impunè diebus feſtis, tum quoque *verſuum & muſica luxuria aucta eſt. Nam quid melius facerent agreſtes imperiti & labore ſoluti cum civibus mixti, & ſordidi cum honoratis? Sic antiqua arti ſaltationes luxurioſas adjunxit tibicen, & per theatra amplum ſyrma traxit. Sic &* olim *modeſtæ lyræ ſoni* per luxum *multiplicati ſunt: atque elocutio rapida invexit dictionem* antea *inauditam;*

ANNOTATIONES.

203. *Foramine pauco.*] Quatuor fuiſſe primùm foramina ſcribit Varro; alii tria duntaxat.

205. *Sedilia.*] Caveam, in qua ſubſellia ad ſpectandos ludos. Vide cit. Scalig. lib. 1. cap. 21, ubi de theatro, & amphitheatro; deque eorum partibus, incrementis, & ornamentis.

208 *Agros extendere victus & urbem, &c.*] Iis tantùm licebat urbis mœnia proferre, qui imperii fines propagaſſent. Vopiſc. in Aureliano.

210. *Placari Genius.*] Vide lib. 3. Od. 17. & lib. 2. Epiſt. 1. v. 144.

Impunè.] Sine metu legum & Cenſorum. De die epulari vetitum olim, & pœnis conſtitutis luxuriam & ſumptus coercuerunt leges, Cornelia, Julia, &c.

211. *Acceſſit numeriſque, &c.*] Gliſcente populi luxu, pariter & theatralis apparatus crevit & luxuriatus eſt.

212. *Indoctus quid enim.*] Licentiam nempe illam majorem in verſibus & muſicâ poſtulabant ſpectatores luxurioſi; plebei ruſticis, nobiles plebeis inquinati & corrupti.

213. *Confuſus turpis honeſto.*] Diu quippe ludos ſpectarunt confuſi nobiles cum populo. Tit. Liv. Valer. Max. lib. 2. cap. 4. vide Epod. 4. annot.

216. *Sic etiam fidibus.*] Ut in comœdiâ tibiæ ſonos & foramina, ita etiam in tragœdiâ lyræ chordas & modos auxit luxus. In hac tres primùm, deinde ſeptem, poſt decem fuiſſe aiunt.

Severis.] Cic. 2. leg. *antiqua muſica ſeveritas.*

217 *Facundia præceps.*] Verſus magniloqui, turgidi, rapidè fluentes, ut torrens.

Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut dum vitat humum, nubes & inania captet,
Effutire leves indigna tragœdia verſus,
Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus,
Intererit Satyris paulùm pudibunda protervis.
Non ego inornata & dominantia nomina ſolùm,
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interſit, Davuſne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famuluſque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar, ut ſibi quivis

INTERPRETATIO.

auro & purpurâ conſpectus, non loquatur ſordidè quaſi *in vili tabernâ: neve terram fugiens ſectetur nubila & vacua. Tragœdia verſus leviculos reſpuens, tanquam matrona diebus feſtis ſaltare compulſa, laſcives inter Satyros aliquantò verecunda eſſe* debet.

Ego Satyrica ſcribens, ô Piſones, non conſectabor dictiones incond itas aut ſimplices dumtaxat: neque ſic curabo declinare tragœdiæ ſpeciem, ut nihil ponam diſcriminis, utrum loquatur Davus & inverecunda Pythias deluſo Simoni talentum extorquens, an Silenus curator & miniſter dei alumni. E materiâ vulgatâ ſic *poema condam, ut quiſque pariter* facere poſſe *confidat;*

ANNOTATIONES.

228. *Regali conſpectus in auro, &c.*] In tragœdiâ magnificè locutus ex decoro, idem poſt in Satyrico dramate abjecta, obſcœna, ſordida ne effutiat, quaſi tabernarius.

229. *Tabernas.*] Alludit Poeta ad tabernarias fabulas, in quibus Perſonæ viles & argumentum humile. Feſtus.

230. *Aut dum vitat humum.*] Ergo adhibendus ubique modus, medium teneat, ſuamque dignitatem ſervet. nec incidat in comicam parvitatem & humilitatem, nec vanè extollatur & inaniter intumeſcat.

231. *Effutire leves, &c.*] Tragœdiæ gravitas cuſtodiri debet inter protervos Faunorum ſales & jocos. Sic matrona in ſacris non leviter & laſcivè, ſed modeſtè & graviter ſaltans, nihil ſui decoris amittit.

232. *Moveri juſſa.*] Erant enim choreæ ſacræ modo virginum, aliàs matronarum, ut in ludis Megalenſibus, & in ſacris Cybeles; & juſſu Pontificis agebantur.

234. *Non ego inornata.*] Docet Poeta Satyrici carminis dictionem eſſe debere tragicâ inferiorem, at agreſti ſuperiorem.

Inornata.] Abjecta, vetuſta, obſoleta.

Dominantia.] Græcis κύρια, à tranſlatis ſuo jure non expulſa, res propriè & apertè ſignificantia: qualia ſunt quæ res venereas & obſcœnitatem clarè & ſimpliciter denotant.

235. *Satyrorum.*] Al. *ſatirarum.*

236. *Nec ſic enitar.*] Decorum perſonarum hic etiam, ut & alibi ſemper obſervandum eſt.

Tragico colori.] A tragœdiæ magniloquentiâ.

237. *Davus, Pythias, Simo.*] Perſonæ comicæ apud Lucilium, Menandrum, Terentium.

238. *Emuncto.*] Terent. *emunxi argento ſenes.*

239. *Silenus.*] Gravior quædam perſona, qualis ille Bacchi pædagogus.

240. *Ex noto fictum carmen ſequar.*] Satyricum ego drama condere volens,

Speret idem: ſudet multùm fruſtraque laboret
Auſus idem. Tantum ſeries juncturaque pollet:
Tantum de medio ſumptis accedit honoris.
  Sylvis deducti caveant me judice Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pænè forenſes,
Aut nimiùm teneris juvenentur verſibus unquam;
Aut immunda crepent, ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim quibus eſt equus, & pater, & res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
  Syllaba longa brevi ſubjecta vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accreſcere juſſit

INTERPRETATIO.

rem verò tentans, deſudet plurimum, & perdat operam. Tantum valent ordo & connexio: tantum venuſtatis addunt argumento vulgari.

Satyri è ſilvis prodeuntes non debent, ut opinor, tanquam in urbibus atque in foro educati carmina juvenilia & nimis polita dicere, nec obſcœna & convicia ructare. His *enim offenduntur habentes equum, & patrem, & opes, neque probant vel laudant quicquid placet ementibus frictum cicer & nuces.*

Syllaba longa brevi ſubjuncta appellatur iambus, pes celer: unde & vocati

ANNOTATIONES.

non confingam argumentum, ut ſolent Comici; ſed potius ex nota materiâ & hiſtoriâ deſumpto argumento, affictiſque ut decet adjunctis, carmen eximiè componam. Sic Euripides *Cyclopem* finxit ex Homeri Odyſſ. 9. Vide ſuprà v. 128. & 129.

241. *Sudet multum.*) Cic. orat. perf. *Illo modo confidunt ſe poſſe dicere. Nam orationis ſubtilitas imitabilis illa quidem videtur eſſe exiſtimanti, ſed nihil experienti minùs.* Vide Quintil. lib. 2. cap. 1. & lib. 4. c. 2.

242. *Series.*) Rerum diſpoſitio ſcita & ingenioſa.

Junctura.) Structura verborum artificioſa.

243. *Accedit honoris.*) Ex illa ſolerti inventione, fictione, connexione, ordine.

244 *Sylvis deducti.*) Vel, agreſtes & in ſilvis educati: vel è proſcenio ſilveſtri & nemoroſo prodeuntes. Nam triplex erat ſcenæ forma triplici dramati reſpondens. Tragica columnis ſuffulta, ſuperbiſque faſtigiis & ſignis ornata. Comica ædium privatarum ſpeciem oſtendebat. Satyrica arbores, montes, ſpeluncas, agreſtia omnia exhibebat. Vitruv. lib. 7. c. 5.

Fauni) Dii ſilveſtres, qui & Silvani & Satyri, de his jam lib. 1. Od. 4. lib. 2. Od. 17. lib. 3. Od. 18.

246. *Teneris juvenentur verſibus.*) Ne verſibus nimium excultis juveniliter & ſcurriliter laſciviant: ſed ubique ſimplicitatem ruſticanam redoleant.

247. *Ignominioſa.*) Famam alicujus labefactantia.

248. *Quibus eſt equus, & pater.*) Equites Rom. & Patricii: honeſti viri & nobiles.

249. *Fricti ciceris & nucis emptor.*) Homines infimæ ſortis è plebe: qui dum ſpectaculis aderant, emebant frictum cicer, ad levandam famem.

Nucis.) Frictæ quoque nuces ibi vendebantur. Plaut. Athen. lib. 2. Feſtus *nuces uſtas* dicit.

251. *Syllaba longa, &c.*) Agit iterùm de verſibus Dramati propriis. Nam de his jam ſuprà v. 80.

252. *Pes citus.*) Auſon. velociorem Parthorum ſagittis dicit.

Nomen iambris, cum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi. non ita pridem,
Tardior & paulò graviorque veniret ad aures,
Spondeos ſtabiles in jura paterna recepit,
Commodus & patiens; non ut de ſede ſecundâ
Cederet aut quartâ ſocialiter. Hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.
In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus;
Aut operæ celeris nimiùm curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poëtis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter; an omnes
Viſuros peccata putem mea, tutus, & extra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,

INTERPRETATIO.

ſunt Iambici trimetri, quanquam ſex edebat ſenos, à primo uſque ad ultimum æquales. Is autem *nuper ut aliquanto lentior & gravior ad aures perveniret, in patriam ditionem ultrò admiſit firmiores ſpondeos, non* ita tamen *ut conſorti locum ſecundum vel quartum concederes. Talis etiam infrequens reperitur in Accii Enniique celebratis Iambicis. Certè Iambici ſpondæis crebris graves in ſcenam producti vel properantem nimis operam & negligentiam arguunt, vel turpem artis inſcitiam.* At *quilibet judex haud animadvertit incenditos verſus: & poëtis Latinis indulgentia immeritò conceſſa eſt.* Ergone *ideo ſpatier, & parum accuratè ſcribam? an omnes credam errata mea cognituros, providus & ſecurus citra ſpem indulgentiæ? Tum demum culpam effugero* qui-

ANNOTATIONES.

253. *Cum ſenos redderet ictus.*) Cùm ſex haberet pedes, omnes iambos; ob celeritatem trimetri dicti ſunt, quaſi tres ſolùm percuſſiones atque tria duntaxat intervalla pronuntiando faciant. Quintil. lib. 9. cap. 4. ſuprà lib. 1. Sat. 10. v. 43.

256. *Spondeos ſtabiles, &c.*) Inſerti ſunt ſpondei pedes tardiores in verſibus iambicis, ad dandum iis pondus & robur, magiſque movendos animos audientium.

258. *Acci.*) Accius, ſive Actius, aut Attius. Poeta celebris, de quo lib. 1. Sat. 10. & lib. 2. Epiſt. 1. ubi & de *Ennio*.

259. *Enni.*) de eo lib. 4. Od. 8. v. 20. Item locis mox citatis.

260. *In Scenam miſſos.*) Appoſitè Marcilius corrigit, *miſſus.* aliàs quæ ſyntaxis?

263. *Non quivis videt, &c.*) Prolepſis, ad quam mox reſpondet, *idcircone vager*, &c. Apage verſiculum

Nec tantâ in metris veniâ conceditur uti,

quem velut Horatii affert Servius ad 5. Æneid. & collocant aliqui ante iſtum, *Non quivis videt*, &c.

264. *Et data Romanis, &c.*) Vide lib. 1. Sat. 4. & 10. Item lib. 2. Epiſtola 1.

265. *Scribamque licenter.*) Nulla habitâ ratione pedum & legis metricæ. an Latinorum negligentiam imitabor potiùs quam exactam rationem Græcorum?

267. *Intra ſpem veniæ.*) Præcisâ ſpe omni veniæ: quâ ſi mihi blandirer, oſcitanter ſcriberem, nec mihi ſatis caverem. Sunt qui emendarunt, *extra*. Sed veteres codices reluctantur. Vide

Non laudem merui. Vos exemplaria Græca
Nocturnâ verſate manu, verſate diurnâ.
At noſtri proavi Plautinos & numeros &
Laudavere ſales : nimium patienter utrumque,
Ne dicam ſtultè, mirati ; ſi modò ego & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus, & aure.
Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camenæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poëmata Theſpis,

INTERPRETATIO.

dem, ſed *non laudem meruero.* Itaque *Piſones, die nocteque ſcripta Græcorum evolvite. Verùm majores noſtri & numeros & jocos Plauti approbaverunt: certè utroſque faciliùs quàm par eſt, ne dicam ſtolidè admirati; ſi quidem ego & vos novimus infacetum ſermonem à venuſto diſtinguere, & rectum modulum ſentimus digitis atque auribus.*

Theſpis reperiſſe fertur Tragicæ muſæ

ANNOTATIONES

Agell lib. 12. cap. 13. Extra ſpem veniæ eſt qui ſcit nullam fore veniam. Intra ſpem veniæ cautus & tutus eſt, qui licet veniam ſperet, recti amans ſibi cavet tamen, & peccare non vult. Hæc ego.

Vitavi denique culp, &c.) Quod ſi verſus Iambicos diligenter condam, nec hoc ſatis ad laudem. Plaut. Trinum. Scen. ult.

Si quid amicum ergà bene feci, aut conſului fideliter ;
Non videor meruiſſe laudem, culpâ caruiſſe arbitror.

Qui erratum vitat, quod debet, non ideo laudem meretur; ſed qui ingenioſè, rectè, artificioſè ſcribit, is laudatur.

270. *Plautinos & numeros & ſales.*) Donatus in Plauto notat & carpit numeros inconditos & peregrinos, item ſales frigidulos interdum atque etiam ſcurriles. &c. S. Hieronymus Apolog. in Ruffin. *Plautinum ſalem* dicit, pro ſcurrili. Laudant tamen Cicero offic. 1. Macrob. Saturnal. lib. 2. cap. 1. Gell. lib. 3. cap. 3. Vide lib. 2. Epiſt. 1. v. 58. Item v. 170.

274. *Digitis & aure.*) Verſuum dimenſionem digitis faciunt parum exercitati, aurium verò judicium adhibent peritiores.

275. *Tragicæ genus inveniſſe.*] Libet altiùs repetere originem Tragœdiæ ac dramatum. Bacchus Icarium docuerat plantare vites. Hic in Attico agro hircum vineas depopulantem Baccho mactavit, convocatis ad ſacrificium vicinis, qui choreis & cantilenis Dei lætitiæ datoris vindictam celebrârunt. Religiosè illud etiam quotannis vindemiarum tempore fieri placuit tum in pagis, tum ſubinde in urbibus. Mox cœperunt ſcribere certatim poetæ τραγῳδίας, ideſt, carmen hirci, vel de hirco: quod à choro decantatum. Poſtea illis carminibus Baccho ſacris inſerta, addita, ſubſtituta & quædam alia fuerunt: atque etiam dialogi inter duos aut plures. Hincque natum drama tum comicum, tum Tragicum, tum Satyricum. Quod ad inventorem ſpectat, certè ante Theſpim fuerunt Dramatici rudiores quidem, at ille nominatur auctor, quoniam unum Actorem induxit; qui, dum chorus Bacchi laudes canens paululum interquieſceret, herois aut ſummi cujuſpiam viri inſigne aliquod facinus carmine celebrabat. Alia inſuper ornamenta ſubjunxit, quibus Tragœdia illuſtrata eſt.

276. *Dicitur.*) Scilicet res non extra controverſiam eſt. Scalig. Poet. lib. 1. c. 6. ſic habet : *Qui primus tragœdiam dederit, haud ita pro comperto habetur. Satis conſtet illud, à Theſpi nitidiorem factam, qui penſiles ſcenas in plauſtris circumegit : addiditque nudis oribus ſan-*

Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ pallæque repertor honeſtæ
Æſchylus, & modicis inſtravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſſit vetus his comœdia, non ſine multâ
Laude, ſed in vitium libertas excidit, & vim

Interpretatio.

genus incognitum, & carpentis circumtuliſſe carmina, quæ canerent agerentque vultum habentes *face oblitum. Poſt eum Æſchylus inventor larvæ & ſtolæ decoræ, theatrum parvo tabulato extruxit, atque inſtituit loqui magnificè & incedere cothurno. His ſucceſſit vetus comœdia magnâ cum laude: ſed libertas evaſit in crimen & audaciam*

Annotationes.

tem pro perſonâ.

Plauſtris vexiſſe poemata.] Circa vicos Theſpis aliique plauſtris vecti in obvium quemque ſcommata jactabant & falſa convitia. Plutarch. in Solone. Hinc Proverb. è plauſtro loqui.

Theſpis.] Athenienſis ille poeta, Solonis tempore floruit, ante Æſchylum plus ſexaginta, ante Sophoclem octoginta circiter annis. Theſpis Protagoniſtam ſeu hiſtrionem induxit cum Coryphæo aut alio quopiam è Choro loquentem. Æſchylus deinde alterum ſeu Deutetagoniſtam addidit Denique Sophocles tertio ſive Tritagoniſta adjuncto Tragœdiam perfecit.

277. *Perunctis facibus ora.*] Ideo Theſpis aliique vultu ceruſſâ, vel minio, vel fæce peruncto dicteriis obvios quoſque inceſſebant, ut imitarentur Silenum rubicundum, Satyroſque dicaces Bacchi ſocios & miniſtros. Illos Ariſtophanes τρυγοδαίμονας vocabat, Gall. *des diables barbouillez de lie.* Vini an olei fæcibus tingerent ſe hiſtriones, diſceptant fatali more ſuo Grammatici, & nugas nugis addunt, inquit Scaliger paulò ante citatus.

278. *Perſona.*] Ne agnoſcerentur hiſtriones.

Palla.] Quæ ad pedes imos uſque demiſſa, & Latina dicebatur; ad diſcrimen pallæ Gallicæ, quæ brevior.

279 *Æſchylus.*] Domi nobilis Poeta iſte non militando magis quam ſcribendo acer & audax fuit, In Marathoniâ pugnâ non ultimam laudem tulit, adeo bibax, ut Sophocles ei objiceret, non ipſum ſed vinum tragœdiarum ejus eſſe auctorem. Has dum ſcriberet *ταυρηδὸν ἔβλεπεν*, inquit Ariſtophanes, *tauro furenti ſimilem aſpectum habebat.* Non ergo ſit incredibile quod narrant, ejus Eumenidum terribili ſpectaculo exanimatos eſſe pueros aliquot, perculſas autem prægnantes feminas ad partum adactas. Ab Æſchylo compoſitas nonaginta fabulas tradunt, quarum ad nos vix ſeptem pervenerunt, Denique caſu teſtudinis eliſo capite extinctum referunt.

280. *Cothurno.*] Eminentiori calceo Tragicis proprio.

281. *Vetus Comœdia.*] Hæc à novâ differebat in omnibus; tempore, argumento, apparatu, metro. ut ait Cruq. Vetus tempore belli fuit Peloponneſiaci: nova poſt extinctam populi libertatem, jam rerum potientibus Philippo & Alexandro In veteri Duces, Magiſtratus, Philoſophi, Dii ipſi proſcindebantur. Patet ex Ariſtophane, item ex Eupolide. In nova ſunt amores adoleſcentum, ſervorum fraudes, &c vetus aſſurgit ad tragicum ſtylum: nova popularis eſt. In veteri omnia metrorum genera admittebantur: in novâ ſolum ferè Iambicum In veteri mirus apparatus & luxus: in novâ propè nullus ablato etiam Choro In veteri perſonæ ad vivum effingebantur, ut agnoſcerentur facilè. nova nihil tale habet.

Dignam lege regi. lex eſt accepta : chorusque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poetæ,
Nec minimum meruere decus, veſtigia Græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta,
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clariſve potentius armis
Quàm linguâ Latium, ſi non offenderet unum-
Quemque Poëtarum limæ labor, & mora. Vos ô
Pompilius ſanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies & multa litura coërcuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

INTERPRETATIO.

lege coercendam. lex lata eſt. & chorus ignominioſè tacuit, adempta poteſtate maledicendi.

Noſtri poetæ nihil non tentarunt. neque laudem exiguam abſtulerunt qui relictis Græcorum argumentis geſta Romanorum decantarunt: ſive qui prætextatas fabulas *ſeu qui togatas ſcripſere. Nec virtute bellicâ illuſtriores ac potentiores quàm facundiâ eſſent Romani, ſi poetas pleroſque non terreret cura & longum tempus expoliendi. At vos, ô Numæ proles, redarguite carmen diu & crebrâ recenſione haud caſtigatum & ad amuſſim non ſæpiùs emendatum.*

ANNOTATIONES.

283. *Vim dignam lege regi.*] Nec enim ulli parcebatur. honeſtique viri, perinde ut alii, dicteriis & conviciis nominatim proſcindebantur. *Sævus apertam*

In rabiem verti cœpit jocus, &c.

Lex eſt accepta.] Quæ maledicentiam illam effrenatam pœnis propoſitis vetabat. Vide lib. 2. Epiſt. 1. verſ. 150. & ſeq.

. . . . *Quin etiam lex*
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi.

Cæterùm comœdia Satyrica multùm civitati profuit, cum caveret unuſquiſque culpam. ne ſpectaculo ceteris eſſet, & domeſtico probro : ut ait Donatus.

286. *Veſtigia Græca auſi deſerere. &c.*] Primò quidem Græcas fabulas & hiſtorias in Latinos verſus tranſtulerunt, ut eſt in Epiſt. mox cit. v. 164. at poſteà marte proprio argumenta ex hiſtoriis Romanorum tractarunt laudabiliter: Ennius, Pacuvius, Actius, &c.

288. *Prætextas.*] Latinas fabulas graviores, ubi prætextati & nobiles perſonæ locum habent : quæ reſpondent tragœdiis Græcorum.

Togatas] Fabulas tabernarias, in quibus agunt perſonæ privatæ & plebeiæ. Et hæ Comœdiæ Græcorum novæ, ſicut veteri Atellana & Satira Latina, reſpondebant. Illas ſcripſerunt Ælius Lamia, Anton. Rufus, Cn. Meliſſus, Afranius, Pomponius.

291. *Limæ labor & mora.*] De curâ & ſedulitate diuturnâ emendandi jam alibi dictum. Vide lib. 2. Epiſt. 1. &c. Ovid. de Ponto l. 3. Eleg. ult.

Sæpe piget . . . . .
Corrigere, & longi ferre laboris onus.
Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.

291. *Pompilius ſanguis.*] Piſones trahentes originem à Numa Pompilio, & a Calpo ejus filio dicti Calpurnii.

Ingenium miſerâ quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone Poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam; ſecreta petit loca; balnea vitat.
Nanciſcetur enim pretium nomenque Poëtæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit. O ego lævus,
Qui purgo bilem ſub verni temporis horam.
Non alius faceret meliora Poëmata. Verùm
Nil tanti eſt. Ergo fungar vice cotis; acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Munus & officium nil ſcribens ipſe docebo:

INTERPRETATIO.

Quoniam Democritus exiſtimat ingenium plus valere quam artem, & poetas non inſanientes arcet ab Helicone. plerique negligunt reſecare ungues & barbam, ſecedunt in loca remota, fugiunt balnea. Etenim conſequentur, ut putant, præmia & laudem poetarum, ſi tonſori Licino tondendum *nunquam præbeant caput tribus Anticyris minimè curandum. Quàm ego* ſum *parum cautus, qui bilem expurgo ineunte vere! At nemo conderet meliora carmina. ſed* hoc *non tanti puto. Itaque implebo munus cotis, quæ ſecare non valens reddit ferrum acutum* & ſecando aptum. *Nihil ego ſcribens docebo munus & officium*

ANNOTATIONES.

295. *Ingenium miſerâ, &c.*] Redarguit Horatius eos qui non virtutem poetæ ſed vanam opinionem ſectabantur.

Ingenium.] Poeticam facultatem a naturâ datam.

Miſerâ arte.] Ironicè. exercitatione & arte quæ parum valeat ad faciendum bonum poetam, & ad laudabile carmen ſcribendum.

296. *Excludit ſanos Helic. p.*] Cic. 1. de Divin. *Negat ſine furore Democritus quemquam poetam magnum eſſe poſſe.* Et 2. de Orat. *Sine inflammatione animorum, & ſine quodam afflatu quaſi furoris. quod & à Platone ſcriptis relictum dicunt.*

Helicone.] Is mons Bœotiæ Muſis ſacer, Parnaſſo vicinus.

297. *Democritus.* De eo Philoſopho lib. 1. Epiſt. 12.

Bona pars non ungues ponere, &c.] Quaſi verò cultum exteriorem negligendo, & inſaniæ ſpeciem præ ſe ferendo, boni poetæ habendi ſint.

298. *Non barbam.*] Philoſophi quidem alebant barbam: & gravitati tribuebatur. At in ceteris inſaniæ ſpecies erat.

Secreta petit loca.] Hominum conſpectum & conſuetudinem fugit.

300. *Tribus Anticyris.*] De Anticyra inſula lib. 2. Sat. 3. v. 83. Ibidem de Elleboro in eâ abundanti, quod inſaniæ remedium. Quod autem Horatius tres Anticyras dicit, cum duas Strabo ponat, auxeſis eſt.

301. *Licino.*] Is Auguſti tonſor & libertus ab eo factus Senator, quod Pompeium odiſſet.

302. *Qui purgo bilem.*] Per quam inſaniens optima poemata conderem. Ironia eſt. Alii *purgor* legunt perperam.

304 *Nil tanti eſt.*] Abſit ut inſanire velim ad eximia facienda carmina. Imo ſapere malim & nulla componere. valeant Democritus & Democritici.

Ergo fungar vice cotis] Hoc petitum ab Iſocrate, vel ab Ariſtotele, ut volunt alii. *αἱ ἀκόναι αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον ὀξὺν καὶ τμητικὸν ποιοῦσι.*

306. *Nil ſcribens.*] Nullum carmen Epicum vel Dramaticum

Unde parentur opes, quid alat formetque Poëtam;
Quid deceat, quid non; quò virtus, quò ferat error.
Scribendi rectè, ſapere eſt & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ.
Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis,
Quo ſit amore parens, quo frater amandus, & hoſpes,
Quod ſit conſcripti, quod judicis officium, quæ
Partes in bellum miſſi ducis; ille profectò
Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.

INTERPRETATIO.

ſcribendi: *unde facultas petatur; quid erudiat & perficiat poetam; quid conveniat, quid non; quò virtus, quò error deducat.*

Sana mens eſt principium & origo rectè ſcribendi. materiam tibi ſuppeditabunt placita Socratis. præparatamque materiam ſequetur ultrò facundia.

Qui ſcit quid patriæ, quid amicis debeat; quâ parentes, quâ fratres & hoſpites charitate diligendi ſint; quod Senatoris, quod Judicis, quod belli Ducis munus ſit; is certè novit tribuere decorum unicuique perſonæ.

Solers imitator debet intueri exemplar vitæ & morum, atque hinc proprias fingere

ANNOTATIONES.

307. *Opes.*] Adjumenta ad benè ſcribendum. dives poeſeos facultas & virtus.

308 *Error.* Ignoratio artis & virtutis poeticæ.

310. *Socratica charta.*] Philoſophiæ præſertim moralis ſcientia, quam Socrates promovit, & ab eo hauſerunt Plato, Xenophon, aliique, & ſcriptis illuſtrarunt. De Socrate, lib. 3. Od 21, Item lib. 2. Sat. 4.

Rem poterunt oſtendere.] Scribendi ubertatem præbebunt. Cic. in Bruto. *Habeat omnes Philoſophiæ notos & tractatos locos. nihil enim de religione, nihil de pietate, nihil de charitate patriæ, nihil de morte, nihil de bonis rebus aut malis, nihil de virtutibus aut vitiis, nihil de officio, nihil de dolore & voluptate, nihil de perturbationibus animi & erroribus (quæ ſæpe cadunt in cauſas ut in poemata ſæpiſſimè) nihil inquam ſine eâ ſcientiâ amplè & copiosè dici & explicari poteſt.* & alibi. omnis ubertas & quaſi ſilva dicendi è diſputationibus philoſophorum ducta eſt.

311. *Verbaque proviſam rem, &c.*] Si rem bene tenes, ſi præparatam habes rerum copiam, non deerit elocutio, verbaque & dictiones affatim ſequentur: & aptè atque accommodatè dices. Cic. de Orat 3. *Rerum copia verborum copiam gignit.*

312 *Patriæ quid debeat, &c.*] De variis iſtis officiis Plato 5. de legibus, &c.

313. *Hoſpes.*] Contra peregrinos peccata præ illis quæ in cives committuntur, ultori Deo curæ ſunt. Nam cùm peregrinus amicis cognatiſque careat, majorem apud Deos & apud homines meretur miſericordiam, &c. Plato mox citatus.

317. *Reſpicere exemplar, &c.*] In animo ſuo eximium & perfectiſſimum exemplar ſibi fingat. Non hominem quempiam privatum, ſed perfectiſſimi & numeris omnibus abſoluti hominis ſibi proponat imaginem, ſive ideam, ut Plato vocat: atque ſecundum illam ſcribat & dicat.

318. *Imitatorem.*] Poeſis eſt imitatio, ex Platone, Ariſtotele, &c.

Interdum ſpecioſa locis, morataque rectè
Fabula nullius veneris, ſine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliuſque moratur,
Quàm verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperat? poteras dixiſſe, triens. eu,
Rem poteris ſervare tuam. redit uncia: quid fit?

INTERPRETATIO.

ſermones. Nonnunquam comœdia locis pulcra, beneque mores exprimens, quanquam *nec elegans nec* verbis *ornata nec artificioſè* diſpoſita, *populo magis placebit*, eumque *melius detinebit*, *quàm verſus ſententiis destituti & ſonantes nugæ.*

Muſa Græcis largita eſt ingenium & politi ſermonis facultatem, quippe nihil appetentibus niſi laudem. At contrà *juvenes Romani longis numeris diſcunt aſſem dividere in centum partes. Albini filius reſpondeat: ſi de quinque unciis demitur una, quid reſtat? poteras dicere, triens. Benè. valebis tua bona conſervare.* Quod *ſi uncia addatur, quid erit?*

ANNOTATIONES.

Veras voces.] Rei naturam verè exprimentes. Al. *vivas*. ſed apage.

319. *Specioſa locis, &c.*] Locis communibus & ſententiis rerum naturam & mores apprimè exhibentibus, quamvis nullo verborum ornatu. Al. *jocis*. Prior lectio præferenda.

Morataque rectè fabula.] Lege Quintil. lib. 6.

322. *Nugæ canoræ.*] Verſus ſolo verborum ſonitu inflati, modulati quamvis & numeroſi non ſic afficiunt, ut qui verbis inopes quidem, at rebus divites fuerint. Perſ. Sat. 5.

Non equidem hoc ſtudeo bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat.

Statius nugas ejuſmodi canoras effutiit.

323. *Graiis ingenium.*] Adverte, Lector, quàm ſæpè Græcos commendet Horatius: & merito. cùm ſcripſerint illi ſapienter æquè & eleganter, ingenioſè & accuratè. Nempe quod non quæſtui ſed gloriæ ſtudebant.

326. *Aſſem diſcunt in partes centum diducere*] Arithmeticam ſedulò ediſcunt augendis opibus utilem. *longis rationibus.* addendo, dividendo, diminuendo, multiplicando, ſubſtrahendo.

327. *Dicat filius Albini.*] Proſopopœia. Albinus inſignis fœnerator filium ad lucri ſtudium artemque inſtituens.

Quincunce, triens, ſemis.] As duodecim habet partes, ſive uncias. *uncia* ab uno dicta, quod una ſit è duodecim partibus aſſis. *Sextans* duæ ſunt unciæ, ſic dicitur quaſi ſexta pars aſſis *Quadrans*, tres unciæ, quod ſit quarta pars. *Triens*, quatuor unciæ, tertia pars. *Quincunx*, quinque unciæ. *Semis*, ſex unciæ, ſive dimidium aſſis. *Septunx*, ſeptem unciæ. *Bes* olim *Des*, quaſi dempto triente, id eſt, demptis quatuor unciis de aſſe, octo continens uncias. *Dodrans*, novem unciæ, quod demptum ſit quadrans. *Dextrans*, quod demptum ſit ſextans. *Deunx*, quod una deſit uncia ad aſſem.

328 *Poteras dixiſſe.*] Inſtigatio eſt, qua interrogans urget Albini filium ut reſpondeat, *triens.*

Eu.] Approbatio eſt bonæ reſponſionis pueri. Al. *heus*, vel *hem*, &c.

Semis. At hæc animos ærugo & cura peculi
Cùm ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro; & levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt aut delectare Poëtæ:
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.
Quicquid præcipies, eſto brevis: ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causâ ſint proxima veris:
Nec quodcunque volet, poſcat ſibi fabula credi:
Neu pranſæ lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis:

INTERPRETATIO.

Semis. Atqui cùm iſta lues & ſtudium lucri animos occuparit, an putamus carmina condi poſſe cedro illinenda, & fabrefactâ cupreſſo cuſtodienda?

Poëta vel cupiunt prodeſſe, vel delectare; vel jucunda pariter atque utilia dicere ad vitam bene inſtituendam. *Si quod præceptum das*, illud *breve ſit, ut animus paucis* verbis *comprehenſa ſuſcipiat facilè, & ſedulò retineat. Omne redundans effluit ex animo pleno.*

Ficta ad oblectamentum ſint vero ſimillima: nec quidlibet credi petat fabula: neve devoratum infantem è lamiæ ventre extrahat vivum. Porrò *quod nihil fructuoſum continet, reſpuitur à cœtu*

ANNOTATIONES.

ſed minùs bene.

330. *Ærugo*] Æris vitium eſt Metaphor. pro avaritia & opum cupiditate; quâ bona indoles corrumpitur, ut metalla rubigine.

331. *Linenda cedro.*] Digna immortalitate, quæ ſignificatur per cedrum minimè putreſcentem. Hinc olim eximia ſcripta cedrino oleo linebantur, ne blattis vel ipsâ vetuſtate corroſa abſumptaque interirent. Plin. lib. 16. c. 39. *Cedri oleo peruncta materies nec tineam nec cariem ſentit.*

Levi cupreſſo.] Cypreſſinâ arcâ, capsâ, ſcrinio. *cypreſſus cariem & vetuſtatem non ſentit.* Item, *adversùs cariem tineaſque firmiſſima.* Plin. lib. 16. cap. 40. & 42

333. *Aut prodeſſe volunt, &c.*] Duæ ſunt hæ poëſeos virtutes, docendi atque delectandi: de quibus præcepta dat Horatius iſta duo. Ut doceas utiliter, eſto brevis. Ut delectes, finge veri ſimilia

338. *Ficta voluptatis causâ, &c.*] Reprehenditur Virgilius, quod ait, mutatas naves in nymphas Æn. 10. v. 83. item Æn. 6. per ramum aureum ad inferos Æneam deſcendiſſe: item Didoni comam ab Iride abſciſſam. Æn. 4 &c.

340. *Neu pranſæ lamiæ, &c.*] Nec fingat poëta puerum à lamiâ devoratum, & mox ejus ventre extractum viventem. Hoc fortaſſe figmentum erat alicujus poëtaſtri illius temporis ridiculum ſanè & à naturâ abhorrens.

Lamia,] Lamia Philoſtrato ponitur inter larvas & lemures; Sexto Pompeio eſt venefica; Suidæ formoſa mulier Libyca Jovi adamata. Alii aliter. Olim vulgo lamiæ putabantur mulieres ſpecioſæ quæ blanditiis allectos juvenes devorabant. Iſidorus a laniando dici exiſtimat, quod infantes corriperent ac laniarent. De Lamia Libyæ reginâ pulcrâ ſed crudeli Diod. Sic. lib. 20. Nihil ad rem Lamus rex Læſtrigonum humanâ carne ſolitus veſci.

34 . *Centuriæ ſeniorum.*] Senes amant ſeria & gravia carmina moribus inſtituendis utilia. *centuriæ.* Singulæ tribus olim in centurias diviſæ.

Celſi prætereunt auſtera Poëmata Rhamnes.
Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis, hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus.
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus & mens;
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Verùm ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. quid ergo?
Ut ſcriptor ſi peccat idem librarius uſque,
Quamvis eſt monitus, veniâ caret: & citharœdus
Ridetur, chordâ qui ſemper oberrat eâdem:
Sic mihi qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum riſu miror; & idem

INTERPRETATIO.

ſeniorum. claſſi verò Rhamnenſes explo-dunt carmina ſeveriora. At ille *omnium ſuffragationem auferet qui jucundum ac-que utile conjunxerit, lectorem oblectan-do ſimul & docendo. talis codex Soſiis quæſtum parat, trans mare portatur, atque auctori famam conciliat & im-mortalitatem.*

Sunt tamen errata, quibus veniam dari velim. Etenim chorda non ſemper edit ſonum quem vult mens & manus; & petenti gravem aliquando acutum reddit: nec arcus collineabit quocunque tendet. At cùm pars major carminis ſpecioſa fuerit, ego non offendar pau-cis erroribus, quos vel reliquerit indili-gentia, vel hominis ingenium tenue *vix cavere potuerit. Quid igitur* ſtatuendum? *Quemadmodum librorum deſcriptori, ſi idem ſemper erratum admittat etiam ad-monitus, minimè ignoſcitur: & citharista deridetur qui ſemper ad eandem chor-dam offendit. Ita qui ſæpiùs* in carmine *allucinatur, videtur* ſimilis *iſti Chœrilo, quem bis aut ter elegantem admiror &*

ANNOTATIONES.

342. *Rhamnes.*] Equites & juvenes jucunda petunt. à Romulo dicti Rhamnes ſeu Rhamnenſes, ut Tatienſes a Tatio, Luceres à Lucumone, vel à Lucero. Varro 4. de L. L. Plutarchus in Romulo, &c.

343. *Omne tulit punctum.*] Suffragia punctis aliquando notabantur. Cic. pro Muræna. n. 72. *Recordor quantum hæ quæſtiones in Senatu habitæ punctorum nobis detraxerint.*

345. *Soſiis.*] Hi fratres érant, celebres Romæ librarii & bibliopolæ. de his jam lib. 1. Epiſt. ult.

Mare tranſit.] Expetitur ab exteris nationibus.

348. *Nam neque chorda, &c.*] Citharœdus interdum aberrat, pariter & ſagittarius non ſemper ſcopum ferit, aut collineat.

352. *Non ego paucis offendar maculis.*] Vide Longin. cap. 30.

357. *Qui multum ceſſat.*] Sæpiùs iners & negligens, & hinc crebriùs peccans. lib. 2. Epiſt. 2. v. 14. *ſemel hic ceſſavit.*

Chœrilus.] De eo lib. 2. Epiſt. 1. v. 233.

358. *Bis terque bonum miror.*] Demiror quod non ſemper malè, quodque

Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verùm opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura poeſis erit; quæ, ſi propius ſtes,
Te capiet magis; & quædam, ſi longiùs abſtes.
Hæc amat obſcurum: volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel: hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paternâ
Fingeris ad rectum, & per te ſapis; hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Rectè concedi. Conſultus juris, & actor
Cauſarum mediocris abeſt virtute diſerti

INTERPRETATIO.

derideo; ipſemet autem doleo quotieſcunque labitur excellens Homerus. Sed in longo opere cæſpitare licet. Poeſis eſt ſimilis picturæ. quædam tibi magis placebit, ſi ſatis proximus; quædam verò ſi remotior fueris. Altera loco paulùm tenebroſo, altera ad lucem plenam *vult ſpectari*, ſcilicet *quæ non timet judicis examen ſeverum. altera ſemel* dumtaxat, *altera decies ſpectata approbabitur.*

O *major* natu *juvenum* Piſonum, *tametſi patris documentis formaris ad* id quod *perfectum* eſt, *& ex te ſapis; hoc monitum auſculta & retine. In rebus quibuſdam mediocritas toleratur, & rectè admittitur. Juris peritus & cauſidicus mediocris* longè *diſtat ab elo-*

ANNOTATIONES.

vel bis aut ter bene ſcribat.

359. *Indignor quandoque bonus dormitat.*] Nam bonum poetam bene ſemper & concinnè dicere velim. At *peccare humanum eſt.* Plin. *nemo eſt qui omnibus horis ſapiat.* Cic. Videtur hic Horatius alludere ad id quod Ariſtoteles notat, Homerum contra decorum & rationem ſcribere. Ulyſſem prudentiſſimum ubique & vigilantiſſimum, ſomno oppreſſum è navi ſublatum a Phæacibus & in littore Ithacenſi expoſitum. Tunc certè Homerus ipſe plus quam Ulyſſes dormitaſſe videatur. Alia multa in Homero ſunt reprehenſa, pariter & in Virgilio pleraque. Vide Macrob. &c.

360. *Verùm opere in longo, &c.*] Quintil. lib. 10. cap. 1. *non ſemper intendunt animum, oneri cedunt, fatigantur nonnunquam: & Ciceroni dormitare Demoſthenes, & Homerus Horatio viſi. magni enim ſunt, homines tamen.*

361. *Ut pictura poeſis erit.*] Pictura eſt muta poeſis: poeſis loquens pictura. Plato 10. de Rep. Ariſtot. Poet. Plutarchus ex Simonide, &c. Cic. Tuſc. 5. n. 114. *Tradunt Homerum cæcum fuiſſe. at ejus picturam non poeſim videmus. Quæ regio? quæ ora? qui locus Græciæ? quæ ſpecies formæ? quæ pugna? quæ acies? quod remigium? qui motus hominum, qui ferarum, non ita expictus eſt, ut quæ ipſe non viderit, nos ut videremus effecerit?*

Quæ ſi propiùs ſtes, &c.] Ita quædam poeſis haud accurata raptim ſi legatur, fortè placebit, duobus locis aut tribus ſat nitidis. At ſi diligentiùs conſideretur, apparebunt maculæ & vitia permulta, quibus offenſus lector averſabitur. Contra poeſis elegans paſſim & ad amuſſim facta, ingenioque & arte diu elaborata, quo ſæpius inſpicietur, eo plus admirationem movebit; quia novæ ſemper veneres & lepores eluceſcent.

365 *Hæc decies repetita placebit.*] Plato in Philebo, quæ pulcra ſunt, bis & ter repetenda, dixit.

Meſſalæ

Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſcellius Aulus :
Sed tamen in pretio eſt. Mediocribus eſſe poetis
Non homines, non dii, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, & Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia cœna ſine iſtis :
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulùm à ſummò diſceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis :
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit;

INTERPRETATIO.

quentia Meſſala; nec tantum *pollet quantum Aulus Caſcellius : attamen laudatur.* Verùm *poetam mediocrem non ferunt Dii, non homines, non taberna. Sicut lautas inter epulas incondita muſica, & vile unguentum, & papaver cum melle Sardo* mixtum *reſpuuntur, quoniam tranſigi cœna poteſt abſque illis : ſic carmen ad animos recreandos factum, ſi tantulum abeſt à ſupremo, tendit ad infimum.*

Qui ludorum eſt imperitus, fugit exercitationes campi Martii *: haud ſolers pila vel diſci, vel trochi,* hæc *minimè*

ANNOTATIONES.

371. *Meſſala.*] Meſſala Corvinus orator diſertiſſimus; de quo lib. 3. Od. 21. & lib. 1. Sat. 10.

Caſcellius.] Aulus Caſcellius Vindex juris civilis ſcientiâ præcipuus, hunc commendat Valer. Max. &c.

373. *Non homines.*] Certe mavult eruditus quiſque nullos quam mediocres verſus audire & legere.

Non Dii.] Apollo, Bacchus, Muſæ, vel Dii, in quorum feſtis canuntur carmina & aguntur ludi. Et quidem nihil niſi præſtantiſſimum Diis offerri aut placere fas eſt.

Non columnæ.] Quia non invenient emptores : ſed in pulvere & oblivione jacebunt. *Columnæ*, ſeu pilæ, ad quas libri venales proſtabant; librariorum tabernæ publicis porticibus contiguæ & affixæ. De his jam lib. 1. Sat. 4. v. 71. ubi.

Nulla taberna meos habeat neque pila libellos.

374. *Gratas inter menſas.*] Inter unam & alteram menſam : in ſecundâ menſâ.

Unguentum.] quo utebantur veteres ad delicias. lib. 1. Od. 36. & 38.

375. *Sardo cum melle papaver.*] Bellaria è melle deterrimo, quale eſt Sardoum; factum ſcilicet ex amaris herbis creſcentibus in Sardiniâ inſulâ Italiæ vicinâ. Sardum mel ut & Corſicum valde amarum eſt & nullius pretii. Plin. lib. 19. c. 8. *Papaveris ſativi tria ſunt genera. Candidum, cujus ſemen toſtum in ſecundâ menſâ cum melle apud antiquos dabatur.* Petronius Satiricè vanos declamatores ait, *mellitos fundere verborum globulos, & omnia dicta factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa.*

379. *Ludere qui neſcit.*] Similitudine conglobatâ oſtendit artem poeſeos longâ exercitatione ediſcendam & excolendam, nec temerè tentandam eſſe.

Ludere.] Luctari, jaculari, currere, equitare, natare, ſalire : ad quæ ſe exercebat Romana juventus in campo Martio. vide lib. 1. Od. 8.

380. *Pila.*] Lib. 1. Sat. 5. v. 48. & lib. 2. Sat. 2. v. 11.

Diſci. De eo lib. 1. Od. 8. & lib. 2. Sat. 2.

Trochi.] Duplex erat is ludus, ut jam dixi lib. 3. Od. 24. v. 57. Priorem deſcribit Virgilius Æn. 7. v. 378.

Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo.

Ne ſpiſſæ riſum tollant impunè coronæ.
Qui neſcit, verſus tamen audet fingere. Quidni?
Liber & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invitâ dices facieſve Minervâ.
Id tibi judicium eſt, ea mens. Si quid tamen olim
Scripſeris, in Metii deſcendat judicis aures,
Et patris, & noſtras; nonumque prematur in annum.

INTERPRETATIO.

tractat; ne frequentes circumſtantes cachinnos effusè ſolvant. at carminum rudis ea nihilominus audet moliri. Cur non? liber eſt *atque ingenuus, imò in cenſu* repertus poſſidere *opes ad equeſtrem* dignitatem *ſufficientes; atque omnis expers criminis.*

Tu verò nihil ſcribes aut ages Minervâ repugnante. Hoc tibi eſt ingenium & judicium. At ſi quidpiam aliquando ſcribas, committo illud *auribus & examini Tarpæ, patriſque* tui, *& noſtro.* Quin *& recondo ad annos novem.*

ANNOTATIONES.

Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent, Ille actus habenâ
Curvatis fertur ſpatiis. ſtupet inſcia turba,
Impubeſque manus mirata volubile buxum.
Dant animos plagæ.

Alter non ita puerilis exercitationem poſcebat, à priori longe diverſus. Rotula quædam erat ſeu circulus ex ære vel ferro, cujus axiculis appenſi erant annuli inter currendum tinnientes in locis publicis peragebatur: annulorum verò ſonitu monebantur prætereuntes ut declinarent ab incurſu trochi. Sive, ut ſcribit Turnebus, tota erat habens anſam, quo faciliùs mitteretur, axiculiſque compacta tranſvectis jaciebatur: quorum claviculæ & commiſſuræ aduncæ, dum verſabatur miſſa rota vel circulus orbiſve miſſus, tinniebant & crepabant. Artis quidem erat mittere ſcienter. Propert lib. 3. Eleg. 14.

Increpat & verſi clavis adunca trochi.

Martial. trochi meminit lib. 11. Epig. 22. lib. 14. Epig. 168. & 169.

Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur,
Cedat ut argutis obvia turba trochis.

382. *Quidni.*] Prolepſis. Quaſi verò illa eſſent ad poeſim adjumenta, probitas, nobilitas, opes.

383. *Liber.*] Licet ego facere quodcunque libet.

Cenſus equeſtrem.] De illo in Epod. 4. Item lib. 1. Epiſt. 1.

385. *Tu nihil invita, &c.*] Piſonum juvenum majorem alloquitur. Tu quidem cum bonâ indole, ſanâ mente, acri judicio polleas, nihil aggredieris perperam: intelligeſque quid poſſis, ut omnia ritè præſtes.

Minerva invitâ.] Reluctante & infeſtâ hac Dea artium omnium præſide; ſine cujus ope nihil feliciter quiſquam moliri valet. Unde proverb. in eos qui illud tentant ad quod à naturâ minimè comparati ſunt; quodque propterea nunquam rectè exequuntur.

387. *Metii.*] Sp. Metius Tarpa criticus optimus: de quo jam ante lib. 1. Sat. 10.

388. *Patris.*] Hic enim erat valde ſagax, ingenioſus, erudituſque in primis.

Et noſtras.] Amice agit ac fideliter.

Nonumque prematur in annum.] Diu ſervetur ſcriptum antequam in lucem

Membranis intùs poſitis, delere licebit
Quod non edideris. Neſcit vox miſſa reverti.
Silveſtres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus;
Dictus ob hoc lenire tigres rabidoſque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blandâ
Ducere quo vellet. Fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis;

Interpretatio.

Dum charta ſcrinio *manebunt incluſa, poteris emendare quod non vulgaveris. at verbum editum nequaquam redire valet.*

Orpheus divinus & numinum internuncius homines feros avertit à cædibus & turpi vita ratione, propterea dictus mitigare tigres & leones ferociſſimos. Amphion quoque Thebanæ arcis conditor dicitur lyra ſono ſuavique cantu lapides moviſſe, & quocunque libuit impuliſſe. Ea fuit olim ſapientia, diſtinguere publica à privatis, & ſacra à prophanis,

Annotationes.

edatur; ut limatum otiosè & expolitum non reformidet acre doctorum judicium, quando vulgabitur. Vide Quintil. lib. 10. cap. 4. *Emendatio pars ſtudiorum longè utiliſſima. Nec ſine causâ creditum eſt, ſtylum non minùs agere cùm delet. hujus autem operis eſt, adjicere, detrahere, mutare . . . . . Scripta reponantur ad aliquod tempus, ut ad ea poſt intervallum velut nova atque aliena redeamus; ne nobis ſcripta noſtra quaſi recentes fœtus blandiantur, &c. Cinnæ Smyrnam novem annis accipimus ſcriptam: & panegyricum Iſocratis annis decem elaboratum.* Vide Catul. Epig. 96. in Smyrnam Cinnæ.

391. *Silveſtres homines, &c.*] Poeſeos excellentiam oſtendit & commendat.

Silveſtres.] More belluarum in ſilvis & ſpeluncis degentes.

Sacer.] Vates divinos Plato nuncupat. Cic. pro Archia: *Ennius ille noſter ſanctos vocat poetas, quod quaſi Deorum munere commendati nobis eſſe videantur.* Ovid.

At ſacri vates, & divûm cura vocamur.

Sunt etiam qui nos numen habere putant.

Interpres Deorum.] Poetæ nihil ſunt aliud niſi Deorum interpretes, à quocunque numine corripiantur: inquit Plato in Ione.

392. *Cædibus & victu fœdo deterruit.*] Ad humaniorem vitæ rationem & cultum adduxit. Lucret. lib. 5.

Volgivago vitam tractabant more ferarum.

Vide ſuprà lib. 1. Satira 3. verſ. 100. & ſeq.

Orpheus.] Apollinis hic & Calliopes filius, Moyſis tempore floruit. Nullum habemus Orphei genuinum carmen. Hymni & alia quædam ſub ejus nomine circumferuntur perperam: ſunt enim Onomacriti poetæ.

393. *Amphion.*] Jovis ille atque Antiopæ filius Thebas à Cadmo conditas muris & arce inſtruxit. *non quod lyrâ ſaxa duxerit, ſed quod ſuaviter affatus homines rupium accolas, & incultis moribus rudes ad obſequii civilis pellexerit diſciplinam:* inquit Solinus cap. 13. vide lib. 3. Od. 11.

396. *Fuit hæc ſapientia quondam.*] Poetæ quondam Sapientes erant, & verſibus documenta dabant.

397 *Publica privatis ſecernere.*] Nam communia & publica tunc erant omnia, & robuſtior quiſque per vim quidlibet rapiebat.

Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Poſt hos inſignis Homerus
Tyrtæuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes;
Et vitæ monſtrata via eſt: & gratia regum

INTERPRETATI

incerta connubia vetare, maritis modum præſcribere, urbes extruere, leges tabulis inſcribere. Sic fama & dignitas ſacris poetis ac verſibus contigit.

Poſt illos inclaruit Homerus, ac Tyrtæus virilos animos ad certamina carminibus accendit. fata verſibus pronuntiata: & vivendi inſtituta tradita ſunt: nec non gratia Principum captata. In-

ANNOTATIONES.

Sacra prophanis.] Nec religio quemquam retinebat.

398. *Dare jura, maritis.*] Non modo legitima ſtatuendo conjugia, ſed & adulteria prohibendo.

399. *Oppida moliri*] Societatis & opis mutuæ causâ.

Leges incidere ligno.] Primæ leges verſibus quidem in ligneis tabulis ſcriptæ; poſtea ære inciſæ, & locis publicis affixæ ſunt.

400. *Sic honor, &c.*] Per eam ſapientiæ rationem.

401. *Poſt hos.*] Poſt primam illam poeſeos ætatem venit altera, quâ Homerus aliique rectè facta ducum & ſummorum virorum celebrarunt.

402. *Tyrtæus.*] Hic poſt Homerum non ita longè, ſeptingentis propè ante Chriſtum annis vivebat, Athenis oriundus, ludimagiſter ignobilis, luſcus, claudus, mutilus: attamen ex Apollinis oraculo præfectus belli dux Lacedæmoniis adversùs Meſſenios, victoriam illis inſignem peperit; cum militum animos præcedentibus cladibus fractos, carmine de verâ virtute & gloriâ ſtimulaſſet, atque ad moriendum pro patriâ fortiter incendiſſet. Carminis iſtius pretioſæ aliquot reliquiæ ad nos uſque pervenerunt. Hunc poetam laudant Plato 1. de Rep. Pauſanias in Meſſenicis, Strabo lib. 6. Athenæus lib. 14. Stobæus multos ejus de bellicâ audaciâ verſus proferens: Juſtinus hiſtoriam fusè narrans lib. 3. Plutarchus, Suidas, &c.

403. *Dicta per carmina ſortes.*] Apollo verſibus quidem heroicis utplurimum reſponſa dabat. Plin. lib. 7. cap. 56. *verſum heroicum Pythio oraculo debemus.* Virgil. Æn. 4. *ſortes* hoc ſenſu non ſemel uſurpat. Tull. de divin. 2. *Cùm ſors illa edita eſt opulentiſſimo regi Aſiæ*, Crœſus Halym penetrans magnam pervertet opum vim, *hoſtium vim ſeſe perverſurum putavit, pervertit autem ſuam.* Vide Plutarch. in Theſeo.

404. *Vita monſtrata via eſt.*] Quidam intelligunt præcepta morum: eo quod libentiùs audiuntur & faciliùs retinentur quæ ſtrictâ quàm quæ ſolutâ oratione ſcripta ſunt. Talia ſunt apud Heſiodum, Theognidem, Phocylidem, Epimenidem, &c. Alii interpretantur carmina de rebus Phyſicis, ut *vita* ſit pro, naturæ, cujus arcana explicantur. Talia ſcripſere Empedocles, Lucretius, &c.

Gratia regum tentata.] Poetæ regibus gratioſi extiterunt: ſic Ariſtophanes Ptolemæo, Æſchylus & Anacreon Polycrati, Euripides Archelao, Simonides Hieroni, Aratus Antigono, Alexandro etiam Chærilus, Ennius Scipioni, Archias Lucullo, Virgilius & Horatius Auguſto ac Mœcenati, Claudianus Honorio, Auſonius Gratiano, &c. Ovid.

Pieriis tentata modis : luduſque repertus,
Et longorum operum finis : ne fortè pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.
Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt. ego nec ſtudium ſine divite venâ,
Nec rude quid proſit video ingenium. alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amicè.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, ſudavit & alſit,
Abſtinuit venere & vino. Qui Pythia cantat
Tibicen, didicit priùs, extimuitque magiſtrum.

INTERPRETATIO.

venti etiam ludi, atque laboris diuturni ſolatium : ne fortaſſe verecundiam tibi faciant Muſa lyricorum perita & Phœbus canens.

Diſceptatur jamdudum, an bonum poema ſit à naturâ, an ab arte. Ego quidem non video quid valeat ars abſque felici naturâ, vel natura ſine eruditione. Ita res una petit auxilium alterius, & mutuò juvat.

Qui cupit metam exoptatam curſu attingere, à juventute multa pertulit egitque, æſtum & frigus toleravit, voluptates abdicavit. Qui tibiâ canit in Pythiis, ante eruditus eſt & magiſtro ſub-

ANNOTATIONES.

Cura ducum fuerant olim regumque poeta.

405. *Luduſque repertus.*] Fabulæ relaxandis & oblectandis animis aptæ, comœdiæ, &c. certè poſt *longos labores* verſibus, cantu, dramate, mirum in modum animus recreatur.

406. *Ne forte pudori, &c.*] Hæc autem recenſere volui, Piſo, ne te pudeat fortè poetam videri.

407. *Cantor Apollo.*] Carminum auctor. præſes, deus.

408. *Natura fieret, &c.*] Vetus controverſia eſt : utrum poeta naſcatur. an fiat.

409. *Ego nec ſtudium ſine divite vena.*] Cic. pro Archiâ. *Sic à ſummis hominibus eruditiſque accepimus, ceterarum rerum ſtudia & doctrinâ & præceptis & arte conſtare ; poetam naturâ ipsâ valere, & mentis viribus excitari & quaſi divino quodam ſpiritu afflari.*

410. *Rude ingenium.*] Arte non expolitum. Bene Plutarchus & alii dixerunt, *naturam ſine diſciplinâ cæcam eſſe.*

411. *Alterius ſic altera poſcit opem res.*] Cic. mox cit. *Sæpius ad laudem & virtutem natura ſine doctrinâ, quàm doctrina ſine naturâ valuit. At cùm ad naturam eximiam & illuſtrem acceſſerit ratio quadam & conformatio doctrina. tum illud neſcio quid præclarum ac ſingulare exiſtit.* Vide & Quintil.

412. *Qui ſtudet optatam.*] Oſtendit Poeticam artem perinde ac ceteras artes ſub magiſtro diſcendam eſſe priuſquam exerceatur : neminemque eſſe poetam excellentem, niſi longâ eruditione limatum & expolitum

Metam.] Locus, unde incipiebat curſus, dicebatur *carcer* ; ubi deſinebat, *meta.*

414. *Abſtinuit venere & vino.*] Abſtinentia & temperantia mirè juvat : contrà voluptates corpus animumque corrumpunt, enervant, frangunt, perdunt. D. Paul. ad Cor. *Omnes in ſtadio currunt. ſed unus accipit bravium . . . . . . qui in agone contendit ab omnibus ſe abſtinet . . . . ut coronam accipiat.*

Qui Pythia cantat tibicen.] Eximius quiſque tibicen vocatus ad canendum in

Nunc ſatis eſt dixiſſe; Ego mira poemata pango:
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt;
Et quod non didici, ſanè neſcire fateri.
Ut præco ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores jubet ad lucrum ire poeta,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Si verò eſt unctum qui rectè ponere poſſit,
Et ſpondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum; mirabor, ſi ſciet inter-
Noſcere mendacem verumque beatus amicum.
Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui,
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. Clamabit enim, Pulcrè, bene, rectè:
Palleſcet ſuper his: etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem: ſaliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt

INTERPRETATIO.

ditus fuit. At *modò ſufficit dicere: Ego perfectiſſima facio carmina. ultimum invadat ſcabies. pudet me poſt alios eſſe, & ingenuè fateri me ignorare quæ non didici.*

Sicut præco plebem congregat ad emendas merces, ita adulatores ad quæſtum vocat poeta prædiis locuples & pecuniâ ad fœnus data. Qui ſi lautum valet præbere convivium. *& ſe vadem præſtare pro egeno, eumque litibus obrutum expedire; mirum erit ſi opulentus diſtinguere queat amicum fidelem à fallaci.*

Tu ſive largitus ſis, ſeu largiri quidpiam velis alicui, ne hunc *gaudio exultantem admoveas ad* audiendum *carmen à te compoſitum.* Is *enim* tunc *exclamabit:* Optimè, *concinnè, egregiè. ad illud expalleſcet: atque ante amicos lacrymarum ſtillas* aliquot *oculis effundet: tripudiabit, ſaltabit. Non ſecùs ac conducti ad flendum in exequiis, dicunt*

ANNOTATIONES.

Pythiis ludis Apollini ſacris ob interfectum Pythonem ſerpentem. In iis fiebat certamen citharœdorum.

417. *Occupet extremum ſcabies.*] Metaph. à pueris ludentibus, qui ut ſe mutuò ad curſum ſtimulent, poſtremo ſcabiem imprecantur.

418 *Neſcire fateri.*) Sic multiplicatur importuna & funeſta ſoboles malorum poetarum.

4 9 *Ut præco ad merc. &c.*) Docet Horatius adhibendos eſſe ſcriptorum arbitros & cenſores, eoſque fideles & ſinceros.

420. *Aſſentatores jubet ad lucrum ire.*) Præmiis allicit ad laudanda ſua carmina. Vide Perſ. Sat. 1. Martial.

Non tu Pomponi, cœna diſerta tua eſt.

426. *Tu ſeu donaris, &c.*) Cave quibus & quando legas tua ſcripta, ut verum nanciſcaris de iis judicium.

427. *Plenum lætitiæ.*) Seu præmia ſperantem, ſeu paulò ante conſecutum.

429. *Palleſcet.*) Quaſi obſtupefactus mirandis ſcriptis.

430. *Stillabit ex oculis, &c.*) Præſimulatâ lætitiâ & admiratione.

431. *Qui conducti plorant.*) Præficæ olim mulieres, dictæ quaſi ancillis ejulantibus & lamentantibus præfectæ, in funeribus adhibebantur, luctum ciebant, vellebant crines, tundebant pectus, &c Nonius ex Lucil. *Mercede quæ condu*

Et faciunt propè plura dolentibus ex animo : ſic
Deriſor vero plus laudatore movetur.
   Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitiâ dignus. ſi carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quintilio ſi quid recitares, Corrige, ſodes,
Hoc aiebat & hoc. melius te poſſe negares
Bis terque expertum fruſtra ; delere jubebat,
Et malè tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quàm vertere, malles ;
Nullum ultrà verbum, aut operam inſumebat inanem,
Quin ſine rivali teque & tua ſolus amares.
Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomtis allinet atrum

INTERPRETATIO.

aguntque ferè plura quàm qui ex animo lugens : ita plus adulator afficitur, quàm ſincerus approbator.

Aiunt reges ſcyphis plurimis tentare & vino explorare eum. *quem probare ſtudent, utrum dignus ſit familiaritate* ſuâ. *Tu ſi facias verſus,* cave ne te de*cipiat animus verſutus* adulatoris.

Si quidpiam recitaviſſes Quintilio Varo, *dicebat : Age, hoc & illud emendat. Si poſtquam bis aut ter* rem *tentaſſes, reſponderes ; nequaquam te poſſe melius : jubebat expungere. & verſus incondites recudere.* Quod *ſi errata defendere malles quàm corrigere ; nullum amplius verbum, aut curam adhibebat fruſtrà, ne te & tua ſine æmulo ſolus approbares,*

Vir probus & ſagax verſus languidos redarguet, aſperos damnabit. incenditis

ANNOTATIONES.

Ita flent alieno in funere Præficæ multo & capillos ſcindunt & clamant magis.

433. *Deriſor.*] Fictus laudator.

434. *Reges dicuntur, &c.*] Inebriant hominem, ut explorent num ſit loquax, & an temulentus commiſſa ſecreta effutiat ac revelet.

Culullis.] Poculi genus eſt. Vide annot. lib. 1. Od. 31. v. 11.

437. *Sub vulpe latentes.*] Alludit ad fabulam vulpis & corvi.

438. *Quintilio.*] Cremonenſis ille poeta, ſolertiſſimus & acerrimus erat ſcriptorum judex. Vide lib. 1. Od. 18. & 24.

441. *Male tornatos incudi reddere versus.*] Metalla igne & incude mollita fingi torno conſtat : & teſtatur Strabo de Cibyræ ferro. Ergo perperam criminantur quod Horatius duas eaſque contrarias metaphoras *incudis* & *torni* hîc veluti conferciat.

444. *Teque & tua ſolus amares.*] Ea eſt poetaſtri ſtultitia. Cic. Tuſcul. 5. *Adhuc neminem cognovi poetam, qui ſibi non optimus videretur.*

445. *Vir bonus.*] Ab adulatione alienus, ceterùm ingenio & judicio ſagax.

Verſus reprehendet inertes.] Arte & virtute carentes. Vide lib. 2. Epiſt. 2. v. 110. & ſeq.

446. *Duros.*] Inconcinnos, non elaboratos, malè ſonantes, *crudos* Perſio. ſuprà cit. Epiſt.

nimis aſpera ſane
Levabit cultu.

Allinet atrum ſignum.] Græci ὀβελίζειν dicunt. Expungendi ſeu delendi,

Tranſverſo calamo ſignum; ambitioſa recidet
Ornamenta; parum claris lucem dare coget;
Arguet ambiguè dictum; mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus, nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducent

INTERPRETATIO.

nigram notam apponet transverſo calamo; luxuriantes ornatus amputabit; jubebit obſcura illuminare; ambiguè dicta reprehendet; mutanda deſignabit; ſe velut *Ariſtarchum præbebit; nec dicet: Quare ego amicum moleſtiâ afficiam pro re levi?* Atqui *res iſtæ levis*

ANNOTATIONES.

vel mutandi ſignum & nota erat, virgula quædam recta ὀβελὸς dicta, quod tanquam veru corrigenda transfigeret, verſibus & locis reprehenſione dignis apponebatur à critico.

447 *Ambitioſa recidet ornam.*] Quintil. l. 10. cap. 4. *Emendatio pars ſtudiorum longè utiliſſima. nec ſine cauſa creditum eſt, ſtilum non minus agere cùm delet. hujus operis eſt, Adjicere, Detrahere, Mutare. ſimplicius judicium, quæ replenda vel dejicienda ſunt. duplicis autem operæ eſt, premere tumentia, humilia extollere, luxuriantia aſtringere, inordinata digerere, ſoluta componere, exultantia coercere. Nam & damnanda quæ placuerant, & invenienda quæ fugerant.* &c. Hujus præcepti ſui Horatius ipſe videtur immemor fuiſſe, ſtylum juveniliter exultantem non caſtigans, nec ambitioſa & luxuriantia recidens, quando in Epod. 16. v. 28. plura coacervat, ubi unum & ſimplex erat afferendum. Certè mens dolore preſſa haud in multas aut acutas ſententias effunditur & ſpatiatur: nec tot minuta variaque concipit, nedum eleganter & copioſè eloquatur. In quo paſſim allucinatus eſt Seneca Tragicus, Lucanus etiam, &c. Vide Cicer. in Bruto, ubi Gorgiam redarguit.

448. *Parum claris lucem dare coget.*] Et memet huic documento fateor obnoxium. Auctor Reip. Literariæ 1684. meas ad Juvenalem annotatiunculas recenſens, *vir certè bonus & prudens* animadvertit paululum dormitaſſe me, nec ſatis expoſuiſſe mentem Satyrici, v. 49. Sat. 1. Leviori nimirum ſtylo locum eximium perſtrinxeram. Bene Scaliger lib. 6. cap. 7. *In Juvenale*, inquit, *ſunt quædam tam acutè dicta, ut vix uni aut alteri par ſit Horatius.* Ne crede omnino, Lector, Hypercritico. In hoc tamen auſculta, quod ita laudat iſtum locum:

Exul ab octavâ Marius bibit, & fruitur Diis
Iratis.

Quid enim argutius dici queat (pergit ille) quam nos fructum capere ex irâ Deorum, ut quod obeſt, juvet? Vide quæ jam de his annotavi lib. 1. Od. 31. v. 15. ad vocem, *impunè.*

450. *Fiet Ariſtarchus.*] Sagaciter, acriter, fideliter ſui amici errata notabit, & obelo transfodiet, ut ſolebat Ariſtarchus. Hic Grammaticus ætatis ſuæ princeps, idemque ſeverus operum cenſor, qui Poetas Græcos accuratiſſimè caſtigavit, atque in Homero verſus adulterinos pleroſque à legitimis diſcrevit. Proh dolor! proh fati & temporis injuria! Tanti viri tot voluminum nihil ſuperſtes habemus. Tempore Callimachi floruit, à Cicerone multis locis laudatur. Lib. 3. Epiſt. 11. *Ariſtarchus Homeri verſum eſſe negabat quem non probabat.* Ad Attic. lib. 11. Epiſt. 1. *orationes quarum tu Ariſtarchus es.* &c. Ejus etiam meminit Plutarchus in vitâ Homeri.

Nec dicet, cur, &c.] Hæc enim adulatoris eſt improba oratio & conſuetudo.

In

In mala deriſum ſemel exceptumque ſiniſtrè.
Ut mala quem ſcabies, aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana;
Veſanum tetigiſſe timent fugiuntque poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve; licet, Succurrite, longum
Clamet, io cives; non ſit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem;
Qui ſcis, an prudens huc ſe dejecerit, atque
Servari nolit? dicam, Siculique poetæ
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi

INTERPRETATIO.

in vera mala impellet hominem *deluſum ſemel & malignè approbatum.*

Qui ſanâ mente ſunt, ut quem exitioſa ſcabies vexat, vel furor à diis immiſſus, & Diana infeſta; ſic poetam inſanum contingere formidant, atque averſantur: pueri verò & imprudentes conſectantur. Is dum verſus excelſos meditatur, & aberrat, ſi quaſi auceps ad merulas captandas *attentus, in puteum aut foveam ruat, nemo reperietur qui extrahere ſtudeat. quamvis diu vociferetur: Heus cives, auxilium date.* Quod *ſi aliquis velit ſubvenire, & funem prætendere, dicam: unde noſti nunquid ille ſponte ſe præcipitaverit, & recuſet ſervari?* moxque *commemorabo mortem Siculi poetæ. Empedocles geſtiens exiſtimari Deus immortalis, fri-*

ANNOTATIONES.

452. *In mala ſeria.*] Quod pejus malum, quàm ſe & ſua ſolum amare, cæteris irridentibus juſtè quidem, atque in perpetuo errore verſari?

453. *Ut mala quem ſcabies, &c.*] Mali poetæ Horatius exhibet infortunatam conditionem, ut ab eâ deterreat.

Morbus regius.] Eo croceus fit hominis vultus, ſuffuſo felle. Arquatus, Ictericius. apud Lucret. lib. 4 Cornel. Celſ. lib. 3. c. 4. Plin. &c. *Regius* dicitur quod eo affecti ſanentur, ſi regiis delicus impensè oblectentur.

454. *Fanaticus error.*] Furiis vexati *μανικοὶ*, fanatici appellantur; vel quod in fanis ſtipem corradant, vel quod in ſacris locis furant & vexentur maximè, obverſantibus animo inanibus phantaſmatis. Talis fuit Oreſtes ob interfectam matrem Clytemneſtram furiis agitatus.

Iracunda Diana.] Hæc lymphaticos efficere credita. Sic Ajax furioſus extitit apud Sophoclem. Pan etiam infeſtus habebatur. Unde panici terrores dicti.

457. *Hic dum ſubl. &c.*] Veſanus ille poetaſter.

Sublimes.] Opinione quidem propriâ. & vanâ æſtimatione. Alii leg. *ſublimis*, pari ſenſu.

Errat.] Animo ſimul & corpore: adulatoribus nimiùm credulus.

458. *Decidit in foveam, &c.*] Alludit ad id quod refertur Thales Mileſius ſidera ſpectans in puteum decidiſſe. Laertius in ejus vita. Plato in Theæto, &c.

460. *Clamet. io cives, &c.*] Vide lib. 1. Epiſt. 17. ſub finem.

463. *Siculi poetæ.*] Empedoclis Agrigentini, Philoſophi & poetæ: qui de rerum naturâ carmen ſcripſit, ut apud Latinos Lucretius. Hic illum celebrat lib. 1. floruit ante Chriſtum annis fere quingentis. Cic. 1. de Orat. n. 217. *Empedocles Phyſicus egregium poema fecit.* De eo jam lib. 1. Epiſt. 12.

Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
Inſiluit. Sit jus, liceatque perire poetis.
Invitum qui ſervat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit; nec ſi retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famoſæ mortis amorem.
Nec ſatis apparet, cur verſus factitet: utrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Moverit inceſtus. certè furit, ac velut urſus,
Objectos caveæ valuit ſi frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo,
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

INTERPRETATIO.

gidè ſe dejecit in Ætnam ardentem. Sit fas & licentia poetis interire. qui invitum ſervat, peccat æque ac interficiens. Neque ſemel id fecit; ſique educatur inde, haud proinde fiet homo deinceps, nec famoſæ mortis cupiditatem abjiciet. Certè non liquet quamobrem verſibus faciendis incumbat: utrum minxerit in patris cineres, an triſte bidental ſceleratus violaverit. Profectò furioſus eſt: & tanquam urſus quando oppoſita cauſa clauſtra perrumpere valuit; imperitum atque eruditum in fugam vertit recitator importunus: at quem apprehenderit occupat ac interimit, velut ſanguiſuga non dimittens cutim niſi ſanguine repleta.

ANNOTATIONES.

465. *Ætnam.*] Siciliæ montem flammas & lapides eructantem.

466. *Inſiluit.*] Vel, ut famam divinitatis captaret; vel præ dolore, quod Ætnæi incendii cauſas aſſequi non valeret. Porro rejectis ab Ætnæo lacu & camino, unà cum cetera materiâ, crepidis ejus æreis, detectam fraudem, aliqui fabulantur.

469. *Nec jam fiet homo.*] Haud deſinet velle immortalis exiſtimari; quicquid humani eſt, alienum à ſe & indignum ſe putans, præ ſtultitiâ & ſuperbiâ. Alii interpretantur: non magis erit rationis compos; inſaniet ſemper.

470. *Cur verſus factitet.*] Ob quod ſcelus aut flagitium Diis inviſus hanc luat pœnam, ut malos verſus faciendo ſeſe maceret.

471. *Utrum minxerit patrios cineres.*] Duplex noxa, & ſepulcri ſanctitatem & paternam pietatem violare. Vide Perſ. Sat. 1. ubi.

. . . *pueri, ſacer eſt locus: extrà Meiite.*

462. *Bidental moverit inceſtus.*] Locus fulmine ictus diis ſacer habebatur; bidentes arâ ibi erectâ immolabantur. ſepimentis incluſum calcare nefas erat homini præſertim conſcelerato. Perſ. Sat. 2. Gell. l. 16. c. 26. &c.

Inceſtus.] Flagitio quodam infando pollutus.

473. *Clathros.*] Græcis κλεῖθρα, ſepimenta, cancellos.

474. *Recitator acerbus.*] Ligurinus ejuſmodi fuit, apud Martialem non uno loco.

476. *Hirudo.*] Quæ corpori tandiu adhæret donec ſanguine ſaturata excidat.

FINIS.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,

Quæ reperiuntur tum in Carminibus Horatii, tum in Annotationibus noſtris.

A.

*A*BROTONUM *planta ſalubris*, pag. 840.
Accius, vel Actius, vel Attius poeta, pag. 606. item p. 834. *ejus opera & verſus aliquot*, ibid. 607.
acerna menſa laudabantur poſt citreas. pag. 714.
acipenſer piſcis exquiſitus. p. 627.
Acroceraunii ſcopuli. p. 18.
Achæmenes rex Perſarum. p. 296. 244. 473.
Achilles. pag. 26. 36. 66. 163. 386. 473.
Actiaca victoria. lib. 1. Od. 37. item Epod. 1. & 9.
ador. pag. 701.
Adriacus ſinus. pag. 17. 67. 126. 191. 207. &c.
advenæ volucres. pag. 433.
adulator poeta fugiendus maximè pag. 910. &c.
adultera dotem amittebat. pag. 529.
adulteri deprehenſi, caſi & vulnerati. pag. 521. &c.
Æacus. p. 200. 319 397.
ædificandi libidine laborabat Horatius, pag 668.
ædium olim fumarium erat in tecti medio pag 666.
Ægæum mare. p. 214. & 358.
ægis Palladis clypeus. p. 63. & ſeq.
Æmilius Paulus. p. 33.
Æolia fides, id eſt, Alcæus & Sappho, lib. 2 Od. 13. lib. 3. Od. 30.
Æolus l. 1. Od. 3.
Æſchylus. Art. Poet. v. 279.
Æſopus hiſtrio arte clarus. pag. 837.
Æſopi hiſtrionis luxuries. p. 660.
ætatis cujuſque mores & proprietates. Art. Poet. p. 887.
Æthiopia. p. 276.
Ætna mons. p. 490. & 914.
Ætolia, Ætola plaga, id eſt, retia. pag. 813.
Afra avis, ſeu gallina. p. 435.
Afra cochlea. 678.
Afranius poeta. p. 854.
Africa & Ægyptus duo horrea Populi Romani. p. 647.
alec. p. 679. & 714.
Agamemnon. p. 401. & 654. &c.
Agave furioſa diſcerpit Pentheum filium. p. 668.
Agrippa Auguſti gener. pag. 26. 654. 754.
Agyieus Apollo. p. 389.
Ajax Oileus. p 466.
Ajax Telamonius. p. 64. 163. 654. & ſeq.
Alba urbs Latii. p. 760.
Albanum vinum. p. 405.
Albius Tibullus poeta. p. 115. & 746.
Albunea nympha & Sybilla: ejuſque fons & nemus. p. 30
Alcæus poeta. p. 122. 123. item 201. & 399.
Alcinoi luxuria. p. 378
alea legibus vetita. p. 338. item pag. 811.
Alexander Magnus poetas fovebat. Idem vetuit ne pingeret ſe quiſquam niſi Apelles. 852. & ſeq.
Alfenus ex ſutore Juriſconſultus. pag. 542.
Aliphana vaſa. p. 717.
Allium, de quo multa. p. 438.
Allobroges. p. 480.
Alpes. p. 377. & 416.
Alpinus poeta inſulſus. p. 604.

alvum ſolvunt conchylia. p. 674.
amantium inſignia. p. 662. *ſollicitudines.* p. 663. & ſeq.
ambubaiæ. p. 516.
amor fatuus Xerxis erga platanum arborem, & Caligulæ in equum. p. 657.
Amphion Thebarum conditor. p. 294. & Art. Poet. v. 394.
Amphion & Zethus fratres. p. 812.
Anacreon poeta. p. 73. 400. 476.
ancilia. p. 268
animus hominis divina particula auræ. p. 632.
Anio flu. p. 31.
Annibal. p. 194. 380. 396. 481.
annulo quâ manu. & quo digito, geſtarentur. p. 704.
anſeris albi jecur in deliciis. p. 271.
Antenor. p. 736.
anteſtandi mos & ratio. p 598.
Anticyra inſula ellebori feraciſſima. p. 646. item in Art. Poet.
Antiochus Magnus Aſſyriæ Rex. pag. 279.
Antium urbs Latii Fortunæ ſacra. p. 130.
Antonii & Cleopatræ fuga. pag. 461. & ſeq.
Antonius Muſa Auguſti medicus. pag. 791.
anus quadam teſtamento ulciſcitur captatorem. p 690.
Anxur urbs, ſeu Tarracina. p. 559.
apella dicti Judæi. p. 568.
Apelles pictor inſignis. p. 853.
apium. 137. 179. 405.
apotheca. p 683.
Appia via. p. 442. 557. 754.
Aprilis Veneri ſacer, unde dictus. pag. 406.
Apulia. 259. 439. 566.
aquæ potores an boni poetæ ſint? 818. & ſeq.
aquæ variæ variis morbis medentes. p. 791 & ſeq.
aquis iſtis utendi ratio. ibid.
aquila. p. 379. 533.
Aquilicia ſacra ad eliciendam pluviam. p. 842.
Aquilo. p. 98. 695.
Arabum gaza celebris. 113. 297.
aratrum urbi imprimere, id eſt, eam delere. p. 69.
arbiter bibendi, ſeu convivii rex. p. 179.
Arbuſcula celebris mima, à paucis malebat viris ſapientibus, quàm à plebe universâ approbari. p. 610.
Arcadia. p 410.
archaici lecti. p. 748.
Archilochus poeta. p. 454.
Arcturus, ſidus. 242.
Argonautæ. 438.
Argos urbs 30.
arioli, ſortilegi, &c. in circo & foro Rom. p. 578. & ſeq.
Ariſtarchus. 91.
Ariſtippus Philoſophus pecuniam abjicit. 648.
Ariſtophanes poeta 544.
Ariſtophanem legebat aſſiduè S. Joan. Chryſoſtomus, ut Plautum S. Hieronymus. ibid.
arma cuique propria dantur à naturâ; homini ratio eſt telum potens. 618.
Armenia. 185.
Aſia valde fertilis. 583. 743.
as in duodecim partes diviſus. pag. 901.
Aſſyria nardus. 192.
Atabulus ventus idem qui Japix. p. 566.
Athenæ. 704.
Athenienſes virgines deferebant ſacra Junonis, Palladis, Cereris. pag. 531. 714.
Atrides, ſive Agamemnon. 164.
Atta poeta. 837.
attagen Ionicus, perdix Aſiana. pag. 436.
Attalus rex. p. 4. 225.
Attica virgo ſacra portans inceſſu gravi & lento. 531. 714.
Attius poeta vide, *Accius.*
avaritiæ inſectatio. lib. 1. Sat. 1.
avarus lethargo oppreſſus medici aſtutiâ curatur. p. 651.
auctoris & libri optimi bona ſors. p. 903.
Augurum dignitas. 320.
Auguſti encomia. Lib. 1. Od. 12. lib. 3. Od. 4. 5. 14. lib. 4. Od. 5. 14. 15. Epiſt. 1 l. 2.
Auguſtus divis annumeratus. 267. *pater patriæ dici amabat.* lib. 1. Od. 2. *bibliothecam & ædem Apollini conſecravit.* p. 744. *nolebat laudari niſi à ſummis auctoribus.* p. 852. *annulum ſuum Mæcenati concedebat.* 427.

auguria & auſpicia, dextra & læva. p. 345. & ſeq.
auguria captandi ratio & modus. ibid.
aulæa ad ſcenam. 848.
aulæa ad cameram triclinii. 719.
aurem in ore habet equus. 792.
auſpicia contemnens pœnas dedit. pag. 276.
Auſter ventus obſonia corrumpit. 627. 714.
Auſter morbos creat. 207.
Autumnus item lethifer. ibid. & 693.

B.

BAbylonii numeri. p. 46.
Bacchus poetis præſidet. p. 229.
Baiæ 227.
Baianæ aquæ variis medentur morbis. 691. 792.
Balatrones. 517.
barba ſapiens, ſeu index ſapientiæ. p. 64..
Barbaria, pro Phrygiâ pag. 164. 460. 461.
barrus quare elephas dicatur? 470.
Baſſareus Bacchus unde dictus? 77.
batillum quid? 560.
Bellerophon 105. 301.
bellorum imago exhibita in ſcenâ. p. 848. &c
Beneventum. 565.
Berecynthia. 78.
bibiones totâ nocte certatim potantes quod præmium ferebant? 819.
bibliotheca in Palatino monte extructa ab Auguſto. 744.
bidental. p 914.
Bionei ſermones, id eſt, ſatyrici & mordaces. 860.
Bithynia. 131. 755.
Bœotia aer craſſus. populi hebetes. p. 853.
Boſphorus. 199.
Briſeis. 163.
Britanni. 419.
bruma. 695.
Brunduſium. 569.
buccas inflare, id eſt, iraſci. 507.
Bupalus pictor Hipponactis poetæ hoſtis, 454 & ſeq.
Byſantium. 679.
Byſantina orca. 678.

C.

CAduceus Mercurrii. 44.
Cæcilius poeta. 834.
Cæcuba vina. 84.
cœna pontificum. 209.
Cærite cera dignus: quid? 758.
Cæſar Jul. hortos plebi legavit 593.
Calabria. 118.
calcei Senatorii & Patricii. 573.
Calenum vinum. 84.
caliendrum. 591.
Callimachus poeta 863.
Calliope. 258.
calo, ſervus lignator. 577.
Calvus poeta. 602.
camelopardalis. 195.
camera triclinii aulæis obtendebatur 719.
Camillus. 54.
caminus malè uſurpatur pro fumario, 566.
Campanus morbus. 564.
campus Martius. 35
Canephora virgo Cereris ſacra portans, Vide, *Attica virgo.* .
Canicula ſidus. 73 302.
Cantabri. 191.
cantare rogati cantores abnuunt. pag. 530.
cantharus. 83. 750.
Canuſium urbs. 567.
capite minui, quid ſignificet? 271.
Capito Fonteius ad unguem factus homo. 560.
Capitolium. 373.
Cappadocia. 755.
Capricornus, ſidus grave & noxium, 222.
caprina de lana certare, proverb. p. 810.
Capua Romæ æmula. 480 562.
caput velabant qui ſe præcipites dabant. 642.
carceres unde dicti. p. 515.
cardiacus. 641. 652.
carminis exordium haud longiùs repetendum. 885.
Carthago Romæ æmula. 271.
Caſcellius Aulus. p. 905.
Caſſius Parmenſis poeta. 608. 746. *ejus verſus aliquot.* Ibid.
Caſſius Severus orator maledicus. pag. 453.

Caſtor & Pollux. 15. 51.
Catius Philoſophus Epicureus. 670.
Cato Cenſorius. 212. 521. 864.
Cato Uticenſis. 52. 151. 326.
Catullus poeta 607.
Caucaſus mons. 89. 427.
caudam trahere, quid? 643.
Cenſorum dignitas & poteſtas. p. 572.
cenſus equeſtris. 443. 729.
Centauri. 76. 473.
Cerberus. 202.
Cereris ſacra ſilentio inſignia. 248.
Cereris ſacra portans virgo. Vide, Attica virgo.
ceritus. vel cerritus, id eſt, furore percitus à Cerere. 665.
cetaria. 686.
Cethegi. 864.
Cherilus poeta. 852.
Charon 161. 228.
charta inventio & uſus. 555.
Charybdis. 104.
Chimæra. 105.
chiragra. 705 727.
Chium vinum. 320.
Chium maris expers. 714.
Chorus in Tragœdiis. 890.
ciboria. 178.
cibus ſimplex ſanitati utilis. 631.
Cibyra urbs. 755.
ciconias quis primus in cibum pararit? 628.
cicuta. 438
cinifiones. 526.
Circæa mœnia, id eſt. Tuſculum. p. 429.
Circæum oppidum & promontorium, p. 675.
Circe famoſa venefica. 489. 737. 738.
cithara & lyra differunt. 42.
claſſicum unde dicatur? 431.
claſſis Antonii & Cleopatræ, item claſſis Auguſti. 276.
clavus latus &c. 560.
Cleopatra mori volens. 141. & ſeq.
Cnidus urbs. 115.
coactor, quis? 576.
Coæ veſtes pellucidæ. 413. 527.
Cocceius Juriſc. 559.
Cocytus. 207.
cœna dubia, quid? 632.
cœna luxurioſa magis quàm lauta. lib. 2. Sat 8.
cœnabant olim veſperi, reliquâ die ferè jejuni manebant. 581.
ad cœnam invitati, uncti adibant. 706.
Colchis. 199.
collyrium. 559.
Colophon urbs. 776.
colophonem imponere, unde dicatur? ibid.
comœdia vetus. 544. 897.
comœdiæ difficultas. 846. &c.
Con.ani populi. 262.
concha. 674.
conchylia. 631. 674.
concordia diſcors. 782.
conopeum quid propriè? 462.
convivæ demebant ſoleas, ne lectos fœdarent. 720.
convivii rex. 22. 179.
conviviorum olim leges & ritus. 180.
Coranus Naſicam captatorem eludit. 687.
Corinthus urbs. 19.
Corinthum adire non cuivis contingit. 806.
Cornua Baccho, cur? 233.
corona è floribus in conviviis. 143.
Corvinus Meſſala nobilis orator. 603.
Corybantes. 68.
Cos inſula: Coum vinum. 674.
coſtus Achemenius, id eſt, Syrium unguentum. 244.
Coſyttia ſacra. 492.
Crantor Philoſophus. 735.
Craſſus profligatus. 267.
Cratinus poeta. 544. 818.
Creta hecatompolis. 348. 464.
critici fidelis officium. 910.
Crœſi regia. 776.
cruſtula. 508. 677.
cubital. 662.
cuculus, probroſa vox. 584.
Cumæ. 792.
cuminum pallorem inducit. 820.
cuppâ potare magiſtrâ, quid? 635.
Curius Dentatus. 53.
currus triumphalis quæ forma? 463.
curulis ſella. 757. & ſeq.
cyathus, quid? 579.
Cyclades inſulæ. 62. 352.
cyclus & cyclicus. 884.
Cyclopia ſcenicum drama. 564. & ſeq.
Cyclopes. 21.
Cyclops, Polyphemus. 564.
cycni an cantri? 374.
cycni Phœbo ſacri, pro bonis poetis uſurpantur. 236.
Cynicus. 804.
Cypreſſus. malsa de eâ. 39. 208.
Cyprus inſula. 4. 15.

Cyrus rex. 157. 355.

D.

DAci populi. 131.
Dædalus. 19.
Damaſippus patricius : exinde negotiator : demum Philoſophus Stoicus, lib, 2. Sat. 3.
Damocles. 241.
Danaus & Danaides. 207.
Danubius ſeu Iſter fluv. 429.
dapes Sicu'æ, id eſt, lautæ. 241.
Daunia. 90. 153.
debitor malæ fidei quos artibus creditorem eludit. 644. & ſeq.
decies centena, quæ ſumma? 532.
decorum in ſcribendo ubique ſervandum. 880. &c.
delirare, unde dicta vox. 736.
Delos. 87.
Delphi. Delphicum aurum. 29.
Democritus. 781.
deorum ſalſer.m vanitas. 586. & ſeq.
deſignator, maitre des ceremonies. 760.
Deucalion, Pyrra, diluvium. 9.
dextra & læva auguria 345. & ſeq.
per dextram cur juretur? 767.
Dii mortalia & inferiora hæc an curent? 127. & ſeq. item 560.
Dii patrii. 174.
diludia. 823.
dimidium facti qui cœpit habet. pag. 739.
Diogenes Cynicus. 804.
Diomedes urbes condidit in Italia. 567.
diota, vas. 39.
diſcors concordia. 782.
diſcumbendi ad menſam vetus mos & ratio. 103. 531 676.
diſcus, ludus. 39. 622.
divinatio per ſortes. 594.
divitiæ quietem animi auferunt. 243. & ſeq.
domorum olim fumarium ubi poſitum? 566.
dormientem ſimulans hiſtrio verè obdormivit ebrius. 643. & ſeq.
Dorſennus poeta comicus. 846.
dotem amittebat adultera. 529.
draco unde dictus? 533.
dramata populo tumultuante interrupta. 847. & ſeq.
Dramatici carminis virtus & excellentia. 850.
Dramaticis neceſſaria documenta. 886. 888. 890. &c.
Dramaticorum poetarum calamitates. lib. 2. Epiſt. 1.
dulcia in bilem vertuntur. 631.

E.

EBrietatis laudes. 750.
ebrius duplicia videt omnia. 615.
eburnea urbium ſimulacra. 849.
echinus, heriſſon. 446. 675.
echinus vaſis genus. 579.
editio libri nunquam properanda. pag. 906.
Edoni pop. 180.
Effigies ceræ & lanæ in veneficiis. 589.
Egnatia urbs, ubi miraculum thuris ſine igne ardentis. 568.
Eleuſinæ ſacra Cereris. 248.
elleborum inſaniæ medetur. 646.
Empedocles. 782. 913.
Ennius. 396. 607. 833.
Epheſus urbs. 29.
Epicharmus poeta. 834.
Epicuri mens & ſententia alia quàm Epicureorum. 670. 747.
Epidaurius ſerpens. 533.
epiſtola tempore & loco reddenda. pag. 784. & ſeq.
epodos quid? 425.
equeſtris cenſus & dignitas. 443. 729.
equi ungula maximè ſpectanda. 525.
equo data ſtultè munera. 657.
equo frænato auris eſt in ore. 792.
Equotutium urbs. 567.
eruca herba. 718.
ervum legumen. 702.
Erycina venus. 12.
Eſquiliæ. 412.
Etruſci libros ſacros cognoſcebant, & ex iis pleraque ſunt mutuati. 233. 568.
Evander. 538.
Evius Bacchus. 77.
Eumenides. 203.
Eupolis poeta comicus. 544.
Europa. 347.
Eurus. 111. 380. &c.
Euterpe. 7.
exterior comes. 683.

F.

FAba Pythagoræ cognata. 698.
faba, cicer, lupini, legumina ſpargebantur in donariis. 654.
Fabricius. 53. *pons Fabricius.* 642.
fabula, ſeu carmen Epicum. 736.
facetum quid propriè? 605.
Falernum. 85.
fanatici unde dicti? 913.
fames optimum cibi condimentum. 612.
faſces. 52. 577. 757.
faſciola. 662.
favere linguis, quid. 239.
Faunus. 71. 223. 323.
fœminarum luxus in margaritis, pag. 458.
feriarum genera quatuor. 766.
Feronia dea. 559.
Feſcennini verſus. 843.
ficus. 635.
Fidenæ urbs. 777.
filiis familias haud licebat pecuniam credere. 518.
fecialia, quid? 662.
fœneratores Calendis ponebant ad fœnus, Idibus debita colligebant. pag. 437.
fœnus & fœnerator ſunt quid odioſum. 430. 518.
Fonteius vir ad unguem factus. pag. 559.
fori incommoda. 431.
Formiæ urbs. 314.
formica. 508.
Fortuna ab omnibus colitur. pag. 130.
Fortunam is provocare poteſt qui neceſſaria tantum petit. lib. 2. Sat. 2. ad finem.
fortunatæ inſulæ. 484.
frugalitas priſcorum Romanorum. l. 2. Od. 15.
frugalitatis emolumenta. libro 2. Satira 2.
fuga Cleopatræ, & Antonii, pag. 460. & ſeq.
fucus mulierum è creta & ſtercore crocodili. 470.
fumarium olim in medio erat adium. 566.
Fundanius poeta. 605.
Fundi urbs 560.
fungi optimi, qui? 672.
furcifer. 705.
Furius Bibaculus poeta. 685.

G.

GAbii, urbs. 792.
Gades. 156.
Galeſus fluv. 171.
galli cantus. 506.
Ganymedes. 375.
Garganus mons. 185.
gauſape. 724.
Geloni pop. 187. 237.
Genauni pop. 416.
Genius quo ſacrificio placabatur. pag. 316. 845.
genua in homine religioſa. 783.
Geryon gigas. 206.
Getæ pop. 334. 423.
Getuli pop. 236 323.
gigantes ſeu Titanes. 195 212.
gigantes inſulis oppreſſi. 262.
gladiatores quibus conditionibus ſe venderent. 718.
Gnatia urbs. Vide *Egnatia.*
Gracchus orator inſignis. 862.
gradus in Amphitheatro diſtincti. pag. 443.
græcari, quid? 622.
Græci duces ad expeditionem Troianam profecti recenſentur. 657.
grues advenæ. 433.
Gyas vel Gyges, gigas centimanus. 220. 265.

H.

HÆres. Vide. *heres.*
Harpyiæ 626.
Hebrus fluv. 99. 340. 742.
Hecate. 589.
Hector. 164. 401. 488. 583.
hederâ coronati poetæ victores. pag. 6. 744.
Helena à Paride rapta. 62. & ſeq.
helleborum, vide, *elleborum.*
herba Achillea. 488.
heres ſecundus, quid? 687.
Hercules. 19. 439.
Hermogenes Tigellius cantor. pag. 542. 550.
Herodis palmeta. 868.
Heſperia. 811.
hilla, quid? 678.

Hippolytus

Hippolytus. Theſeus. Phædra. 393.
Hipponax poeta. 454, & ſeq.
Hirundo veris nuntia. 761.
Hiſtrio dormientem ſimulans vere ſopitus eſt. 643.
Homerus. 26. 399. 606.
honores immerito defert plerumque populus. 571.
Horatii villa, à Mœcenate data. 226. 302. 312. 429. Ejus deſcriptio. 28. 796. & ſeq.
Horatii vitia, iracundia. &c. 669.
Horatius ſuæ libertatis amantior. 760. & ſeq.
Hybrida. lege Ibrida. 582.
Hydaſpes fabuloſus. 89. 714.
Hydropiſis. 156.
Hymettia mella. 623.
Hymettia trabes. 224.
hyperborei campi. 236.
Hypſæa cæcior. 526.

I.

JAcula ſeu tela novi generis à Mario inventa. 614.
Iambici maledicendo apti. 70. 895.
Jani templum ter clauſum ab Auguſto. 421. cur in pace clauderetur, apertum in bello? Ibid.
Janus Matutinus dictus cur? 694.
Janus medius quid? 640.
Japyx ventus. 16. Vide Atabulus.
Jaſon. 439.
Ibrida. 582.
Icarus. Icarium mare. 5. 236. 283.
Idus unde dicantur? 406.
jecur anſerinum in deliciis. 721.
ignem gladio fodere, quid ſit? 664.
ignis ſummæ poteſtatis ſymbolum. 560.
Ilerda urbs 825.
Ilias Homerica. 736.
Iliona Tragœdia. 643.
imagines ceræ & laneæ in veneficiis, 444. 589.
imitatores ſtultè, vitia non virtutes æmulantur. Lib. 1 Epiſt. 19.
imperat aut ſervit collecta pecunia cuique. 775.
in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte. 875.
Indi. 55.
infantes recens nati vel exponebantur: vel ſublati è terrâ alebantur. 686.
inferiæ. 152.
Ino flebilis 882.
inops inter magnas opes eſt avarus 312.
inſanorum gaudia ſunt jucundiſſima. 865.
inſitionem docuere aves & natura. 432.
inſomnia matutina ſunt veriora. 604.
inſula fortunata. 484.
intonſus cur Apollo? 86. 477.
intra naturæ fines vivere. 510.
inula, rapa, &c. ſtomacho proſunt. 621.
Io vaga. 882.
Iones molles. motus Ionici. 277.
Jovis die jejunabant olim. 666.
Iphigenia. 656.
iracundus Horatius. 669.
iratus Graiis quantum nocuit Achilles. 858.
Iſter ſive Danubius fluv. 419.
Iſthmii ludi, & in his victores. 372.
Ithaca inſula Ulyſſis patria. 683.
Judæi proſelytum unum facere ſatagebant. 556.
Judæi Romæ odioſi. Ibid. & 568.
Jugurtha. 152.
Juno; quid apud Phyſicos. 256.
jurare in verba magiſtri. 725.
Juvenalis locus elucidatus. 120.

L.

LAberius poeta. 600. Ejus verſus. Ibid. Ejus in Ciceronem ſales, atque Ciceronis in ipſum. Ibid.
Lacedemon patientia inſignis. 30.
lachanum, olus. 579.
lactuca olim in fine convivii, poſtea initio appoſita. 678.
lagenas vini olim obſignabant adversùs ſervorum fraudem. 865.
lagois, avis exquiſita. 624.
lama, quid? 785.
lamia. 902.
de lanâ caprinâ certare. 810.
lapathum: Ejus herbæ virtutes. 436.
lapidoſus panis Canuſii. 567.
Lapitha, pop. 76. 175.
Laribus cur ſacrificaretur. 330. 652.
Lariſſa. Lariſſæus Apollo. 30.
laſanum, quid? 578.
Latinæ feriæ. 760.
latro unde dictus? 540.
latus clavus. 560.
Laverna furum Dea 800.

Laurentinus ager. 676.
Lebedus urbs. 777.
lectica domeſtica. ceu conclave quoddam pro matronis. 526.
legio quot milites continebat? 570.
legumina cibus. 654.
lemures. 870.
leones, 90. 95.
Leonis ſignum. 354. 773.
Leſbium vinum. 73.
lethargicus avarus medicì aſtutiâ ſanatus. 650.
lethargus morbus. 641.
lex theatralis Roſcii, 730.
lex 12. *tab.* 829.
libertatis ſua tenax Horatius. 769.
Libitina funerum Dea, 360.
Libra ſidus. 221.
librum adero ne propera. 906.
Liburna naves. 142. 426.
Liburni pirata, Ibid.
lippis & tonſoribus nota res, unde dicatur? 582.
Livius Andronicus, poeta vetuſtiſſimus. 835.
loligo piſcis, livoris ſymbolum. 552.
Lollius. 402. 735. 809.
Lucania. 428. *apris fecunda.* 659. 714.
Lucilius poeta. Lib. 1. Sat. 4. & 19.
Lucrinus lacus. 210. 435. 674.
Lucullus, 756.
ludendi modus Theodorici Gothorum regis. 811.
ludere & jocari non dubitarunt graves etiam viri. 619. 661.
ludi Olympici. Iſthmici, Pythii, Nemei. 2.
luna, ſidus mirabile. 782.
luna cœlo detracta per magos. 448.
luna creſcens implet conchylia. 674.
lupinus legumen. pro auro & nummis in comœdia. 762.
Lupus Rutilius à Lucilio proſciſſus. 619.
lupus marinus piſcis exquiſitus. 625.
luſcinias apponebant luxurioſi. 661.
luſtrum. 166. 502.
luxurioſus juvenis oratione Xenocratis mutatus. 662.
luxus Romanorum in conviviis. comedendo luſcinias, ſorbendo margaritas. 660.
luxus adificandis in mari domibus. lib. 2. Od. 15 & 18. lib. 3. Od. 1. & 24.
luxus feminarum in margaritis. 458.
Lycambe ad ſuſpendium adactus verſibus Archilochi poeta. 454.
Lycurgus vites aboleri juſſit. 231.
Lydi voluptarii. 424.
lympha, lymphati, ſeu lymphatici. 568.
lymphis iratis extructa urbs. quid ſignificet? Ibid.
Lyncei oculi, unde dicantur? 526.
lynx. 204
lyra differt à cythara. 42. 124.
Lyrici poeta Graci novem. Latinus unicus. 7.
Lyſippus inſignis ſtatuarius. 855.

M.

MÆcenas. Vide *Mœcenas.*
Manius helluo & ſcurra. 518. 532.
Mævius poeta ineptus. 465.
Magorum diſciplina. 487. & ſeq. 586, & ſeq.
maledicentia poetarum lege repreſſa. 843. 898.
malobathrum Syrium. 575.
Malthinus. 519.
malva in cibum. 520. 436.
Mamurrarum urbs. 501.
Manes, quid? 412.
Mania Larium mater. 652.
Manlius. 324.
manni. equi. 344. 442.
mappa differt à mantili. 680.
Marcellus. 54
mare mediterraneum. 351.
margarita aceto diluta. 660.
margaritarum pretium in rotunditate. 458.
Marius. 665.
marmore parietes quis incruſtavit primus? 561.
Marſi pop. veneficiorum periti. 450. *milites fortiſſimi.* 268. 480.
Marſya ſtatua in foro Romano. 580.
Martius campus. 35.
Maſſicum vinum. 5.
Matinus mons. 107. 369.
matronarum habitus qualis? 523. 526.
Mauri. 12.
mazenomos lancis genus. 721.
Medea Jaſonem edocens: & poſt eumdem irata perdens. 438. 449.
medendi ratio interdum varianda. 791.
Medi imperium Perſis reliquere; Perſa verò Parthis. 14.

mediaſtinus ſervus. quid? 788.
medici cujuſdam aſtutia in curando lethargico. 651.
mediocribus eſſe poetis non licet. 905.
mediocritas aurea & laudatiſſima. 189. 214. & ſeq.
melimela. 716.
melle temperabant auſterum vinum. 623.
Melpomene. 94.
membrana. quid? 638.
Memnon. 604.
Memphis. 343.
Menander poeta. 639.
Menelaus. 655.
Mercuriales viri. ideſt docti. 227.
Mercurius. ejuſque inventa. 96.
meretrix eſt quaſi vorago. 523.
meretricis fictus dolor. 808.
Meſſala nobilis orator. 574. 603.
Metelli Romæ illuſtres. 619.
metuens numquam eſt liber. 801.
Mevius malus poeta. 465.
Midas. 785.
Mileſia chlamys. 805.
Miletum urbs. Ibid.
Mimnermus poeta. 758.
mimus unde dictus? 516.
mimus id eſt fabula. 600.
Minerva craſſa & pinguis, quid? 621.
Minervâ invitâ nihil ſuſcipiendum 906.
Minos rex. 508.
Minturnæ urbs. 549.
minui capite, quid ſit? 271.
mitulus piſciculus. 674.
Mitylene urbs. 28.
modi muſici tres præcipui, Dorius, Phrygius. Lydius. 460.
Mæcenas. 1. 84. 353. 425.
moloſſus. 454. 702.
morbus locum mutat interdum. 641.
mors parcit nemini. 22. 161. 240. 246.
mors ultima linea rerum eſt. 802.
Mucius vel Mutius juriſprudentiâ clarus. 754.
mullus piſcis exquiſitus. 626.
mulſum. quid? 673.
munera ſtultè data equo, & arbori. 657.
murana piſcis. 717.
murex piſcis. 218. 674.
muria, quid? 678.
Antonius Muſa, Auguſti medicus. 791.
mutant cælum non animum qui trans mare currunt. 779.
Mycenæ urbs opulenta. 30.
Myrtorum mare. 5.
myrtus in coronis. 143. & ſeq.
mytilus piſcis. Vide *mitulus.*

N.

NÆnia. 154.
nævi in re amata placent amantibus. 534.
Nævius poeta. 833.
Naiades. 341.
nardus. 192.
Naſica captator eluſus. 687.
naſo ſuſpendere adunco. quid ſit? 570.
natandi ars laudata. 36.
natura dives opis ſuæ. 524. 575.
Naturam expellas furcâ. tamen recurret. 773.
naves Antonii ingentes. 426.
naufragii tabellam & veſtes appendebant in templis. 24.
navibus & quadrigis petimus bene vivere. 779.
naumachia ludicra. 814.
illa exhibita in ſcenâ. 849.
Neapolis. 447.
nebulo unde dictus? 514.
necromantia. 589.
nectar. 253.
nefaſtus dies. 198.
Neptunus. 211.
Nereus. 63.
Nereides. 352.
Nero auriga & cantor in Olympicis. 373.
Neſtor. 65. *longævus.* 86.
Nilus fluv. 254. 419.
Niobe ſuperbia pœnas luit. 386.
Niphates fluvius & mons. 186.
nobilitas vera. 569. & ſeq.
noctiluca 390.
nomenclator ſervus. 756.
non cuivis homini contingit adire Corinthum. 806.
Noricum ferrum exquiſitum. 68.
Numa. 754.
Numantia. 194.
Numici via. 752.
Numida 135.
Numidicum marmor. 225. 773.
Nymphæ. 6. 21. 117.

O.

Obelus [illegible] *cenſura notâ.* 912.
Octaui [illegible] 134.
Octavius. 612.
oderunt peccare boni virtutis amore. 799.
odoribus olim perfuſa ſcena. 837.
Odyſſea. 737.
officia varia. [illegible]
olera in [illegible] *etiam lautis.* 620.
oleum [illegible] *celebre.* 679. 718.
Olympia certamina. 2.
Olympus mons. 263.
omaſum. quid? 685.
onyx. 412.
operam perdere. 513.
opes non dant animo quietem. Lib. 3. Od. 8.
Orbilius Horatii præceptor. 836.
orca piſcis & vas. 679.
Orcus. 687.
Oreſtes. 650.
Orion ſidus. 109. 203.
Orpheus. 907.
oryza. 652.
Oſci pop. infames. 563.
Oſiris. 808.
oſtrea Lucrina optima. 435. item *Circaa.* 675.
ova initio convivii. 671. & ſeq.
ova oblonga optimi ſucci. ibid.
ovi albumen ſeu vitellus vinum turbidum efficit purum. 677.
ab ovo uſque ad mala. 530.

P.

Pactolus fluvius aurifer. 478.
Pacuvius poeta. 833.
Padus ſive Eridanus fluv. 483.
palla matronarum veſtis. 526.
Pallas. 27.
panis cum ſale, veterum cibus. 623.
panis Canuſii lapidoſus. 567.
papaveris genera varia. 905.
papyrus, quid? 555.
par impar ludere. 661.
par nobile fratrum. 660.
parabilis cibus. 528.
paraſita. 326.
Parca. 161.
Paris. 62. & ſeq. 736.
Parium marmor. 80.
parochus quid? 562.
Parrhaſius pictor illuſtris. 394.
partes primas, ſecundas, tertias agere quid? 596.
parturiunt montes, &c. 884.
Parthi. [illegible]
[illegible] 688.
[illegible]
patagium muliebre ornamentum. 560.
pater cœna, quid? 714. *pater coenus.* 701.
Patrii Dii in qualibet regione. 1-4.
patria cariens. 683.
patula aures non retinent commiſſa. [illegible]
pavones in cibum. 528. 624.
pavonis cauda. Ibid.
paupertas veterum Rom. 211. & ſeq.
pauperum cineres novendiales è ſepulchris eruebant venefici. 491.
Pauſias clarus pictor. 711.
pectines ſeu pectunculi piſces. 675.
pecunia donat & genus & formam, &c. 755.
Pedanus regio. 748.
[illegible] *quid propter* 705.
Peligni pop. veneficiis infames. 493.
peloris piſcis. 674.
Penates Dii. 767.
Penelope. 73.
Pentheus. 231. *diſcerptus à matre.* 668.
peram cuique binam affinxit Æſopus. 667.
Pergama. 164.
periſcelides. 808.
pernu propriè quid? 635.
Perſa. 11. 88. *&c.*
Perſarum luxus in conviviis. 143.
Petillius fur aurea Jovis corona. 552. 603.
petoritum currus quatuor rotarum. 578.
Phæton. [illegible]
Phæaces luxurioſi. 758.
pharmacopola. 316.
phaſelus. 148.
Philippei nummi. 832.
Philippi [illegible] *Philippici.* 175.
Philippus orator nobilis. 564.
philtrum & miſorſum, amoris & odii potiones. 494.
phimus ſeu pyrgus aleatorium inſtrumentum. 705.
Philoſophorum ſecta varia. 725.
Phocas patriam deſerentes. 482.
Phœbus. 51.

Phraates. 157.
Phryges. 66.
Picena poma laudabantur. 664. 679.
pictura cum poeſi comparatio. 904.
Pierides. 356.
Pierus mons. 261.
pila ludus. 622.
pila quatuor genera. 563.
pila palmaria ludum amabat Mæcenas. Ibid.
pila ludus lippis & crudis noxius. Ibid.
pilam ſeu pilulam è bonis facere, id eſt patrimonium diſperdere. 517.
pileolus epulantibus proprius. 785.
Pindarus. 366.
Pirithous. 266. 393.
piſces elixi, & aſſi. 675.
placenta in deliciis. 715.
Plancus Munatius. 31.
planus, id eſt, fraudulentus. 808.
platanus. 210.
Plato. 639. 671.
Plautus. 834. 846.
Pleiades. 417.
Plotius, Varius, & Tucca Æneidem emendarunt, Auguſti juſſu. 561.
Pluto. 205.
pluvia evocandæ ratio. 842.
podagra. 594. 740.
pœnas dant improbi ſerius ocyus. 249.
poeſeos comparatio cum pictura. 904.
poetarum maledicentia lege repreſſa. 843. 898.
poetarum Dramaticorum infortunia. 847. & ſeq.
poeta eximii deſcriptio. 548.
poetæ debent eſſe philoſophiæ periti. 900.
poetæ inſani habiti. 669.
poetæ divites muneribus datis applauſum captabant. 821. 910.
Polemo juvenis luxuria perditus Xenocratis oratione mutatus. 662. & ſeq.
pollice utroque laudare, quid ſit? 814.
Pollio. 156. 605. &c.
Pollux. 350. 358.
Polyhymnia. 7.
Polyphemus Cyclops. 564.
polypus. 470. 534
pomi ſemina primoribus digitis ejaculari, quid & quorſum? 664.
Pompilius ſanguis, Piſones. 873. 898.
Pontificum jus. 492.
populi tumultus ad theatrum: ejuſque ſtudium ad ſpectacula. 847. & ſeq.
populus arbor Herculi ſacra. 32. 160.
porrigo capitis morbus. 650.
Porticus ſive Stoicorum ſchola. 642.
porticus ſuperba. 212.
porticus Romæ plures. 730.
poſticum. 751.
Præneſte. 260. 284. 755.
prætexta & bulla 445. 560.
pravi dociles juventus. 628.
Priamus. 44. 63. &c.
Priapus. 432. 586.
principibus placuiſſe laus eſt maxima. 806.
principium orationis non repetendum longius. 885.
Proculeius. 135.
profani arcebantur à ſacris. 238.
Prometheus. 18. 69. 203.
proprium nihil cuiquam dedit natura. 636.
Proſerpina. 109. 200. 487. 691.
Proteus. 9. 645.
Proteo ſimilis debitor litigioſus & fraudulentus. Ibid.
ptiſanarium. 652.
publicani unde dicti? 731.
pueri concertantes Romæ, cladem Antonii præſignificarunt. 814.
pueri non cogendi ſed invitandi ad diſciplinas 508.
pulmentaria, quid? 623.
Puppius Tragicus poeta. 730.
purpura. 125.
putare vites, cur dicamus? 485.
puteal, quid? 696.
pyramides. 359.
pyrgus. Vide phimus.
Pyrrha & Deucalion. 9.
Pyrrhus rex. 179.
Pythagoras. 108. 478. 671. 698.
Pythia certamina 909.
Pythius Apollo. 68.

Q.

Quadra. 807.
quadrata rotundis mutare. 733.
Quinquevir. 687.
Quintilis menſis, deinde Julius. 759.
Quirinus. 13. 251. &c.
Quirites. 4. 174.

R.

REges Deo ſubjiciuntur. 247.
Regina pecunia. 755.
Regulus, ejus encomia. 52. 268.
Remus à Romulo quâ ratione caſus? 457.
repoſia. 629
repulſæ in honoribus interdum non probroſa. 247.
rex convivii. 22. 179.
Rhenus fluv. 604. 874.
Rhodanus fluv. 237.
Rhodus inſula & urbs. 28.
rhombus piſcis. 435. 528. 627. &c.
rhombus magicus. 488.
ridentem dicere verum nil vetat. 508.
Roma. 253. &c.
Romuli ſcelus luerunt Romani. 457.
Romulus. 52. 211. &c.
Roſcius hiſtrio. 696.
Rubi urbs. 568.
rude donari, quid? 724.
rudiarii. Ibid.
rumex ſeu lapathum, herba. 436.
ruſticæ vitæ laus. Epod. 2. lib. 1. Epiſt. 10.
Rutilius Lupus à Lucilio proſciſſus. 619.

S.

SAbbata triceſima. 598.
Sabelli ſeu Samnites veneficiorum periti. 489.
Sabini pop. 89. 434. &c.
ſacri libri Ethnicis noti & expilati. 233. 568.
ſacrificandi ritus. 656.
ſagum militare. 464.
ſal cum pane, cibus veterum. 623.
Salamis Ajacis patria. 32.
Salernum urbs. 791.
Salii Martis ſacerdotes. 137. 139. *eorum convivia ſumptuoſa.* Ibid.
Saliare carmen. 838.
ſalinum. 215.
Salluſtius. 522.
ſalum unde dicatur. 492.
Samnites, gladiatorum genus. 863.
Samos. 776.
ſapientes & philoſophi cur barbati? 642.
Sapientia prima eſt ſtultitiâ caruiſſe. 728
Sappho. 201. 821.
Sardinia. 118.
Sardis urbs. 776.
ſatira unde dicta? 505. & ſeq.
ſatiræ virtutes. 600. & ſeq.
Saturnalia. 638. 703.
Satyri. 6. 230. 693.
Saturnii verſus. 844.
ſcarus piſcis. 435. 624.
Scaurorum nobilis familia. 52.
ſcena odoribus perfuſa. 837.
Scipiadæ. 615. 619.
ſcobs in triclinio ſpargebatur. 680.
ſcombri piſces. 718.
Scopas ſtatuarius. 394.
Scorpius Zodiaci ſignum. 228.
ſcribarum Romæ officium & præmia. 560. 696.
ſcruta, ſeu frivola. 765.
ſcurræ duo certantes dicteriis. Lib. 1. Sat. 5.
Scylla & Charybdis. 104.
Scythæ. 80. 131. 288. 334. 501.
ſecundus heres. 687.
ſella curulis. 757.
ſeniores à juvenibus olim obſervati. 839.
ſeptem Græciæ ſapientes. 667.
ſepulcris divitum cuſtodes adhibiti contrà veneficos. 491.
Seres. 55.
Sertorii ad milites erudiendos ſolertia. 832.
ſervorum qui vendebantur vitia declarari cautum erat lege. 665. 857.
ſervi glutones quomodo plecterentur. 794.
ſervi quidam aliis dominabantur & conſervis imperabant. 709.
ſervi eruditi cariùs vendebantur. 856.
ſervi agris colendis addicti. 713.
ſervus mediaſtinus. 788.
ſervus nomenclator. 756.
ſeſtertia ſeptem. 766.
ſextarius. 512.
Sextilis deinde Auguſtus. 760.
Sibyllini verſus. 406.
Sicambri pop. 369.
Sicilia. 780.
Siculæ dapes, ideſt, lautæ. 241.
Siculi tyranni. 740.
Sidonia purpura. 773.
Sidonii mercaturâ celebres. 486.
ſigna Rom. à Parthis remiſſa. 267. 421.
ſilentii laus & religio. 239. 248.

Simonides poeta. 154.
ſimplex cibus utilis, multiplex noxius. 631
Sinueſſa urbs. 561. 749.
Sirenes. 640. 737.
ſiſer olus. 714. *eo delectatus Tiberius.* Ibid.
Siſyphus. 208 493.
Smyrna urbs. 776.
Socrates. Socratica philoſophia. 114. 325. 900.
Socratis accuſatores, damnatio, mors. 671.
Sol unde dictus? 280.
ſoleas deponebant veteres antequam menſa accumberent. 720.
ſolſtitium. 778.
ſomni porta. 348.
ſomnia manè veriora. 604.
Sophocles. 845.
Soracte mons. 38.
ſorites. 832.
ſors propria odio eſt cui placet aliena. 787.
ſortes ex urna educendi, divinandique ratio. 594.
ſortilegi in foro & circo. 578.
Soſia Rom. bibliopola. 824. 903.
Sparta. Spartani patientiâ inclyti. 30.
Spartacus belli civilis auctor. 306. 480.
Spectaculis interrupta dramata, quæ illa? 848.
ſpondere. ſponſionis incommoda. 694.
ſquilla 678 717
Staſimus poeta inſulſus. 885.
ſterilitatis cauſa. 142.
Steſichorus poeta. 399. 490.
Stoici. 459. &c.
ſtola ut & palla matronis propria. 523. 526.
ſtrix avis. 445.
Stulti celant malè ulcera incurata. 798.
ſtultitiam patiuntur opes. 412.
ſtylus ad ſcribendum. 610.
Styx. 128 236. &c.
ſub judice lis eſt adhuc. 879.
ſuperſtitionis etymon. vis, effectus. 665.
Surrentinum vinum. 677.
Surrentum. 807.
Sylla tyrannus. 524.
Sylvani. 355. 432.
ſyncope, oropſemus. 566. *ſurrexe.* 598.
ſyrtes maritimæ. 171. 464.
ſyrtes mediterraneæ. 89.

T.

TAbellarum pictarum ſtudium olim immodicum. 711.
talentum. 658 755.
tali. teſſeræ. 183.
Tanais. fluv. 261. 291. 355. &c.
Tantalus. 228. 493.
Tarentina lana & purpura. 850.
Tarentum. 111. 273. &c.
Tarpa judex criticus poematum. 605.
Tarracina, ſive Anxur. 559.
Taurus Statilius conſul. 748.
tela nova à Mario inventa. 714.
Telephus rex. 488.
Tellus porcâ placabatur. 843.
Tempe. 29. 87. 241.
tempeſtates velut Deæ templum Romæ habebant. 466.
teneras faciendi carnes quæ ratio? 672.
Terentius poeta. 519 835.
teres atque rotundus. 710.
Terminalia. 436.
teſqua. 788.
Teucer Ajacis frater. 32. 65. 400.
Thalia. 389.
theatri gradus diſtincti. 443.
Thebæ. 29. 79. 381 &c.
Theon. Theonino dente carpere, quid? 815.
Theſeus. 393.
Theſpis. 896.
Thracia regio frigida. 98.
Thraces bibaces. 77. 102. *in bello furioſi.* 214.
Thyeſtea execrationes. 451.
Thyeſtes & Atreus. 27. 69.
thyrſus. 230.
Tiberis. fluv. 10 35. 114. &c.
tibia qualis olim? 890.
Tibullus poeta. 125. 146.
Tibur. 75. 171.
Tigellius cantor. 516. 530. 542.
Tigris, fluv. 419.
tigris. fera. 93.
Timagenes rhetor. 820.
Tireſias vates. 682.
tirones forenſes. 519.
Tisanes. 262.
Tithonus. 108.
Tityus. 296.
toral, quid? 681. 750.
Torquatus. 393. 478. 748.
trabales clavi. 132.
trabes Hymettiæ. 224.
Tragœdiæ origo. 896.
Tragici carminis virtus & efficacia. 850. *Ejus inventio.* 892. 896.
Trebatius Juriſc. 613. & ſeq.
Tribuni militares. 572.
tribus Romanæ. 757.
Triquetra, Sicilia. 698
triclinii camera aulæis extenta. 789.
tripodes. 394.

triumphalis currus forma erat rotunda. 463
triumphus. 37. 456.
Trivicum oppid. 566.
Triumviri capitales. 442.
trochus, ludus. 338.
Troiæ excidii cauſa prima. 252.
trophæa. 186.
Tucca Æneidos emendator cum aliis. 561.
tumultus. 69. 285.
Turdorum aviaria : ſimus optimus. 565. 631. 795.
Tuſculum urbs. 353. 429.
Tuſcus vicus Romæ infamis. 659.
Typhis nauclerus. 27.
tyrannis abundans Sicilia. 740.
Tyrrhenum mare. 47.
Tyrtæus poeta. 908.
Tyrus urbs. 358.

V.

VAcuna dea vacationis. 775.
vades unde dicti? 557.
Valgius poeta. 612.
vappa unde dicatur? 518.
Varius poeta. 25. 561. &c.
Varro Atacinus poeta. 606.
vatum carmina vetuſtiſſima, & vaticinia. 830.
vectigalia Romæ diverſa. 731.
Velabrum. 659.
Velia urbs. 791.
Venafranum oleum. 679. 718.
Venafrum. 172.
veneficarum crudelitas. Epod 5. & 17. lib. 1. Sat. 8.
ventrem laxant conchylia, vinum Coum, &c. 674.
Vennucula uva. 679.
Venus in talis ac teſſeris, quid? 180.
Venuſium Horatii patria. 111. 616.
verbena 81. 406.
verbum ſemel emiſſum volat irrevocabile 814.
Vergiliæ ſeu Pleiades. 417.
verſus inepti deſtinantur involvendo piperi. &c. 855.
à vertice ad imos talos pulcher. 856.
Vertumnus Deus. 704.
veru cenſura nota. 912.
Veſtales. 11.
veſtes ſubſtrictæ, item fuſæ. 588.
veſtium differentia, pro matronis, libertinis. &c. lib. 1. Sat. 2.
Via Appia. 442. 557. 754.
via ſacra. 456. 591.
vicarius ſervus. 709.
vicus Tuſcus Romæ infamis. 659.
vilis amicorum annona. 783.
Villa Horatii. 28. 226, 302. 312. 419. 796.
villicus. 786.
vina quædam ſub dio relinquebantur. 677.
vindicta Prætoris virga. 709.
vini cadis inſcriptio apponebatur. 83. 160.
vini condendi & condiendi ratio. 83.
vini moderatè ſumpti effecta : & contrà. 76.
vinum auſterum melle mitigabatur. 623.
vinum Coum laxat ventrem. 674.
vinum optimum è vite arbori annexâ. 431.
Virgiliæ quæ exprobrarentur? 535.
Virgilius 26. 95 410 &c.
virtus eſt vitium fugere. 728.
virtus repulſæ neſcia. 247.
virtus poſt nummos. 729.
virtus eſt medium vitiorum. 805.
virtutis inſignia. 247.
virtutem an doctrina, an natura donet? 816.
vitæ brevitas. Lib. 1. Od. 11.
vitiis ſine naſcitur nemo. 536. v. 12.
in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte. 875.
vitis annexa arbori vinum profert excellens. 431.
Ulubræ opp. 779.
Ulyſſes. 682. & ſeq.
Ulyſſis comites in porcos mutati. 489. 738.
umbilicus in libro, quid? 475.
ad umbilicum perducere. Ibid.
umbræ in conviviis. 715.
Umbria Italiæ regio. 676.
unguenta in conviviis. 143. &c.
urbes maritimæ hyeme tepidiores, æſtate frigidæ. 761.
urna judiciaria. 617.
urtica in cibum. 780.
uſura legibus damnata. 430. 518.
uſus in linguis ſummum jus habet. 878.
Utica urbs. 825.
utroque pollice laudare, quid? 814.
uva paſſa. 679.
Vulcanus. 21. 264. 566.
vulva ſuilla in deliciis. 795.

Z.

ZEphyri unde dicti? 241.
Zethus & Amphion fratres. 812.

FINIS.

INDEX

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM,

QUÆ IN HORATIO LEGUNTUR.

Prior numerus paginam ; poſteriores ad proximam uſque lineolam , Horatii verſum indicant.

A

A 88 : 2 | 311 : 8 | 511 : 11 | 524 : 6 | 553 : 11 |
à poeta 552 : 11 |
à vertice ad imos talos 856 : 4 |
ab 40 : 6 | 140 : 4, 7 | 161 : 6 | 254 : 8 | 259 : 8 | 271 : 5 | 314 : 1, 5 | 315 : 3 | 319 : 1 | 324 : 4 | 349 : 14 | 377 : 2 | 518 : 3, bis |
ab alto 688 : 3 |
ab imo ad ſummum 668 : 8 |
ab incœpto 883 : 2 |
ab Jove 111 : 5 | 554 : 5 | 780 : 3 |
ab Lamo 314 : 1 |
ab ortu lucis ad umbram 868 : 11 |
ab ortu ſolis 346 : 3 |
ab ovo uſque ad mala 530 : 6 |
ab ovo gemino 885 : 8 |
abacta 446 : 7 | 627 : 4 |
abdideris 590 : 7 |
abdidit 261 : 5 |
abdita 876 : 11 |
abditæ 155 : 1 | 300 : 5
abditò. *Vide* abditæ.
abditos 714 : 5 |
abeant 661 : 2 |
abeas 317 : 1 |
abeat 658 : 3 | 890 : 10 |
abeo 575 : 7 |
abes 383 : 2 |
abeſt 40 : 1 | 133 : 1 | 313 : 1 | 339 : 4 | 813 : 14 | 904 : 12 |
abeuntia 280 : 7 |
abfore 553 : 1 |
abhinc 831 : 10 |
abi 363 : 2 | 764 : 8 | 870 : 6 |
abibis 621 : 2 |
abjectis nugis 866 : 1 |
abjecto 542 : 4 |
abigat 791 : 6 |
abigunt 337 : 1 |
abii 514 : 6 |
abjicito 785 : 1 |
abire 469 : 2 | 592 : 13 | 871 : 5 |
abirem 770 : 7 |
abis 558 : 2 | 643 : 6 |
abito 306 : 6 |
abludit 669 : 7 |
abnegat 133 : 3 |
abnormis 621 : 5 |
abnuere 687 : 4 |
abominatus 481 : 2 |
abortivus 535 : 2 |
abrotanum, vel abrotonum 840 : 8 |
abrumpere 393 : 11 |
abſcidit 18 : 4 |
abſcindere 454 : 1 | 528 : 3 |
abſciſſum 668 : 3 |
abſcondere 653 : 7 |
abſens 349 : 13 | 689 : 5 | 763 : 4 | 778 : 5 |
abſentem 531 : 8 | 551 : 7 | 558 : 3 | 611 : 1 | 706 : 2 |
abſentes 428 : 4 |
abſentis 669 : 1 |
abſiſtat 237 : 5 |
abſis 813 : 15 |
abſiſtere 539 : 7 |
abſit 869 : 13 |
abſolves 665 : 3 |
abſona 881 : 11 |
abſorbere 735 : 9 |
abſtemios 780 : 7 |
abſterrebitur 689 : 16 |
abſterrent 554 : 17 |
abſtes 904 : 4 |
abſtinens 283 : 5 | 403 : 1 |
abſtinet 888 : 3 | 905 : 9 |
abſtineto 350 : 9 |
abſtinuit 656 : 4 | 909 : 10 |
abſtulerat 794 : 8 |
abſtulerit 555 : 3 |
abſtulit 217 : 9 | 450 : 2 |
abſumet 209 : 1 |
abſumptis 794 : 1 |
abundo 523 : 8 | 747 : 4 |
abundes 690 : 6 |
ac 20 : 3 | 50 : 10 | 109 : 5 | 237 : 7 | 288 : 9 | 340 : 10 | 352 : 2 | 428 : 2 | 509 : 2 | 511 : 8 | 526 : 4 | 536 : 6 | 575 : 11 | 914 : 8 |
ac pro ſicut 557 : 2 |
ac pro quàm 705 : 5 |
ac ſi 604 : 4 | 660 : 7 | 764 : 3 |
Academi ſylvas 859 : 3 |
accedam 663 : 6 |
accedas 689 : 5 |
accedat 651 : 15 | 692 : 9 |
accedent 632 : 9 |
accedente ſenectâ 871 : 1 |
accedere 651 : 10 |
accedes 713 : 1 | 804 : 2 |
accedet 370 : 10 | 632 : 10 |
accedit 894 : 3 |
accendis 596 : 8 |
accendit 476 : 6 |
acceperis 644 : 6 |
accepiſſe 700 : 7 |
accepit 556 : 3 | 658 : 11 | 773 : 2 | 783 : 6 |
accepta 843 : 6 | 898 : 1 |
acceptos 852 : 9 |
acceptus 502 : 2 |
accerſas. V. arceſſas.
accerſe. V. arceſſe.
accerſit. v. arceſſit.
acceſſit 615 : 9 | 891 : 9 | 895 : 4

Accl. v. Aul.
accidit 449 : 5|
accipe 546 : 3, 4 | 543 : 2 | 630 : 7 | 643 : 2 | 644 : 5 | 659 : 7 | 668 : 7 | 683 : 7 |
accipiat 719 : 15 |
accipias 510, 5 |
accipiebat 764 : 8|
accipiet 689 : 1 | 774 : 8|
accipio 564 : 3|
accipis 867 : 3|
accipit 858 : 8 |
accipiter 140 : 8 | 799 : 15|
accipiunt 894 : 10 |
acciſis 635 : 1|
Accius 833 : 7|
acclinis 622 : 5 |
accredere 793 : 12|
accreſcere 894 : 12 |
accrevit 572 : 6|
accubat 411 : 4|
accurrit 592 : 2|
acer 12 : 10 | 401 : 5 | 416 : 8 | 454 : 12 | 470 : 6 | 480 : 3 | 511 : 1 | 548 : 9 | 550 : 5 | 605 : 6 | 613 : 2| 686 : 2 | 882 : 7 |
acerba fata 457 : 5|
acerbæ 693 : 10 |
acerbi 816 : 7 |
acerbum frigus 807 : 12 |
acerbus 537 : 12 | 914 : 10 |
acernam menſam 714 : 5|
acerra eburnea 285 : 2|
acervi 832 : 11 |
acervo 509 : 1 | 510 : 8 | 634 : 5 | 869 : 4 |
acervos 158 : 6 | 684 : 5|
acervum 640 : 6 | 755 : 4|
acervus 510 : 8 | 740 : 2|
aceſcit 740 : 9|
aceti 629 : 10 |
aceto 585 : 1 | 660 : 6 | 718 : 7|
acetum 649 : 12 |
Achaico 373 : 1|
Achaicus 66 : 5 |
Achæmenes 106 : 9|
Achæmenia 473 : 6|
Achæmenium 244 : 4 |
Acheronta 19 : 8 | 251 : 7 |
Acheronte 259 : 5|
Achille 655 : 6 |
Achillei 66 : 4 | 488 : 9|
Achillem 163 : 3 | 217 : 9 | 583 : 3 | 882 : 6|
Achilles 386 : 6|
Achilles Graiis iratus 858 : 17 |
Achivi 736 : 9 |
Achivis 388 : 5 | 655 : 7 | 831 : 7|
Achivos 252 : 8 |
acidas 627 : 4 |
acidum 860 : 7|
acies 260 : 5 | 621 : 7|
acinaces 102 : 5|
acinum 700 : 11 |
acipenſere 627 : 7|
acquirere 877 : 3|
acre 649 : 11|
acrem 113 : 2 | 522 : 3 |
acres 433 : 9 | 471 : 6 | 535 : 9 | 383 : 12 | 710 : 11|
acri 49 : 1 | 245 : 2 | 601 : 6 | 678 : 2 |
acria 699 : 6 | 714 : 2|
acrior 126 : 7 | 270 : 2 | 457 : 1 | 581 : 1|
acris 20 : 1 | 536 : 4 |
Acriſium 309 : 5|
acriter 810 : 7|
acrium 27 : 11|
acriùs 558 : 7 | 647 : 7|
Acroceraunia 18 : 3|
acta 888 : 12|
actæ 136 : 5 |
acti 883 : 6|
Acti. vide Atti.
Actia 814 : 3 |
actor cauſarum 904 : 12 |
actor 810 : 3 |
actoris 890 : 2|
actu 889 : 7|
actum 650 : 11 |
actus, pro, appulſus. 282 : 1 | 461 : 1 |
actus pro partibus fabularum 883 : 4 | 890 : 3|
acuens 183 : 2|
acuis 744 : 7|
acuiſſe 11 : 1|
acuit 323 : 9 |
acumen 582 : 4 | 904 : 6|
acumina 808 : 1 | 845 : 3|
acuta 350 : 1 | 382 : 14 | 488 : 5 |
acuta æra 68 : 2 |
acutâ voce 218 : 2 |
acutat 230 : 3 |
acutis 533 : 5|
acuto 38 : 4 | 129 : 5 | 652 : 9 | 754 : 8 | 822 : 9|
acutum 590 : 5 | 650 : 12 | 773 : 2 | 899 : 10 | 903 : 8 |
acutum cernis 533 : 2 |
ad 4 : 1 | 5 : 9 | 92 : 6 | 114 : 3 | 265 : 7 | 398 : 5 | &c.
ad, id eſt, propter, 786 : 1 |
ad, id eſt, uſque ad, 442 : 6 | 520 : 1 | 522 : 1 | 516 : 10 |
ad arbitrium 280 : 3 |
ad arma 132 : 3 bis |
ad aſſem 858 : 2 |
ad aſſem redigatur 590 : 10 |
ad aſtra 706 : 3 |
ad cœlum 690 : 14 |
ad cœnam 765 : 2 |
ad cyathum 114 : 3 |
ad extremum 725 : 3|
ad hoc 697 : 6 |
ad imum 812 : 5 | 883 : 1 |
ad lucrum ire 910 : 5 |
ad lumina prima 862 : 11 |
ad lunam 716 : 8|
ad mare 761 : 1 |
ad mortem 522 : 1 |
ad ortum 422 : 6 |
ad plenum 73 : 3 |
ad ſummam 734 : 4 |
ad umbilicum adducere 475 : 8 |
ad unguem caſtigavit 898 : 12 |
ad unguem factus homo 559 : 9 |
ad uſque 533 : 12 |
adamantina 29 : 6 |
adamantinos 333 : 3 |
adbibe 741 : 6 |
adjam 515 : 7 | 642 : 11 |
addare 358 : 4 |
addas 826 : 4 |
adde 183 : 4 | 512 : 4 | 633 : 7 | 645 : 2, 2 | 664 : 8 | 669 . 8 bis | 681 : 8 | 706 : 13 | 709 : 9 | 757 : 4 |
adde quod 183 : 4 | 712 : 5 |
adde huc quod 525 : 7 |
addens 665 : 7 |
addere 69 : 3 | 780 : 6 | 822 : 5 | 851 : 4 |
addes 679 : 3 |
addicere 691 : 11 |
addictum 488 : 6 |
addictus 725 : 8 |
additis 249 : 1 | 891 : 12 |
addis 327 : 6 |
addit 509 : 1 | 651 : 11 | 697 : 3 | 78 . 16
additis *indicat.* 270 : 3 |
additum 187 : 8 | 231 : 4 |
additus 266 : 1 |
addocet 750 : 4 |
addubites 154 : 15 |
adducere ad umbilicum 475 : 8 |
adducit 760 : 7 |
adductum 796 : 11 |
adduxerat 725 : 7 |
adduxere 410 : 7 |
adduxerit. v. ad luxerat.
adempta 490 : 15 |
ademptum 185 : 7 | 877 : 2 |
ademptus 164 : 4 |
adeò 582 : 6 | 727 : 11 | 833 : 5 |
adeo ſunt multa 507 : 3 |
aderat 310 6 | 558 : 8 | 576 . 9 |
aderit 327 : 9 |
ades 595 : 3 |
adeſos 316 : 6 |
adeſſe 891 : 2 |
adeſſes 606 : 4 |
adeſt 63 : 7 | 316 : 2 | 625 : 1 | 693 : 4 |
adeſte 443 : 9 |
adhærens 477 : 6 |
adhæret 629 : 4 |
adhæſit 680 : 7 |
adhibe 751 : 4 |
adhibebitur 892 : 10 |
adhibet 385 : 6 |

adhuc 283 : 9 | 295 : 7 | 340 : 6 | 400 : 2 | 404 : 1 | 781 : 7 | 803 : 3 | 850 : 5 | 864 : 1 | 879 : 1 |
adjecere 859 : 1 |
adjeciſſe 276 : 1 |
adjecti 868 : 4 |
adjectis 267 : 2 |
adjiciant 393 : 1 |
adimam 801 : 11 | 819 : 2 |
adimat 658 : 2 |
adimis 328 : 6 | 666 : 3 |
adimunt 97 : 3 | 888 : 9 |
adire 682 : 1 | 806 : 5 |
adite 646 : 6 |
adito 690 : 5 |
aditure 170 : 1 |
aditus 597 : 1 |
adytis 67 : 5 |
adjudicat 813 : 14 |
adjunctis 888 : 11 |
adjungere 661 : 3 |
adjutorem 596 : 1 |
adjuvat 689 : 6 |
admirari 752 : 1 |
admiror 552 : 13 |
admiſſi 873 : 5 |
admiſſus 108 : 2 |
admittes 800 : 1 |
admittis ſcelus 657 : 5 |
admonuit 581 : 2 |
admoveris 816 : 1 |
admoves 327 : 1 |
admovit 845 : 3 |
adoleverit 594 : 6 |
adopta 757 : 5 |
ador 701 : 2 |
adorea 380 : 1 |
adpoſcere 863 : 2 |
adraſum 764 : 5 |
Adria 191 : 2 | 290 : 14 | 814 : 5 |
Adriæ 17 : 5 | 126 : 7 | 207 : 1 | 250 : 4 | 346 : 10 |
Adriano 67 : 4 |
adſciſcet 864 : 6 |
adſcribi 253 : 6 |
adſcripſit 818 : 4 |
adſis 693 : 6 |
adſit 423 : 7 | 808 : 3 |
adſita 867 : 11 |
adſtat. vide aſtat.
adſtricto. vide aſtricto.
adſtrictum. vide aſtrictum.
adſtringitur. vide aſtringitur.
adſunt 880 : 12 |
advenam 433 : 13 |
adveniens 633 : 2 |
advenit 559 : 8 |
adventum 434 : 9 |
adverſa 753 : 2 |
adverſæ res 720 : 5 |
adverſam. v. averſam.
adverſarius 598 : 8 | 814 : 5 |
adverſis 514 : 1 | 637 : 4 | 737 : 8 | 870 : 3 |
adverſo 656 : 7 |
advertum 453 : 2 | 731 : 4 |
advexerit 632 : 7 |
adulta 246 : 4 | 431 : 5 |
adulter 540 : 2 |
adulteræ 252 : 6 |
adulteretur 483 : 6 |
adulteri 400 : 5 |
adulteris 309 : 4 |
adulterio 126 : 1 | 138 : 3 | 355 : 4 |
adulteros 65 : 1 | 278 : 3 |
adulterum 448 : 13 |
adunco 570 : 4 |
advoceris 406 : 7 |
adurgens 140 : 8 |
aduri 446 : 2 |
adurit 104 : 2 |
ad uſque 533 : 12 | 568 : 3 |
aduſto 721 : 8 |
aduſtus 719 : 16 |
adytis 67 : 5 |
Æaci 319 : 3 |
Æacum 200 : 6 | 397 : 5 |
æde 605 : 1 |
ædem 116 : 3 | 223 : 4 | 862 : 7 |
ædes 274 : 3 | 767 : 4 |
ædibus 704 : 5 |
ædificante 664 : 8 |
ædificare 661 : 3 |
ædificas 668 : 8 |
ædificat 733 : 11 |
ædilis 654 : 1 |
æditus 852 : 5 |
Ægæo 214 : 2 |
Ægæos 358 : 6 |
Ægæum 777 : 12 |
æger 652 : 8 |
Ægeria 529 : 3 |
Ægida 63 : 9 | 264 : 1 |
ægri 873 : 7 |
ægrimonia 494 : 4 |
ægrimoniæ 474 : 9 |
ægris 792 : 2 |
ægro 760 : 2 | 840 : 8 |
ægros 554 : 14 |
ægrotare 668 : 7 | 760 : 2 |
ægrotet 573 : 3 | 768 : 6 |
ægroto 731 : 2 | 740 : 3 |
ægrum 627 : 3 | 667 : 1 | 768 : 8 | 842 : 3 |
Æli 314 : 1 |
Æmilium 875 : 10 |
Æmoniæ 140 : 11 |
æmula 480 : 3 | 810 : 3 | 891 : 1 |
æmulari 366 : 1 |
æmuli 364 : 2 |
æmulos 310 : 6 |
Ænea 638 : 4 |
Æneæ 388 : 10 |
Æneas 392 : 11 | 500 : 4 |
æneus 654 : 4 |
Æoliæ 400 : 4 |
Æolidea 208 : 2 |
Æoliis 200 : 8 |
Æolio 374 : 1 |
Æolium 361 : 1 |
æqua 228 : 7 | 240 : 9 | 838 : 10 | 873 : 10 |
æquale 531 : 2 |
æquales 35 : 4 | 471 : 4 |
æquali 334 : 8 |
æquam 359 : 1 | 655 : 1 | 875 : 16 |
æquare 167 : 3 |
æquas 541 : 2 |
æquata 830 : 2 |
æque ac 643 : 3 | 733 : 4 |
æquè 68 : 2 | 220 : 3 | 284 : 2, 3 | 726 : 11 bis, 12 | 731 : 3 |
æqui 539 : 1 |
æquis 652 : 10 |
æquis animis 894 : 10 |
æquo 22 : 1 | 111 : 4 | 262 : 8 | 577 : 5 | 871 : 5 |
æquo animo 640 : 3 |
æquo Jove 836 : 3 |
æquor 33 : 4 | 60 : 8 | 120 : 1 | 279 : 4 | 420 : 7 | 628 : 1 | 737 : 6 |
æquora 23 : 7 | 62 : 3 | 243 : 1 | 337 : 2 | 383 : 10 | 483 : 8 | 793 : 10 |
æquore 10 : 2 | 39 : 3 | 466 : 1 | 660 : 1 |
æquoribus 381 : 4 | 398 : 3 |
æquoris 131 : 2 | 347 : 3 |
æquum 783 : 1 | 805 : 3 |
æquum eſt 521 : 4 | 536 : 13 | 537 : 1 |
æquus 56 : 1 | 317 : 2 | 356 : 3 | 502 : 5 | 619 : 5 | 659 : 7 | 753 : 8 |
aëra 19 : 6 | 576 : 2 | 622 : 8 |
æra 68 : 3 | 394 : 2 | 753 : 10 | 762 : 1 | 853 : 2 | 903 : 4 |
ærata 243 : 7 |
æratas 217 : 1 |
acie 177 : 2 | 853 : 6 |
ære 359 : 1 | 486 : 12, 13 | 547 : 6 | 641 : 1 | 650 : 5 | 857 : 2 | 866 : 18 | 874 : 11 | 875 : 11 |
aërias 107 : 3 |
æris 538 : 1 | 684 : 5 | 740 : 2 | 755 : 8 | 839 : 2 | 887 : 12 |
ærugo 553 : 1 | 902 : 1 |
ærumnis 858 : 2 |
æs 16 : 7 | 558 : 1 |
Æſchylus 845 : 5 | 897 : 3 |
æſculo. v. eſculo.
Æſopi 660 : 5 |
Æſopus 837 : 7 |
Æſquilias. v. Eſquilias.
æſtas 392 : 5 |
æſtatem 71 : 3 |
æſtatet 673 : 1 |
æſtimat 829 : 7 | 832 : 12 |
æſtiva 90 : 6 |
æſtivam 749 : 7 |
æſtuat 371 : 2 | 733 : 10 |
æſtum 167 : 7 |
æſtuoſa 486 : 10 |
æſtuoſæ 118 : 5 |

æſtuoſas 89 : 2 |
æſtuoſis 177 : 4 |
æſtuoſius 439 : 8 |
æſtus 53 : 6 | 509 : 5 | 527 : 10 | 736 : 3 | 768 : 5 | 859 : 5 |
ætas imbecilla 652 : 9 |
ætas virilis 887 : 14 |
ætas 48 : 2 | 134 : 7 | 160 : 8 | 166 : 5 | 280 : 9 | 400 : 2 | 421 : 1 | 479 : 3 | 481 : 3 | 554 : 7 | 676 : 7 | 724 : 4 | 754 : 4 | 710 : 7 | 825 : 2 | 832 : 6 | 877 : 9 |
ætas ferox, i, rapida 168 : 4 |
ætatem ducimus 870 : 3 |
ætatis 887 : 4 |
æternæ 268 : 6 |
æternet 415 : 10 |
æternis 192 : 5 |
æternos 149 : 6 |
æternum 162 : 3 | 340 : 4 | 410 : 1 | 774 : 14 |
æthera 235 : 2 |
ætheris 19 : 1 |
Æthiopa 276 : 4 |
Ætna 490 : 4 |
Ætnam 265 : 8 | 914 : 1 |
Ætolis 813 : 3 |
ævi 191 : 5 | 701 : 10 | 817 : 7 | 843 : 3 |
ævo 54 : 4 | 155 : 4 | 186 : 1 | 216 : 3 | 835 : 3 | 888 : 11 |
ævum 269 : 3 | 397 : 10 | 415 : 8 | 502 : 8 | 560 : 1 | 577 : 8 | 609 : 7 | 743 : 4 | 816 : 9 | 826 : 8 | 903 : 5 |
Afer 380 : 2 |
afflatus 32 : 5 |
affer 464 : 7 |
afferat 630 : 8 |
afferet 205 : 3 |
affert 702 : 2 |
afferetur 717 : 7 |
affigit 632 : 3 |
affirmo 840 : 5 |
affixa 269 : 6 |
affixit 512 : 11 |
afflaſſet 722 : 4 |
affluentes 407 : 3 |
affuit 444 : 6 |
affulſit 383 . 7 |
Afra avis 435 : 7 |
Afra cochlea 678 : 1 |
Afrani 834 : 1 |
Africa 225 : 2 | 396 : 4 | 647 : 2 |
Africæ 312 : 6 |
Africano 463 : 5 |
Africis 357 : 15 |
Africo 60 : 4 |
Africum 5 : 2 | 17 : 2 | 330 : 5
Africus 482 : 8 |
Afris 152 : 8 | 722 : 4 |
Afro 218 : 3 | 254 : 8 |
agam 285 : 1 | 451 : 9 | 454 : 5 | 593 : 2 |
Agamemnona 401 : 8 |
agaſo 720 : 3 |
agat 246 : 1 | 705 : 10 | 856 : 3 |
Agave 668 : 3 |
age 104 : 4 | 122 : 3 | 193 : 6 | 257 : 7 | 350 : 2 | 408 : 5 | 606 : 7 | 649 : 12 | 703 : 4 |
agedum 548 : 1 | 652 : 1 |
agelli 736 : 3 | 882 : 3 |
agello 575 : 17 | 635 : 1 |
agellos 781 : 4 |
agellum 692 : 9 | 766 : 7 |
agendæ 406 : 8 |
agendi 726 : 10 |
agendis 764 : 1 | 879 : 5 |
agens 280 . 7 |
agente 217 : 3 |
agentia 821 : 2 |
aget 637 : 1 | 867 : 1 |
agere 569 : 1 | 840 : 8 |
agerent 897 : 1 |
ageret 653 : 8 |
aget 88 : 4 | 155 : 6 | 812 : 6 |
aggere 588 : 1 |
agilem 816 : 2 |
agilis 726 : 2 | 744 : 5 |
agimur 870 : 2 |
agis 60 : 1 592 : 14 | 695 : 5 |
agit 282 : 4 | 597 : 5 | 622 : 8 | 642 : 13 | 648 : 9 | 663 : 3 | 702 : 4 | 743 : 11 |
agitamus 699 : 10 |
agitant 902 : 12 |
agitantur 39 : 5 |
agitare 204 : 1 |
agitaret 477 : 9 |
agitata 241 : 10 |
agitato 301 : 5 |
agitatur 189 : 5 |
agitatus 51 : 11 |
agitet 816 : 10 |
agito 555 : 9 |
agitur res 888 : 12 |
agitur tua res 815 : 12 |
agmen 287 : 6 |
agmina 417 : 9 | 488 : 4 | 614 : 10 |
agminum 246 : 5 |
agna 436 : 4 | 466 : 14 | 471 : 6 | 638 : 4 |
Agnæ 534 : 6 |
agnam 21 : 7 | 223 : 5 | 588 : 13 | 657 : 7 |
agni 874 : 3 |
agnini 794 : 9 |
agnis 440 : 5 |
agno 406 : 2 |
agnos 318 : 1 | 657 : 4
agnoſcere 798 : 6 |
agnum 785 : 7 |
agor 340 : 1 |
agreſtes 318 : 2 | 892 : 4 |
agreſtem 708 : 11 | 701 : 20 |
864 : 12 |
agreſti 844 : 7 |
agreſtis 809 : 6 |
agreſtium 241 : 7 | 360 : 8 |
agri 227 : 8 | 692 : 1 | 796 : 4 |
agricolæ 842 : 11 |
agricolam 506 : 8 |
agricolis 584 : 1 |
Agrippa 26 : 4 | 654 : 6 |
Agrippæ 754 : 6 | 780 : 1 | 783 : 4 |
agris 417 : 8 | 421 : 2 | 518 : 5 | 534 : 3 | 654 : 5 | 672 : 3 719 : 4 | 754 : 1 | 760 : 8 | 910 : 6 |
agro 199 : 5 | 344 : 1 | 713 : 1 | 724 : 5 | 787 : 2 |
agros 4 : 7 | 184 : 2 | 242 : 7 | 273 : 6 | 298 : 9 | 482 : 5 | 773 : 8 | 813 : 2 | 828 : 6 | 891 : 6 |
agrum 587 : 4 | 588 : 2 | 693 : 2 | 867 : 5 | 868 : 12 |
agunt 457 : 5 |
agunto 880 : 11 |
Agyieu 389 : 4 |
ah 104 : 5 | 220 : 1 |
ah, ah, 450 : 7 |
ahena 132 : 7 |
ahenea 126 : 3 | 309 : 1 | 854 : 2 |
aheneo 290 : 9 |
aheneus 256 : 6 | 726 : 10 |
ahenum 867 : 10 |
Ajacem 65 : 1 | 163 : 4 | 654 : 8 |
Ajacis 466 : 4 |
Ajax 655 : 6 | 656 : 3 | 657 : 4 |
aiebam 592 : 11 |
aiebas 598 : 1 |
aiebat 554 : 3 | 714 : 2 | 719 : 13 | 795 : 3 | 911 : 8 |
aio 614 : 2 | 795 : 8 | 799 : 10 |
ais 709 : 3 |
ait 506 : 4 | 528 : 11 | 552 : 9 | 626 : 8 | 666 : 4 | 702 : 9 | 709 : 11 | 756 : 3 | 812 : 8 | 865 : 14 |
aiunt 508 : 12 | 226 : 9 |
ala 785 : 6 |
alas 222 : 6 |
alat 804 : 10 | 900 : 1 |
alba 51 : 9 | 160 : 2 | 529 : 1 | 672 : 1 |
Albanam 679 : 7 |
Albanas 501 : 6 |
Albani 405 : 4 |
Albanis 331 : 4 | 760 : 8 |
Albano 831 : 1 |
Albanos 364 : 3 |
Albanum 715 : 1 |
albatus 629 . 9 |
albeſcens 307 : 3 |
albi 521 : 6 |

Albi *propr.* 125:1 | 533 9 | 746:1 |
albicant 20:4 |
Albini 901:9 |
Albinovano 768:1 |
albis 501:1 | 58s: 7 | 588: 2 | 590:1 |
Albius 547:6 |
albo Coo 674:2 |
albo pavano 133:2 |
albo humera 168:8 |
alba corpore 156:7 |
albo pipere 718:7 |
album 236:3 | 285:6 |
album piper 680:1 |
Albuneæ 30:7 |
albus 31:3 | 346:10 | 457: 3 | 489:9 | 579:3 | 869:3 |
Albuci 630:4 |
Albuti 617:10 |
Alcææ 201:3 |
Alcæi 309:3 |
Alcæus 881:6 | 863:1 |
Alciden 51:7 |
Alcinoi 738:5 |
Alcon 714:10 |
alea 338:7 | 687:2 | 811: 1 |
aleæ 148:3 |
alebat 628:1 |
alec 679:8 | 714:4 |
ales 13:2 | 236:9 | 266:1 | 300:1 | 363:5 | 407: 10 |
aletur 686:5 |
Alexandrea 418:2 |
Alexandri 853:3 |
Alexandro magno 852:7 |
Alfenus 542:3 |
alga 315:2 | 683:5 |
Algido 86:5 | 331:2 | 381: 8 |
Algidum 502:9 |
alia 103:7 | 289:5 | 408: 7 | 532:7 | 679:1 |
aliam 583:5 |
alias 657:1 |
aliàs 272:2 | 550:3 | 598: 5 | 829:3 |
alienâ 514:8 | 554:16 | 596:5 | 640:6 | 677: 11 | 696:2 | 707:5 | 812: 9 | 815:5 | 820:10 |
alienas 521:4 |
alieni 540:12 |
alienis 523:6 | 645:4 | 699:8 | 709:13 |
alieno 551:4 |
alienos 812:5 |
alii, *dat. singul.* 357:10 | 637:3 |
alii, *nominat. plur.* 28:1 | 544:2 | 850:8 |
alita 16:2 | 578:8 | 606: 3 | 610:8 | 672:9 | 709: 12 | 732:4 |
alio 136:5 | 216:4 | 340: 7 | 551:8 | 646:5 | 821: 9 |
aliò 479:1 | 616:4 | 629: 3 |
alioqui 544:4 | 575:12 |
alios 109:3 | 577:9 | 618: 1 | 629:8 | 732:4 |
Aliphanis 717:4 |
aliquid 633:5 | 638:5 | 671: 4 |
aliquis 532:6 | 686:1 |
alis 470:5 | 618:6 |
alis 90:2 | 878:1 |
allic 26:1 | 256:2 | 388: 11 | 439:4 | 465:1 | 482:10 |
alitem 236:3 | 375:4 |
aliter 76:1 | 273:1 | 867: 9 |
alites 452:8 |
aliti 493:9 |
alitibus 488:7 |
aliud 553:3 | 651:2 | 683: 8 | 718:7 |
alium 797:9 |
aliunde 199:11 |
alius 284:1 | 469:13 | 497:4 | 512:11 | 520:5 | 533:9 | 853:2 | 899: 9 |
allabores 144:3 |
allapſus 428:6 |
allata 678:5 |
allinet 911:15 |
allium 437:7 |
Allobrox 480:4 |
alloquiis 474:10 |
alma 580:1 | 584:4 |
almæ 13:2 | 262:2 | 424: 2 |
alme ſol 497:5 |
almum 392:3 |
Alpes 685:11 |
Alphius 437:1 |
Alpibus 377:5 | 416:7 |
Alpinus 604:6 |
Alpium 427:7 |
alsit 909:9 |
alta 38:1 | 192:7 | 425:1 | 460:3 | 485:8 | 527:5 |
altæ 386:5 |
altas 431:6 | 454:5 |
alte 714:5 |
alter 509:7 | 560:1 | 561: 6 | 577:16 | 632:4 | 714: 6 | 255:1 | 770:8, bis | 868:9, 10 |
altera jura 867:15 |
altera 65:11 | 210:12 | 479: 3 | 527:1 | 589:2 | 589: 5 | 589:6 | 613:2 | 755: 3 | 810:7 |
alteram 190:1 |
altercante 708:2 |
alteris 385:5 |
alter alterius 862:1 |
alterius 335:6 | 740:12 | 787:8 | 868:2 |
alterius ſic altera poſcit opem res 909:7 |
alterna 590:4 |
alternis 843:3 | 879:4 |
alterno 21:2 |
altero 270:15 |
alterum 404:6 | 502:7 | 643:12 |
alterutrum 814:6 |
alti 698:9 | 833:7 |
altilium 763:1 |
altior 271:2 |
altis 69:8 | 433:3 | 465: 7 | 485:3 | 494:1 |
altiua 359:2 | 557:2 |
alto 301:6 | 403:6 | 402: 3 | 569:3 | 614:4 | 625: 4 | 636:1 |
alto. i. mari 777:11 | 815: 15 |
altos 9:3 | 368:10 |
altricia 259:1 |
altum 161:4 | 261:4 | 591:4 |
altum i. mare 183:1 | 243: 2 |
alveo 284:4 | 356:4 |
alacre 366:6 |
alumni 330:7 | 893:12 |
alumnis 317:2 |
alumno 473:10 : 747:2 |
alvo 388:7 | 797:3 | 902: 11 |
alvus dura 673:6 |
Alyphanis. vide Aliphanis.
amabam 640:7 |
amabile 303:1 | 744:8 |
amabiles 374:3 |
amabilem 24:2 | 186:1 |
amabilis 258:4 | 865:7 |
amabiliter 843:7 |
amabitur 828:12 |
amabo 91:3 |
amanda 408:8 |
amando 34:2 |
amandus 900:7 |
amant 160:3 | 459:2 | 860: 1 |
amantem 468:2 |
amanti 708:10 |
amantis 436:2 | 846:6 |
amantium 293:3 |
amara 217:6 | 411:5 |
amaras 558:3 | 718:9 |
amare 661:6 |
amares 911:13 |
amari ſermonis 582:6 |
amari, *verb.* 536:15 |
amaris foliis 649:9 |
amas 595:3 | 706:5 |
amat 97:3 | 310:2 | 321:2 | 523:3 | 690:13 | 787:6 | 841:2 | 861:5 | 904:5 |
amata 439:6 | 887:13 |
amati 349:3 |
amator 316:4 | 523:4 | 663:2 | 727:10 | 824:8 |
amatorem 266:2 | 534:4 | 770:5 |
amatores 770:6 |
amavit 839:2 |
Amatoriâ 598:2 |

ambagibus 683 : 6 | 766 : 8 |
ambas 507 : 10 |
ambiat 797 : 2 |
ambigitur 810 : 8 | 833 : 6 |
ambiguam 33 : 1 |
ambiguè 912 : 3 |
ambiguo 169 : 4 | 798 : 5 |
ambire 822 : 3 |
ambit 131 : 1 |
ambitio 693 : 9 |
ambitione 547 : 4 | 574 : 23 | 581 : 5 | 611 : 6 | 646 : 3 | 870 : 8 |
ambitioſa 912 : 1 |
ambitioſior 138 : 4 |
ambitioſus 652 : 11.
ambitus 874 : 7 |
ambo 654 : 1 | 701 : 12 | 893 : 8 |
ambos 708 : 7 |
ambubajarum 516 : 1 |
ambulat 450 : 7 | 519 : 9 | 550 : 6 |
ambules 441 : 3 |
ambulet 458 : 8 | 549 : 2 |
ambuſtum 609 : 3 |
ambuſtus 407 : 9 |
amem 290 : 15 | 769 : 3 |
amens 649 : 2 |
amentia 661 : 5 |
ames 13 : 10 |
amet 483 : 8 | 608 : 6 | 657 : 7 | 821 : 13 | 878 : 7 | 890 : 6 |
amica luto ſus 738 : 3 |
amica 71 : 1 | 295 : 2 | 454 : 4 | 548 : 12 | 643 : 13 | 726 : 6 |
amicæ 534 : 4 | 793 : 8 |
amicam 558 . 3 |
amicas 502 : 11 |
amice 185 : 2 | 205 : 5 | 425 : 2 | 701 : 3 | 161 : 2 | 856 : 1 |
amicè 909 : 7 |
amici. *ſing.* 173 : 7 | 287 : 1 | 534 : 9 | 734 : 3 | 782 : 7 | 813 : 1 | 815 : 14 |
amici. *plur.* 133 . 8 | 145 : 1 | 472 : 4 | 543 : 7 | 865 : 13 |
amicior 152 : 1 |
amicis 403 : 15 | 555 : 6 | 567 : 8 | 575 : 16 | 619 : 5 | 686 : 2 | 768 : 7 | 870 : 11 | 890 : 5 | 900 : 6 | 910 : 14 |
amicitia 534 : 7 | 911 : 5 |
amicitiam 530 : 5 | 651 : 5 |
amicitias 700 : 1 | 887 : 15 |
amicitias graves 148 : 1 |
amicitur 855 : 10 |
amico 180 : 3 | 393 : 3 | 527 : 3 | 547 : 13 | 552 : 10 | 561 : 3 |
amico Hercule 693 : 3 |
amicorum 469 : 10 | 533 : 2 | 575 : 8 | 851 : 9 |
amicos 32 : 5 | 272 : 3 | 469 : 4 | 513 : 4 | 530 : 1 | 535 : 10 | 559 . 6 | 612 : 1 | 750 : 10 | 774 : 6 |
amicta 489 . 8 | 796 : 3 |
amictum 805 : 6 |
amictus 12 : 2 |
amiculus 803 : 3 |
amicum. *adject.* 703 : 2 |
amicum, id eſt, gratum 219 : 4 | 280 : 6 | 391 : 1 |
amicum 126 : 4 | 260 : 4 | 465 : 9 | 536 : 17 | 551 : 7 | 574 : 11 | 593 : 5 | 685 : 3 | 700 : 7 | 719 : 8 | 910 : 10 |
amicus 100 : 2 | 173 : 1 | 461 : 4 | 487 : 6 | 519 : 4 | 533 : 9 | 536 : 13 | 537 : 11 | 538 : 8 | 555 : 3 | 560 : 1 | 618 : 9 | 809 : 4 |
amiſſas 682 : 4 |
amiſſos 270 : 4 |
amite 433 : 11 |
amittit 511 : 3 |
amna 389 : 2 |
amnes 232 : 1 | 356 : 11 |
amnem 261 : 3 |
amni 609 : 1 | 864 : 7 |
amnis 10 : 10 | 119 : 3 | 366 : 5 | 625 : 5 | 739 : 11 | 878 : 2 |
amo 528 : 9 |
amœna 788 : 7 |
amœnæ 160 : 7 | 258 : 6 | 797 : 4 |
amœnit 732 : 6 |
amœni 772 : 2 |
amœnos agros 874 : 7 |
amœnum lucretilem 711 : 3 |
amor 59 : 4 | 78 : 3 | 98 : 4 | 125 : 6 | 162 : 5 | 308 : 3 | 322 : 7 | 376 : 8 | 400 : 2 | 434 : 2 | 469 : 9 | 483 : 5 | 527 : 7 | 532 : 11 |
amore 104 : 4 | 451 : 1 | 467 : 3, 4 | 553 : 11 | 646 : 3 | 660 : 10 | 662 : 2 | 663 : 10 | 7[illegible] : 6 | 900 : 7 |
amorem 476 : 3 | 477 : 10 | 513 : 2 | 732 : 7 | 736 : 12 | 914 : 5 |
amores 19 : 8 | 185 : 8 | 192 : 1 | 278 . 1 | 325 : 2 | 414 : 6 | 479 : 1 |
amori dare ludum 299 : 1 |
amoribus 89 : 2 | 196 : 4 | 547 : 5 |
amoris poculum 447 : 4 |
amorum 408 : 6
amotas 43 : 4 |
amoto 508 . 7 |
amovete *præter.* 859 : 4 |
amovit 422 : 2 |
Amphion movit lapides canendo 294 : 4 | 907 : 6 |
Amphion ceſſit fratri 813 : 1 |
Amphionis 812 : 11 |
amphora 332 : 9 | 874 : 11 |
amphoræ 137 : 1 | 286 : 5 |
amphoram 352 : 4 |
amphoris 432 : 5 |
ampla 795 : 4 |
amplas 634 : 1 |
amplecti 891 : 7 |
amplectitur 523 : 2 |
ampli 744 : 12 |
ampliet 547 : 10 |
amplius 570 : 10 |
amplius 59 : 1 | 490 : 1 | 510 : 11 | 535 : 7 | 692 : 4 |
amplum 205 : 6 |
ampullas 880 : 8 |
ampullatur 743 : 10 |
amputans 432 : 1 |
Amyntas. Epod. 12.
amyſtide 137 : 4 |
an 52 : 4, 5, 6 | 161 : 7 | 165 : 1 | 258 : 4 | 323 : 7 | 348 : 7, 11 | 393 : 1 | 427 : 5 | 438 : 4 | 455 : 2 | 457 : 1, 2 | 470 : 5 | 494 : 7 | 527 : 3 | 554 : 12 |
an non 663 : 3 |
Anacreon 400 : 1 |
Anacreontia 476 : 2 |
anceps 616 : 6 | 685 : 4 |
Anchiæ 501 : 2 |
Anchiſen 424 : 2 |
anciliorum 268 : 5 |
ancilla 523 : 12 | 814 : 14 |
ancillæ 162 : 5 |
ancillas 657 : 8 |
Ancus 392 : 11 | 754 : 7 |
Andromedes 354 : 9 |
angat 815 : 3 |
angiportu 98 : 1 |
angui 630 : 1 | 850 : 10 | 881 : 9 |
angue 805 : 9 |
anguem 889 : 5 |
angues 203 : 1 | 296 : 4 |
angui. v. angue.
anguibus 293 : 7 |
angulo 40 : 6 |
angulus 172 : 4 | 692 : 8 | 788 : 10 |
anguſta 762 : 4 |
anguſtam 245 : 1 | 762 : 7 |
anguſtis 190 : 8 | 586 : 6 |
anguſto 680 : 4 |
anhelitu 66 : 1 |
aniles 700 : 3 |
animæ. *ſing.* 16 : 6 | 52 : 8 | 220 : 1 | 290 : 3 |
animæ. *nom. plur.* 561 : 5 |
animæ Thraciæ 409 : 2 |
animalis 539 : 2 |
animantem 617 : 2 |
animas 44 : 4 | 589 : 1 | 701 : 7 |
animi. *ſing.* 355 : 5 | 365 : 2 | 518 : 2 | 546 : 7 | 656 : 3 |
animi. *plur.* 875 : 5 |
animis 405 : 2 | 750 : 4 | 970 : 8 | 905 : 7 |
animo 107 : 3 | 264 : 12 |

593:4 | 553:2 | 557:5 | 740:4 | 787:1 |
animis 126:3 | 307:11 | 552:16 | 588:6 | 821:1 | 838:13 | 922:1 | 908:5
animoſum 81:1 | 583:3 |
animoſus 190:8 | 259:11 |
animum 71:2 | 80:2 | 151:4 | 192:6 | 293:7 | 333:5 | 368:6 | 381:10 | 530:2 | 554:8 | 632:2 | 947:4 | 634:3 | 700:9 | 739:5 | 741:1 | 863:12 |
animum æquum 817:11 |
animos 167:5 | 217:5 | 378:10 | 395:4 | 402:9 | 524:6 | 711:9 | 726:8 | 741:2 | 881:14 |
animus æquus 779:5 |
animus non ſe effugit unquam 787:10 |
animus peregè eſt 781:5 |
animus ſi ecorpore velox ibid.
Anio præceps 31:3 |
annabant 686:3 |
annelli 704:3 |
anni, genit. ſing. 403:3 |
anni, nomin. plural. 205:1 | 632:9 | 859:13 | 8 8.8 |
Annibal 380:9 | 481:2 |
Annibalem dirum 194:2 | 279:6 |
Annibalis 396:2 |
annis 506:3 | 577:8 | 761:11 | 832:12 | 887:5 |
anno 110:1 | 286:1 | 317:3 | 331:1 | 637:5 | 816:10 | 838:4, 8 |
annona amicorum vilis eſt 783:2 |
annonæ 801:8 |
annorum 360:2 |
annos 168:5 | 186:3 | 329:2 | 407:4 | 414:10 | 498:4 | 649:13 | 831:10 | 843:6 | 861:10 |
annoſa cornix 315:5 |
annoſa volumina 830:3 |
annoſo palato 664:7 |
annua cultura 334:6 |
annuerant 606:1 |
annuimus 772:1 |
annuiſſet 388:9 |
annum 182:2 | 405:3 | 500:3 | 739:8 | 781:8 | 842:9 | 906:8 |
annuo ſpatio 383:13 |
annulo 707:12 |
annus 392:3 | 433:7 | 632:7 | 697:4 | 726:7 | 831:9 |
anormis, v. abnormis.
anſeris albi 721:6 |
ante 113:3 | 291:3 | 353:2 | 398:8 | 401:8 | 418:8 | 428:13 | 451:3 | 509:4 | 527:4 | 738:7 | 540:3 | 549:2 |
ante aras 656:2 |
ante Lucem 699:5 |
ante, adverb. 650:11 |
antea 467:1
antecedentem 249:2 |
antefcrat 835:6 |
anteferendo 829:5 |
antehac 139:4 |
anteis 941:9 |
anteit 132:5 |
antennæ 60:5 |
Antenor 736:4 |
antequam 345:1 | 349:9 |
antetulit 598:9 |
Anticyram 646:8 | 652:12 |
Anticyris 899.6 |
Antilochum 186:2 |
Antilochum 279:6 |
antiphatem 885:6 |
antiqua ilice 433:1 |
antiqua templa 634:4 |
antiquæ 705:9 |
antique 336:1 |
antiqui 632:13 |
antiquis 154:5 | 837:3 |
antiquiſſimi 831:2 |
antiquo 653:3 | 724:3 |
Antium 130:1 |
Antoni 368:10 | 563:1 |
Antonius Muſa 791:3 |
antris 340:3 |
antro 23:3 | 154:2 | 261:7 |
antrum 618:4 |
anus, ſingul. nomin. 97:9 | 412:8 | 491:3 | 594:2 | 690:1 |
anus, plur. 452:6 | 493:2 | 548:1 |
anxiis 327:5 |
Anxur 559:3 |
Anyti 671:1 |
apella 568:7 |
Apellem 853:1 |
Apenninus 483:3 |
aper 6:3 | 446:6 | 627:2 | 645:5 | 676:3 | 714:1 |
aperire 497:7 |
aperit 552:3 |
aperta 855:8 |
apertam 843:7 |
apertè 525:7 |
apertis 890:8 |
apertos 743:7 |
apertum 301:4 | 536:3 |
apes Calabriæ 312:8 |
apicem 129:4 |
apices 327:8 |
apio 179:1 |
apis 369:1 |
apium 137:6 | 405:5 |
Apollinari 367:1 |
Apolline 29:2 | 851:3 |
Apollinem 128:1 |
Apollinis 87:3 | 477:9 |
Apollo 12:3 | 22:9 | 43:6 | 140:7 | 264:8 | 499:5 | 599:1 | 688:1 | 744:2 | 800:7 | 909:3 |
apotheca 683:4 |
apparatus 143:1 |
appare 190:9 |
apparent 465:9 |
apparent 854:4 |
apparere 526:11 | 851:11 |
apparet, penult. longâ. 503:11 | 895:7 | 914:6 |
apparet, penult. brevi. 435:2 |
appellas 535:1 | 583:15 | 583:16 |
appelle 557:9 |
appellet 658:1 |
appello 644:1 |
Appi 556:5 | 754:6 | 810:9 |
Appia 557:3 |
Appiam 442:8 |
appingit 875:8 |
Appius 572:1 |
applicet 295:4 | 502:12 |
apploranș 468:7 |
apponatur 759:17 |
appone 70:8 |
apponet 163:5 |
appone 527:7 |
appoſitis 715:2 |
appoluiſſe 69:6 |
apprecati 423:9 |
Appula 616:10 |
Appuli 417:6 | 434:7 |
Appulis 185:7 |
Appulo 258:8 |
Appulus 268:4 | 338:13 | 6 6:6 |
aprica 316:5 |
aprici campi 887:10 |
aprico 588:1 | 789:1 |
apricos 201:2 |
apricum 35:1 | 754:4 |
Aprilem 406:10 |
apris 482:6 |
aptos 433:10 | 793:9 |
aptum 305:6 | 632:13 | 659:8 | 758:6 | 813:8 | 875:8 |
apta 218:3 | 763:9 | 877:13 |
apta quadrigis equa 218:3 |
aptantur 455:4 |
aptare 743:9 |
aptari 194:4 |
aptaris 614:11 |
aptè 890:4 |
aptior 233:1 |
aptis 888:11 |
aptius 675:6 |
apto 54:2 |
aptum 30:4 | 826:6 | 879:4 |
apius 533:5 | 686:2 | 763:7 | 856:6 |
apud 353:5 |
Apulia 566:5 |
Apuliæ 259:1 | 439:6 |
Apulicum 333:2 |
aqua 119:3 | 447:1 | 567:4 | 773:5 |
aquæ 5:9 | 258:7 | 294:1

a | 352:4 | 355:4 | 360: 8 | 373:6 | 433:3 | 499: 2 | 567:6 | 793:3 | 818: 3 | 874:7 |
aquæ fons jugis 692:2 |
aquam 320:2 | 513:3 | 552: 2 | 557:3 | 630:6 |
Aquarius 509:3 |
aquas 242:6 | 365:12 | 446:4 | 842:7 |
aquila 533:3 |
aquilæ 379:3 |
Aquilo 359:3 | 465:7 | 695:1 | 719:4 |
Aquilone 472:4 | 870: 2 |
Aquilonibus 17:3 | 185:3 | 491:4 | 877:12 |
Aquinatem 773:12 |
aquoſa Ida 324:3 |
aquoſus Eurus 486:2 |
aquoſus languor 156:7 |
ara Dianæ 874:6 |
ara vetus 317:5 |
ara caſtis vincta verbenis 405:8 |
Arabas 135:3 | 752:6 |
Arabum 113:1 | 197:3 | 332:6 | 763:2 |
aram 332:1 |
arando 767:2 |
arare 790:2 |
aras 656:2 | 829:2 |
aræ 312:1 | 442:7 | 616: 7 |
arator 29:3 |
aratra 428:12 |
aratro 210:1 | 508:8 |
aratrum 70:1 | 878:1 |
aravit 793:3 |
arbiter 670:1 |
arbiter Adriæ 17:5 |
arbiter pugnæ 323:10 |
arbitræ non inſidias 448: 6 |
arbitria 393:6 |
arbitrio 247:4 | 647:1 | 691:7 |
arbitrium 280:3 | 878:7 |
arbitrum 179:3 |
arbor 54:4 | 90:6 | 260: 6 | 645:5 |
arbore 242:6 | 673:2 |
arborem 75:1 | 485:2 |
arbores 385:4 |
arboribus 95:9 | 391:6 |
arboris 286:2 |
arborum 208:4 | 436:1 |
arbos 198:3 |
Arbuſcula 610:8 |
arbuſta 240:5 |
arbuſto 584:4 |
arbuto 5:8 |
arbutos 72:1 |
arca 511:10 | 587:1 | 649: 14 | 708:4 |
Arcadiæ 410:6 |
arcana 468:10 | 473:11 | 616:2 |
arcana ſacra 448:8 |
arcanæ 248:5 |
arcani 78:5
arcanis 108:2 |
arcanum 327:3 | 812:7 |
arcem 693:7 |
arceo | 238:1 |
arcere 769:1 |
arces 173:5 | 251:1 | 416: 6 | 456:4 | 502:5 | 854:6 |
arces ſacras 8:3 |
arceſſas 852:3 |
arceſſe 749:2 |
arceſſit 846:3 |
arceſſitus 663:4 |
arcet 877:12 |
archaicis 748:1 |
Archilochi 821:2, 5 |
Archilochum 639:6 | 879: 2 |
Archyta 106:2 |
arcta 907:6 |
arctâ vitæ 145:2 |
arcta convivia 751:5 |
arctis toga 811:10 |
arctius 477:5 |
arcto 835:1 |
Arcto 100:3 |
Arctoo 212:6 |
arctum 700:8 | 762:11 |
Arcturi 242:3 |
arcu 88:6 | 114:5 | 288:5 | 350:8 | 390:4 | 401:1 | 502:1 |
arcum 190:6 | 264:4 |
arcus 903:9 |
arcus oppoſitis frontibus minaces 348:7 |
arcus pavidus 874:8 |
ardens 21:3 | 548:11 |
ardentes 183:2 |
ardentem 500:3 | 914:1 |
ardentis 193:3 |
ardeo 490:1 |
ardet 815:12 |
ardor 250:2 | 469:13 |
ardua cervix 525:13 |
arduæ 337:5 |
arduis 114:5 | 159:1 | 354:2 |
arduos 259:12 |
arduum 19:9 | 232:5 |
area 510:2 | 772:9 |
areæ 40:2 |
areis 4:5 |
Arelli 700:4 |
arena 724:6 |
arenæ 106:1 | 110:2 |
arenas 260:10 |
arente 475:4 |
arentes 260:10 |
aret 510:8 | 801:6 |
Argæo 171:3 |
argentea 709:4 |
argenti 509:8 | 547:6 | 646:3 | 651:3 | 693:1 | 821:3 |
argento 154:4 | 405:8 | 513:1 |
argentum 729:2 | 739:13 | 753:10 | 801:2 | 868:7 |
Argeo. v. Argæo.
argilla 856:8 |
Argis 650:8 | 865:3 | 882: 4 |
Argivi 310:4 |
Argivia 257:1 |
Argonautas 438:6 |
Argos 486:5 |
Argus 30:4 |
arguens 58:2 |
arguet 912:3 |
arguit 468:3 |
arguitur 818:6 |
arguta 605:3 |
argutæ 306:3 | 389:5 |
argutos 262:3 |
argutum 904:6 |
argutus 790:1 |
Aricini 867:8 |
arida 90:4 | 191:6 |
aridas 99:3 | 413:7 |
aridum 315:5 | 447:3 | 700:11 |
aridus 490:5 |
Ariminenſem 447:8 |
aris 135:1 |
Ariſtarchus 912:4 |
Ariſti 774:17 |
Ariſtippi 726:4 | 804:7 |
Ariſtippum 805:2 |
Ariſtippus 648:6 | 804: 4 |
Ariſtius 597:6 |
Ariſtophanes 544:1 |
Arma 556:3 |
arma 123:1 | 132:3, bis | 148:1 | 269:6 | 327:8 | 342:3 | 403:8 | 462:3 | 667:5 | 718:6 | 801:3 |
armatus 810:5 |
armavit 879:2 |
Armeniis 185:1 |
Armenius 781:5 |
armenta 129:1 | 183:7 |
armentum 254:2 | 768:6 |
armis livida geſtat brachia 36:2 |
armis 255:6 | 268:3 | 288: 2 | 420:4 | 539:5 | 668: 10 | 724:4 | 813:14 | 827: 2 | 882:8 | 898:7 | 905: 9 |
armos 578:3 | 676:6 | 728: 7 |
armorum 150:4 |
arrepe 686:7 |
arrepta 592:3 |
Arri 647:1 | 669:9 |
arrident 880:12 |
arrideat 612:3 |
arripe 658:9 |
arripit 767:4 |
arripuit 619:4 | 914:11 |
arrogantem 143:4 |
arrogantes 97:9 |
arrogavit 418:7 |
arroget 675:3 | 831:9 | 882: 8 |

arſerit 590 : 8 |
arſiſſe 476 : 1 |
arſiſti 289 : | 6 |
arſit 164 : 1 | 400 : 5 | 565 : 8 | 839 : 1 |
arte 50 : 5 | 250 : 8 | 502 : 3 | 728 : 2 | 743 : 10 | 834 : 3 | 855 : 1 | 875 : 9 | 899 : 1 | 909 : 4 |
artem 684 : 9 | 747 : 1 | 790 : 3 |
artem cœnarum 675 : 3 |
artem carminis 389 : 5 | 821 : 4 |
artes 398 : 8 | | 422 : 3 | 576 : 4 | 750 : 4 | 753 : 20 | 828 : 11 | 844 : 6 | 850 : 2 |
arti 856 : 7 | 891 : 12 |
artibus 682 : 5 | 853 : 4 |
articulos 705 : 2 |
artis 494 : 12 | 542 : 4 | 671 : 5 | 859 : 1 | 895 : 10 |
artium 363 : 10 | 394 : 5 | 414 : 8 |
artibus, v. artubus.
artubus 277 : 6 |
artus 502 : 4 |
arua 254 : 9 | 269 : 10 | 484 : 7, 8 | 486 : 2 | 788 : 14 |
arui 862 : 8 |
aruis 432 : 8 | 768 : 6 |
arundine 661 : 4 | 676 : 4 |
arundo 586 : 4 |
aruo 796 : 2 |
aruum 259 : 6 | 353 : 7 | 766 : 3 |
as 653 : 10 |
Aſdrubal 379 : 9 |
Aſdrubale 382 : 10 |
aſello : 849 : 7 |
aſellum 513 : 5 | 825 : 7 |
aſellus iniquæ mentis 593 : 3 |
Aſiæ 583 : 15 | 743 : 1 |
Aſiam 583 : 10 |
Aſinæ 755 : 2 |
aſpectu 588 : 12 |
aſper 131 : 5 | 700 : 8 | 887 : 11 | 892 : 4 |
aſpera 23 : 6 | 93 : 3 | 737 : 7 | 828 : 5 | 864 : 9 |
aſperæ 236 : 2 |
aſperam 125 : 6 |
aſperas fores 293 : 2 |
aſperas ſerpentes 141 : 6 |
aſpergere 552 : 1 |
aſperioribus 338 : 2 |
aſperis 446 : 5 | 450 : 3 |
aſperitas 809 : 6 |
aſperitatis 842 : 1 |
aſperrimus 454 : 9 |
aſperſus 777 : 8 |
aſperum 246 : 6 |
aſpexit 767 : 5, 11 |
aſpice 803 : 4 | 815 : 4 | 846 : 5 | 861 : 5 |
aſpicere 681 : 2 |
aſpici 80 : 6 |
aſpiciam 698 : 11 |
aſpiciat 796 : 6 |
aſpicis 221 : 3 | 462 : 6 |
aſpirare 891 : 2 |
Aſſaraci 474 : 2 |
aſſectaterus 592 : 5 |
aſſem 599 : 10 | 800 : 12 | 901 : 7 |
aſſentatores 910 : 5 |
aſſibus 652 : 2 |
aſſideat 512 : 12 |
aſſidens 428 : 5 | 451 : 3 |
aſſidet 749 : 10 |
aſſiduas 478 : 3 |
aſſignant 828 : 6 |
aſſis 571 : 2 | 675 : 6 |
aſſis miſcueris elixa 631 : 2 |
aſſiſto 579 : 1 |
aſſos 618 : 4 |
aſſueris 634 : 9 |
aſſuetum 622 : 6 |
aſſuitur 874 : 6 |
aſſumam 751 : 4 |
aſſumere 574 : 12 |
Aſſyria 192 : 10 |
Aſſyrii 260 : 11 |
Aſſyrias 882 : 4 |
aſt 479 : 2 | 581 : 1 | 586 : 4 |
aſtat 579 : 4 |
Aſterie 281 : 3 |
aſtra 328 : 3 | 347 : 11 | 368 : 7 | 490 : 12 | 706 : 3 |
aſtri 486 : 9 |
aſtricto 846 : 9 |
aſtrictum 286 : 4 |
aſtringitur 477 : 5 |
aſtrum 222 : 3 | 869 : 1 |
aſtuta 654 : 7 |
aſtutum 536 : 6 |
aſtutus 634 : 6 |
at 76 : 4 | 110 : 2 | 133 : 6 | 186 : 1 | 226 : 1 | 283 : 9 | 433 : 7 | 440 : 1 | 444 : 1 | 446 : 3 | 478 : 7 | &c.
Atabulus 566 : 6 |
Atacino 606 : 2 |
atavis 1 : 1 |
ater 207 : 4 | 346 : 9 | 458 : 3 | 869 : 3 |
Athenæ 859 : 1 |
Athenas 861 : 9 |
Athenis 511 : 7 | 704 : 7 | 850 : 12 |
athletarum 859 : 1 |
Atlanteus 129 : 1 |
Atlanticum 120 : 1 |
Atlantis 41 : 1 |
atque 8 : 1 | 13 : 10 | 35 : 2 | 38 : 6 | 55 : 3 | 88 : 3 | 376 : 8 | 403 : 4 | 527 : 10 | 542 : 2 | 544 : 1 | &c.
atque, l. quam 477 : 5 | 519 : 6 | 711 : 2 |
atqui 93 : 3 | 272 : 5 | 282 : 5 | 450 : 3 | 507 : 9 | 575 : 11 | 596 : 7 | &c.
atra 214 : 2 | 243 : 8 | 357 : 1 | 465 : 9 | 683 : 4 | 712 : 9 |
atra fila trium ſororum 165 : 1 |
atræ 108 : 6 | 408 : 9 |
atramenta 852 : 11 |
atras 202 : 5 | 305 : 5 | 696 : 1 |
Atreidas 43 : 7 |
Atreiden 736 : 7 |
Atreides 164 : 1 |
Atreus 889 : 4 |
atri 719 : 3 |
atria 751 : 7 |
Atrida 654 . 8 |
Atride 763 : 9 |
Atridis 656 : 5 |
atris 259 : 8 | 451 : 2 | 683 : 6 | 760 : 4 | 809 : 7 | 821 : 7 | 910 : 8 |
atrium 244 : 6 |
atro 455 : 1 | 490 : 2 |
atrocem 351 : 4 |
atrox 65 : 9 | 302 : 9 |
atrum 142 : 1 | 623 : 2 | 873 : 3 | 911 : 15 |
Attæ 837 : 4 |
attagen 435 : 8 |
Attali 225 : 2 |
Attalicis 4 : 7 | 777 : 1 |
attamen 614 : 12 |
attentam 615 : 3 |
attentas 857 : 14 |
attenti 846 : 7 |
attentiùs 849 : 5 |
attentus 700 : 8 | 767 : 6 |
attenuat 129 : 3 |
attarens 234 : 1 |
Atti 606 : 9 | 895 : 6 |
Attica 714 : 8 |
Atticis 16 : 4 |
attigit 251 : 1 |
attineat 614 : 7 |
attinent 81 : 2 |
attinet 331 : 6 | 443 : 5 |
attingit 806 : 3 |
attollens. v. tollens.
attollere 808 : 4 |
attonitus 321 : 3 |
avaræ 403 : 1 |
avaras 407 : 9 | 732 : 1 |
avarior 866 : 17 |
avaris 154 : 4 | 646 : 7 | 901 : 6 |
avaritia 727 : 5 |
avaritiam 547 : 4 | 575 : 14 |
avaro 358 : 4 | 794 : 6 | 869 : 8 |
avarum 514 : 1 |
avarus 228 : 1 | 429 : 5 | 514 : 6 | 652 : 4, 5 | 740 : 11 | 800 : 11 | 841 : 1 | 870 : 6 |
auceps 659 : 1 | 913 : 7 |
auctius 692 : 3 |
auctor 12 : 7 | 108 : 7 | 272 :

INDEX

2|551:6|609:5|628:
1|671:9|876:7|878:
12|
auctoratus 708:4|
auctore 256:7|314:5|
auctorem 554:10|
auctos 570:10|
audacem 847.8|
audaces 318:1|367:2|
508:10|
audax 18:8,10|51:3|
263:8|347:8|610:7|
652:11|684:12|859:
9|893:10|
aude 614:6|739:9|
audeat 336:2|649:8|
audebit 801:9|863:13|
audendi 873:10|
audent 792:3|
audes 573:11|744:4|
866:8|882:11|
audet 302:1|501:11|840:
9|846:1|854:12|
960:2|
audi 499:5,6|507:4|
735:5|780:2|804:6|
862:8|887:1|
audiat 340:3|
audias 58:8|
audiat 296:12|322:1|
audiendum 370:9|
audientem 11:7|
audierat 866:11|
audieris 691:3|716:9|
audierit 643:16|
audiet 11:1,3|667:6|
audire 152:1|258:5|521:
7|646:2|728:8|768:
8|829:12|865:4|
audiret 549:4|862:1|
audiri 800:8|
audis 97:6|201:5|328:
6|349:7|694:1|
797:6|
audis, i. vocaris 711:7|
audiſti 698:4|763:4|
audit 229:3|281:9|573:
2|420:2|538:4|706:
9|
audita 239:2|
audiram 95:9|681:6|
auditis 258:4|
auditur 822:2|
auditorem 886:2|
auditoris 600:6|880:11|
auditum 553:3|860:10|
audivère 412:7,8|
audivit 519:2|
avebas 513:9|
avellier 527:4|
avem 889:5|
avenæ 700:10|
avenas 701:12|
aventi 670:1|
Aventino 860:12|
Aventinum 502:9|
Avernales 446:4|
averſam 166:1|
averſos 332:3|559:6|
averſum 466:8|
averſus 649:2|
avertere 675:5|
avertis 842:8|
avertunt 558:3|
aves *nomen* 375:5|433:
4|710:3|
avet 406:1|552:1|
auſer 660:2|707:2|
auſeram 452:4|
auſeret 594:3|651:12|
798:10|
auſers 650:3|
auſert 216:2|300:3|566:
11|779:1|817:10|
833:6|
Aufidii 560:2|
Aufidius 673:3|
Aufidium 398:7|
Aufidus violens 360:7|
417:5|511:1|
auge 765:12|
augendâ re 801:4|
augur 12:3|315:4|502:
1|684:5|825:1|
auguris 310:3|320:6|
Auguſte 415:8|
Auguſti 186:7|370:7|
378:9|742:2|743:3|
798:6|
Auguſto 784:2|
Auguſtus 251:2|267:2|
avi *ablat.* 63:3|
avi *genit.* 517:5|
avibus 676:7|874:3|
avida 330:4|
avidas 303:3|
avidè 581:3|
avidi 77:3|
Avidienus 629:3|
avidis 109:4|
avidos 554:14|566:3|
avidum 156:1|
avidus 264:2|651:12|
888:5|
avis 92:2|
avis *nominat.* 346:1|409:
6|428:5|435:7|645:
-4|
avis prior parentum ætas
280:9|
avita 576:6|
avitæ 255:11|
avitis 139:5|
avitus 54:2|
avium 241:6|586:2|
744:3|
aula 114:2|189:4|228:
6|732:10|741:5|
aulæ 296:2|
aulæa 719:2|720:2|848:
4|887:2|
aulæis 354:7|
aulam 388:3|418:3|
Aul'e 653:5|
Aulide 656:1|
Aulon 173.1|
Aulus Caſcellius 905:1|
aura 13:8|90:6|183:11|
358:7|368:9|477:9
677:6|690|10|772:
11 815:16|
auræ 24:3|247:4|258:
7|298:11|499:3|
632:3|
auratum 92:4|
auras 108:1|546:8|
aure 202:3|454:5|660:
5|697:10|720:9|848:
2|896:7|
aurea 24:1|45:1|528:
4|783 6|
aureæ 374:6|
auream 189:5|
aureis 119:5|
aurem 615:3|633:5|725:
1|727:12|841:9|883:
13|
aurem votis præbeat 508:
2|
aurem ſubſtringe loquaci 690:
12|
aurem culturæ patientem
727:12|
in aurem dicere 592:8|
aureo 201:2|233:5|
aureos 368:7|463:1|
aures 202:6|230:2|601:
2|785:11|798:1|863:
7|695:3|906:7|
aures applicet 295:4|502:
12|
aures demittit 202:5|
aures perſtringis murmure
150:3|
aureum 224:1|486:12|
490:12|
auri 509:8|651:3|740:
2|
auribus 104:5|492:1|
665:9|822:6|
auriculæ 685:3
auriculam 593:10|
auriculas 593:3|740:8|
auriculis 769:7|
auriga 65:8|515:1|
auris equi in ore frænato
792:8|
auris nivalibus 778:2|
auritas quercus 50:7|
auro 215:3|228:11|270:
2|624:5|729:2|868:
5|893:1|
aurum 119:1|255:1|310:
1|337:9|370:3|400:
6|648:6|649:4|
657:8|729:2|
auſa 141:5|
auſculto 703:1|
auſi 898:5|
auſim 606:4|
Auſonias 381:6|
auſpex providus 344:7|
auſpicatos 275:6|
auſpice 32:8|743:9|
auſpiciis 212:2|416:11|
854:8|
auſpicium 732:9|

Auſter 250 : 3 | 417 : 1 | 465 : 4 | 693 : 9 | 777 : 11 |
auſtera 903 : 8 |
auſterum 622 : 7 |
Auſtri 347 : 2 | 627 : 8 |
Auſtris 506 : 5 | 870 : 2 |
Auſtro 717 : 1 |
Auſtrum 207 : 3 |
autus, a, um, 576 : 3 | 618 : 10 | 650 : 15 | 743 : 7 | 851 : 9 | 894 : 2 |
aut 20 : 3 | 21 : 4, 5 | 26 : 2 | 27 : 7, 8 | 28 : 1 | 29 : 1, 3 | 263 : 6 | 314 : 3 bis | 404 : 16 | 419 : 5, 6 | 444 : 3, 9 | 454 : 3, bis | 464 : 3, 5, 6, 8 | 544 : 3, 4, bis, &c.
aut erit, aut non 687 : 11 |
autem 849 : 7 |
autor v. auctor.
autumat 643 : 8 |
autumnos 207 : 2 |
autumnus 432 : 8 |
autumnus purpureo varius colore 168 : 1 |
autumnus pomifer 392 : 7 |
autumnus gravis 693 : 10 |
avulſos 511 : 2 | 721 : 7 |
avos 570 : 2 |
auxili 428 : 7 |
auxilio 555 : 12 |

B.

BAbylonios 46 : 2 |
bacca 172 : 6 | 679 : 4 |
baccam 660 : 7 |
bacchabor 180 : 2 |
bacchante 98 : 2 |
Baccharum 341 : 4 |
Bacche 76 : 3 | 251 : 4 | 330 : 5 | 530 : 7 |
Bacchi 230 : 5 | 861 : 6 |
Bacchius 583 : 11 |
Baccho 29 : 2 | 373 : 2 |
Bacchum 102 : 3 | 219 : 4 |
Bacchus 312 : 9 |
baccis 458 : 8 | 796 : 2 |
Bactra 355 : 8 |
Baiæ 260 : 3 |
Baiano 674 : 5 |
Baias 791 : 2 | 792 : 7 |
Baiis 217 : 4 | 718 : 6 |
baianus 353 : 4 |
Balatro 717 : 5 | 719 : 12 |
Balatrone 715 : 6 | 721 : 1 |
balatrones 516 : 2 |
Balatroni 716 : 9 |
balba 664 : 7 | 825 : 10 |
Balbinum 534 : 6 |
balbum 841 : 8
balbutit 535 : 4 |
balnea 733 : 3 | 777 : 9 | 788 : 2 | 809 : 4 |
Bantin si faleus 259 : 6 |
barathro 652 : 12 |
barathrum 794 : 5 |
barbam 542 : 6 | 590 : 6 | 642 : 4 | 899 : 4 |
barbara 114 : 1 | 267 : 4 | 854 : 7 |
barbaræ 364 : 3 | 350 : 6 | 449 : 3 |
barbaras 171 : 1 | 410 : 1 |
barbarè 58 : 9 |
Barbariæ 736 : 2 |
barbaro 340 : 10 |
barbarorum 131 : 7 | 417 : 9 |
barbarum 102 : 2 | 232 : 1 | 460 : 6 |
barbarus 272 : 5 | 481 : 5 |
barbatum 661 : 5 |
barbite 122 : 4 |
barbiton 7 : 3 | 342 : 4 |
Bari mœnia piſcoſi 563 : 4 |
Barium 786 : 5 |
Barine 181 : 2
barris 470 : 1 |
barros 582 : 7 |
barrus 553 : 10 | 773 : 3 |
Baſſaren 77 : 3 |
Baſſum 137 : 4 |
Bathyllo 476 : 1 |
batillum 560 : 4 |
beabis 864 : 8 |
beaeris 150 : 7 |
beat 397 : 9 |
beata 458 : 5 | 484 : 7 | 501 : 11 | 739 : 13 |
beatæ 173 : 4 | 231 : 4 | 354 : 3 | 682 : 2 |
beatam 347 : 1 |
beate 22 : 2 | 460 : 4 |
beati 165 : 1 | 253 : 10 | 403 : 11 | 699 : 11 | 713 : 2 | 863 : 10 |
beatior 289 : 4 | 312 : 7 |
beatis 113 : 1 | 507 : 9 |
beato 772 : 10 |
beatorum 157 : 2 |
beatum 217 : 8 | 281 : 5 | 403 : 10 | 515 : 3 | 772 : 2 | 756 : 8 | 787 : 7 | 797 : 7 |
beatum nihil eſt ab omni 217 : 8 |
beatus 103 : 5 | 226 : 6 | 430 : 1 | 543 : 9 | 546 : 10 | 631 : 9 | 701 : 9 | 736 : 5 | 812 : 2 | 910 : 10 |
beet 815 : 5 |
bella 5 : 11 | 194 : 1 | 319 : 4 | 362 : 2 | 377 : 5 | 554 : 2 | 743 : 4 | 798 : 2 | 813 : 12 | 828 : 5 | 878 : 8 |
bellante 501 : 3 |
bellantis 246 : 3 |
belle 555 : 7 |
Bellerophonte 301 : 1 |
Bellerophontem 408 : 2 |
Bellerophonti 283 : 2 |
belli 146 : 2 | 153 : 6 | 201 : 4 | 233 : 4 | 382 : 14 | 418 : 5 | 540 : 3 | 550 : 1 | 735 : 1 | 736 : 4 |
belli civilis, æſtus 859 : 5 |
belli domique 826 : 5 | 852 : 5 |
bellica res 373 : 2 |
bellicoſis 255 : 9 |
bellicoſus 191 : 2 |
bellis 479 : 3 | 858 : 9 |
bello 54 : 1 | 123 : 1 | 214 : 5 | 342 : 3 | 463 : 4 | 539 : 7 | 634 : 11 |
Bellona 658 : 8 |
bellua 444 : 10 | 669 : 3 | 709 : 1 |
bellua centiceps 202 : 5 |
bellua multorum capitum 731 : 5 |
belluis 51 : 5 | 347 : 7 |
belluoſus 419 : 3 |
bellum 88 : 1 | 177 : 3 | 253 : 1 | 385 : 2 | 428 : 19 | 557 : 5 | 583 : 2, 7 | 616 : 10 | 663 : 10 | 823 : 2 | 884 : 3 | 885 : 8 | 900 : 8 |
bene 175 : 5 | 190 : 1 | 196 : 3 | 215 : 8 | 337 : 11 | 349 : 15 | 350 : 14 | 379 : 7 | 397 : 1 | 536 : 5 | 550 : 7 |
bene erat 635 : 7 |
bene eſt cui, &c. 313 : 7 | 692 : 4 |
bene eſſe 732 : 12 |
beneventum 565 : 7 |
benigna 226 : 2 | 357 : 10 | 473 : 4 |
benignæ 495 : 8 |
benigne 761 : 6 | 765 : 3 | 796 : 8 |
benignis 371 : 2 |
benignitas 429 : 3 |
benignius 38 : 6 | 804 : 1 |
benigno 73 : 3 | 382 : 12 | 749 : 7 |
benignum 778 : 4 |
benignus 517 : 2 | 522 : 10 |
benignus vini ſomnique 638 : 2 |
Berecynthiæ 321 : 7 | 364 : 6 |
Berecynthio 78 : 2 |
bibam 103 : 7 | 460 : 4 |
bibant 793 : 2 |
bibendi 180 : 3 |
bibendum 138 : 5 |
bibentem 145 : 3 |
bibenti 816 : 9 |
bibere 286 : 5 |
biberent 810 : 6 |
biberes 291 : 1 |
biberis 623 : 2 |
bibes 85 : 1 | 748 : 4 |
bibimus 716 : 10 |
bibis 413 : 2 |
b. biſſet 738 : 1 |
bibiſti 871 : 4 |
bibit 202 : 3 | 251 : 3 | 817 : 4 |

Bibuli 816 : 3 |
Bibuli 352 : 4 | 612 : 8 |
bibulum 789 : 5 |
bibunt 423 : 2 |
bicornis 499 : 6 |
bidental 914 : 7 |
bidentium 332 : 7 |
biformis 215 : 2 |
bile 57 : 4 |
bilem 631 : 4 | 820 : 8 | 865 : 12 | 899 : 8 |
bilibri 629 : 9 |
bilinguis 603 : 10 |
bilis 468 : 12 | 597 : 11 | 651 : 2 |
bimatis 29 : 1 |
bimeſtri 316 : 2 |
bimi 82 : 2 |
Bioneis 860 : 3 |
bipedalis 668 : 9 |
bipennibus 381 : 7 |
biremis 358 : 5 |
Birthi 550 : 9 |
bis 218 : 3 | 275 : 5 | 290 : 6 | 364 : 9 | 442 : 2 | 446 : 11 | 462 : 7 |
bis dena 818 : 8 |
bis mille 462 : 7 |
bis quinque viri 830 : 1 |
bis ter 442 : 2 |
bis terque 903 : 17 | 918 : 9 |
Biſtonidum 232 : 4 |
Bitho 583 : 11 |
Bithyna 531 : 3 | 755 : 2 |
bitumen 451 : 2 |
blandâ prece 907 : 7 |
blandæ 363 : 3 |
blandi 508 : 5 |
blandienti 296 : 1 |
blandior 332 : 2 |
blandius 95 : 8 |
blandum 50 : 7 |
blandus 842 : 7 |
Blanduſiæ 302 : 1 |
blateras 706 : 9 |
blatearum 649 : 14 |
bobus 280 : 6 | 430 : 3 | 501 : 1 |
Bœotum 853 : 6 |
Bollane 592 : 10 |
bona 370 : 10 | 498 : 10 | 536 : 14, 15 | 540 : 10 | 620 : 9 | 801 : 11 |
bona pars hominum decepta &c. 511 : 4 | 899 : 3 |
bona, i, *familiares* 654 : 3 |
bonæ 362 : 3 | 839 : 8 | 859 : 1 |
bonam 503 : 2 | 523 : 10 |
bone 383 : 5 | 385 : 11 | 701 : 8 |
boni 370 : 2 | 621 : 3 | 700 : 2 | 709 : 15 |
bonis 95 : 4 | 159 : 2 | 378 : 11 | 383 : 1 | 395 : 8 | 702 : 3 | 890 : 5 |
bono 325 : 5 | 746 : 5 | 797 : 9 |
856 : 1 |
bonorum 512 : 9 |
bonos 398 : 5 | 786 : 5 |
bonum 771 : 4 | 903 : 17 |
bonus 403 : 4 | 512 : 10 | 533 : 8 | 541 : 9 | 672 : 3 | 904 : 1 |
Boreæ 336 : 12 |
bos 384 : 3 | 618 : 3 | 767 : 2 | 790 : 2 |
Boſphori 236 : 7 |
Boſphorum 199 : 9 | 260 : 9 |
bove 317 : 10 | 800 : 6 |
bovem 788 : 14 |
boves 43 : 3 | 436 : 8 | 463 : 2 |
bovis Epod. 8.
brachia 36 : 3 | 57 : 3 | 166 : 3 | 196 : 6 | 269 : 2 | 289 : 2 | 526 : 3 | 597 : 9 |
brachiis 263 : 2 | 477 : 6 |
Brennos 416 : 6 |
breve 237 : 6 | 525 : 13 | 626 : 5 | 824 : 8 |
brevem 208 : 6 | 412 : 5 | 851 : 3 |
breves 160 : 6 | 414 : 9 |
brevi, i, paulo poſt, 743 : 5 |
brevi 47 : 4 | 216 : 3 | 526 : 4 | 852 : 8 | 894 : 11 |
brevibus 445 : 5 |
brevioribus 821 : 3 |
brevis 22 : 3 | 212 : 3 | 674 : 2 | 701 : 10 | 741 : 1 | 843 : 3 | 902 : 6 |
brevis eſſe laboro 875 : 3 |
brevitate 601 : 1 |
Briſeis 163 : 2 |
Britannis 267 : 2 | 419 : 4 |
Britannos 88 : 3 | 134 : 2 | 260 : 12 |
Britannus 456 : 5 |
bruma 392 : 8 | 695 : 8 | 760 : 8 |
brumam 778 : 3 |
brumas 173 : 1 |
brunduſium 569 : 4 | 807 : 11 | 810 : 9 |
bruta tellus 128 : 4 |
Brute 585 : 2 |
Bruto 174 : 2 | 583 : 8 |
Brutum 583 : 14, 15 | 752 : 2 |
buccas 508 : 2 |
Bullati 776 : 1 |
Bupalo 454 : 12 |
buſto 254 : 1 |
Byzantia 679 : 2 |

C.

Caballi 577 : 17 |
caballo 575 : 5 |
caballum 767 : 3 | 812 : 6 |
caballus 790 : 2 |
cacatum 590 : 2 |
cachinnum tollent 881 : 12 |
cacumina 483 : 2 |
cadant 833 : 3 | 877 : 1 |
cadat 521 : 10 | 832 : 11 | 847 : 2 |
cadaver 690 : 2 |
cadavera 586 : 6 |
cadent 878 : 5 |
cadentia 810 : 1 |
cadentis 242 : 3 |
cadi 308 : 8 |
cadis nomen 133 : 7 | 178 : 3 | 640 : 11 |
cadis 317 : 3 | 365 : 8 | 465 : 10 |
cadmo 573 : 12 |
Cadmus 889 : 5 |
cado 353 : 2 |
caduco 262 : 4 |
caducum 199 : 6 |
cadum 305 : 10 | 320 : 1 | 411 : 3 | 867 : 4 |
cadunt 877 : 9 |
cadus 405 : 4 |
Cææ v. Cææ.
cæca 190 : 11 | 664 : 2 |
Cæcilio 877 : 2 |
Cæcilius 834 : 3 |
cæcior 526 : 2 |
cæcos 347 : 1 |
Cæcuba 209 : 1 | 714 : 10 |
Cæcubum 84 : 7 | 139 : 4 | 351 : 3 | 460 : 1 | 464 : 10 |
cæcum 534 : 5 | 642 : 13 |
cæcus 803 : 4 |
cæcus amor ſui 78 : 3 |
cæcus furor 457 : 2 |
cædam 851 : 7 |
cædas 541 : 4 |
cæde 269 : 7 | 331 : 7 | 420 : 3 |
cædebat 540 : 6 |
cædes 153 : 7 | 246 : 8 | 335 : 10 | 381 : 9 |
cædem 37 : 2 |
cædere 650 : 4 |
cædibus 907 : 4 |
cædimus 862 : 10 |
cælatum 862 : 5 |
cæmenta 243 : 3 |
cæmentis 333 : 1 |
cæpe 782 : 5 |
Cærite cerâ 758 : 9 |
cætula 474 : 7 |
cærulea 481 : 1 |
cæſa 436 : 4 |
Cæſar 14 : 2 | 140 : 7 | 304 : 3 | 421 : 1 | 530 : 4 | 698 : 7 | 828 : 2 |
Cæſare 55 : 6 | 88 : 2 | 305 : 8 | 370 : 12 | 385 : 1 | 422 : 8 | 460 : 2 | 620 : 10 | 749 : 5 |
Cæſarem 134 : 1 | 261 : 4 | 369 : 8 | 384 : 2 | 462 : 8 |
cæſariem 64 : 3 |
Cæſaris 13 : 4 | 27 : 4 | 55 :

5 | 186:8 | 195:6 | 340:3 | 426:1 | 464:11 | 593:1 | 614:7 | 615:3 | 783:6 | 786:1 |
Cæſaris Augusti 859:6 |
cæſus 522:1 | 524:3
cæteia turba 716:2 |
cætera 39:2 | 356:3 | 371:10 | 473:4 | 507:3 | 526:6 | 537:4 | 693:5 | 725:4 | 770:7 | 775:6 |
cæteris 387:1 |
Calaber 761:4 |
Calabræ 312:8 | 396:6 |
Calabriæ 118:5 |
Calabris 428:13 | 868:3 |
Calabros 126:8 |
Calais 290:5 |
calami 64:6 | 639:1 |
calamo 912:1 |
calamum 840:7 |
calcanda 109:2 |
calcar 851:4 |
calce 618:3 |
calceus 533:8 | 774:15 |
caldior 535:9 |
calebo 408:7 |
calefactat 867:10 |
Calena 119:4 |
Calendæ 578:2 |
Calendis 285:1 | 437:4 |
Caleno 84:7 |
calentem 173:5 |
calentes 216:4 |
calentis 468:8 |
cales 490:6 |
calet 22:7 | 646:5 | 840:2 |
Calibus 410:8 |
calicem 680:6 |
calices 699:5 | 716:11 | 750:5 |
calidæ 350:10 |
calidus 307:3 | 745:4 | 860:15 |
caliendrum 591:4 |
caliginoſa 355:10 |
callemus 896:7 |
callet 403:13 |
callida 294:6 | 876:9 |
callidi 337:1 |
callidum 43:1 | 228:10 |
callidus 641:3 | 711:7 |
Callimachus 863:2 |
Calliope 258:1 |
calloſa 672:2 |
calo arguens 790:1 |
calones 577:17 |
calor 760:3 |
calores 400:3 |
caloribus 336:11 |
caluiſſe 326:2 |
Calvum 602:4 |
camelo 849:3 |
Camena 53:2 | 724:1 |
Camenæ 218:6 | 259:12 | 389:3 | 399:4 | 606:1 | 813:4 | 818:5 | 896:8 |
Camenis 502:2 |
cameram 664:6 |
Camillis 730:3 |
Camillum 54:1 |
camino 366:9 | 669:8 |
caminus 778:3 |
Camœna v. Camena.
Campana ſupellex 579:5 |
Campana trulla 651:5 |
Campanis 719:4 |
Campano 562:1 |
Campanum 564:7 |
campeſtre 778:2 |
campeſtres 334:1 |
campeſtria 813:11 |
campeſtribus 905:9 |
campi pingues Aſiæ 743:1 |
campi. *genit.* 365:12 | 887:10 |
campis 90:5 | 140:10 | 187:4 | 288:6 | 295:5 | 313:6 | 391:5 | 456:1 |
campo 317:7 | 513:6 | 643:11 : 697:13 | 764:14 | 776:4 |
campos 167:6 | 236:9 |
campum 35:2 | 340:6 |
campus 30:6 | 40:2 | 153:2 |
canâ nive conſpuet Alpes 685:11 |
canam 42:1 | 370:11 | 671:9 |
canas 638:3 |
candens 429:1 |
candente 794:10 |
candentes 12:2 |
candentibus 559:3 |
canderet 701:16 |
candida 289:2 | 528:13 |
candidæ 289:2 | 469:13 |
candidam 340:9 |
candide 77:3 | 475:5 | 611:8 | 746:1 |
candidi 281:3 |
candidiores 561:5 |
candidis 307:10 |
candido 364:11 |
candidos 58:4 |
candidum 38:1 | 438:6 |
candidum ingenium 468:5 |
candidus 759:3 | 856:4 |
cane 433:9 |
cane pejus & angue 805:9 |
canebat 123:5 |
canem 583:16 | 813:8 |
canemus 424:3 |
canendo 294:4 | 687:10 |
canentes 390:7 | 462:8 |
canere 861:8 |
canerent 897:1 |
caneret 63:2 |
canes *nomen* 448:14 | 589:17 | 813:3 |
canet 856:9 |
canibus 488:7 | 702:8 | 887:10 |
Canicula rubra 685:9 |
Caniculæ 73:5 | 302:9 |
Canidia 438:5 | 445:5 | 448:4 | 488:1 | 617:10 | 722:4 |
Canidiæ 591:4 |
Canidiam 588:10 |
Canis *pro ſidere* 773:1 |
Canis *prop. viri* 453:1 | 629:4 |
canis *animal domeſtic.* 344:1 | 446:1 | 470:6 | 529:5 | 630:1 | 689:16 | 738:3 |
canis *adject.* 20:4 |
caniſtra 701:18 |
canit 367:5 | 605:6 |
canitie 192:2 |
canities moroſa 40:1 |
canoræ 901:4 |
canoris 50:7 |
canoror 860:4 |
canorus 236:8 |
canos capillos 192:9 |
Cantaber 191:1 | 288:4 | 418:8 | 783:4 |
cantabimus 352:5 |
cantabitur 617:8 |
cantabo 884:3 |
Cantabrica 813:12 |
Cantabrum 170:2 |
cantamus 27:12 |
cantare 231:2 | 530:2 | 601:4 | 819:2 |
cantat 558:3 | 909:10 |
cantemus 186:7 |
cantharis 83:2 |
cantharus 750:9 |
canto 89:6 | 239:3 | 593:8 |
cantor 542:2 | 887:3 | 909:3 |
cantoribus 530:1 |
cantoris 517:1 |
cantu 284:6 | 413:3 | 474:8 |
cantum galli 506:9 |
cantus 94:3 | 196:2 | 242:6 | 498:5 |
canum 309:2 |
Canuſi 567:6 | 653:2 |
Canuſini 603:10 |
capacibus 178:5 |
capaciores 464:7 |
capax 241:2 |
cape v. tape.
capella 514:8 |
capellæ 485:5 | 767:1 |
capellis 71:5 |
caper 466:13 |
capeſſens 704:7 |
capiet 510:3 | 657:2 | 904:4 |
capilli 789:3 |
capillis 53:4 | 114:2 | 202:6 | 324:2 | 353:4 | 446:5 |

capillo 573 : 6 | 588 : 10 | 875 : 15 |
capillos 275 : 3 | 192 : 9 | 477 : 9 | 733 : 5 | 762 : 4 | 875 : 11 |
capillus 307 : 1 | 489 : 9 |
capit 547 : 6 | 699 : 6 | 707 : 5 |
capitalis 583 : 4 |
capite 642 : 7 | 650 : 8 | 690 : 9 | 719 : 6 |
capiti 110 : 3 | 606 : 5 | 615 : 9 | 797 : 3 | 873 : 1
capiti, i. ſummæ 518 : 6 |
capitis 94 : 2 | 413 | 10 | 641 : 9 |
capitia minor 271 : 4 |
Capito 559 : 9 |
Capitolini 552 : 8 |
Capitolinus 552 : 10 |
capitolio 139 : 5 | 373 : 5 |
capitolium 254 : 3 | 337 : 6 | 360 : 5 |
Capitone 561 : 2 |
capitum 615 : 11 | 731 : 5 |
Cappadocum 755 : 8 |
captæ 751 : 5 |
Capsæ inſana ſidera 282 : 2 |
caprea 377 : 1 |
capreæ 125 : 8 | 308 : 4 | 471 : 7 |
capream 676 : 5 |
Capri 550 : 10 |
Capricornus 222 : 1 |
caprificos 445 : 7 |
caprina 810 : 4 |
capripedum 230 : 3 |
Caprius 550 : 6 |
captum 286 : 1 |
capſa 855 : 8 |
capſis 546 . 11 | 609 : 2 |
capta 257 : 2 | 655 : 4 | 718 : 2 | 844 : 6 |
captæ 885 : 2 |
captat 731 : 11 |
captat 434 : 1 | 512 : 12 | 527 : 7, 8 | 551 : 3 |
captator 687 : 9 |
captea 684 : 6 |
captet 803 : 3 |
captis 388 : 4 |
captiva 269 : 5 | 849 : 1 |
captivæ 163 : 5 |
captivum 801 : 5 | 849 : 1 |
captivus 538 : 4 |
capto 863 : 5 |
captos 806 : 2 |
capeum 365 : 10 |
captus 213 : 11 | 625 : 5 | 714 . 2 |
Capua 777 : 7 |
Capuæ 480 : 3 | 562 : 3 |
caput 5 : 9 | 21 : 4 | 109 : 6 | 382 : 2 | 399 : 7 | 296 : 4 | 333 : 6 | 432 : 7 | 445 : 6 | 450 : 10 | 489 : 15 | 525 : 23 | 558 : 10 | 564 : 3 | 590 : 1 | 604 : 7 | 610 : 2 | 650 : 2 | 656 : 2 | 689 : 7 | 696 : 3 | 707 : 14 | 708 : 6 |
caput hoc erat, hic fons, 807 : 4 |
cara 675 : 5 |
caræ 634 : 4 | 853 : 2 |
carbo 285 : 3 |
carbone 661 : 2 | 711 : 4 |
carceribus 514 : 12 |
cardiacus 652 : 7 |
cardines 97 : 6 |
care Mæcenas 84 : 3 |
caré emit 852 : 13 |
caream 320 : 4 |
careat 136 : 7 |
carebimus 206 : 6 |
carent 403 : 3 | 481 : 7 |
carentem 121 : 4 | 143 : 2 | 348 : 7 |
carentes 182 : 8 |
carentia virtute 864 : 10 |
carentibus 335 : 1 |
carentia 206 : 1 | 895 : 9 |
carere 482 : 2 |
caret 153 : 8 | 189 : 2, 3 | 555 : 3 | 536 : 10 | 774 : 13 | 870 : 7, 8 | 875 : 9 | 903 : 14 |
cari 94 : 2 | 744 : 13 |
carina 131 : 4 |
carinæ 60 : 6 |
carinam 466 : 10 |
carinas 20 : 2 | 764 : 3 |
caris 136 : 2 | 403 : 15 | 552 : 13 |
carmen 122 : 4 | 361 : 1 | 391 : 3 | 460 : 5 | 475 : 7 | 497 : 2 | 744 : 8 | 838 : 2 | 854 : 12 | 893 : 11 | 909 : 4 |
carmina 13 : 8 | 64 : 4 | 229 : 4 | 239 : 1 | 369 : 6 | 395 : 3 | 410 : 4 | 489 : 14 | 610 : 6 | 618 : 14 | 620 : 8 | 785 : 11 | 818 : 2 | 836 : 4 | 902 : 2 |
carmina mala 689 : 7 |
carmina, id eſt, odas, 861 : 4 |
carmine 30 : 1 | 296 : 10 | 351 : 9 | 374 : 1 | 408 : 10 | 414 : 1 | 450 : 8 | 633 : 5 | 842 : 10, bis | 844 : 3 | 852 : 12 | 860 : 2 | 892 : 3 |
carminibus 202 : 4 | 364 : 8 | 395 : 5 | 588 : 5 | 880 : 2 | 908 : 4 |
carminis 26 : 1 | 389 : 6 | 609 : 5 | 694 : 3 | 876 : 7 |
carminum 487 : 4 |
carne 625 : 2 | 718 : 2 |
carnem 676 : 3 |
caro, vel charo 393 : 12 | 623 : 5 |
Carparhii 383 : 10 |
Carparhium 131 : 4 |
carpe diem 43 : 2 |
carpe viam 701 : 6 |
carpentea 563 : 2 |
carpentis 369 : 3 |
carpere 220 : 8 | 348 : 12 | 350 : 4 | 402 : 8 |
carpere 532 : 8 |
carpſiſſe 602 : 6 |
Carthagine 619 : 1 |
Carthagi em 463 : 5 |
Carthaginis 382 : 7 |
Carthaginis 396 : 3 | 456 : 3 |
Carthago 271 : 1 |
caruere 655 : 9 |
caruiſſe 728 : 2 |
carum caput 690 : 11 |
carus 119 : 8 | 320 : 3 | 575 : 15 | 597 : 6 | 825 : 2 |
caſas 661 : 3 | 664 : 8 |
Caſpium 184 : 2 |
caſſa 685 : 6 |
Caſcellius 905 : 1 |
Caſſi 609 : 1 | 746 : 3 |
caſta 384 : 7 |
caſtæ 252 : 4 |
Caſtaliæ 264 : 5 |
caſtellum 858 : 9 |
caſtigator 838 . 7 |
caſtigavit 898 : 12 |
caſtis 56 : 3 | 405 : 8 | 842 : 4 |
caſtitas 335 : 7 |
caſto 281 : 2 |
Caſtor 490 : 13 | 615 : 10 | 810 : 8 |
Caſtore 828 : 3 |
Caſtoris 385 : 9 | 490 : 14 |
caſtos 496 : 2 |
caſtra 5 : 10 | 32 : 1 | 44 : 3 | 311 : 9 |
caſtus 500 : 4 | 891 : 5 |
caſu 189 : 6 | 574 : 14 | 595 : 1 | 598 : 7 | 820 : 6 |
caſus 512 : 11 | 666 : 7 | 687 : 1 |
caſus *plur.* 634 : 8 | 720 : 2 |
catellam 808 : 1 |
catelle 663 : 2 |
catena 288 : 4 | 741 : 2 |
catenæ 266 : 3 |
catenam 565 : 1 |
catenas 123 : 5 | 200 : 2 | 645 : 2 |
catenatus 456 : 6 |
catenis 140 : 11 | 298 : 7 | 709 : 2 |
catervæ 378 : 5 | 843 : 5 |
catervas 37 : 2 | 256 : 4 | 403 : 7 | 604 : 5 |
cathedras 612 : 5 |
Cati 681 : 5 |
Catia 526 : 6 |
Catienis 643 : 17 |
Catili 75 : 2 |
catillis 680 : 2 |
catillum 538 : 5 |
catini 538 : 7 |
catino 626 : 7 | 680 : 4 |
catinum 579 : 2 |
Catius 670 : 1 |
Catonem 820 : 1 |
Catonibus 864 : 4 |
Catonis 52 : 6 | 252 : 4 |

212:1 | 326:1 | 521:2 | 820:2 | 877:4 |
catulis 6:2 |
catulus 254:2 | 323:1 |
catulus 741:6 |
Catullum 602:4 |
catus 41:3 | 301:4 | 848:14 |
cava 476:3 | 485:3
Caucaſum 89:3 | 427:8 |
cauda 624:6 |
caudæ 832:9 |
caudam 234:2 |
caudam trahat 643:9 |
cave 61:7 | 283:11 | 454:9, bis | 642:7 | 653:11 | 689:8 | 755:1 | 786:2 |
caveæ 914:9 |
caveant 894:4 |
caveas 620:6 |
cavebis 708:13 |
caverat 268:8 |
cavere 288:8 |
cavat 888:1 |
caveto 551:11 |
cavit 231:3 | 303:5 | 653:7 |
cavit 647:7 | 903:12 |
caule 672:3 |
caules 540:12 | 650:1 |
caulibus 629:10 |
cavo 700:7 |
caupo 508:9 |
caupona 777:8 | 803:8 |
cauponas 563:4 |
cauponibus 557:1 |
cauſa 156:6 | 540:4 | 575:17 | 603:6 |
cauſâ 902:9 |
cauſâ meâ 552:11 |
cauſâ priorem 684:13 |
cauſæ 69:9 | 507:10 | 782:8 | 799:6 |
cauſam 583:5 | 583:23 | 736:4 | 749:5 |
cauſarum actor 904:12 |
cauſas 146:2 | 554:4 | 603:8 | 685:4 | 722:1 |
cauſatur 787:9 |
cauſis 744:7 | 764:1 |
cauta 731:2 |
cautiùs 36:2 |
cautos 697:9 | 839:11 |
cautum 199:9 | 574:12 |
cautus 188:3 | 690:5 | 690:11 | 799:23 | 876:8 | 895:25 |
cavum 762:11 |
cavus 702:9 |
Ceæ 154:1 | 399:3 |
cecidere 164:3 | 367:6 | 878:5 |
cecidit à cædo 279:5 |
cecidit à cado 367:7 | 783:5 |
cecinisse 498:8 |
cecinit 473:10 | 594:2 |
Cecropiæ 409:6 |
Cecropio 149:3 |
cedat 323:6 | 515:5 |
cedat in altera jura 867:15 |
cede 813:1 |
cedentem 622:8 |
cedere 26:5 | 288:6 |
cederet 618:13 | 895:6 |
cedes 161:2, 4 |
cedet 478:5 | 494:6 |
cedet in uſum 637:2 |
cedit 133:7 |
cedro 902:3 |
cedunt 679:5 |
celabitur 671:9 |
celantia 716:4 |
celare 691:6 | 720:5 |
celas 497:4 |
celat 255:2 | 419:1 | 798:1 |
celata 402:5 |
celeberrima 805:7 |
celebrare 30:1 | 49:2 | 898:5 |
celebret 629:8 |
celebris 196:9 |
celent 254:3 | 793:10 |
celer 177:1 | 265:8 | 301:6 | 651:8 |
celerem 64:7 | 175:4 | 200:8 | 390:9 | 826:7 |
celeres 50:6 | 63:1 | 70:4 | 295:10 | 323:8 | 357:11 | 392:9 | 396:1 | 816:2 |
celeri 60:4 |
celeris 352:8 | 895:9 |
celet 525:9 |
cella 718:4 |
cellis 139:5 | 586:6 |
celſæ 189:6 | 259:5 |
Celſe 769:8 |
celſi 903:1 |
Celſo 768:1 |
celſus Apenninus 483:3 |
Celſus 743:11 |
cenſebo 790:3 |
cenſes 752:5 | 860:8 |
cenſet 736:4 | 758:10 | 770:5 | 803:3 |
cenſor 571:9 | 888:7 |
Cenſore 394:2 |
cenſoria 863:12 |
cenſu 613:3 | 669:11 |
cenſu tenui 764:15 |
cenſum 620:1 | 728:3 |
cenſus 212:3 | 906:3 |
Centaurea 76:5 |
Centauri 367:7 |
Centaurus 473:10 |
centena 532:2 |
centiceps bellua 302:5 |
Centimanus Gigas 220:10 | 265:1 |
centum 209:2 | 218:1 | 287:2 | 296:3 | 348:1 | 361:10 | 368:3 | 464:3 | 490:10 | 510:2 | 510:7 | 645:2 | 646:20 | 696:2 | 756:2 | 831:10 | 832:3 |
centum millia 641:13 |
Centuriæ 902:22 |
Centurionibus 575:19 |
cepere 879:3 |
cepiſſet 639:4 |
cepit 658:7 | 844:6 |
cera 687:6 | 758:7 |
ceraſis 366:2 |
Cerberus 233:5 | 296:3 |
cerea 57:2 | 589:2 | 589:4 | 590:7 |
cereas 494:7 |
cerebri 592:10 |
cerebro 222:8 |
cerebroſus 558:9 |
cerebrum 645:7 |
Cererem 334:5 | 484:9 | 499:1 |
Cereris 248:4 | 714:9 |
Ceres 384:4 | 636:2 |
cereus flecti in vitium 887:21 |
cereus 855:5 |
Cerintha 525:5 |
Cerite v. Cærite
cernere 526:5 |
cernis 533:2 |
cernitur 665:2 |
certa 51:5 | 58:2 | 214:3 | 312:5 | 549:9 | 664:3 | 727:8 |
certabitur 684:10 |
certam 503:2 |
certamen grande 323:6 |
certamen trepidum 823:1 |
certamina 749:4 |
certamine 416:12 | 774:8 |
certamine primum 879:7 |
certans 684:2 |
certant 879:1 |
certantem 432:10 |
certantia 605:2 |
certare 196:6 | 365:3 | 468:16 | 668:13 | 812:1 | 819:4 |
certas hyemes 66:5 |
certat 4:3 | 172:5 |
certatim 558:5 |
certavit 802:3 |
certe 165:3 | 597:12 | 636:9 | 914:8 |
certemus 787:1 |
certet 617:11 |
certi 514:4 |
certior 228:4 |
certis rebus 904:10 |
certis 577:8 | 752:3 | 839:11 | 867:11 |
certius 774:1 |
certiùs 634:8 |
certo 335:7 | 474:5 | 548:20 | 643:5 |
certum finem 740:13 |
certùm 691:2 | 695:3 |
certus 478:6 | 498:4 |
certus Apollo 32:9 |
certus conviva 766:1 |

cerva 6:2|270:9|
cervi 380:10|
cervice 241:4|331:6|741:3|745:5|
cervice ſubactâ ferre jugum 167:2|
cervicem 57:2|197:5|199:1|873:1|
cervici 289:3|
cervinam pellem 741:5|
cervis 217:3|483:5|
cervius 700:3|
cervix 525:13|
cervos 301:5|390:4|
cervus 65:11|774:7|
ceſpite 285:4|
ceſpitem 81:3|213:1|
ceſſant 321:8|
ceſſantes 132:3|
ceſſantem 352:4|792:1|
ceſſare 764:12|775:2|868:9|
ceſſas 349:14|652:1|741:9|
ceſſat 103:7|903:16|
non ceſſat 766:4|
ceſſator 711:6|
ceſſatum 738:9|
ceſſavere 819:3|
ceſſavit 857:4|
ceſſerat 152:2|616:3|
ceſſiſſe 812:13|
ceſſiſſet 584:6|
ceſſit 296:1|
cetaria 686:3|
Cethegis 864:4|876:12|
ceu 380:3|
Chærilus v. Cherilus.
chari v. cari.
Charta 600:2|
chartæ *gen.* 569:4|784:6
chartæ *plural.* 397:1|900:4|
chartas 840:7|
chartis 402:6|547:14|553:1|555:10|831:9|845:3|855:10|
charus v. carus.
Charybdi 104:6|
Charybdim 885:6|
Cherilus 852:8|903:16|
Chia 464|8|
Chiæ 413:5|
Chii 649:10|
chimæra 105:3|
chimæræ 220:9|367:8|
Chio 603:4|
Chios 776:1|778:5|
chiragra 705:1|727:3|
Chium 320:1|714:10|718:6|
chlamydem 805:10|
chlamydes 756:1|
chlamydum 756:5|
Chloe 92:1|289:9|290:10|322:6|
Chloën 282:6|289:6|
343:4|
Chlori 307:12|
Chloris 168:8|
chorda 903:7,15|
chordis 393:9|531:1|
choreas 39:9|
choreis 233:1|388:2|
chori 6:6|
choris 196:5|260:4|891:2|
choro 169:1|417:1|
choros 20:5|374:4|392:2|
chorus 503:3|842:6|861:5|890:2|898:1|
Chremes 429:5|880:5|
Chremeta 605:3|
Chryſippi 642:13|
Chryſippo 735:4|
Chryſippus 541:11|665:12|
cibaria 508:12|
cibo 447:5|
ciboria 178:5|
cibum 454:8|608:7|623:1|
cibus 651:14|
Cibyratica 755:2|
cicatricum 134:5|
cicatrix 564:5|
cicere 654:3|
ciceris 579:2|700:10|894:9
ciceri 563:5|
Cicerrus 565:1|
cichorea 120:3|
ciconia 628:2|
cicuta 613:4|
cicutæ 859:11|
Cicutæ *propr.* 645:1|
Cicutam *propr.* viri 653:9
cicutis 437:7|
cimex 610:9|
cinctus 714:5|
cinctutis 876:12|
cinerem 705:2|
cineres 182:5|415:5|481:5|914:7|
cineri 148:5|
cinge 361:4|
cingentem 341:9|
ciniflones 526:9|
cinis 490:4|
cippus 587:4|
circa 16:8|75:2|98:6|167:5|363:1|369:4|696:3|875:15|883:7|
Circæa 429:2|
Circæis 675:1|
Circe 489:3|
Circen 73:8|
Circes 737:9|
circiter 764:2|
circo 654:4|
circum 575:14|576:9|681:1|
circùm 215:6|218:1|436:11|543:2|578:10|651:7|665:5|714:2|
circumagi 592:16|
circumdata 526:7,10|
circumgemit 485:7|
circumlita 773:3|
circumpoſuiſſe 680:2|
circumroditur 815:10|
circumſpectemus 862:7|
circumtonuit 658:8|
circumvagus 484:8|
circumveniunt 838:2|
circumvolat 12:5|618:6|
circumvolitas 744:5|
ciſtam 807:13|
cita 141:4|217:9|506:7|
citaret 530:7|
cithara 64:4|94:4|121:4|190:5|258:3|
citharæ 194:4|241:6|290:1|308:6|648:11|738:9|740:8|
citharas 648:10|
citharœdus 903:4|
citiùs 59:4|593:7|632:4|635:5|855:[illegible]|
cito 902:6|
citra mare 718:5|
citra 514:5|604:1|
citrea 364:4|
citum 488:2|
citus 140:9|284:3|612:6|894:12|
civem 684:13|794:3|
cives 11:1|573:7|577:12|729:3, bis|913:9|
civi 122:5|
civibus 806:2|
civica 744:7|
civicam 335:10|
civicum 146:1|
civiles 287:5|
civilia 595:4|
civilibus 479:3|726:2|
civilis 422:9|819:5|
civitas 371:1|482:4|484:2|
civitatem 355:5|
civium 250:1|269:8|431:3|
clade 256:3|417:12|
clades 277:3|
clamabit 910:13|
clamans 655:11|
clamantibus 644:1|
clamas 705:11|
clamat 507:2|807:7|
clament 650:6|837:5|
clamet 529:7|643:13|798:13|913:9|
clamo 617:7|822:10|
clamor 12:9|287:4|337:7|598:10|
clamore 356:9|706:9|813:10|
clamorem 103:1|237:7|

clarâ

clarâ lucernâ 707 : 7 |
clarabit 372 : 4 |
claram 28 : 6 |
clare 695 : 3 | 800 : 7, bis |
clari 240 : 2 | 304 : 7 | 414 : 1 |
clarior 244 : 2 | 259 : 8 |
claris 390 : 1 | 898 : 7 | 912 : 2 |
claritas 396 : 5 |
claro 498 : 6 | 575 : 4 | 856 : 1 |
clarorum 834 : 4 |
claros 377 : 5 |
clarum 217 : 9 | 398 : 2 | 563 : 7 |
clarus 336 : 4 | 354 : 9 | 501 : 2 | 648 : 3 | 653 : 7 | 764 : 2 | 858 : 7 |
classe 541 : 4 | 276 : 5 | 298 : 10 | 522 : 6 |
classem 653 : 4 |
classes 877 : 12 |
classico 431 : 2 |
classis 66 : 4 |
clathros 914 : 9 |
claude 284 : 5 |
claudens 434 : 10 |
claudere 166 : 6 | 608 : 5 | 615 : 12 |
Claudi 563 : 4 | 783 : 4 |
Claudi vocat. 770 : 1 |
Claudiæ 382 : 11 |
Claudius 417 : 9 | 742 : 2 |
claudo nomen 249 : 3 |
claudum 808 : 7 |
claves 651 : 7 | 824 : 3 |
clavibus 209 : 2 |
clavos 132 : 6 | 333 : 5 |
clausa 542 : 4 |
clausas 269 : 10 |
clausit 421 : 6 |
claustra 298 : 6 | 787 : 6 | 854 : 9 |
clausus 708 : 4 |
clavum 560 : 4 | 572 : 5 | 573 : 5 | 704 : 4 |
clazomeniis 582 : 4 |
clemens 298 : 8 |
cliens 412 : 1 | 766 : 1 | 861 : 6 |
clientæ 225 : 5 |
clientem 752 : 7 |
clienti 819 : 10 |
clientium 227 : 9 | 340 : 8 |
clienium 273 : 4 |
Clio 49 : 2 |
clitellas 562 : 3 | 785 : 2 |
clivos 785 : 4 |
clivum 369 : 9 |
cloacam 660 : 8 |
clune 721 : 9 |
clunes 525 : 13 |
Clusinis 792 : 4 |
clypeo 108 : 4 |
Cnidi 115 : 2 |
Cnidius 168 : 10 |
Cnidon 352 : 9 |
Coa 714 : 4 |
coactor 576 : 13 |
coactus 69 : 4 | 550 : 13 |
Coæ 413 : 11 |
Coccei 563 : 3 |
Cocceius 559 : 5, 9 |
cocco : 701 : 15 |
cochlea 6:8 : 2 |
cocto 625 : 1 | 718 : 6 |
Cocytus 207 : 5 |
Codrus 319 : 2 |
coeant 874 : 2 |
coëat 751 : 1 |
cœlebs 210 : 4 | 285 : 1 |
cœlestes 368 : 2 | 842 : 7 |
cœlestia 398 : 9 | 806 : 3 |
cœlestis 294 : 2 | 744 : 11 |
cœli 495 : 2 | 569 : 3 | 701 : 14 |
Cœli nom. propr. 550 : 9 |
cœlibe 733 : 13 |
cœlibis 656 : 6 |
cœlitum 486 : 4 |
cœlo 31 : 3 | 174 : 4 | 182 : 7 | 257 : 7 | 266 : 4 | 330 : 1 | 397 : 9 | 444 : 1 | 448 : 2 | 477 : 8 | 487 : 5 | 537 : 7 | 677 : 5 |
cœlum 13 : 5 | 19 : 10 | 247 : 6 | 450 : 15 | 472 : 1 | 766 : 3 | 791 : 1 |
cœlum non animum mutant 779 : 8 |
coëmens 518 : 1 |
coëmptas 661 : 3 |
coëmptis 161 : 2 |
coëmptos 114 : 8 |
cœna 579 : 3 | 700 : 12 | 701 : 17 | 713 : 2 | 711 : 3 | 880 : 2 | 905 : 6 |
cœna dubia 632 : 1 |
cœna brevis 789 : 6 |
cœnabat 794 : 8 |
cœnacula 733 : 2 |
cœnæ 354 : 7 | 699 : 2 |
cœnam 706 : 4 | 765 : 15 |
cœnamus 716 : 3 |
cœnant 565 : 6 | 566 : 3 | 840 : 4 |
cœnantes 557 : 5 | 714 : 8 |
cœnantibus 715 : 3 |
cœnare 551 : 12 | 748 : 2 |
cœnarum 673 : 3 | 822 : 1 |
cœnas verb. 765 : 11 |
cœnat 758 : 1 | 867 : 9 |
cœnatur 608 : 7 |
cœnem 660 : 1 |
cœnes 813 : 5 |
cœnis 209 : 4 | 781 : 9 |
cœno nomen. 706 : 1 |
cœperis 650 : 2 | 825 : 4 |
cœperunt 540 : 1 | 588 : 14 |
cœpi 597 : 8 |
cœpit 595 : 7 | 697 : 5 | 739 : 9 | 794 : 1 | 818 : 10 | 841 : 8 | 845 : 4 | 858 : 10 | 874 : 11 | 891 : 6 |
coërceat 464 : 9 |
coërces 44 : 5 | 232 : 3 | 543 : 1 |
coërcet 229 : 1 | 537 : 6 | 586 : 3 | 653 : 12 |
coërcuit 898 : 11 |
cœtus 248 : 1 |
cogas 852 : 3 |
cogat 757 : 1 |
cogemus 556 : 2 |
cogere 255 : 3 | 330 : 4 | 775 : 2 |
cogeris 512 : 2 |
coget 801 : 11 |
coget 912 : 2 |
cogi 736 : 6 | 824 : 8 |
cogimur 162 : 1 |
cogis 290 : 9 | 328 : 3 | 573 : 10 | 770 : 2 |
cogit, pro, colligit 910 : 4 |
cogitat 740 : 5 | 885 : 5 |
cogitet 591 : 2 |
cognata 665 : 4 | 698 : 14 |
cognati 593 : 10 |
cognatis 643 : 14 |
cognatorum 865 : 11 |
cognatos 513 : 3 | 660 : 3 |
cognitor 685 : 8 |
cognomen 316 : 2 | 620 : 4 | 641 : 6 | 785 : 3 |
cognomine 863 : 3 |
cognoscere 852 : 4 |
cogor 127 : 5 |
cohæredum 691 : 9 |
cohæres 687 : 6 |
cohibebor 216 : 1
cohibent 116 : 2 | 266 : 3 | 672 : 2 |
cohibentis 854 : 9
cohibentia 390 : 4 |
cohibere 306 : 4 |
cohibet 7 : 2 |
cohors 19 : 3 | 232 : 6 | 436 : 8 | 743 : 2 |
cohortes 261 : 5 |
cohortem 583 : 14 |
cohorti 769 : 5 |
cohortis 237 : 2 |
coibat 891 : 5 |
Cois 527 : 1 |
coit 745 : 3 |
Colchi 382 : 2 |
Colchica 199 : 3 |
Colchicis 446 : 2 | 490 : 6 |
Colchis 486 : 6 |
Colchos v. Iolchos.
Colchus 237 : 2 | 882 : 4 |
colendi 495 : 2 |
coli 270 : 1 |
colis 208 : 4 |
colit 233 : 2 |
cella 595 : 8 | 710 : 10 |

collata 259 : 10 |
collatis 873 : 3 |
collaudem 575 : 16 |
colle 860 : 11 |
collecta 740 : 8 | 775 : 3 |
858 : 1 |
collectos 793 : 2 |
collectus 547 : 9 |
collega 574 : 1 |
collegam 826 : 10 |
collegia 516 : 1 |
collegiſſe 3 : 1 |
collegit 777 : 9 |
colles 85 : 3 | 410 : 6 | 497 :
1 | 743 : 1 |
colliſiſſet 530 . 6 |
collibus 385 : 3
collige 617 : 13 | 842 : 1 |
colligis 780 : 1 |
colligit 677 : 10 | 887 : 8 |
colliſiones 65 : 2 |
colliſa 736 : 2 |
collo 251 : 6 | 436 : 9 | 662 :
6 |
collocare 493 : 10 |
colludere 857 : 7 |
collum 249 : 16 | 387 : 7 |
798 : 14 |
collyria 550 : 7 |
coloni 206 : 5 |
colono 171 : 3 |
colonum 635 : 2 |
colonus 131 : 2 | 616 : 7 |
Colophon 776 : 3 |
color 57 : 5 | 154 : 4 | 404 :
4 | 414 : 4 | 470 : 10 |
480 : 7 | 618 : 8 | 801 :
2 |
colore 163 : 2 | 168 : 2 |
colores 270 : 4 | 753 : 11 |
799 : 1 | 879 . 9 |
colori 893 : 9 |
coloribus 395 : 1 | 744 :
4 |
colubræ 590 : 6 |
colubros 72 : 4 |
columba 483 : 6 |
columbam 379 : 3 |
columbas 140 : 9 |
columbi 772 : 1 |
colombino 677 : 10 |
colombis 9 : 6 |
columen 219 . 6 |
columnæ 905 : 3 |
colomnam 132 : 2 |
colomnas 125 : 1 |
colore 828 : 5 |
coma 86 : 4 | 322 : 4 |
comæ 373 : 7 | 391 : 6 | 404 :
3 |
comam 23 : 4 | 193 : 8 | 361 :
4 | 469 : 15 |
comas 352 : 6 | 840 : 4 |
combiberet 142 : 2 |
comedenda 761 : 9 |
comedunt 795 : 3 |
comes 109 : 7 | 384 : 10 |
428 : 3 | 556 . 4 | 577 : 16 |
701 : 6 | 712 : 9 | 807 : 11 |
869 : 1 |
comes exterior 683 : 14 |
comeſſabere 363 : 6 |
comica res 870 : 12 |
comicos 690 : 8 |
comis 117 : 2 | 552 : 4 | 605 :
4 | 606 : 9 | 629 | 4 | 720 :
7 | 865 : 8 |
comitem 133 : 3 | 811 : 10 |
comites 32 : 7 | 220 : 8 | 295 :
9 | 400 : 8 | 409 : 1 | 557 :
6 | 583 : 16 | 639 : 6 |
comiti 768 : 2 |
commendare 892 : 8 |
commendas 809 : 7 | 855 :
1 |
commendes 815 : 4 |
commendet 793 : 8 |
commenoras 509 : 10 |
comminxit 538 : 5 |
commiſcere 809 : 7 |
commiſiſſe 885 : 1 |
commiſit 17 : 1 | 416 : 10 |
commiſſa 538 : 10 | 551 : 10 |
814 . 12 | 890 : 9 |
commiſſi 400 : 3 |
commiſſum 348 : 7 | 812 :
8 |
commiſta 603 : 4 |
committenda 852 . 6 |
committere 111 : 7 | 373 :
4 |
committes 708 : 12 |
commiſſa Scenæ 882 : 11 |
commoda 720 : 7 | 789 : 8 |
828 : 1 | 860 : 13 | 888 :
8 |
commodet 727 : 12 |
commodis 321 : 1 |
commodius 578 : 7 | 633 : 2 |
commodus 394 : 1 | 770 : 9 |
852 : 2 | 895 : 5 |
commôrit 617 : 7 |
commotæ mentis 665 : 2 |
commotus 657 : 2 |
commune 212 : 4 | 587 : 2 |
communi 536 : 10 | 696 : 5 |
644 : 2 |
communia 824 : 4 | 883 :
3 |
communibus 774 : 7 |
communiter 482 : 1 | 736 :
8 |
comœdia 544 : 2 | 548 : 8 |
602 : 1 | 846 : 4 | 880 :
4 | 897 : 5 |
comparat 433 : 8 |
comparet 514 : 10 | 835 :
6 |
comparis 167 : 2 |
compede 126 : 6 | 407 : 8 |
441 : 2 | 742 : 3 |
compedibus 802 : 1 |
compellant 584 : 6 |
compellat 762 : 12 |
compellaret 667 : 5 |
compenſet 536 : 14 |
comperit 828 : 10 |
compertum 781 : 8 |
compeſce 70 : 2 | 237 : 7 |
741 : 2 |
compeſcere 719 : 11 |
compeſceret 589 : 3 |
compeſcet 864 : 9 |
compeſcit 206 : 2 |
compilaſſe 515 : 7 |
compiens 512 : 8 |
compita 641 : 6 | 665 : 5 |
698 : 1 | 718 : 9 |
complere 851 : 4 | 892 : 3 |
compleſti 454 : 7 |
complexus 561 : 7 |
complures 612 : 1 |
compone 316 : 1 |
componere 356 : 3 | 514 : 1 |
545 : 4 | 550 : 6 | 618 : 11 |
646 : 2 | 736 : 6 | 854 : 5 |
875 : 13 |
compono 725 : 6 | 862 :
4 |
componunt 828 : 6 | 863 :
8 |
comportatis 740 : 5 |
componer 648 : 10 |
compos 878 : 11 |
compoſita 40 : 4 |
compoſitis 420 : 4 | 583 :
11 | 649 : 5 |
compoſitum 837 : 2 |
compoſitus 583 . 11 |
compoſui 583 : 11 | 613 : 3 |
compreſſis 555 : 9 |
compti 720 : 1 |
comptos 400 . 5 |
compulerit 96 : 4 |
conamur 27 : 2 |
Concanum 261 : 1 |
concedat 537 : 12 |
concedere 555 : 11 | 556 : 2 |
668 : 5 | 866 : 2 |
concedes 761 : 3 |
concedi 900 : 11 |
concedit ire 40 . 8 |
concentum 789 : 2 |
conceſſa 554 : 1 |
conceſſerat 108 : 6 |
conceſſere 905 : 3 |
concha 532 : 1 |
conchæ 674 : 1 |
conchis 179 : 1 |
conchylia 435 : 3 | 631 : 3 |
674 : 3 | 716 : 3 |
concidit 310 : 3 |
concidunt 52 : 3 |
conciliatus 890 : 5 |
concilio 340 : 5 | 381 : 4 |
conciones 369 : 7 | 370 : 5 |
concinnus 776 : 2 |
concinnior 836 | 9 |
concionus 535 : 6 | 603 : 3 |
concipitur 199 : 4 |
concita 308 : 2 |

concitet 532:4|
conclave 702:6|
concludere 548:3|
concluſas 546:8|
concluſus 555:2|
concordia diſcors 782:3|
concredere 697:7|
concubitu 908:1|
concupiveris 440:1|
concurrant 574:4|
concurrit 850:4|
concurritur 506:6|
concuſſus 599:1|
concuſſa 567:3|
concute 534:1|
concutitur 129:2|
condere 43:3|
conderet 704:5|
condes 921:5|
condet 754:5|
condiderit 620:8, 10|
condidit 4:4|214:3|463:6|
condis 744:8|
condiſcat 245:3|
condiſce 408:8|
condit 432:5|
condit quiſque diem, &c. 385:3|
condita 414:2|552:3|842:12|
conditi 455:4|
conditio 719:13|729:1|
conditione 844:2|
conditionibus 4:7|269:1|
condito 499:4|
conditor 907:6|
conditum *penult. longa* 7:6|17|
conditum *penult. brevi*, 841|
conditus 567:7|
condo 725:6|
condoluit 512:10|
conducat 890:4|
conducere 731:6
conducti 910:16|
conductis 518:1|
conducto 733:3|
conductum 705:4|
condunt 828:6|
conet 617:3|770:3|857:6|
confecta 854:8|
conferbuit 524:8|
confeſtim 781:1|
confice 594:1|
confidens 582:6|
confundet 74:2|
confuſa 849:3|
confuſum 679:2|
confuſus 588:14|891:11|
congeſta 508:12|
congeſtus 531:13|
conjuge 256:5|267:4|843:1|
conjugibus 382:6|401:7|
conjugis 6:1|231:4|271:3|
conjurat 909:7|
conjurata 63:5|
conjux 335:4|685:1|707:5|
connectere 861:14|
conopeum 462:6|
conor 726:5|
conſcia 529:7|708:5|
conſcientia 446:7|
conſcio 278:7|
conſcire 729:11|
conſcripti 920:8|
conſectat 397:7|
conſentire 814:7|
conſentit 222:3|
conſenuit 268:3|
conſervus 587:1|709:11|
conſidere 586:5|
conſili 264:9|
conſilia 469:11|812:3|
conſiliantibus 251:8|
conſilius 192:6|378:6|412:5|
conſilio 272:1|
conſilium 262:1|327:4|417:13|555:4|640:4|663:9|726:10|
conſiſtere 554:5|592:8|
conſiſtimus 597:7|
conſiſtit 680:9|
conſociate 160:3|
conſolor 581:6|
conſortem 338:9|
conſpectus 893:1|
conſpexerit 754:6|
conſpexit 764:4|
conſpicitur 284:2|795:9|
conſpicuum 311:5|
conſpuet 685:11|
conſtaret 703:6|
conſtanti 281:6|
conſtantia 478:5|
conſtantior 705:4|
conſtare 788:3|
conſtat 678:7
conſtet ſibi 883:2|
conſtiterint 38:4|
conſtitit 445:1|
conſtrictos 572:3|
conſtructus 510:1|
conſtruxerit 648:2|
conſueris, pro, conſueveris 585:3|
conſuetudo 534:2|
conſul 408:3|
conſulatus 215:4|
conſule *nomen*, 146:1|286:6|307:4|324:5|473:3|524:7|
conſule, *verb.* 655:6|
conſulenti 549:5|
conſulere 655:5|
conſulis, *nom.* 352:4|
conſulis, *verb.* 803:1|
conſulit 698:2|798:5|
conſulta 799:4|
conſulti 861:15|
conſulti 866:19|
conſultò 601:6|
conſultor 506:9|
conſultus 127:3|507:7|
conſultus juris 904:11|
conſumere 677:2|738:4|
conſumeret 633:3|
conſumet 594:5|
conſumimus 863:10|
contagia 486:9|781:6|
contaminato 139:8|
contemnas 727:1|
contemnat 550:8|728:10|
contemnere, *infin.* 531:8|710:3|
contemnére, *futur.* 640:1|
contemni 792:2|
contemplere 526:2|
contemplens 353:7|
contemplor 511:10|
contemptis 610:8|
contempto 443:2|
contemptum 685:6|
contendat 240:8|798:14|
contendere 595:7|726:14|773:11|811:8|
contendit 486:5|
contenta 476:8|
contento 532:3|
contento fune 705:6|
contento poplite 701:3|
contentus 506:2|555:4|553:8|577:10|608:6|610:5|634:10|
conticuit 812:13|
contigit 603:3|681:10|740:1|848:16|
continente 227:6|
continet 736:3|
contingat 747:4
contingere 649:5, 8|681:4|909:8|
continget 876:13|
contingis 698:3|
contingit 795:7|806:5|
contingunt 803:9|
continuat 702:1|
continuem 333:6|
continui montes 796:5|
continuit 134:9|
continuò 573:2|577:14|652:6|756:5|
contrà *adv.* 520:5|533:3|548:1|645:6|659:7|805:4|
contra 264:1|427:2|443:5|468:5|506:5|517:2|571:1|
contracta 243:1|333:3|750:6|861:8|
contractæ 636:2|

contractum 708 : 6 |
contractus 761 : 2 |
contrahet 190 : 10 |
contraria 519 : 8 |
contraxit 472 : 1 |
contrectatus 825 : 3 |
contremuit 195 : 4 |
contriſtat 509 : 3 |
contuderit 573 : 4 | 768 : 5 |
contudit 275 : 6 | 705 : 2 | 828 : 8 |
contulerim 561 : 8
contulerit 563 : 7 |
contumeliæ 469 : 12 |
contundet 452 : 6 |
conveniat 745 : 2 |
convenientet 773 : 8 |
convenientia 882 : 5 | 900 : 10 |
conveniet 774 : 15 | 892 : 9 |
conveniſſe 834 : 1 |
convenit 583 : 1 | 679 | 6 | 718 : 6 |
conveniunt 257 : 3 |
conventa 583 : 14 |
converſa 483 : 1 | 805 : 5 |
converſis 887 : 14 |
converſo 309 : 8 |
convertere 451 : 8 |
converteret 849 : 4 |
convicia 584 : 4 |
convictor 574 : 8 |
convictore 552 : 10 |
conviva 107 : 5 | 471 : 4 | 515 : 5 | 611 : 2 | 635 : 6 | 676 : 1 | 699 : 5 | 720 : 7 | 748 : 1 | 785 : 9 |
convivæ 717 : 6 | 860 : 4 |
convivam 702 : 4 | 706 : 8 | 713 : 3 |
convivas 566 : 3 |
convivatoris 720 : 4 |
convivia 27 : 10 | 557 : 8 | 751 : 5 | 859 : 14 |
conviviis 630 | 6 |
conviviorum 468 : 1 |
Coo 674 : 2 |
cooperto 610 : 3 |
copia 73 : 2 | 211 : 2 | 501 : 12 | 510 : 14 | 627 : 2 | 780 : 2 | 783 : 7 | 793 | 1 | 817 : 9 | 866 : 6 |
copiam 354 : 1 |
copias 437 : 13 |
copula 59 : 2 |
coquat 889 : 4 |
coquite 927 : 1 |
coquitur 718 : 6 |
cor 641 : 8 | 657 : 6 | 880 : 9 |
coram 278 : 7 | 510 : 14 | 552 : 9 | 575 : 2 | 763 : 4 | 807 : 2 | 889 : 3 |
Corano 687 : 9 | 688 : 5 |
corde 93 : 2 |
cordi eſt 73 : 2 |
Corinthi 29 : 1 |
Corinthum 806 : 5 |
Corintho 849 : 1 |
corio 689 : 16 |
corna 629 : 5 | 796 : 9 |
cornibus 302 : 4 |
cornicis 415 : 2 |
cornicula 744 : 3 |
cornix 315 : 5 | 346 : 7 |
cornu, i, vaſculo, 619 : 9 |
cornu 73 : 4 | 78 : 3 | 234 : 1 | 501 : 12 | 547 : 12 | 564 : 3 | 617 : 14 |
cornu pro copia pleno : 783 : 7 |
cornua 327 : 6 | 349 : 4 | 350 : 12 | 454 : 10 | 436 : 7 |
cornuum 350 : 2 |
corona 32 : 4 | 499 : 1 | 894 : 10 |
coronæ 143 : 2 | 347 : 10 |
coronæ, i, cœtus 813 : 10 | 906 : 1 |
coronam 74 : 6 | 101 : 3 | 606 : 5 | 862 : 9 |
coronatorem 331 : 8 |
coronari 728 : 10 |
coronas 179 : 2 | 305 : 9 | 662 : 6 |
coronatus 275 : 2 |
coronet 814 : 6 |
coronis 405 : 5 |
corpora 447 : 2 |
corpore 142 : 2 | 156 : 8 | 259 : 8 | 381 : 11 | 522 : 2 | 533 : 10 | 575 : 13 | 668 : 10 | 708 : 12 | 740 : 3 | 762 : 9 | 768 : 7 |
corpori 436 : 3 |
corporibus 270 : 3 |
corporis 502 : 4 | 526 : 1 | 826 : 6 |
corpus 130 : 3 | 445 : 3 | 512 : 10 | 614 : 5 | 632 : 1, 8 | 634 : 9 | 712 : 3 | 727 : 5 | 746 : 6 | 842 : 13 |
correctori 842 : 1 |
correctus 794 : 11 |
correptus 662 : 7 |
corrige 911 : 7 |
corrigere 96 : 6 |
corripuit 19 : 5 |
corruget 750 : 9 |
corrumpam 597 : 2 |
corrupta 521 . 9 |
corruptius 568 : 2 |
corruptorem 708 : 8 |
corruptus 624 : 5 |
corruptus iudex 622 : 4 |
cortice 290 : 13 | 554 : 8 |
corticem 286 : 4 |
Corvino 325 : 6 |
Corvinus 603 : 9 |
corvorum 590 : 2 |
corvos 799 : 11 |
coruſco 128 | 1 |
corvum 346 : 2 | 687 : 8 |
corvus 807 : 9 |
Corybantes 68 : 3 |
Corycio 679 : 3 |
coſtam 244 : 4 |
cote 183 : 3 |
cothurni 879 : 3 |
cothurnis 564 : 9 |
cothurno 149 : 3 | 897 : 4 |
Cotillus v. Curtillus.
cotis 899 : 10 |
Cotiſonis 287 : 6 |
Cotyttia 492 : 4 |
Cragi 87 . 1 |
Crantore 735 . 4 |
cras 33 : 4 | 39 : 6 | 302 : 3 | 315 : 1 | 316 : 1 | 357 : 1 | 380 : 1 | 659 : 6 | 696 : 4 | 732 : 9 | 749 : 5 | 798 : 10 |
craſſa 532 : 2 |
craſſa Minerva 621 : 5 |
craſſe 837 : 1 |
craſſi 677 : 6 |
Craſſi, propr. 267 : 4 |
craſſo aere 853 : 6 |
craſſum unguentum 905 : 5 |
craſtina 303 : 1 |
crateræ 327 : 5 | 680 : 7 |
Craterum 652 : 7 |
cratibus 434 : 10 |
Cratino 818 : 1 |
Cratinus 544 : 1 |
creandis 739 : 13 |
creantur 378 : 11 |
crebra 97 : 2 |
crebro 725 : 1 |
credam 489 : 13 | 769 : 2 |
credas 398 : 6 | 631 : 1 | 634 : 12 | 797 : 8 | 810 : 2 | 839 : 7 |
credat 568 : 7 | 708 : 10 |
crede mihi 701 : 6 |
crede 165 : 5 | 350 : 3 | 585 : 4 | 618 : 1 | 643 : 8 | 645 : 7 | 659 : 6 | 747 : 7 | 771 : 4 |
credebat 616 : 3 | 861 : 4 |
credere 519 : 3 | 728 : 8 | 765 : 2 | 851 : 1 |
crederem 182 : 1 |
crederet 576 : 7 |
credi 902 : 10 |
credibile 596 : 7 |
crediderim 198 : 5 | 735 : 5 |
crediderit 814 : 7 |
credidimus 266 : 4 |
credidit 270 : 10 | 347 : 6 | 447 : 9 | 647 : 6 |
credis 728 : 2 | 733 : 13 | 755 : 1 | 788 : 7 | 818 : 1 | 866 : 19 |
credit 836 : 2 | 899 : 2 |
credite 230 : 1 | 808 : | 87
creditor 644 : 4 |

creditur 672:9|846:3|
creditum 16:3|95:6|
credo 633:1|647:3|690:4|708:13|
credula 48:2|365:2|483:7|
credulum 282:9|
credulus 24:1|
cremaro 381:3|
crematos 494:10|
Creontis 449:6|
crepante 485:4|
crepat 76:2|642:2|766:10|
crepent 894:7|
crepidas 541:11|
crepuit 222:7|
creſcam 360:5|
creſcent 686:3|
creſcentem 311:3|390:8|690:15|
creſcere 840:1|
creſcit 54:4|136:5|183|4:5|331:4|470:8|732:3|863:3|
creſcunt 312:11|339:3|
Creſſa 136:7|189:9|
creta 470:10|
Creta 661:2|
Cretam 464:3|
Creten 348:1|
Creticum 100:2|
crevere 422:5|891:14|
crevit 380:6|381:1|672:3|
crimina 536:5|815:8|
crimine 665:2|895:10|
criminibus 283:1|
criminoſis 67:2|
crine 124:2|197:2|
crinem 306:4|
crines 65:2|232:4|264:6|389:2|400:6|405:7|445:6|
crinibus 74:7|169:4|
Criſpe Salluſti 255:2|
Criſpini 525:6|707:4|
Criſpinum 543:6|
Criſpinus 546:3|
critici 833:2|
croco 679:3|
crocodili 478:1|
crocum 837:4|
Craſſi 776:2|
cruce 537:9|707:6|799:11|
cruciaverit 519:6|
crucier 610:9|
cruda 295:8|
crudæ bovis. *Epod.* 8.
crudeles 808:7|
crudelior 719:9|
crudelis 404:1|
crudi 758:6|
crudis 543:2|
cruenta 183:3|
cruentæ 246:7|
cruentis 658:8|
cruento 206:6|843:9|
cruentum 12:10|
cruentus 683:12|
crumena 747:5|
cruor 438:3|457:7|588:14|
cruore 153:8|199:2|490:3|491:7|
cruorem 664:8|
cruoribus 148:1|
cruoris 914:12|
crura 234:3|441:2|
crure 527:2|808:5|
cruribus 236:2|529:8|535:3|
crus 525:5|526:3|572:7|
cruſtis 732:1|
cruſtula 508:5|677:1|
cubans 702:3|
cubantis 72:7|666:4|
cubat 593:1|860:11|
cubet 440:4|470:5|
cubili 428:7|
cubilia 484:4|539:3|
cubilibus 450:5|
cubital 662:5|
cubito 103:2|686:1|
cubitum 676:1|
cucullum 584:6|
cui, id eſt, alicui 535:2|910:11|
cui 11:9|23:4|94:3|95:1|136:2|149:6|215:8|241:3|278:5|302:4|313:7|344:6|356:12|375:5|410:5|463:3|
cuicumque 812:1|
cuilibet 757:3|856:8|
cui volet 757:4|
cuiquam 547:13|550:13|867:13|
cuique 596:7|659:6|699:4|775:3 900:10|
cuivis 806:5|
cujus 49:3|166:5|629:7|764:9|
cujuſque 887:4|
culices 558:2|
culinæ 689:13|
culinam 561:2|566:1|
culmo 636:1|
culpa 27:5|336:8|457:2|692:7|729:11|815:7|
culpabit 911:15|
culpæ fuga 875:9|
culpæ 277:1|343:6|379:7|771:1|
culpam 384:10|895:15|
culpante 242:7|551:8|
culpantur 639:1|
culpari 384:6|547:3|
culpas 297:3|422:2|
culpatur 518:3|
culta 781:5|
cultello 764:6|
culti 495:3|
cultis 417:7|
cultor 127:1|882:3|
cultro 598:7|
cultu 864:10|
cultum 669:10|
cultura 334:6|825:14|
culturæ 727:12|
cultus 37:2|41:2|379:5|400:7|630:3|683:10|
cululllis 119:6|911:3|
cum te, i, cum opibus 683:5|
cum *præpoſ.* 6:6|54:3|74:2|76:5 78:2|81:1|94:4|121:3|321:9|353:3|549:2,3|553:7|554:1|
cum pace delab. flum. 356:5|
cum quo 175:1|
cum *conj.* 9:3|32:9|57:1|62:4|77:2|84:2|98:4|114:8|126:5|447:1|&c.
cùm ſemel 447:5|
Cumas 792:6|
cumeram 762:8|
cumeris 510:10|
cuminum 820:6|
cuncta 151:3|240:3|393:3|403:2|406:3|671:6|681:7|762:12|776:4|781:3|
cunctantem 383:11|
cunctetur 538:12|
cuncti 837:6|
cunctos 503:1|552:1|
cunctum 644:2|
cuneos 131:6|
cunque 26:2|32:6|39:7|67:2|104:2|114:5|687:3|
cunque pro quandocunque.
Cupennius v. Cupiennius.
cuperem 854:11|
cupiam 596:8|
cupias 573:4|753:5|
cupide 839:6|
cupidine 313:3|
cupidine falſo decepta pars. 511:4|
cupidine miſero fervet. 737:5|
cupidinem 167:9|
Cupidinem lentum 413:3|
cupidinibus 528:1|710:3|
Cupidinis 337:12|492:5|
cupidinum 70:1|363:5|
cupido *ſubſtant.* 12:5|183:1|216:1|816:10|
cupido *adject.* 617:6|
cupidos 307:2|

cupidum 614:8 | 633:9 | 866:16 |
cupidus 738:1 | 887:13 |
cupiens 700:12 | 702:1 | 706:2 | 753:3 | 858:10 |
Cupiennius 521:6 |
cupientium 315:8 |
cupiet 801:1 | 863:11 |
cupimus 535:12 |
cupio 592:4 |
cupis 592:13 | 866:8 |
cupit 568:7 | 740:6 | 875:7 | 914:1 |
cuppā potare magiſtrā 635:10 |
cupreſſi 39:4 |
cupreſſo 902:3 |
cupreſſos 208:5 |
cupreſſum 804:9 |
cupreſſus 387:6 |
cupreſſus *acc. plur.* 445:8 |
cur 34:2 | 35:1, 3, 6, bis | 69:9 | 125:3 | 192:7 | 219:3 | 244:5, 7 | 321:7 | 365:5, bis, 7 | 405:1, 2 | 440:3 | 510:10 | 517:5 | 533:2 | 541:10 | 550:10 |
cur, i, ut, vel propter quod 770:7 |
cura catenis 895:9 |
cura *nom.* 55:4 | 62:5 | 182:4 | 217:2 | 243:8 | 311:3 | 415:6 | 681:10 | 685:6 | 691:1 | 773:3 | 787:3 | 844:1 | 902:1 |
cura *verb.* 677:2 |
curabis 316:2 | 883:8 |
curæ erat 671:6 |
curæ 382:13 | 408:10 | 573:7 | 588:4 | 745:1 |
curam 464:11 | 573:5 | 677:2 | 681:2 | 712:8 | 738:9 | 747:6 | 749:9 | 851:3 |
curandā cute 738:6 |
curandi 739:8 |
curantem 746:5 |
curare pelliculam 685:8 |
curare 217:6 | 573:10 | 833:2 |
curarier 866:11 |
curarum 411:6 | 744:10 |
curas *nomen.* 33:3 | 193:2 | 215:6 | 287:5 | 305:6 | 327:3 | 434:2 | 527:10 | 740:4 | 778:9 | 793:6 | 816:13 | 879:8 |
curas *verbum.* 355:6 | 788:15 | 797:6 | 814:2 |
curat 179:3 | 203:4 | 270:7 | 808:4 | 880:9 | 899:3 |
curata 632:4 | 747:9 |
curatoris 733:13 |
curem 875:13 |
cures 728:7 | 781:7 | 803:5 |
curet 385:2 | 502:11 | 868:8 | 913:9, 10 |
curia 268:2 |
curiæ 149:5 |
Curiis 730:3 |
curioſus 494:8 |
curis 89:7 | 861:11 | 865:11 |
Curium 53:4 |
curo 145:1 | 640:6 | 725:5 | 743:2 |
curras 112:5 |
currat 601:1 | 660:4 |
currebat 531:3 | 665:6 |
currens 446:6 |
currente 292:5 | 874:12 |
currentia 742:4 |
currere 513:6 | 591:3 | 599:2 | 702:6 |
curreret 651:8 |
currès 739:3 |
curriculo 2:2 |
curris 728:5 |
currit 168:3 |
curru 56:2 | 91:1 | 280:7 | 373:1 | 497:3 | 572:3 | 796:7 | 847:3 |
currum 128:3 |
currunt 508:10 | 519:8 | 779:2 |
currus 64:1 | 463:2 | 514:12 |
curſitant 406:4 |
curſitat 701:20 |
curſu 500:2 | 689:11 | 813:8 | 909:8 |
curſum 878:2 |
curſus 26:6 | 127:4 |
curtabit 649:19 |
curtæ 339:4 |
curtatus 733:5 |
Curtilius 718:10 |
curtis 598:3 |
curto mulo 578:1 |
curva 352:7 |
curvæ 42:2 |
curvantis 126:8 |
curvat 293:5 |
curvatos 371:7 |
curvet 676:3 |
curvis 452:1 |
curvo 383:14 | 466:11 | 859:2 |
curole 757:5 |
cuſpide 387:4 | 614:10 |
cuſtode 111:5 | 422:8 | 802:1 | 887:9 |
cuſtodem 309:6 | 854:9 |
cuſtodes 135:6 | 410:4 | 526:9 | 546:5 |
cuſtodia 726:8 |
cuſtodiet 617:2 |
cuſtodis *nom.* 554:6 |
cuſtodis *verb.* 649:18 | 651:12 |
cuſtodit 342:6 |
cuſtos 51:3 | 223:3 | 266:2 | 328:4 | 383:2 | 673:6 | 726:3 | 893:12 |
cute 738:6 | 809:7 |
cute bene curatā 747:9 |
cutem 108:6 | 914:12 |
cyathis 321:1 |
cyatho 510:12 | 579:4 |
cyathos 257:1 | 321:3 |
cyathum 114:3 |
Cycladas 62:3 | 352:10 |
cyclicus 884:2 |
Cyclopa 564:8 | 864:12 |
Cyclope 885:6 |
Cyclopum 21:2 |
Cydonio 400:9 |
cygni 374:9 |
cygnum 368:9 |
Cyllenes 473:7 |
cymbæ 162:4 |
Cynaræ 362:4 | 414:9 | 762:6 | 789:4 |
Cynaram 414:8 |
Cynicum 804:8 |
Cynthiæ 352:8 |
Cynthium 86:1 |
Cypri 15:1 |
Cypria 4:8 | 364:4 |
Cypriæ 358:3 |
Cypron 116:1 |
Cyprum 80:8 | 343:1 |
Cyri *propr.* 125:6 |
Cyri *reg.* 157:11 |
Cyro *reg.* 355:7 |
Cyrum 74:4 |
Cyrus *propr.* 125:6 |
Cytherea 20:5 |
Cythereæ 300:1 |

D.

DA 320:5, 6, bis | 733:5 | 800:9 bis |
dabat 289:3 | 587:5 | 812:2 |
dabimus 371:1 |
dabis 553:5 | 760:2 |
dabit 11:9 | 39:7 | 687:9 | 688:7 | 757:3 | 877:2 |
dabitur 683:8 | 876:13 |
dabunt 370:3 |
Daci 287:6 |
Dacis 698:4 |
Dacus 131:5 | 237:2 | 276:4 |
Dædalea 366:2 |
Dædaleo 236:6 |
Dædalus 19:6 |
Dalmatico 150:1 |
Dama 691:3 | 707:13 |
damæ 10:2 |
Damæ *propr.* 573:11 | 684:1 |

Damalin 138 : 1 |
Damalis 137 : 3 | 138 : 2 |
Damasippe 640 : 3 | 669 : 11 |
Damasippi 644 : 4 |
Damasippus 644 : 3 |
damna 381 : 9 | 392 : 9 |
damnabis 665 : 3 |
damnati 647 : 1 |
damnatum 252 : 4 |
damnatus 208 : 1 |
damnis 767 : 3 | 808 : 3 |
damno 523 : 1 | 631 : 7 |
damnosa 280 : 8 | 811 : 1 | 840 : 1 |
damnosè 716 : 10 |
damnum 270 : 4 | 667 : 8 | 774 : 1 | 800 : 4 |
damus 536 : 2 | 851 : 8 | 874 : 1 |
Danaën 309 : 1 |
Danai 207 : 5 | 296 : 9 |
danda 646 : 7 |
dandus 887 : 5 |
dant 109 : 3 | 508 : 5 |
dante 805 : 1 |
dantis 853 : 8 |
Danubium 423 : 2 |
dapem 177 : 5 |
dapes 241 : 4 | 435 : 2 | 438 : 5 | 460 : 1 | 702 : 1 | 890 : 7 |
dapibus 124 : 3 | 139 : 3 | 699 : 4 |
dapis 376 : 8 | 446 : 11 | 493 : 8 | 701 : 2 | 807 : 10 |
Dardanæ 63 : 8 |
Dardanus 387 : 3 |
dare 111 : 1 | 127 : 4 | 196 : 6 | 299 : 1 | 313 : 2 | 478 : 3 | 517 : 3 | 532 : 9 | 646 : 10 | 680 : 3 | 754 : 10 |
dare circum 681 : 1 |
dare lintea 483 : 1 |
dare lucem 885 : 4 | 912 : 2 |
dare ludum amori 299 : 1 |
datem 421 : 1 |
dater 140 : 11 | 523 : 1 |
das 633 : 5 | 666 : 3 | 760 : 2 | 841 : 7 | 867 : 3 |
dat 513 : 4 | 571 : 5 | 749 : 6 |
data 55 : 5 | 895 : 12 |
date 457 : 2 | 495 : 3 | 500 : 9 | 807 : 7 |
dati 734 : 2 |
datis 19 : 7 | 262 : 1 | 869 : 6 |
datis vadibus 507 : 1 |
dato 262 : 1 | 272 : 2 | 874 : 11 |
datum 283 : 4 | 625 : 4 |
datur 486 : 14 | 555 : 9 | 727 : 4 | 868 : 1 |
daturas 589 : 1 |
daturos 281 : 1 |
daturus 366 : 3 | 500 : 5 | 698 : 7 | 867 : 2 |
datus 84 : 1 |
Dauni 417 : 6 |
Daunia 90 : 2 |
Dauniæ 153 : 6 | 389 : 3 |
Daunus 360 : 8 |
Davo 605 : 3 |
Davum 707 : 5 |
Davus 690 : 8 | 703 : 2, bis | 711 : 6 | 881 : 11 | 893 : 10 |
de 4 : 5 | 5 : 7 | 130 : 2 | 161 : 8 | 165 : 5 | 179 : 2 | 201 : 1 | 680 : 3 | 754 : 10 |
de die 472 : 5 |
de genere hoc 507 : 3 |
de luce mediâ 789 : 5 |
de nocte mediâ 660 : 4 | 739 : 1 | 767 : 3 |
de te fabula narratur 511 : 12 |
de tenero ungui 278 : 2 |
dea 473 : 11 |
deæ 390 : 3 | 640 : 3 |
debacchentur 255 : 7 |
debeas 379 : 8 |
debeat 900 : 6 |
debebat 595 : 2 |
debellata 77 : 1 |
debemur 877 : 11 |
debemus 534 : 9 |
debent 562 : 2 |
debentia 776 : 5 |
debentibus 126 : 7 |
debes 16 : 4 | 61 : 7 | 745 : 1 |
debet 832 : 1 |
debetur 577 : 2 |
debilitat 47 : 3 |
debita 112 : 1 | 173 : 6 |
debitæ 347 : 10 |
debito 135 : 5 |
debitor 538 : 2 |
decantata 730 : 3 |
decantes 125 : 3 |
deceat 355 : 5 | 738 : 7 | 803 : 2 | 900 : 2 |
decebit 678 : 8 | 805 : 5 |
decede 871 : 3 |
decedentia 752 : 3 |
decedere 866 : 12 |
decedet 677 : 7 |
decedit 243 : 7 |
decedunt 172 : 5 | 185 : 8 |
decem 363 : 1 | 371 : 3 | 531 : 5 | 645 : 1 | 811 : 5 |
December 467 : 7 |
Decembres 317 : 8 | 826 : 9 |
decembri 703 : 4 |
decempedia 212 : 4 |
decens 76 : 3 | 363 : 8 | 414 : 4 | 715 : 5 |
decent 308 : 6 | 763 : 10 | 881 : 5 |
decenter 880 : 3 |
decenter 21 : 1 | 540 : 9 |
decentiùs 871 : 6 |
decepta 511 : 4 |
deceptum 625 : 3 |
deceptus 524 : 2 | 815 : 7 |
decerpens 432 : 9 |
decerpere 525 : 3 |
decerptæ 30 : 2 |
decertantem 17 : 3 |
decet 21 : 4, 6 | 101 : 7 | 307 : 12 | 427 : 5 | 473 : 1 | 673 : 5 | 811 : 10 |
deciderint 404 : 3 |
decidimus 392 : 10 |
decidit 522 : 1 | 788 : 16 | 831 : 10 | 913 : 7 |
decidunt 189 : 7 |
decies 498 : 4 | 532 : 2 | 660 : 3, 6 | 898 : 12 | 904 : 7 |
Decio 571 : 9 |
decipimur 875 : 3 |
decipit 820 : 5 |
decipitur 203 : 3 |
decipiunt 534 : 5 |
decisa negotia 764 : 14 |
decisis pennis 859 : 8 |
declamas 735 : 2 |
declinat 125 : 7 |
declive 353 : 7 |
decoloravere 153 : 7 |
decoqueretur 619 : 9 |
decor 191 : 6 | 887 : 5 |
decore 525 : 11 | 799 : 8 |
decoræ 41 : 3 | 304 : 7 |
decoram 116 : 2 |
decorare 213 : 4 |
decorari 855 : 6 |
decorat 755 : 7 | 760 : 4 |
decorent 165 : 2 |
decori 215 : 1 |
decoris *adiect.* 700 : 15 |
decoro 365 : 7 |
decorum 124 : 2 | 234 : 1 | 246 : 9 | 432 : 7 | 588 : 7 | 762 : 5 | 836 : 8 |
decorus 369 : 9 | 502 : 1 |
decrescentia 391 : 7 |
decreta 498 : 1 |
decurrere : 789 3 |
decurrit 805 : 2 |
decurrens 344 : 2 | 366 : 5 | 616 : 4 |
decurrere 358 : 2 | 765 : 15 |
decus 2 : 1 | 124 : 3 | 219 : 6 | 311 : 6 | 340 : 4 | 389 : 3 | 418 : 7 | 444 : 7 | 495 : 2 | 500 : 10 | 648 : 2 | 807 : 1 | 898 : 4 |
decutit 467 : 9 |
dedat 349 : 2 |
dedecet 145 : 2 |
dedecorant 379 : 7 | 853 : 7 |
dedecori 523 : 2
dedecorum 279 : 2 |
dedecuit 196 : 5 |
dedecus 549 : 2 | 633 : 7 |

dederant 747:1|
dederim 548:2|600:3|
dederint 46:1|
dederis 393:4|
dederit 506:1|
dederunt 275:3|414:10|
dedi 489:5|
dedicatum 118:1|
dedicet 99:4|
dedisses 532:2|
dedisset 842:5|
dedit 94:4|119:4|219:1|357:12|389:6|521:11|522:2|568:5|597:5|626:5|700:12|798:10|861:10|879:6|901:5|
dedit pœnas 524:2|
deditur 643:11|
dedocet 158:2|
deducam 507:5|597:4|
deducere 655:4|
deduci 142:5|613:4|
deducis in actus 883:4|
deducis 368:7|881:9|
deducta 851:12|
deducte 174:2|
deducti 894:4|
deductus 378:1|
deducunt 472:2|
dedoxisse 361:2|
deduxit 740:3|
deerit 633:9|
deero 597:1|615:1|
deest 783:2|
defecere 179:6|
defendam 177:6|
defendas 552:9|
defendat 890:3|
defende 389:3|
defendens 623:3|
defendente 601:4|
defendere 532:1|685:4|4|911:11|
defendis 705:12|
defendit 71:5|382:13|552:8:
defensor 684:13|
defert 783:1|
deferat 855:9|
deferens 158:4|
deferet 726:1|
deficient 651:14|
deficiente 747:5|
deficit 779:5|
deficiunt 614:9|795:6|875:5|
defingit v. diffingit.
defixis oculis 753:7|
deflent 121:4|349:11|739:11|
deflet 51:11|553:7|
defluxit 844:8|
defodiet 754:5|
deformat v. denormat.
deformis 474:9|
defossa 509:9|
defricuit 600:2|
defuisse 447:7|
defuncta 829:8|
defunctum 334:7|342:3|
defundere 629:6|
defusa 385:8|
degere 121:4|
deget 356:12|
dehinc 486:13|539:7|563:4|885:5|
Dei 893:12|
dejecerit 913:11|
dejecit 416:8|538:6|858:1|
dejectum 10:5|
dejicere 573:12|
dein 539:4|
deinceps 720:11|
deinde 561:1|580:1|721:3|
Deiphobus 401:5|
delabentis 356:5|
delassare 507:4|
delatis 546:11|
delecta 716:8|
delectabere 364:7|
delectam 165:6|
delectando 903:3|
delectandum 844:5|
delectant 350:2|410:5|534:6|
delectare 902:4|
delectat 615:12|715:2|803:7|
delectatur 860:2|
delectavere 774:3|
delectent 865:2|
delectet 510:14|661:5|
delector 798:9|
delenda 836:4|
delenit 244:3|
delere 907:1|911:9|
delevit 276:4|400:2|
Deli 159:4|
Deliæ 390:3|
deliberata 142:3|
delibutis 430:3|
delibutus 490:2|
deliciarum 395:4|
deliciis 754:11
delicta 174:1|537:6|548:8|903:6|
delictum 911:13|
Deliis 373:2|
delinit v. delenit.
deliquit 557:11|
delira 667:1|
delirant 736:9|
deliret 782:4|
delirum 689:4|
delirus 649:2|865:1|
delitigat 880:5|
Delius 264:8|
Delon 87:3|
Delphica 361:3|
delphinum 875:8|
Delphis 892:2|
Delphos 19:2|
delubra 573:8|
delubris 269:6|
deludet 687:8|
dem 860:6 bis|
demas 826:4|
deme 816:6|
demens 577:11|610:5|650:9|668:3|
dementem 322:2|650:11|
dementes 139:6|
dementia 49:1|
demere 5:7|739:7|
demeret 280:5|
demersa 310:5|
demeteret 722:4|
Demetri 612:4|764:7|
Demetrius 611:1|
demisit 376:6|573:1|708:5|
demissa 315:3|526:6, 10|888:13|
demissis 519:9|
demissum 108:4|688:4|
demissæ 536:1|
demittere 169:3|847:1|913:10|
demittit 202:5|243:3|800:12|
demitur 593:3|
demum 832:10 bis|
Demoniti 781:4|
Democritus 849:2|899:3|
demoveat 509:6|
demovet 383:14|
dempserit 163:4|
demptus 865:11|
denum 518:11|
dena 858:8|
denarrat 669:1|
denatat 184:4|
deneges 313:2|
denique 513:7|514:4|519:10|523:10|537:3|551:6|565:4|734:5|765:9|860:1|875:1,895:15|
denominatos 314:3|
denormat 692:9|
denos 493:4|
dens 458:3|
densa 32:1|
densentur 309:5|
densis 270:8|
densa 177:2|
densum 202:3|
dent 655:4|720:7|
dente 58:7|185:3|374:5|377:4|448:3|455:8|573:6|590:6|617:14|618:3|700:15|815:10|844:1|
dentem 610:3|
dentes 323:9|413:9|591:4|
dentibus 309:7|858:4|
dentur 720:13|

deo 24:8|309:8|
deorum 42:1|45:1|50: 10|107:5|127:1|134: 9|139:2|152:1|213: 3|253:7|257:5|274: 3|349:6|367:5|375: 5|403:11|444:2| 452:2|477:3|667:3| 828:4|
deos 4:1|23:6|34:2| 95:7|135:6|226:4| 228:2|252:2|331:9| 367:5|380:8|423:9| 503:1|698:3|800:6| 890:9|907:3|
depellat 773:3|
depellere 517:4|689:11|
deperdat 547:10|
deperdere 523:10|
deperiit 832:4|
deponas 684:9|
depone 104:5|378:2| 813:4|
deponent 138:2|
deponere 509:9|727:7|
deponuntur 697:10|
depoſitum 572:5|771:3|
depoſco 524:7|
depræſtantes 39:4|
deprenderis 707:2|
deprendi *infinit.* 529:11|
deprenſa 529:8|
deprenſi 554:2|
deprome 38:7|
depromere 159:4|725:6|
deproperare 179:2|
depugnare 847:10|
depulit 774:11|
depulſum 377:3|
depygis 526:4|
derepta 421:4|
dereptum 40:7|
deridet 643:9|855:3|
deripere 352:3|494:9|
deripit 448:2|
deriſus 698:5|809:11| 911:2|
deriſum 913:1|
derivata 277:3|
des 548:7|663:2|857: 6|
des veniam 672:3|
deſævit 743:10|
deſcendat 240:6|435:7| 906:7|
deſcende 257:7|325:6|
deſcendere 521:4|
deſcenderet 456:5|
deſcendet 761:1|
deſcendi 771:2|
deſcribat 614:11|
deſcribi 544:3|844:4|
deſcribitur 874:8|
deſcripſi 642:3|
deſcripta 616:5|
deſcriptas 879:9|
deſectam 60:5|

deſerat 825:2|
deſere 354:1|
deſerere 898:5|
deſeret 876:3|
deſerit 337:5|
deſerta 788:6|864:5|
deſertior 777:3|
deſeruit 80:8|249:3| 801:3|
deſiderantem quod ſatis eſt 242:1|
deſideret 887:1|
deſiderî 494:11|
deſideriis 384:1|
deſiderio 94:1|
deſiderium 62:1|788:9|
deſiderer 759:5|
deſidia 640:2|
deſignat 750:2|
deſignatorem 760:4|
deſiliat 529:7|
deſilies 883:9|
deſilire 494:1|
deſilit 485:4|
deſiliens 303:7|
deſinat 873:4|
deſine 93:5|186:5|257: 4|307:8|362:4|525: 2|669:10|811:10|
deſinet 468:15|
deſint 137:5|
deſipere 412:6|
deſipiant 643:3|
deſipit 657:4|825:1|
deſis 690:6|
deſiſtam 597:3|
deſiſtant 530:3|
deſit 149:1|649:18|859: 10|
deſperandum 32:8|
deſperat 886:3|
deſperes 727:2|
deſpice 284:6|
deſtinat 302:5|
deſtinata 258:5|
deſtinatis 178:3|
deſtinet 646:8|658:2|
deſtiti 467:7|
deſtituit 252:2|
deſtringere v. diſtringere.
deſum 555:5|
deſumpſit 861:9|
deſunt 313:7|317:4|726: 7|
deſurgat 632:1|
det 529:1|817:11 bis|
detegere 27:5|
detegeret 609:8|
deterget 31:3|
deterior 718:2|
deterioribus 270:7|
deterius 565:3|612:4| 773:4|
deterreret 553:12|
deterret 68:5|
deterrima 557:4|
deterruit 907:4|

deteſtata 5:12|
deteſtatio 451:9|
detinet 735:5|572:4|
detonuit 126:6|
detorquet 197:4|
detorſeris 629:3|
detorta 877:1|
detractam 660:5|
detrahere 606:4|618: 12|
detrahet 798:11|
detraxerat 461:3|
detrimenta 841:3|
detruſit 825:7|
detulerit 798:11|
detur 298:1|546:4
devenit 754:7|
devexi 109:7|
deviæ 72:2|
devictis 113:3|
devictus 379:10|
devinctior 561:6|
devio 341:1|
devites 728:4|
devium 193:5|
deum 49:3|341:8|385: 6|395:2|410:5|556: 2|
deûm *genit. plur.* 634:4| 699:2|
devocare 487:5|
devolet 683:8|
devolvit 367:3|
devota 260:6|416:13|
devoti 481:3|
devovet 658:4|
deus 18:4|75:3|105:1| 120:3|313:7|355:10| 465:8|473:4|475:6 bis|507:5|705:10| 719:10|802:2|869:2| 889:9|892:10|913: 13|
dexter 642:7|
dextera 8:3|456:8|618: 2|850:4|
dexteras 321:10|
dexteris 455:3|
dexterius 595:10|
dextra 283:2|255:4| 586:3|
dextram 757:1|767:9|
dextras 378:3|
dextro 615:2|
dextrorſum 643:6|
dextrum latus 756:6|
di 640:3|698:5|746: 6|
dia 521:2|
diadema 158:3|
Diana 393:9|448:7| 502:10|933:3|
Diana quæ ſilentium regis. 495:1|
Dianæ 196:8|265:3| 487:3|503:3|874: 6|

Dianam 85 : 4 |
diaria 789 : 11 |
dic 34 : 1 | 122 : 3 | 295 : 3 | 306 : 3 | 510 : 6 | 638 : 5 | 684 : 5 | 691 : 10 | 765 : 1 |
dic age 193 : 6 | 257 : 7 | 710 : 10 |
dic mihi Muſa 885 : 2 |
dic ſodes 730 : 2 | 798 : 8 |
dicaces 892 : 8 |
dicacis 551 : 9 |
dicam 50 : 9 | 52 : 7 | 340 : 6 | 598 : 2 | 622 : 3 | 644 : 5 | 652 : 6 | 657 : 11 | 746 : 2 | 913 : 12 |
dicat 360 : 7 |
dicas 510 : 12 | 541 : 5 | 778 : 9 | 796 : 11 | 814 : 10 |
dicat 103 : 4 | 507 5 | 508 : 2 | 515 : 4 | 532 . 6 | 541 : 11 | 808 : 6 | 876 : 5 | 887 : 3 | 901 : 8 |
dicatur 517 : 3 | 535 : 5 | 537 : 19 | 649 : 3 |
diceemus 370 : 14 |
dicenda 401 : 4 | 819 : 1 |
dicenda tacenda locutus 765 : 13 |
dicende 724 : 1 |
dicendum 844 : 5 |
dicens 282 : 7 |
dicente 303 : 5 |
dicentis 881 : 11 |
dicere 26 : 4 | 81 : 2 | 196 : 2 | 202 : 1 | 395 : 6 | 497 : 2 | 503 : 4 | 508 : 4 | 567 : 2 | 574 : 13 | 592 : 9 | 611 : 6 | 614 : 7 | 655 : 3 | 703 : 1 | 767 : 8 | 836 : 2 | 839 : 12 | 883 : 3 | 902 : 5 |
diceret 312 : 2 |
diceret 524 : 6 | 794 : 11 |
dices 73 : 7 | 195 : 6 | 391 : 1 | 404 : 6 | 705 : 7 | 824 : 7 | 906 : 5 |
dicet 180 : 1 | 769 : 6 | 792 8 | 912 : 4 |
dicetur 352 : 12 |
dici 13 : 10 | 798 : 9 | 809 : 8 | 876 : 5 |
dicimus 385 : 12 | 386 : 1 |
dicis 706 : 5 |
dicit 30 : 4 | 368 : 5 | 735 : 4 | 807 : 7 |
dicite 85 : 4 | 86 : 1 |
dicitur 314 : 6 | 662 : 6 | 834 : 1 | 896 : 9 |
dico 255 : 10 | 522 : 7 | 564 : 2 | 669 : 10 | 684 : 6 |
dicta 701 . 10 | 755 : 1 | 792 : 1 | 857 . 8 | 881 : 12 | 894 : 7 | 902 : 6 |
dictabam 775 : 5 |
dictabat 541 6 |
dicte 903 : 6 |
dictant 840 : 4 |
dictantis 646 : 1 |
dictare 836 : 6 |
dictat 610 . 6 |
dictata 729 : 5 | 810 | 2 |
dicte 724 . 1 |
dicter 756 : 11 | 831 : 1 |
dictis 554 : 9 | 709 : 9 |
dictitet 797 : 11 |
dicto 632 : 4 | 896 : 6 |
dictu 881 : 6 |
dictum 498 : 9 | 821 : 9 | 904 : 9 | 912 : 3 |
dictus 233 : 2 | 304 : 1 | 637 : 2 | 713 : 3 | 907 : 5 , 6 |
dicunt 36 : 6 | 410 : 3 | 476 : 1 | 833 : 2 | 910 : 16 |
dicuntur 911 : 3 |
didicere 416 : 3 | 838 : 1 |
didici 569 : 1 | 910 : 3 |
didicit 840 : 9 | 900 : 6 | 909 : 11 |
didit 630 : 4 |
diducere 600 : 5 | 901 : 8 |
dijunctos 290 : 9 |
die 5 : 7 | 19 : 4 | 196 : 8 | 198 : 1 | 226 : 7 | 325 : 5 | 351 : 1 | 364 : 9 | 386 : 1 | 418 : 1 | 446 : 11 | 472 : 5 | 493 : 6 | 613 : 4 | 666 : 6 |
diebus 532 : 3 | 651 : 4 | 891 : 8 |
diei 594 : 7 | 893 : 5 |
diem 48 : 2 | 66 : 3 | 175 : 1 | 356 : 12 | 385 : 3 | 392 : 4 | 459 : 11 | 497 : 3 | 532 : 5 | 581 : 4 | 695 : 2 | 747 7
dierum 39 : 7 | 629 : 8 | 649 : 19 |
dies 136 : 7 | 159 : 6 | 220 : 4 | 226 : 7 | 280 : 8 | 286 : 3 | 305 : 5 | 352 : 2 | 379 : 11 | 383 : 7 | 406 : 9 | 414 : 3 | 489 : 12 | 726 : 6 | 831 : 8 |
dies *plur.* 205 : 4 | 354 : 12 | 370 : 5 | 512 : 6 | 738 : 7 | 759 : 4 |
Dieſpiter 127 : 5 | 248 : 7 |
differ 778 : 7 |
differat 465 : 6 | 876 : 6 |
different 452 : 7 |
differre 662 : 1 | 893 : 9 |
differs 730 : 8 |
differt 548 : 11 | 652 : 12 |
differtum 557 : 1 | 758 : 4 |
difficile 603 : 2 | 883 : 3 |
difficilem 292 : 6 | 690 : 7 |
difficiles 197 : 1 |
difficili 57 : 4 |
difficilis 284 : 8 | 888 : 6 |
diffidit 310 : 5 |
diffindere 620 : 5 |
diffingas 135 : 2 |
diffinget 357 5 |
diffingit 604 . 7 |
diffiſa 591 : 3 |
diffuderit 475 : 1 |
diffudit 783 : 7 |
diffugere 391 : 5 |
diffugiunt 76 . 1 | 133 : 7 |
diffundere 557 : 7 |
diffundit 743 : 4 |
diffuſa 748 : 4 |
diffuſo 385 : 8 |
Digentia 817 : 3 |
digitis 806 : 7 |
digito 40 : 8 | 375 : 1 | 726 : 2 |
digitos 236 : 5 |
digna 297 : 8 | 325 : 5 | 498 : 3 | 610 : 3 | 626 : 8 | 775 : 4 | 889 . 1 |
dignam 898 : 1 |
dignatur 374 : 3 |
digne *nom.* 104 : 7 | 302 : 2 |
digne *adverb.* 27 : 7 | 845 : 0 |
dignet 261 : 14 |
digni *plur.* 758 : 8 | 875 : 2 |
dignior 209 : 1 |
dignis 701 : 12 | 880 : 2 |
digniſſima 470 : 1 |
dignius 707 . 6 |
dignor 822 . 3 |
dignos 547 : 3 | 574 : 12 |
dignoſcere 859 2 |
dignoſceret 794 : 3 |
dignum 397 : 8 | 541 : 3 | 621 : 1 | 638 : 3 | 746 : 5 | 762 : 2 | 770 : 4 | 851 : 3 | 884 : 4 |
dignus 532 : 11 | 544 : 3 | 911 : 5 |
Dii 46 : 2 | 73 : 1 | 264 : 10 | 275 : 3 | 393 : 2 | 412 : 7 bis | 500 : 7 , 8 | 655 : 4 | 692 : 4 | 720 : 6 | 817 : 7 , 866 : 12 | 905 : 3 |
Dii bene fecerunt quod &c. 546 . 6 |
Dii ſuperi 842 : 10 |
Diis 6 : 5 | 61 : 1 | 73 : 1 | 119 : 8 | 174 : 4 | 219 : 4 | 259 : 11 | 275 : 1 | 311 : 8 | 391 : 2 | 497 : 1 | 649 : 18 | 665 : 8 |
dijudicata 273 : 5 |
dilabentis v. delabentis.
dilapſam 415 : 5 |
dilapſo 566 : 2 |
dilator 888 : 5 |
dilatus 609 : 7 |
dilecta 168 : 7 |
dilectam 86 : 3 | 116 : 1 |
dilecte 235 : 7 |
dilecti 854 : 1 |
diligeret 475 : 5 |
diluit 189 : 2 | 731 : 1 | 854 : 14 |
diludia 822 : 10 |

diluit 660:7 |
diluta 625:2 |
diluviem 417:7 |
diluvies 356:10 |
diluxiſſe 747:7 |
dimidio 669:5 |
dimidium 16:6 |
dimidium facti 739:9 |
dimiſere 859:7 |
dimiſſa 767:11 |
dimittar 761:8 |
dimittere 786:5 |
dimittat 775:1 |
dimittit 707:10 |
dimittitur 765:14 |
dimoveas 4:8 |
dimoveat v. demoveat.
dimovebit 286:4 |
dimovēre 93:1 |
dimovet 385:14 |
dimovit 275:2 |
Dindymene 67:5 |
dio 161:8 |
Diomedi 583:7 |
Diomedis 885:7 |
Dionæo 154:2 |
Dionyſi 573:12 |
diota 39:1 |
dira 333:4 | 449:3 | 451:9 | 594:3 |
diræ 8:1 |
diram 828:8 |
Dircæum 368:9 |
direpta 269:8 |
direptum v. dereptum.
direxit 401:1 |
diripere v. deripere.
diris 451:9 | 473:8 |
diruere 360:1 |
diruit 417:10 | 735:11 |
dirum 194:2 | 279:6 |
dirus 156:5 | 380:2 |
dis 639:2 |
diſce 350:15 | 808:3 |
diſcedat 583:3 |
diſcedere 762:3 |
diſcedens 796:7 |
diſcedere 592:7 | 788:3 | 824:5 |
diſcedit 567:8 |
diſcedite 507:8 |
diſcedo 863:1 |
diſcedoni 706:11 |
diſcentes 230:2 |
diſcere 508:6 | 728:8 | 768:8 | 879:11 |
diſceret 842:5 |
diſcernunt 77:3 |
diſcerpta 721:4 |
diſceſſit 774:10 | 905:8 |
diſcet 237:4 | 667:7 |
diſci 905:10 |
diſcincta 529:9 |
diſcincti 619:8 |
diſcinctus 429:6 |
diſcipularum 612:5 |
diſcit 855:2 |
diſcite 621:6 |
diſco *nomen.* 36:3 | 622:8 |
diſcolor 809:4 |
diſconvenit 733:10 | 788:5 |
diſcordet 847:11 | 869:8 |
diſcordia 440:6 | 549:11 | 585:6 |
diſcors 355:8 | 653:8 | 782:3 | 905:4 |
diſcrepat 102:6 | 577:6 | 649:3 |
diſcrepet 869:8 | 886:5 |
diſcrepuit 892:2 |
diſcretas 200:7 |
diſcrimen 169:3 |
diſcunt 901:8 |
diſcus 622:8 |
diſerti 904:12 |
diſertum 750:5 |
diſertus 820:4 |
disjecta 231:6 |
disjecti 550:2 |
disjunctum 788:15 |
diſpar 456:10 | 809:3 | 821:6 |
diſperem 408:5 |
diſpari 74:4 |
diſparibus 583:7 |
diſpenſare 524:12 |
diſpeream 596:2 |
diſplicens 143:2 |
diſplicet 822:10 |
diſploſa 591:2 |
diſquirere 622:2 |
diſſentientis 269:1 |
diſſentire 860:4 |
diſſentia 620:5 |
diſſidens 157:2 |
diſſidet 288:2 | 753:7 |
diſſilire 489:15 |
diſſiluit 812:12 |
diſſimile 574:10 |
diſſimilem 668:13 | 716:4 |
diſſimiles 770:7 |
diſſimilis 553:12 |
diſſimulare 597:11 |
diſſimulat 237:1 |
diſſimulator 770:9 |
diſſimules 707:12 |
diſſipabit 181:8 |
diſſipare 491:4 |
diſſipat 103:1 |
diſſociabili 18:5 |
diſſocientur 796:5 |
diſſolvas 549:6 |
diſſolve 38:5 |
diſtabit 629:1 | 657:3 | 809:4 |
diſtantia 836:7 |
diſtare 764:5 |
diſtat 402:4 | 625:2 | 663:3 | 807:3 | 869:9 |
diſtent 762:1 |
diſtenta 434:11 |
diſtentius 514:8 |
diſtet 319:1 |
diſtinet 383:12 |
diſtinguere 774:2 |
diſtinguet 168:1 |
diſtorquens 597:10 |
diſtorta 535:3 |
diſtrictum 719:16 |
diſtrictus 241:3 |
diſtringere 617:3 |
diſtuli 378:3 |
ditantia 752:6 |
ditaſſe 495:2 |
ditaverit 877:5 |
ditavit 429:4 |
ditem 583:10 |
dites Mycenas 30:4 |
diteſcere 683:7 |
dithyrambos 367:2 |
ditior 509:7 | 567:6 | 596:6 | 707:11 |
ditia *pro* divitia 436:10 |
diu 13:5 | 362:1 | 378:4 | 385:2 | 415:1 | 741:9 | 784:1 | 818:2 | 839:9 | 864:2 |
diva 15:1 | 130:1 | 328:7 | 543:1 | 497:11 |
Dive 586:3 |
divellere 588:13 |
divellet 221:1 |
divelletor 138:3 |
diverſa 506:2 | 584:7 | 860:5 |
diverſis 540:10 |
diverſoria 792:5 |
diverſum 809:5 | 849:3 |
dives 44:1 | 119:5 | 161:6 | 196:9 | 226:2 | 392:11 | 407:7 | 412:2 | 478:9 | 511:8 | 513:10 | 518:5 bis | 524:11 | 541:8 | 618:7 | 653:2 | 685:11 | 732:7 | 868:11 | 910:6 bis |
divi 370:2 |
dividat 468:13 | 789:2 |
dividens 128:1 |
divideres 585:4 |
divides 64:4 |
dividit 156:3 | 540:10 |
dividuo 807:8 |
divina 346:1 | 594:2 | 648:1 | 892:1 |
divinæ 632:3 |
divinare 688:1 |
divinior 548:6 |
divinis 579:1 | 908:3 |
divis 39:2 | 251:9 | 304:6 | 371:1 | 383:2 |
diviſimus 557:2 |
diviſit 513:15 |
diviſos 720:9 |
diviſiſſe 653:3 |
diviſus 101:3 |
divite 394:5 | 654:3 | 791:6 | 858:6 | 864:8 |

divite venâ 909:5|
divitem 228:6|
divites 484:8|
divitiæ 339:3|780:6|850:3|866:15|
divitiarum 249:4|
divitias 244:8|358:4|634|1|684:5|715:3|747:1|
divitibus 354:5|397 1 7|681:4|803:9|
divitiis 161:5|648:2|699:11|763:2|
divitis 332:6|809:11|
divitum 295:2|311:9|
dium, al. divum 78:2|
divos 182:7|214:1|262:7|418:1|653:10|656:8|681:5|870:6|
diurna 705:3|896:2|
diurno 819:4|891:7|
diurnos 861:7
divulſus 59:3|
Divûm 11:5|338:9|341:1|
divus 267:1|
dixere 575:1|
dixeris 543:4|658:5|697:3|876.9|
dixerit 667:6|690:14|706:11|
dixero 553:4|
dixi 250:6|599:2|606:6|684:6|770:7|822:6|857:10 bis|
dixiſſe 357:1|652:7|653:4|901:10|910:1|
dixit 269:7|297:11|348:3|350:10|380:9|448:5|610|8|732:7|800:7|850:5|
do manus 487:1|
do 529:3|
doce 804:6|
doceas 513·6|576:4|
docebo 644:2|899:13|
docendam 576:3|
docendus 789:1|803:3|
docentem 230:1|825:9|
docentes 281:6|
doceo 646:6|
docent 277:5|848:16|
docilem 741 3|
dociles animi 902:7|
docili 500:7|
docilis 294:3|391:3|628:5|642:3|
Docilis *propr.* 810:8|
docta 280:1|290:1|842:7|
doctarum hederæ præmia frontium 6·4|
docte 413:5.
docte *vocat.* 285:5|620:4|681:5|818:1|
docti 592:6|833:7|840:11|
doctior 338:5|596:6|
doctiſſimus 556:5|
doctiùs 831:3|
doctor 389:2
doctores 508:6|576:9|
doctos 612:1|816:8|
doctrina 379:4.816:12|
doctum 671:1|900:12|914:10|
doctus eris 672:7|
doctus 114:4|503:3|602:4|606:8|704:7|708:13|837:7|878:3|
docuête 376:4|898:6|
docui 784:1|
docuit 628:3|707:4|716:7|897:4|
documentum 553:10|
dolat 558:10|
doleas 125:1|
doleat 512:5|753:5|
dolendum eſt 881:1|
dolentem 244:1|381:12|
dolentes 740:8|
dolentibus 911:1|
dolentis 787:4|
dolet 265:5|880:6|
dolio 435:1|
doliis 737:1|
dolitura 478:1|528:2|
doliturus 612:3|
dolium 297:1|
dolo 577:4|
dolor 478:6|594:4|740:15|
dolore 521:9|641:9|740:10|
dolorem 727:6|
dolores 527:9|663:6|666:3|
doloribus 493:6|808:3|
dolos 433:12|
doloſa 689:3|
doloſi 133:9|
doloſo 148:5|347:5|682:5|
doluêre 619:2|843:9|
dolum 43:4|
domabilis 418:8|
domando 156:1|
domari 828:10|
domat 104:1|
domeſtica facta 898:5|
domeſticus 581:4|
domi 511:10|659:6|685:1|748:3|756:5|821:13|
domibus 91:2|699:8|
domina 563:8|738.2|
dominæ *ſing.* 183:6|196:1|350:5|418:11|561:3|
dominam 331:2|
dominantia 893:7|
domini 199:7|740:3|
dominio 211:4|683:9|693:5|703:3:708:11|
dominos 4:1|867:15|
dominum 163:5|208:6|756:7|774:13|796:10|867:3|
dominus 243:4,6|311:11|633:3|649:8|666:1|709:6|710:11|722:2|825:2|
domita 396:4|
domitam 84:7|
domitor 737:5|
domitos 55:8|395:2|
domitus 265:4|288:4|
domo 19:1|161:2|193:5|224:2|363:4|381:12|412:2|460:3|701:11|701:15|770:4|772:9|839:10|
domos 66:6|107:3|133:5|197:3|227:3|241:8|277:2|308:1|334:2|356:7|448:9|641:4 843:9|
domui 481:3|
domum 27:1|63:3|114 9|284:5|320:3|368:1|434:5|436:7|446:3|469:2|474.6|483:1:503:2|561:2|659:4|685:7|
domus 22:5|30:7|395:4|208:3|252:7|310:4|384:7|405:8|409:6|416:10 529:6|596:4|691:10|702:7|740:2|773:8|
dona 288:9|403:6|752:7|763:9|853:5|
donabat 794:6|
donaberis 302:3|
donandi 689:12|
donandus 367:1|
donans 894:10|
donare 395:6|411:5|653:6|910:11|
donarem 394:1,3|
donarent 866:12|
donari 780:3|
donatis 910:11|
donaſſet 565:2|
donat 368:4|523:5|688:1|755:6|761:10|766:6|817:10|
donata 763:5|847:7|
donatum cude 724:8|
donatura 374:9|
donatos 855:7|
donavêre 370:2|
donec 40:1|272:1|274:2|339:1,5|490:4|539:6|558:9|619:8|690:13|774:8|797:12|887:3|
donem 329:4|
donent 640:4|
dones 121:2|653:3|

donet 278 : 5 | 499 : 1 | 816 : 12 |
donis 439 : 3 | 858 : 7 |
dono 761 : 8 |
Dorium 460 : 6 |
dormiet 812 : 4 |
dormita 558 : 5 | 614 : 3 | 738 : 7 | 859 : 12 |
dormirem 259 : 9 |
dormis 97 : 8 | 659 : 8 |
dormitabo 831 : 4 |
dormitat 904 : 1 |
dormitum 563 : 1 | 580 : 1 | 765 : 14 |
Dorſennus 846 : 8 bis |
dorſo 593 : 4 | 701 : 4 | 774 : 11 |
dos 335 : 5 |
dotalibus 754 : 1 |
dotata 335 : 3 |
dote 357 : 14 | 549 : 1 | 755 : 5 |
doti 529 : 8 |
dracones 376 : 7 |
drachmis 707 : 2 |
Druſonem 538 : 1 |
Druſum 377 : 6 |
Druſus 416 : 5 |
duarum 591 : 1 |
dubia 632 : 1 |
dubiæ 817 | 9 |
dubiis 402 : 11 |
dubios 634 : 8 |
dubitem 837 : 5 |
dubito 52 : 6 |
dubius 451 : 5 | 395 : 5 |
ducant 458 : 6 |
ducat 344 : 1 | 725 : 3 | 810 : 9 |
duca 14 : 2 | 26 : 3 | 725 : 9 | 32 : 8 | 43 : 7 | 174 : 2 | 252 : 5 | 813 : 13 |
ducem 378 : 3 | 438 : 7 | 463 : 4 |
ducenda 493 : 5 | 578 : 1 |
ducendus 577 : 15 |
ducens 912 : 5 |
ducenta 574 : 3 |
ducente 256 : 4 |
ducentia 475 : 3 |
ducentis *verb.* 403 : 2 |
ducentis *nom.* 643 : 17 |
ducentos 531 : 4 | 545 : 5 | 608 : 6 |
ducere 50 : 8 | 253 : 5 | 295 : 10 | 392 : 2 | 410 : 8 | 681 : 6 | 698 : 13 | 738 : 9 | 775 : 4 | 900 : 12 | 907 : 8 | 910 : 12 |
duceret 744 : 11 | 853 : 2 |
duceris 709 : 13 |
duces *verb.* 74 : 1 | 364 | 6 |
duces *nom.* 152 : 1 | 311 : 2 | 423 : 10 |
ducet 220 : 5 | 350 : 16 | 373 : 1 |
duci *verb.* 443 : 4 | 706 : 12 | 905 : 6 |
ducibus 396 : 1 | 829 : 5 |
ducimus ætatem 870 : 3 |
ducis *verb.* 63 : 3 | 314 | 5 |
ducis, i, putas 787 : 7 |
ducis *nom.* 304 : 7 | 720 : 4 | 900 : 9
ducit 20 : 5 | 248 : 10 | 381 : 10 | 385 : 4 | 398 : 5 | 605 : 7 | 626 : 3 | 733 : 4 | 753 : 2 |
duco 575 : 8 | 758 : 2 |
ducor 711 : 8 |
ducta 195 : 7 |
ductos 388 : 10 |
ductum 252 : 10 | 629 : 4 |
ductus 807 : 11 |
ducum 878 : 8 |
ducunt 837 : 8 |
duella 854 : 8 |
duelli 305 : 10 |
duellis 421 : 5 |
duello 270 : 15 | 736 : 2 | 862 : 11 |
dulce 2 : 1 | 124 : 5 | 171 : 8 | 180 : 3 | 246 : 9 | 341 : 7 | 412 : 6 | 427 : 4 | 839 : 9 | 856 : 9 |
dulce *adverb.* 91 : 3. 4 |
dulce loqui 762 : 5 |
dulcem 241 : 5 | 374 : 7 | 656 : 1 |
dulces 39 : 8 | 196 : 1 | 25 6 | 290 : 1 | 330 : 7 | 434 : 5 | 484 : 1 | 543 : 6 |
dulci 70 : 3 | 72 : 6 | 136 : 4 | 140 : 2 | 203 : 3 | 299 : 2 | 302 : 2 | 383 : 12 | 435 : 5 | 448 : 12 | 464 : 12 | 903 : 2 |
dulcia 58 : 9 | 631 : 4 | 683 : 9 | 778 : 7 | 880 : 10 |
dulcia ſe in bilem vertent 631 : 4 |
dulcibus 474 : 10 |
dulcior 672 : 4 |
dulcis 101 : 4 | 536 : 13 | 555 : 6 | 729 : 1 | 761 : 2 | 793 : 3 | 815 : 14 |
dulciſſime 592 : 3 |
dulcium 362 : 4 |
dum 10 : 7 | 21 : 2 | 27 : 2 | 43 : 5 | 48 : 1 | 89 : 6 | 159 : 1 | 160 : 8 |
dum, *id eſt*, donec 328 : 3 |
dum, *id eſt*, dummodo 70 : 6 | 253 : 8 | 254 : 1 | 510 : 9 |
dum, *id eſt*, quandiu 360 : 5 |
dummodò 547 : 12 |
dum licet 192 : 10 | 412 : 4 | 701 : 9 | 778 : 4 |
dum ne 509 : 7 |
dum potes 355 : 5 |
dumeta 264 : 7 | 355 : 3 |
duntaxat 697 : 6 | 875 : 1 |
duo 579 : 4 | 583 : 6 | 653 : 2 |
duobus 653 : 3 | 860 : 7 |
duplice 635 : 9 |
duplici 805 : 4 |
duplicis 26 : 6 | 678 : 6 |
dura 75 : 3 | 134 : 6 | 201 : 3, 4 bis | 323 : 2 | 420 : 2 | 438 : 1 | 441 : 2 | 469 : 5 | 521 : 10 | 603 : 6 | 608 : 3 | 672 : 6 | 726 : 8 | 842 : 13 |
duram 284 : 8 | 403 : 13 | 517 : 4 |
durare 60 : 6 | 581 : 4 | 732 : 5 |
duratæ 336 : 13 |
duraveris 679 : 7 |
duraverit 554 : 7 |
duravit 486 : 13 |
durè 365 : 12 | 836 : 1 |
duri 831 : 5 |
duris 331 : 7 | 446 : 8 | 489 : 1 | 519 : 5 |
durius 641 : 2 |
duro 297 : 5 | 327 : 2 | 508 : 8 |
dores 911 : 15 |
durum 96 : 5 | 363 : 2 | 595 : 7 |
durus 545 : 4 | 582 : 5 | 584 : 4 | 767 : 6 | 801 : 6 |
dux 250 : 4 | 383 : 5 | 385 : 11 | 461 : 2 | 820 : 11 |
duxit 371 : 9 | 619 : 1 | 826 : 10 |
dyota v. diota.

E.

E 527 : 10 | 552 : 1 | 777 : 6 |
ea 837 : 6 |
ea mens 906 : 6 |
eâdem *penult. longâ.* 536 : 16 | 600 : 2 | 831 : 3 | 903 : 15 |
eadem *penult. brevi.* 405 : 1 | 724 : 4 | 732 : 5 | 783 : 5 | 860 : 1 |
eamus 434 : 2 | 758 : 1 |
earum 722 : 1 |
eas 601 : 6 | 706 : 5 |
eas *verb.* 708 : 4 |
eat 292 : 5 | 573 : 4 | 663 : 3 |
ebibat 649 : 17 |
eboris 839 : 2 |
ebria 140 : 3 |
ebrietas 750 : 2 |
ebrius 549 : 2 | 643 : 16 |
ebur 119 : 1 | 224 : 1 | 755 : 4 | 849 : 1 | 868 : 6 |
eburna 193 : 6 | 348 : 9 |
eburnos 701 : 16 |

ecce 65 : 9 | 546 : 2 | 597 : 5 | 663 : 7 |
echini 675 : 1 |
echinos 718 : 10 | 793 : 10 |
echinus 446 : 6 | 579 : 4 |
Echioneæ 382 : 2 |
ecquid 815 : 10 |
ecquis 706 : 8 |
edaceis 193 : 2 |
edacibus 433 : 12 | 846 . 8 |
edax 437 : 7 |
edax 359 : 3 | 633 : 3 |
ede 671 : 8 | 688 : 2 |
edendi 797 : 11 |
edi *præterit.* 635 : 3 |
edicit 659 : 1 |
edicta 423 : 3 |
edicto 853 : 1 |
edideris 907 : 2 |
ediſcere 866 : 4 |
ediſcit 835 : 1 |
ediſſere 668 : 6 |
edixti 871 : 4 |
edis 751 : 3 | 781 : 4 |
edite 1 : 1 |
edituri 540 : 6 |
edixerit 628 : 4 |
edixit 819 : 3 |
edo *priore longa* 707 : 4 |
edomuit 384 : 8 |
Edonis 180 : 2 |
edormit 643 : 17 |
educere 639 . 6 |
educes *penult. brevi.* 793 : 9 |
educes *penult. longâ.* 813 : 2 |
edules 676 : 5 |
effare 490 . 8 |
efferi 881 : 10 |
efferris ad cœlum 772 : 5 |
efficaci 437 : 1 |
efficacis 439 : 7 |
efficax 413 : 6 |
efficient 382 : 11 |
efficiet 357 : 4 |
effigies 580 : 2 |
effractam 807 : 13 |
effuderit 392 : 7 |
effugere 381 : 2 | 762 : 10 |
effugeris 452 : 10 |
effugiet 645 : 3 |
effugit 669 : 2 | 709 : 2 | 787 : 10 |
effundi 651 : 10 |
effuſi iste maris 779 : 1 |
effutire 893 : 4 |
egens 395 : 4 | 493 : 8 |
egentem 805 : 1 |
egenti 633 : 9 |
egeo 772 : 7 |
egere *infinit.* 733 : 13 | 852 : 3 |
egerit *ab* ago, 551 8 | 687 : 1 |
eges 554 : 6 | 814 : 9 | 887 : 2 |
eget 88 : 6 | 511 : 2 | 634 : 3 | 740 : 11 | 755 : 8 |
egi 324 : 6 |
egis 9 : 3 | 128 : 3 | 376 : 8 | 837 : 7 |
ego 70 : 5 | 77 : 3 | 83 : 2 | 93 : 3 | 180 : 1 | 235 : 5, 6 | 260 : 5, 8 | 298 : 4 | 344 : 6 | 391 : 1 | 471 : 6 | &c.
ego & vos 896 : 5 |
egomet 529 : 8 | 532 : 10 | 588 : 9 | 851 : 7 |
egregias 641 : 4 |
egregiè 691 : 8 | 876 : 9 |
egregii 27 : 4 | 340 : 3 | 698 : 9 |
egregio 575 : 13 |
egregius 278 : 4 |
egreſſum 556 : 3 |
eheu 134 : 5 | 204 : 2 | 246 : 5 | 298 . 4 | 462 : 1 | 479 : 1 | 536 : 10 | 652 : 2 |
eia 507 : 8 | 694 : 4 |
ejecta 586 : 6 |
ejulatio 466 : 7 |
ejus 296 . 4 | 396 : 4 |
elabi 690 : 4 |
elaboratum 241 : 5 |
elaboratum : 476 : 4 |
elata 690 : 2 |
elatrem 810 : 7 |
Elea 368 : 1 |
Electram 651 : 1 |
elegos 125 . 3 | 862 : 4 | 878 : 12 |
elementa 338 : 1 | 508 : 6 | 825 : 9 |
elementis 726 : 13 |
elephas albus 849 : 4 |
eliceret 589 : 1 |
eliciet 193 : 5 | 411 : 3 |
elidere 792 : 1 |
eligit 278 : 4 |
eliminet 751 : 1 |
eliſerit 669 : 3 |
elixa 631 : 3 |
ellebori v. hellebori.
elocuta 251 : 8 |
eloquium 891 : 15 |
eludebas 804 : 8 |
eludente 605 : 4 |
eluere 411 : 6 |
eluſus 832 : 11 |
eluvius 672 : 4 |
emancipatus 462 : 2 |
emas 648 : 10 |
emarat 512 : 4 |
emendas 910 : 4 |
emendata 836 : 6 |
emendaturus 721 : 3 |
emendatus 798 : 7 |
emendes 828 : 1 |
emendo 644 : 3 |
emerat 754 : 3 |
ementita 614 : 5 |
emicuit 836 : 8 |
emirabitur 23 : 8 |
emiſerit 878 : 12 |
emiſſo 824 : 6 |
emiſſum. 814 : 13 |
emiſti 857 : 8 |
emit 852 : 13 |
emovit 641 : 8 |
Empedocles 782 : 4 | 914 : 1 |
empta 740 : 10 | 813 : 5 |
emptæ 652 : 2 |
emptas 648 : 10 |
emptis 867 : 9 |
empto 707 : 2 |
emptor 279 : 2 | 691 : 11 | 867 : 8 | 894 : 9 |
emptorem 525 : 12 |
emptum 758 : 6 | 867 : 6, 9 |
emunctæ 545 : 4 |
emunctu 893 : 11 |
en 507 : 5 |
enatat 874 : 10 |
enaviganda 206 : 4 |
Enceladus 263 : 8 |
enectus 767 : 2 |
enerves 458 : 2 |
enim 32 : 9 | 168 : 3 | 215 : 4 | 300 : 7 | 383 : 6 | 393 : 2 | 408 : 7 | 433 : 7 | 555 : 4 | 910 : 13 |
Enipeus 583 : 10 |
enitar 349 : 3 | 893 : 9 |
eniteſcis 182 : 2 |
Enni 607 : 1 | 877 : 4 | 895 : 7 |
Ennius 818 : 7 | 833 : 1 |
enſe 494 : 2 |
enſem 141 : 3 |
enſes 422 : 10 | 455 : 4 |
enſis 68 : 5 | 241 : 3 | 594 : 3 | 617 : 2 |
eo *pron.* 788 : 5 |
eò *pro* uſque illuc 852 : 1 |
eo quò vis ibit 848 : 15 |
eo *verb.* 180 : 1 |
eò *pro* ideo 510 : 13 | 596 : 10 | 719 : 13 |
eò *pro* uſque illuc 852 : 1 |
eo quod 533 : 6 | 649 : 15 | 892 : 5 |
eodem 168 : 1 | 243 : 6 | 549 : 6 | 615 : 10 | 649 : 16 | 753 : 2 |
eois 134 : 3 | 435 : 5 |
eorum 551 : 6 |
eos 836 : 2 |
ephebi 846 : 6 |
Epheſum 29 : 1 |
ephippia 790 : 2 |
Epicharmi 834 : 2 |
Epicuri 747 : 10 |
Epidaurius 533 : 3 |
epiſtola 857 : 12 |
epos 605 : 6 |
epulæ 640 : 14 | 712 : 1 |
epulas 285 : 6 | 436 : 6 |
epulis 137 : 5 | 398 : 1 |

627:5|
epulum 647:1|
equa 218:3|295:5|
eques 84:3|245:4|301:1|443:1|481.6|494:5|520:4|741:4|792:8|847:11|
equeſtrem 906:3|
equeſtri 707:12|
equi 564:1|792:8|
equi fem. Ibid.
equidem 620:5|684:6|698:4|816:4|
equina ubera Epod 8.
equinæ 832:9|
equinam 873:1|
equino 261:1|
equis 26:2|50:4|51:8|63:7|65:7|81:1|251:7|279:1|515:1|615:10|763:7|887:10|
equitare 14:1|187:4|661:4|
equitas 35:4|
equitavit 380:4|
equitem 243:8|408:1|610:7|774:11|
equites 881:12|
equitet v. equitas.
equitis 848:2|
equitum 150:5|217:2|311:6|848:5|
equo 318:3|387:9|614:11|622.4|
equorum 98:5|839:1|
equos 128.3|150:5|462:7|525:10|
equum 284:1|363:2|417:4|725:2|741:3|774:7|879:7|
equus 372:4|792:6|804:10|894:8|
eradenda 337:12|
eram 239:1|362:3|575:6|585:5|
eras 233:4|746:6|
erat 16:8|139:3|212:3|289:6|477:1|517:2|532:4|542:5|544:3|559:4|602:1|
erectum 730:8|
erepſemus 566:7|
ereptum 397:5|
ereptus 436:5|
ergo 94:5|177:5|431:5|489:13|549:4|600:5|614:1|638:4|655:5|634.2|756:7|
erigimur 719:6|
erige 651:11|
erimus 206:5|
eripe 353:5|710:9|
eripere 910:8|
eriperem 656:8|
eriperet 597:10|
eripi 197:6|
eripiam 624:3|
eripias 549:8|
eripiet 685:5|757:3|
eripiunt 398:3|
eripuere 859:14|
eripuit 222:5|
eris 507:6|592:7|669:7|684:3|698:5|
erit 47:1|190:5|270:9|294:1|618:8|637:2|683:5|
eritis 260:8|
errans 207:5|
errantes 432:4|
errare 258:6|589:7|
erraremus 534:7|
errat 318:1|835:6|913:6|
errem 349:7|
errent 782:1|
erret 617:3|
erro nom. 712:7|
erro verb. 127:3|
error 643:5,7|840:12|865:15|900:2:913:3|
errori 534:8|644:2|
erubeſcendis 104:2|
erucas 718:9|
erue 547:3|
eruet 864:2|
erunt 634:6|863:14|881:11|
eruo 702:10|
erutas 445:7|
Erycina 12:4|
Erymanthi 86:6|
es 478:7|650:8|706:8|708:1|866:14|870:6|
eſca 713:6|
eſcæ 631:5|
eſculentis 90:2|
eſculo 293:6|
Eſquilias 696:2|
Eſquiliis 587:6|
Eſquilinæ 452:8|
Eſquilini 492:6|
eſſe 350:13|507:9|511:6|512:9|517:2|522:10|523:1|538:11|541:5|548:2,4,5|712:6|&c.
eſſeda 848:7|
eſſem 572:1|575:1|577:1|
eſſes 575:6|
eſſet 447:4|523:1|540:2|541:2|837:7|
eſſet, *id eſt*, ederet 701:2|
eſt 5:6|6:2|19:9|29:4|96.6|240:1|335:8|402:9|405:1,3,6|478:2|514:3,4.&c.
eſt, *pro*, comedit 629:5|
eſt, *pro*, corrodit 739:8|
eſt, *pro*, expedit 691:5|727:4|
eſt, *pro*, licet 525:3|527:1|
eſt, *pro*, pertinet 544:2:645:6|
eſt mihi, *id eſt*, habeo 405:3|
eſtne 708:6|
eſt operæ 96:6|554:2|
eſt qui 519:9|725:1|868:8|
eſt ubi 772:11|773:8|.
eſt ut 240:4|
eſto *futur. imper.* 287:3|329:1|458:5|521:2|571:8|620:9|654:2|684:12|694:3|902:6|
eſto *concedentis* 625:3|644:4|732:4|806:6|
eſto ne lubet 641:11|
Eſulæ 353:6|
eſuriens 528:5|558:8|649:8|
& 2:1 bis|5:3,10|8:2|5,9|10:1,8|12:5|6,10|&c.
& *pro* etiam 107:5|190,4|306:3|307:12|314:2|347:5|
etenim 384:8|574:15|583:1|665:8|688:1|606:11
etiam 297|3|383:6|525:6|534:2,5|550:2|
etiam atque etiam 815:4|
Etruſca, &c. v. Hetruſca.
eu 901:10
evaluere 849:9|
Evandri 518.6|
evaſti 708:13|
evehit 4:1|
evellas 787:2|
evellere 706:1|
evenit 382:3|533:4|
eventum 886:1|
evertere 858:9|
evhoë v. evœ.
Evias 340:8|
evincet 211:1|661:6|
evitare 523:10|
evitata 3:2|
Evius 77:1|193:1|
eum 537:7|547:7|552:2|
Eumenidum 203:1|
eundem 665:3|858:10|
eunt 205:4|
euntem 515:2|
euntes anni 858:13|
euntes verſus molliùs 608:4|
euntium 442:3|
evœ 230:4,6|
evolvere 540:8|
Eupolin 639:6|

Eupolis 544:1|
Euro 217:4|315:3|387:6|
Europe 347:5|349:13|
Europen 254:8|
Eurus 111:1|380:3|465:5|436:2|
Euterpe 7:2|
Eutrapelus 812:1|
evulſis 263:7|
ex 114:2|146:1|246:2|336:6|360:9|407:2|485:3|510:9,13|525:3|
ex animo 911:1|
ex hoc 554:17|
ex medio 846:3|
ex more 665:4|
ex parte tuâ 691:10|
ex quo 252:2|469:7|554:17|650:13|697:5|741:4|866:13|
ex re 700:4|
exacta 675:4|
exactis 836:7|
exacto 515:4|
exactos 202:2|329:1|
exacuit 908:6|
exagiteos 698:5|
examen 134:3|436:20|820:11|
examinat 622:3|
exangue 820:6|
exanimati 299:2|
exanimas 219:3|
exanimat 554:15|847:4|
exanimem 512:6|
exanimes 702:7|
exaret 458:4|
exaudita 876:12|
exauditos 825:6|
excantata 448:1|
excepit 401:6|555:5|
excepta 857:6|
excepto quod 775:6|
excepto 583:16|643:2|
exceptum 913:1|
excerpam 548:3|
excerpens 664:5|
excidere 591:5|
excidi 537:3|
excidio 310:5|
excidit 270:6|897:6|
excipere 301:6|
exciperet 666:1|
excipiant 732:2|
excipiebat 212:6|
excitus 257:1|
excitare 494:10|
excitat 651:9|719:4|
excitarat 453:1|
exclamat 519:2|585:2|
excludat 832:2|
excludet 211:6|
excludis 899:2|
excluſit 663:7|.
excluſus 524:4|597:3|663:3|
excors 644:6|738:2|
excubat 413:6|
excubiæ 309:3|
excuſare 765:8|
excuſatos 770:7:
excuſſit 702:5|
excuſſus 640:7|
excoriat 547:13|
excutitur 290:10|
execrata 482:4|484:
execto 564:4|
exegi 359:1:
exemplar 757:4|820:5|814:2|900:11|
exemplaria 896:1|
exemplis 553:6|842:3|
exemplo 269:2|630:4|
exemplo eſt 508:13|
exemplum 407:10|643:9|
exempta 871:2|
exerceat 790:3|
exercet 417:1|430:3|779:3|
exercitatas 464:5|
exercitus 70:1|814:3|
exhauriebat 446:9|
exiccet v. exſiccet.
exierit 528:10|
exigit 432:9|
exigitur 558:1|
exiguæ 820:1|
exigui 107:1|826:6|
exiguis 187:4|276:2|
exiguo 77:2|869:12|
exiguos 278:12|
exiguum 728:3|
exilis *nomen* 22:5|756:6|
exilis *verb.* 491:8|
exilit 701:11|
exilium 162:4|
eximet 305:6|
eximit 158:1|750:4|
exitem 577:17|
exiret 521:1|704:6|
exit 465:1|861:11|874:12|
exitio 69:7|
exitio eſt 109:4|
exitium 65:3|231:7|
exitum 275:2|355:9|494:12|
exitura 162:3|
exitus 398:5|418:5|
exlex 892:7|
exorabilis 563:5|
exorberet 660:6|
exoret 724:6|
exors v. exſors.
expalluit 743:6|
expavit 141:3|
expectabis 805:6|
expectans 557:6|
expectat 618:6|739:11|.
expectata 857:15|
expecto 566:11|
expediat 482:1|
expedies 555:6|
expediet 105:3|
expedire 469:10|
expedit 182:5|
expedita 446:3|
expedito 36:4|
expeditus 89:7|
expediunt 382:14|
expedias 773:9|
expellet 636:9|
expendere 859:11|
expergiſceris 759:2|
experiar 697:3|
experiens 807:1|
expers 264:9|495:7|
expers mattis 714:10|
expertæ 305:3|
experies 416:2|
expertia frugis 902:12|
experto 606:2|
expertum 911:9|
expertus 19:6|375:6|815:15|
expes v. exſpes.
expetit 467:4|
expiandi 11:9|
expiare 490:9|
expiatis 148:2|
expiatur 451:10|
expiravero 451:11|
exple 178:5|
expies 788:15|
explicet 664:3|
explicuere 354:8|
explicuit 403:8|636:2|
exploſa 610:8|
exponi 879:12|
exponimus 518:11|
exponit 583:13|
expreſſa 584:4|
expreſſi 854:2|
exprimet 875:12|
expugnabis 596:10|
expugnare 689:7|
expugnat 508:1|
expuit 636:7|865:12|
exputare 859:11|
Exquilinæ v. Eſquilinæ.
exſecat 518:6|
exſiccet 119:6|
exſomnis 340:8|
exſors 899:11|
exſpes 484:3|874:10|
exſtruat v. extruat.
exſudet 603:8|
exſurdant 717:3|
exta 859:4|
extant 447:1|
extat 563:8|
extendat 254:7|
extendere 891:6|
extendiſſe 826:3|
extenta 210:3|
extento 155:4|
extentum 850:9|

extenuantis

extenuantis 601 : 6 |
exterior comes 683 : 14 |
externi 710 : 5 |
exterret 753 : 4 |
eximuai 655 : 8 |
eximuit 909 : 11 |
extinctus 828 : 12 |
extinait 260 : 6 |
extorquere 859 : 15 |
extorta 865 : 14 |
extra 259 : 1 | 737 : 2 | 821 : 13 | 851 : 5 | 895 : 14 |
extra numerum modumque 814 : 1 |
extractus 507 : 1 |
extrabat 902 : 11 |
extrahe 690 : 11 |
extrema 440 : 4 | 724 : 6 |
extremi 870 : 5 |
extremis 825 : 10 | 870 : 5 |
extremo 860 : 12 |
extremos 298 : 9 | 417 : 11 | 515 : 2 | 728 : 5 | 752 : 6 |
extremum 291 : 1 | 725 : 3 | 895 : 2 | 910 : 2 |
extricas 558 : 3 |
extricata 270 : 8 |
extruat 434 : 8 |
extructa 568 : 5 |
extructis 161 : 4 | 701 : 18 |
extrudere 857 : 3 |
extrue 601 : 7 |
exsuderit 622 : 9 |
exsultu 432 : 8 |
exucta 447 : 3 |
exudet v. exſudet.
exuere 489 : 1 |
exul 216 : 5 | 272 : 4 | 618 : 7 | 880 : 7 |
exules 255 : 9 |
exulrim 295 : 6 |

F.

FAba 654 : 3 | 698 : 14 |
fabæ 800 : 3 |
fabellam 849 : 8 |
fabellas 700 : 4 |
faber 586 : 1 | 875 : 10 |
Fabia 757 : 2 |
Fabio 529 : 11 |
Fabium 407 : 4 |
fabri 732 : 10 | 840 : 10 |
fabricaverat 539 : 5 |
Fabricio 642 : 5 |
Fabricium 55 : 3 |
fabrilia 840 : 10 |
fabros 839 : 2 |
fabula 467 : 12 | 511 : 15 | 513 : 10 | 519 : 5 | 638 : 2 | 736 : 1 | 785 : 3 | 837 : 5 | 847 : 2 | 839 : 8 | 901 : 2 | 902 : 10 |
fabulæ 22 : 4 |
fabuloſæ 258 : 8 |
fabuloſus 89 : 3 |
face 290 : 4 | 297 : 7 | 390 : 8 |
facem 415 : 5 |
facere 337 : 4 | 571 : 7 | 746 : 2 | 752 : 2 | 756 : 8 | 850 : 7 |
facerem 554 : 9 | 604 : 1 | 859 : 10 |
faceres 564 : 4 |
faceret 586 : 1 | 857 : 3 | 899 : 9 |
facitum 605 : 7 |
facetus 510 : 1 | 545 : 3 | 757 : 5 |
faciam 351 : 2 | 507 : 6 | 541 : 4 | 555 : 8 | 595 : 5 , 6 | 614 : 1 bis |
faciant 551 : 4 |
facias 511 : 6 | 513 : 9 | 540 : 10 | 554 : 10 | 605 : 5 | 653 : 11 | 662 : 3 | 693 : 5 |
faciat 569 : 2 |
facibus 549 : 3 |
facie 573 : 6 | 679 : 6 |
faciem 383 : 14 | 404 : 5 | 526 : 5 | 564 : 7 | 717 : 1 |
facienda 695 : 4 |
faciendo 610 : 1 |
faciens 555 : 6 | 697 : 7 |
facientia 897 : 15 |
facientibus 730 : 2 |
facies nom. 414 : 9 | 525 : 15 | 671 : 10 |
facies verb. 593 : 6 | 726 : 10 | 906 : 5 |
faciet 618 : 2 | 672 : 8 | 683 : 7 |
facile 665 : 8 |
faciles 97 : 5 |
facilem 192 : 2 | 325 : 3 | 508 : 2 | 528 : 9 |
facili 197 : 5 |
facilis 689 : 9 |
facimus 851 : 6 |
facinus 800 : 4 |
facio 804 : 11 |
facis 551 : 5 | 650 : 8 | 669 : 9 |
facit 511 : 7 | 519 : 3 | 526 : 8 | 668 : 12 | 712 : 12 | 778 : 1 | 791 : 4 | 914 : 2 |
faciunt 911 : 1 |
facta 591 : 1 | 605 : 6 | 804 : 6 | 828 : 4 | 852 : 12 | 878 : 5 | 898 : 5 |
facti 739 : 9 |
factis 855 : 6 |
factitet 914 : 6 |
facto 576 : 11 |
factos 608 : 4 | 910 : 12 |
factu 554 : 12 |
factum 568 : 2 | 577 : 4 | 690 : 1 | 691 : 8 |
facturus 39 : 2 | 692 : 7 |
factus 560 : 1 |
facunda 365 : 7 |
facunde 41 : 2 |
facundia 393 : 7 | 876 : 5 | 889 : 2 | 891 : 15 |
fæce 133 : 8 | 308 : 8 | 677 : 9 |
fæcem 679 : 8 |
fæcibus 897 : 1 |
fæcula 714 : 4 |
falce 119 : 4 | 432 : 1 | 541 : 7 |
Falerna 244 : 3 | 677 : 9 |
Falernæ 85 : 1 |
Falerni 103 : 4 | 160 : 1 | 193 : 3 | 442 : 7 | 603 : 4 | 649 : 10 | 816 : 3 |
Falernis 173 : 2 |
Falerno 623 : 1 | 672 : 7 | 673 : 5 |
Falernum 715 : 1 |
fallacem 578 : 10 |
fallacis 24 : 4 |
fallant 478 : 11 | 865 : 2 | 911 : 6 |
fallas 358 : 9 |
fallax 283 : 7 |
falle 298 : 2 | 751 : 7 |
fallendi 800 : 2 |
fallente 622 : 7 |
fallentia 485 : 1 | 817 : 2 |
fallere 182 : 6 | 306 : 2 | 381 : 3 | 712 : 8 | 800 : 9 |
falleret 169 : 2 | 388 : 3 |
fallimus 815 : 6 |
fallit 312 : 7 | 315 : 4 | 687 : 2 |
fallor 876 : 4 |
fallunt 716 : 7 |
falſa 886 : 4 |
falſis 158 : 1 | 283 : 1 | 799 : 1 | 850 : 11 |
falſo 511 : 4 |
falſum 774 : 2 |
falſus 799 : 2 |
fama 54 : 5 | 155 : 7 | 240 : 7 | 422 : 5 | 527 : 8 | 529 : 10 | 554 : 2 | 648 : 1 | 658 : 7 | 684 : 13 | 747 : 4 | 776 : 3 |
fama eſt 609 : 2 | 616 : 8 |
famæ 571 : 5 | 633 : 5 | 815 : 6 |
famam 518 : 4 | 523 : 10 | 551 : 9 | 554 : 6 | 708 : 12 | 835 : 7 | 882 : 5 |
famem 88 : 1 | 517 : 4 |
fames 311 : 4 |
fames argenti 811 : 3 |
famoſæ 914 : 5 |
famoſis 307 : 7 | 619 : 3 |
famoſo carmine 821 : 8 |
famoſum 707 : 10 |
famoſus 252 : 7 | 545 : 1 |
famulis 245 : 4 | 316 : 3 |
famulus 893 : 12 |
fana 380 : 8 | 482 : 5 |
fanaticus error 013 : 3 |

Fannius 546:10|611:12|
fanum 775:5|
far 578:9|
fari 388:5|747:3|
fare 532:4|751:5|
fatis 565:5|
fattor 659:3|
fas 77:2|356:2|
fas nefaſque 451:7|
fas eſt 230:8|231:4|378|4|904:2|
faſces 32:6|757:3|798:11|
faſcibus 577:11|
faſciculum 785:7|
faſcinum Epod. 8.
faſciolas 662:5|
faſtidia 612:9|650:5|700:12|773:10|851:2|
faſtidienti 450:14|
faſtidioſa 404:4|
faſtidioſam 354:1|
faſtidioſus 243:5|
faſtidire 534:10|743:7|
faſtidiret 804:5|
faſtidis 528:5|786:4|
faſtidit 241:9|829:8|
faſtidium 442:6|
faſtis 414:2|
faſtos 314:4|415:9|540:8|832:12|
faſtu 862:6|
faſtum 577:9|
fata 63:3|96:3|199:11|255:9|290:3,7|297:2|370:2|414:10|457:5|493:4|498:11|
fatale 141:1|
fatali 818:9|
fatalis 251:10|
fatea r 540:7|
fateatur 600:1|
fatebitur 620:2|
fatentes 829:3|
fateor 668:5|671:2|706:11|
fateri 858:1|910:3|
fateri(e)r 866:8|
fatetur 856:2|
fati 222:5|
fatigaret 416:14|
fatigas 192:6|
fatigat 622:5|
fatigatis 280:6|
fatigatum 259:2|
fatigent 11:6|
fatis 55:5|
fato 609:7|
fatum 504:1|
fauce 475:4|
fauces 528:4|
faveat 800:5|
faventium 337:7|
favet 208:12|838:4|
favete 239:1|
favillam 373:6|
Faune 316:4|
Fauni 804:4|
Faunis 818:4|
Faono 21:6|
Faunus 71:4|223:1|
Favoni 20:1|
Favonii 281:4|
favor [illegible]:6|
favorem 828:7|
Fauſta 524:1|
fauſtis 378:8|
fauſtitas 384:4|
fauſto 858:12|
fautor 599:3|814:8|829:9|
fautoribus 794:7|
faxis 642:7|592:5|
febrem 797:11|
febres 740:3|760:7|
febrimque 667:2|
febrium 19:2|
fecerat 588:12|
fecere 692:4|719:3|752:5|
feceris 597:2|
fecerit 308:6|538:9|732:9|
fecerunt 546:6|
feci 672:6|709:9|
feciſſe 803:5|814:1|863:11|
feciſſent 646:10|
feciſſet 595:2|
feciſti 761:5|
fecit 542:1|552:12|602:5|650:14|656:4|635:3|806:7|914:4|
fefellit 44:3|438:4|450:4|803:10|
felicem 374:13|592:11|706:5|
felices 59:1|486:1|507:2|
felicior 478:7|
feliciores 432:2|
feliciter 846:5|
felix 346:4|370:12|434:8|478:6|502:6|
felices 593:11|
femor 525:5|
feneſtras 97:1|
fer 749:2|
fera 63:2|356:10|454:6|481:1|
ferae 194:1|254:2|385:1|448:11|588:3|
feraci 381:8|498:2|
feracis 118:4|
ferant 796:9|
ferat 335:1|490:5|870:1 bis|
ferarum 540:5|
feras verb. 604:4|654:6|
ferat 521:1|753:8|815:16|857:3|863:9|900:2|
feratur 466:1|
ferax 445:12|
fercula 701:17|
ferè 538:12|758:2|805:3|852:11|
ferebat 469:3|
ferebaris 233:3|
feremus 427:7|769:8|
ferendo 785:10|
ferens 228:2|465:2|700:11|784:10|
ferent 482:7|807:3|
ferentem 821:10|842:13|
ferentes 721:4|
Ferenti 259:7|
Ferentinum 803:8|
ferentur 863:14|
feres 744:9|761:7|
feret 35:6|312:8|358:7|363:11|478:3|638:5|683:10|706:8|762:11|788.10|805:8|884:4|
feret, pro, permittit 615:2|
feri nom. 564:2|
feriam 7:5|598:5|
feriant 711:5|
ferias nomen 585:11|
feriat 618:10|
feriatos 388:1|
feriemus 223:5|
feriens 250:7|
feries 903:9|
feris 456:10|481:4|488:6|664:7|701:5|
feriunt 189:7|
fero 863:4|
feroces 245:3|369:8|379:2|
ferocior 142:3|
Feronia 559:1|
feros 41:2|260:12|745:5|
ferox 261:2|64:2|151:1|233:6|168:5|254:5:401:4|882:9|
ferramenta 712:9|
ferrata 417:10|
ferratos 550:2|
ferre 160:7|170:2|196:5|350:14|427:6|508:12|546:1|653:6|712:2|851:2|854:12|876:1|
ferre jugum 133:9|167:1|
ferrem 307:3|
ferrent 845:5|
ferres 394:5|
ferret 531:4|596:2|857:4|
ferro 207:6|340:2|581:10|387:5|444:10|486:13|524:3|650:9,

15 | 656 : 4 | 708 : 3 | 868 : 12 |
ferrum 11 : 1 | 195 : 3 | 509 : 6 | 546 : 9 | 650 : 16 | 599 : 11 |
fers 805 : 1 |
fert 444 : 3 | 465 : 9 | 644 : 7 | 654 : 6 787 : 6 |
ferule 373 : 6 | 674 | 4 |
fertili 173 : 2 |
fertilibus 231 : 4 |
fertilis 312 : 6 | 498 : 12 |
ferret 38 : 4 | 367 : 3 | 464 : 6 | 547 : 9 | 584 : 2 |
fertur, *pro*, dicitur 69 : 5 | 271 : 9 | 324 : 1 | 653 : 4 | 700 : 6 |
fervens 57 : 4 |
fervent 678 : 5 |
ferventius 609 : 1 |
fervet 566 : 7 | 727 : 5 |
fervida 490 : 3 | 517 : 9 |
fervidi 435 : 9 |
fervidiore 463 : 9 |
fervidis 3 : 2 | 336 : 10 |
fervido 59 : 3 |
fervidos 211 : 5 |
fervidum 428 : 13 |
fervidus 116 : 4 | 509 : 5 | 882 : 2 |
ferula 541 : 4 |
ferum 844 : 6 |
ferunt 21 : 5 | 512 : 8 | 534 : 5 | 699 : 7 | 858 : 8 |
ferunt, *pro*, aiunt 314 : 2 |
feruntur 356 : 4 |
fervor 70 : 4 | 635 : 9 |
ferus 183 : 1 | 727 : 11 | 785 : 2 | 819 : 5 |
Feſcennina 849 : 4 |
feſſas 261 : 5 |
feſſi 508 : 2 |
feſſis 164 : 5 | 309 : 2 |
feſſo 871 : 8 |
feſſos 496 : 8 | 502 : 3 |
feſſum 178 : 1 | 581 : 1 |
feſſus 355 : 2 | 558 : 5 |
feſtas 591 : 2 | 460 : 1 |
feſtinant 848 : 7 |
feſtinanti 514 : 11 |
feſtinantis 732 : 8 |
feſtinas 112 : 4 | 739 : 7 |
feſtinat 406 : 3 | 736 : 7 | 740 : 16 | 801 : 4 | 860 : 15 | 886 : 1 |
feſtis 436 : 4 | 651 : 4 | 869 : 11 | 891 : 8 | 893 : 5 |
feſto 551 : 1 | 842 : 12 |
feſtos 259 : 7 | 629 : 9 |
feſtum 632 : 7 |
feſtus 286 : 3 | 305 : 5 | 317 : 9 | 749 : 5 |
fiat 71 : 1 | 785 : 3 |
fiat 528 : 8 |
ficis 721 : 6 |
ficta 876 : 14 | 902 : 9 |
fictis rerum 721 : 1 |
ficto 855 : 4 |
fictum 556 : 6 | 895 : 15 |
fico 635 : 9 |
ficulnus 585 : 5 |
ficus 485 : 2 | 598 : 3 | 760 : 3 |
fidâ conjuge 843 : 1 |
fide Teiâ, i, chorda 75 : 6 | 473 : 7 |
fide Cyllenea 473 : 7 |
fide 125 : 4 | 281 : 5 | 490 : 8 |
fide, *pro*, fidei 558 : 10 |
fidelem 165 : 6 | 375 : 6 | 691 : 4 |
fideles 902 : 7 |
fideli 248 : 3 |
fidelibus 6 : 2 | 384 : 2 | 888 : 14 |
fidelis 651 : 8 | 856 : 1 |
fideliter 814 : 12 |
fidem 25 : 5 | 755 : 5 | 856 : 10 | 876 : 14 |
fidem, i, chordam 95 : 9 |
Fidenis 777 : 4 |
fidens 269 : 2 |
fidentem 815 : 9 |
fidentes 255 : 11 |
fides 78 : 5 | 95 : 2 | 193 : 2 | 226 : 1 | 312 : 5 | 338 : 8 | 384 : 6 | 502 : 9 | 726 : 8 | 808 : 3 | 810 : 6 |
fidei 634 : 8 |
fidibus 50 : 7 | 101 : 5 | 195 : 4 | 200 : 8 | 258 : 9 | 400 : 4 | 743 : 8 | 866 : 9 | 879 : 6 | 891 : 14 |
fidicen 335 : 2 | 589 : 1 | 821 : 10 |
fidis 616 : 2 | 768 : 9 |
fidit *verb.* 822 : 7 |
fidit 61 : 6 | 335 : 4 | 820 : 10 |
fidos 750 : 10 |
fidum 296 : 4 |
fidus 403 : 4 | 589 : 8 |
fieres 181 : 3 |
fieret 866 : 10 | 909 : 4 |
fieri 514 : 2 | 527 : 4 | 572 : 5 |
fies 303 : 4 |
fiet 306 : 6 | 638 : 3 | 645 : 5 | 856 : 5 | 911 : 4 | 914 : 5 |
fige 507 : 6 |
figit 333 : 9 |
figura 15 : 1 |
figurat 841 : 8 |
fila 161 : 1 |
filia 61 : 3 | 67 : 1 | 307 : 12 | 688 : 6 |
filiæ 348 : 3 |
filiam 449 : 6 |
filium 36 : 6 |
filius 15 : 9 | 290 : 5 | 350 : 8 | 387 : 2 | 512 : 14 | 535 : 2 | 549 : 1 | 649 : 13 | 660 : 5 | 686 : 4 | 697 : 13 | 719 : 7 | 901 : 9 |
filo 851 : 12 |
findere 4 : 6 |
findet 685 : 9 |
finderat 807 : 8 |
findit 406 : 10 |
findunt 474 : 3 |
fine 77 : 2 | 228 : 5 | 712 : 15 | 888 : 10 |
fines 316 : 5 | 510 : 7 | 514 : 4 | 570 : 1 |
finem 36 : 4 | 46 : 2 | 616 : 7 | 740 : 11 |
finge 882 : 5 |
fingens 574 : 1 |
fingentur 873 : 8 |
fingere 551 : 10 | 794 : 4 | 876 : 12 | 906 : 12
fingere carmina 852 : 2 |
fingeris 904 : 9 |
fingi 902 : 2 |
fingit 741 : 9 |
fingitur 277 : 6 |
fingo 569 : 6 |
finibus 16 : 4 |
finiet 673 : 2 |
finire 31 : 5 | 261 : 6 | 553 : 8 | 663 : 5 |
finires 866 : 6 |
finis 129 : 1 | 408 : 6 | 490 : 7 | 533 : 7 | 569 : 4 | 719 : 8 | 832 : 2 | 842 : 13 | 909 : 2 |
finitimi 480 : 1 |
finitimum 336 : 11 |
finitis 80 : 2 | 863 : 6 |
finium 432 : 12 |
finxerunt 546 : 7 |
finxiſſe 770 : 8 |
fio 726 : 2 | 875 : 4 |
firmaret 272 : 2 |
firmior 381 : 11 |
firmo 470 : 3 |
firmus 418 : 2 | 705 : 12 | 807 : 6 |
fis 418 : 8 | 871 : 1 |
fiſtula 72 : 6 | 511 : 9 | 564 : 8 | 410 : 4 |
fit 96 : 5 | 505 : 1 | 510 : 15 | 515 : 9 | 641 : 10 | 766 : 9 | 909 : 16 |
fiunt 448 : 8 |
fixa 586 : 5 |
fixæ 447 : 5 |
fixis 724 : 5 |
fixum 667 : 2 | 800 : 12 |
Flacci 615 : 2 |
Flacco 478 : 2 |
flagellis 442 : 5 | 521 : 11 |
flagello 343 : 3 | 541 : 3 |
flagitas 678 : 4 |
flagitio 270 : 3 |
flagitium 403 : 14 | 680 : 9 |
flagito 126 : 5 |
flagrans 98 : 4 |

flagrantia, *al.* fragrantia.
flagrantis 302 : 9 |
flagres 451 : 2 |
flagret 554 : 13 |
flamina 321 : 8 |
flamma 67 : 3 | 104 : 7 | 367 : 8 | 380 : 3 | 490 : 4 | 566 : 2 | 568 : 6 |
flammæ 406 : 5 |
flammis 388 : 6 | 446 : 2 | 868 : 12 |
flato 383 : 10 | 892 : 3 |
flava 290 : 10 |
flavæ 165 : 2 |
flavam 23 : 4 |
flavi 575 : 18 |
flavo 375 : 7 |
flavos 483 : 7 |
flavum 10 : 3 | 35 : 6 |
flavus 161 : 3 |
flebili 368 : 5 |
flebilibus 185 : 6 |
flebilior 95 : 5 |
flebilis 95 : 4 | 882 : 9 |
flebiliter 409 : 5 |
flebis 98 : 1 |
flebit 23 : 6 | 617 : 8 |
flebo 455 : 2 |
flectere 284 : 1 | 363 : 2 |
flecti 887 : 11 |
flectis 232 : 1 |
fletibus 567 : 8 | 880 : 12 |
fletus 808 : 2 |
flere 719 : 7 | 882 : 2 |
fles 281 : 3 |
fletorum 450 : 10 |
flevere 156 : 5 |
flevit 476 : 3 |
Flore *propr.* 742 : 1 | 856 : 1 |
flore 21 : 5 | 353 : 3 | 404 : 4 |
florent 877 : 10 |
florente juventa 882 : 1 |
flores 101 : 2 | 160 : 7 | 285 : 2 | 348 : 12 | 749 : 10 | 837 : 4 |
floret 484 : 10
floribus 192 : 3 | 302 : 2 | 365 : 4 | 843 : 3 |
florum 347 : 9 |
flos 308 : 7 |
fluit 478 : 10 |
fluctibus 5 : 2 | 111 : 2 | 207 : 1 | 397 : 5 | 435 : 5 | 465 : 4 | 875 : 8 |
fluctus 60 : 1 | 348 : 10 |
fluentem 464 : 9 |
fluenti 484 : 3 |
fluere 606 : 6 |
flueret 545 : 7 |
fluit 797 : 3 |
fluitantia 664 : 2 |
fluitem 817 : 9 |
flumen 172 : 1 | 187 : 1 | 423 : 5 | 584 : 2 | 642 : 7 | 660 : 3 | 874 : 8 |
flumina 38 : 4 | 228 : 4 | 153 : 5 | 391 : 3 | 474 : 3 | 511 : 12 | 785 : 4 | 854 : 6 |
flumine 207 : 4 | 510 : 12 |
fluminis 84 : 4 | 356 : 3 |
fluminum 50 : 6 |
fluvii 409 : 3 |
fluviis 86 : 4 | 167 : 6 |
fluvios 643 : 11, 13 |
fluunt 726 : 9 |
fluxit 277 : 4 | 457 : 7 |
focalia 662 : 5 |
focis 786 : 4 |
foco 38 : 5 |
focum 434 : 8 |
focus 749 : 3 |
fodiat 757 : 1 |
fœcundi 676 : 6 | 750 : 5 |
fœcunda 277 : 1 | 330 : 6 | 666 : 2 | 685 : 1 |
fœda 274 : 4 | 564 : 5 |
fœdera 830 : 1 |
fœdere 335 : 7 |
fœdis 269 : 2 |
fœdo 852 : 11 | 907 : 4 |
fœdum 650 : 2 |
fœdus 745 : 6 |
fœmina 365 : 1 | 408 : 8 |
fœminæ 462 : 2 |
fœminis 64 : 2 | 498 : 1 |
fœnerator 437 : 1 |
fœnore 430 : 4 | 318 : 5 | 732 : 3 | 910 : 6 |
fœnum habet in cornu 547 : 12 |
fœta 344 : 3 |
fœtus 385 : 1 | 499 : 2 |
Folium 447 : 8 |
folia 92 : 6 | 185 : 5 | 325 : 2 | 373 : 3 | 566 : 9 | 649 : 9 | 821 : 3 | 877 : 8 |
follibus 546 : 8 |
fomenta 468 : 14 | 512 : 12 | 740 : 7 | 744 : 10 |
fons 302 : 1 | 692 : 2 | 797 : 1 | 807 : 4 | 900 : 3 |
fonte 277 : 3 | 877 : 1 |
Fonteius 559 : 9 |
fontem 231 : 1 |
fontes 433 : 5 | 682 : 1 |
fontibus 101 : 1 | 260 : 4 | 792 : 3 |
fonticolo 510 : 13 |
fontis 743 : 6 |
fontium 303 : 4 | 429 : 1 |
foramine pauco 891 : 1 |
foras 751 : 1 | 762 : 9 |
fore, i, janua 514 : 4 |
fora 309 : 9 | 477 : 10 | 508 : 1 | 373 : 8 | 648 : 5 | 873 : 6 |
forenſes 894 : 5 |
forenſis 760 : 6 |
forea 291 : 3 | 309 : 2 |
fores 219 : 4 | 397 : 2 | 473 : 4 | 523 : 2 | 524 : 4 | 544 : 4 | 364 : 4 | 609 : 7 |
foribus 342 : 8 | 663 : 5 | 730 : 8 |
foris 603 : 10 | 623 : 2 |
forma 163 : 5 | 478 : 12 | 796 : 4 |
formabat 554 : 9 |
formæ 478 : 5 | 707 : 12 | 873 : 9 |
formam 746 : 6 | 755 : 6 |
formandæ 338 : 3 |
formare 883 : 2 |
formas 126 : 3 | 649 : 11 |
formaſti 41 : 5 |
format 841 : 10 | 882 : 7 |
formet 900 : 1 |
Formiani 85 : 2 |
Formiarum 314 : 16 |
formica 508 : 13 |
formidare 512 : 7 | 826 : 5 |
formidat 904 : 6 |
formidatam 854 : 10 |
formidatus 276 : 5 |
formidet 708 : 10 |
formidine 709 : 8 | 752 : 4 | 800 : 1 | 844 : 4 | 870 : 8 |
formido *verb.* 586 : 3 | 822 : 9 |
formidoloſis 448 : 11 |
formidoloſus 221 : 4 |
formis 625 : 3 |
formoſa 413 : 1 | 873 : 4 |
formoſus 541 : 9 | 573 : 4 |
formula 643 : 1 |
fornice 320 : 5 | 521 : 1 |
fornix 788 : 8 |
foro 551 : 1 | 684 : 10 | 764 : 3 |
fors 506 : 1 | 574 : 15 | 618 : 7 | 693 : 1 |
forſan 111 : 7 | 217 : 11 |
forſit 574 : 10 |
fortaſſe 473 : 4 | 532 : 7 | 577 : 12 | 867 : 5 | 874 : 9 |
fortaſſis 555 : 2 | 706 : 14 |
forte 605 : 6 | 762 : 4 |
fortè 398 : 6 | 482 : 1 | 510 : 5 | 536 : 8 | 591 : 7 | 647 : 8 | 664 : 6 | 716 : 1 | 762 : 7 |
fortem 614 : 12 | 635 : 2 | 684 : 3 | 691 : 4 | 771 : 4 |
fortes 33 : 2 | 216 : 3 | 378 : 21 | 401 : 8 | 583 : 2 | 637 : 3 |
forti 427 : 10 | 567 : 7 | 658 : 1 | 673 : 3 | 688 : 5 |
fortia 637 : 4 |
fortibus 378 : 12 |
fortior 355 : 2 |
fortis 25 : 1 | 241 : 6 | 190 : 9 | 270 : 9 | 370 : 7 | 381 : 3 | 491 : 8 | 535 : 8 | 699 : 6 | 710 : 4 | 754 : 20 | 764 : 2 | 795 : 6 |

fortiſſima 513 : 15 |
fortiter 601 : 1 | 642 : 11 | 794 : 1 |
fortium 394 : 3 |
fortiùs 601 : 7 | 787 : 12 |
fortuitum 213 : 1 |
fortuna 32 : 6 | 119 : 5 | 129 : 5 | 140 : 2 | 256 : 3 | 357 : 7 | 382 : 9 | 438 : 4 | 441 : 4 | 595 : 10 | 636 : 3 | 710 : 6 | 719 : 9 | 778 : 4 | 838 : 10 | 848 : 6 | 890 : 10 |
fortunæ 147 : 1 | 697 : 13 | 730 : 7 | 764 : 9 | 781 : 1 | 831 : 6 |
fortunam 350 : 15 | 705 : 9 | 721 : 3 | 769 : 8 | 884 : 3 |
fortunarum 881 : 8 |
fortunas 749 : 8 |
fortunatam 777 : 10 |
fortunati 506 : 3 |
fortunatius 899 : 1 |
fortunatum 756 : 10 |
fortunaverit 778 : 6 |
fortunis 881 : 11 |
forum 370 : 7 | 431 : 3 | 556 : 5 | 579 : 1 | 753 : 13 | 758 : 4 | 800 : 5 | 819 : 1 |
foſſa 643 : 15 |
foſſam 588 : 14 |
foſſor 318 : 3 |
foveam 799 : 13 | 913 : 8 |
fracta 176 : 1 | 614 : 10 | 640 : 6 | 720 : 12 |
fractis 207 : 1 | 874 : 10 |
fracto 808 : 5 |
fractos 465 : 6 |
fractus 250 : 6 | 506 : 4 |
fræna 422 : 1 |
frænato 792 : 8 |
frænis 35 : 5 | 513 : 6 | 709 : 5 | 741 : 2 |
frænum 774 : 9, 11 |
fragilem 16 : 8 | 248 : 6 |
fragili 331 : 9 | 620 : 3 |
fragilis 590 : 3 |
fragrantia oſcula 797 : 4 |
frangas 786 : 2 |
frangat 132 : 4 | 720 : 3 |
frangatur 529 : 5 |
frangere 93 : 4 | 149 : 3 | 914 : 9 |
frangit 465 : 8 |
frater 103 : 5 | 400 : 14 | 757 : 4 | 814 : 5 | 861 : 15 | 900 : 7 |
fraterna 87 : 5 |
fraternæ 457 : 6 |
fraternis 770 : 8 | 812 : 13 |
fraternò 683 : 13 |
fraternum 745 : 6 |
fratre 611 : 7 | 787 : 4 |
fratrem 787 : 4 |
fratres 15 : 2 | 155 : 5 | 263 : 3 |
fratrum 134 : 6 | 660 : 9 | 812 : 11 | 868 : 9 |
fraudatis 380 : 6 |
fraude 18 : 11 | 232 : 4 | 503 : 3 |
fraudem 111 : 7 | 841 : 4 |
fraudes 347 : 7 |
fraudibus 800 : 10 |
fraudis 403 : 1 |
fraudulento 252 : 5 |
fraxinos 341 : 5 |
fregerit 437 : 6 | 540 : 12 |
fregi 175 : 2 |
fregiſſe 199 : 1 |
frementem 417 : 3 |
frementes 462 : 7 |
fremitum 347 : 3 |
frenis v. frænis.
frequens 132 : 2 | 222 : 6 | 243 : 2 |
frequentes 498 : 7 | 659 : 4 |
frequentia 641 : 5 |
freta 17 : 6 | 62 : 4 | 742 : 4 |
fretis 126 : 7 | 177 : 4 |
freto 461 : 1 |
fricti ciceris 894 : 9 |
frigida 474 : 2 | 606 : 5 | 744 : 10 | 792 : 4 |
frigidas 282 : 2 |
frigidior 797 : 2 |
frigido 5 : 12 |
frigidum 260 : 1 |
frigidus 698 : 1 | 914 : 1 |
frigora 392 : 5 | 697 : 9 |
frigore 512 : 10 | 618 : 10 | 805 : 10 |
frigoribus 320 : 4 |
frigus 38 : 5 | 303 : 1 | 517 : 4 | 532 : 1 | 777 : 9 | 807 : 12 |
fronde 259 : 3 | 369 : 10 | 814 : 6 | 840 : 4 |
frondes 99 : 3 | 318 : 2 |
frondere 796 : 11 |
frondi 30 : 2 |
frondibus 78 : 1 | 788 : 15 |
frondis 381 : 8 |
frons 302 : 4 | 564 : 4 |
fronte 125 : 5 | 168 : 6 | 371 : 7 | 473 : 1 | 587 : 4 | 762 : 4 |
frontem 354 : 8 | 458 : 4 | 564 : 6 |
frontibus 514 : 1 |
frontis 636 : 2 | 721 : 2 | 771 : 2 |
frontium 6 : 4 |
fruar 730 : 10 |
fruaris 869 : 12 |
fructibus 780 : 1 |
fructus 525 : 3 |
fruendi 747 : 1 |
frueris 780 : 2 |
frugaliter 553 : 7 |
fruge 330 : 4 | 796 : 10 |
fruges 334 : 5 | 392 : 7 | 421 : 2 | 738 : 4 | 783 : 6 |
frugi 535 : 5 | 689 : 10 | 741 | 703 : 3 | 797 : 12 | 893 : 5 |
frugibus 842 : 9 | 878 : 2 |
frugis 817 : 8 | 902 : 12 |
frugum 390 : 9 | 498 : 12 |
frui 121 : 1 |
fruitur 24 : 1 |
frumenta 801 : 8 | 842 : 12 | 867 : 2 |
frumenti 510 : 2 | 647 : 2 | 649 : 6 | 754 : 1 | 762 : 8 | 793 : 1 |
fruſta 700 : 12 |
fruſtis v. cruſtis.
fruſtrà 95 : 6 | 206 : 6 | 207 : 2 | 283 : 8 | 302 : 6 | 494 : 4 | 639 : 1 | 712 : 9 | 762 : 9 | 894 : 1 | 911 : 9 |
fruticeto 301 : 6 |
fucatur 471 : 1 |
fucis 525 : 7 |
fuco 270 : 5 |
fucum 773 : 12 |
fudit 843 : 5 | 903 : 11 |
fuerat 9 : 6 |
fuerim 756 : 1 | 778 : 8 |
fuerit 523 : 6 | 552 : 9 | 609 : 3 : 4 | 654 : 1 | 713 : 5 |
fuero 597 : 3 |
fuerunt 561 : 7 |
Fufidius 518 : 4 |
fuga 360 : 2 | 486 : 14 | 701 : 8 | 811 : 4 | 857 : 6 | 875 : 9 |
fugacem 246 : 10 | 712 : 9 |
fugaces 150 : 4 | 204 : 2 | 390 : 3 |
fugæ 201 : 4 | 396 : 1 |
fugam 175 : 4 | 200 : 1 | 754 : 9 | 762 : 6 |
fugas nomen 841 : 3 |
Fugat 328 : 3 | 847 : 8 | 914 : 10 |
fugatis 379 : 10 |
fugato 519 : 5 |
fugax 160 : 5 | 168 : 7 |
fuge 39 : 6 | 166 : 4 | 547 : 12 | 774 : 5 | 824 : 5 |
fuge ſuſpicari 166 : 4 |
fugère 870 : 7 |
fugere 728 : 1 |
fugerem 553 : 6 |
fugeres 866 : 10 |
fugeret 32 : 3 |
fugerit 48 : 1 | 156 : 7 | 552 : 14 | 684 : 8 | 697 : 4 |
fugi 799 : 9 |
fugiam 731 : 1 | 769 : 2 |
fugienda 524 : 12 | 540 : 10 |
fugiendam 529 : 9 |
fugiens 348 : 9 | 357 : 6 | 522 : 1 | 531 : 3 | 728 : 6 | 771 : 1 |
fugient 391 : 3 |
fugiente 185 : 9 | 248 : 2 |

796 : 7 |
fugientes 301 : 4 | 512 : 8 |
fugientia 511 : 11 | 587 : 8 |
fugientum 316 : 4 |
fugies 66 : 1 | 323 : 2 | 825 : 5 |
fugimus 722 : 2 |
fugio 580 : 2 |
fugis 471 : 6 | 538 : 1 |
fugiſſet 565 : 4 |
fugiſti 638 : 4 |
fugit 191 : 5 | 283 : 5 | 536 : 2 | 861 : 5 , 5 |
fugit *præterit.* 89 : 8 | 109 : 6 | 216 : 6 | 251 : 7 | 414 : 4 | 439 : 4 | 449 : 5 | 459 : 7 |
fugitivus 693 : 12 | 712 : 7 | 772 : 6 |
fugito 814 : 11 |
fugiunt 52 : 1 | 848 : 5 | 953 : 4 |
fui 467 : 11 |
fuiſſent 581 : 7 |
fuiſſet 669 : 4 | 738 : 2 | 838 : 6 |
fuit 297 : 8 | 324 : 3 | 575 : 17 | 348 : 11 | 405 : 1 | 456 : 9 | 461 : 2 | 531 : 2 | 532 : 5 | 535 : 2 | 540 : 3 | 907 : 8 |
fulgebat 477 : 1 |
fulgens 195 : 4 | 254 : 4 |
fulgent 214 : 3 |
fulgente 502 : 1 | 572 : 3 |
fulgentem 312 : 6 |
fulgentes 196 : 3 | 352 : 10 |
fulgentia 31 : 7 |
fulges 405 : 7 |
fulget 247 : 2 |
fulgor 150 : 4 |
fulgore 828 : 11 | 885 : 4 |
fulgoribus 621 : 7 |
fulmina 19 : 12 | 56 : 4 | 189 : 8 |
fulminantis 250 : 5 |
fulminat 262 : 4 | 265 : 6 |
fulmineo 310 : 3 |
fulminis 375 : 4 |
fulta 525 : 12 |
fultum 535 : 4 |
fultura *nom. ſubſtant.* 651 : 15 |
fulvæ 377 : 2 |
Fulvi 711 : 2 |
fulvus 371 : 10 | 454 : 5 |
fumante 718 : 8 |
fumat 357 : 6 |
fumo 274 : 4 | 566 : 8 | 679 : 7 | 835 : 4 |
famoſæ 655 : 4 |
fumum 256 : 5 | 354 : 4 | 406 : 6 | 795 : 2 | 885 : 4 |
funali 342 : 7 |
functos 423 : 10 |
functum 229 : 3 |
functus 186 : 1 | 892 : 7 |
Fundani 605 : 5 | 715 : 4 |
fundata 705 : 9 |
funde 178 : 5 |
fundens 118 : 3 |
fundet 864 : 3 |
fundi 442 : 7 | 695 : 10 | 859 : 9 |
fundis 492 : 1 |
funditùs 69 : 10 |
fundo 297 : 1 |
Fundos 560 : 2 |
fundum 523 : 5 |
fundus 54 : 1 | 242 : 6 | 683 : 10 | 740 : 2 | 796 : 1 | 807 : 6 |
fune 705 : 6 |
funebre 823 : 2 |
funebres 445 : 8 |
funem 775 : 4 | 850 : 9 | 913 : 10 |
funera 37 : 1 | 63 : 8 | 420 : 1 | 574 : 4 | 861 : 2 |
funeratus 286 : 1 |
funere 237 : 5 | 910 : 16 |
funeri 307 : 8 |
funeribus 130 : 4 |
funesto 769 : 1 |
fungar vice cotis 899 : 10 |
fungi munere amici 770 : 5 |
fungis 672 : 8 |
fungitur 702 : 2 |
funibus 60 : 5 | 441 : 1 |
funis 292 : 5 |
funus 139 : 7 | 227 : 2 | 458 : 5 | 691 : 7 |
fur 540 : 1 | 544 : 3 | 554 : 14 | 590 : 3 | 729 : 5 |
furca 708 : 11 | 773 : 9 |
furcifer 705 : 8 |
furem 798 : 13 |
furens 58 : 6 |
furentem 70 : 5 | 606 : 6 | 777 : 6 |
furenti 708 : 11 |
furere 180 : 3 | 467 : 8 | 642 : 10 |
fures 512 : 7 | 586 : 3 | 588 : 3 |
furiæ 109 : 3 |
furiale 296 : 3 |
furiam 631 : 2 |
furiare 98 : 5 |
furiarum 591 : 1 |
furibundus 773 : 2 |
furibus 716 : 7 |
furiis 650 : 11 |
furioſa 214 : 5 | 668 : 4 |
furioſe 656 : 9 |
furioſius 537 : 10 |
furioſus 656 : 9 | 658 : 7 |
furis *verb.* 687 : 10 | 706 : 9 |
furit 65 : 9 | 354 : 10 | 934 : 8 |
Furius 685 : 11 |
Furni 611 : 8 |
furno 547 : 15 |
furnos 777 : 9 |
furor 422 : 8 | 451 : 12 | 457 : 1 | 741 : 1 | 862 : 3 |
furore 348 : 4 |
furorem 140 : 3 |
furores 669 : 12 |
furta 541 : 6 | 680 : 6 |
furtim 58 : 2 | 509 : 9 | 590 : 7 | 662 : 6 | 726 : 4 | 773 : 10 |
furtis 512 : 8 | 652 : 3 |
furtiva 712 : 4 |
furtivæ 785 : 8 |
furtivis 744 : 4 |
furto 43 : 2 | 767 : 1 |
furtum 538 : 9 | 799 : 9 |
furvæ 200 : 5 |
furum 586 : 2 |
Fusce 88 : 8 |
Fuſcum 770 : 5 |
Fuſcus 597 : 6 | 631 : 5 | 700 : 9 |
Fuſidius v. Fufidius.
Fuſius 643 : 16 |
fuſte 543 : 1 | 558 : 11 | 649 : 7 |
fuſtes 280 : 4 |
fuſtibus 539 : 4 |
fuſtis 844 : 4 |
fuſum 416 : 2 | 641 : 2 |
futura 718 : 2 |
futuram 33 : 1 |
futurn 355 : 9 | 509 : 2 | 634 : 10 | 888 : 5 | 892 : 1 |
futurum 59 : 6 | 759 : 4 |
futurus 428 : 3 | 437 : 2 |

G.

GAbiis 777 : 3 | 830 : 2 | 856 : 3 |
Gabios 702 : 4 |
Gades 170 : 1 |
Gadibus 156 : 3 |
Galatea 346 : 5 |
Galba 522 : 5 |
galeæ 12 : 9 |
galeam 63 : 9 |
Galeſi 171 : 8 |
Galli 462 : 8 |
galli cantus 506 : 9 |
Galliæ 420 : 1 |
Gallica 55 : 4 |
Gallicis 312 : 10 |
Gallina *propr.* 697 : 8 |
gallina 624 : 4 | 672 : 6 |
Gallis 528 : 11 |
Galloni 627 : 7 |
Gallos 614 : 10 |
Ganymede 375 : 7 |
Gargani 181 : 4 |
Garganum 830 : 1 |
Gargilius 758 : 3 |
garo 718 : 4 |

garrire 605 : 4 |
garriret 592 : 12 |
garris 700 : 3 |
garrulus 546 : 1 | 594 : 5 | 690 : 7 | 814 : 11 |
gaude 476 : 7 | 753 : 12 |
gaudeat 99 : 2 | 197 : 6 | 655 : 8 | 753 : 5 |
gaudens 304 : 5 | 658 : 8 |
gaudent 685 : 2 |
gaudentem 4 : 6 | 691 : 11 | 764 : 13 |
gaudentes 420 : 3 | 606 : 1 | 863 : 9 |
gaudentis 861 : 6 |
gaudere 512 : 2 | 768 : 1 | 769 : 6 |
gaudes 101 : 2 | 395 : 5 | 551 : 4 | 664 : 6 | 719 : 10 | 860 : 2 |
gaudet 20 : 3 | 129 : 6 | 277 : 5 | 318 : 3 | 452 : 9 | 615 : 10 | 702 : 3 | 703 : 6 | 848 : 1 | 857 : 10 |
gauderet 262 : 2 |
gaudia 273 : 6 | 411 : 7 | 561 : 7 | 691 : 6 | 803 : 9 | 848 : 3 |
gaudiis 406 : 8 |
gavisa 839 : 4 |
gausape 714 : 6 |
gazæ 215 : 4 |
gazis 113 : 2 |
gelida 182 : 7 | 667 : 2 | 710 : 9 | 791 : 4 |
gelidæ 100 : 4 |
gelidam 867 : 10 |
gelidè 888 : 4 |
gelido 50 : 1 | 86 : 5 |
gelidos 302 : 6 |
gelidum 6 : 5 | 384 : 11 |
gelidus 817 : 3 |
Geloni 237 : 3 |
Gelonos 187 : 3 | 261 : 2 |
gelu 38 : 5 |
gemant 60 : 5 |
gemelli 770 : 7 |
gemellum 660 : 10 |
gemens 409 : 5 |
gementis 216 : 7 |
geminant 68 : 3 |
geminentur 874 : 3 |
geminis 392 : 1 |
gemino 885 : 8 |
geminorum 812 : 11 |
geminus 358 : 7 |
gemis 824 : 4 |
gemit 792 : 2 |
gemmas 337 : 9 | 868 : 6 |
gemmis 215 : 2 | 753 : 11 |
genæ 405 : 2 |
genas 58 : 1 | 365 : 6 |
Genaunos 416 : 5 |
gener 454 : 11 | 524 : 1 | 683 : 7 |
generat 90 : 3 |
generatur 50 : 13 |
genere 507 : 3 |
generi 826 : 4 |
generosæ 674 : 4 |
generoſior 240 : 5 | 570 : 1 |
generoſus 572 : 4 |
generoſius 141 : 1 |
generoſum 793 : 6 |
generum 165 : 1 |
genialis lectus 732 : 10 |
genibus 93 : 2 | 708 : 6 |
genibus minor 783 : 6 |
genis 413 : 6 |
genitalis 497 : 10 |
genitus 336 : 4 |
gentior 107 : 5 | 864 : 6 |
genitricem 650 : 9 |
genium 316 : 1 | 767 : 9 | 843 : 3 |
genius 869 : 1 | 891 : 8 |
gens 381 : 3 | 430 : 2 | 616 : 10 |
gens humana 18 : 9 |
gente 161 : 8 | 666 : 2 | 683 : 12 |
gentes 9 : 1 | 131 : 6 | 200 : 4 |
genti 63 : 9 | 486 : 11 | 500 : 9 |
gentibus 18 : 11 | 187 : 1 |
gentis 55 : 3 | 65 : 4 | 383 : 2 |
genua 472 : 6 |
genuit 293 : 1 | 823 : 1 |
genus, i, nobilitas 683 : 5 | 755 : 6 |
genus 9 : 5 | 12 : 6 | 18 : 10 | 61 : 4 | 165 : 3 | 207 : 5 | 229 : 1 | 277 : 2 | 314 : 4 | 319 : 3 | 393 : 7 | 416 : 5 | 441 : 4 | 444 : 2 | 516 : 2 | 536 : 4 | 547 : 2 | 550 : 5 | 563 : 7 | 688 : 4 |
gerat 514 : 8 |
gerentem 377 : 6 |
gerere 645 : 6 | 768 : 1 | 806 : 2 |
geret 382 : 5 |
geri 889 : 1 |
geris 275 : 1 | 325 : 1 |
Germania 384 : 12 | 481 : 1 |
germinat 485 : 1 |
gerulis 860 : 15 |
Geryonem 206 : 1 |
geſſerit 26 : 3 |
geſſi 684 : 2 |
geſta 642 : 6 |
geſtæ 878 : 8 |
geſtans 132 : 7 |
geſtare 657 : 7 |
geſtas res 743 : 3 |
geſtat 36 : 2 | 525 : 7 |
geſtiens 255 : 6 |
geſtiet 547 : 15 |
geſtio 311 : 10 |
geſtis 411 : 1 | 824 : 5 |
geſtis 731 : 6 | 847 : 5 |
[illegible] 887 : 7 |
Getæ 334 : 3 | 423 : 3 |
Getulæ 353 : 1 |
Getulas 236 : 8 |
Getulo 868 : 7 |
Getulus 93 : 4 |
giganteo 240 : 2 |
gigantum 232 : 6 |
gigas 220 : 10 |
glacies 185 : 2 |
glaciet 292 : 2 |
gladiatorum 646 : 10 |
gladio ignem ſcrutare 664 : 9 |
glande 676 : 2 |
glandem 539 : 3 |
glauco 583 : 8 |
glebas 280 : 2 | 789 : 10 |
glebis 486 : 3 |
glomos 785 : 8 |
gloria 78 : 4 | 342 : 2 | 571 : 3 | 653 : 13 | 811 : 2 | 847 : 3 |
gloriantis 469 : 7 |
Glyceræ 80 : 3 | 116 : 2 | 125 : 2 | 322 : 7 |
Glyconis 727 : 2 |
gnati 534 : 9 |
gnatis 568 : 4 |
gnaviter 726 : 10 |
gnavum 816 : 2 |
gnavus 753 : 13 |
Gnidi v. Cnidi.
Gnoſſii 64 : 6 |
Gorgonius 520 : 2 | 552 : 6 |
Gracchos 862 : 2 |
gracilis 23 : 1 |
gradu 130 : 2 | 574 : 1 |
gradum 17 : 7 | 19 : 5 |
græca 83 : 2 | 602 : 5 | 896 : 1 | 898 : 4 |
græcari 622 : 6 |
Græcia 63 : 4 | 385 : 9 | 736 : 2 | 838 : 9 | 844 : 6 |
Græcis 609 : 5 | 868 : 6 | 845 : 3 | 856 : 7 |
Græco 338 : 6 | 877 : 1 |
Græcorum 556 : 5 | 604 : 5 | 831 : 2 |
Græcos 604 : 1 |
Græcus 585 : 1 | 648 : 6 |
Grata 466 : 2 |
Gratiæ 218 : 6 |
Gratis 164 : 6 | 819 : 5 | 848 : 17 | 901 : 5 bis |
Gratorum 394 : 4 |
gramina 365 : 11 | 391 : 5 |
gramine 159 : 6 | 284 : 2 | 410 : 3 | 433 : 2 | 887 : 10 |
graminis 65 : 12 |
grammaticus 822 : 3 |
grammatici 879 : 1 |
granaria 510 : 10 |
grande 149 : 2 | 239 : 6 | 323 : 6 | 617 : 11 | 633 : 7 |
grandes 633 : 6 | 879 : 3 |

grandi 473:10 | 549 : 1 | 651:6 |
grandia 27:1 | 858:13 | 868:5 | 875:5 |
grandine 242:5 |
grandinis 8:2 |
grandis natu 764:4 |
grando 768:4 |
granum 649:8 |
graſſare 690:10 |
gratá manu 778:7 |
grata 20:1 | 64 | 3 | 80:5 | 118:5 | 124:4 | 126:6 | 295:1 | 369:3 | 394:1 | 407:7 | 498:6 | 747:8 |
gratæ 354:5 | 388:8 |
gratarum 414:9 |
gratas 905:4 |
grate 870:11 |
gratia 321:5 | 392:1 | 577:2 | 745:3 | 747:4 | 756:10 | 812:11 | 878:4 | 908:7 |
gratiæ 21:1 | 117:1 | 328:1 | 428:10 |
gratior 383:7 | 633:5 | 772:11 |
gratiſſima 561:3 |
gratiſſimus 865:15 |
grato 23:3 | 296:9 |
gratum 130:1 | 251:8 | 460:3 | 693:4 |
gratus 40:6 | 45:2 | 53:2 | 289:1 | 635:6 | 852:7 |
gravat 855:4 |
gravatus 408:11 |
grave 9:1 | 331:1 | 407:10 | 416:9 | 713:5 | 878:1 |
gravem 26:4 | 76:2 | 167:6 | 508:8 | 673:2 | 903:8 |
graves 11:2 | 21:2 | 147:1 | 153:1 | 399:4 | 401:5 | 469:12 | 527:10 |
graves Principum amicitias 147:1 |
gravi 56:2 | 64:5 | 69:7 | 230:7 | 436:2 | 443:3 | 467:3 | 581:5 | 881:9 |
gravibus 267:3 | 874:4 |
gravida 88:7 | 718:1 |
gravior 895:3 |
graviore 189:6 |
gravis 388:4 | 427:2 | 470:1 | 506:3 | 557:3 | 680:7 | 784:6 | 817:7 |
gravitate 607:1 | 834:3 | 892:5 |
gravius 523:8 | 593:4 |
grege 119:8 | 301:15 | 355:1 | 484:3 | 540:6 | 747:10 |
gregem 486:10 |
greges 118:1 | 239:4 | 432:4 |
gregi 96:4 |
gregis 301:8 | 771:4 |
grex 485:6 | 642:13 | 744:3 |
Groſphe 215:2 |
Groſpho 782:6 |
Groſphus 783:1 |
gruem 433:13 |
gruis 721:5 |
gula 616:8 | 758:1 2 |
gulæ 712:5 |
gurges 153:5 |
guſtaremus 722:3 |
guſtavit 689:15 |
gutter 683:11 |
guttur 437:6 |
guttore 494:3 |
guttus 579:5 |
Gyas 229:10 | 265:1 |
Gygen 282:1 |
Gyges 168:10 |
gyro 695:2 |

H.

HAbeans 681:3 | 868:8 |
habeare 537:12 |
habeat 511:5 | 513:7 |
habeat 577:5 | 841:1 | 852:5 |
habeatur 535:8 |
habebat 530:3 | 531:4 | 582:3 |
habebit 342:4 |
habebitur 267:1 | 657:2 |
habebo 756:3 |
habebunt 863:13 | 876:14 |
habemus 715:2 |
habena 792:7 |
habenæ 857 | 5 |
habendi amore 766:11 |
habent 108:2 |
habentem 859:10 |
habentia 494:12 |
habento 614:5 |
habeo 591:2 | 634:1 |
habere 697:5 | 846:3 | 868:8 |
haberes 595:10 |
haberet 807:9 | 838:7 |
haberi 518:1 | 573:3 | 642:9 | 750:1 | 794:1 | 820:4 | 913:13 |
habes 104:4 | 414:5 | 512:11 | 532:7 | 541:10 | 653:1 | 794:10 |
habet 428:4 | 434:2 | 482:9 | 510:1 | 525:8, 9 | 550:11 | 663:9 | 749:2 | 835:2 |
habilis 322:3 |
habitabilis 435:10 |
habitanda 482:5 |
habitare 587:6 |
habitatum 786:4 |
habitu 707:13 | 708:9 |
habitum 681:9 | 881:8 |
habitus 650:13 |
habuere 380:8 | 839:8 |
hac 192:7 | 250:8 | 251:4, 6 | 349:14 | 407:2 | 460:6 | 482:3 | 531:1 | 693:4 |
hac in re 770:6 |
hac lege 255:10 | 536:16 |
hac mente 508:10 | 633:1 |
hac *adverb.* 630:1, bis | 860:3 bis |
hactenus 528:13 | 550:3 |
hæ 912:5 |
hæc 323:9 | 395:3 | 519:7 | 521:10 | 552:14 |
hæc *plural.* 257:3 | 349:7 | 437:1 | 444:8 | 445:1 | 503:1 | 524:6 |
hæc inter 434:3 | 700:3 |
hæc ubi dicta 701:10 |
Hæmo 50:2 |
Hæmoniæ v. Æmoniæ.
hæreat 890:4 |
hæredem 868:1 |
hæredes 587:5 | 646:9 | 647:6 |
hæredi 339:2 |
hæredis 393:3 | 749:9 |
hæreotes 656:7 |
hærentem 74:6 | 123:5 | 606:5 |
hærentia 537:4 |
hærere 338:4 |
hæres *nomen* 161:5 | 209:1 | 225:3 | 636:9 | 649:17 | 651:6, 12 | 687:1 | 690:3 | 691:3 | 868:1 | 869:5 |
hæres *verb.* 705:12 |
hæret 533:8 | 663:4 | 853:4 |
hæſit 9:5 |
Halyattici 323:5 |
hamo 684:8 |
hamum 765:15 | 790:14 |
hanc 528:11 | 538:6 | 547:1 |
Hannibal v. Annibal.
harpviis 616:8 |
harum 208:4 |
has 436:6 |
haſta 245:4 |
haſtas 64:6 |
haud 429:4 | 509:2 | 532:7 | 551:3 | 557:5 | 577:13 | 615:1 | 684:1 |
haud ita pridem 627:6 |
haud male 763:6 |
haud unquam 709:8 |
haurire 510:9 | 525:3 | 682:2 |

hauris 511 : 3 |
hauſtus 743 : 6 |
Hebri *nomen viri* 300 : 3 |
Hebro 99 : 4 |
Hebrum 340 : 9 |
Hebrus 748 : 3 | 79[illegible] : 2 |
Hecaten 559 : 5 |
Hector 164 : 4 | 401 : 5 |
Hectora 585 : 3 |
Hectoreis 252 : 9 |
Hectorem 488 : 7 |
hedera 99 : 1 | 477 : 5 |
hederæ 6 : 4 | 405 : 6 |
744 : 9 |
hederis 138 : 4 |
Helenæ 15 : 2 | 490 : 13 |
Helenam 62 : 5 | 540 : 3 |
Helene 400 : 8 |
Helicona 851 : 5 |
Helicone 899 : 2 |
Heliconis 50 : 1 |
Heliodorus 556 : 4 |
Hellade 665 : 1 |
hellebori 646 : 7 |
helleboro 865 : 12 |
herba 436 : 2 | 450 : 5 |
674 : 2 | 773 : 4 | 789 :
6 | 866 : 9, 10 |
herbæ 763 : 8 |
herbas 445 : 12 | 588 : 8 |
591 : 5 |
herbis 331 : 4 | 371 : 5 | 4[illegible] 3 :
4 | 679 : 2 | 774 : 7 |
780 : 7 |
herboſo 317 : 7 |
Hercule 693 : 4 | 709 : 3 |
795 : 2 |
Herculea 195 : 2 |
Herculem 381 : 12 |
Hercules 250 : 8 | 398 : 1 |
490 : 2 |
Herculeus labor 19 : 8 |
Herculis 304 : 1 | 385 : 10 |
439 : 7 | 724 : 5 |
here 663 : 8 |
here *pro* heri 713 : 3 |
heredem v. hæredem.
heri *nomen* 732 : 8 |
herile 350 : 3 |
heriles 856 : 6 |
herilis 708 : 5 |
Hermogenes 542 : 2 | 593 :
8 | 602 : 3 |
Hermogenis 550 : 12 | 631 : 2 |
herna 49 : 1 |
hernat 613 : 4
Herodis 868 : 10 |
heros 655 : 6 | 831 : 13 |
806 : 10 |
herum 228 : 7 | 636 : 6 |
796 : 2 |
herus 715 : 1 | 718 : 1 |
Heſperia 336 : 1 |
Heſperiæ 153 : 4 | 222 : 3 |
275 : 4 | 385 : 12 |
Heſperiis 111 : 2 |
Heſperio [illegible] : 7 |
heſterna 791 : 18 |
heſternis 632 : 2 |
Hetruſca 480 : 2 | 484 : 6 |
Hetruſci 608 : 7 |
Hetruſco 10 : 4 |
Hetruſcos 569 : 5 |
Hetruſcum 356 : 5 | 499 :
9 |
heu 12 : 8 | 23 : 5 | 65 : 1 |
95 : 6 | 336 : 4 | 365 : 5 |
388 : 4 bis | 404 : 6 |
414 : 4 | 452 : 9 | 469 :
4 bis | 481 : 5 | 488 : 9 |
heu me 467 : 10 |
heus 532 : 8 |
hi 547 : 11 |
hiantem 525 : 12 | 687 : 8 |
hiatu 584 : 4 |
hiberna v. hyberna, &c.
hic *pronom.* 88 : 1 bis | 228 :
11 | 229 : 1 | 240 : 5, 7 |
270 : 14 | 276 : 5 | 286 :
3 | 305 : 5 | 342 : 4 | 395 :
1 | 467 : 7 | 317 : 2 | 519 :
3, 6 | 525 : 10 | 547 : 5 |
hic *adverb.* 13 : 9, 10 | 73 :
5, 9 | 81 : 3 bis | 129 : 6 |
342 : 6 bis | 448 : 3 | 715 :
1 | 779 : 4 | 806 : 8 |
hice 625 : 5 |
hilarem 816 : 1 |
hilaris 869 : 7 |
hillis 678 : 3 |
hinc & hinc 433 : 9 | 452 :
5 |
hinc 73 : 2 | 129 : 4 | 264 :
2, 3 | 275 : 2 | 314 : 2 |
385 : 5 | 507 : 7, 8 | 545 :
2 | 563 : 3 | 900 : 12 |
hinnitum 218 : 2 |
hinnulco 92 : 1 |
hippolyten 183 : 5 |
hippolytum 593 : 10 |
hircis 546 : 8 |
hircum 520 : 2 | 552 : 6 | 892 : 3 |
hircus 440 : 5 | 483 : 8 |
Hirpine 191 : 2 |
hirſutis 470 : 5 |
hircum 744 : 6 |
hirudo 914 : 12 |
hirundine prima 761 : 3 |
his 259 : 3 | 405 : 2 | 438 :
3 | 518 : 3 | 549 : 7 | 697 :
2 |
hiſce 527 : 9 | 536 : 14 |
Hiſpanâ 104 : 3 |
Hiſpanæ 279 : 1 | 288 : 3 |
hiſpidam 404 : 5 |
hiſpidos 184 : 1 |
hiſtorias 283 : 7 | 538 : 4 |
hiſtoriis 395 : 6 |
hoc 66 : 2 | 182 : 9 | 268 :
8 | 277 : 3 | 294 : 1 | 307 :
3 | 374 : 10 | 423 : 9 | 438 :
2 | 439 : 2, 3 | 512 : 8 |
523 : 3, bis | 526 : 8 |
hoc age 754 : 11 |
hoc age nec 815 : 16 |
hoc eſt 669 : 8 | 703 : 3 |
hoc genus, *pro*, hujus generis 607 : 8 |
hoc, *pro*, ideo 510 : 3 | 538 :
8 |
hoc *ablat.* 510 : 13 | 523 : 2 |
hoc hoc 443 : 6 |
hoc pacto 651 : 9 |
hodie 405 : 1 | 507 : 2 | 598 :
2 | 627 : 6 | 697 : 1 | 705 :
9 | 761 : 9 |
hodieque 845 : 2 |
hodiernæ 393 : 1 |
hœdi 242 : 4 | 347 : 2 |
hœdilia 72 : 5 |
hœdo 302 : 3 | 635 : 8 |
hœdum 21 : 7 |
hœdus 317 : 3 | 436 : 5 |
Homero 606 : 8 |
Homerus 509 : 2 | 818 : 6 |
833 : 1 | 878 : 9 | 904 : 1 |
908 : 4 |
homicidam 488 : 7 |
hominem 395 : 2 | 596 : 2 |
651 : 11 | 665 : 3 | 799 :
11 |
homines 541 : 8 | 694 : 2 |
699 : 11 | 701 : 5 | 739 : 1 |
905 : 5 | 907 : 3 |
homini 197 : 7 | 199 : 8 | 531 :
2 | 631 : 1 | 806 : 5 |
hominis 671 : 8 | 682 : 9 |
774 : 9 |
hominum 41 : 2 | 50 : 10 |
511 : 4 | 333 : 6 | 551 : 9 |
595 : 9 | 709 : 6 | 737 : 6 |
791 : 2 | 828 : 5 | 885 : 5 |
homo 521 : 1 | 536 : 1 | 560 :
1 | 573 : 2 | 582 : 5 | 912 :
11 | 914 : 5 |
honeſta 643 : 14 | 770 : 4 |
honeſtæ 225 : 5 | 897 : 2 |
honeſtas 843 : 8 |
honeſte 704 : 6 | 832 : 7 |
honeſti 325 : 8 | 863 : 12 |
honeſtis donis 858 : 7 |
honeſtis rebus 739 : 5 |
honeſto 891 : 17 |
honeſtos 577 : 10 | *ubi alii leg.*
onuſtos.
honeſtum 403 : 5 | 534 : 8 |
575 : 9 | 812 : 4 |
honor 489 : 4 | 501 : 9 |
625 : 1 | 799 : 2 | 908 : 3 |
honoratum 882 : 6 |
honoratus 714 : 5 |
honore 847 : 9 | 863 : 14 |
878 : 16 |
honorem 30 : 3 | 231 : 5 |
467 : 9 | 548 : 7 | 571 : 8 |
574 : 10 | 837 : 3 |
honores 51 : 2 | 101 : 4 |
149 : 6 | 237 : 8 | 357 : 9 |
571 : 4 | 710 : 3 | 829 : 2 |
862 : 1 |
honores, *i.* fructus 683 : 10 |

Horat.

GGGggg.

honori 887 : 15 |
honoribus 4 : 3 | 247 : 12 | 570 : 10 |
honoris 894 : 3 |
honorum 73 : 4 | 425 : 7 |
honos 192 : 3 | 576 : 10 | 817 : 1 | 878 : 4 |
hora 40 : 4 | 217 : 12 | 302 : 9 | 357 : 6 | 392 | 4 | 545 : 5 | 546 : 4 | 558 : 2, 11 | 747 : 8 |
horæ 221 : 5 | 288 : 9 | 506 : 6 | 817 : 9 | 867 : 13 |
horam 697 : 11 | 712 : 6 | 752 : 5 | 759 : 10 | 764 : 2 | 778 : 6 | 899 : 8 |
horas 199 : 9 | 704 : 4 | 843 : 4 |
Horati genit. 391 : 4 |
Horatius 787 : 2 |
horis 50 : 12 | 698 : 12 | 797 : 5 |
horna 330 : 3 | 435 : 1 | 701 : 1 |
horrea 868 : 3 |
horreis 312 : 2 | 411 : 4 |
horrenda 254 : 6 |
horrendam 417 : 7 | 669 : 10 |
horrendas 588 : 12 |
horrendus 683 : 3 |
horrentia 614 : 9 |
horrere 4 : 4 | 552 : 3 |
horres 683 : 6 |
horreſcis 188 : 3 |
horret 431 : 2 | 446 : 5 | 765 : 5 | 806 : 8 | 809 : 11 | 811 : 5 |
horribili 123 : 4 | 232 : 8 | 541 : 3 |
horrida 96 : 2 | 128 : 5 | 263 : 2 : 337 : 1 | 584 : 12 |
horridi 355 : 2 |
horridis 465 : 3 |
horridus 355 : 9 | 844 : 7 |
horruerim 591 : 1 |
hortaretur 553 : 7 |
hortari 858 : 10 |
hortatur 730 : 8 |
horti 540 : 12 | 790 : 1 |
hortis 536 : 5 |
horto 405 : 4 | 672 : 4 |
hortos 593 : 7 | 641 : 4 |
hortus 692 : 2 |
horum 512 : 8 | 533 : 6 | 629 : 11 | 648 : 8 | 659 : 5 | 692 : 8 | 804 : 5 |
hos 52 : 4 | 855 : 1, bis 908 : 4 |
hoſca 545 : 2 |
hoſpes 258 : 7 | 565 : 7 | 633 : 1 | 633 : 5 | 671 8 | 672 : 5 | 700 : 7 | 701 : 10 | 726 : 1 | 761 : 4 | 865 : 7 | 900 : 7 |
hoſpitæ 282 : 5 |
hoſpitale 491 : 5 |
hoſpitalem 160 : 3 |
hoſpitam 62 : 5 |
hoſpitem 338 : 9 |
hoſpites 169 : 2 | 453 : 1 |
hoſpitibus 260 : 12 |
hoſpitiis 700 : 9 |
hoſpitio 556 : 4 |
hoſpitis 199 : 5 |
hoſte 774 : 10 | 794 : 3 |
hoſtes 177 : 1 | 806 : 2 |
hoſtem 12 : 13 | 376 : 6 | 502 : 4 | 531 : 3 | 862 : 10 |
hoſti 858 : 3 |
hoſtia 82 : 2 | 332 : 2 |
hoſtibus 270 : 10 |
hoſticis 146 : 2 |
hoſticus 594 : 3 |
hoſtile 70 : 1 |
hoſtiles 448 : 9 |
hoſtili more 814 : 4 |
hoſtilium 462 : 9 :
hoſtis 288 : 3 | 454 : 12 | 464 : 1 | 616 : 9 |
hoſtium 25 : 1 | 168 : 1 | 347 : 1 | 417 : 2 |
huc 160 : 6 | 243 : 2 | 275 : 2 | 406 : 3 | 454 : 1 | 464 : 7 | 486 : 5 | 521 : 4 | 525 : 7 |
hoc & huc 442 : 3 |
huc & illuc 406 : 3 |
huic 524 : 5 | 525 : 4 | 527 : 7 | 532 : 3 |
hujus 548 : 7 |
humana 512 : 5 | 648 : 1 | 889 : 4 | 903 : 12 |
humana gens 18 : 9 |
humanæ 55 : 3 | 869 : 2 |
humanam 451 : 8 | 633 . 6 |
humanę 860 : 13 |
humani vultus 881 : 1 |
humanis rebus 719 : 10 |
humanos 255 : 3 | 588 : 6 |
humanum 444 : 2 |
humaſſe 654 : 8 |
humeri 876 . 2 |
humeris 202 . 5 | 264 : 4 | 404 : 3 | 439 : 7 | 494 : 5 | 567 : 5 | 690 : 3, 12 |
humero 168 : 8 | 510 : 5 |
humeros 12 : 2 | 58 : 5 | 236 : 5 | 302 : 3 |
humerum 87 : 5 | 314 : 2 |
humeſcit 699 : 7 |
humi 271 : 6 | 632 : 3 | 875 : 6 |
humida 470 : 10 |
humiles 241 : 8 |
humilem 233 : 5 | 859 : 8 |
humili 341 : 6 | 360 : 9 | 893 : 2 |
humilis 142 : 6 | 259 : 7 |
humo affigit 632 : 3 |
humos 51 : 11 | 58 : 1 |
humum 148 : 2 | 364 : 12 | 417 : 12 | 446 : 8 | 854 : 5 | 881 : 9 | 887 : 7 | 893 : 8 |
humus 485 : 8 |
hunc 4 : 2 | 51 : 8 | 53 : 4 | 101 : 5, 6 | 122 : 2 | 255 : 6 | 383 : 13 | 427 : 5 | 462 : 7 | 533 : 14 | 514 : 10, bis | &c.
hunccine 598 : 5 |
Hyadas 17 : 4 |
Hyarbitam 820 : 3 |
hyberna 409 : 4 |
hybernas 685 : 11 |
hyberno 660 : 1 |
hybernum 477 : 8 | 524 : 2 |
hybernus 433 : 7 | 492 : 3 |
hybrida v. ibrida.
Hydaſpes 89 : 4 | 714 : 9 |
hydra 381 : 11 |
hydram 828 : 8 |
hydropicus 739 : 3 |
hydrops 156 : 5 |
hyemat 623 : 3 |
hyemes 47 : 2 | 66 : 5 | 390 : 2 | 242 : 8 | 772 : 11 |
hyemet 801 : 7 |
hyemis 99 : 3 |
hyems 20 : 1 | 435 : 6 | 509 : 6 | 791 : 1 |
Hylæum 195 : 2 |
Hymettia 623 : 1 |
Hymettiæ 224 : 3 |
Hymetto 172 : 4 |
Hyperboreos 236 : 9 |
Hypſæs 526 : 2 |

I.

I, 298 : 11, 12 | 305 : 9 | 612 : 6 858 : 12, bis |
i, nunc 753 : 10 | 765 : 15 | 760 : 4 |
i pede fauſto 858 : 12 |
jacentem 141 : 5 | 501 : 3 |
jacentea 192 : 8 |
jaceo 580 : 4 |
jacere 433 : 1 | 459 : 2 |
jaceret *penult. longâ.* 714 : 7 |
jaceret *penult. brevi.* 660 : 8 |
jacis 551 : 6 |
jactamus 797 : 7 |
jactantibus 506 : 5 |
jactantior 535 : 6 |
jactat 10 : 8 | 525 : 9 | 675 : 2 |
jactata 381 : 4 |
jactatam 153 : 2 |
jactatur 649 : 16 |
jactatus 625 : 5 |
jactaveris 777 : 11 |
jactes 61 : 4
jactis 243 : 2 |
jaculamur 216 : 3
jaculari 301 : 5 |
jaculator 263 : 8 |
jaculatus 8 : 3 |
jaculis 88 : 6 |

jaculo 36 : 4 |
jam 8 : 1 | 20 : 3, 5 | 22 : 4 | 56 : 2 | 58 : 2 | 63 : 9 | 97 : 6 | 150 : 2, 3, 4 | 232 : 6 | 275 : 5 | 354 : 9, 10 | 355 : 1 | 365 : 10 bis | 391 : 5 | 409 : 1, 3 | 470 : 9 |
jam, *id eſt*, deinceps 382 : 7 | 408 : 5 |
jam, *id eſt*, paulò poſt 168 : 3, 5 | 210 : 1 | 391 : 1 |
jamque 701 : 13 |
jamne 682 : 5 |
jam jam 336 : 2 | 437 : 8 | 487 : 1 |
jam dudum 353 : 5 | 592 : 14 | 703 : 1 | 749 : 3 |
jam nunc 150 : 2 | 278 : 1 | 876 : 5 bis |
jam pridem 797 : 7 | 788 : 14 |
iambeis 895 : 1 |
iambis 67 : 3 | 860 : 2 |
iambo 879 : 2 |
iambos 70 : 4 | 475 : 7 | 820 : 11 |
iambus 894 : 11 |
Jane 694 : 1 | 800 : 7 |
janitor 296 : 3 | 707 : 4 |
janitorem 306 : 5 |
janua 97 : 4 | 290 : 11 | 291 : 5 | 529 : 5 |
Janum 421 : 6 | 640 : 5 | 824 : 1 | 854 : 9 |
Janus 729 : 4 |
Japeti 18 : 10 |
Japyga 20 : 2 |
Japyx 346 : 11 |
Jasonem 439 : 2 |
ibam 591 : 7 |
ibant 576 : 2 |
Iber 237 : 4 |
Iberi 718 : 4 |
Iberia 445 : 11 |
Iberiæ 385 : 2 | 420 : 2 |
Ibericis 441 : 1 |
Iberis 114 : 10 |
ibi 173 : 5 |
ibimus 32 : 7 | 220 : 6 bis |
ibis 425 : 1 | 543 : 5 | 708 : 11 |
ibit 323 : 5 | 848 : 14, 15 |
ibrida 582 : 1 |
ibunt 615 : 3 |
Ibyci 307 : 5 |
Icari 281 : 8 |
Icariis 5 : 2 |
Icaro 336 : 6 |
Icci 113 : 1 | 780 : 1 |
icta 384 : 1 | 387 : 5 |
ictibus 97 : 2 |
icto 612 : 8 |
ictu 286 : 2 | 310 : 3 |
ictum 223 : 1 | 329 : 3 | 390 : 6 |
ictus 221 : 6 | 401 : 6 | 895 : 3 |
id 510 : 1 | 512 : 7 | 906 : 6 |
idque 550 : 13 |
Ida 324 : 4 |
Idæis 62 : 5 |
idcirco 548 : 8 | 727 : 1 | 777 : 12 | 895 : 13 |
idem *priore longâ* 190 : 3, 9 | 192 : 5 | 233 : 3 | 301 : 4 | 497 : 4 | 600 : 1 | 609 : 4 | 668 : 9 | 705 : 4, 9 | 903 : 17 |
idem *priore brevi* 540 : 11 | 660 : 8 | 894 : 1, 2 | 903 : 13 | 914 : 3 |
ideo 821 : 3 |
Idibus 437 : 3 | 576 : 1 |
Idomeneus 401 : 3 |
idonea 634 : 11 | 902 : 5 |
idoneum 363 : 7 |
idoneus 333 : 2 | 342 : 8 | 750 : 7 | 797 : 1 | 856 : 7 |
Idus 406 : 8 |
jecur 57 : 4 | 98 : 6 | 265 : 9 | 363 : 7 | 447 : 3 | 597 : 11 | 722 : 6 | 814 : 14 |
jejunæ 446 : 1 |
jejunia 666 : 6 |
jejunis dentibus acer 858 : 4 |
jejunus 626 : 6 |
igitur 513 : 16 | 652 : 13 | 710 : 1 |
ignara 153 : 6 | 509 : 2 | 842 : 4 |
ignarum 675 : 6 |
ignarus 700 : 5 | 840 : 8 |
ignavè 836 : 2 |
ignavi 557 : 2 |
ignavus 453 : 2 |
igne 565 : 8 |
Igneæ 280 : 9 |
igneam 71 : 4 |
igneas 252 : 1 |
ignem ſcrutare gladio 664 : 9 |
ignem 18 : 11 | 19 : 1 | 354 : 10 |
ignea 44 : 2 | 55 : 1 | 148 : 4 | 255 : 7 | 371 : 7 | 417 : 4 | 643 : 10, 12 | 728 : 6 |
igni 26 : 3 | 158 : 1 |
ignibus 58 : 3 | 104 : 3 | 140 : 4 | 282 : 7 | 320 : 2 | 451 : 2 |
ignis 66 : 6 | 69 : 1 | 265 : 8 | 476 : 5 | 509 : 6 | 546 : 9 | 590 : 8 |
ignium 412 : 4 |
ignobile 570 : 8 |
ignobilis 865 : 3 |
ignominioſa 894 : 7 |
ignoras 532 : 9 |
ignorat 763 : 1 | 838 : 3 |
ignoratæ 395 : 10 |
ignores 783 : 3 |
ignoro 879 : 10 |
ignoſcas 555 : 2 |
ignoſcat 537 : 1 |
ignoſcent 543 : 7 |
ignoſcere 865 : 8 |
ignoſces 598 : 5 |
ignoſcis 870 : 11 |
ignoſco 532 : 10 |
ignota 419 : 1 | 575 : 9 | 835 : 5 |
ignoti 402 : 2 |
ignotis 540 : 4 |
ignoto 667 : 7 |
ignotos 570 : 5 | 572 : 4 |
ignotum 512 : 9 | 896 : 8 |
ignotus 225 : 3 |
ignoviſſe 765 : 10 | 903 : 6 |
iidem 264 : 11 | 712 : 5 |
iisdem 248 : 5 | 730 : 10 | 866 : 14 |
Ilerdam 825 : 5 bis |
ilex 381 : 7 | 477 : 5 | 796 : 9 |
ilia 418 : 1 | 716 : 6 | 725 : 5 |
Ilia *nom. prop.* 289 : 8 | 397 : 2 | 529 : 3 |
Iliacas 66 : 6 |
Iliacus 737 : 2 |
Iliacum carmen 883 : 4 |
Iliæ 10 : 7 | 488 : 6 | 499 : 8 |
ilice 433 : 1 | 485 : 3 |
ilicem 303 : 5 |
ilices 331 : 3 | 465 : 8 |
iligna 676 : 2 |
Ilio 44 : 1 | 66 : 3 | 329 : 4 | 381 : 3 | 466 : 3 |
Ilion 251 : 9 bis | 253 : 8 | 476 : 6 |
Ilionam 643 : 17 |
Ilios 401 : 1 |
Ilithyia 497 : 8 |
illa 263 : 1 | 466 : 7 | 486 : 11 | 526 : 2 |
illabatur 250 : 6 |
illacrymabilem 205 : 5 |
illacrymabilis 402 : 1 |
illacrymare 691 : 5 |
illæ 822 : 4 |
illam 165 : 5 | 308 : 3 | 528 : 10 |
illapſus 222 : 8 |
illaqueant 311 : 2 |
illas 520 : 3 |
ille 55 : 7 | 95 : 4 | 172 : 3 | 173 : 4 | 198 : 1 | 199 : 5 | 220 : 4 | 270 : 9 | 376 : 5 | 356 : 11 | 379 : 11 | 387 : 5, 9 | 395 : 1 | 403 : 15 | 430 : 1 | 464 : 3 | 519 : 4 | 554 : 14 | 574 : 2 |
illecebris 892 : 6 |
illepidè 837 : 2 |
illeverit 547 : 14 |
illi *ſing.* 16 : 7 | 51 : 1 | 135 : 4 | 168 : 4 | 240 : 8 | 325 : 7 | 470 : 9 | 511 : 6 | 529 : 9 | 531 : 2

illi *plural.* 526:1 | 533:4 | 540:4 |
illic 335:1 | 364:5 | 9 | 474:8 | 485:5 | 596:3 | 633:3 | 713:3 | 777:4 |
illidera 620:3 |
illigata 428:11 |
illigatum 105:2 |
illigatorum 419:1 |
illinc 649:7 |
illinera 559:8 |
illinet 760:8 |
illis 202:4 | 212:3 | 298:4 | 460:6 | 507:10 | 509:4 | 518:3 |
illitum 400:6 |
illius 414:5 bis | 537:1 | 684:12 | 793:3 |
illius media longa 608:3 |
illo 314:5 | 666:5 |
illorum 543:8 | 548:2 |
illos 576:7 |
illota 681:1 |
illos 406:3 | 514:6 | 519:7 | 534:4 | 633:8 | 785:5 |
illud 523:9 | 550:4 | 551:3 | 552:13 | 687:3 |
illudere 729:10 |
illudit 643:7 |
illudo 555:10 |
illum ipſum 693:3 |
illum 4:4 | 51:8 | 155:6 | 198:5 | 246:2 | 372:3 | 515:1 | 535:3 |
illuſa 712:2 |
illuſtrat 416:1 |
illuſtrem *verb.* 693:8 |
illuſus 784:9 |
illutos 718:10 |
Illyricis 110:3 |
ima 129:2 | 531:1 | 677:11 |
imagine 546:11 | 590:7 | 762:12 |
imagines 458:5 | 494:7 |
imagini 96:1 |
imaginibus 571:6 |
imago 40:4 | 84:6 | 348:8 | 669:7 |
imbecilla 612:12 |
imbecillas 706:13 |
imbelle 763:11 |
imbellem 379:2 |
imbelli 64:4 |
imbellis 27:3 | 246:11 | 428:2 |
imber 359:3 | 788:16 |
imberbes 833:1 |
imberbis 887:9 |
imbre 777:7 |
imbres 35:4 | 184:1 | 366:5 | 433:7 | 472:1 | 793:2 | 807:12 |
imbrem 635:6 |
imbri 568:2 |
imbribus 486:2 |
imbrium 346:1 |
imbuerit 902:2 |
imbuit 58:11 |
imbuta 741:8 |
imbuti 752:5 |
imbutum 450:1 |
imbutus 856:7 |
imis 717:5 | 809:10 |
imus 45:2 | 475:1 | 482:11 |
imitaberis 856:8 |
imitabile 820:5 |
imitabitur 630:1 | 875:11 |
imitandi 602:2 |
imitata 546:10 |
imitatis 13:2 | 668:8 |
imitata 654:7 | 850:6 |
imitator 833:9 |
imitatorem 900:12 |
imitatores 810:7 |
imitatus 371:7 |
immana 680:3 |
immane quantum 102:6 |
immanem 262:3 |
immanes 416:10 |
immanis 596:1 |
immaturus 719:7 |
immemor 6:1 | 65:12 | 227:3 |
immemorata 821:10 |
immenſum 509:8 |
immenſus 366:7 |
immerentes 453:1 |
immerentis 199:7 | 457:9 |
immeritam 74:7 |
immeritis 111:6 | 125:2 | 247:5 |
immeritos 657:4 |
immeritum 787:9 |
immeritus 274:1 | 639:1 |
immerſabilis 737:8 |
immerita 314:4 |
imminens 329:1 |
imminente 20:5 |
imminentes 55:7 |
imminentem 346:1 |
imminuet 636:4 |
imminuit 280:8 |
immiſcere 524:13 |
immiſerabilis 269:4 |
immitis 874:2 |
Immitis 167:10 |
immoderatus 690:6 |
immodicæ 58:5 |
immodulata 895:11 |
immolabitur 466:13 |
immolare 21:6 |
immolato 406:1 |
immolet 655:10 |
immoritur 766:11 |
immortalia 302:3 |
immortalis 913:13 |
immunda 869:13 | 894:7 |
immundis 678:5 |
immundus 580:6 | 738:3 |
immunem 432:1 | 789:4 |
immunis 332:1 |
imo 130:2 | 297:1 | 468:4 | 532:7 | 668:8 |
imos 241:1 | 592:9 | 856:4 |
impar 387:1 | 532:6 | 662:4 | 733:7 |
impares 126:2 | 321:2 |
imparibus 468:15 | 625:3 |
impatiter 878:10 |
impavida 65:5 |
impavidum 250:7 |
impediat 608:2 |
impedit 572:7 |
impedire 21:4 |
imperat 536:9 |
impellit 881:8 |
impellunt 409:2 |
impenſis 822:1 |
impenſo 661:1 |
imperas 275:1 |
imperat 741:2 | 775:3 |
imperet 501:3 | 617:13 |
imperi 11:6 | 422:5 |
imperiis 363:2 | 418:7 | 709:6 | 813:2 |
imperio 139:7 | 262:8 | 267:3 | 312:6 |
imperioſa 691:12 |
imperioſius 60:7 |
imperioſus 710:1 |
imperitata 65:7 |
imperitarius 570:3 |
imperitas 709:12 |
imperito 655:2 |
imperium 132:4 | 240:1 | 573:8 | 749:2 | 783:5 |
impermiſſa 278:5 |
imperor 750:7 |
imperii 759:3 |
impetrat 842:9 |
impetrato 370:6 |
impetu 417:10 |
impetus 242:4 | 275:6 | 376:6
impexa 650:2 |
impia 153:2 | 212:6 | 241:3 | 427:5 | 445:3 | 481:3 | 659:2 |
impiæ 18:6 | 183:6 | 297:4 | 5 | 396:3 |
impiam 466:4 |
impias 335:9 | 451:4 |
impiger 372:4 | 398:1 | 417:2 | 728:5 | 882:7 |
impingas 785:2 |
impio 222:3 | 380:6 |
impios 262:2 | 343:5 |
impium 302:6 |
implacidum 416:5 |
implent 674:3 |
implere 604:5 |
impleris, i. impleveris 493:1 |

Implet 850 : 11 |
impleviſſe 816 : 9 |
implicata 445 : 5 |
implicitum 910 : 9 |
implorat 842 : 7 |
imploravit 774 : 9 |
implumibus 428 : 5 |
imponens 665 : 4 |
importet 784 : 5 |
importuna 313 : 1 | 811 : 3 |
importunas 586 : 4 |
importunus 413 : 7 | 690 : 13 | 757 : 4 | 868 : 11 |
impoſita 709 : 8 |
impoſitam 265 : 8 | 303 : 5 |
impoſitas 416 : 7 | 854 : 7 |
impoſitum 559 : 3 |
impoſitura 162 : 4 |
impoſitus 766 : 3 |
impoſuere 641 : 6 |
impoſuiſſe 263 : 4 |
impotens 140 : 1 | 152 : 2 | 359 : 3 |
impotentia 486 : 10 |
impranſi 622 : 2 | 662 : 7 |
impranſus 794 : 3 |
impreſſit 58 : 7 |
imprimat 697 : 2 |
imprimeret 69 : 10 |
improba 640 : 1 | 690 : 1 |
improbæ 339 : 2 |
improbaturum 444 : 8 |
improbe 634 : 4 | 656 : 2 |
improbo 290 : 13 |
improbos 531 : 11 | 598 : 6 | 684 : 11 | 695 : 5 | 765 : 4 | 774 : 13 |
improviſa 200 : 3 | 753 : 4 |
imprudens 555 : 8 |
impube 445 : 3 |
impubem 186 : 3 |
impudens 349 : 5, 6 | 413 : 2 |
impudica 486 : 6 |
impugnat 838 : 5 |
impulerit 283 : 1 |
impulit 859 : 9 |
impulſa 387 : 6 |
impune 72 : 1 | 120 : 2 | 402 : 8 | 493 : 1 | 749 : 6 | 843 : 9 | 863 : 7 | 891 : 8 | 906 : 1 |
impunitior 711 : 11 |
imputata 484 : 10 |
imum 883 : 1 | 886 : 5 | 905 : 8 |
imus 875 : 10 |
in 12 : 11 | 13 : 2, 5 | 21 : 6 | 23 : 1 | &c.
in *pro* ad 125 : 6 | 371 : 6 |
in *pro* erga 378 : 10 |
in *pro* adverſus 27 : 11 | 376 : 7 | 381 : 12 | 444 : 4 | 448 : 9 | 454 : 9 | 456 : 10 | 556 : 2 | 620 : 8 |
in ævum 269 : 3 | 415 : 8 |
in altum 161 : 4 | 243 : 2 |
in annos 877 : 8 |
in annum 122 : 2 | 739 : 8 | 778 : 7 | 817 : 8 |
in arma 859 : 5 |
in arctum 883 : 9 |
in aſtra 368 : 7 |
in aures 108 : 1 |
in aurem 592 : 8 |
in aurum 370 : 3 |
in bellum 177 : 3 |
in breve cogi 824 : 8 |
in culpa eſt 787 : 10 |
in diem 356 : 12 |
in diem & horam 697 : 11 |
in fratres 355 : 5 |
in hoc, i, ad hoc, ut 493 : 5 |
in honore 878 : 6 |
in horas 199 : 9 | 704 : 4 | 887 : 8 |
in hæc juremus 482 : 11 |
in jus vocet 634 : 12 |
in loco 412 : 6 |
in longum ævum 845 : 1 |
in lucem, i, uſque ad lucem 287 : 3 | 812 : 4 |
in majus 264 : 11 |
in media res rapit 886 : 1 |
in morem 364 : 12 |
in numero 697 : 6 |
in omne ævum 297 : 9 | 739 : 12 |
in partem 434 : 4 |
in pejus 855 : 5 |
in præſens 217 : 5 |
in præſens tempus 876 : 6 |
in pretio eſt 905 : 2 |
in primis 630 : 8 | 754 : 1 |
in pulverem 252 : 2 |
in ſpem 428 : 10 |
in Venerem 167 : 4 |
in verba magiſtri jurare 725 : 8 |
in verba jurabas 477 : 4 |
in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte 875 : 9 |
in unum 648 : 10 |
in votum venit 777 : 1 |
in votis 692 : 1 |
in uſum 102 : 1 | 191 : 4 |
Inachia 467 : 8 |
Inacho 161 : 6 | 319 : 1 |
inæquales 184 : 3 | 699 : 5 |
inæquali 733 : 5 |
inæqualis 704 : 4 |
inæſtuet 468 : 11 |
inamareſcunt 712 : 1 |
inane 296 : 12 | 444 : 7 | 528 : 3 | 806 : 10 |
inanes 454 : 1 | 551 : 2 | 657 : 5 |
inanem 911 : 12 |
inani 237 : 5 | 581 : 3 | 704 : 3 | 870 : 7 |
inania 893 : 3 |
inanis 612 : 9 |
inaniter 850 : 10 |
inarata 484 : 9 |
inarſit 439 : 8 |
inaudax 313 : 2 |
inauret 781 : 1 |
incantata 591 : 5 |
incaſtigatum 775 : 1 |
incauta 509 : 2 |
incauti 913 : 5 |
incauto 536 : 6 |
incedas 317 : 11 |
incedis 148 : 4 | 478 : 8 |
incedo 578 : 9 |
incendia 396 : 3 | 532 : 7 | 815 : 13 | 841 : 3 |
incendio 450 : 2 |
incendit 707 : 7 |
incertam 540 : 5 |
incerto 464 : 6 | 469 : 5 |
incertos 357 : 9 | 848 : 3 |
incertos 586 : 1 |
inceſtum 668 : 11 |
inceſto 249 : 1 |
inceſtos 278 : 1 |
inceſtus 251 : 10 | 914 : 8 |
inchoare 22 : 3 |
incidat 583 : 7 | 797 : 12 |
incidere 646 : 9 |
incidere 789 : 7 | 908 : 2 |
inciderit 632 : 12 | 890 : 1 |
incidit 585 : 2 |
incipe 638 : 5 | 739 : 10 |
incipiam 750 : 1 |
incipias 513 : 9 | 650 : 5 |
incipies 884 : 2 |
incipit 558 : 6 | 566 : 5 | 593 : 4 | 700 : 5 |
inciſa 395 : 7 |
incitat Epod. 8.
inclamat 598 : 9 |
inclinare 312 : 3 |
inclinet 536 : 15 |
includere 724 : 3 |
incluſa 336 : 11 | 878 : 11 |
incluſam 309 : 1 |
incluſit 414 : 3 |
incluſus 387 : 9 |
inclytum 655 : 10 |
incoctus 438 : 4 |
incœptis 874 : 4 |
incœpto 883 : 2 |
incœptos 475 : 7 |
incogitat 841 : 4 |
incola 68 : 1 | 636 : 5 |
incolis 291 : 3 |
incolas 570 : 1 |
incolumem 16 : 5 | 336 : 5 | 554 : 7 | 797 : 5 |
incolumes 405 : 2 |
incolumi 268 : 7 | 385 : 1 | 650 : 8 | 778 : 1 | 892 : 5 |
incolumis 552 : 12 |
incommoda 888 : 2 |
incommodus 815 : 3 |
incompoſito 599 : 2 |
incomptis 53 : 4 | 911 : 15 |
incomptum 593 : 7 | 445 : 6 |

inconcinna 809:6 |
inconcinnus 805:8 |
inconſultus 750:1 |
incontinentes 74:5 |
incontinentis 265:9 |
incoquere 718:10 |
incorrupta 95:2 |
incorruptiſſimus 576:8 |
increpuit 690:10 |
incredibili 222:2 |
incredulus 889:6 |
increpare 489:14 |
increpuit 420:6 |
incretum 680:2:
incruſtare 535:12 |
incubet 649:12 |
incubuit 19:3 |
incude 235:2 |
incudi 911:10 |
incultæ 739:14 |
incultis 852:8 |
inculto 533:10 |
incultum 744:6 |
incurata 798:1 |
incuria 903:11 |
incurreret 616:9 |
incuteres 617:1 |
incutiant 815:5 |
incutias 620:7 |
incutiunt 788:9 |
inde 515:3 | 556:5 | 568:3 | 579:1 | 586:2 | 588:14 | 701:11 | 801:11 |
indecoro 151:2 |
Indi 503:8 |
Indiæ 332:6 |
indicant 396:5 |
indicas 24:6 |
indice digito 716:2 |
indictis 876:11 |
indicis 666:6 |
indico 557:5 |
indicta 883:5 |
indictis 766:2 |
indictum 340:7 |
Indicum 119:1 |
indigna 822:4 | 863:14 | 893:4 | 895:12 |
indignatio 442:4 |
indignatur 880:1 |
indigni 745:6 |
indignis 571:5 |
indigno 339:1 | 798:11 | 812:6 |
indignor 837:1 | 904:1 |
indignum 642:8 | 734:2 | 801:11 |
indignus 634:3 | 660:2 |
indocili 251:5 | 484:3 |
indocilis 5:5 |
indocti 840:11 | 847:10 |
indoctum 170:2 | 856:9 | 914:10 |
indoctus 891:10 | 905:10 |
indoles 378:7 |
indomita 745:5
indomitæ 205:3 |
indomitam 336:2 |
indomitas 416:15 |
indomito 622:5 |
indormis 512:1 |
indormit 450:5 |
Indos 55:10 | 728:5 | 752:6 |
indotata 807:5 |
inducant 530:2 |
inducat 525:12 |
inducere 557:6 | 873:2 |
induceris 708:1 |
induere 519:6 |
indulgens 156:5 |
Indus 418:9 |
indutus 805:7 |
inemori 446:12 |
inemptas 435:2 |
ineptis 855:10 |
inepte 599:3 | 885:5 |
ineptum 543:5 |
ineptus 535:5 | 552:5 | 572:5 | 611:1 | 806:1 |
inerrant 701:18 |
inermem 89:8 | 750:3 |
iners 185:2 | 270:13 | 392:8 | 706:13 | 727:10 | 865:1 | 888:5 |
inertes 583:6 | 825:4 | 911:14 |
inerrem 262:5 | 676:3 |
inertia 475:1 | 779:3 |
inertiæ 402:4 |
inertibus 698:12 |
inest 548:10 | 682:3 |
inexcuſabilis 813:15 |
inexorabilis 882:7 |
inexpertis 815:14 |
inexpertum 882:11 |
infabrè 641:2 |
infame 208:1 |
infamem 349:1 |
infames 18:3 |
infamia 799:2 |
infamis 490:13 | 628:1 |
infans 259:11 | 575:3 | 839:5 |
infantes ſtatuas 685:10 |
infecit 279:4 |
infectum 357:5 | 740:15 |
infelicis 668:4 |
infelix 409:6 | 513:5 | 875:12 |
infervuit 679:2 |
inferias 152:4 |
inferiorem 589:3 |
inferius 450:15 |
infernas 580:7 |
infernis 393:9 |
infeſtis 189:9 | 617:4 |
infeſto 552:5 |
infeſtus 288:1 | 477:7 |
inficiet 302:6 |
inficit 457:3 |
infideles 448:6 |
infidelis 480:4 |
infidi 423:4 |
infido 474:11 | 809:4 |
infidum 133:6 |
infidus 493:7 |
infima 161:7 |
infimis 398:2 |
infirmas 432:6 |
infirmior 598:4 |
infirmo 797:3 |
infla 690:15 |
inflans 669:4 |
inflaret 669:6 |
inflat 847:4 |
inflavit 521:3 |
inflet 508:1 |
informes 190:2 |
informem 588:2 |
informis 864:5 |
infortunia 581:2 |
infoſſus 446:10 |
infrà 620:1 | 715:5, 8 | 828:12 |
infregi 469:6 |
infrequens 127:1 |
infundam 450:13 |
infundis 740:9 |
ingemens 446:9 |
ingens 27:5 |
ingenii 226:1 |
ingenuis 838:4 |
ingenio 327:1 | 619:2 | 870:4 |
Ingenium 468:6 | 533:9 | 548:6 | 609:2 | 620:1 | 677:1 | 693:6 | 720:4 | 744:6 | 861:9 | 899:1 | 901:5 | 909:6 |
ingens 33:4 | 160:2 | 189:5 | 401:2 | 533:9 | 647:6 | 669:2 |
ingentes 158:5 | 666:3 |
ingentem 279:5 | 649:6 |
ingentia 828:4 |
ingenuis 881:11 |
ingenuo 104:3 | 572:1 |
ingenuos 577:5 |
ingenuum 654:7 |
ingenuus 338:4 | 570:7 | 906:3 |
ingerere 557:9 |
ingluvie 517:6 |
ingrata 468:13 | 493:5 | 517:6 | 726:9 |
ingratam 202:4 |
ingrato 63:1 |
ingrator 761:18 |
ingratus 821:12 |
inguen 520:1 |
inguſtata 716:6 |
inhæret Epod. 12.
inhians 512:1 |
inhoneſtum 554:12 |
inhoneſtus 573:9 |
inhorruit 92:5 |
inhoſpita 788:6 |
inhoſpitalem 891:2 | 457:8 |
inhumanus 813:4 |

inhumato 110:3|655:8|
injecit 422:2|
injecta 265:5|552:8|
injecto 112:5|
injiciat 74:5|573:5|
inimica 51:4|56:3|133:5|617:10|
inimicat 423:1|
inimice 155:1|649:18|
inimicis 494:5|634:7|
inimicitias 823:2|
inimicum 563:2|
inimicus 677:7|
iniqua 44:2|857:9|
iniquæ 171:7|593:3|
iniquam 536:11|
iniquas 242:8|
iniquè 787:9|
iniqui 753:8|
iniquis 704:8|
iniquos 165:4|
iniquum 13:7|188:4|540:9|633:8|878:2|
iniquus 821:13|
initæ 253:5|
injuria 695:4|
injurioſa 490:5|
injurioſo 372:1|
injuſſæ 485:5|
injuſti 570:3|
injuſtè 836:10|
injuſti 540:7|
innantem 314:7|
innaſcitur 534:3|
innatat 678:2|
innati 894:5|
innectes 494:3|
innixus 251:1|
innocens 335:2|
innocentis 73:9|
innumerabilis 360:1|
Ino 882:9|
inominata 484:4|
inopem 651:14|842:3|859:8|
inopes 206:5|901:4|
inopi 517:3|
inopis 546:6|
inops 312:3|553:10|618:7|683:3|816:10|
inornata 893:7|
inornatum 402:6|
inquam 182:9|592:4|592:7|598:3|609:3|664:9|705:8|716:3|
inquiet 686:2|
inquieti 250:4|
inquietis 452:3|
inquimus 536:10|
inquinavere 277:2|
inquinavit 486:12|
inquinet 590:1|
inquitam 642:10|
inquirant 533:4|
inquis 552:5|614:1|633:10|
inquit 511:5|531:2,5|533:6|532:10|541:10|504:4|592:6,13|595:3|595:5|
inſana 182:2|
inſanabile caput 899:6|
inſane 626:1|654:5|669:13|695:5|712:1|
inſani 69:5|560:3|645:6|753:8|
inſania 258:5|658:6|840:12
inſanientem 260:9|
inſanientis ſapientiæ 127:2|
inſanior 537:9|648:8|
inſanire 321:7|644:2|646:6|658:10|664:4|668:2|733:12|865:9|
inſanis *nomen* 621:7|699:6|
inſanis *verb.* 642:1|
inſaniſſe 650:10|
inſanit 522:8|547:5|548:12|644:3|712:11|
inſaniùs 604:5|
inſano 643:4|749|:10|
inſanos 325:2|642:9|
inſanum 526:8|642:13|650:6|667:6|668:6|
inſanus 572:7|642:9|644:6|649:15|652:5|656:3|
inſcitia 620:7|636:8|642:12|745:4|
inſcium 376:2|
inſcius 270:14|
inſculpere 647:5|
inſectere 706:15|
inſector 836:4|
inſecutæ 50:3|
inſedit 439:5|
inſenuit 861:10|
inſepulta 452:7|
inſequeris 857:9|
inſerere 340:5|
inſereres 169:1|
inſeres 7:4|
inſeris 557:9|
inſerit 432:2|
inſeruit honori 887:15|
inſeverit 534:12|
inſidias 527:4|536:3|
inſidiatorem 684:8|
inſidiis 702:10|
inſidioſi 846:9|
inſigne 149:4|340:6|
inſignes 29:3|241:1|
inſignem 87:4|125:5|129:3|323:5|660:7|
inſigni 53:2|
inſignia 662:4|
inſignibus 445:2|707:12|
inſignis 617:8|908:4|
inſiluit 914:2|
inſiſtet 481:5|
inſitam 379:4|
inſitiva 432:9|
inſolabiliter 787:5|
inſolens 23:8|70:1|181:8|575:15|
inſolentem 163:1|357:8|
inſolenti 159:3|
inſolentiæ 494:6|
inſolitos 376:4|
inſolitum 891:15|
inſomnis 282:4|
inſons 233:5|
inſperata 404:2|
inſperſat 575:13|
inſpexit 737:6|
inſpice 763:5|
inſpiciunt 525:11|
inſtanti 205:2|
inſtantia 250:2|
inſtas 383:6|
inſtat 466:5|515:8|594:1|697:3|
inſtillare 769:7|
inſtillat 629:10|
inſtita 520:4|
inſtiterat 690:5|
inſtitor 278:8|
inſtitoribus 489:6|
inſtitui 874:12|
inſtitutæ 286:5|
inſtitutum 344:4|
inſtituunt 694:3|
inſto 741:10|
inſtravit 897:3|
inſtructior 811:5|
inſtruit 842:3|
inſtrumento 542:4|
inſuavis 537:12|
inſudet 550:12|
inſuevit 553:5|
inſulas 484:8|
inſulis 397:7|
inſultet 254:2|
inſumebat 911:12|
inſumere 634:2|
inſuper 679:3|
inſurgat 465:7|
intabuiſſent 447:6|
intacta 683:4|
intactæ 29:4|
intactas 463:2|
intacti 609:5|
intactis 332:5|844:1|
intactum 134:7|
intactus 456:5|615:7|
intaminatis 247:2|
integer 166:4|220:4|621:1|
integer animi 658:5|
integer vitæ 88:5|
integer mentis 644:4|
integra 60:8|121:2|
integræ 265:2|
integris 101:1|634:13|

integro 385 : 12 |
integrum 249 : 1 | 382 : 4 | 633 : 3 | 677 : 8 |
intelligis 770 : 1 |
intendes 739 : 5 |
intenta 377 : 2 |
intentata 24 : 5 |
intentatum 898 : 3 |
intentus 913 : 7 |
inter 35 : 4 | 54 : 5 | 55 : 1 | 251 : 2 | 253 : 8 | 272 : 3 | 292 : 1 | 307 : 9 | 312 : 3 | 318 : 1 | 331 : 3 | 349 : 7 | 374 : 3 | 423 : 7 | 462 : 5 | 510 : 4 | 515 : 2 | 530 : 1 | 535 : 9 | 776 : 7 bis | &c.
inter arma 123 : 1 |
inter hæc 434 : 2 | 698 : 10 : 700 : 3 |
inter magnas opes inops 312 : 3
inter tot curas totque labores 860 : 9 |
inter verba 305 : 8 |
inter vina 278 : 4 | 762 : 6 |
interciderit 671 : 4 |
intercinat 890 : 3 |
intercurrentia 742 : 4 |
interdicta 526 : 7 | 753 : 9 |
interdicto 658 : 2 |
interdum 197 : 7 | 592 : 8 | 601 : 5 | 704 : 2 | 814 : 2 | 835 : 4 | 880 : 4 | 901 : 1 |
interea 559 : 8 | 719 : 2 |
interеam 595 : 3 |
interempta 382 : 10 |
interierit 803 : 6 |
interierit multum 881 : 13 |
intereſt 161 : 7 | 397 : 9 |
inter eſt 523 : 11 |
interfuſa 62 : 2 |
interim 323 : 8 | 433 : 3 |
interim dum, *ibid.*
interimis 650 : 7 |
interiore 160 : 1 | 695 : 2 |
interire 226 : 8 |
interiit 877 : 9 |
interitu 885 : 7 |
interitum 913 : 13 |
interitura 392 : 6 | 398 : 6 |
interlunia 68 : 3 |
interminato 447 : 5 |
intermiſcere 603 : 9 |
intermiſſa 362 : 1 |
internoſcere 910 : 10 |
interpellandi 593 : 9 |
interpellatim 671 : 3 |
interpeller 581 : 3 |
interpres 681 : 8 | 883 : 9 | 907 : 3 |
interprete 881 : 10 |
interſia 33 : 6 |
interſit 716 : 8 | 859 : 9 | 893 : 10 |
intervalla 860 : 13 |
inteſtabilis 654 : 2 |
intimo 40 : 5 |
intonata 435 : 5 |
intonſi 212 : 1 |
intonſus 477 : 9 |
intonſum 86 : 1 | 767 : 5 |
intorti 202 : 6 |
intra 187 : 3 | 298 : 5 | 737 : 2 | 815 : 1 | 831 : 5 | 864 : 1 |
intra naturæ fines vivere 510 : 7 |
intra ſpem veniæ cautus 895 : 15 |
intrarit 478 : 6 |
introrſum 618 : 13 | 799 : 8 |
intueris 444 : 9 |
intulerat 263 : 1 |
intulit 18 : 11 | 456 : 6 | 844 : 7 |
intumeſcit 485 : 8 |
intus 524 : 4 | 617 : 14 | 649 : 10 | 651 : 3 | 881 : 7 | 858 : 15 | 907 : 1 |
invenere 530 : 7 | 740 : 13 |
invenire 809 : 6 |
inventas 550 : 2 |
invenient 95 : 3 |
inveniet 689 : 1 |
inventor 680 : 1 | 840 : 6 |
inveniſſe 896 : 8 |
inventa 540 : 7 | 843 : 4 |
inventis 888 : 3 |
invento 693 : 2 |
inventore 606 : 4 |
inventum 905 : 7 |
inverecundus 468 : 8 |
inverſi 268 : 2 |
inverſo 465 : 5 |
invertum 436 : 8 | 509 : 3 |
invertimus 535 : 11 |
invertunt 717 : 4 |
invicem 97 : 9 | 352 : 5 | 543 : 8 |
invicta 882 : 9 |
invicte 473 : 11 |
invicti 350 : 13 | 614 : 7 | 737 : 2 |
invictus 584 : 5 |
invida 481 : 1 | 397 : 4 | 773 : 3 |
invidæ 456 : 3 |
invideant 526 : 11 |
invideat 574 : 11 | 593 : 8 |
invidenda 189 : 3 |
invidendis 244 : 5 |
invidens 142 : 4 |
invideor 877 : 4 |
invides 133 : 1 |
invidet 173 : 3 | 368 : 8 | 789 : 12 |
invidi 336 : 6 |
invidia 235 : 4 | 536 : 5 | 572 : 6 | 620 : 3 | 739 : 6 | 740 : 13 |
invidiæ 697 : 12 | 807 : 10 | 842 : 1 |
invidiam 639 : 7 | 828 : 10 |
invidet 700 : 10 |
invido 374 : 5 | 383 : 9 |
invidus 322 : 1 | 727 . 10 | 740 : 12 | 740 : 12 | 792 : 2 |
inviolatus 261 : 3 |
inviſa 761 : 7 | 788 : 4 | 838 : 6 |
inviſam 318 : 3 |
inviſas 258 : 5 |
inviſi 328 : 5 |
inviſit 663 : 5 |
inviſum 253 : 2 | 306 : 5 | 584 : 1 | 791 : 4 | 860 : 7 |
inviſus 350 : 13 |
invita 610 : 2 | 863 : 15 | 900 : 5 | 906 : 5 |
invitet 433 : 6 |
invito 206 : 8 |
invitum 78 : 1 | 825 : 8 | 914 : 3 |
invitus 350 : 8 | 774 : 5 | 869 : 10 |
inulas 627 : 4 | 718 : 9 |
inulta 152 : 2 |
inultæ 254 : 3 |
inulti 716 : 10 |
inultis 112 : 2 |
inulto 655 : 2 | 740 : 16 |
inultos 14 : 1 |
inultus 455 : 2 | 492 : 4 | 500 : 8 | 667 : 5 |
inunctis 533 : 1 |
inungi 727 : 1 |
involitant 404 : 3 |
involvo 357 : 13 |
inurbanum 896 : 6 |
inutile 61 : 4 | 337 : 9 | 554 : 12 | 585 : 5 | 714 : 7 |
inutiles 432 : 1 |
inutili 315 : 2 |
Io vaga 882 : 10 |
io 370 : 13, 14 | 463 : 1, 3 | 913 : 9 |
io triomphe, *ibid.*
Io Bacche 530 : 7 |
jocatus 564 : 7 |
jocis 153 : 9 | 233 : 1 | 758 : 10 |
joco 126 : 4 | 196 : 6 | 591 : 6 |
jocos 325 : 1 | 568 : 5 | 859 : 14 |
jocoſa 49 : 3 | 841 : 4 |
jocoſæ 257 : 3 |
jocoſe 440 : 2 |
jocoſi 423 : 7 | 816 : 2 |
jocoſius 553 : 4 |
jocoſo 43 : 1 | 327 : 3 | 605 : 3 |
jocularia 508 : 3 |
jocum 810 : 8 | 892 : 5 |
jocus 12 : 5 | 685 : 7 | 843 : 8 |
Iolchos 445 : 11 |
Ionicos 277 : 5 |

Ionicus 435 : 8 |
Ionius 466 : 9 |
Jove 5 : 12 | 10 : 9 | 115 : 5 | 268 : 7 | 734 : 4 |
Jovem 19 : 12 | 266 : 4 | 444 . 8 | 466 : 8 | 472 : 2 | 503 : 1 | 817 : 10 |
Jovi 86 : 3 | 177 : 5 | 163 : 1 | 421 . 3 | 460 : 3 |
Jovis 42 : 1 | 108 : 2 | 124 : 4 | 222 : 3 | 240 : 1 | 250 : 5 | 256 : 5 | 340 : 5 | 350 : 13 | 397 : 9 | 433 : 7 | 493 : 11 | 499 : 3 | 806 : 3 |
Jovis, *pro*, Auguſti 822 : 6 |
ipſa 182 : 9 | 479 : 4 | 534 : 5 | 539 : 1 , 615 : 2 | 899 : 11 |
ipſas 535 : 11 |
ipſe 69 : 2 | 83 : 2 | 476 : 5 | 494 : 8 | 511 : 10 | 553 : 8 | 564 : 2 | 576 : 8 | 699 . 2 | 802 : 2 |
ipſis 119 : 8 | 658 : 3 | 849 : 5 |
ipſo 50 : 13 | 301 : 1 | 381 : 9 |
ipſos 240 : 1 |
ipſum 19 : 10 | 112 : 2 | 126 : 5 | 227 : 2 | 532 : 4 | 656 : 6 |
ira 246 : 8 | 287 : 4 | 422 : 10 | 524 : 8 | 583 : 4 | 657 : 3 | 736 : 8 | 737 : 1 | 812 : 8 | 823 : 2 |
ira furor brevis eſt. 741 : 1 |
iracunda 19 : 12 | 66 : 3 | 913 : 3 |
iracundior 290 : 14 | 533 : 5 |
iracundus 727 : 10 | 882 : 7 |
iræ 68 : 4 | 69 : 7 | 537 : 3 | 740 . 14 | 842 : 1 |
iram 448 : 10 | 466 : 3 | 823 : 1 | 851 : 8 | 857 : 7 |
irarum 550 : 10 |
iras 253 : 2 | 747 : 6 |
iraſcat 768 : 9 |
iraſci 826 : 7 |
iratæ 349 : 2 |
iratis 568 : 5 | 639 : 2 | 695 : 6 |
irato 663 : 1 |
iratos 327 : 7 | 890 : 6 |
iratum 451 : 2 | 633 : 8 | 713 : 6 | 881 : 5 |
irriſus 478 : 4 | 508 : 1 | 617 : 9 | 658 : 2 | 825 : 8 | 858 : 4 | 848 : 17 | 880 : 5 |
ire 10 : 5 | 310 : 1 | 346 : 6 | 348 : 11 | 482 : 7 | 578 : 2 | 581 : 1 | 592 : 8 | 683 : 14 | 685 : 7 | 695 : 2 | 741 : 4 | 754 . 7 | 762 : 9 | 803 : 8 | 843 : 9 | 850 : 10 | 910 : 5 |
ire comes 766 : 2 |
irent 648 : 7 |
ires 744 : 11 |
irrepertum 255 : 1 |
irrefectum 448 : 3 |
irretorto 158 : 3 |
irrevocabile 814 : 13 |
irrevocati 851 : 10 |
irriguo 671 : 4 |
irriguum 614 : 5 |
irriſus 808 : 4 |
irritabile 803 : 4 |
irritant 888 : 13 |
irritat 356 : 11 | 850 : 11 |
irritum 317 : 3 |
irroget 541 : 2 |
irrupta 59 : 2 |
is *pronomen* 511 : 2 | 730 : 4 |
iſta 772 : 4 | 822 : 6 |
iſtam 632 : 10 |
iſte 444 : 3 | 602 : 3 |
Iſter 419 : 2 |
iſthic 789 : 8 |
iſthinc 555 : 2 | 762 : 10 |
Iſthmius 371 : 3 |
iſthuc 787 : 5 |
iſti 534 : 7 | 643 : 5 |
iſtis 524 : 10 | 549 : 3 | 759 : 2 | 905 : 6 |
iſto 800 : 4 |
iſto modo 867 : 4 |
it 383 : 7 | 563 : 1 |
it, redit 764 : 10 |
ita 95 : 6 | 211 : 6 | 533 : 11 | 537 : 6 | 539 : 4 | 684 : 1 | 703 : 2 , 5 | 720 : 7 |
ita ut 519 : 4 | 835 : 5 |
Itala 698 : 7 |
Italæ 422 : 4 |
Italas 380 : 2 | 827 : 2 |
Italiâ 140 : 7 |
Italiæ 271 : 2 | 418 : 11 | 783 : 7 |
Italiam 573 : 8 |
Italis 813 : 14 |
Italo 174 : 4 | 585 : 1 |
Italos 361 : 1 |
Italum 200 : 2 |
itaque 725 : 4 |
item 537 : 4 | 880 : 1 |
iter 89 : 1 | 220 : 8 | 247 : 6 | 309 : 7 | 344 : 4 | 500 : 3 | 557 : 2 | 568 : 2 | 592 : 15 | 701 : 12 | 792 : 7 | 803 : 4 | 378 : 3
iter faciens 697 : 7 |
iterabimus 35 : 4 |
iterabitur 256 : 3 |
iterare 127 : 4 | 231 : 3 |
iterat 810 : 1 |
iteratæ 471 : 2 |
iterùm 61 : 1 | 108 : 3 | 610 : 3 | 708 : 14 bis | 724 : 3 | 748 : 4 |
iterum atque iterum 605 : 2 |
Ithacam 683 : 1 |
Ithacæ 763 : 7 |
Ithacenſis 758 : 8 |
iturum 134 : 1 |
iturus 464 : 4 |
Ityn 409 : 5 |
Jubæ 90 : 3 |
jube 160 : 7 | 685 : 8 |
jubeas 338 : 6 | 511 : 6 |
jubebat 554 : 9 | 758 : 4 | 911 . 9 |
jubebo 684 : 3 | 803 : 8 | 900 : 11 |
jubemus 770 : 5 |
jubente 325 : 6 |
jubentes 213 : 3 |
jubentium 250 : 1 |
jubeo 514 : 2 | 612 : 5 | 646 : 2 | 689 : 3 |
juberet 577 : 7 |
juberis 785 : 1 |
Jubes 575 : 7 |
Jubet 79 : 2 | 337 : 3 | 445 : 7 , 8 | 651 : 9 | 750 : 3 | 761 : 4 | 860 : 6 | 910 : 5 |
Jubetur 766 : 1 |
jucunda 427 : 2 | 434 : 1 | 608 : 13 | 902 : 5 |
jucundè 565 : 6 |
jucundior 435 : 9 |
jucundis 701 : 9 |
jucundo 561 : 8 |
jucundum 759 : 1 |
jucundus 558 : 8 |
Judæi 556 : 2 |
Judæis 598 : 3 |
Judæus 568 : 7 |
judex 251 : 10 | 403 : 5 | 622 : 4 | 711 : 7 | 746 : 1 | 895 : 11 |
judicantem 200 : 6 |
judicat 856 : 3 |
judica me 894 : 4 |
judice 108 : 7 | 529 : 11 | 571 : 4 | 605 : 1 | 617 : 11 | 620 : 10 | 629 : 2 | 707 : 13 | 799 : 5 |
judicet 859 : 5 |
judicia 853 : 7 |
judicibus 554 : 11 |
judicium 730 : 10 |
judicio 577 : 12 |
judicis 900 : 8 | 904 : 6 | 906 : 7 |
judicium 552 : 13 | 610 : 9 | 813 : 4 | 906 . 6 |
juga 126 : 3 | 170 : 2 | 280 : 5 | 355 : 8 | 427 : 7 | 439 : 1 |
jugandis 498 : 1 |
jugera 210 : 1 | 334 : 4 | 442 : 7 | 510 : 7 |
jugerum 312 : 4 |
jugis *priore longâ* 602 : 2 |
jugis *priore correptâ* 232 : 2 | 340 : 7 |

jugo 240 : 9 | 710 : 10 |
jugulas 585 : 4 |
jugulat 604 : 6 |
juguleut 739 : 1 |
jugulo *nom.* 538 : 4 | 650 : 12 |
jugum 133 : 9 | 167 : 1 | 251 : 5 |
Jugurthæ 152 : 4 |
Jugurthino 463 : 3 |
Julia 366 : 2 |
Juli Flore 742 : 1 |
Julia 423 : 3 |
Julium 55 : 1 |
Julius 590 : 3 |
jumenta 813 : 3 |
juncta 321 : 6 |
junctæ 21 : 1 |
junctas 97 : 1 |
junctis 352 : 11 | 878 : 10 |
junctus 535 : 10 |
junctura 876 : 10 | 894 : 2 |
jungas 156 : 3 |
jungatur 751 : 2 |
jungentur 125 : 8 |
jungere 873 : 2 |
jungit 335 : 10 |
jungite 498 : 11 |
junior 125 : 3 | 804 : 6 | 832 : 8 |
juniores 278 : 3 |
Juno 152 : 1 | 264 : 3 |
Junone 251 : 9 |
Junonis 30 : 3 | 531 : 4 |
junxerit 483 : 4 |
Juppiter 12 : 1 | 47 : 2 | 69 : 2 | 90 : 8 | 173 : 1 | 190 : 3 | 292 : 3 | 309 : 6 | 375 : 7 | 382 : 12 | 436 : 11 | 507 : 10 | 519 : 2 | 666 : 3 | 798 : 6 |
jura 112 : 1 | 540 : 7 | 595 : 4 | 744 : 7 | 799 : 4 | 857 : 13 | 867 : 15 | 882 : 8 | 895 : 4
jura dare 254 : 5 | 908 : 1 |
jura promere 839 : 10 |
jurabas 477 : 4 |
jurandas 829 : 2 |
jurantem 698 : 8 |
jurare 725 : 8 |
jurares 853 : 6 |
juratus 732 : 12 |
juras 808 : 6 |
jure 574 : 11 | 583 : 1 | 898 : 2 |
jurè 318 : 4 | 407 : 1 | 522 : 5 | 633 : 10 |
jurejurando 653 : 13 |
juremus in hæc 482 : 11 |
jures 816 : 5 |
jurgares 857 : 12 |
jurgatur 633 : 11 |
jurgia 832 : 2 | 867 : 12 |
juris 181 : 1 | 506 : 8 | 553 : 4 | 636 : 8 | 883 : 6 |
juris, 1, juſculi 678 : 6 |
jus, i, juſculum 537 : 8 |
718 : 3 | 719 : 17 |
jus ancepſ 685 : 4 |
jus 565 : 3 | 583 : 11 | 598 : 10 | 620 : 8 | 645 : 4 | 658 : 2 | 878 : 7 |
jus ſit liceatque 914 : 2 |
juſſa 278 : 7 | 500 : 1 | 528 : 12 | 675 : 6 | 764 : 7 | 772 : 3 | 893 : 5 |
juſſæ 782 : 2 |
juſſas 490 : 8 |
juſſerit 618 : 7 | 706 : 6 |
juſſi 427 : 3 |
juſſit 642 : 4 | 648 : 7 | 651 : 2 | 894 | 12 |
juſſus 451 : 11 | 469 : 2 | 537 : 7 |
juſta 367 : 6 | 705 : 1 | 708 : 7 |
juſti 539 : 1 |
juſtior 708 : 8 |
juſtis 304 : 6
juſtitiæ 95 : 1 | 221 : 2 |
juſtitiam 890 : 8 |
juſtiùs 681 : 3 |
juſto 55 : 8 | 283 : 11 | 510 : 14 | 540 : 9 |
juſtum 249 : 4 | 614 : 12 | 800 : 9 |
juſtum poema 550 : 3 |
juſtus 648 : 3 | 655 : 2 | 829 : 4 |
juvandis 905 : 7 |
juvans 434 : 4 |
juvant 5 : 10 |
juvare 624 : 2 |
juvat 841 : 7 |
juvat 3 : 1 | 12 : 9 | 155 : 4 | 321 : 7 | 365 : 3 | 436 : 6 | 464 : 11 | 467 : 1 | 473 : 7 | 509 : 8 | 512 : 8 | 547 : 2 | 551 : 3 | 693 : 4 | 696 : 1 | 740 : 6 | 789 : 6 | 799 : 2 | 881 : 8 |
juvem 428 : 1 |
Juvenca 745 : 7 |
Juvencæ 167 : 6 |
Juvencis 183 : 8 | 379 : 1 | 428 : 11 |
Juvencos 490 : 10 |
Juvencum 349 | 1 |
Juvenem 13 : 1 | 281 : 6 | 368 : 5 | 383 : 9 | 407 : 6 |
juvenentur 894 : 6 |
Juvenes 271 : 1 | 97 : 2 | 195 : 3 | 415 : 3 | 521 : 4 | 655 : 9 | 729 : 5 |
Juvenes patre digni 875 : 2 |
Juveneſcis 371 : 5 |
Juveni 297 : 11 | 470 : 3 | 769 : 5 | 888 : 10 |
Juvenis 289 : 3 | 378 : 6 | 659 : 7 | 688 : 3 | 887 : 9 |
Juventa 70 : 3 | 307 : 3 | 882 : 1 |
Juventæ 246 : 11 | 500 : 7 |
Juventas 117 : 2 | 191 : 6 | 370 : 1 | 489 : 7 |
Juventus 11 : 4 | 22 : 7 | 134 : 8 | 263 : 2 | 279 : 3 | 628 : 5 | 689 : 12 | 738 : 6 |
Juvenum 109 : 5 | 134 : 2 | 182 : 3 | 305 : 1 | 308 : 1 | 323 : 4 | 363 : 3 | 411 : 1 | 877 : 10 | 879 : 8 |
Juverint 435 : 3 |
juveris 466 : 12 | 681 : 8 |
juvet 483 : 5 | 580 : 5 | 796 : 10 |
juvit 713 : 2 |
Ixion 296 : 7 | 882 : 10 |

L.

LAbantes 272 : 1 |
Labem 852 : 10 |
labentes 274 : 3 |
labentis 614 : 11 |
Labeone 537 : 9 |
Laberi 600 : 4 |
labetur 739 : 12 |
labier 838 : 10 |
labitur 10 : 9 | 58 : 2 | 739 : 12 |
labor 19 : 8 | 372 : 3 | 622 : 9 | 898 : 9 |
laborant 135 : 4 | 538 : 11 |
laborantes 38 : 3 | 73 : 7 | 328 : 5 | 546 : 9 |
laborarunt 449 : 2 |
laboras 104 : 6 |
laborat 160 : 4 | 547 : 4 | 639 : 1 | 705 : 6 |
labore 428 : 1 | 489 : 10 | 506 : 4 | 513 : 3 | 597 : 5 | 828 : 9 |
labore capitis & animi 728 : 4 |
laborem 369 : 3 | 427 : 5 | 508 : 10 | 513 : 8 | 546 : 1 |
laborent 521 : 8 | 911 : 4 |
labores *nomen* 31 : 6 | 265 : 6 | 402 : 7 | 694 : 2 | 851 : 11 |
labores *verb.* 524 : 13 | 610 : 4 | 869 : 10 |
laboret 288 : 7 | 514 : 10 | 664 : 2 | 677 : 3 | 825 : 8 | 888 : 1 | 890 : 1 | 894 : 1 |
labori 588 : 4 | 519 : 14 |
laboribus 229 : 2 | 307 : 7 | 334 : 7 | 380 : 5 | 446 : 9 | 482 : 2 | 813 : 5 |
laborioſa 486 : 8 |
laborioſi 489 : 2 |
laboris 208 : 2 | 508 : 13 | 525 : 2 |
laboro 715 : 4 | 742 : 2 | 875 : 3 |
laborum 224 : 4 | 203 : 3 |

376 : 2 | 614 : 7 | 891 : 10 |
labra movet 800 : 8 |
labris 58 : 7 | 511 : 11 | 555 : 9 |
labuntur 205 : 1 | 433 : 3 |
Lacæna 400 : 8 |
Lacænæ 193 : 7 | 252 : 6 |
Lacedæmon 90 : 5 |
Lacedæmonium 273 : 7 |
laceranda 350 : 11 |
lacerant 298 : 4 |
lacerare 349 : 2 |
laceraverit 628 : 3 |
lacerna 707 : 14 |
lacertæ 93 : 1 |
lacertus 40 : 7 | 270 : 12 | 598 : 5 | 839 : 6 |
lacerto 576 : 1 | 729 : 6 |
laceſſat 246 : 6 |
laceſſis 131 : 3 |
laceſſit 844 : 1 |
laceſſo 226 : 4 |
lachani 579 : 2 |
Lacoo 454 : 3 |
Laconi 172 : 1 |
Laconicas 225 : 4 |
lacryma 173 : 6 | 365 : 6 | 808 : 6 |
lacrymæ 822 : 4 |
lacrymis 282 : 4 |
lacrymoſa 36 : 6 | 730 : 6 |
lacrymoſo 566 : 8 |
lacrymoſum 88 : 1 |
lacte 377 : 3 | 843 : 2 |
lacte depulſum 377 : 3 |
lactis 231 : 1 |
lactuca 678 : 2 |
lactucæ 914 : 3 |
lacu 210 : 4 | 547 : 15 |
lacunar 224 : 2 |
lacus 364 : 3 | 732 : 7 | 743 : 7 | 814 : 5 |
lædat 611 : 2 | 857 : 6 |
lædent 381 : 2 |
lædentem 58 : 10 |
lædere 349 : 16 | 551 : 4 | 615 : 5 |
lædimur 851 : 8 |
lædit 803 : 8 |
læduot 739 : 7 |
Læli 619 : 7 |
Lælius 618 : 13 |
Laërtiade 637 : 11 |
Laërtiadem 65 : 3 |
læſa 135 : 4 |
læſerit 824 : 7 |
læſo 619 : 2 | 865 : 9 |
Læſtrigonia 312 : 9 |
lætura 477 : 3 |
læta 99 : 1 | 327 : 9 | 357 : 7 | 506 : 7 |
lætam 86 : 4 | 388 : 2 |
lætatur 230 : 8 |
læti 44 : 4 | 377 : 1 |
lætitia 159 : 4 |
lætitiæ 102 : 1 | 910 : 13 |
lætiùs 699 : 7 |
læto, *alias* lento filo 217 : 6 |
lætor 552 : 12 |
lætos 370 : 5 |
lætum 212 : 7 | 261 : 1 | 434 : 10 | 702 : 4 |
lætus 13 : 6 | 217 : 5 | 288 : 9 | 329 : 2 | 356 : 12 | 385 : 5 | 460 : 2 | 652 : 7 | 767 : 5 | 774 : 17 | 795 : 6 | 784 : 3 | 865 : 5 |
læva 704 : 3 | 798 : 7 |
lævabit 864 : 10 |
lævæ 850 : 4 |
lævè 764 : 7 |
læve v. leve.
lævi 564 : 6 |
lævia 72 : 8 | 178 : 4 | 875 : 4 |
Lævino v. Levino.
lævis 191 : 6 | 389 : 4 | 485 : 8 |
lævo 576 : 1 | 671 : 2 | 729 : 6 |
lævum 342 : 5 | 756 : 11 | 4 | 796 : 7 |
lævus 346 : 6 | 899 : 7 |
lagani v. lachani.
lagena 720 : 12 |
lagenæ 865 : 9 |
lagenis 717 : 6 |
lagois 624 : 2 |
Lalage 168 : 6 |
Lalagen 89 : 6 | 92 : 3 |
lamas 785 : 4 |
lambere 566 : 2 |
lambit 89 : 4 |
lamentamur 851 : 11 |
lamiæ 902 : 11 |
Lamiæ *propr.* 102 : 3 | 136 : 787 : 3 |
Lamias 314 : 2 |
lamna 794 : 10 |
lamnæ 551 : 1 |
Lamo 314 : 1 |
lana 270 : 5 | 810 : 4 | 850 : 6 |
lanæ 218 : 5 | 308 : 5 | 471 : 2 | 785 : 8 |
lances 621 : 6 | 676 : 3 |
lance 589 : 2, 3 |
langueſcit 312 : 10 |
languet 824 : 8 |
languidæ 443 : 12 |
languidiora vina 325 : 7 |
languido 207 : 4 | 355 : 1 | 436 : 9 |
languidus 676 : 1 |
languor 468 : 2 |
languor aquoſus 356 : 8 |
Lanuvino 344 : 2 |
lanx 750 : 9 |
Laomedon 252 : 3 |
lapathi herba 436 : 2 | 674 : 2 |
lapidem 722 : 10 | 861 : 1 |
lapides 294 : 4 | 337 : 9 | 356 : 6 | 414 : 1 | 680 : 10 |
lapidoſus 567 : 6 |
lapillis 773 : 4 |
lapillos 525 : 4 |
lapis 244 : 1 | 579 : 3 |
Lapithas 195 : 1 |
Lapithis 76 : 5 |
lapſa 231 : 3 |
lapſus 50 : 6 |
lapſus pedè 720 : 3 |
laquearia 215 : 6 |
laquei 633 : 10 |
laqueis 333 : 6 |
laqueo 433 : 13 | 650 : 7 | 798 : 14 |
laqueos 799 : 14 |
laqueum 821 : 8 |
lardi 700 : 11 |
lardo 699 : 1 |
Lare 683 : 11 |
lare, i. domo 54 : 3 | 354 : 6 | 725 : 7 | 764 : 13 |
lares 330 : 4 | 436 : 11 | 482 : 5 | 500 : 1 |
Larem 683 : 11 | 699 : 3 |
larem, i. domum 523 : 5 |
larga 317 : 4 |
largè 38 : 6 |
largimur 839 : 1 |
largior 590 : 8 |
largiora 326 : 5 |
largis 364 : 2 | 371 : 5 | 486 : 1 |
largiter 555 : 3 |
largius æquo 871 : 5 |
largo 690 : 3 |
largus 411 : 5 |
Largibus 385 : 8 | 365 : 2 | 6, 2 . 11 |
laria 859 : 9 |
Lariſſæ 30 : 6 |
larva 564 : 9 |
laſanum 578 : 6 |
laſciva 80 : 2 | 407 : 7 | 872 : 6 | 881 : 6 |
laſcivæ 308 : 4 |
laſcivi 302 : 8 | 543 : 1 |
laſcivis 138 : 4 |
laſcivos 192 : 1 |
laſſas 601 : 2 |
laſſi 434 : 9 | 561 : 1 |
laſſo 171 : 5 | 710 : 12 |
laſſum 714 : 3 |
latius 632 : 5 | 858 : 2 |
lata 844 : 3 |
latè 254 : 6 | 311 : 5 | 315 : 1 | 361 : 11 | 378 : 5 | 387 : 7 | 559 : 3 | 571 : 7 | 874 : 5 |
lateat 470 : 6 |
latebræ 797 : 4 |
latent 450 : 3 |
latent 399 : 2 | 448 : 11 | 462 : 9 |
latentes 72 : 2 | 148 : 3 | 358 : 6 | 011 : 6 |

latentis 40:5|
latere *nomen* 468:3|526:4|589:8|
latere *verb.* 589:8|
lateret 716:2|
lateri 780:5|
lateris 641:9|
laterum 594:4|
latet 36:5|533:10|724:5|
Latinae 416:2|
Latini 456:2|603:7|
Latinis 602:5|743:8|766:2|821:9|866:3|
Latino 253:1|
Latinum 122:3|432:4|
Latio 55:7|379:11|821:1|844:7|
latior 891:7|
latis 90:2|295:5|
latitantem 301:6|
Latium 131:6|502:6|864:8|898:8|
latius 156:1|210:2|240:4|614:13|
Latoe 121:2|
Latonae 390:7|
Latonam 86:2|352:8|
latrantem ſtomachum 625:4|
latras 543:3|
latravit 741:5|
latrent 448:14
latret 529:5|
latro 540:2|
latrocinii 541:6|
latrones 443:5|739:1|
latronibus 550:7|617:4|
latronum 550:9|
latuit 857:5|
latum 56:1|737:6|
latum clavum 560:4|573:1|
latura 428:8|528:2|
laturi 427:5|
laturus 614:8|858:13|
latus lateris 60:3|90:7|378:1|294:2|336:12|342:5|347:6|441:1|465:3|469:6|527:3|536:3|652:9|606:3|754:8|757:1|762:4|
latus tegam 684:1|
latus *adject.* 654:4|
lavantes 551:1|
lavatum 543:4|581:1|
laudabant 632:13|
laudabile 909:4|
laudabis 812:9|
laudabit 814:8|
laudabunt 28:2|
laudande 370:11|
laudant 863:10|
laudantes 364:11|
laudantur 384:9|
laudare 766:4|770:3|850:8|
laudaret 592:12|
laudari 690:13|
laudarier 521:5|
laudas 57:3|625:1|626:1|705:8|706:4|771:3|777:2|824:4|
laudaſti 763:3|
laudat 5:4|506:8|523:3|583:14 bis|700:4|777:9|855:5|858:2|857:1|
laudato 689:8|
laudator 883:6|
laudatore 911:2|
laudatur 518:3|600:2|620:10|773:8|
laudaveram 469:1|
laudavere 896:4|
laude 360:5|182:5|397:8|606:5|762:2|853:8|897:6|
laudem 418:6|896:1|901:6|
lauderis 689:5|
laudes *nom.* 27:4|84:5|396:6|503:4|798:6|
laudes *verb.* 510:10|689:5|796:8|
laudet 506:2|514:7|611:5|691:8|821:13|890:7|
lauderat 778:5|
laudi 648:5|
laudibus 50:9|818:6|
laudis amore tumes 727:8|
laudis avarum 847:5|
laudo 166:4|357:11|763:1|772:2|795:5|
lavemur 758:6|
lavere *infinit.* 299:3|
laveris 483:2|
Laverna 800:8|
lavimus 559:1|
lavis 389:2|
laviſſet 641:1|
lavit 161:3|264:5|301:3|401:7|
laurea 211:5|367:1|
Laurens 676:4|
lauro 259:10|361:4|
lauru 178:2|
laurum 158:4|304:2|
laurus 149:6|
laus 577:2|806:4|
laute 719:15|
lautis 665:6|
laxo 288:5|653:6|705:6|
laxus 533:7|
Leaenae 298:3|323:1|
Lebedum 777:2|
Lebedus 777:3|
lecta 435:9|876:3|
lectas 496:2|
lecti 717:6|809:11|
lectica 526:9|617:7|
lectis 551:12|702:5|748:1|
lecto 512:11|529:6|720:8|
lecto libello 727:9|
lecto *frequent.* 580:4|
lector 821:12|
lectorem 903:3|
Lectori 851:1|
lectoribus 610:5|
lectos 701:16|733:2|801:12|
lectulus 555:4|
lectum 538:5|673:5|
lectum, *pro*, electum 325:4|
lectus genialis 732:10|
Ledae 51:7|
legant 588:8|
legat 547:1|688:8|
legati 559:6|
legatum 689:2|
lege *nomen* 240:9|255:10|367:4|498:3|536:16|898:1|
legem 536:11|613:2|
legendo 914:11|
legendum 687:3|
legentem 516:8|
legentes 608:2|
legentibus 863:7|
legentis 770:4|
legere 577:9|
legeret 838:8|
legeris 541:1|673:2|
leges *nomen* 213:2|336:9|491:11|540:1|617:9|799:4|816:8|840:8|908:2|
leges *verb.* 816:8|
leget 689:1|761:2|
legi *verb.* 610:3|821:11|
legibus 338:7|699:6|828:1|
legio 574:9|
legionibus 570:3|
legis *nomen* 416:2|
legit 602:3|
legitimum 863:11|896:7|
legum 506:8|630:7|
lemures 870:10|
Lenae 341:8|
lene 5:9|262:1|327:1|353:2|673:5|793:5|
lenes 40:3|
leni 324:1|673:5|714:1|
leniat 773:1|
lenibus 813:2|
lenet 623:4|
lenimen 124:5|

lenior 82:2|873:3|
lenite 451:4|727:6|907:5|
Lenis nomen 96:3|241:8|317:1|497:8|501:4|710:11|
lenit 307:1|
lenire 103:1|
leniter 234:1|686:6|764:6|816:9|
lenius 800:4|
leno 659|5|
lenonis 846:7|
lenta 631:5|
lentis 58:3|477:6|
lenissima 397:9|
lento 217:6|736:2|862:11|
lentum 413:4
lentus 321:7|847:4|
leo 93:4|
leonam 246:7|377:3|654:7|
leones 203:4|340:8|471:7|481:7|907:5|
leoni 731:2|
leonibus 456:9|
leonis 69:5|232:7|354:11|773:1|
leonum 90:3
Lepido 896:6|
Lepidum 826:10|
leporem 140:9|433:13|529:5|622:4|
lepores 793:9|
leporis 676:6|
leporum 721:7|
Lepos *nom. propr.* 699:9|
Leſbia 464:8|
Leſbii 73:9|
Leſbio 101:6|122:5|
Leſbium 390:5|
Leſbos 776:1|
Leſboum 7:3|
Leſtrygonia 312:9|
lethaea 393:11|
lethaeos 475:3|
lethargicus 641:10|
lethargo 651:6|
lethi 19:5|109:2|200:2|701:8|
letho 328:6|350:1|403:14|
lethum 52:7|
levant fidem 856:10|
levantes 842:12|
levantis 468:14|
levare 229:1|473:8|489:12|
levasti 666:7|691:1|
levaſſet 223:2|
levat 368:9|502:3|
levata 482:12|
levato 474:8|
Leuconoe 46:2|
leve *priore brevi* 847:5|
leve *priore longâ* 710:5|
levam 441:5|706:12|
levos *primâ longâ* 12:9|236:4|
leves *primâ brevi* 6:6|27:13|120:3|216:1|433:6|749:4|893:4|
levet 768:8|
levi *primâ longâ* 131:6|433:11|902:3|
levi *primâ brevi* 910:8|
levi *verb.* 84|1|
Levino 571:8|
Levinum 571:1|
levior 290:13|
leviora 164:5|549:4|
leviore 154:3|
levis 62:1|77:1|98:1|191:6|348:5|485:4|701:11|706:3|840:2|
leviter 813:2|
levius 96:5|866:10|
levius miser 705:5|
lex 384:8|844:2|857:8|898:1|
lex operis 884:1|
lex Roscia 730:2|
liba 772:6|
libaris 699:4|
libeat 374:9|
libelli 459:1|
libellis 550:6|784:4|
libello 612:6|727:9|
libellos 550:11|605:4|
libens 260:8|290:15|790:3|
libenter 428:9|511:6|556:7|543:8|778:8|
libentius 694:1|855:2|
liber *ſubſtant.* 824:1|903:4|
liber *adject.* 535:8|552:4|555:3|710:1, 10 bis|734:1|801:2|891:10|906:3|
Liber *propr.* 51:4|68:2|230:6|327:9|398:5|552:3|818:4|828:3|
libera 468:12|469:11|820:9|
libera vina 879:8|
liberae 416:13|
liberas 334:4|
liberat 393:10|
Liberi 76:4|423:7|
liberi 492:5|
liberior 800:11|
liberius 553:3|717:2|
libero 138:5|269:9|
Libero 286:1|
liberos 434:5|444:5|
liberrima 442:4|763:2|
liberrime 809:1|
liberta 513:14|
libertas 809:3|843:6|897:6|
libertate 545:1|703:4|774:13|
libertina 126:7|476:7|
libertinarum 522:7|
libertino 570:5|574:6, 7|826:2|
libertinos 665:5|704:6|
libertus 649:17|689:4|
Liberum 123:4|410:8|
liberum 500:5|730:8|
liber 67:4|341:3|433:1|578:2|765:1|
libidine 483:4|737:1|
libidines 410:2|
libidinibus 708:2|
libidinis 447:7|
libidinoſus 466:13|
libidinum 77:2|
libido 98:4|521:3|578:8|699:4|732:8|840:1|
Libitina 832:13|
Libitinae 693:10|
Libitinam 360:4|
libo 711:8|
Libonis 819:1|
libra 565:5|866:18|
Libra, *ſidus* 221:3|
librarius 903:13|
libris 609:2|616:3|698:12|851:4|861:11|
librorum 785:7|817:8|
libros 114:9|487:4|830:3|853:5|
librum 739:4|851:7|873:6|
Liburnis 142:4|425:1|
Libya 648:7|
Libyam 156:2|
Libycis 4:5|773:4|
liceat 668:5|914:2|
licebit 112:4|478:9|655:5|698:11|749:6|877:6|907:1|
licebit, *pro licet, vel quamvis* 629:7|
liceret 895:13|
licentia 80:1|343:4|876:13|891:9|
licentiae 422:1|
licentiam 336:3|
licet *verb.* 192:10|346:4|356:12|408:4|412:4|507:9|522:10|578:2|598:9|774:5|801:12|
licet *conj.* 333:1|441:3|525:5|587:6|808:5|913:8|
Licini 188:1|
Liciniae 196:1|397:2|
Licino 899:7|
lictor 215:5|
lictoribus 760:4|
licuiſſe 571:3|
licuit 897:6|

ligatus 558:1|
ligna 58:5|562:2|604:4:715:1|
lignis 434:3|867:10|
ligno 908:2|
lignorum 790:1|
lignum 199:6|316:1|585:5|709:21|
ligonibus 280:1|446:8|788:14|
ligurient 537:8|
Ligurine 365:5|
Ligurinum 404:5|
liguriti 680:6|
lilium 137:6|
limæ 898:9|
limat 789:9|
limatior 609:4|
limen 97:4|259:1|815:1|821:13|
limina 431:4|469:5|
limine 568:6|
liminis 294:1|
limis 687:5|
limites 227:9|
limitibus 867:12|
limo 69:4|512:2|
limum 677:10|
limus 680:7|
linea 802:1|
linenda 902:3|
lingua 365:8|397:6|603:3|726:8|820:3|864:8|877:4|881:10|898:8|
linguæ 285:1|299:3|386:4|
linguam 744:7|
linguis 230:1|
lino 677:8|
linquas 112:2|
linque 283:10|
linquenda 208:3|
linquere 311:10|
linquimus 560:3|
linquis 315:5|
linquit 598:7|
lintea 60:8|409:2|483:1|
lintrem 553:8|
lintres 814:1|
linunt 852:12|
Liparæi 300:3|
Lippi 515:6|
lippis 563:2|582:2|
lippum 740:7|
lippus 513:1|559:7|727:1|
liquere præter. 898:3|
liques 47:4|
liquescere 568:6|
liqui 149:5|
liquidæ 260:3|
liquidam 94:3|
liquidi 310:11|789:5|
liquidis 23:2|305:1|
liquidum 133:1|255:2|
liquidus 781:1|864:7|
liquimus 134:8|
liquor 254:7|
liquorem 118:3|
Lirim 314:3|
Liris 119:2|
lis 879:1|
lite 273:5|648:9|857:9|
litem 595:2|648:9|
lites 563:7|582:4|716:6|799:5|
litibus 370:8|910:9|
litigiosus 665:9|
litium 307:2|
litteralis 856:7|
littora 227:5|236:7|484:6|486:11|
littore 10:4|123:3|383:14|466:11|656:7|
littoribus 314:8|
littoris 260:11|
littus 107:1|188:4|385:2|499:9|
litui 350:3|
lituo 5:10|
lituus 398:11|
liturum 846:2|.
Livi 835:3|836:4|
livida 36:2|
lividas 402:8|
livida 443:3|
lividos 167:10|
lividus 552:7|838:5|
loca 89:3|805:7|851:10|899:4|
locabas 587:1|
locas 227:2|
locavit 701:19|
locis 450:4|901:1|
loco 412:6|468:10|708:9|858:5|870:4|
loco grato 859:4|
locorum 144:1|745:5|
loculis 532:4|
loculos 576:1|613:7|729:6|847:1|
locum 588:4|772:10|787:9|801:3|880:3|
locuples 227:6|647:8|684:11|718:4|755:8|
locuplete 701:15|
locupletem 761:5|842:9|
locupletibus 716:15|
locupletior 514:11|
locus 173:4|546:4|552:2|567:7|593:9|596:6|627:6|751:4|763:7|792:5|822:10|874:9|
locutas 831:1|
locuto 695:3|
locutos 437:1|575:2|765:13|
loliginis 512:14|
lolium 701:1|
Lolli 402:8|735:1|809:1|
Lollius 826:10|
longa 112:4|178:1|194:1|217:10|273:4|402:2|513:10|528:13|555:3|671:10|726:6,7|894:11|
longæ 569:4|700:10|
longam 22:3|48:1|469:15|
Longarenus 524:4|
longas 97:7|38:11|
longe 198:7|547:12|556:5|567:4|573:7|577:6|593:1|689:6|716:4|
longi 208:1|
longioquus 763:6|
longior 334:6|
longis 766:8|901:7|
longius 235:4|383:11|904:4|
longo 12:8|446:11|458:1|526:4|691:1|774:8|818:2|904:2|
longorum 909:2|
longos 348:11|668:8|773:8|
longum 172:7|218:2|543:4|368:1|743:4|923:5|
longum 913:8|
longus 253:8|197:12|
longus spe 588.5|
loquacem 507:3|
loquaces 103:6|594:5|
loquaci 690:12|
loquaciter 796:4|
loquamus 803:5|833:4|
loquar 341:7|370:9|598:5|
loquatur 881:13|893:10|
loquax 295:1|
loquenda 382:6|
loquendi 878:7|
loquens 331:6|
loquentem 91:4|793:12|
loquentes 590:4|
loquentis 546:7|
loquëris 826:3|881:3|
loqui 420:5|473:4|507:12|762:5|800:1|
loqui magnum 897:4|
loqui ore rotundo 901:6|
loquimur 48:1|
loquitur 608:1|
loquunt 398:9|866:5|
lora 270:12|
loricis 114:10|
loris 790:10|
luam 490:8|
lubet 641:11|
lubrica 674:3|
lubricus 80:6|474:4|
Lucana 428:14|659:8|

Lucanæ 793 : 8 |
Lucani 868 : 4 |
Lucania 616 : 10 |
Lucanus 616 : 6 | 714 : 1 |
luce 407 : 3 | 615 : 3 | 904 : 5 |
lucellum 689 : 15 | 817 : 1 |
lucem 287 : 1 | 383 : 5 | 864 : 3 |
lucem dare 885 : 4 | 922 : 2 |
Luceriam 308 : 6 |
lucernâ ſub clarâ *Sat.* 7. lib. 2.
lucernæ 328 : 2 |
lucernas 287 : 2 |
lucernis 102 : 5 | 380 : 6 | 615 : 9 |
luces 391 : 2 |
lucet 758 : 1 |
lucibus 423 : 6 |
lucida 15 : 2 | 342 : 6 |
lucidas 253 : 4 |
lucidum 196 : 2 | 495 : 2 |
lucidus ordo 876 : 3 |
Lucili 599 : 3 bis | 608 : 2 | 616 : 1 | 620 : 1 |
Lucilius 541 : 2 | 549 : 8 | 606 : 9 | 609 : 3 | 615 : 1 | 618 : 10 |
Lucina 444 : 6 | 407 : 9 |
lucis *maſc.* 21 : 6 | 56 : 4 |
lucis *femin.* 868 : 11 |
lucos 258 : 6 |
lucesta 893 : 11 |
lucratus 396 : 5
Lucretilem 71 : 3 |
luci 412 : 3 | 781 : 6 |
Lucrinus 435 : 3 | 674 : 5 |
Lucrino 210 : 3 |
lucro 166 : 1 | 509 : 6 | 641 : 5 |
lucro appone 39 : 7 |
lucrum 310 : 4 | 468 : 5 | 916 : 5 |
luctamur 831 : 7 |
luctandum 695 : 4 |
luctantem 5 : 2 |
luctantis 812 : 9 |
luctaturus 861 : 2 |
luctere 382 : 4 |
luctum 484 : 5 |
luctuoſæ 275 : 4 |
luctuoſis 288 : 1 |
luctus 237 : 6 |
Luculli 858 : 1 |
Lucullus 756 : 1 |
lucum 755 : 1 |
lucus 31 : 1 | 874 : 6 |
ludas 662 : 2 |
ludentem 196 : 7 | 881 : 6 |
ludentes 726 : 9 |
ludentis 864 : 11 |
ludere 167 : 8 | 307 : 9 | 308 : 4 | 338 : 5 | 357 : 8 | 563 : 2 | 619 : 8 | 653 : 6 | 808 : 9 | 905 : 9 |
ludere par impar 661 : 4 |
luderet 839 : 5 |
ludi 850 : 2 |
ludibrium 61 : 7 |
ludicra 723 : 4 | 752 : 7 | 847 : 6
ludis *nomen* 610 : 6 | 764 : 14 | 849 : 5 |
ludis *verb.* 413 : 2 | 687 : 10 |
ludit 258 : 3 | 295 : 6 | 327 : 7 | 348 : 8 |
ludo *nomen* 259 : 2 | 508 : 7 | 724 : 3 | 892 : 9 |
ludo *verb.* 12 : 8 | 233 : 2 | 604 : 7 | 808 : 7 |
ludos 498 : 5 | 697 : 12 | 720 : 10 | 788 : 2 |
ludum 299 : 1 | 357 : 8 | 370 : 6 | 575 : 18 | 789 : 7 | 814 : 8 | 859 : 14 | 866 : 2 | 875 : 10 |
ludum Fortunæ 147 : 1 |
ludum amori dare 299 : 1 |
ludus 823 : 1 | 909 : 1 |
ludus erat 635 : 10
lues *verb.* 274 : 1 |
lugubre 464 : 2 |
lugubres 94 : 2 | 133 : 5 |
lugubri 256 : 1 |
lugubris belli 153 : 5 |
lumbis 721 : 8 |
lumbos 469 : 6 | 558 : 10 | 578 : 2 |
lumina 490 : 15 | 706 : 7 |
lumine 372 : 2 | 739 : 4 |
luminibus 278 : 6 |
luna 20 : 5 | 55 : 2 | 168 : 10 | 192 : 4 | 330 : 2 | 477 : 1 | 499 : 7 | 588 : 7 |
lunæ 226 : 8 | 320 : 5 | 371 : 8 | 392 : 9 | 674 : 3 | 782 : 2 |
lunam 214 : 3 | 448 : 2 | 494 : 9 | 389 : 7 | 716 : 8 |
lupa 344 : 2 |
lupæris 35 : 4 |
lupi 452 : 7 | 590 : 6 |
lupinis 654 : 3 | 762 : 1 |
lupis 125 : 8 | 440 : 5 | 456 : 9 | 482 : 6 |
lupo 436 : 5 |
Lupo *nom. propr.* 619 : 3 |
luporum 380 : 10 |
lupos 72 : 5 | 453 : 2 | 471 : 7 |
lupos *piſces* 626 : 4 |
lupum 65 : 12 |
lupus 89 : 5 | 318 : 1 | 477 : 7 | 617 : 14 | 618 : 3 | 630 : 1 | 799 : 13 | 858 : 3 |
lupus *piſcis* 625 : 4 |
lurida 439 : 8 |
luridi 413 : 8 |
luridum 265 : 6 |
luſcinias 661 : 1 |
Luſco *propr.* 360 : 2 |
luſerat 697 : 13 |
luſimus 122 : 2 |
luſiſſe 789 : 7 |
luſiſti 871 : 4 |
luſit 350 : 9 | 400 : 1 | 843 : 7 |
luſtra 363 : 1 | 575 : 14 |
luſtratam 341 : 1 |
luſtro *nomen* 418 : 4 |
luſtrum 166 : 6 | 302 : 7 |
luſum 563 : 1 |
luteum 694 : 7 |
luteus 466 : 6 |
luto 738 : 3 | 777 : 7 |
lutulenta 680 : 10 | 860 : 3 |
lutulentum 606 : 6 |
lutulentus 545 : 7 |
lux 561 : 3 | 698 : 10 |
luxuria 646 : 4 |
luxuriam 658 : 9 | 891 : 12 |
luxuriantia 864 : 9 |
Lyæo 32 : 3 | 327 : 4 | 464 : 12 |
Lycæo 71 : 4 |
Lycambæ 454 : 11 |
Lycambem 821 : 2 |
Lyce 201 : 1 | 412 : 7, 8 |
Lycen 415 : 2 |
Lyciæ 264 : 6 |
Lycias 37 : 2 |
Lycidam 22 : 7 |
Lycio 583 : 8 |
Lyciſci 469 : 9 |
Lyco 322 : 3 |
Lycorida 125 : 3 |
Lycum 124 : 1 |
Lycurgi 231 : 7 |
Lycus 322 : 2 |
Lyde 295 : 3 | 296 : 11 | 351 : 3 |
Lyden 193 : 6 |
Lydia 34 : 1 | 57 : 1 | 97 : 8 | 289 : 6, 7 |
Lydiæ 290 : 11 |
Lydis 424 : 1 |
Lydorum 569 : 5 |
lympha 160 : 5 | 193 : 4 | 485 : 4 | 559 : 1 |
lymphæ 296 : 12 | 303 : 7 | 866 : 6 |
lymphatam 140 : 5 |
lymphis 433 : 5 | 568 : 4 |
lyncas 204 : 1 | 390 : 4 |
lynceis 526 : 1 |
Lynceus 726 : 14 |
lyra 49 : 1 | 87 : 5 | 193 : 6 | 321 : 9 | 352 : 7 | 420 : 6 | 490 : 10 | 812 : 13 |
lyræ 27 : 3 | 42 : 2 | 257 : 3 | 364 : 6 | 375 : 2 | 460 : 5 | 861 : 14 | 909 : 3 |
Lyricis 7 : 4 |
Lyrim v. Lirim.
Lyſippo 853 : 2 |

M.

MAcedo 310:6|
macelli 794:5|
macello 680:3|
macellum 659:1|
macerat 476:8|
maceret 58:3|
machina 861:1|
machinæ 23:2|
macies 19:2|349:9|
macra 762:11 bis|
macreſcit 740:12|
macro 575:17|
macros 565:8|
macrum 847:7|
mactata 82:2|
macte 521:1|
maculant 566:13|
maculis 903:11|
maculoſum 384:8|
madet 325:8|
Mæcenas v. Mœcenas.
Mænius 513:16|532:8, 10|793:13|794:11|
Mæonii 26:1:
Mæonius 399:1|
Mænium 465:2|
magicos terrores 870:9|
magis 99:2|197:6|202:2|289:5|428:7|435:4|471:4|525:4|550:1|596:8|608:4|669:5, 6|804:4
magis ac magis 678:3|
magiſter 279:1|741:3|
magiſtra 635:10|
magiſtri 662:7|725:8|
magiſtro 294:3|810:2|
magiſtrum 909:11|
magna 250:5|257:6|278:1|335:5|531:6|541:6|548:7|669:4|684:10|774:5|841:7|
magna pars 577:4|
magnâ 584:6|598:8|696:5|
magnæ 52:8|386:3|799:5|
magnam 350:14|727:7|
magnas 312:3|601:7|604:5|
Magneſſam 283:5|
magni 42:1|385:10|449:6|490:14|508:13|575:18|
magni pendis 681:10|
magnis 559:5|570:3|575:19|620:2|704:5|
magno 510:8, 12|524:7, 9|528:11|529:5|576:6|591:6|597:4|606:8|702:8|895:8|
magnorum 477:3|543:3|
magnos 13:9|251:1|585:2|
magnum 212:4|263:1|337:3|451:7|549:2|551:10|575:8|581:12|596:1|596:7|665:7|689:12|
magnum fecit quod, &c. 602:5|
magnum loqui 897:4|
magnus 443:1|550:7|688:1, 5|
magus 105:2|850:12|
Maiâ nate 692:5|
Maiæ 13:3|
majeſtas 422:6|854:12|
major 17:6|215:4|240:9|323:7|387:1|416:9|428:4|577:2, 14|580:2, 669:5, 13|774:16|780:2|891:9|
major juvenum 904:8|
majora 541:4|684:4|776:3|805:3|
majore 369:7|588:11|608:1|811:5|
majorem 626:5|668:10|669:11|692:6|
majores 703:5|716:11|826:3|839:12|
majori 514:9|
majoribus 563:8|570:9|803:2|
majoris 771:1|
majorum 274:1|311:4|618:9|
majus 50:13|264:11|297:4|370:1|382:2|450:13 bis|497:6|537:11|613:11|719:5|740:14|747:2|806:13|
mala, idest, maxilla 232:8|
mala conſuetudo 534:2|
mala ſcabies 913:2|
malâ adject. ablat. ſing. 18:11|63:3|465:1|692:6|
mala plur 201:4|275:4|299:2|524:5|526:3|533:1|547:8|575:14|620:8|656:5|663:10|677:3|728:3|851:6|865:2|912:1|
mala carmina 863:8|
mala, i. poma 330:7|
malarum 434:2|
malas, id eſt, maxillas 349:10|
malas adject. 438:4|
male 40:8|190:4|410:2|533:7|535:1, 4|550:6|597:10|672:9|691:9|700:13|
male diſpari 74:4|553:9|
male feriatos Troas 388:3|
male nārit verſibus 852:8|
malè nominatis verbis 305:3|
male ſeu bene ceſſerat 616:1|
malò re geſtâ 642:6|
malè rem gerere 645:6|
male ſanos 818:3|
malè ſarta 745:2|
malè tornatos verſus 911:10|
malè tutæ mentis 650:13|
malè validus 686:4|
maledicit 651:1|
maledicunt 717:2|
mali 337:10|467:10|525:3|558:2|
malignè 850:8|
maligni 557:1|
malignum 219:1|
malignus 110:2|
malis 59:2|482:2|596:5|645:4|650:11|
malis pro pomis 679:8|
mális verb. 338:7|603:10|604:5|610:6|
malit 21:7|678:4|
maliſem 510:12|720:10|854:4|
malles 911:11|
mallet 578:8|704:7|
malo 61:1|478:8|536:9|554:13|667:3|844:3|
malo crure, id eſt, non concinno 527:2|
malo verb. 879:11|
Malobathro 575:3|
mālos 454:9|512:7|
Malthinus 519:9|
malum 120:3|436:3|
maluit 586:2|
malum neut. ſubſtan. 474:8|523:8, 11|617:11|699:10|
malum adject. 468:14|
malùm adverb. 672:6|
malunt 851:1|
malus ſubſtant. 60:4|338:1|
malus adject. 90:7|470:7|517:6|544:3|676:4|
malus Juppiter 901:7|
malos poetas 642:8|
malus pro ineptus 841:6|
mammæ putres Epod. 8.
Mamurrarum 561:2|
manabit 73:3|
manant 184:2|485:3|
manantibus 433:5|
manare 822:7|
manaret 592:10|
manat 365:6|698:11|902:8|
manca 710:6|

mancipat

mancipat 866:19|
mancipiis 755:8|
mancipium 703:9|
mancum 857:11|
mandabo 819:2|
mandare 571:9|
mandata 786:2|881:5|
Mandela 817:4|
mandentur 888:10|
mane *verb.* 284:8|
manè *adverb.* 386:1|532:5|580:2|659:4|665:6|666:6|753:13|765:5,9|818:5|839:10|
maneant 112:2|
manebo 748:3|
manemus 561:1|
manent 297:3|493:4|845:2|
manentem 357:11|
manentis 887:12|
Manes 22:4|589:1|842:10|
manet à maneo 5:13|58:1|109:1|228:6|470:10|474:2|484:7|490:7|
manet *ſubjunct.* à mano, as 296:5|793:6|808:5|
mangonum 857:3|
manibus 348:5|538:6|550:8|665:6|680:6|690:14|797:12|821:11|825:3|833:4|848:6|
manicis 801:12|
manifeſtum 686:5|
Manium 452:2|
Manlio 324:5|
mannis 442:8|766:3|
manno 344:6|
manſerunt 845:2|
manſura 567:2|
mantica 578:3|
manu 138:6|195:2|198:2|317:8|437:5|592:3|597:9|778:7|896:2|
manum 440:3|443:5|
manus 250:5|332:1|406:3|550:12|555:12|903:7|
manus, *pro robur, vel exercitus* 275:5|443:5|466:2|480:2|501:5|
manus *plural.* 74:5|134:8|330:1|382:11|393:3|449:2|487:1|493:5|559:1|
mappa 719:11|750:8|
mappis 680:8|
Marcelli 54:5|
marcentem 678:1|
mare 5:1|18:2|26:6|47:3|50:11|59:5|68:5|100:2|109:4|153:6|184:2|194:2|232:1|333:2|337:8|356:6|384:5|409:1|431:2|435:6|472:3|477:8|483:3|508:10|509:6|674:4|732:7|
marem 672:2|
Mareotico 140:5|
mares 87:3|908:5|
mari 67:4|168:10|358:4|450:15|464:1,6|465:5|502:5|688:4|
maribus 730:3|
Maricæ 314:7|
marina 739:1|
marinæ 36:5|342:5|387:2|406:9|
marino 331:8|
marinus 446:5|
maris 24:8|106:1|175:5|227:4|383:10|752:6|777:2|
maris expers 714:10|
marita 458:7|498:3|
maritat 431:6|
mariti 72:3|278:4|842:4|
maritis 732:12|908:1|
marito 278:8|295:8|297:11|304:5|658:1|708:6|
maritos 183:11|
maritum 168:6|
maritus 268:1|
Marius 665:1|
marmor 753:10|868:6|
marmora 227:1|395:7|
marmore 80:4|
marmoream 164:4|
marmoream 815:1|
marmoris 839:2|
Marſa 439:15|
Marſæ 237:2|
Marſæus 523:4
Marſi 305:10|
Marſi *plural.* 480:3|
Marſya 580:2|
Marſia 450:12|
Marſus 6:3|268:4|
Marte 74:2|206:6|270:1,11|416:4|
Martem 27:6|
Marti 109:3|253:4|
Martia bella 908:5|
martiales 92:5|
Martii campi 365:11|
Martius 285:1|
Martio 284:2|416:12|
Martis 251:7|
maſcula 179:7|821:5|
maſculæ 447:7|
Maſſagetas 135:13|
Maſſica 677:5|
Maſſici 5:6|
Maſſico 178:4|
Maſſicum 325:4|
mater 79:1|362:5|383:9|474:6|539:1|593:9|643:14|644:1|666:4|667:1|807:5|811:6|
matercula 760:5|
materiam 337:10|875:16|
materies 883:6|
materna 50:5|
maternis 793:13|
maternus 570:2|
Matina 483:2|
Matinæ 369:1|
Matinum 107:1|
matre 67:1|166:2|335:1|371:5|573:9|
matrem 92:3|93:5|618:2|650:7|
matres 98:5|131:7|183:8|305:1|488:6|497:8|
matri 669:2|
matribus 5:11|
matris 182:5|280:3|377:2|388:7|650:12|
matrona 246:3|264:3|523:12|809:3|882:2|893:5|
matronæ 526:5|708:7|
matronam 523:3|
matronas 525:2|
matronis 66:4|423:6|
matrum 726:8|
matura 277:6|
maturare 283:3|
maturè 725:2|767:12|839:6|
maturet 193:7|
maturior 220:1|
maturo 307:8|
maturos 381:5|497:7|829:1|
maturum 383:3|
maturus ſenex 882:1|
matutina 697:9|
Matutine pater 694:1|
mavis 12:4|258:2|346:4|350:3|527:3|546:10|789:11|
Mavortis 397:3|
Maura 171:1|
Mauri 12:10|88:6|
Mauris 293:7|
mavult 627:4|
maxima 586:3|643:15|646:7|728:2|
maxima pars hominum 649:16|
maxima pars vatum 875:2|
maximè 416:1|510:1|543:3|655:3|735:1|
Maximi 363:6|
maximus 693:6|
mazonomo 711:4|
me 6:4,5|7:4|24:5|30:5|58:8|120:2,5|237:1,3|256:5|322:7|353:5|526:7|554:8|

me geſſi 684 : 2 |
men' 610 : 9 |
meque & te 788 : 6 |
mea 73 : 1 | 85 : 1 | 178 : 2 | 224 : 2 | 357 : 12 | 371 : 6 | 412 : 7 | 477 : 4 | 536 : 14 | 538 : 7 | 575 : 11 |
meæ 16 : 6 | 171 4 | 220 : 1 | 312 . 5 | 322 : 7 | 370 : 9 | 449 : 2 | 494 : 6 |
meam 89 : 6 |
mearis 22 : 5 |
mearum 219 : 5 | 265 : 1 | 734 : 1 |
meas 365 : 6 | 458 : 2 |
mecum 33 : 3 | 154 : 2 | 170 : 1 | 173 : 4 | 174 : 1 | 248 : 6 | 260 : 8 | 324 : 5 | 555 : 8 | 598 : 1 | 615 : 11 | 658 : 9 | 759 : 3 | 788 : 7 | 811 : 10 | 887 : 1 |
mecum facit 836 : 3 |
Medes 438 : 7 | 882 : 9 | 889 : 3 |
Medeæ 449 : 4 |
Medi 215 : 1 |
media 547 : 3 | 648 : 7 | 660 : 4 |
mediâ de nocte 767 : 3 | 816 : 3 |
medis iacti carminis 847 : 11 |
mediæ 320 : 6 |
mediam noctem 604 : 3 |
medias 246 : 8 | 347 : 7 |
mediaſtinus 788 : 1 |
medicata 270 : 5 |
medici 733 : 13 | 840 : 10 |
medicis 768 : 9 | 866 : 7 |
medicorum 840 : 9 |
medicum 512 : 12 | 641 : 10 |
medicus 653 : 8 | 666 : 7 |
medits 801 : 7 |
medio 164 : 1 | 356 : 4 | 527 : 8 | 550 : 14 | 886 : 5 | 894 : 3 |
medio die 713 : 4 |
mediocribus 555 : 3, 10 | 575 : 11 | 905 : 2 |
mediocris 904 : 12 |
mediocritatem 189 : 1 |
mediocritet 816 : 11 |
medios 310 : 1 | 417 : 4 | 643 : 13 | 738 : 7 | 890 : 3 |
Medis 153 : 3 | 254 : 5 |
meditans 340 : 4 | 592 : 1 |
meditantibus 860 : 14 |
meditantis 329 : 3 |
meditantor 288 : 5 |
meditare 860 : 4 |
meditatur 278 : 2 | 417 : 8 |
meditet 663 : 6 |
meditor 412 : 1 |
medium 513 : 15 | 520 : 3 | 572 : 7 | 640 : 6 | 701 : 14 | 809 : 9 | 886 : 5 | 904 : 10 |
medius 233 : 4 | 254 : 7 |
Medo 113 . 4 | 208 : 4 |
Medos 14 : 1 |
medulla 447 : 3 |
medullis 774 : 1 |
Medum flumen 187 : 1 |
Medus 288 : 1 | 418 : 9 | 501 : 6 |
Medus acinaces 102 : 5 |
Megillæ 103 : 5 |
mei 101 : 4 | 360 : 3 | 390 : 5 | 699 : 2 |
meiat 707 : 13 |
meis 71 : 6 | 256 : 7 | 312 : 2 | 394 : 2 | 402 : 5 | 411 : 8 | 428 : 12 | 448 : 5 | 468 : 11 | 494 : 9 | 559 : 7 |
Meleagri 885 : 7 |
melimela 716 : 7 |
melior 32 : 6 | 65 : 10 | 126 : 5 | 240 : 7 | 276 : 6 | 301 : 1 | 482 : 1 | 484 : 3 | 533 : 8 | 568 : 3 | 674 : 5 | 706 : 15 : 730 : 1 | 774 : 7 | 787 : 2 | 871 : 1 |
melior pars 482 : 1 |
meliora 115 : 1 | 524 : 10 | 622 : 1 | 701 : 2 | 831 : 8 | 899 : 9 |
meliore 104 : 7 | 640 : 2 | 650 : 1 |
meliorem 684 : 12 |
meliori 598 : 1 | 728 : 8 |
melioribus 684 : 2 | 741 : 7 |
melioris 616 : 1 | 672 : 1 | 707 : 11 |
melius 11 : 2 | 348 : 10 | 370 : 1 | 482 : 9 | 502 : 7 | 525 : 6 | 617 : 7 | 634 : 2 | 732 : 11 | 749 : 2 | 753 : 6 | 859 : 12 | 878 : 3 |
meliùs 195 : 7 | 255 : 1 | 313 : 3 | 334 : 1 | 385 : 8 | 513 : 12 | 555 : 6 | 583 : 11 | 601 : 7 | 606 : 3 | 673 : 6 | 692 : 4 | 713 : 5 | 716 : 9 | 735 : 4 | 810 : 9 | 901 : 3 | 911 : 8 |
mella 172 : 5 | 231 : 3 | 312 : 8 | 432 : 5 | 485 : 3 | 623 : 1 | 673 : 3 | 822 : 7 |
melle 618 : 4 | 905 : 5 |
melli eſt 696 : 1 |
mellitis placentis 772 : 7 |
melos 258 : 1 |
Melpomene 94 : 3 | 361 : 4 | 372 : 1 |
membra 5 : 8 | 452 : 7 | 489 : 3 | 506 : 4 | 550 : 2 | 554 : 8 | 593 : 7 | 721 : 5 | 727 : 2 |
membra dedit ſopori 632 : 5 |
membranam 638 : 1 |
membranis 907 : 1 |
membris 470 : 7 | 813 : 7 | 873 : 3 |
memento 31 : 5 | 159 : 1 | 225 : 4 | 356 : 2 | 465 : 4 | 672 : 10 | 681 : 6 | 687 : 4 | 769 : 7 |
memini 598 : 1 | 715 : 6 | 836 : 5 |
meminiſſes 697 : 1 |
meminit 743 : 8 | 855 : 2 |
Memnona 604 : 6 |
memor 125 : 1 | 136 : 4 | 346 : 5 | 385 : 10 | 412 : 4 | 631 : 1 | 671 : 9 | 701 : 10 | 904 : 10 |
memorata 864 : 4 |
memoratur 511 : 7 |
memorem *nom.* 58 : 7 | 298 : 13 | 305 : 10 |
memorem *verb.* 52 : 5 | 590 : 4 | 843 : 3 |
memores 314 : 4 | 435 : 9 | 563 : 6 |
memori 681 : 7 | 895 : 7 |
Memphim 343 : 2 |
men' 651 : 13 |
Mena 765 : 2 |
Menam 764 : 10 |
Menandro 650 : 5 | 834 : 1 |
mendacem 566 : 10 | 799 : 3 | 910 : 10 |
mendaci 490 : 10 |
mendacior 840 : 6 |
mendax 219 : 1 | 242 : 6 | 297 : 9 | 759 : 5 | 799 : 2 | 857 : 15 |
mendici 536 : 2 |
mendoſa 575 : 12 |
mendoſè 673 : 4 |
mendoſum 799 : 3 |
Menelaum 655 : 11 |
Meneni 666 : 2 |
mens 57 : 5 | 230 : 4 | 268 : 8 | 378 : 7 | 405 : 1 | 450 : 11 | 489 : 3 | 548 : 6 | 724 : 4 | 740 : 15 | 903 : 7 | 906 : 6 |
mens animuſque 787 : 5 |
menſa 215 : 9 | 531 : 6 | 538 : 5 | 627 : 7 | 675 : 3 |
menſæ brevis 890 : 7 |
menſam 651 : 9 | 714 : 6 |
menſas 621 : 6 | 635 : 9 | 905 : 4
menſe 575 : 7 | 778 : 3 | 832 : 4 , 8 |
menſes 185 : 3 | 390 : 10 | 666 : 4 |
mentem 406 : 9 |
menſis 295 : 2 | 385 : 6 | 681 : 4 :
menſorem 106 : 2 |
mente 121 : 3 | 250 : 3 | 340 : 8 | 427 : 5 | 508 : 10 | 633 : 1 | 695 : 7 | 768 : 7 | 770 : 4 | 863 : 6 |

mentem 68:1|70:2|140:5|159:2|634:9|665:9|667:3|710:11|839:3|840:2|
mentem addere 838:11|
mentes 338:2|457:4|
mentiar 696:1|
mentibus 327:5|833:4|
mentio 552:7|
mentior 590:1|
mentis 235:6|593:3|595:9|644:4|646:5|650:13|865:15|
mentita 767:2|
mentite 683:8|
mentito 388:1|
mentitur 726:6|886:4|
mento 176:2|447:2|
meo 101:3|199:5|428:1|451:1|473:3|478:7|493:1|612:6|656:9|
meo ſum pauper in aere 857:2|
meorum 174:5|408:5|613:3|777:5|
meos 316:5|550:11|
mera 553:1|766:10|809:8|
meraco 865:12|
mercantur 525:10|
mercatier 641:4|
mercaris 867:5|
mercator 5:3|119:6|506:5|507:7|728:5|801:7|882:3|
mercatorem 337:1|
mercatores 506:3|
mercatur 766:8|866:18|
mercaturis 649:2|
mercatus 693:3|
merce 119:7|281:5|411:8|
mercede 104:1|252:3|635:2|705:3|812:6|
mercedem 397:2|527:5|538:3|
mercedes 518:6|577:1|
mercem 525:7|
mercedem 320:2|756:1|
mercenaria vincla 765:8|
mercenarius 693:2|
merces *edis* 111:3|248:4|
merces *plural. à merx* 358:3|547:7|857:1|910:4|
mercetur 766:7|
Mercuri 41:1|294:3|
Mercuriale 641:5|
Mercurialium 223:2|
Mercurius 96:4|117:3|177:1|644:7|
merdis 590:1|
mereare 523:2|
merebere 433:2|
merentem 251:4|
merentis 762:2|
meret 903:4|
meretrice 548:12|605:3|738:2|
meretrici 809:3|
meretricibus 553:7|
meretricis 553:11|662:2|808:1|
meretricula 707:5|
meretrix 133:6|788:12|
mergos 466:12|658:4|
meri 82:1|537:3|
meridiem 352:1|
Merionem 27:8|65:8|
merita 352:12|369:9|
meritis 361:3|397:4|828:8|
merito 507:10|550:4|572:2|649:3|
meritorum 858:13|
meritum *particip.* 541:4|619:1|
mero 31:7|58:5|76:5|175:1|195:1|209:2|302:2|316:1|326:2|365:3|385:7|468:9|614:5|678:8|819:4|911:4|
meros 862:1|
mersare 672:7|
merces 382:3|
merſor 756:2|
meruere 898:4|
merui 896:1|
merulas 721:9|
merulis 913:7|
merum 39:1|353:2|
merus 548:13|
merx 522:6|
Meſſala 574:3|611:7|
Meſſalæ 905:1|
Meſſi 563:537|
Meſſius 564:3|
meſſorum 438:1|
meta 3:1|
metallis 774:12|
metam 909:8|
metata 512:5|
metatio 635:1|
Metaurum flumen 379:9|
Metello 146:1|619:2|
Metellæ 660:5|
metendo 417:11|
Methymnæam 718:8|
metiente 442:1|
Metii 906:7|
metire 464:10|
metiretur 513:21|
metiri 527:3|767:13|
metit 647:2|868:4|
metu 90:3|134:9|230:4|333:5|428:3|532:6|540:7|554:15|
metu exanimem 512:6|
metuam 290:2|305:7|869:5|
metuas 513:8|550:10|
metuat 539:8|753:5|
metuant 100:4|
metuebat 513:14|
metuemus 207:3|
metuenda 643:10|842:8|
metuende 51:5|230:7|
metuendus 245:4|
metuens 5:3|325:5|335:6|517:3|547:10|634:10|649:5|708:1|800:8|801:2|857:5|
metuente 155:6|
metuentes 299:3|
metuenti 690:9|
metuentis 688:6|717:1|
metues 74:3|708:13|809:1|
metuet 801:1|
metuit 189:9|295:6|384:6|740:6|799:13|815:15|846:2|
metum 237:1|464:11|
metuo 618:9|
metur 100:1|
metuunt 72:4|151:8|183:8|547:10|
Mentum 465:2|
meum 2:1|57:3|357:15|435:7|676:8|
meus 510:3|527:7|574:2|581:7|
meus, *id eſt*, amicus 407:3|
mi *pro* mihi 513:16|523:6|529:8|532:10|553:8|554:4|819:11|
mica 332:4|
micat 54:5|
mictum 590:2|
migravit 848:2|
migret 893:2|
mihi 46:1|57:5|70:6|81:3|121:1|124:5|172:3|357:10|361:3|389:5|440:6|531:9|535:6|536:15|555:1|563:4|577:14|
milis 26:3|200:1|267:4|270:3|381:1|433:1|462:3|506:4|507:6|508:9|838:1|
Mileti 805:9|
militabitur 428:9|
militaria 462:5|
militans 35:3|90:1|
militat 741:6|
militavi 342:2|
milite 63:4|416:4|
militet 742:1|
militia 178:1|245:2|268:4|506:6|622:6|
militibus 269:7|698:6|
militiæ 171:6|174:2|362:11|841:6|
militiam 76:2|113:2|813:12|
militum 770:7|327:8|

443:6|
mille 232:8|442:7|462:7|510:8|587:4|613:4|643:17|645:2|649:11|658:11|669:12 bis|753|12|755:3|
mille ovium 655:10|
millia 510:2|559:2|567:1|615:12|726:7|756:4|
millia centum 641:3|
millia terna 650:3|
millibus 649:11|867:6|
millibus octo 856:5|
Milonius 615:8|
Milvio 483:6|
Milvius 706:10|799:14|
Mimas 263:5|
mimæ 516:2|523:5|
mimia 523:7|
Mimnermus 758:10|863:3|
mimo 849:6|
mimos 600:4|
mimum 810:3|
minabitur 111:1|903:9|
minacea 176:1|342:8|399:3|
minaci 150:2|
minacia 480:2|
minacium 195:8|
minæ 243:5|396:2|
minantem 768:3|
minantia 629:3|
minarum 881:5|
minas 373:4|454:1|
minaci 43:4|263:6|
minari 183:7|
minatus 461:3|
minax 52:2|843:9|
mineria 541:6|
Minerva 621:5|906:5|
Minervæ 252:4|300:2|387:9|
minime 547:2|652:6|
minimis 516:13|
minimo 546:3|
minimum 846:4|893:4|
minimum 45:2|173:2|836:7|
minister 784:5|
ministeriis 856:6|
ministrat 888:4|
ministratur 579:3|
ministrent 720:1|
ministret 793:7|
ministrum 145:3|375:4|
miniitaris 564:5|
minitatur 617:9|
minor 56:1|271:4|572:6|606:4|634:10|709:7|734:4|774:8, 16|805:1|832:4|889:7|
minora 477:2|532:7|770:8|776:3|781:3|
minore 428:3|
minorem 192:5|275:1|668:13|681:2|692:7|716:7|
minores 55:21|187:2|607:1|847:9|
minori 669:13|839:12|
minoribus 837:9|
minoris 580:3|
minorum 888:7|
Minos 108:2|193:5|
Minturnas 749:1|
minuas 626:2|653:12|
minuat 816:13|
minuentur 408:9|
minui 840:1|
minuit 140:3|217:10|
minus *adverb.* 11:7|97:6 bis|374:5|449:3|513:8|533:5|538:8|711:2|846:5|866:16|
minus illo 668:11|
minxeris 914:7|
mira 642:2|910:1|
mirabere 22:7|774:4|
mirabile visu 862:4|
mirabilis 754:3|
mirabimur 486:1|
mirabor 805:5|910:9|
miracula 870:9|885:5|
miramur 788:5|
miramur si 781:4|
mirantur 202:1|698:8|860:1|
mirare 753:11|
mirari 341:3|354:3|765:3|
miraris 285:3|513:1|728:7|
mirata 400:7|438:7|
mirati 896:5|
mirator 521:6|
miratur 418:10|753:2|832:13|835:5|
mire 169:2|641:8|
mirer 600:4|
miratur 610:4|
miri 569:2|
miror 641:7|711:3|795:2|836:7|903:17|
miros 865:4|
mirum 202:4|259:4|603:2|618:2|
mirus 453:5|671:5|
misce 412:5|
miscebat 673:3|
miscebis 800:2|
miscent 6:5|
miscemur 321:1|
miscere 678:8|
miscet 385:9|677:9|
miscueris 631:3|
miscuisse 403:3|
miscuit 270:15|603:1|903:2|
Miseno 675:1|
miser 104:5|476:5|439:13|524:11|543:2|630:3|640:1|705:5|824:6|888:3|
misera 547:4|581:5|709:8|809:1|
miserabiles 125:2|
miseræ 183:9|587:2|
miseram 88:1|282:6|529:7|
nil miserantis 161:9|
miseratum 299:1|
miseras 358:1|423:1|755:3|
misere 592:7, 13|
miseri 24:4|
miseris 890:10|
misero 208:8|493:5|538:2|698:10|
miseros 215:5|
miserum 511:6|519:5|567:7|
miserum est 529:12|
mihi 8:2|70:5|451:6|
missa vox 907:2|
missæ 558:6|
missi 559:5|
missi in bellum ducis 900:9|
missilibus 276:6|
missis 583:9|683:6|
missos 265:7|514:12|895:8|
non missura 914:12|
missus 616:8|621:2|
mista 109:5|
mistæ 406:4|
mistia 364:8|
misto 672:7|
mistum 460:5|718:3|
mite 95:2|
mitescere 727:11|
mitescunt 392:5|
mitibus 70:5|432:7|
mitiget 868:12|
mitior 293:7|
mitia 499:4|619:7|
mittam 382:8|756:4|857:15|
mittamus 337:11|
mittant 732:23|
mitte 237:8|287:5|350:14|473:4|749:4|
mitte sectari 144:1|
mittere 126:4|417:4|575:18|642:6|
mitteret 705:3|
mittentia 825:5|
mittes 56:3|
mittis 470:3|
mitti 445:12|
mitulus 674:1|
Mitylene 778:1|
Mitylenen 28:1|
mobile 709:13|
mobilia 664:2|
mobilibus 31:2|92:5|885:5|
mobilis horæ 867:13|

mobilium 4:2|
moderabitur 740:14|
moderare 95:9|
modeſte 522:9|
modeſtus 816:6|
modica 748:2|
modici 76:4|
modicis 85:1|699:7|897:3|
modico 556:4|869:4|
modiis 800:3|
modis 135:6|174:4|257:6|589:5 682:5|891:9|909:1|
modis mille 282:8|
modo 222:2|341:6|369:2|588:7|643:8|663:9|664:4|753:1|829:6|
modo iſto 867:4|
modò 304:1|349:3|433:1,2|494:1,2|507:6,7|518:8|530:7|533:1,5,6|588:1|592:8|601:3,4|664:9|704:1,3|877:10|
modorum 391:3|
modos 146:2|154:3|290:1|235:3|361:2|408:8|549:9|743:9|821:4|866:4|
modulanda 866:3|
modulate 122:5|
modulator 542:3|
moduli 668:9|
modulis 537:5|
modulo 767:13|
modum 67:2|307:6|528:1|626:5|663:9|844:4|
modus 94:1|137:1|171:5|514:4|692:1|
Mœcenas 1:1|84:3|105:7|219:5|235:7|287:1|311:6|353:2|407:3|426:2|440:2|460:4|475:5|505:1|536:8|611:3|668:12|697:2,5|715:7|
Mœcenatem 695:7|
mœchas 554:1|
mœchatur 522:8|
mœchis 521:8|
mœchos 97:9|
mœchus 544:4|704:7|709:3|
mœnia 29:2|75:2|314:6|429:2|701:13|
mœnibus 246:2|438:8|
mœrebis 479:1|
mœrentes 272:3|
mœrentis 787:4|
mœrere 762:6|
mœret 165:4|265:6|
mœrore 881:9|
mœſtis 149:4|
mœſtum 517:1|881:4|
mœſtus 159:5|567:8|
mola 656:2|
mole 264:9|789:1|
molem 354:2|
moles 210:2|
moleſta 734:6|
moleſtas 582:4|
moleſti 583:1|
moleſtum 577:13|
moleſtus 536:9|753:3|
moliar 244:6|
molibus 243:2|
molimine 862:6|
moliri oppida 908:2|
molitur 885:1|
molle 605:7|675:2|
molles 140:9|427:6|685:2|875:11|
molli 31:7|525:12|
mollias 546:9|
mollibit 332:3|
mollibus 194:3|363:1|451:3|467:5|
mollior 293:6|298:5|
mollire 445:4|
mollis 66:1|475:1|484:3|
mollites auſterum 622:7|
mollitia 469:8|
mollitiem 632:12|
mollium 186:5|
mollius 593:8|608:5|632:9|
Moloſſis 702:7|
Moloſſus 454:3|
momenta 773:1|
momentis 752:4|
momento 506:7|
momorderit 768:5|
Monæſes 275:5|
mone 690:10|
moneam 814:9|
monendo 903:3|
monendus 743:11|
monet 76:5|77:1|283:7|392:3|524:10|
monimentum v. monumentum.
monitor 825:6|
monitoribus 866:14|887:11|
monitoris 814:9|
monitus 620:6|743:11|903:14|
monſtra 9:2|18:1|483:4|828:9|
monſtrare 803:4|876:11|
moſtraret 716:2|
monſtrat 741:4|
monſtrata vitæ via eſt 908:7|
monſtrate 866:9|
monſtratum 618:1|
monſtravi 718:10|
monſtravit 878:9|
monſtret 693:1|
monſtris 265:5|
monſtros 375:1|
monſtrum 141:1|382:1|
monte 366:5|493:11|831:1|
montes 9:4|189:8|566:5|693:7|796:5|
montes parturiunt, &c. 884:5|
montibus 92:2|114:7|465:7|485:3|854:7|
montis 84:6|
montium 280:4|328:4|356:8|
monuere 406:1|
monumenta 10:5|
monumentum 359:1|587:5|
mora 112:4|306:5|898:9|
moraberis 883:7|
morabitur 673:6|888:13|
morabor 235:3|
moræ 353:5|
moram 205:1|
moramur 482:10|
morandus 892:6|
morantem 50:5|175:1|273:3|
morantur 726:10|743:1|
morari 295:10|710:4|785:11|
moraris 463:1|857:9|
moras 412:3|
morata 901:1|
moratur 787:3|901:3|
morbi 156:6|641:7|662:4|727:7|754:9|
morbo 140:1|573:3|646:5|649:16|652:3,9|754:8|767:1|
morbos 842:8|
morbum 564:7|792:1|865:12|
morbus regius 913:12|
mordacem 804:8|
mordaces 76:1|
mordaci 387:5|
mordax 552:7|
mordeat 799:14|
mordens 697:9|
mordeor 374:5|
mordet 119:3|
mordicus 588:13|
more recto 865:6|
more 41:4|193:8|369:2|423:10|603:10|665:4|761:4|
more ferarum 540:5|
morem 102:3|137:2|364:12|554:5|618:11|843:4|
mores 507:4|766:9|828:2|
moretis 161:8|
mores 268:2|368:6|379:6|500:7|538:12|705:9|726:8|737:6|820:2|854:1|885:3|887:4|

moretur 144:2|
mori 246:9|247:5|290:2,6|305:7|319:2|335:8|349:14|397:8|
mori pro patriâ dulce & decorum eſt 246:9|
moriar 360:3|802:3|
moribus 240:7|336:9|827:2|
moriemur 716:10|
moriens 613:4|803:10|
morietur 805:10|
moris 673:1|
moriture 159:4|
morituro 107:4|
moror 220:2|349:6|793:3|855:4|
moroſa 40:2|
moroſum 690:7|
mors 22:1|217:9|246:10|348:5|506:7|583:4|618:6|720:2|802:3|
morſu 780:9|
morſus 678:4|
mortale 130:3|341:7|
mortalem 698:9|
mortales 262:7|573:10|701:7|
mortalia 878:3|
mortalibus 19:9:507:5|
mortalis 356:1|473:11|869:2|
mortalium 430:2|
morte 142:3|182:8|304:2|367:7|517:1|
mortem 270:13|396:1|522:1|
morti 108:6|205:3|416:13|665:7|877:11|
morti dedit 655:10|
mortibus 540:4|
mortis 17:7|133:6|554:15|633:9|870:8|914:5|
mortua 690:4|
mortuos 494:10|
morum 900:11|
mos 378:1|384:8|456:9|525:10|552:9|575:6|591:7|709:10|
Moſchi 749:5|
mota 594:2|
motum 146:1|891:12|
motuta 861:14|
motus 277:5|347:2|
motus animi 881:10|
motus, id eſt, inceſſus 414:5|
motus prece 88:4|
move 473:2|
moveas 322:8|
moveat 610:9|636:3|744:3|
movebat 97:5|
movenda 487:3|
moveat 680:5|
moventem 789:10|
moventes 264:12|711:5|
moventis 240:3|
movere 494:7|593:7|907:7|
movere loco verbi honore indigna 863:15|
movêre præter. 820:7|
moveret 571:9|
moveri 325:5|893:5|
moveris 914:8|
movet 63:8|362:2|
movet 241:2|564:3|800:8|
movetur 864:12|911:2|
movit 163:3,4|294:4|488:3|
mox 5:4|22:8|149:1|278:3|281:1|350:9|376:5|392:7|416:9|655:5|725:6|
Mucios v. Muttus.
mutias 357:15|
mugientium 432:3|
mugire 850:1|
mugitus 218:2|
mula 558:1|
mulæ 558:6,10|
mulces 296:10|
mulcet 850:11|
mulctra 485:5|
muli 562:3|
muliebrem 484:5|
muliebriter 141:2|
mulier 142:6|252:1|281:9|304:5|335:2|434:4|470:1|471:5|529:7|689:3|708:10|710:8|873:4|
mulierculam 469:7|
mulis 860:15|
mullum 626:2|
mulo 578:1|
mulſo 673:5|
multa *ſing.* 23:1|111:3|331:7|360:3|368:9|382:4|478:9|545:1|
multa dies 898:11|
multa litura, ibid.
multâ cane 433:9|
multâ cum laude 606:5|
multâ fruge 796:10|
multâ prece 385:7|
multâ in roſâ 23:1|
multa *plural.* 136:2|216:4|275:3|313:6,7|403:9|405:7|450:10|555:12|565:1|609:8|656:5|737:7|716:6|831:4|878:5|888:8,9|
multa fleturum caput 450:10|
multa tulit fecitque puer 909:9|
multæ 516:8|763:8|799:5|
multarum rerum 858:6|
multi 137:3|289:7|402:1|551:1|
multis 95:4|282:3|297:7|315:2|578:8|687:6|732:3|758:5|858:1|911:3|
multo 63:4|116:2|182:3|317:5|415:4|506:4|521:9|600:1|
multò 556:1|361:3|645:7|646:7|804:10|
multò minus 807:10|
multorum 598:5|737:5|885:3|
multos 5:10|570:9|
multum 97:5|340:3|478:1|489:6|536:1|584:3|
multùm 688:8|690:9|743:11|757:2|881:13|804:1|
multùm celer 651:8|
multùm ceſſat 903:16|
mulus 758:6|
Munatius 745:2|
munda 528:13|749:3|
mundæ 354:6|
mundi 90:7|255:5|336:12|540:8|
mundior 704:6|
mun itiæ 845:1|
munditiis 23:5|
mundum 50:11|
mundus 630:2|747:5|824:2|
munera 76:4|107:2|154:1|293:2|311:1|423:7|470:2|692:5|752:5|853:8|
munere 206:3|368:4|807:8|815:3|822:1|855:7|
muneretur 432:11|
muneri 395:6|
muneribus 311:1|364:2|403:12|404:1|415:7|583:9|597:2|
muneris 374:10|395:6|
munerum 394:4|
munia 167:2|630:4|632:5|865:6|
muniant 296:4|
munierant 309:3|
munificum 522:10|
munire 540:1|
munitæ 351:4|
monito 858:6|
monitis 500:5|
munus 140:2|439:7|450:1|851:3|899:12|
munuſcula 761:7|
muræna 737:7|
Muræna 561:2|
Murenæ 320:7|
murem 700:6|
mures 661:3|

muris 678:8|719:1|
murice 218:4|674:5|868:7|
muricibus 471:2|
muris 69:10|
murmure 150:2|773:6|
muros 388:11|737:2|
murus 256:6|891:7|
murus aheneus eſto 726:10|
mus 700:6|884:5|
muſa lyræ ſolers 909:3|
muſa 27:3|73:2|148:6|153:9|196:1|257:4|397:8,9|563:6|743:9|768:2|842:5|879:6|885:2|901:6|
muſa pedeſtri 693:8|
Muſa *propr. viri* 791:3|
muſæ 648:11|
muſam 190:6|821:5|
muſarum 239:2|853:|
muſas 123:4|321:2|831:1|
muſco 772:3|
muſis 100:1|401:4|862:5|
muſtellæ 762:10|
muta 658:4|
mutabile 839:7|
mutabilis 860:3|
mutamus 216:5|
mutanda 912:3|
mutandus 792:5|
mutans 779:2|
mutantem 733:1|
mutantur 877:8|
mutare 70:6|114:10|129:3|500:1|781:2|821:4|838:1|
mutaret 280:5|704:4|
mutat 71:4|391:7|441:4|547:7|606:9|708:9|712:4|733:2|
mutat quadrata rotundis 733:11|
mutata 13:1|133:4|815:16|
mutata ſorte gaudet 702:3
mutatæ 136:6|446:11|721:2|774:4|
mutatis *particip.* 507:8|545:3|
mutatio 511:12|
mutatne 23:6|
mutatum vinum, *id eſt*, corruptum 629:6|
mutatus in horas 887:8|
mutatus 404:5|662:4|
mutaverat 718:8|
mutavit 464:2|840:2|8-8:2|
mutem 790:1|
mutet 428:14|
mutilus 564:5|
mutis 374:8|
Mutius 754:2|862:2|
muto 763:2|
mutue 236:3|
mutua 766:6|
mutuâ 290:4|
mutui 365:2|
mutuis 196:3|
mutum 539:3|
mutuum 477:10|
Mycenas 30:4|
Mygdonias 197:1|
Mygdoniis 313:5|
myrrheum 306:4|
myrtæ 126:6|
myrtea 791:5|
myrtis 21:4|99:2|144:3|179:3|259:10|331:9|
Myrtoum 5:1|
myrtus 145:2|211:2|
Myſorum 488:5|
Myſten 185:7|

N.

Nabis 554:8|
nactæ 298:3|
nactus 795:1|
nænia 352:12|489:15|730:2|
næniæ *nomin. plur.* 237:5|
næniæ *genit. ſing.* 154:1|
Nævius *poeta* 833:4|
Nævius *helluo* 630:5| *vide* Mævius.
nævos 575:13|
Naiadum 341:3|
nam 75:3|62:5|283:8|294:3|302:6|331:2|416:4|454:3|467:10|491:1|508:13|521:3|526:7|527:7|536:12|&c.
namque 89:5|127:5|363:8|454:9|470:4|528:9|534:2|561:3|569:1|571:8|574:2|575:3|804:7|
nanciſcetur 899:5|
nardi 411:3|
nardo 192:10|411:2|449:1|473:7|
nares 750:9|
naribus 364:5|533:6|822:8|
naris 470:3|545:4|
narium 211:2|
narra 703:5|
narrabit 913:13|
narrantem 635:3|
narrare 840:7|
narrares 806:7|
narraret 722:1|
narrari 880:2|
narras 319:3|596:7|
narrat 283:4|764:10|
narrata 682:3|
narratus 326:8|511:13|736:1|
narres 785:10|
narret 889:2|
narro 575:6|
naſcente 330:2|
naſcentem 372:2|
naſcentes 674:3|
naſceris 497:5|
naſcetur 884:5|
naſci 166:1|
naſcitur 536:12|
naſcuntur 236:4|
Naſica 687:9|688:8|
Naſicæ 688:6|
Naſidiene 721:2|
Naſidieni 713:2|
Naſidienus 720:6|
naſo 570:4|719:12|875:14|
naſum 706:12|
naſus 632:13|
naſutâ 526:4|
nata 324:5|379:7|524:9|877:10|882:8|
natæ 657:8|
natale 869:1|
natalem 87:3|264:7|
natales 629:8|870:11|
natali 407:2|
natalis 221:5|
natam 656:1|658:4|
natantes 717:7|
natantia 18:1|
natarunt 10:1|
natat 704:1|
nate 474:1|591:3|692:5|
nati 668:4|738:4|
natis 512:13|635:2|653:3|684:11|
natis *particip.* 102:2|111:7|
malè natis 852:8|
nato *pro filio* 519:5|656:5|
natu 718:5|749:5|
natos 228:3|271:4|381:5|
Natta 580:6|
natu grandis 764:4|
natum 163:4|570:5|574:6,7|575:4|633:4|826:2|853:6|856:2|905:7|
natum rebus agendis 8-9:5|
natura 512:5|513:3|524:11|528:1|529:1|534:2|540:9|569:2|577:7|608:4|626:5|636:6|653:12|672:9|676:7|700:2|709:5|816:12|881:7|903:12|
natura dives opis ſuæ 524:11|
natura potens 617:13|
naturâ ſublimis 845:7|
naturâ an arte 909:4|
naturæ 109:2|510:7|671:

5 | 772 : 8 | 869 : 2 |
naturam 678 : 7 | 773 : 9 | 781 : 2 |
naturas 722 : 2 |
naturis 887 : 5 |
natus 161 : 6 | 398 : 7 | 363 : 6 | 570 : 7 | 572:1 | 573 : 2, 9 | 604 : 1 | 639 : 2 | 649 : 13 | 685 : 1 | 704 : 8 | 803 : 10 |
nave 870 : 1 |
navem 777 : 12 | 840 : 8 |
naves 217 : 1 | 656 : 7 | 848 : 7 |
naufragium 68 : 5 |
navibus 26 : 2 | 62 : 4 | 461 : 2 | 779 : 3 | 874 : 11 |
naviget 652 : 12 | 801 : 7 |
navigio 733 : 3 |
navim 123 : 3 | 506 : 5 |
navis 16 : 3 | 59 : 5 | 140 : 4 | 201 : 3 | 279 : 1 | 465 : 1 | 815 : 15 | 840 : 8 |
navita 61 : 5 | 199 : 9 | 260 : 9 |
navitæ 337 : 2 | 354 : 5 |
navitis 466 : 5 | 492 : 2 |
navium 311 : 1 | 425 : 1 | 443 : 3 | 462 : 9 |
nauſeam 464 : 9 |
nauſeat 733 : 4 |
nauta 5 : 1 | 110 : 2 | 558 : 4, 7 |
nautæ 486 : 7 | 508 : 9 | 557 : 8 | 558 : 10 |
nautica 649 : 1 |
nautis 51 : 9 | 109 : 4 | 214 : 4 | 477 : 7 | 489 : 6 | 557 : 1, 8 |
ne 9 : 1 | 37 : 1 | 46 : 1 | 74 : 4 | 76 : 4 | 110 : 2 | 125 : 1 | 132 : 1 | 136 : 7 | 162 : 5 | 246 : 5 | 283 : 10 | 292 : 5 | 297 : 12 | 353 : 6 | 358 : 3 | 392 : 3 | 398 : 6 | 420 : 7 | 471 : 4 | 482 : 12 | 508 : 3 | 512 : 8 | 525 : 1, 11 | 526 : 1 | 527 : 2 bis | 553 : 10 | 554 : 1 |
ne dicam 896 : 5 |
ne forte 620 : 6 | 725 : 7 | 850 : 7 | 888 : 9 | 909 : 2 |
ne longum faciam 543 : 4 | 618 : 5 |
ne non 750 : 9 | 806 : 6 |
ne quid 547 : 9 | 685 : 7 | 710 : 5 |
nequis 76 : 4 | 540 : 2 | 618 : 9 | 654 : 8 | 853 : 1 |
ne te morer 507 : 4 | 766 : 8 |
ne *utrumq. & dubit.* 161 : 6 | 348 : 10 | &c.
Neæra 478 : 1 |
Neæræ 306 : 3 |
Neapolis otioſa 447 : 9 |
Nearchum 323 : 5 |
nebulæ 90 : 7 | 255 : 8 |
nebulam 307 : 10 |
nebulonem 514 : 2 |
nebulones 738 : 5 |
nebulonis 518 : 4 |
nec 5 : 6 | 7 : 2 | 17 : 2, 4 bis | 20 : 4 | 22 : 6, 7 | 26 : 4, 6 | 121 : 3, 4 | 439 : 5, 7 | &c.
necne 548 : 8 | 550 : 3 | 554 : 13 | 699 : 9 | 837 : 4 |
nec non 702 : 1 |
nec nunc cùm 663 : 5 |
nec ſcit 905 : 1 |
nec ſemel 914 : 4 |
necabis 667 : 1 |
necari 708 : 3 |
necato 114 : 1 |
necdum 627 : 4 |
necem 283 : 3 |
neceſſe eſt 540 : 7 | 626 : 2 | 695 : 2 | 876 : 10 |
neceſſitas 19 : 4 | 132 : 5 | 240 : 9 | 333 : 4 |
necis 457 : 6 |
nectar 251 : 3 |
nectaris 58 : 11 | 253 : 5 |
nectar 862 : 9 |
necte 101 : 2, 3 |
nectentis 405 : 5 |
nectis 113 : 5 |
necte 821 : 8 |
nedum 878 : 4 |
nefarius 889 : 4 |
nefas 18 : 9 | 46 : 1 | 77 : 2 | 96 : 6 | 130 : 4 | 199 : 4 | 264 : 12 | 335 : 8 | 336 : 4 | 384 : 8 | 388 : 4 | 408 : 4 | 451 : 7 | 481 : 8 | 481 : 12 |
nefas videre 481 : 8 |
nefaſti 134 : 7 |
nefaſto 198 : 1 |
negabat 522 : 5 |
negabit 652 : 8 |
negabitis 462 : 1 |
negantem 750 : 12 | 816 : 4 |
negares 911 : 8 |
negarit 217 : 11 | 538 : 10 | 608 : 3 |
negas 570 : 6 |
negat 197 : 5 | 577 : 4 | 580 : 3 | 663 : 2 | 736 : 6 | 765 : 4 bis | 770 : 8 | 799 : 12 |
negatis 91 : 2 | 247 : 6 | 847 : 7 |
negatas 683 : 8 |
negatis 512 : 5 |
negatum 489 : 13 | 528 : 2 |
negaverit 311 : 7 |
neget 114 : 5 | 798 : 13 | 882 : 8 |
neglecta 501 : 10 | 815 : 13 |
neglecti 275 : 3 |
neglectis 534 : 3 | 680 : 9 |
neglectum 12 : 6 | 726 : 12 |
neglectus 249 : 1 |
negligens 288 : 7 |
negliget 325 : 9 |
negligis 111 : 6 |
negligit 765 : 5 |
negoti 610 : 6 |
negotia 273 : 4 | 572 : 3 | 640 : 6 | 696 : 2 | 755 : 2 | 764 : 14 | 788 : 4 | 827 : 1 |
negotiis 430 : 1 |
negotio 557 : 7 |
nemo 505 : 1 | 513 : 2 | 514 : 6 | 536 : 12 | 546 : 11 | 570 : 1 | 578 : 4 | 595 : 10 | 605 : 7 | 727 : 11 | 857 : 3 |
nemon 514 : 6 | 706 : 8 |
nemora 340 : 1 |
nemoris 701 : 4 |
nemorum 86 : 4 | 328 : 4 | 373 : 7 |
nempe 475 : 3 | 599 : 2 | 656 : 9 | 709 : 11 | 712 : 1 | 773 : 7 | 798 : 8 | 801 : 11 | 866 : 16 |
nemus 6 : 5 | 72 : 1 | 291 : 5 | 315 : 1 | 341 : 2 | 369 : 4 | 454 : 7 | 772 : 3 | 861 : 5 |
Nebulæ 300 : 3 |
nepos 41 : 1 |
nepos *pro* nequam 429 : 6 | 548 : 12 |
nepotem 253 : 2 | 488 : 3 | 615 : 6 |
nepotes 12 : 6 | 152 : 3 | 658 : 10 |
nepoti 587 : 3 | 618 : 1 | 869 : 7 |
nepotibus 457 : 8 |
nepotum 198 : 3 | 314 : 3 | 794 : 10 |
Neptuni 351 : 2 |
Neptunius 461 : 1 |
Neptuno 111 : 5 | 456 : 1 |
Neptunum 352 : 6 | 777 : 6 |
Neptunus 402 : 3 | 877 : 12 |
nequam 711 : 6 |
nequaquam 677 : 2 | 829 : 6 |
neque 7 : 1 | 19 : 10 | 20 : 3 | 26 : 4 | 31 : 4 | 35 : 3 | 36 : 2 | 528 : 11, 12, 13 | 548 : 3, 4 | 550 : 11 | 555 : 4 | 561 : 5, 6 | 575 : 14 bis | 577 : 1 &c.
nequeas 629 : 7 |
nequeo 614 : 3 | 870 : 10 |
nequeunt 537 : 4 | 681 : 4 | 711 : 12 |
nequicquam 18 : 4 | 64 : 2, 5 | 706 : 1 | 745 : 3 |
nequiere 689 : 11 |
nequior 647 : 9 | 706 : 14 |
nequiores 281 : 1 |
nequit 514 : 5 | 551 : 11 |
nequitia 660 : 10 |
nequitiæ 266 : 1 | 307 : 6 | 794 : 7 |
nequities 636 : 8 |
Nereidum 352 : 6 |
Nereum 488 : 3 |
Nereus 63 : 3 |

Nerio 645:1|
Neronem 378:10|
Nerone 856:1|
Neronibus 379:8|
Neronis 768:2|770:4|783:4|
Neronum 416:9|
nervi 875:4|
nervis 294:6|613:2|677:7|700:13|792:1|
nervos 108:6|
neſcia 247:1|
neſcias 165:1|
neſciet 774:14|875:13|
neſcit 26:5|
neſcio 502:1,9|597:12|646:8|
neſcio quid 339:4|597:12|
neſcio quod 858:10|
neſciustari pueros 388:5|
neſcire 699:9|879:11|910:3|
neſcis 350:13|512:3|871:3|
neſcit 303:1|338:1|773:12|781:2|905:9|906:2|
neſcit vox miſſa reverti 907:2|
neſcius 24:3|649:4|
Neſſi 430:3|
Neſtor 736:6|
Neſtora 65:4|
neu 14:1|125:2|132:2|137:1,2,3,5,6 bis|481:1|540:2 bis|601:1|684:7|685:7|889:7|
neve 13:7|690:6|797:9|889:7|
neutram 630:3|
nexæ 143:2|
ni 388:8|417:4|510:11|526:6|564:4|646:10|651:12|739:3|859:11|
nido 376:2|628:2|816:3|
nidore 613:5|706:12|
nidum 259:5|409:5|772:2|
niger 465:5|
niger pro malus 551:11
nigra 519:7|588:9|
nigræ 381:8|552:14|
nigri 347:3|410:5|
nigris 23:7|86:6|124:1|470:1|552:5|572:7|627:6|673:1|875:15|
nigro 96:4|124:1|181:3|274:4|368:7|680:1|860:3|875:15|
nigrorum 412:4|
nigros 762:4|
nigrum 27:9|598:6|
Horat.

nihil 81:2|108:5|144:3|226:3|331:6|347:11|370:1|467:1|497:5|582:8|606:8|647:7|698:8|
nihil amplius 692:4|740:1|
nihil eſt ab omni parte beatum 217:7|
nihil moror 793:3|
nihil non 881:8|
nihilo 565:3|643:8,12|
nihilo plus 510:5|664:3|
nihilo ſapientior 866:13|
nihilum 643:10|657:3|717:6|
nil 19:9|32:8|50:13|61:5|101:4|165:7,9|311:8|341:6,7|468:5,14|494:12|509:7|510:6|523:6|525:3|526:5|527:1|531:2|532:4,5|689:2|
nil ego 711:8|
nil eſt 638:5|
nil extra numerum modumque 814:1|
nil intentatum 898:3|
nil medium eſt 510:3|
nil moror 546:2|855:4|
nil niſi 673:5|
nil non 332:11|
nil præter 602:4|
nil ſatis eſt 511:5|
nil tanti eſt 899:10|
nil verbi 642:11|
nil ultra 655:1|
Nilus 254:9|419:2|
nimbis 376:3|
nimbos 217:5|
nimio 78:4|115:1|
nimirum 634:6|649:15|770:1|787:8|794:5|866:1|
nimis 12:8|283:1|338:1|613:1|751:5|891:3|
nimium 10:7|80:6|91:1|160:6|195:1|
nimiùm 188:3|190:10|255:10|288:8|383:2|690:5|749:9|764:3|896:4|
Niobea 386:3|
Niphaten 186:8|
Nirea 478:12|
Nireus 324:3|
niſi 49:3|61:6|155:2|156:6|221:1|315:4|350:3|456:10|530:3,5|537:12|543:1|550:13|556:7|665:9|734:6|954:12|
niſi quod 548:10|583:5|
niſus 376:4|
nitantur 428:12|
nitens 368:8|

nitent 383:8|903:10|
nitentes 62:2|175:8|621:6|
nitentia 754:5|
nitere 786:1|
nites 24:5|
niteſcere 886:3|
nitet 192:4|683:9|775:4|
nitique cothurno 897:4|
nitidam 657:7|
nitidique 789:3|
nitidis 196:7|795:9|
nitido 335:4|497:3|766:9|
nitidum 21:4|322:4|747:9|
nitidus 618:12|
nititur 366:3|
nitor 80:3|300:3|
nituiſtis 636:5|
nivalem 695:1|
nivali 331:2|742:3|
nivalibus 778:2|
nivalis 140:10|
nive 38:1|340:9|343:2|409:4|527:6|659:8|685:11|
nives 292:2|336:13|391:5|433:8|454:5|472:2|760:8|
nives capitis 413:10|
niveo 163:2|
niveos 525:4|
niveum 347:5|
niveus 371:9|
nivis 8:1|
nobile 52:7|660:9|884:3|
nobiles 114:8|
nobilem 58:9|308:5|374:1|464:3|
nobilibus 895:7|
nobilis 3:1|36:4|61:3|297:10|314:1|363:8|473:10|
nobilium 303:4|411:1|822:2|
nobis 464:10|510:9|532:9|546:4|737:4|744:13|
nobiſcum 536:1|
noceant 631:1|
noceat 617:6|
nocebit 726:12|
nocendi 898:2|
nocens 486:9|
nocentem 307:2|
nocentis 588:8|
nocentium 403:6|
nocentius 437:7|
nocere 812:1|
nocet 740:10|
nociturum 111:6|
nocte 284:5|347:11|355:10|402:3|465:9|488:7|660:4|739:[illegible]|

KKKkkk

767 : 3 |
noctem 40 : 3 | 459 : 11 | 540 : 3 | 566 : 11 | 604 : 3 | 614 : 5 | 749 : 7 | 800 : 10 |
noctes 97 : 7 | 282 : 3 | 478 : 3 | 532 : 4 | 699 : 2 |
noctesque dieſque 512 : 6 |
noctilucam 390 : 8 |
noctis 182 : 6 | 320 : 6 |
noctu 858 : 2 |
nocturna 677 : 6 |
nocturnâ verſate manu 896 : 2 |
nocturnæ 445 : 10 |
nocturni 701 : 13 |
nocturnis 309 : 4 | 365 : 9 |
nocturno 168 : 9 | 199 : 2 | 819 : 4 |
nocturnos 816 : 5 | 861 : 7 | 870 : 10 |
nocturnus 451 : 12 | 541 : 1 |
nocuere 717 : 6 | 760 : 2 |
nocuiſſet 181 : 2 | 843 : 17 :
nodo 232 : 3 | 306 : 4 | 733 : 1 |
nodoſa 727 : 3 |
nodoſi 645 : 2 |
nodum 193 : 8 | 328 : 1 |
nodus vindice dignus 889 : 9 |
noles 739 : 3 | 762 : 3 |
noli 801 : 5 | 811 : 8 |
nolim 521 : 5 | 577 : 11 |
nolint 507 : 9 | 530 : 3 |
nolis 194 : 1 | 555 : 11 | 727 : 3 |
nolit 517 : 3 | 518 : 2 | 527 : 6 | 913 : 12 |
nolito 910 : 12 |
nollem 577 : 13 |
nollet 804 : 4 | 844 : 3 |
noluit 575 : 18 |
nolunt v. nolint.
nomen 49 : 4 | 61 : 4 | 241 : 2 | 254 : 6 | 348 : 3 | 389 : 6 | 306 : 4 | 403 : 11 | 422 : 4 | 529 : 3 | 534 : 8 | 619 : 1 | 643 : 3 | 671 : 8 | 767 : 8 | 829 : 2 | 877 : 7 | 895 : 1 | 899 : 5 | 908 : 3 |
nomen dare 797 : 1 |
nomen ferat 753 : 8 |
nomen inane 806 : 10 |
Nomentano 587 : 3 |
Nomentanum 615 : 6 | 653 : 9 | 658 : 9 |
Nomentanus 513 : 17 | 715 : 8 | 716 : 1 | 719 : 8 |
nomina 350 : 16 | 366 : 4 | 539 : 7 | 756 : 11 | 877 : 6 | 893 : 7 |
nomina, i. credita & debita 518 : 18 |
nominatis 305 : 3 |
nomine 325 : 4 | 493 : 1 | 511 : 12 | 524 : 2 | 592 : 2 |
637 : 1 | 764 : 10 | 798 : 8 |
nominibus certis 839 : 11 |
nominis 268 : 5 | 289 : 7 | 382 : 10 | 548 : 7 |
non 10 : 9 | 17 : 5 | 18 : 7 | 27 : 13 | 58 : 8 | 66 : 2 | 68 : 2 bis | 224 : 1, 3 | 512 : 14 bis | 554 : 2 | 555 : 7 | 560 : 1 | 575 : 10 |
non alius 284 : 1 | 899 : 9 |
non alio 136 : 5 |
non aliæ quàm 679 : 1 |
non aliter 273 : 1 | 476 : 1 |
non amplius 515 : 7 |
non auſpicatos impetus 275 : 6 |
non benè 175 : 5 |
non dignum 815 : 6 |
non erat his locus nunc 874 : 9 |
non eſt meum, &c. 357 : 15 |
non eſt quod 831 : 4 |
non eſt ut 780 : 2 |
non indecoro pulvere 351 : 2 |
non ita 211 : 6 |
non ita pridem 895 : 2 |
non ita magnos 692 : 1 |
non levi ruinâ 231 : 6 |
non mediocris 682 : 1 |
non minùs 522 : 8 | 572 : 4 |
non multum 669 : 7 |
non piger Appulus 312 : 1 |
non quis verb. 710 : 10 |
non ſatis eſt 549 : 5 | 683 : 1 | 880 : 10 |
non ſecùs 159 : 2 | 340 : 7 |
non ſecùs ac 886 : 2 |
non ſemel 370 : 14 |
non ſemper 184 : 1 | 676 : 5 |
non ſi 205 : 4 |
non ſine 278 : 7 | 282 : 3 | 302 : 2 | 342 : 2 | 356 : 8 | 674 : 2 | 718 : 7 | 721 : 5 |
non ſine Diis 259 : 11 |
non ſine multâ laude 897 : 5 |
non ſine queſtu quod, &c. 98 : 7 |
non ſine votis 698 : 10 |
non tamen 357 : 3 | 727 : 1 |
non tangenda vada 18 : 7 |
non unquam 513 : 12 | 571 : 3 |
non vis 728 : 8 |
non uſitata 235 : 1 |
non uſitatis 450 : 9 |
non vult 663 : 10 | 879 : 12 |
non volens 521 : 8 |
nona 713 : 1 |
Nonæ 317 : 8 |
nonam 765 : 12 |
nondum 148 : 2 | 167 : 1, 2 | 891 : 3 |
nonne 60 : 2 | 528 : 1 | 553 : 9 | 686 : 1 |
nono 575 : 7 |
nonum 405 : 3 | 906 : 8 |
noram 641 : 5 |
Norico 494 : 2 |
Noricus enſis 68 : 4 |
noris 406 : 7 | 592 : 6 |
norma 212 : 2 | 878 : 7 |
nos 22 : 3 | 26 : 4 | 27 : 10 bis | 32 : 6 | 134 : 6 | 162 : 3 | 223 : 5 | 281 : 1 | 337 : 6, 8 | 352 : 5 | 392 : 10 | 423 : 6 | 484 : 7 | 535 : 11 | 548 : 4 | 557 : 2 | 565 : 3 | 571 : 7 | 877 : 11 |
noſcent 237 : 3 |
noſcere 710 : 7 | 910 : 10 |
noſces 65 : 9 |
noſmet 536 : 11 | 608 : 2 |
noſſe 715 : 4 |
noſſet 593 : 7 |
noſter 405 : 12 |
noſtri 494 : 8 | 541 : 10 | 571 : 4 | 640 : 5 | 737 : 9 |
noſtra 170 : 2 | 612 : 4 | 838 : 5 bis | 849 : 9 | 877 : 11 |
noſtras 906 : 8 |
noſtri *genit. ſing.* 382 : 9 |
noſtri *genit. plur.* 298 : 13 | 346 : 5 | 784 : 4 |
noſtri *nom. plur.* 896 : 3 | 898 : 3 |
noſtris 13 : 7 | 252 : 10 | 425 : 8 | 510 : 10 | 829 : 5 |
noſtro 69 : 6 | 153 : 8 | 270 : 1 | 421 : 3 |
noſtrorum 746 : 1 |
noſtros 276 : 1 | 851 : 12 |
noſtrum 19 : 11 | 222 : 2 | 606 : 7 | 815 : 3 |
noſtrûm *genit. plural.* 616 : 1 | 707 : 6 |
nota 9 : 6 | 136 : 7 | 160 : 1 | 414 : 8 | 603 : 4 | 776 : 15 | 792 : 5 | 808 : 1 |
notâ *ſubſtant.* 877 : 7 |
notabant 545 : 1 |
notabit 912 : 3 |
notam *ſubſtant.* 58 : 7 | 371 : 9 | 852 : 10 |
notandi 661 : 2 | 887 : 4 |
notando 553 : 6 |
notante 571 : 3 |
notarent 539 : 6 |
notari 512 : 11 |
notas *adject.* 296 : 11 | 366 : 6 | 886 : 2 |
notat 804 : 5 |
notatus 904 : 2 |
Nothi 308 : 3 |
Noti 17 : 4 |
noti *adject.* 512 : 15 | 772 : 1 |
Notis 282 : 1 |
notis *ſubſtant.* 395 : 7 |
notis *adject.* 414 : 2 | 842 : 2 |
Noto 464 : 5 | 466 : 10 |
noto 716 : 4 | 893 : 13 |

903:5|
notos 566:5|
notum 582:2|592:16|754:5|815:8|876:9|
notum ſine crimine 764:11|
Notus 31:4|310:1|385:9|482:8|592:2|
notus *adject.* 155:5|265:2|489:4|521:1|
nova 9:2|19:2|33:1|135:1|183:5|186:6|259:3|340:2|367:2|483:4|677:1|696:5|812:3|864:6|876:14|877:5|
novæ 226:8|320:5|498:2|
novam 450:1|883:1|
novas 411:5|
novem 310:7|502:2|
novem Muſis 862:5|
novendiales 491:4|
noverca 444:9|
novi *nomen* 59:5|
novi *verb.* 346:10|593:5|595:4|614:13|641:6|685:4|809:11|
Noviorum 580:3|
novis 101:5|365:4|480:4|493:6|586:5|670:2|
noviſti 759:2|772:10|
novit 770:6|
novitas 838:6|
novitate 893:6|
Novium 532:8|
Novius 574:1|
novo 138:2|213:4|244:5|377:4|571:9|
novos 636:3|832:2|
novum 118:2|876:10|
novus 636:5|641:8|
nox 22:4|109:1|293:12|352:12|448:7|477:1|489:11|557:6|701:14|726:6|
nube 12:2|357:2|
nubem 800:10|816:6|
nubes 52:11|234:12|417:2|893:3|
nubet 688:5|
nubibus 134:3|354:2|
nubila 31:3|128:1|
nubium 369:1
nuce 685:6|831:5|
nuces 653:5|
nucis 894:9|
nuda 95:2|349:8|395:2|
nudam 527:2|
nudare 720:5|
nudas 811:1|
nudata 744:4|
nudavit 892:4|
nudet 686:6|
nudis 331:6|492:2|588:10|690:3|
nudo 323:10|529:9|819:5|
nudum 60:3|
nudus 311:9|654:5 bis|666:6|683:3|
nugæ 901:4|912:5|
nugari 619:8|858:9|
nugaris 824:2|
nugarum 592:1|
nugas 697:7|
nugis abjectis 866:12|
nugis 660:10|810:5|822:5|912:5|
nulla 90:5|112:3|212:4|228:4|446:7|451:10|482:3|486:9|532:7|574:15|598:3|729:11|731:4|752:4|857:2|866:6|
nullam 75:1|520:5|523:3|
nulli 95:5|136:3|536:3|637:2|676:8|683:2|868:1|
nulline 866:8|
nullis 384:7|570:9|
nullius *penult. longâ* 805:2|901:2, 6|
nullius *penult. brevi* 486:9|735:8|
nullo 513:3|588:6|
nullos 720:10|840:5|
nullum 109:5|489:10|911:12|
nullus 154:4|633:12|732:6|
num 196:9|438:3|528:4, 5|534:1|551:3, 4|573:9|608:3 bis|669:4|687:10|720:12|
Numa 754:7|
Numæ 838:2|
Numantiæ 194:1|
numen 364:10|385:9|448:10|477:3|829:2|
numerabilis 891:4|
numerandum 651:12|
numerare 653:7|
numeras 870:11|
numerat 855:2|
numerato 867:3|
numeresus 535:9|
numeris 367:3|545:3|855:1|891:9|
numero 106:1|157:2|548:5|575:8|697:6|878:9|
numero plures 847:9|
numeros 47:1|821:1|896:3|
numeroſque modoſque 866:4|
numerum 789:12|
numerus 615:9|738:4|
Numici 752:1|810:9|
Numidæ 135:6|
Numidarum 298:9|
numina 487:3|842:6|
numine 292:3|382:12|
numiſma 852:9|
nummarium 755:7|
nummi 529:10|
nummis 518:1, 5|654:5|
nummis in fœnore 910:6|
nummo 691:11|
nummorum 651:10|856:5|867:6|906:4|
nummos 511:10|513:12|522:2|538:3|649:4|812:5|839:12|857:6|867:3|
nummum 847:1|
nummûm 858:8|
nummus 512:3|
nunc 5:8, 9|21:4, 6|21:8|24:1|33:3|40:2, 5|47:3|138:5 bis|139:1|167:6, 7|190:4|242:6, 7, 8|289:9|342:3|349:1|357:10 bis|376:7|395:2, bis|404:3|448:9, ter|469:7|472:3 bis|574:6, 8|577:1|592:15|593:11|867:14 quater|
nunc age 658:9|
nunc cum 663:5|
numquam 4:8|199:8|264:4|272:2|435:1|530:2, 3|541:11|566:7|644:5|689:16|713:4|899:6|
numquid 524:6|549:3|698:4|
nuncios 382:7|
nuncium 42:2|
nuncius 282:5|
nuper 61:8|183:9|305:1|342:1|347:9|416:3|461:1|501:8|637:1|733:9|837:2|867:7|876:14|893:1|
nupta 291:2|391:2|
nuptæ 183:10|
nuptam 450:2|
nuptarum 547:5|
nuptiali 297:7|
nuptiarum 295:7|
nuptias 63:5|277:1|
nuſquam 691:4|706:3, 6|806:8|
nutans 597:9|
nutrians 499:2|
nutrice 839:5|
nutricula 747:2|
nutriri 848:16|
nutrit 384:4|
nutrita 378:8|
nutritus 676:2|824:5|832:4|
nutritur 773:7|
nutrix 90:4|832:12|
nutum 809:11|

nutus *plural.* 856 : 6 |
nux 635 : 9 |
nymphæ 187 : 1 | 183 : 1 |
Nympharum 316 : 4 |
nympharum cum Satyris chori 6 : 6 |
nymphas 230 : 2 |
nymphis 21 : 1 | 347 : 10 | 392 : 1 |

O.

O 1 : 1 | 22 : 2 | 32 : 7 | 33 : 2 | 39 : 1 | 59 : 5 | 60 : 1 | 67 : 1 | 102 : 1 | 125 : 2 | 124 : 3, 4 | 174 : 1 | 270 : 15 | 171 : 1 | 293 : 2 | 302 : 1 | 304 : 1 | 333 : 9 | 341 : 3, 8 | 374 : 6, 8 | 415 : 10 | 526 : 3 bis | &c.
o bone 641 : 11 | 698 : 2 |
o ego lævus 899 : 7 |
o ſi 692 : 8 | 693 : 1 |
o mare, & terra 490 : 1 |
o utinam 135 : 1 | 385 : 11 |
o quando 698 : 14
ob 310 : 4 | 538 : 6 | 547 : 4 | &c.
ob amici juſſa 771 | 3 |
ob aſſem 800 : 12 |
ob hanc rem, quod 547 : 1 |
ob hoc 907 : 5 |
ob id factum clarus 858 : 7 |
obarmet 378 : 3 |
obatis 536 : 3 |
obducta 473 : 1 |
obdura 685 : 9 |
obeam 290 : 15 |
oberrat 903 : 15 |
obeſæ 470 : 3 |
obeſo 795 : 3 |
obeundas 580 : 2 |
ob bo 235 : 7 |
objeceris 506 : 1 |
objecto 191 : 3 |
objector 914 : 9 |
objice 800 : 10 |
objicere 291 : 3 |
objiciebat 554 : 11 |
objiciet 575 : 15 | 578 : 4 |
obire 219 : 5 |
obiiſſet 719 : 7 |
oblectat 901 : 9 |
obligaſti 182 : 1 |
obligatam 177 : 5 |
obligatus 493 : 9 |
oblimare 523 : 11 |
oblinas 821 : 7 |
obliquo 160 : 4 | 789 : 8 |
obliquum 329 : 3 | 344 : 5 |
obliti 758 : 7 |
oblitum 681 : 2 |
oblitus 268 : 6 | 603 : 7 | 777 : 5 |
oblitus *priore brevi* 850 : 3 |
oblivia 698 : 13 |
oblivione 450 : 6 |
oblivionem 475 : 2 |
obliviones 402 : 9 |
obliviosum 178 : 4 |
obliviſcendus 777 : 5 |
obliviſcitur 434 : 3 |
obnoxia 704 : 2 |
obrepere 904 : 2 |
obruis 63 : 1 | 110 : 1 |
obruitur 801 : 4 |
obſcœnas 452 : 6 |
obſcœnis 841 : 9 |
obſcœnum 520 : 1 |
obſcura 129 : 4 | 687 : 10 |
obſcurante 707 : 14 |
obſcuras 893 : 2 |
obſcurata 864 : 2 |
obſcuri 816 : 7 |
obſcuro 31 : 3 | 789 : 9 |
obſcurum 169 : 3 | 782 : 2 | 904 : 5 |
obſcurus 875 : 4 |
obſecret 663 : 7 |
obſecro 767 : 10 |
obſequio 690 : 10 |
obſequium 686 : 6 | 711 : 10 | 809 : 10 |
obſecratis 492 : 1 |
obſeſſam 476 : 6 |
obſit 695 : 3 |
obſita 78 : 1 |
obſoleta 401 : 2 |
obſoleti 189 : 2 |
obſonia 518 : 1 | 627 : 1 | 711 : 12 |
obſtantes 273 : 2 | 323 : 4 | 403 : 7 | 433 : 10 |
obſtantia 674 : 1 | 787 : 6 |
obſtare 643 : 11 |
obſtaret 397 : 4 |
obſtat 514 : 11 | 527 : 1 | 695 : 6 |
obſtet 509 : 7 | 860 : 14 |
obſtetrix 491 : 7 |
obſtinatas 295 : 3 |
obſtipo 690 : 9 |
obſtitit 255 : 5 |
obſtrepentis 227 : 4 |
obſtrepit 360 : 7 | 419 : 4 |
obſtrepunt 433 : 5 |
obſtrictis 16 : 2 |
obſtringam 654 : 1 |
obtrectator 767 : 10 |
obtritum 898 : 2 |
obtigit 440 : 5 |
obtinuerim 536 : 8 |
obtulit 333 : 7 | 574 : 15 |
obruerem 863 : 7 |
obvius 598 : 7 | 698 : 2 |
obvolvas 707 : 1 |
occaſionem 472 : 5 |
occas 867 : 2 |
occidenti 914 : 3 |
occidentis 427 : 9 |
occidere 655 : 11 | 801 : 5 |
occideris 193 : 5 |
occidi 799 : 11 |
occidis 475 : 5 |
occidiſtis 865 : 13 |
occidit *penult. brevi* 95 : 4 | 107 : 5 | 287 : 6 | 382 : 8 bis |
occidit *penult. long.* 650 : 9 | 617 : 4 | 914 : 11 |
occiſa 650 : 10 |
occultam 797 : 11 |
occultare 312 : 2 |
occulto 54 : 4 | 732 : 9 |
occultum 354 : 9 | 765 : 15 |
occupa 60 : 1 |
occupabitur 481 : 4 |
occupare 482 : 10 |
occupat 403 : 10 | 633 : 6 | 765 : 7 | 816 : 7 |
occupatam 276 : 3 |
occupato 357 : 2 |
occupavi 215 : 3 |
occupavit 51 : 1 | 407 : 5 |
occupes 333 : 1 |
occupet 197 : 7 | 349 : 10 | 755 : 1 | 825 : 10 |
occupet extremum ſcabies 910 : 2 |
occupo 592 : 5 |
occurram 451 : 11 | 555 : 7 | 597 : 4 |
occurri 733 : 6 |
occurris 597 : 6 |
occurrunt 561 : 5 |
Oceano 18 : 5 | 134 : 4 | 386 : 2 |
Oceanus 419 : 4 | 484 : 7 |
ocior v. ocyor.
ocreatus 659 : 8 |
octavam 764 : 2 |
Octavius 611 : 4 |
octavo 697 : 4 |
octavum 166 : 5 |
octavus 667 : 4 |
octo 652 : 2 |
octo millibus nummorum 856 : 5 |
octoginta annos natus 649 : 13 |
octonis 576 : 2 |
oculi 753 : 12 |
oculis 18 : 1 | 124 : 1 | 336 : 6 | 526 : 2 | 533 : 1 | 559 : 7 | 665 : 9 | 755 : 7 | 821 : 11 | 875 : 15 | 888 : 14 | 910 : 15 |
oculo 158 : 5 | 527 : 3 | 687 : 7 | 726 : 14 | 789 : 8 |
oculos 138 : 2 | 196 : 3 | 597 : 10 | 685 : 5 | 739 : 7 | 785 : 11 | 848 : 3 |
ocyor 13 : 8 | 217 : 3 | 236 : 6 |
ocyor Euro 217 : 4 |
ocyus 162 : 2 | 193 : 2 | 592 : 8 | 706 : 8 | 712 : 11 | 788 : 10 |
odere 264 : 11 | 547 : 11 |
oderis 95 : 2 | 217 : 6 |
oderunt 512 : 15 | 799 : 15 | 816 : 1, 4 |

odi 143:1|238:1|322:1| 889:6|
odimus 336:5|
odio 532:5|740:16|777: 2|789:9|825:1|
odio eſt 787:8|839:7|
odiſſe 626:4|
odiſti 538:1|824:3|
odit 615:7|731:1|761: 10|788:7|811:5,6| 829:8|838:5|
odium 734:4|
odor 470:8|677:7|
odoratis 454:8|
odorati 192:9|
odoratis 324:2|
odoratum 707:14|
odore 317:6|
odorem 211:3|619:7|741: 8|
odores 855:9|
odoribus 23:2|489:9|
odoror 470:4|
Oenophorum 578:6|
Ofelli 637:1|
Ofello 629:1|
Ofellum 634:12|
Ofellus 621:4|
offendam 912:5|
offendat 768:9|903:11|
offendas 536:17|
offendere 714:8|
offenderet 898:8|
offendet 620:4|630:2|
offendunt 905:6|
offenduntur 894:8|
offenſæ 478:5|
offenſi 619:2|
offenſus 490:13|767:3|
offer 741:7|
offert 730:2|
officient 526:8|
officiis 702:2|764:2| 857:11|860:11|
officina 490:6|
officinas 21:5|
officio 694:5|
officioſa 760:6|
officioſus 686:7|
officit 523:10|596:5|
officium 812:5|855:4| 890:2|899:12|900:8|
officium facio 804:11|
ohe 557:9|690:13|
oleam 768:5|831:5|
oleas 629:5|
olei 629:7|
oleis 627:6|
olentem 465:2|
olenti 520:5|
olentis 72:3|
oleo 650:1|690:3|718: 3|
olet 520:2|552:6|773: 4|
oleum 669:8|706:8|
olidæ 758:5|
olim 43:3|190:4|295: 1|376:1|400:2|437: 5|475:7|508:5|534: 4|535:2|549:8|555: 8|567:7|570:3|574: 8,15|576:12|585:5| 640:7|662:3|700:5| 744:4|867:7|884: 2|
ollis 679:6|
olitoris 812:6|
oliva 436:1|
olivam 30:2|
olivæ 120:2|485:1|679: 4|796:2|
olivetis 211:3|
olivo 580:5|677:4|678: 7|
olivum 35:6|
oloribus 352:21|363:5|
olnetunt 818:5|
olus 512:4|578:9|619: 9|635:4|706:4|748: 2|804:3,5|867:9|
olnſcula 699:1|
Olympia 728:10|
Olympicum 2:2|
Olympo 263:4|
Olympum 56:2|
omaſi 794:8|
omaſo 685:10|
omen 343:5|
ominatis 305:3|
omine 498:13|
ominibus 383:13|
omiſit 733:9|
omiſſis 751:6|754:10|
omittas 684:9|716:9|
omittat 876:6|
omitte 354:3|815:7|
omne 9:3|241:2|255:4| 264:12|275:2|297:9| 314:4|317:7|333:2| 378:1|426:1|428:9| 447:10|474:8|500: 10|516:2|609:8|
omne tulit punctum 903:2|
omne quod 702:2|
omnem 437:3|708:20| 881:7|
omnem crede diem, &c. 747:7|
omnes 34:1|54:5|109: 1|138:1|162:1|172:3| 185:3|402:1|438:6| 448:13|467:4|512: 14|522:9|536:2|547: 11,14|566:4|573:10| 576:8|583:1|643:3| 756:5|895:13|
omni 159:5|430:4| 542:3|576:10|583:13| 906:4|
omni parte 521:8|
omni ex parte beatum nihil eſt 217:7|
omnia 18:8|75:3|378:4| 513:1|518:1|528:5| 531:6|592:4|667:8| 678:4|719:12|731:4|
omnibus 206:2|259:4| 383:13|530:1|582:2| 717:5|860:11|
omnibus annis 761:11|
omnino 614:2|722:3|
omnis 22:8|183:4|211: 2|287:3|360:3|370:1| 382:9|484:2|542:5| 545:2|640:5|760:5| 797:7|
omnis in hoc ſum 725:5|
omnium 162:1|444:3| 450:5|
onerantibus 601:2|
onerata 813:3|
onere 578:3|
oneret 298:7|
oneris 846:5|
onus 38:2|577:13|593: 4|648:8|750:4|785: 6|806:8|
onuſta 458:8|
onuſto 510:4|
onuſtos 577:10|
onuſtum 632:1|
onuſtus 761:8|
onyx 411:3|
opaca 796:5|
opacam 212:5|
opaco 263:3|
ope 27:8|166:2|
opella 760:6|
opem 842:6|909:7|
opem ferre 913:10|
opera *nominat. ſing.* 733:1|
operâ *ablat.* 784:5|
operæ celeris nimium 895: 9|
operæ pretium eſt 521:7| 678:6|690:6|852:4|
operam inanem 911:12|
operam perdas 513:5|
operata 304:6|738:6|
opere 904:2|
operta 542:5|618:11|876: 12|884:1|
operoſa 369:5|
operoſæ 300:2|
operoſiores 244:8|
operta 750:2|
operto 642:6|
opertos 182:5|525:10|
opertum 799:14|
operum colores 879:9|
operum 585:4|694:2| 743:2|843:1|909:2|
operum ſolutis famulis 316: 3|
operum vacuo 635:6|
opes 197:1|312:3|354: 4|381:10|700:5|743: 32|774:9|811:9|817: 11|864:8|887:25|900: 3|

opibus 252 : 9 | 865 : 11 |
opibus integris 634 : 13 |
opifex 347 : 10 | 542 : 6 |
opima 466 : 11 |
opimæ 30 : 6 |
opimas 118 : 3 |
opimis 711 : 9 | 740 : 12 |
Opimius 651 : 3 |
opimum 847 : 7 |
opimus 381 : 1 |
opinor 535 : 9 | 582 : 1 | 802 : 2 | 857 : 7 |
opis 524 : 11 | 770 : 9 |
oportet 571 : 6 | 698 : 3 | 740 : 4 | 772 : 8 |
opperiere 598 : 3 |
opperior 741 : 10 |
oppida 213 : 2 | 540 : 1 | 828 : 6 | 908 : 2 |
oppidi 5 : 3 |
oppidis 261 : 5 | 348 : 2 |
Oppidius 653 : 2 |
oppidulo 567 : 2 |
oppidum 447 : 10 |
opponat 440 : 3 |
opponite 637 . 4 |
oppono 598 : 10 |
oppoſitis 47 : 3 | 342 : 8 | 690 : 12 |
oppreſſa 619 : 1 |
oppreſſerit 672 : 5 |
oppreſſus 651 . 6 |
opprimeret 513 : 14 |
opprobria 554 : 16 | 771 : 1 | 794 : 4 | 843 : 5 |
opprobriis 71 : 2 | 631 : 1 | 799 : 1 |
opprobrio 576 : 11 |
opprobrium 198 : 4 | 357 : 3 | 410 : 1 |
optarer 577 : 10 |
optassem 512 : 9 |
optas 541 : 10 | 706 : 2 | 728 : 7 | 788 : 2 |
optat 493 : 7 , 9 , 10 | 663 : 2 | 730 : 8 | 790 : 2 bis |
optatam 909 : 8 |
optatis 398 : 1 |
optatum 418 : 6 |
optet 740 : 1 |
optima 586 : 2 | 672 : 8 | 831 : 3 |
optime vocat. 383 : 2 | 614 : 8 | 796 : 1 |
optimum 614 : 3 |
optimus 536 . 12 | 542 : 3 , 5 | 553 : 5 | 559 : 4 | 574 : 15 | 611 : 4 |
optivo 863 . 3 |
opto 855 : 6 |
opulenta 73 : 4 |
opulenter 706 : 2 |
opulentior 332 : 5 |
Opuntiæ 103 : 4 |
opus 29 : 4 | 148 : 3 | 499 : 8 | 564 : 9 | 593 : 10 | 613 : 2 | 662 : 2 | 726 : 7 | 744 : 12 | 756 : 9 | 788 : 16 | 813 : 6 | 854 : 3 | 862 : 5 | 877 : 13 |
opus eſt 65 : 7 | 511 : 2 | 598 : 5 | 601 : 1 , 3 | 614 : 4 | 702 . 9 |
opus ſit 510 : 11 |
opuſcula 746 : 3 | 821 : 12 |
ora 35 : 5 | 442 : 3 | 443 : 3 | 457 : 3 | 559 : 1 | 618 : 12 | 743 : 5 | 849 : 4 | 897 : 1 |
ora oræ 153 : 8 | 304 : 4 |
orabant 697 : 1 |
orabat 665 : 8 | 696 : 4 |
orabit 688 : 8 | 783 : 1 |
oræ 100 : 4 | 283 : 3 | 793 : 3 |
orare 817 : 10 |
oras 141 : 4 | 254 : 7 | 416 : 1 |
orat 118 : 2 |
oratus 653 : 10 | 786 : 1 |
orbe 732 : 6 |
orbem 56 : 1 | 782 : 2 | 883 : 7 |
orbem totum 854 : 8 |
Orbi 867 : 1 |
Orbilium 836 . 6 |
orbis *ſubſtant.* 134 : 9 | 250 : 6 | 310 : 15 | 493 : 5 |
orbum 370 : 8 |
orca 679 : 1 |
Orci 161 : 9 | 228 : 5 , 9 |
Orco 108 : 3 | 297 : 3 | 368 : 8 | 687 : 1 |
Orcum 265 : 7 | 349 : 6 |
Orcus 868 : 4 |
ordinarat 488 : 4 |
ordinaris 149 . 2 |
ordinat 407 : 4 |
ordine 549 : 9 | 646 : 6 | 733 : 10 | 821 : 6 |
ordinem 421 : 6 |
ordinet 240 : 4 |
ordinibus 253 . 7 |
ordinis 876 : 4 |
orditur 885 : 8 |
ordo 876 : 3 |
ore 234 : 3 | 251 : 3 | 296 : 6 | 340 : 7 | 366 : 8 | 445 : 1 | 446 : 1 | 447 : 1 | 509 : 2 | 700 : 11 | 753 : 1 | 774 : 11 |
ore rotundo loqui 921 : 5 |
ore tumido delitigat 880 : 5 |
Oreſtes 650 : 9 , 13 | 882 : 10 |
oret 890 : 9 |
orichalco 890 : 11 |
Oricum 282 : 1 |
orientia 842 : 2 |
orientis 55 : 9 | 242 : 4 | 357 : 2 |
originem 314 : 5 |
origines 419 : 1 |
Originis nomen *proprium* 523 : 4 |
Orion 203 : 4 | 265 : 3 | 346 : 9 | 465 : 10 | 477 : 7 |
Orionis 109 : 7 |
oris ab ora 50 : 1 | 55 : 9 | 185 : 1 | 742 : 1 |
oris ab os 564 : 6 |
oritur 561 : 3 | 639 : 8 |
oriturum 829 : 3 |
oriuntur 675 : 1 |
oryzæ v. oryzæ.
ornabat 635 : 9 |
ornamenta 912 : 2 |
ornare 139 : 2 |
ornat 485 : 2 |
ornatum 373 : 3 |
ornatur 858 : 7 |
ornatus 398 : 4 |
ornea 821 : 3 | 827 : 2 |
orni 39 : 5 | 185 : 5 |
Ornithi 200 : 5 |
orno 349 : 14 |
oro 34 : 2 | 487 : 2 | 585 : 3 | 671 . 3 | 692 : 4 | 693 : 4 |
Orphea 50 : 4 |
Orpheo 95 : 8 |
Orpheus 907 : 4 |
orsa 279 : 3 |
orte 55 : 4 | 383 : 1 |
orti 390 : 2 | 423 : 5 | 563 : 8 | 575 : 19 |
orto 840 : 6 |
ortos 570 : 9 |
ortu 346 : 3 | 868 : 11 |
ortum 371 : 8 | 422 : 6 | 829 : 3 |
ortus 754 : 2 |
oryzæ 652 : 1 |
os *oris* , 548 : 6 | 588 : 8 | 841 : 8 |
Oſci 563 : 7 |
oſcinem 346 : 2 |
oſcula 58 : 10 | 136 : 3 | 197 : 4 |
oſculum 271 : 3 |
Oſirim 808 : 6 |
oſſa 446 : 1 | 481 : 7 | 489 : 8 | 588 : 8 | 708 : 2 |
oſſibus 110 : 3 | 588 : 2 |
oſtendat 750 : 10 |
oſtendere 806 : 2 | 900 : 4 |
oſtendet 373 : 5 | 690 : 7 |
oſtendi 527 : 5 | 821 : 8 | 814 : 4 |
oſtendis 889 : 6 |
oſtendit 354 : 12 | 525 : 8 |
oſtentare 566 : 6 |
oſtia 506 : 9 | 626 : 1 |
oſtrea 624 : 1 | 675 : 1 |
oſtro 354 : 7 | 773 : 11 | 893 : 1 |
Othone 443 : 2 |
oti 555 : 9 |
otia 508 : 11 | 712 : 6 | 763 : 2 | 890 : 8 |
otio 63 . 1 |
otior 581 : 4 |

otioſa 447:9|
otioſo 317:9|
otium 5:3|264:1, 5|215:1|422:9|427:3|489:10|
ova 445:9|867:4|
ovans 651:7|
oves 452:6|436:6|767:1|
ovibus 192:8|
ovile 485:7|
ovilia 376:5|
ovis 627:5|671:10|
ovium 410:4|655:10|
ovo 510:6|615:10|677:10|885:8|

P.

PAcantus 739:14|
pacatum 384:5|
pace 356:5|634:11|
pacem 270:15|842:9|
paces 743:4|839:8|
Pacori 275:5|
pacis 233:4|617:6|854:9|
paciſci 358:2|
pacti 252:3|
pacto 582:1|590:4|652:9|800:4|
Pactolus 498:10|
Pacuvius 833:7|
Padus 483:2|
pæne v. pene.
pætum 555:1|
pagi 198:4|
pagos 728:9|
pagus 357:10|817:4|
Palæſtinæ 41:4|
palam 358:4|469:1|525:9|889:4|
palantes 641:5|
Palatinas 502:5|
Palatinus 744:1|
palato 664:7|672:6|860:5|
palatum 624:4|676:8|719:3|
palea 701:1|
Palinurus 260:7|
palla 450:1|526:10|588:9|
Palladis 27:8|29:4|264:1|
pallæ 897:2|
Pallas 51:2|63:9|466:3|
pallerem 820:6|
palleſceta 729:11|
palleſcere 910:14|
pallet 646:3|760:5|
pallida 529:6|
pallida mors 22:1|
pallidus 631:5|
pallor 293:3|457:3|646:6|588:11|716:11|
palluit 347:8|
palma 368:2|680:10|847:7|
palmaque nobilis 3:2|
palmæ 729:1|
palmam 323:11|
palmetis 868:10|
palpere 615:4|
paludes 345:1|
palumbes 259:3|721:9|
palus 877:13|
paluſtres 558:2|748:4|
pampino 341:9|398:4|
Panæti 114:9|
pandat 624:6|
pane 772:7|
pana ſecundo 841:5|
panges 812:10|
pango 910:1|
panis 510:4|512:4|567:4|623:3|719:16|
panno 233:3|805:4|
pannos 491:7|
pannum 806:1|
pannus 874:6|
Pantolabo 587:3|
Pantolabum 615:6|
panthera 849:3|
Pantholden 108:3|
Pantilius 610:9|
papaver 905:5|
Papni 115:2|
Paphon 352:10|
par 583:10|669:7|719:14|751:1|
par eſt 793:12|
par impar 661:4|
par nobile fratrum 660:9|
parabat 539:7|557:7|
parabilem 528:9|
parabo 450:13|817:11|
parare 869:10|
pararet 273:1|
paratis 650:5|
paras 113:2|639:7|744:8|
paraſitæ 526:9|
paraſitis 846:8|
paraſſet 553:8|
paraſti 640:2|866:7|
pares 64:1|737:7|
parata 454:10|
paratt 220:8|847:10|
paratis 121:1|653:1|
Paratum 648:4|761:12|
paratus 426:1|490:9|
parvero 429:4|
parca 313:8|689:12|
Parca 219:1|
Parcæ 17:17|474:5|498:8|
parcas 293:6|669:13|
parce 110:2|178:3|230:6, 7|288:8|362:2|488:1|
parcè 553:7|877:1|
parcene 290:3, 7|
parcentes 321:10|
parcentis 601:5|
parcera 512:2|554:15|759:1|
parcet 547:13|761:1|
parci 185:9|
Parcis 221:2|
parcia verb. 352:3|
parcit 246:11|629:6|
parcire 305:4|
parciùs 97:1|535:5|636:4|763:4|
parco 532:3|
parcus 127:1|629:10|649:9|749:9|869:8|
parebit 628:5|
parem 27:9|95:3|425:1|463:3|478:4|
parens 203:2|293:1|900:7|
parens particip. à pareo 712:5|
parent à paro 355:8|
parent à pareo 648:2|
parente 32:6|570:6|650:10|
parentem 42:2|297:8|
parentem à pareo 513:6|825:7|
parentes 165:2|186:3|452:9|577:5, 9|
parentibus 279:3|481:2|
parentis 50:9|598:5|232:5|437:5|527:5|
parentium 335:5|
parentum 11:3|235:6|280:9|
parentur 900:1|
parere 837:9|
pareret 564:9|
pares nom. 541:5|
paret à paro, as 512:12|657:8 bis|664:4|816:12|
paret à pareo 709:10|741:1|
pari 751:2|
paria 538:11|647:1|
paribus colludere 887:7|
Paridis 254:1|736:1|
paries 24:6|342:4|639:2|815:12|
Pario 80:4|
Parios 820:11|
Paris 736:5|
pariter 133:9|772:1|813:5|858:4|903:3|
Parmenſis 746:3:
parmula 175:5|
parochi 562:2|717:1|
parræ 343:5|
Parrhaſius 394:6|
parricidæ 353:8|
pars 221:4|360:3|370:10|382:1|484:3|509:

3|577:4|613:3|755:4|
pars hominum 703:6|731:6|
pars maxima 646:7|875:2|
pars multa 704:1|
bona pars 511:4|
parte 58:11|65:12|110:2|217:8|253:10|255:7|521:8|538:7|594:7|
parte ab omni nihil beatum 217:8|
partem 5:7|103:4|220:2|434:4|630:3|727:7|756:5|
partes 11:9|311:10|810:3|846:6|888:10|890:2|900:9|
Parthi 200:2|614:11|
Parthis 685:3|840:6|854:10|
Parthorum 421:4|456:7|813:13|
Parthos 55:7|245:3|
Parthum 81:2|384:11|
Parthus 200:2|
partibus 134:4|507:8|643:7|
particulam 69:4|111:1|632:1|
partis *ſubſtant.* 691:2|
partita 689:15|
partitur 814:3|
parto 513:9|
partubus 444:5|
partum *particip.* 623:5|
partum 718:2|
parturiens 491:6|
parturit 31:4|384:12|
parturient montes 884:5|
partus 265:6|497:7|
parva 107:1|218:5|313:3|420:7|541:6|870:1|
parvas 576:13|
parvi 474:2|518:2|744:12|
parvis 257:6|317:1|761:7|764:13|806:9|841:7|863:5|
parùm 56:3|117:2|227:6|365:7|428:2|416:1|697:9|863:13|925:12|912:2|
parvo 215:8|354:6|510:9|621:3|634:10|701:8|774:14|806:9|815:3|836:5|
parvo beati 842:11|
parvò 652:2|711:12|
parvos 271:4|331:8|
parvula 508:13|795:5|811:9|
parvum 341:6|744:5|847:5|854:11|
parvum parva decent 763:10|
parvum nil ſapias 781:7|
parvus 369:5|411:3|535:1|634:12|891:4|
paſcat 793:1|196:2|801:6|
paſcendi 578:2|
paſcere 349:12|642:4|807:6|
paſcens 799:11|825:4|
paſcet 812:5|
paſci 807:9|
paſcit 867:1|
paſcitur 331:2|745:7|
paſco 699:4|
paſcua 428:14|
paſcuis 312:11|377:1|
paſcunt 120:2|
paſſeris 716:5|
paſſi 33:2|
paſſim 643:4|840:12|
paſſo 588:10|
paſſa 762:8|
paſtas 436:6|
paſtillos 520:2|552:6|
paſtor 62:4|355:1|
paſtorem 564:8|
paſtoribus 454:4|
paſtum 558:6|721:6|
Patareus 264:8|
pateat 616:5|
patefecit 418:3|
patella 748:2|
patens 309:7|
patentem 865:10|
patenti 214:1|
pater 8:2|13:10|16:1|55:3|76:3|94:3|251:4|298:7|336:1|348:2|349:13|354:9|357:2|388:9|412:11|403:7|519:4|534:9|535:1|541:10|548:11|549:4,7|553:5|574:2|575:17|581:7|614:8|653:12|757:4|760:5|894:8|
pater Andromedæ 354:9|
pater cœnæ 714:2|
pater domûs 701:1|
pater & juvenes patre digni 875:2|
patera 82:1|118:2|579:5|
pateras 394:1|
pateris *nomen* 385:8|
pateria 798:7|
paterna 430:3|895:4|
paternâ voce 904:8|
paterni 84:3|255:5|859:8|
paternis 491:2|654:5|793:13|
paterno 114:5|814:2|
paternos 218:1|
paternum 215:8|785:2|798:14|
paternus 378:9|570:2|
patet 290:11|625:3|
pati 5:5|47:1|245:1|337:4|403:13|795:4|801:10|
patiar 253:7|290:6|402:7|543:8|750:2|
patiens 13:3|30:5|35:2|294:2|686:2|895:5|
patientem 701:4|727:12|
patienter 804:3|896:4|
patientia 26:5|805:4|
patientis 763:6|
patimur 29:12|
patina 718:1|
patinæ 633:6|
patinam 537:7|719:3|720:3|
patinas 794:8|
patitur 80:8|
patiuntur 161:11|811:9|
patre 65:10|524:9|563:6|570:5|572:1|573:2,9|574:6,7|575:4,10|764:9|
patrem 32:2|
patres 276:1|381:5|586:5|837:6|840:3|
patria 246:9|319:2|384:2|403:16|758:9|
patriæ 216:5|383:5|500:4|603:7|634:5|744:13|900:6|
patriam 277:4|553:10|
patribus 390:2|519:1|
patrii 174:4|603:9|
patrimoni 647:5|658:12|
patrio 4:6|655:9|
patrios 349:5|683:1|914:7|
patris 338:8|523:11|550:5|577:3|603:7|846:7|906:8|
patrium 521:5|877:5|
patrius 570:1|
patrone 767:7|
patrono 764:9|
patruæ 199:3|
patrum 379:1|383:3|415:6|423:10|497:11|799:4|
patruum 633:8|
patruus 581:7|647:3|
patuit 676:8|716:5|
patulæ aures 814:12|
patulas 863:7|
patulis 675:2|
patulum 883:7|
pauca 105:5|210:2|548:1|575:2,7|703:2|877:3|
paucis 532:3|563:4|575:11|610:5|649:15|844:4|903:10|
pauco 891:1|
paucorum 312:5|595:9|

paveas 708:14|
paveat 384:11|
paventem 177:2|376:5|
paventes 420:1|
pavet 471:6|
pavidæ 10:1|
pavidam 92:2|
pavidi 702:6|
pavidum 309:6|433:13|
pavidus 5:1|
pavimentum 209:3|
pavit 705:4|
paulatim 832:10|867:5|
Pauli 363:5|
pauló 533:5|535:6|597:4|663:8|804:1|836:9|895:3|
pauló plus 859:1|
Paulum 53:1|
paulùm 148:6|296:8|402:4|537:11|691:5|692:3|794:8|893:6|905:8|
Paulus 574:2|
pavone 624:3|
pavonem 528:6|
pavoi 753:3|816:11|
pavona 452:4|708:2|
pauper 131:1|161:7|360:8|575:17|651:3|684:3|7[illegible]:2|780:4|857:2|880:7|
paup[illegible] 807:5|
paupere 700:6|774:5|910:8|
pauperem 226:2|229:2|
pauperet 685:6|
pauperi 228:8|327:6|
pauperibus 726:11|
pauperiem 5:5|76:2|245:1|357:14|405:13|513:8|647:7|683:6|728:6|774:12|
pauperies 313:1|337:3|627:5|710:2|869:13|
pauperiorum 514:9|
pauperis 307:5|468:6|
pauperrimus 582:9|
paupertas 54:2|859:9|
paupertate 750:6|807:2|
paupertatis 811:4|
pauperum 22:1|235:5|354:6|491:3|
Paussaca 711:1|
pax 503:9|664:1|
peccantis 708:7|825:1|
peccare 283:6|335:8|799:15|829:9|890:6|
peccas 104:4|711:2|
peccat 90[illegible]:6|712:3|835:4|903:13|
peccata 538:11|825:5|895:14|
peccati [illegible]08:5|
peccatis 537:2|541:2|800:10|
peccatum 5[illegible]:11|672:2|
peccatus 737:2|
peccavero 543:7|
peccem 828:1|
pecces 523:12|784:4|
peccet 126:1|346:11|540:11|725:3|
pecore 478:9|635:2|
pecori 303:3|477:7|480:9|
pecoris 498:12|790:1|
pectes 64:3|
Pecti 467:3|
pectinibus 675:2|
pectora 379:5|416:13|445:4|473:8|637:4|
pectore 230:5|427:10|527:10|573:1|575:10|681:7|721:8|741:7|746:6|902:8|
pectoris 70:2|
pectus 16:8|190:2|196:4|489:14|491:5|494:2|727:5|841:10|850:10|870:7|
peculi 902:1|
pecunia 441:3|729:3|775:3|781:2|795:9|
pecunia donat & genus, & formam, &c. 755:6|
pecuniæ 403:2|
pecuniam 311:3|339:1|437:3|
pecus 9:3|20:3|317:7|356:7|410:5|428:13|434:10|539:3|656:4|683:4|693:5|781:4|796:10|801:11|
Pedacia 590:3|
pedana 746:23
pede 21:2|22:1|132:1|138:5|249:3|301:2|318:4|323:11|340:10|364:11|469:3|485:4|525:15|526:4|527:2|529:9|533:8|548:10|573:6|599:2|605:6|635:4|669:1|774:16|910:15|
pede certo 897:8|
pede fausto 858:12|
pedem 198:5|390:5|476:4|486:6|879:3|
pedem proferre 884:1|
pedes 214:3|208:11|482:7|488:9|587:4|648:1|712:2|
pedestri musa 693:8|
pedestri sermone 880:6|
pedestribus 195:5|
pedibus 545:3|588:10|608:5|780:5|
pedibus claudere verba 615:12|
pediesque 831:12|
peditis 12:10|
peditum 848:5|
Pedius 603:8|
pedum 137:2|
Pegasus 105:3|408:1|
peierati 181:11|
pejor 280:9|568:3|728:4|
pejora 33:2|
pejoribus ortus 754:2|
pejus 753:6|
pejùs 403:14|519:6|805:9|
pelago 17:1|
pelagus 131:4|
Pelea 283:4|
Pelidæ 26:5|
Peleiden 736:7|
Peleu 881:3|
Peleus 880:7|
Pelignas 493:2|
Pelignis 320:4|
Pelion 263:4|
pella 489:8|572:2|799:8|
pellebat 774:8|
pellam 618:12|741:5|
pel[illegible]ent 674:1|
pellente 192:1|
pelles 236:3|
pellex 350:6|
pelli 527:10|
pellibus 489:1|573:1|
pellice 293:4|
pellicem 419:3|449:5|
pelliculam 685:8|
pellicum 450:6|
pellis 156:6|643:5|842:8|
pellitæ 33:3|
pellitis 171:8|
pellitus 228:2|
Pelopis 27:1|107:5|203:2|493:7|
peloris 674:5|
Penates 165:3|304:3|332:3|349:5|653:10|683:1|767:9|
pendentia 667:7|
pendentis 734:3|857:5|
pendet 241:4|321:9|545:2|
pendes non magos 681:10|
pendulam 349:15|
pendulus 817:9|
pene 200:5|2[illegible]6:3|283:4|407:2|527:1|565:8|770:7|833:5|837:6|894:5|
Penelope 689:14|
Penelopen 73:8|292:6|689:9|
Penelopes 738:5|
pe[illegible]es 664:6|8[illegible]8:7|
penetralia 199:1|864:1|
penetralibus 378:8|
penitus 58:3|86:3|537:3|815:8|
penna [illegible]|[illegible]:3|248:2|

pennas 357 : 12 | 826 : 3 |
pennis 19 : 7 | 366 : 3 | 859 : 8 |
penſantur 831 : 3 |
penſilis 635 : 8 |
penſum 350 : 4 |
Penthei 231 : 5 |
Pentheu 801 : 9 |
penula 778 : 2 |
penuria 513 : 13 |
penus 801 : 8 |
pepedi 591 : 2 |
peperci 298 : 8 |
pepercit 135 : 1 |
peperit 150 : 1 | 253 : 3 |
pepulere 701 : 11 | 845 : 2 |
pepuliſſe 318 : 3 |
pepulit 416 : 11 |
per 19 : 11 | 26 : 6 | 34 : 1 | 43 : 4 | 62 : 4 | 89 : 1, 2 | 107 : 2 | 232 : 5 | 258 : 6 | 381 : 9 bis | 403 : 7 | 487 : 2, 3, 4 | &c.
per apertum 302 : 4 |
per arduum 232 : 5 |
per carmina 908 : 6 |
per dies feſtos 159 : 6 |
per genium dextramque, &c. 767 : 9 |
per hoſtes 577 : 1 |
per imbrem 635 : 6 |
per mare, per ſaxa, per ignes 728 : 6 |
per medias cædes 246 : 8 |
per medium frigus 791 : 5 |
per te 904 : 9 |
per totum hoc tempus 697 : 11 |
per veritum nefas 18 : 9 |
per vacuum 820 : 9 |
per vias 195 : 7 |
per vim 305 : 7 | 740 : 16 | 865 : 15 |
per undas 482 : 7 |
peractas 671 : 7 |
peractis 418 : 6 | 498 : 10 |
peractum 577 : 8 |
peragenda 603 : 6 |
perages 673 : 1 |
peragunt 701 : 12 |
perambulabis 490 : 12 |
perambulat 384 : 3 |
perambulet 837 : 4 |
pereſpiant 902 : 7 |
percontabere v. percunctabere.
percontabitur 826 : 8 |
percontare 769 : 5 |
percontatorem 814 : 11 |
percontaris 517 : 5 | vide & percunctaris.
percontor 603 : 5 |
perculſæ 457 : 4 |
perculſum 467 : 3 |
percunctabere 816 : 8 |
percunctabitur v. percontabitur.
percunctare v. percontare.
percuncteris 796 : 1 |
percunctor 578 : 9 |
percurram 508 : 4 |
percurrat 846 : 9 |
percutere 687 : 7 |
percutiſſe 107 : 4 |
percuſſa 665 : 1 |
percuſſit 30 : 6 |
percuſſo 605 : 6 |
percuſſi 664 : 6 |
perdam 429 : 6 |
perdas 614 : 3 | 635 : 7 | 755 : 2 |
perdas operam 513 : 5 |
perdemus 481 : 3 |
perdenda 838 : 1 |
perdent 677 : 8 |
perdere 35 : 1 | 297 : 6 | 480 : 1 | 553 : 11 | 588 : 6 | 595 : 2 |
perdiderat 858 : 3 |
perdidit 801 : 3 | 848 : 15 |
perdit 693 : 9 |
perditior 518 : 7 |
perditur 698 : 10 |
perdocet 729 : 5 |
perduci 689 : 10 |
perdunt 677 : 8 |
pereamne 652 : 3 |
peream male 614 : 2 |
pereant 529 : 10 |
pereas 641 : 11 |
pereat 103 : 6 | 256 : 7 | 617 : 5 |
peredit 265 : 7 |
peregrè 577 : 16 | 781 : 5 |
peregrina 252 : 12 | 624 : 2 |
peregrinæ 810 : 3 |
peregrinum 808 : 8 |
perennes 793 : 2 |
perennis 359 : 1 |
pererro 578 : 10 |
pereunte 97 : 7 |
pereuntes 614 : 10 |
pereuntis 297 : 1 |
perfacilè 567 : 3 |
perfectius 449 : 1 |
perfectos 832 : 1 |
perfectum 610 : 1 | 898 : 12 |
perfer 287 : 3 |
perferre 629 : 7 | 785 : 1 | 793 : 4 | 801 : 10 |
perfert 806 : 10 |
perficit 832 : 3 |
perfida 282 : 9 |
perfidis 270 : 10 | 461 : 4 |
perfidum 182 : 2 | 220 : 5 | 550 : 7 |
perfidus 62 : 5 | 380 : 9 | 508 : 9 | 882 : 10 |
perfluit, al. præfluit.
perfluunt 373 : 6 |
perfundat 677 : 4 |
perfundi 473 : 7 |
perfundis 710 : 9 |
perfuſus 23 : 2 | 585 : 13 |
Pergama 164 : 6 |
perges 681 : 6 |
pergis 513 : 17 |
pergunt 226 : 8 |
perhorreſcit 199 : 10 |
perhorrui 311 : 4 |
perhibent 8-8 : 3 |
pericla 521 : 10 |
pericli 719 : 5 |
periclo 312 : 8 |
periclum 709 : 4 |
pericula 815 : 11 | 842 : 8 |
periculoſæ 148 : 3 |
periculum 195 : 3 | 341 : 7 | 426 : 1 |
periere 767 : 1 |
perierunt 540 : 4 |
periiſſe 837 : 5 |
Perilli 645 : 7 |
perire 141 : 2 | 403 : 16 | 451 : 11 | 708 : 14 | 914 : 2 |
perirent 11 : 2 | 69 : 9 |
periret 269 : 4 | 456 : 8 | 647 : 8 |
periſcelidem 808 : 2 |
peritis 871 : 3 |
periturs 377 : 4 | 589 : 5 |
peritus 237 : 3 | 506 : 8 |
perjura 133 : 7 | 252 : 8 | 338 : 8 |
perjuras 650 : 3 |
perjurum 297 : 8 |
perjurus 652 : 10 | 683 : 12 |
perlucidior 78 : 5 |
perluor 791 : 4 |
permagna 582 : 3 |
perminxerunt l. 1. Sat. 8.
permiſit 375 : 6 |
permiſſo 832 : 9 |
permiſſum 691 : 7 |
permiſtas 657 : 2 |
permiſtus 5 : 11 |
permittant 541 : 8 |
permitte 39 : 2 |
permitto 655 : 3 |
permolere 521 : 5 |
permulceat 798 : 3 |
permulta 552 : 11 | 564 : 7 |
permutare 197 : 2 |
permutem 244 : 7 |
permutet 867 : 15 |
perna 678 : 3 |
pernæ 635 : 4 |
perniciem 198 : 4 | 269 : 3 | 555 : 1 |
pernicies 704 : 5 |
perniciofius 711 : 10 |
pernoctis 434 : 7 |
pernix 837 : 13 |
pernoſcere 678 : 6 |
perpauca 546 : 7 |
perpeti 18 : 8 |
perpetuo 30 : 1 |
perpetuos 31 : 5 |
perpetuum 58 : 9 |
perpetuus 94 : 5 | 868 : 14;

perprimat 484:4|
pertaſo 687:2|
perrumpere 310:2|
perrumpet 773:10|
perrupit 19:8|
Perſæ 11:2|423:4|
perſæpe 476:3|325:6|
531:3|903:8|
Perſarum 289:4|
Perſas 88:3|
perſcribere 549:5|
perſequar 592:15|
perſequemur 427:3|
perſequitur 246:10|
perſequor 93:4|
Perſi 583:10|
Perſicos 143:1|
perſimilem 873:7|
Perſis 267:3|
Perſius 582:1, 3|583:13|
585:2|
perſona 890:1|
perſonæ 897:2|900:10|
perſonam 523:9|805:8|
883:1|
perſonatus 549:7|
perſonet 725:1|
perſonuere 72:8|
perſonuit 702:8|
perſpexiſſa 911:4|
perſta 685:9|
perſtringis 150:3|
perſuadera 568:7|
perſuadet 570:7|
perſuadet 766:7|
perteriſe 714:6|
pertinaci 40:8|
pertinax 357:8|
pertinet 519:7|699:10|
pertinuit 639:5|
pertulit 381:6|737:8|
pervellunt 714:4|
perveneris 785:5|
pervenimus 568:1|
pervenit 806:7|
pervicacer 230:8|
pervicacit 488:9|
pervicax 257:4|
pervideat 533:1|
pervincere 849:8|
perunctì 897:1|
perunctum 449:1|
perunxit 439:2|
peruſta 434:6|
peruſte 441:1|
pes 873:8|894:12|
peſſima 394:4|
peſſime 705:8|
peſtem 88:2|
peſtilentem 330:5|
petam 172:1|452:1|
petamus 484:8|
petant 811:5|
petat 753:9|
pete 305:9|612:8|659:6|
740:11|758:13|
petebas 788:3|
petendis 524:12|540:10|
petens 452:5|
petenti 682:3|
petentibus 313:6|
peteret 116:5|530:5|
petes 516:7|
petet 168:6|321:3|637:
1|
petiiſſe 304:2|
petiit 733:9|839:6|
Petilli 552:8|603:6|
petimus 39:10|779:4|
874:1|
petis 407:5|454:2|779:
4|860:7|
petit 226:3|322:6|464:
5|618:3|677:11|777:
7|807:1|899:4|
petita 444:10|603:9|
petitæ 712:1|
petitis 635:7|767:11|
petitor 240:6|
petitu 554:3|
petitum 551:5|
petitus 468:4|524:3|
petiverit 455:1|
peto 311:9|
petorrita 578:1|848:7|
Petrinum 749:1|
Petri 467:1|
petunt 501:7|792:4|
pexæ 733.6|
Phæax 793:11|
Phaeton 407:9|
Phalanto 172:2|
pharetra 43:5|87:4|88:
8|215:1|
pharetratos 261:2|
pharmacopolæ 516:1|
phaſelum 248:7|
Phidyla 330:2|
Philippi *propr. viri* 764:
7|
Philippi *urbs* 859:7|
Philippis 260:5|
Philippo 765:7|
Philippos 175:4|852:9|
Philippus 764:1|765:5|
766:4|767:5|
philyra 143:2|
Philodemus 518:11|
phimum 705:3|
Phocæorum 482:3|
Phocea 163:1|
Phœbe 51:6|389:2|495:
1|
Phœbi 124:3|258:3|
503:3|
Phœbo 256:7|
Phœbus 328:3|389:5 bis|
420:5|502:2|
Pholoe 116:1|168:7|
Phœnea 125:7|307:11|
Phraaten 157:1|
Phraates 753:5|
Phrygiæ 186:4|197:1|
Phrygius 244:1|
Phrygum 66:4|
Phryne 476:8|
Phthius 386:6|
Phylli 405:5|
Phyllidis 165:2|
pia 325:3|618:8|833:
6|
piabant 843:2|
piacula 112:3|727:8|
piæ 486:2|
pios 44:4|
pice 286:4|
Picenis 664:5|679:5|
picta 624:6|711:4|839:
3|
pictæ 740:7|
pictis 61:5|512:3|
pictor 873:1|
pictoribus 873:9|
pictura 904:3|
picus 346.6|
Pieri 374:7|
Pieria 293:4|
Pierides 396:6|
Pieriis modis 909:3|
Pierio 261:7|
pietas 73:1|105:1|348:
3|393:8|787:3|
pigeat 483:1|
piger 65:8|312:1|546:1|
558:7|593:2|726:7|
790:2|841:6|
pignus 40:7|
pigrior 583:8|
pigris 90:5|
pigro 788:16|
pigrum 857:10|
pii 255:10|
piis 486:14|
pila, *id eſt*, columna 550:
11|
pila luſoris 563:2|622:
6|
pilæ 905:10|
pilenta 848:7|
pileolo 785:9|
pilis 614:9|
pilos 832:9|
Pimples 101:4|
Pindaricæ 399:2|
Pindarici 743.6|
Pindarum 366:1|
Pindarus 366:8|
Pindo 50:2|
pingeret 853:2|
pingimus 831:6|
pingitur 874:11|
pingue 259:7|693:5|
pinguem & nitidum 747:
9|
pinguem vitiis 624:1|
pingues 743:1|
pingui 536:2|678:8|635:
10|699:1|855:7|
pinguia 312:10|486:5|
pinguibus 721:6|868:10|
pinguior 551:1|

pinguis 197 : 1 | 676 : 4 | 793 : 11 |
pinguiſſimis 435 : 9 |
pinguium 410 : 3 |
pinu 192 : 8 |
pinus 61 : 2 | 160 : 2 | 189 : 6 | 329 : 1 | 387 : 6 | 426 : 5 |
pio 332 : 4 |
piorum 200 : 7 |
pius 258 : 5 |
piper 680 : 1 | 788 : 10 | 855 : 10 |
pipere 718 : 7 |
Pirithoo 395 : 12 |
Pirithoum 266 : 3 |
piſcator 659 : 1 |
piſcem 873 : 4 |
piſcemur 758 : 2 |
piſces 243 : 1 | 537 : 8 | 623 : 3 | 660 : 1 | 675 : 5 | 677 : 4 | 680 : 4 | 716 : 3 | 782 : 5 | 793 : 10 |
piſcibus 374 : 8 | 635 : 7 | 676 : 7 |
piſcis 718 : 1 | 765 : 15 |
piſcium 9 : 5 |
piſcoſi 568 : 4 |
Piſones 873 : 6 | 893 : 8 |
Pitholeonti 603 : 2 |
pituita 631 : 5 | 734 : 6 |
pius 95 : 6 | 392 : 11 |
placabilis 826 : 7 |
placantur 842 : 10 |
placare 135 : 5 | 639 : 7 |
placari 891 : 8 |
placaris 330 : 3 |
placat 800 : 6 |
placaveris 713 : 6 |
placavi 656 : 8 |
placeant 612 : 3 |
placeat 283 : 11 | 769 : 5 |
placebis 904 : 7 |
placent 863 : 4 |
placens 208 : 3 |
placent 410 : 6 |
placentas 715 : 9 |
placentis 772 : 7 |
placeo 378 : 3 bis |
placere 818 : 2 |
places ſubjunct. à place 205 : 5 |
placet 126 : 2 | 334 : 6 | 482 : 9 | 763 : 11 | 787 : 8 | 810 : 6 | 810 : 7 | 850 : 5 |
placidæ 500 : 8 |
Placiderant 711 : 3 |
placidis 874 : 2 |
placido 372 : 2 |
placidus 499 : 4 |
placitum 221 : 2 | 694 : 3 |
placuere 260 : 3 | 497 : 1 |
placui 575 : 9 |
placuiſſe 789 : 4 | 806 : 4 | 826 : 5 |
placuit 43 : 1 | 538 : 11 | 837 : 8 | 845 : 7 | 904 : 7 |
plagas, *id eſt*, retia 6 : 3 | 433 : 10 | 758 : 3 |
plagis *primâ longâ* 862 : 10 |
plagis *prima brevi* 270 : 9 | 815 : 3 |
plagoſum 836 : 5 |
Plance 31 : 7 |
Planco 507 : 4 |
planè 536 : 10 |
planis 763 : 7 |
plantam 706 : 1 |
planum 808 : 5 |
platano 192 : 7 |
platanus 210 : 4 |
plateæ 860 : 14 |
Platona 639 : 5 | 678 : 1 |
plaudere 610 : 7 |
plaudis 838 : 4 |
plaudite 887 : 3 |
plaudo 511 : 9 |
plauſor 865 : 5 |
plauſoria 887 : 2 |
plauſtra 314 : 2 | 574 : 3 |
plauſtris 861 : 2 | 896 : 9 |
plauſus 84 : 2 | 654 : 6 | 752 : 7 |
Plautinos 896 : 3 |
Plauto 877 : 2 |
Plautus 834 : 2 | 846 : 5 |
plebe 165 : 6 |
plebecula 848 : 1 |
plebeius 655 : 1 |
plebi 157 : 2 | 587 : 3 |
plebis 705 : 9 | 763 : 1 | 821 : 14 |
plebs 304 : 1 | 726 : 9 |
plectantur 111 : 3 |
plector 711 : 11 |
plectro 101 : 6 | 154 : 3 | 201 : 3 | 369 : 7 |
plectuntur 736 : 9 |
Pleiadum 417 : 1 |
plena 285 : 3 | 412 : 2 | 839 : 6 | 881 : 5 | 924 : 11 |
plenas 197 : 3 |
plene 777 : 10 |
plenior 510 : 14 | 866 : 14 |
plenis 415 : 7 |
pleniſſimus 563 : 3 |
plenius 201 : 2 | 735 : 4 |
plenius æquo 856 : 10 |
pleno 230 : 5 | 317 : 3 | 501 : 11 | 762 : 9 | 902 : 8 |
pleno copia cornu 83 : 7 |
plenum 73 : 3 | 148 : 3 | 340 : 1 |
plenum lætitiæ 910 : 12 |
plenus 405 : 4 | 627 : 3 | 824 : 8 |
pleraque 836 : 1 | 876 : 6 |
pleriſque 570 : 4 |
plerumque 128 : 2 | 237 : 2 | 354 : 5 | 601 : 7 | 683 : 7 | 816 : 6 | 861 : 12 | 874 : 4 | 880 : 6 |
plorans 910 : 16 |
plorare 612 : 5 | 689 : 2 |
plorares 295 : 4 |
plorat 568 : 6 | 807 : 13 |
ploravere 828 : 7 |
ploravit 186 : 2 |
plorem 494 : 12 |
plores 662 : 3 |
plorer 257 : 2 |
ploro 348 : 6 |
ploſtello 661 : 3 |
Plotius 561 : 4 | 611 : 3 |
pluma 404 : 2 | 625 : 1 |
plumæ 236 : 5 |
plumant 445 : 10 |
plumas 744 : 3 | 873 : 2 |
Plumbeus Auſter 693 : 9 |
plumbum 133 : 1 | 773 : 5 |
plura 136 : 3 | 311 : 7, 8 | 313 : 2 | 486 : 1 | 500 : 6 | 536 : 15 | 575 : 3 | 606 : 7 | 775 : 1 | 849 : 6 | 866 : 7, 8 | 869 : 6 | 903 : 10 | 911 : 1 |
plures 47 : 2 | 122 : 3 | 547 : 2 | 555 : 2 | 577 : 15 bis | 593 : 6 | 651 : 10 | 685 : 3 | 795 : 9 | 826 : 1 | 847 : 9 | 848 : 4 |
pluribus 428 : 11 | 536 : 14 | 634 : 9 | 751 : 4 | 871 : 2 |
plurima 364 : 5 | 526 : 11 | 808 : 5 |
plurimum 369 : 4 |
plurimus 30 : 3 |
pluris 528 : 10 | 571 : 3 | 592 : 6 | 593 : 5 | 667 : 8 |
plus 428 : 8 | 510 : 10 | 513 : 7 | 525 : 3 | 528 : 3 | 546 : 5 | 754 : 1 | 807 : 3 | 911 : 2 |
plus æquo 535 : 8 | 718 : 6 | 809 : 10 |
plus juſto 283 : 11 |
plus nimio 78 : 4 | 125 : 1 | 774 : 3 |
plus quam 510 : 3 | 797 : 8 | 811 : 7 |
plus vice ſimplici 416 : 8 |
Plutona 105 : 6 |
Plutonia 22 : 5 |
pluvii 255 : 8 |
pluvios ventos 71 : 6 |
pluvias arcus 874 : 8 |
pocula 51 : 6 | 73 : 9 | 85 : 3 | 193 : 4 | 321 : 1 | 475 : 3 | 528 : 5 | 579 : 4 | 699 : 7 | 720 : 13 | 737 : 9 | 816 : 4 |
poculis 412 : 1 |
poculum 447 : 4 | 450 : 14 | 494 : 11 |
podagra 594 : 4 |
podagram 740 : 7 |
pœna 181 : 2 | 249 : 3 | 384 : 10 | 844 : 3 |
poema 548 : 8 | 550 : 3 | 833 : 5 | 836 : 10 | 852 : 12 | 863 : 11 | 905 : 7 |
poemata 600 : 4 | 669 : 8 | 812 : 10 | 831 : 8 | 840 : 11 |

811:12 | 859:15 | 860:8 | 880:10 | 805:11 | 896:9 | 899:9 | 903:1 | 910:1 |
poemata lacrymoſa 730:6 |
pœnæ 800:1 | 857:7 |
pœnarum 489:5 |
pœnas 296:12 | 490:8 | 541:2 | 740:16 |
pœnas dedit 554:2 |
pœnas luam 490:8 |
pœnis 589:3 |
pœniteat 525:1 | 577:3 |
pœnitet 337:11 | 468:1 |
Pœno 53:1 | 194:3 |
Pœnorum 380:7 |
Pœnos 270:11 |
Pœnus 156:3 | 199:10 |
poeſis 904:3 |
poëta 369:7 | 841:8 | 850:10 | 879:10 | 910:5 |
poetæ 389:6 | 544:1 | 550:2 | 601:4 | 819:3 | 851:6 | 852:6 | 898:3 | 899:5 | 902:4 | 913:12 |
poetam 548:5 | 847:8 | 900:1 | 913:4 |
poetarum 555:12 | 609:6 | 898:9 |
poetas 547:11 | 548:2 | 818:4 | 832:5 | 835:2,5 | 862:3 | 890:2 |
poetica mala 822:7 |
poetis 639:2 | 873:9 | 895:12 | 905:2 | 914:2 |
Pol 767:7 | 865:13 |
Polemon 662:4 |
pollet 894:2 |
pollice 814:8 |
pollicem 448:4 |
pollicis 390:6 |
pollicitus 66:2 | 115:1 | 383:3 | 759:4 |
Pollio 149:5 | 605:5 | 611:7 |
polluitur 384:7 |
Pollux 250:8 | 358:7 | 818:4 |
polo 494:8 |
polum 107:4 | 357:2 |
Polyhymnia 7:2 |
polypus 470:5 | 534:6 |
poma 663:1 | 683:9 |
pomaris 31:2 |
pomarius 659:5 |
pomifer 392:7 |
pomifero 331:1 |
pomis 432:7 | 664:5 | 679:5 | 732:1 | 796:3 |
Pompei 174:5 |
Pompeio Groſpho 782:6 |
Pompili 52:5 |
Pompilius ſanguis 898:10 |
Pomponius 549:3 |
ponas 662:4 |
pondera 756:1 |
pondere 443:4 | 863:14 | 895:8 | 901:2 |
ponderibus 337:5 |
pondus 167:4 | 509:8 | 626:5 | 822:5 |
pone 90:5 | 91:1 | 392:4 | 412:3 | 798:13 |
ponebam 641:3 |
ponendæ 772.9 |
ponendum 640:3 |
ponentur 699:1 |
ponere 17:6 | 19:12 | 374:4 | 437:4 | 540:1 | 670:2, 672:2 | 712:7 | 899:3 | 910:7 |
ponere, id eſt, effingere 395:2 | 875:12 |
pones 67:3 | 774:4 |
ponet 364:4 | 914:5 |
ponetur 336:16 | 832:7 |
poni 651:9 | 721:9 |
ponimus 829:2 |
ponit 247:3 | 409:3 | 666:2 | 701:14 | 850:12 |
ponit iram 887:8 |
ponite 81:4 | 342:6 |
pono 725:4 | 798:12 |
ponte 042:5 |
pontes 625:5 |
ponti 565:5 |
Pontica 61:2 |
Ponticum 333:2 |
pontifex 360:6 | 492:6 |
pontificum 209:4 | 331:5 | 830:3 |
ponto 52:2 | 366:4 |
pontum 147:7 |
pontus 253:9 |
ponunt 562:3 |
popello 765:6 |
popina 788.8 |
popinis 678:5 |
popino 706:13 |
Poplicola 603:8 |
poplite 911.3 |
poplitibus 246:12 |
popoſceris 490:9 |
populares 879:4 |
popularibus 201:1 |
popularis 247:4 |
populata 270:1 |
populea 32:4 |
populi genit. 511:8 | 619:4 | 863:1 |
populo 7:1 | 13:6 | 38:2 | 255:5 | 383:7 | 571:4 | 576:6 | 647:1 | 758:5 | 804:9 | 889:3 |
populorum 360:9 | 736:3 |
populos 643:1 |
populos arbores 431:6 |
populum 158:1 | 273:3 | 277:4 | 619:4 | 650:4 | 724:6 | 758:4 | 793:1 | 798:4 | 849:5 | 861:12 | 901:3 |
populus 115 | 132:2 | 222:6 | 288:7 | 511:9 | 571:8 | 655:8 | 797:10 | 798:4 | 819:4 | 840:2 | 887:1 | 891:4 |
populus Rom. 730:9 |
populus arbor 160:2 | 867:11 |
porca 330:4 |
porcis 761:9 |
Porcius 715:8 |
porco 316:2 | 800:6 | 843:2 |
porcum 652:11 | 747:10 |
Porphyrion 263:6 |
porrecta 422:6 | 450:16 | 466:12 | 718.1 | 816:4 |
porrecto 528:4 |
porrectum 291:3 | 626:7 | 701:19 |
porrectus 649:7 | 701:1 | 763:8 | 855:8 |
porrexerit 716:6 |
porri 579:2 |
porrigam 313:4 |
porrigere 757:2 |
porriget 217:12 |
porrigine 650:2 |
porrigis 663:1 |
porro 339:4 | 755:3 | 786:2 | 801:1 |
porrum 782:5 |
Porſena 480:2 |
porta 348.9 |
portanda 387:1 |
portantes 578:6 |
portas 100:3 | 280:4 | 567:5 | 576:3 | 577:13 |
portarit 510:6 |
portas 569:10 | 310:6 | 550:1 |
portat 668:3 |
portatur 849:1 |
portenta 870:10 |
portentum 90:1 |
portes 785:7 |
portet 801:8 | 804:10 |
porticibus 730:10 |
porticus 212:6 | 555:5 | 642.13 | 154:6 |
portis 890:8 |
portu 462:9 |
portum 60:2 |
portus 418:2 | 755:1 |
poſcas 638:1 |
poſcat 21:7 | 902:10 |
poſcente 197:6 | 807:3 |
poſcentem 537:2 |
poſcantes 860:5 |
poſcenti 720:13 | 903:8 |
poſcentis 191:5 |
poſces 739:4 |
poſcet 784:3 | 869:4 |
poſci 837:3 | 889.8 |
poſcimus 122:1 |
poſcis 95:7 | 804:11 |
poſcit 118:1 | 710:8 | 716:11 | 720:8 | 842:6 | 909:7 |
poſco 822:10 | 840:7 |

INDEX

poſcunt 847 : 11 |
poſita 527 : 8 |
poſitas 292 : 2 | 818 : 12 |
poſiti 651 : 3 |
poſitis 518 : 5 | 649 : 10 | 838 : 9 | 907 : 1 |
poſitis in fœnore nummis 910 : 6 |
poſito 624 : 3 |
poſito capite 719 : 6 |
poſitorum in medio 780 : 7 |
poſitos 436 : 10 |
poſitum 171 : 3 | 527 : 6 | 538 : 7 | 617 5 | 785 : 6 |
poſiturus 264 : 4 |
poſitus 285 : 3 |
poſſe 114 : 6 | 529 : 9 | 580 : 3 | 613 . 4 | 736 : 6 | 850 : 9 | 860 : 9 | 886 : 3 | 902 : 3 | 911 : 8 |
poſſem 554 : 2 | 606 : 3 | 854 : 11 |
poſſent 264 : 2 | 415 : 3 | 866 : 15 |
poſſes 416 : 4 | 744 : 10 |
poſſeſſor 740 : 4 |
poſſet 373 9 | 445 : 3 | 446 : 10 | 530 : 4 | 596 : 1 | 690 : 4 | 714 : 8 | 756 : 2 | 840 : 1 | 865 8 . 10 |
poſſideam 660 : 2 |
poſſidentem 503 : 9 |
poſſim 554 : 7 . 725 : 6 |
poſſiat 60 : 7 |
poſſis 497 : 5 | 519 : 3 | 526 : 5 | 527 3 | 634 : 2 | 646 : 1 | 650 : 14 | 709 : 1 | 726 : 14 | 727 : 7 | 798 . 6 | 801 : 5 |
poſſit 254 : 4 360 : 1 | 517 : 4 | 513 6 | 546 : 5 | 582 : 5 | 593 : 7 | 596 : 10 | 727 : 11 | 737 : 3 | 752 : 2 | 780 : 3 | 910 : 7 |
poſſum 494 : 9 , 10 | 553 : 3 | 574 : 14 | 588 . 6 | 611 : 6 | 620 : 5 | 685 : 4 | 756 : 3 | 763 : 5 | 793 : 4 | 877 : 4 |
poſſumus 395 : 5 |
poſſunt 732 : 5 | 785 : 11 | 813 : 2
poſt, id eſt, poſtea 452 : 7 | 539 : 5 | 552 : 2 | 878 : 11 | 881 : 10 |
poſt 19 : 1 | 52 : 4 | 66 : 5 | 76 : 2 | 243 : 8 | 282 : 2 | 289 . 6 | 327 : 7 | 396 : 1 | 414 : 8 | 574 : 1 | 575 : 1 , 7 |
poſt genitis 336 : 4 |
poſt hoc 380 : 5 | 716 : 7 | 847 : 1 | 858 : 3 |
poſt hæc 769 : 4 | 848 . 14 |
poſt longum tempus 615 : 5 |
poſt mediam noctem 604 : 3 |
poſt omnia ponas 513 : 1 |
poſt paulo 323 : 1 | 528 : 10 | 756 : 4 | 815 . 11 |
poſtem 724 . 5 |
poſtera 360 : 4 | 561 : 3 | 568 : 3 | 832 : 6 |
poſteri 230 : 1 | 462 : 1 |
poſterius 549 : 10 |
poſtero 48 : 2 |
poſtes 469 : 4 | 550 : 1 |
poſthac 408 : 7 | 508 : 2 | 634 : 7 | 667 : 5 |
Poſthume 204 2 bis |
poſtibus 244 : 5 | 421 : 5 |
poſtico 751 : 7 |
poſtmodo 111 : 7 | 695 : 3 |
poſtponas 513 : 1 |
poſtponet 812 : 4 |
poſtquam 164 : 3 | 488 : 8 | 549 : 11 | 582 : 8 | 585 : 1 | 840 : 5 | 653 : 5 | 662 : 7 | 705 : 1 | 719 : 5 | 774 : 10 | 891 : 6 |
poſtremo 636 : 9 |
poſtre[illegible]us 756 : 9 |
poſtulas 535 : 7 | 537 . 1 |
poſtulet 683 : 14 |
poſuere 643 : 4 |
poſui 820 : 9 |
poſuiſſe 129 : 6 | 271 : 6 | 323 10 |
poſuiſſet 534 : 8 |
poſuit 198 : 1 | 387 : 7 |
pota 413 : 3 |
potabis 83 : 1 |
potamus 193 : 1 |
potandum 706 : 6 |
potantia 773 : 12 |
potare 615 : 10 | 651 . 4 | 713 . 4 | 749 : 10 |
pote 891 : 4 |
potens 15 : 1 | 27 : 3 | 341 : 3 | 356 : 11 | 360 : 9 | 404 : 1 | 495 : 1 | 835 : 2 | 882 : 2 |
potentem 226 : 4 | 348 : 1 |
potenter 876 : 2
potentes 133 . 4 | 501 : 5 |
potenti 24 : 7 | 211 : 1 |
potentior 364 : 1 |
potentiorum 431 : 4 |
potentis 813 : 1 | 815 : 14 |
potentium 397 : 6 |
potentius 310 : 2 898 : 7 |
poteras 614 : 12 | 901 : 10 |
poterat 719 : 12 | 905 : 6 |
poteris 901 : 11 |
poteris 105 : 1 | 624 : 2 | 632 : 6 689 : 10 | 774 : 2 |
potero 622 : 3 |
poterunt 484 : 1 | 727 : 9 | 780 : 6 | 859 : 11 | 900 : 4 |
potes 205 : 9 | 315 : 5 | 349 : 14 | 454 : 1 | 491 : 1 | 605 : 3 | 671 : 5 | 697 : 3 | 712 : 6 | 748 : 1 |
poterne 780 : 6 |
poteſt 111 : 4 | 461 : 4 | 500 : 1 | 540 : 9 | 551 : 10 | 754 : 10 | 756 : 8 |
poteſtas 708 : 7 | 853 : 10 |
poteſtatem 570 : 8 |
potet 649 : 12 |
poti 308 : 8 |
potietur 161 : 5 |
potionibus 450 : 9 |
potior 289 : 2 | 432 : 3 | 506 : 6 | 751 : 3 | 758 : 9 | 804 : 7 |
potiore 209 : 4 | 368 : 3 | 388 : 10 | 772 : 7 | 774 : 12 |
potiorem 772 : 10 |
potiores 478 : 3 | 689 : 9 |
potiùs 13 : 9 | 76 : 3 | 186 : 6 | 351 : 1 | 514 : 7 | 624 : 4 | 663 : 6 | 754 3 | 869 : 11 |
potiùs quàm 775 : 4 | 785 : 1 |
potor 237 : 4 |
potorem 678 : 2 |
potores 816 3 |
potorem auros 737 : 2 |
potoribus 818 : 3 |
potuere 297 . 4 , 5 |
potuiſſe 166 : 1 |
potum 306 : 1 |
potum 871 : 5 |
potus *particip.* 538 : 5 | 552 : 2 | 662 : 5 | 813 : 7 | 892 : 7 |
præ 706 : 4 |
præbeas 508 : 2 | 522 : 13 |
præbebit 630 : 6 |
præbente 320 : 3 | 418 : 2 | 561 : 2 |
præbentem 849 : 6 |
præbere 756 : 2 | 788 : 11 | 809 : 2 |
præberi 576 : 7 |
præbes 303 : 3 |
præbet 172 : 7 | 407 : 10 | 552 : 2 |
præbuit 562 : 2 |
præcanum 826 : 6 |
præcedentibus 741 : 10 |
præcedere 595 : 7 |
præcedes 220 : 7 |
præcedet 454 : 6 |
præ ipſi 621 . 4 |
præceps 31 : 1 | 547 : 8 | 812 : 1 | 893 : 15 |
præcepta 642 : 3 | 672 : 9 | 682 : 2 | 716 : 4 |
præceptis 670 : 2 |
præceptis amicis 841 : 10 |
præceptum 769 : 7 |
præcidere 736 : 4 |
præcinctis 720 : 1 |
præcinctis 557 : 9 |
præcipe 94 : 2 |
præcipites 902 : 6 |

præcipitat 665 : 1 |
præcipitem *nom.* 17 : 2 | 521 : 11 |
præcipiti 667 : 1 |
præcipuè 734 : 6 | 855 : 1 |
præclara 686 : 5 |
præclara *neut. plur.* 619 : 3 |
præclaram 517 : 6 |
præclare 578 : 7 |
præclaro 575 : 10 |
præco 576 : 13 | 910 : 4 |
præconem 764 : 11 |
præconis 442 : 6 | 627 : 7 |
præcordia 489 : 12 | 552 : 3 | 673 : 5 |
præcordiis 438 : 2 | 452 : 3 | 468 : 11 |
præcurrere 774 : 6 |
præcurreret 582 : 7 |
præda 323 : 6 | 380 : 10 | 466 : 11 | 644 : 7 |
prædæ 349 : 11 | 795 : 1 |
prædam 276 : 1 |
prædantur 859 : 13 |
prædia 653 : 2 | 698 : 7 | 712 : 4 |
prædonum 522 : 2 |
præfetar 868 : 10 |
præfluit 417 : 6 |
prægeſtientis 167 : 9 |
prægnans canis 344 : 1 |
prægravat 632 : 2 | 818 : 1 |
prælambens 702 : 2 |
prælia 27 : 10 | 74 : 3 | 153 : 2 | 195 : 6 | 302 : 5 | 323 : 3 | 382 : 6 | 401 : 4 | 420 : 5 | 711 : 4 | 750 : 3 | 813 : 11 |
præliis 51 : 3 |
prælium 416 : 9 |
prælo 84 : 7 |
prælucet 732 : 6 |
præmia 6 : 4 | 394 : 3 | 434 : 1 | 560 : 3 | 614 : 8 | 744 : 9 | 771 : 2 | 837 : 3 | 858 : 13 |
Præneſte 260 : 2 | 735 : 2 |
Præneſtinus 584 : 3 |
præniteat 125 : 4 |
prænomine 635 : 2 |
præparat 766 : 10 |
præparatum 190 : 1 |
præponens 549 : 10 |
præponere 30 : 2 | 701 : 5 |
prærofo 684 : 8 |
prærupti 701 : 4 |
præſcribe 614 : 1 |
præſcripta 632 : 5 |
præſcriptum 187 : 3 | 212 : 1 |
præſens 130 : 2 | 217 : 5 | 267 : 1 | 418 : 10 | 644 : 7 | 730 : 8 | 832 : 6 | 889 : 2 |
præſens in tempus 876 : 6 |
præſente 877 : 7 |
præſentes 627 : 1 |
præſenti 829 : 1 |
præſentia 842 : 6 |
præſentibus 428 : 8 | 805 : 3 |
præſentis 288 : 9 |
præſepe 794 : 2 |
præſertim 574 : 12 | 813 : 7 | 906 : 3 |
præſidio 64 : 2 | 358 : 5 | 815 : 9 |
præſidium 2 : 1 | 149 : 4 | 858 : 5 |
præſtabo 762 : 2 |
præſtant 679 : 6 | 797 : 5 |
præſtantia 777 : 10 |
præſtat 756 : 10 |
præſtent 767 : 12 |
præſtes 385 : 12 |
præſtet 513 : 2 |
præſto eſt lib. 1. Sat. 2. v. 117.
præſumis 632 : 11 |
præter cætera 860 : 8 |
præter 16 : 2 | 27 : 13 | 151 : 4 | 172 : 3 | 208 : 5 | 347 : 11 | 438 : 6 : 467 : 4 | 484 : 6 | 526 : 5 | 528 : 5 | 543 : 6 | 552 : 2 | 635 : 4 | 682 : 3 | 689 : 2 | 693 : 5 | 853 : 1 | 901 : 6 |
præteragendus 792 : 6 |
præterea 508 : 3 | 653 : 13 | 686 : 4 |
prætereo 612 : 2 | 709 : 4 |
prætereunt 391 : 8 | 903 : 1 |
prætereunte 193 : 4 |
prætereuntium 375 : 1 |
præterita 595 : 1 |
præteritum 525 : 2 |
prætextam 560 : 4 |
prætextas *ſub.* fabulas 898 : 6 |
prætor 654 : 2 | 658 : 3 | 858 : 9 |
prætore 560 : 2 | 583 : 9 | 734 : 1 |
prætorem 578 : 5 |
prætorius 628 : 3 |
prætulerim 865 : 1 |
prætulit 403 : 5 |
Prætum v. Prœtum.
prævertamur 534 : 4 |
prævidiſſet v. providiſſet.
prandere 661 : 1 |
pranderet 804 : 3 |
prandia 673 : 1 |
pranſæ 902 : 11 |
pranſi 559 : 2 |
pranſus 581 : 3 |
prata 409 : 3 | 436 : 2 |
pratenſibus 672 : 8 |
pratis 317 : 9 | 347 : 9 | 796 : 3 |
prato 789 : 8 |
prava 250 : 1 | 574 : 12 | 658 : 5 | 709 : 2 |
pravam 866 : 12 |
pravè 647 : 2 | 734 : 2 | 855 : 6 | 879 : 11 |
pravi 318 : 1 |
pravi docilis juventus 628 : 5 |
pravis 525 : 4 | 704 : 1 |
pravo 875 : 14 |
pravorum 660 : 10 |
pravum 629 : 3 |
pravus 558 : 5 |
precamur 12 : 1 | 495 : 3 |
precari 817 : 5 |
precati 706 : 10 |
precatus 656 : 5 |
prece 11 : 6 | 88 : 4 | 131 : 1 | 346 : 2 | 385 : 7 | 490 : 14 | 633 : 4 | 770 : 2 | 842 : 7 | 867 : 14 |
prece blandâ 907 : 7 |
prece multâ 786 : 1 |
prece tacitâ 788 : 1 |
preceris 720 : 6 |
preces 293 : 2 | 358 : 1 | 363 : 8 | 451 : 6 | 466 : 8 | 502 : 10 | 842 : 5 |
preces fundis 492 : 1 |
precetur 890 : 9 |
precibus 96 : 3 | 112 : 2 | 383 : 13 | 695 : 6 |
precor 16 : 5 | 121 : 2 | 362 : 2, bis | 440 : 2 | 444 : 7 |
premam 429 : 5 |
premant 119 : 4 |
premat 782 : 2 | 821 : 13 |
prematur 906 : 8 |
premendo 188 : 3 |
premeret 259 : 9 |
premet 22 : 4 | 815 : 7 |
premit 355 : 10 | 384 : 10 | 712 : 9 | 726 : 8 | 864 : 5 | 895 : 10 |
premunt 225 : 1 | 751 : 5 |
premuntur 848 : 4 |
prenſare 597 : 9 |
prenſus 214 : 2 |
preſſa 61 : 1 | 353 : 4 | 452 : 5 | 473 : 3 | 679 : 4 |
preſſi 820 : 10 |
preſſis 669 : 1 |
preſſiſſe 798 : 14 |
preſſit 718 : 4 |
preſſo 103 : 2 |
preſſum 410 : 8 |
pretio 320 : 1 | 528 : 12 | 571 : 3 | 867 : 14 |
pretioſa 812 : 2 |
pretioſus 279 : 2 |
pretium 309 : 8 | 335 : 8 | 395 : 6 | 527 : 4 | 633 : 10 | 799 : 10 | 807 : 1 | 810 : 7 | 831 : 9 | 857 : 7 | 899 : 5 |
Priami 63 : 6 | 252 : 7 | 254 : 1 | 388 : 2 | 655 : 8 | 884 : 3 |
Priamiden 583 : 3 |
Priamus 44 : 1 | 655 : 8 |
Priape 432 : 11 |
Priapum 586 : 1 |

pridem 629 : 6 |
prima 284 : 5 | 508 : 6 | 633 : 4 | 687 : 5 | 713 : 6 | 724 : 1 | 744 : 9 | 877 : 9 |
primâ nocte, *id eſt*, nocte ineunte 284 : 5 |
prima ficus 760 : 3 |
primæ 390 : 1 |
primam horam 803 : 6 |
primæ ſodalium 174 : 5 |
primis 302 : 5 | 443 : 1 | 539 : 2 | 549 : 10 | 826 : 5 |
primo 886 : 5 |
primo vere 281 : 4 |
primores 610 : 4 |
primorum 870 : 5 |
primos 417 : 11 | 597 : 8 | 694 : 2 |
primum 548 : 2 |
primùm *adverb.* 122 : 5 | 198 : 5 | 277 : 2 | 642 : 10 | 668 : 7 | 772 : 9 | 859 : 7 | 878 : 10 | 881 : 2 |
primus 17 : 2 | 380 : 1 | 400 : 9 | 401 : 7 | 576 : 10 | 618 : 11 | 679 : 8 | 718 : 9 | 756 : 9 | 820 : 11 | 883 : 5 | 895 : 2 |
princeps 13 : 10 | 314 : 7 | 361 : 1 | 820 : 9 |
principe 88 : 2 | 854 : 10 |
principi 69 : 3 |
principibus 806 : 4 |
principis 374 : 2 |
principium 275 : 2 | 694 : 4 | 900 : 3 |
principum 148 : 1 | 416 : 5 |
prior 404 : 4 | 501 : 3 | 564 : 2 | 694 : 5 | 705 : 5 | 755 : 3 | 765 : 7 | 833 : 6 |
priorem 684 : 13 | 811 : 7 |
priores 183 : 5 | 314 : 2 | 399 : 1 | 870 : 5 |
priori 211 : 4 | 767 : 10 |
priſca 290 : 8 | 430 : 2 | 544 : 2 | 602 : 1 |
priſcæ 891 : 12 |
priſci 842 : 11 |
priſci Catonis 326 : 5 |
priſcis 864 : 4 |
priſco 161 : 6 | 818 : 1 |
priſcum 370 : 4 |
priſcus 501 : 10 |
Priſcus 704 : 3 |
prive 733 : 4 |
privata 142 : 5 |
privatas 743 : 12 |
privati juris 883 : 6
privatis 212 : 5 | 880 : 1 | 907 : 9 |
privato 572 : 6 |
privatus 212 : 3 | 288 : 8 | 543 : 9 |
privet 709 : 8 |
privignis 335 : 2 |
privignus 742 : 2 |
prius 29 : 4 | 50 : 9 | 52 : 4 | 75 : 1 | 97 : 5 | 125 : 7 | 163 : 1 | 219 : 4 | 239 : 1 | 423 : 9 | 450 : 15 | 549 : 9 | 553 : 2 | 586 : 6 |
prius, *id eſt*, potius 732 : 11 |
priùs 693 : 8 | 821 : 9 | 840 : 6 | 831 : 7 | 909 : 11 |
privum 683 : 8 |
pro 290 : 2, 6 | 319 : 2 | 363 : 9 | 401 : 6 | 403 : 15 | 522 : 2 | 536 : 5 |
pro patriâ mori dulce & decorum eſt 246 : 9 |
pro, i, loco 656 : 1 | 658 : 4 | 705 : 2 |
pro, i, ſecundum 519 : 3 |
pro laude merentis 762 : 2 |
proavi 896 : 3 |
proba 490 : 11 |
probant 359 : 13 |
probante 10 : 9 |
probantes 732 : 5 |
probas 497 : 9 |
probat 855 : 3 | 894 : 9 |
probes 804 : 6 |
probet 514 : 7 | 611 : 4 |
probos 500 : 7 | 570 : 10 |
probroſis 271 : 1 |
probos 535 : 12 | 852 : 3 |
procaces 699 : 3 |
procax 153 : 9 |
procedere 521 : 7 | 558 : 8 |
procedis 370 : 13 |
procedit 714 : 9 |
procellæ 184 : 3 | 350 : 2 | 875 : 6 |
procellas 188 : 2 |
procellis 358 : 1 |
procera 477 : 5 | 688 : 5 |
proceras 141 : 5 |
proceros 626 : 4 |
proceſſerit 883 : 2 |
proci 689 : 11 |
procidit 387 : 7 | 488 : 8 |
procis 292 : 6 | 683 : 4 |
procudit 422 : 10 |
procul 287 : 3 | 430 : 1 | 574 : 13 | 701 : 18 | 762 : 10 | 777 : 6 | 862 : 8 | 869 : 13 |
Proculeius 155 : 4 |
procurare 750 : 7 |
procurrerit 483 : 3 |
procurrunt 583 : 12 |
Procyon 354 : 10 |
prodeat 304 : 3 |
prodentem 691 : 6 |
proderit 493 : 2 |
prodeſſe 804 : 1 | 902 : 4 |
prodeſt 107 : 2 | 528 : 3 | 726 : 15 |
prodiderit 538 : 10 |
prodiga 78 : 5 |
prodigaliter 875 : 7 |
prodigum 53 : 1 |
prodigus 517 : 2 | 761 : 10 | 763 : 8 | 852 : 13 | 869 : 9 | 887 : 12 |
prodire 727 : 4 |
prodit 182 : 3 | 707 : 13 |
proditor 40 : 5 |
producas 497 : 11 |
producens 328 : 2 |
producere 877 : 7 |
productior 859 : 7 |
produxerit 864 : 6 |
produximus 565 : 6 |
produxit 198 : 6 |
Proerum 282 : 9 |
profanis 800 : 2 | 907 : 9 |
profanum 238 : 1 |
profari 575 : 3 |
profecit 857 : 13 |
profectò 900 : 9 |
proferat 782 : 2 |
proferet 66 : 3 | 754 : 4 | 864 : 3 |
proferre pedem 884 : 1 |
proferret 883 : 5 |
profeſſis magos 874 : 4 |
profeſſus 809 : 2 |
profeſſus grandia turget 875 : 5 |
profeſta 635 : 3 |
profeſtis 423 : 6 | 651 : 5 |
proficeret 530 : 6 |
proficiente 565 : 11 |
proficiſcentem 784 : 1 |
proficiſcens 817 : 10 |
proficiunt 336 : 10 |
profore 769 : 2 |
profugi 131 : 5 |
profugis 482 : 4 |
profugus 418 : 9 |
profundo 366 : 7 | 382 : 3 |
profundam 423 : 2 |
progenerant 379 : 5 |
progeniem 251 : 2 | 424 : 3 |
progenies 353 : 1 | 660 : 9 |
prognatos 576 : 5 |
prognatum 524 : 7 |
prognatos 615 : 10 |
Progne 889 : 5 |
proh 268 : 2 |
prohibebat 575 : 3 |
prohibent 171 : 7 |
prohibere 588 : 7 | 727 : 5 | 908 : 1 |
prohibet 321 : 4 |
prohibete 102 : 4 |
projectis 707 : 12 |
projectum 454 : 8 |
projicere 648 : 6 |
projicit 880 : 8 |
prole 384 : 9 | 423 : 8 |
prolem 500 : 9 |
proles 280 : 1 | 386 : 3 | 765 : 6 |
prolis 498 : 2 |
prolueris 673 : 6 |
prolutus 558 : 4 |
promas 885 : 5 |
prome 351 : 2 |
promens 129 : 4 | 435 : 1 |

promere

promere 325:7|839:10|
promes in Scenam 889:1|
Promethea 228:10|
Prometheus 69:3|203:2|
  493:9|
promineret 447:1|
prominet 86:5|
Promis 323:9|497:4|
promiſit 53:9|
promiſſa 698:6|833:3|
  856:10|
promiſſi 876:7|
promiſſis 638:5|
promiſſor 884:4|
promiſſum 475:7|
promit 677:1|
promittere 553:2|
promittis 573:7|766:7|
promitto 553:3|
promittunt 840:10|
promoras 468:10|
promovet 379:4|
promptæ 137:1|
promus 623:2|
pronos 114:6|390:9|
  877:8|
pronum 773:6|
pronus 346:9|809:10|
propagine 431:5
prope 107:1|308:5|364:
  3|423:5|593:2|725:
  5|789:6|
propè *adverb.* 286:1|386:
  5|416:15|539|1:642:
  2|664:1|686:1|752:
  2|809:5|811:8|857:
  11|911:1|
properabantur 471:3|
properabat 566:2|
properantes 436:7|
properantis 874:7|
properare 834:2|
properare loco 764:12|
properaret 272:4|
properas 34:2|411:7|
properat Epod. 12.
propere 320:5|
properemus 744:12|
properetis 117:1|769:1|
properet 306:3|339:2|
propero 595:5|
propinquam 354:2|
propinqui 91:1|
propinquis 512:13|
propinquos 273:2|658:3|
propior 307:8|697:4|
propiora 548:5|
propioris 770:5|
propiùs 646:5|698:3|
  730:6|774:1|796:11|
  904:3|
proponi 855:5|
propoſitis 249:4|785:5|
propoſito 890:4|
propoſitum 701:12|704:
  5|
propoſuit 75:3|737:4|

propria 572:2|692:5|
propriæ 636:6|770:9|
propriam 358:4|
proprie 833:3|
propriis 536:37|609:3|
  640:7|
proprio 4:4|406:2|
  879:2|
proprios 239:4|482:5|
  764:6|
proprium 555:4|699:3|
  720:7|803:5|866:18|
  867:13|
proprius 637:2|
propter 539:3|557:4|
  648:8|736:1|
propugnacula 425:2|
propugnat 810:5|
propulit 376:2|
prorepit 509:4|
prorepſerunt 539:2|
proripere 37:2|
prorogat 739:10|903:5|
proroget 502:8|
prorſus 565:6|
prorumpas 232:3|
proruit 382:4|
proſcripti 581:8|
proſequitur 385:7|
Proſerpina 107:6|691:12|
Proſerpinæ 200:5|487:2|
proſilies 709:5|
proſilit 558:9|
proſiliunt 819:1|
proſit 802:8|909:6|
proſpectas 432:4|
proſpera 418:4|
proſperam 390:9|
proſperes 498:1|
proſpiciens 246:4|340:
  9|
proſpicit 773:8|
proſtes 824:2|
proſunt 101:5|756:7|868:
  3|
Protea 733:1|
proterere 270:11|
proterit 392:5|
proterva 168:5
protervæ 307:2|762:6|
protervi 97:2|
protervis 100:2|893:6|
protervitas 80:5|
protervo 295:7|
protervum 74:3|
protervus 482:8|
Proteus 9:3|645:3|
protinus 253:1|684:4|
  780:8|814:9|
protulerit 877:6|
protulit 394:6|588:8|
provehunt 264:10|
provida 263:8|
providiſſes v. proviſiſſet.
providus 344:7|737:5|
proviſæ 817:8|
proviſam 900:5|

proviſiſſet 765:10|
proviſor 887:12|
provocat 546:3|
provoces Epod. 8.
prout 699:4|
proxima 563:1|902:9|
proximos 51:1|237:7|
proximum 337:8
proximus 596:9|692:9|
  815:12|
prudens 18:5|355:9|402:
  10|491:3|612:2|656:
  8|657:5|687:10|708:
  11|857:8|
prudens *pro* ſciens & volens
  913:11|
prudentem 647:4:866|
  15|
prudentia 778:9|
pruinis 20:4|
pruna 796:9|
prunæ 560:4|
pſallere 413:5|
pſallimus 831:7|
ptiſanarium 652:1|
pube 481:1|
pubes 99:1|183:4|269:
  5:380:6|
Pubi 685:2|
publica 182:4|731:6|828:
  1|883:6|907:9|
publicas 149:1|
publicis 395:7|
publico 213:2|
Publicola v. Poplicola.
publicum 370:6|
publicet 838:8|
pudenda 166:2|
pudens pravè 879:11|
pudenter 807:3|876:13|
pudet 134:5|467:10|
  789:7|822:5|
pudibunda 893:6|
pudica 434:4|490:11|
  689:10|
pudicæ 271:3|
pudicis 401:6|
pudico 814:3|
pudicum 393:9|576:9|
  798:13|
pudor 27:2|94:1|95:1|
  270:15|468:16|501:
  9|575:3|642:8|712:
  3|811:4|854:13|884:
  1|
pudor malus 798:1|
pudorem 771:3|815:5|
  837:5|
ne pudori ſit 162:5|909:
  2|
puella 407:6|440:3|
  524:9|751:3|839:5|
  842:4|
puellæ 40:6|505:2|400:
  4|406:4|460:13|
  552:15|650:6|815:2|
puellam 566:10|

puellarum 169:3|669:12|
puellas 296:9|328:5|499:7|
puellis 201:1|342:1|467:6|573:4|
puer 23:1|39:9|58:6|79:2|104:7|114:2|116.4|143:1|193:2|245:2|305:9|320:6|338:4|363:10|365:1|397:3|445:2|446:10|451:3|455:2|464:7|&c.
puer ales cythereæ 300:1|
puer, *id eſt*, ſervus 680:5|714:5|764:7|
pueri 469:14|575:19|666:4|841:8|
pueri *plural.* 81:4|86:1|305:2 347:1|364:9|390:1|512:15|543:1|557:8 578:6|650:6|726:9|840:3|901:7|913:5|
pueri, *id eſt*, ſervi 720:1|721:4|815:2|
pueritias 661:6|
pueris 228:9|239:3|401:7|406:4|467:5|508:5|517:8|579:3|653:4|720:12|726:12|739:13|760:5|761:7|842:4|866:2|
puero 290:7|405:1 552:11|592:9|504:2|663:1|841:4|888:7,10|
puerorum 502:11|547:5|669:12|730:1|
pueros 51:7|257:2|378:10|388:5|496:2|499:5|548:1|814:4|825:9|889:3|
pueros deorum 879:6|
puerpera 491:8|
puerperæ 384:9|
pueritiæ 136:5|
puerum 43:4|123:5|259:3 390:7 576.3|666:3|687.1|810:2|856:2|902:11|
pugil 641:10|
pugilem 368:2|372:4|879:7|
pugiles 843:1|
pugna 583:10|374:7|814:3|
pugnabant 539:5|
pugnaces 252:8|
pugnæ 65:7|233:3|333:10|376:3|
pugnam 563:5|564:1|
pugnantia 513:17|524:10|
pugnare 192:2|
pugnas *nomen* 11:3|292:2|
pugnat 270:8 733:8|
pugnata 319:4 798:2|
pugnavit 401.2|
pugnax 387:4|728:9|
pugnent 721:5|
pugnis 51:8|524:3|615:11|
pugnis à *pugnus* 539:4|
pugno *nomen* 301:2|
pulcher 370:11|379:10|602 2|734:5| 822:8|856:4|
pulcherrimus 567:4|
pulcra 67:1|116:7|292|1|600:4|763:3|778:1|788:8|800:8|836:7|880:10|
pulcræ 525:13|
pulcre 597:7|
pulcrè, benè, rectè 910:13|
pulcrè fuerit tibi 715:4|
pulcri 510:1|815:2|
pulcrior 67:1|182:3|290:12|382:3|476:5|
pulcris 413:6|648:1|812:3|
pulcrius 795:4|
puleium 735:3 738:7|
pulla 99:2|485:2|
pullam 588:13|
pullis 428:5|669:1|
pullo 635:8|
pullos 867:4|
pullum 535:1|538:7|
pulmentaria 626:2|813:2,5|
pulmentaria 623.6|
pulpita 822:3.846:9|891:13|897:3|
pulſa 529:6|
pulſanda 139:1|
pulſat 22:1|506:9|
pulſes 695:6|
pulſet 871:6|
pulſi 616:8|
pulſa 308:2|
pulſus 571:2|
pulvere 27:7|65:2|112:5|151:2|387:8|662.1|729:1|
pulverem 2 2 252:2|
pulveres 401:4|
pulveris 35:2|107:1|719:3|
pulvillos 459:2|
pulvinar 39:2|
pulvis 392:12|547:9|803:7|
pulvis & umbra ſumus 392:12|
pumice 824:2|
pumicibus 47:3|
puncto 863.1|867:13|
punctum 903:2|
Punica bella 845:4|
Punicæ 404:4|
Punicis 269:5|
Punico 279:4|464:3|
pupam 658:1|
pupillam 658:1|
pupillis 726:8|
pupillo 842:5|
puppes 462:10|
Puppi 730:6|
puppibus 61:5|
pupulæ 447:6|
pura 168:9|
puræ 312:4|491:5|860:14|
pure 526:11|787:9|857:1|
purgantem 764:6|
purgatam 725:1|
purgatum 641:7|
purgo, *vel*, purgor 899:8|
puri 532:1|
purior 596:4|773:5|797:2|
puris 432:5 549:5|550:8|680:2|
purius 80:4|
puro 264:5|292:3|322:5|357:3|575:10|741:6|864:7|
purpura 215:2|
purpuræ 413:11|432:10|444:7|
purpuratum 244:2|
purpuras 325:5|
purpurea 701:19|
purpurei 131:18|
purpureis 363:5|
purpureo 168:2|251:3|714:6|
purpureum 194:3|805:6|
purpureus 308:7|874:5|
purum 128.2|657:6|
purus 575:15|
purus ſceleris 88:5|
pus 581:8|
pupam *v.* pupam.
pupillam *v.* pupillam.
puſilli 546:6|
puſillo 565:5|
puta 685:2|
putando 408:4|
putant 837:9|
putaret 770:8|
putaret 849:7|
putas 525:1|532:10|623:4|668:1|733:13|754:11 781:3|827:5|
putaſne 689:9|
putat 613:3|653:12|846:2 867:9|
putato 652:7|765:10|
putatur 812:13|
puteal 696:4|819:1|
puteum 859:12|895:14|
puteos 793:2|
putere 819:4|
putes 535:7|548:5|668:7|703:4|797:9|850:3,7|
putet *primò longâ* 627:2|
puteris 603:2|
puteus 837:2|
putrum 865:10|913:8|
putida 705:7|

putidam 458:1|
putidius 645:7|
putre 775:5|
putris 338:1|
putrescat 649:14|
putrescis 655:7|
putruia 679:1|
pyga 529:10|
Pyladen 650:15|
Pylium 65:4|
pyra 432:4|
pyramidum 359:2|
pyrgum v. phimum.
pyris 761:4|
Pyrrha 23:3|
Pyrrhæ 9:2|
Pyrrhe 323:1|
Pyrrhia 785:8|
Pyrrhum 279:5|
Pythagoræ 478:12|693:14|
Pythagoram 671:2|
Pythagorea 833:3|
Pythia 909:10|
Pythias 893:11|
Pytisus 68:1|

Q.

QUa *nominat.* 306:1|693:1|
qua *ablat.* 21:6|103:6|255:7,8|290:2|405:7|427:6|432:11|
quâ ratione 673:7|816:9|
qua *plur. neut.* 534:1|
quà 160:2|254:7,9|238:7|360:7.8|371:9|415:10|465:10|522:9 ter|
quacunque 573:4|578:8|
quadra 807:8|
quadrante 543:4|647:8|
quadrata rotundis mutat 731:21|
quadret 755:4|
quadrigis 218:3|779:4|
quadrimum 38:7|
quadringentis 726:7|
quæ 9:6|16:3|47:3|58:10|78:3|331:2|2|398:6|404:3|448:1|526:3|555:12|572:6|
quæcunque 86:5|104:1|454:6|555:1|642:22|678:5|720:6|744:1|863:13|
quædam 836:1|866:19|904:4|
quælibet 794:4|
quæque 537:6|553:6|638:1|833:2|880:3|
quæram 550:4|597:3|
756:3|
quæ amus 508:7|
quærat 519:7|743:12|
quære 154:3|623:6|754:9|764:8|803:8|
quærebât 565:2|
quærenda 577:14|729:3|772:9|
quærendi 523:7|573:5|
quærens 141:2|392:7|620:5|712:8|
quærentem 161:6|
quærentes 551:3|
quærenti 92:2|723:3|
quærere 39:6|191:4|378:1|528:3|573:10|608:3|640:7|764:12|845:4|859:3|
quæres 708:14|
quæret 336:1|478:4|768:3|
quærimus 336:9|806:8|
quæris 363:7|528:4|724:2|772:4|
quærit 278:3|355:2|384:2|437:4|525:9|720:12|766:5|821:7|887:15|889:3|
quæritis 482:2|
quæritur 739:13|
quæro 70:6|349:11|557:14|655:1|662:3|
quærunt 72:2|
quæsierat 794:6|
quæsieris 46:1|
quæsita 676:8|
quæsieram 361:3|
quæsitus 509:5|700:8|
quæsitum est 909:5|
quæsivere 546:9|
quæso 606:7|
quæstor 581:7|
quæstu 519:3|
quæstus 693:10|
quale 40:1|445:3|449:1|604:1|662:2|
qualem 375:4|377:1,536:7|825:4|
quales 561:5|852:4|
quali 570:6|573:5,6|677:4|
qualia 670:2|714:3|
qualiacunque 612:2|
qualibet 253:9|
qualis 314:3|362:3|416:15|434:6|455:3,11|790:2|
qualium 300:1|
quam 12:5|63:4|96:2|161:3|196:5|329:2|471:6|505:1|
quam rem cunque 26:2|
quàm conj. 30:7|95:5|226:1|156:4|156:2|255:3|273:4|312:1|396:6|435:9|525:3|527:5|&c.
quàm, i. quantum 58:5|200:5|470:7|519:4|536:12|702:10|777:3|
quàm minimùm 48:2|
quamcunque 778:6|
quamlibet 469:7|
quamvis 61:2|108:4|254:1|293:2|296:5|370:3|387:2|532:2|542:2|619:9|681:7|683:12|784:3|803:1|863:15|903:14|
quando 95:3|460:1|483:1|594:5|698:12 bis|708:14|
quando *pro* quandoquidem 514:2|683:6|701:6|703:5|
quandocunque 758:4|800:6|
quandoque 364:1|369:8|904:1|
quanquam 112:4|233:5|290:12|312:8|325:8|508:4|615:7|841:6|
quanta 63:8|104:6|440:5|467:11|561:7|650:7|
quantane 669:4|
quantæ 745:2|
quantas 840:12|
quanti 578:9|652:2 bis|
quanti facias 770:2|
quantis 416:14|
quantò 311:7|322:8|346:8|511:2|728:4|862:6 bis|
quanto 528:7|522:6|524:10|557:10|681:2|705:4|846:5|
quanto rectius 615:5|885:1|
quantum plura 866:7|
quantulum 649:19|
quantum 102:6|163:7|319:1|447:1|490:2|511:5|523:1|580:3|588:5|591:2|647:2|689:13|719:4|726:14|761:6|905:1|
quantum habeas tanti sis 511:5|
quantumvis 848:14|
quantus 63:7 bis|465:7|466:5|680:8|846:8|
quare 525:1|596:8|614:3|643:2|650:2|862:9|
quare, *id est*, quapropter 653:10|
quarta 558:11|594:7|890:1|
quartâ *ablat.* 895:6|
quartæ partis 692:2|
quartam 580:4|
quartum 580:4|

quartanā 666:5|
quartam 520:4|
quas 68:4|208:4|382:12|394:6|422:4|434:2|445:11|522:7|576:4|
quas res agis 695:5|
quaſſans 5:5|398:3|
quatenus 336:4|511:7|537:3|677:11|
quater 119:8|637:5|799:7|836:9|
quaterer 387:3|
quatervos 551:12|
quatiam 78:1|
quatient 364:12|774:4|
quaties 56:2|
quatit 67:5|250:3|357:11|861:12|
quatiunt 21:2|97:1|
quatuor 531:1|567:1|848:4|
quavis 552:1|
que 109:1|120:3|349:10|350:10|366:7|368:6 bis, 7|540:8|554:5, 6, 8|
queam 682:2|
queamus 555:5|
queant 469:10|
queas 683:7|816:9|
queat 532:2|
queis 468:2|512:5|538:11|550:12|735:3|
quem 11:5|12:9|17:7|21:5|39:7|366.6|372:12|383:9|386:3|407:5|416:2|471:4|&c.
quemcunque 67:2|
quemque 757:5|767:13|
quemvis 547:3|794:4|
quendam 592:16|764:5|
quenquam 617:2|618:3|636:7|844:3|
queratur 643:11|
querela 185:4|
quer[illegible]us 50:8|331:3|413:8|796:9|
querebar 468:7|
querela 880:9|
querelam 298:14|
querelarum 186:6|
querelas 325:1|780:3|
querelis 219:3|
querentem 200:8|
querenti 10:7|350:6|
quereris 857:14|
querimonia 878:10|
querimoniæ 237:6|336:7|
querimoniis 59:3|
queritur 764:4|807:12|
querulæ 284:6|
querulus 838:6|
queruntur 431:4|
queſtæ 9:2|
queſtu 98:7|
queſtus 445:1|577:1|
qui 5:6|16:8|18:1,2|24:1,2|39:2, 262:5 bis|264:5|270:10, 12|342:5|&c.
quî 505:1|660:7|663:3|664:8|711:2, 11|756:3|800:11 bis|862:3|913:11|
quî pactum 623:5|
quia 402:3|413:8, 9|511:5|538:7|569:5|574:8, 10|596:6|626:4|681:10|705:11, 12|774:14|
quibus 24:4|29:4|119:4|134:9|295:3|334:4|340:2|377:6|406:7|427:1|449:5|460:5|484:5|497:1|539:6|548:2|551:7|583:2|
quibuſdam 606:3|
quibuſlibet 550:14|
quicquam 50:14|307:2|662:1|
quicquid 613:2|640:2|687:11|902:6|
quicquid erit 47:1|96:6|
quicunque 133:3|148:2|206:3|255:5|259:5|478:7|698:2|892:10 bis|
quid 36:5|39:6|50:9|60:1|100:5|118:12|134:6, 7|191:1|263:5, 6, 7|316:17, 9|351:1|378:7 bis, 9|397:2|416:4|438:2|448:5 bis|
quid, *id eſt*, cur 192:5|216:3, 4|220:2|228:7|281:3|349:14|444:3|453:1|470:2|482:10|492:1|507:9|511:12|555:9|
quid, *pro*, aliquid 27:12|370:9|608:5|710:7|
quid ad rem? 753:5|
quid agam? 768:3|
quid agis? 592:3|
quid attinet 443:3|
quid cauſæ eſt? 507:10|
quid deceat, quid non 758:7|900:2|
quid diſtent æra lupinis 762:1|
quid enim 506:6|
quid faciam 538:9|625:8|
quid faciam vis 859:15|
quid facias illi 511:6|
quid fiet 638:3|
quid fit 901:11|
quid juvat 509:8|
quid mirum 392:4|
quid multa 576:9|700:9|765:3|
quid poſſim 770:6|
quid quod 227:7|459:1|
quid refert 652:3|708:3|867:7|
quid rides 682:5
quid ſi 290:8|658:4|796:8|
quid ſibi velit 688:2|
quid ſtas 858:13|
quid te juvat 701:3|
quid tibi vis 470:1|524:6|
quid tum 659:4|
quid vetat 608:2|
quid velit & poſſit 782:3|
quid vis 651:13|695:5|859:15|
quidam 511:7|513:10|521:1|532:9|548:18|555:7|
quiddam 514:3|
quidem 606:7|736:8|770:7|
quidlibet 140:1|592:12|805:7|873:10|
quidnam 632:10|
quidni 906:2|
quidquam 307:2|530:6|631:4|642:3|683:2|698:6|837:1|
quidquid 4:5|43:1|96:6|104:4|312:1|444:1|523:9|659:5 bis|&c.
quidquid delirant reges plectuntur Achivi 736:9|
quidve 700:1|
quidvis 337:4|592:5|610:3|793:4|
quies 803:6|
quieſcas 614:11|
quieſcit 905:10|
quieſſem 572:2|
quieta 119:2|
quietem 493:7|500:8|
quietiore 466:1|
quietus *adject.* 253:6|
quietos 356:10|
quietum 52:4|
quietus 845:4|
quin 43:7|203:2|296:7|451:11|507:10|547:8|588:8|619:6|642:11|
quin *pro* quin etiam 678:4|
quin *pro* cur non 454:1|
qui *pro* ne 911:13|
quin & 203:2|
quin etiam 844:5|856:9|
quinas 518:6|
Quincti v. Quinti.
quincunce 901:9|
Quindecimviratum 502:10|
quingentis 707:2|

Quinquatribus 869:11|
quinque 532:3|578:5|666:4|710:7|759:4|786:4:5|
quinque millia 756:4|
quinquennes 629:5|
quinqueuiri 718:9|
quinque viri 830:1|
quinque viro 687:8|
quinta 58:11|
Quinte 685:2|697:1|
Quinti 191:2|660:9|796:1|
Quintilio. 911:7|
Quintilium 94:5|95:7|
quinto 889:7|
quippe 119:8|517:2|
Quirini 13:6|421:6|481:7|860:11|
Quirinus 251:6|604:2|
Quiritem 174:3
Quiritibus 255:9|
Quiritis 752:7|
Quiritium 4:2|415:6|
quis 23:1|27:6|76:2,3|94:1|100:3|104:8|105:1|114:2,5|174:3|384:11 bis, 12|385:1|&c.
quis, *id eſt*, aliquis 76:4|349:1|437:5|482:9|576:6|
quis non 153:1|
quis *verb.* 710:10|
quiſnam 652:4|710:1|
quiſquam 284:3|289:2|533:9|543:5|575:15|593:10|634:3|694:5|789:8|
quiſque 199:8|311:7|385:3|518:7|570:6|572:7|577:10|615:7|649:19|
quiſquis 152:1|158:5|189:1|335:9|366:1|618:8|
quive 603:1|
quivis 549:6|574:11|576:4|614:9|675:3|685:5|857:4|893:13|895:12|
quo 11:2|17:5|22:7|103:5|128:4,5|290:6|293:5 bis|320:1,3|370:1|418:1|496:1|517:4|525:9|554:10|573:9|
quo *adv.* 22:5|32:6|243:6|257:4|293:11|337:7|339:5|348:5|363:3|392:11 bis|414:4 bis, 5|507:5|708:5|891:4|
quo, *id eſt*, ad quid 512:3|572:4|749:8|
quo *pro* quomodo 542:3|
quo *pro* ut 446:10|
quo fit ut 616:4|
quo loco 783:3|
quo locorum 144:1|
quo quo 455:3|
quo magis 634:12|
quo pertinet 519:7|616:3|
quo pacto 549:7|552:13|671:6|705:8|753:3|769:4|803:2|846:6|
quo rediturus erat 663:4|
quo rem deducam 507:5|
quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem teſta diu 741:8|
quo tendis 792:6|
quo vellet 907:8|
quo virtus vocat, i, bone 858:12|
quoad vixit 647:6|
quocirca 637:3|701:8|866:5|
quocunque 325:4:
quocunque loco 578:8|
quocunque modo 730:5|
quocunque *adverb.* 482:7 bis|681:6|880:11|
quo me cunque rapit 726:1|
quod 52:2|83:2|90:7|99:1|112:2|259:4|356:2|373:4|397:1|433:6|448:13|498:9|513:9 bis|525:8|549:2|575:6,9|
quod, *id eſt*, quia 275:1|298:8|375:1|407:2|410:1|525:13 bis|544:3,4|512:5|706:6|
quod ſatis eſt 242:1|313:8|740:1|
quod ſi 7:4|95:8|244:1|434:4|466:11|468:11|476:5|509:10|671:4|730:9|744:9|760:8|771:1|
quod ſit ſatis 703:3|
quod ultra eſt 217:5|
quod vis 875:1|
quodam *adverb.* 727:4|
quocunque 111:1|357:4|509:1|547:14|668:12|714:7|740:9|765:1|889:6|902:10|903:9|
quodlibet 529:3|
quomodo 595:8|
quondam 290:5|523:4|632:6|651:6|684:4|815:6|867:8|907:8|
quone 667:3|
quoniam 572:2|668:1|673:4|698:3|
quoque 65:8|70:2|103:3|109:7|216:6|264:10|303:4|352:12|374:8|552:2|574:11|576:11|682:3|
quoque *adj.* 720:8|814:10|
quorſum 639:5|656:3|661:2|705:7|
quorſum eſt opus? 712:10|
quorum 51:9|334:2|486:13|544:2,677:1|791:2|
quos 2:2|59:2|61:1|168:4|231:2|258:7|340:1|367:6|368:1|381:1|384:12|408:9|513:4|514:5|540:5|&c.
quoſcunque 577:9|683:10|
quot 615:11|756:3|
quota 320:3|
quota eſt hora 697:8|
quotannis 484:9|
quoties 23:5|368:10|403:4|404:6|813:2|817:3|853:6|
quotquot 205:4|
quotquot ſunt 704:8|
quotus 751:6|831:9|
quovis 536:9|

R.

RAbidos 907:5|
rabiem 17:4|64:1|355:10|669:10|773:1|843:8|
rabica 879:2|
rabioſa 860:3|
rabioſi 581:2|
racemos 168:1|
radat 486:2|
radere 680:10|
radice 866:9,10|
radices 714:3|
radii 695:1|
radix 450:4|
ramis 160:4|211:5|436:1|
ramos 432:1|566:9|
rana 445:9|558:2|669:1|
rancidum 632:13|
rapaci 789:4|
rapacibus 482:6|626:8|
rapacis 228:5|
rapacium 380:10|
rapax 129:4|
rape 288:9|
rapere 197:7|566:4|
rapiam 78:2|
rapiamus 472:4|
rapias 687:5|807:4|
rapido 609:1|
rapidos 50:5|
rapidum 185:9|660:8|
rapidus 109:7|419:2|
rapiente 255:4|
rapientes 540:5|
rapies 645:4|
rapiet 200:4|

rapimus 567:1|
rapinis 652:3|
rapis 339:5|694:4|713:1|
rapit 220:1|246:8|392:4|457:1|514:12|598:10|614:6|716:1|886:2|
rapiunt 298:11|
rapta 446:1|
raptâ 164:2|
raptam 808:2|
raptas 356:7|
raptim 278:5|869:12|
raptis 445:2|
rapto 787:4|
raptor 323:3|386:4|
raptum 368:5|
raptus 324:4|
rapuit 200:4|
rapula 627:3|714:3|
rara 11:4|133:2|365:6|433:11|521:10|584:12|
rara avis 624:6|
raro 249:2|555:3|546:7|626:6|637:5|
rarus 805:7|
rasas 750:3|
ratem 571:1|466:4|482:10|
rates 5:4|18:7|398:3|
ratio 506:1|522:9|537:5|540:11|577:7|646:8|658:10|661:6|778:9|
ratione 663:9|664:4|675:4|685:7|692:6|829:6|832:11|
rationibus 901:7|
rava 344:2|
rauca 808:8|
rauci 207:1|550:6|
re 525:3|576:7|677:2|685:5|686:4|696:5|801:4|870:4|
re malè gestâ 642:6|
re vera 711:5|
rebus 11:6|159:1|190:8|246:2|255:11|388:10|448:5|480:4|524:4|543:10|559:5|657:4|665:4|708:9|726:5|732:4|740:5|12|751:6|
rebus agendis natum 879:5|
recalcitrat 615:4|
recantatis 71:1|
recedant 508:11|863:15|
recedentis 234:2|
recedentes anni 838:9|
recedo 798:12|
recens 154:2|340:6|360:5|627:2|741:8|833:5|
recentes 348:11|
recenti 230:4|
recentibus 876:11|
recentum 41:2|
recepisset 566:8|
recepit 744:1|774:9|895:4
recepta 863:6|
recepti 828:4|
recepto 180:2|370:11|
receptus 877:11|
recideret 609:8|
recidet 912:1|
reciditur 336:8|
recinentis 343:5|
recinet 352:7|
recinet 49:3|
recinunt 729:5|
recipit 565:3|854:12|
recisas 225:1|
recisos 280:3|
recisurum 541:7|
recitare 547:1|822:5|
recitares 911:7|
recitata 855:10|
recitator 914:10|
recitent 551:1|
recito 550:13|
reclamat 808:8|
reclinat 489:10|
reclinatum 159:7|
recinens 247:5|
recludere 96:3|494:12|
recludit 750:2|
recluduntur 228:8|
reclusa 859:9|
recoctus 687:7|
recondit 649:4|
reconditum 351:2|
recordor 866:5|
recreabit 678:1|
recreantur 203:1|
recreare 324:1|632:8|727:9|
recreat 334:8|
recreatis 261:7|
recreatur 90:6|
recta 528:13|575:12|704:1|
rectâ *adverb.* 565:7|
recte 403:10|522:7|524:11|526:1|546:2|634:6|647:3|652:8|712:6|726:10|754:9|900:3|910:7|
recte facientibus 730:2|
rectè nec ne 837:4|
rectò tacta 842:2|
rectâ ſpecie decipimur 875:3|
recti 379:5|
rectius 535:6|555:5|615:5|705:12|759:2|
rectiùs 188:1|307:12|407:10|679:7|804:9|883:4|885:1|
recto 689:11|847:2|
recto more 865:6|
rector 801:10|
rector 380:8|
rectum 422:1|514:5|656:3|700:1|705:12|855:4|837:8|859:2|
ad rectum fingens 904:9|
rectus 402:11|
recumbens 251:2|
recumbere 748:1|
recumbit 52:3|
recurras 695:7|
recurrat 529:4|
recurrentes 843:6|
recurres 450:11|
recurret 773:9|
recurrit 392:8|
recuſans 712:1|
recuſas 622:1|663:1|
recuſem 850:7|
recuſent 854:13|876:1|
recuſet 683:14|705:10|
recuſset 549:1|
recuſo 772:6|
redacti 844:5|
reddas 16:5|71:2|408:9|644:5|
reddat 512:15|816:13|
reddatur 873:9|
redde 177:5|383:5|767:10|851:3|
redde, age 720:11|
reddentis 786:3|
reddere 80:2|223:3|537:2|664:3|688:6|810:3|866:15|887:6|899:11|900:10|911:10|
reddere verbum verbo 383:8|
redderet 84:5|895:1|
reddes 762:3|5 bis|784:2|
reddet 350:11|357:5|554:4|
reddere 490:15|
reddiderit 876:10|
reddidi 390:3|
reddidiſſes 43:3|
reddidit 418:5|
reddit 484:9|709:2|835:8|905:7|
redditum 157:1|
redeam 603:7|
redeam domum nudus, &c. 683:3|
redeant 370:3|605:2|
redeas 13:5|
redeat 96:1|767:11|890:10|
redegit 140:6|
redemptor 243:3|360:15|
redeo 514:6|574:6|582:8|
redeunt 317:8|591:5|407:2|
redeunte 236:3|
redeuntes 547:15|
redi 383:4|

redibit 270:3|450:12|
rediens 328:3|632:7|
redigatur 509:10|
rediit 396:5|
redire 485:12|501:10|
rediret 9:1|
redis 721:2|
redit 290:8|385:5|395:8|764:3|832:12|901:11|
redit ad ſe 865:13|
reditu 370:7|
reditum 383:3|474:5|737:7|745:7|885:7|
rediturus 663:4|
reditus 273:3|484:1|824:6|
redonabo 253:4|
redonavit 174:3|
reducent 241:7|
reducet 473:5|667:2|
reducis 327:5|
reducit 190:2|368:1|847:7|
reducta 73:5|432:3|
reductum 809:9|
refeceris 274:2|
refectus 865:11|
refer 275:2|764:8|768:2|806:1|
referam 53:2|731:3|
referas 681:7|
referat imperſon. 510:6|
referat 498:5|
referentia 706:10|
referendus 832:5|
referent 59:5|
referente 354:12|391:2|
referentes 576:2|
referentis 371:8|
refero 579:2|
referre primâ brevi 257:5|879:8|
referre primâ longâ 525:1|570:6|
referret 758:5|
referri 832:1|
refers 765:1|
refert perſonal. prima brev 270:5|283:3|485:6|808:1|842:2|
refert primâ longâ 652:3|708:3|867:7|
refertur 814:4|888:12|
referunt 413:11|849:9|
refici 678:4|
reficit 5:4|817:3|847:6|
refixa 487:5|
refixit 813:13|
refixo 108:4|
reformidet 708:10|
reformido 703:2|
refrenate 335:3|
refregit 550:1|
refringit 252:9|
refugimus 134:6|
refugit 7:3|413:8|863:12|
refulgens 222:4|
refulsit 91:10|
regale 852:9|858:5|
regales 400:7|780:6|
regali 359:2|893:1|
regam 726:13|
regat 16:1|890:6|
rege nomen 136:5|268:4|289:4|486:4|541:9|807:2|
Rege propr. 582:4|583:16|
rege verb. 741:1|
Regem 582:5.8|585:4|
regerit 584:4|
reges 206:4|240:1|311:2|367:5|531:5|585:3|643:1|736:9|774:6|911:3|
reget 56:1|
regi nomen 852:7|
regi verb. 898:1|
regia 776:2|
regia Roma 763:10|
regiæ 210:1|
regiam 141:5|225:3|
regibus 1:1|113:4|525:10|634:1|804:3,4|
regina 115:2|130:6|258:1|343:3|499:6|755:6|
regio 547:8|791:2|
regione 746:2|
regis nom. 10:5|581:8|
regis opus 877:13|
regis verb. 130:1|448:7|
regit 262:8|289:9|335:3|444:1|811:6|820:11|
regium 165:3|
regni 246:6|350:5|913:2|
regna 200:5|231:5|262:6|427:6|437:2|854:7|
regna vini 221:6|
regnando 253:10|
regnare 267:1|
regnata 172:1|355:7|
regnator 360:9|
regnavit 360:9|
regnes 55:6|156:1|
regnet 736:5|
regno nomen 362:4|591:2|
regno verb. 772:4|
regnum 52:5|63:6|158:3|313:5|373:4|375:5|541:7|570:8|730:2|
regula 541:2|
Reguli 268:8|
Regulum 52:8|
regum 22:2|131:7|105:8|228:9|230:4|327:8|353:1|410:2|543:3|605:5|627:5|555:3|714:5|736:3|774:6|830:2|848:6|
873:8|908:7|
rei à reus 603:6|
rei à res 311:11|339:4|
rejecit 403:6|
rejecta 644:7|
rejectæ 290:11|306:2|
reta 549:4|363:9|
relabi 114:6|
relabor 726:4|
relatus 489:4|
relegata 611:6|
releges 298:10|
relegi 735:2|
relegit 417:3|
relicta 175:5|372:4|630:7|767:12|
relictis 153:9|428:7|488:8|500:6|860:10|
relicto 45:1|
relictos 127:5|
relictum 348:2|
religarat 123:2|
religas 23:4|
religat 558:7|
religata 193:8|405:7|
relligio 598:4|
relinquam 235:5|595:6|763:9|
relinquas 510:9|
relinquendis 606:7|
relinquens 701:2|
relinquent 210:2|
relinquere 744:10|887:13|
relinqueret 273:5|
relinques 761:9|
relinqui 910:2|
relinquit 217:2|266:1|886:3|
relinquunt 183:6|
reliquerit 666:5|
reliqui 772:4|791:5|
reliquis 482:6|489:8|839:6|
reluctantes 376:7|
rem 26:2|500:9|502:6|517:6|523:11|526:11|538:6|547:1,10|553:10|595:6|645:6|655:2|692:6|708:12|801:11|852:1|866:12|
rem, *id eſt*, militiam 900:4,5|
rem age 765:12|
rem facias 730:4|
rem bene geras 768:13|
rem gerat 169:4|
rem tentare 854:13|
rem tuam, *id eſt*, bona tua 902:11|
rem unam 875:7|
remanente 103:2|
remeare 577:8|
Remi 457:7|
remige 486:5|
remiges 489:2|

remigio 60:3|
remigium 758:8|
remus 140:8|877:13|
remiſcet 886:4|
remiſit 679:4|
remiſſi 816:2|
remiſſo 350:7|
remiſſo 424:1|
remittat 191:3|
remittit 719:1|903:8|
remittunt 852:10|
remôrant, i, remoyerant 619:6|
remorſurum 454:2|
remos 465:6|
remota eſt 901:9|
remotis 156:2|229:4|278:6|376:3|419:3|709:5|
remoto 159:6|887:9|
remotos 571:7|682:1|
remotus 108:1|906:4|
removere 687:4|
removi 693:7|
removiſſe 271:5|
remugiit 292:1|
remugient 466:9|
renarint 482:11|
renaſcens 256:2|
renaſcentur 878:5|
renati 478:11|
renes 652:9|714:8|
renidentes 436:11|
renidet 168:9|224:2|276:2|
renodantis 469:15|
renuta 860:6|
renuit 799:22|
reos 836:5|
reparant 392:9|
reparare 256:1|682:4|
reparata 119:7|
reparavit 141:4|
repentus 270:2|
repentina 854:5|
reperire 65:9|515:5|
repertor 897:2|
repertus 909:1|
reperiantur 40:4|
repetas 756:9|
repetat 345:1|767:12|
repetent 323:5|
repetes 149:3|671:4|762:11|
repete. 63:4|
repetis 304:3|595:9|733:9|
repetita 904:7|
repetitum 744:2|
repimus 550:2|
reponeat 38:6|
reponere 763:5|
reponet 676:1|
reponi 270:7|889:8|
reponis 44:4|832:6|
repoſuiſti 463:4|
repoſito 503:2|
repoſtum 460:1|
repoſta 629:8|
repræſentet 820:2|
reprehendere 650:14|837:6|851:9|
reprehendet 911:14|
reprehendi 681:3|837:1|
reprehendite 898:10|
reprendas 575:13|
repſimus v. repimus.
reptendes 812:9|
reptendis 606:8|
reptenſis 608:1|
repſerat 762:8|
reptare 746:4|
repugnant 538:12|
repulſæ 247:1|
repulſam 728:3|
repulſum 710:8|
requiem 766:5|
requiet 137:2|
requiro 793:5|
rere 596:4|
reris 650:10|
rerum 219:6|402:10|422:8|464:11|498:9|524:13|567:3|592:3|608:3|709:6|721:1|734:1|737:8|876:11|877:5|892:1|
rerum caput & fons 807:4|
rerum fluctibus in mediis 861:13|
res 50:10|373:2|395:4|519:7|532:9|535:10|537:5|577:14|615:2|647:9|663:8|684:10|752:1|805:2|
res *ſupple.* familiaris 523:8|640:5|683:9|732:3|740:6|774:11|787:2|811:9|840:1|894:8|
res, *id eſt*, materia 876:2|
res comica 879:12|
res altera alterius poſcit opem 909:7|
res Romana 783:3|
res *plural* 149:2|160:8|526:8|541:5|601:7|630:8|634:6|671:7|682:4|722:1|726:5|
res, *id eſt*, facinora 614:7|806:2|
res adverſæ 720:5|
res geſtæ 878:8:
res geſtas 743:3|854:5|
res Italas 827:2|
res ſecundæ 774:3|
res omnes 888:4|
reſcieris 852:2|
reſcinditur 745:3|
reſcribe 751:6|
reſcribere 646:1|745:1|
reſecet 48:2|
reſedit 253:1|
reſidunt 836:2|
reſignat 760:7|
reſigno 357:12|765:12|
reſolvent 112:3|
reſolvit 648:9|
reſonantur 30:7|
reſonare 294:5|
reſonarent 590:5|
reſonat 531:1|551:2|
reſonet 529:6|
reſorbens 177:3|
reſpicere 667:7|900:11|
reſpicientis 734:3|
reſpicis 12:7|65:4|
reſponde 682:4|
reſpondeat 694:5|
reſpondebam 592:13|
reſpondere 595:1|655:5|744:8|818:7|
reſponderet 524:9|
reſponderis 659:7|
reſpondes 575:6|798:8|
reſpondet 518:3|597:8|765:4|
reſpondit 733:3|
reſponſa 501:7|589:1|
reſponſare 710:3|730:7|
reſponſat 711:9|
reſponſet 673:6|
reſponſos 709:6|
reſponſum 457:2|
reſponſura 719:14|809:6|
reſpuet 833:6|
reſtat 726:13|754:7|
reſtinguite 566:4|
reſtinguere 593:3|
reſtituent 281:4|
reſtituet 391:8|
reſtituit 421:3|
reſto 593:11|
reſtricta 370:12|
reſurgat 220:10|256:6|
retardet 183:10|
retegis 327:4|
retexens 638:1|
retia 433:11|
reticulum 510:4|
retinaculo 558:6|
retinent 814:12|
retinere 513:4|
retinet v. recinet.
retorſiſti 332:7|
retorta 269:9|
retorſit 10:3|848:6|
retracter 154:1|
retractus erit 914:4|
retrahas 813:15|
retro 133:6|191:5|260:5|292:5|357:4|488:2|
retrorſum 127:3|396:2|711:4|815:16|
retuleris 206:1|
retulit 151:4|421:2|812:9|
retuſum 135:2|
revehet 474:7|
revehi 683:1|

revellis

revellis 227:8|
revera 711:5|
reverti 114:7|642:5|697:1|793:11|907:2|
revexit 228:11|
revictæ 378:6|
rev ſens 120:1|
reviſet 761:2|
reum 671:1|
revocant 363:8|
revocas 575:7|
revocat 663:7|
revocavit 422:3|
revolvimus 851:10|
rex 100:4|375:5|488:8|541:9|542:6|543:5|648:3|655:1|726:9|714:5|755:8|804:10|852:12|
rexque paterque 763:3|
Rhæti 377:5|
Rhætos 416:10|
Rhamnes 903:1|
rheda 697:6|
rhedis 567:1|
Rheni 604:7|
Rhenum 874:8|
rhetor 556:4|861:15|
rhetoris 601:4|
Rhodani 237:4|
Rhodio 603:2|
Rhodon 28:1|
Rhodopen 541:1|
Rhodos 778:1,5|
Rhœti v. Rhæti, &c.
Rhœcum 232:7|
Rhœcus 263:7|
rhombi 633:6|716:6|
rhombos 628:1|
rhombum 528:6|
rhombus 435:4|627:2|628:2|
rictum 600:5|
ride 733:2|
rideant 448:13|
rideas 871:6|
ridebit 825:6|
ridebo 881:4|
ridemus 564:2|
ridendus 725:3|
ridens 12:4|350:7|508:3|597:11|
rident 182:9|789:10|
ridentem 91:3|508:4|645:4|508:4|
ridentes 560:3|
ridentibus 880:12|
ridentur 863:8|
ridere 747:10|
ridere decorum 762:5|
rideret 849:2|
rideri 533:6|
rides 518:12|668:10|682:5|733:6,8,12|822:6|870:10|
rides 172:4|182:9|356:2|405:8|607:1|842:3|
Horat.

ridetur 583:13|725:11|903:15|
ridiculum 601:6|852:13|
ridiculus 668:11|715:9|884:5|
rideat 254:9|
rigent 409:3|
rigida 293:6|
rigidi 314:3|
rigidis 830:2|
rigidum 186:8|
rigidus 726:3|
rimam 762:7|
rimoſa 697:10|
ringi 865:3|
ripa 80:9|227:6|355:4|511:1|667:2|
ripæ 84:4|
ripam 241:9|
ripas 347:4|366:6|369:5|391:7|
ripis 433:3|
riſeris 492:4|
riſerit 364:2|
riſero 479:2|
riſi 552:5|
riſiſſent 309:7|
riſitis 720:11|
riſit 43:6|296:8|380:1|
riſores 892:8|
riſu 217:7|415:4|591:6|600:5|621:2|903:17|
riſu quærit populum 861:12|
riſum 547:12|719:11|744:3|785:3|873:5|906:1|
riſus 40:6|551:9|563:5|634:7|687:9|
r ſus *plural.* 766:5|
ritè 124:6|314:2|378:7|390:7,8|423:9|497:7|861:6|
ritu 244:6|504:1|356:4|616:1|664:1|877:10|
rivali 911:13|
rivis 31:2|
rivo 160:5|797:1|
rivos 114:6|231:2|295:10|302:7|743:7|772:3|
rivum 355:2|773:6|
rivus 312:4|781:1|788:16|817:3|
rixa 76:5|
rixæ 58:6|307:2|350:10|807:10|
rixam 325:2|
rixarum 321:5|
rixatur 810:4|
rixis 102:4|
roborant 379:5|
robur 16:7|200:3|
robuſtæ 309:2|

robuſtis 861:2|
robuſtus 245:2|
rodens 448:4|
rodere 789:11|
roderet 610:2|
rodit 551:7|
rodunt 574:7|
rogabat 564:8|565:3|
rogando 475:5|
rogare 458:1|669:3|
rogas 214:1|597:8|770:2|
rogata 768:2|
rogati 530:2|
rogatus 552:12|681:5|756:2|
roget 428:1|725:7|
roges 512:12|689:8|730:9|
rogo 725:5|
Roma 254:5|268:7|379:8|479:4|497:5|499:8|763:10|797:7|835:2|
Romá 556:3|
Romæ 354:4|374:2|418:11|556:3|618:7|694:4|704:7|706:2|735:2|769:3|778:5|825:2|839:9|848:16|860:8|861:15|
Romam 253:9|576:3|763:3|777:7|788:4|854:10|
Romana 289:8|380:6|574:9|622:5|628:5|743:5|
Romanæ 375:2|
Romanam 502:6|
Romane 274:2|551:12|
Romani 831:3|
Romani equites 881:12|
Romani pueri 901:7|
Romanis 813:6|862:7|895:12|
Romano 616:9|707:13|
Romanos 457:5|
Romanus 456:4|462:1|671:8|877:2|
Romanus pop. 730:9|
Romulæ 383:1|500:9|
Romuli 211:6|397:4|
Romulum 52:4|
Romulus 828:3|
rore 264:5|331:9|
rorem 910:15|
rores 255:8|
roſa 23:1|544:1|192:8|
roſæ 137:5|160:7|388:7|404:4|
roſarum 353:3|
roſas 322:1|
Roſcia lex 730:1|
Roſcius 696:4|837:7|
roſeam 57:2|
roſtrata 443:4|
roſtris 698:1|
rota 202:5|874:12|

rorantes 406 : 5 |
rotarum 803 : 7 |
rotis 3 : 2 |
rotundas 676 : 2 |
rotundentur 755 : 3 |
rotundioribus 458 : 7 |
rotundis 672 : 1 | 733 : 11 |
rotundo 901 : 5 |
rotundum 507 : 3 |
rotundus 710 : 4 |
ruam *pro* eruam 684 : 5 |
ruant 720 : 2 |
rubeam 855 : 7 |
rubens 192 : 4 |
rubente 8 : 2 |
rubentem 589 : 7 |
ruber palus lib. 1. Sat. 5.
rubere 716 : 7 |
rubetas 866 : 16 |
rubicunda 796 : 8 |
rubigine 617 : 5 |
rubiginem 350 : 7 |
Rubos 568 : 1 |
rubra 685 : 9 |
rubrica 711 : 4 |
rubro 134 : 4 | 302 : 7 | 705 : 15 |
rubros 491 : 7 |
rubum 92 : 6 |
ructatur 913 : 6 |
rude donatum 724 : 2 |
rude ingenium 909 : 6 |
rudem belli 859 : 5 |
rudentes 465 : 5 |
rudis 246 : 5 | 338 : 3 | 609 : 5 |
ruebat 584 : 1 |
ruens 69 : 2 | 80 : 7 |
ruent v. ruant.
ruentes 264 : 2 |
ruenti 651 : 15 |
ruentis 11 : 5 | 167 : 3 | 643 : 13 | 832 : 11 |
Rufillus 520 : 2 | 552 : 6 |
Rufus 719 : 6 |
rugæ 413 : 9 |
rugis 205 : 2 | 458 : 3 |
rugosis 462 : 4 |
rugosus 817 : 4 |
ruina 231 : 6 |
ruinæ 153 : 4 | 250 : 7 |
ruinam 220 : 5 |
ruinas 139 : 6 | 719 : 1 |
ruinis 271 : 2 | 416 : 14 |
ruis 789 : 12 |
ruit 18 : 9 | 264 : 9 | 366 : 7 | 429 : 4 | 710 : 6 | 860 : 3 |
ruitis 455 : 3 |
rumor 698 : 1 |
rumore 554 : 13 |
rumore ſecundo 772 : 5 |
rumpat 344 : 4 |
rumpent 423 : 3 |
rumpere 63 : 5 | 745 : 6 | 773 : 5 | 787 : 6 |
rumperet 451 : 5 |
rumperis 543 . 3 |
rumpi L. 1. Sat. 2.
rupem 865 : 10 |
rupere 474 : 6 |
ruperit 669 : 6 |
ruperit 466 : 10 |
rupes 341 : 2 | 350 : 1 | 643 : 11, 15 | 825 : 7 |
rupibus 219 : 4 |
Rupili 581 : 8 | 583 : 10 |
rupit 6 : 3 | 810 : 3 |
ruptis 709 : 1 |
rura 5 : 4 | 119 : 2 | 172 : 2 | 218 : 5 | 316 : 5 | 384 : 3, 4 | 430 : 3 | 575 : 5 | 766 : 2 | 788 : 1 | 792 : 4 |
rure 507 : 1 | 529 : 4 | 606 : 1 | 759 : 4 | 772 : 10 | 787 : 7 | 793 : 4 | 814 : 2 |
ruris 71 : 4 | 131 : 2 | 770 : 6 | 772 : 2 | 845 : 2 |
rurſum 664 : 1 |
rurſus 177 : 3 | 362 : 2 | 481 : 4 | 533 : 4 | 537 : 2 | 710 : 9 | 737 : 3 | 762 : 8 |
rus 577 : 16 | 698 : 11 | 706 : 2 |
ruſtica 330 : 2 | 843 : 5 |
ruſticius 533 : 7 |
ruſticorum 279 : 7 |
ruſticus 437 : 2 | 507 : 7 | 621 : 5 | 700 : 6 | 702 : 8 | 706 : 2 | 739 : 11 | 766 : 9 | 785 : 7 | 848 : 14 | 891 : 11 |
Rutubæ 711 : 2 |
ruunt 634 : 4 |

S.

SAbææ 113 : 3 |
ſabbata 598 : 2 |
Sabella 489 : 14 | 594 : 3 |
Sabellis 280 : 1 | 616 : 8 |
Sabellius 799 : 12 |
Sabina 38 : 7 | 89 : 5 | 244 : 7 | 434 : 6 |
Sabinis 216 : 6 | 830 : 2 |
Sabino 713 : 1 |
Sabinos 260 : 1 |
Sabinum 83 : 1 | 751 : 3 | 766 : 3 |
ſaccis 511 : 13 |
ſaccos 651 : 10 |
ſacer 24 : 5 | 457 : 8 | 654 : 2 | 907 : 3 |
ſacerdos 239 : 2 | 253 . 3 |
ſacerdotis 772 : 6 |
ſacerdotum 68 : 1 |
ſacra 75 : 1 | 259 : 9 | 381 : 4 | 388 : 1 | 448 : 8 | 531 : 4 | 548 : 1 | 809 : 2 | 907 : 9 |
ſacræ 5 : 9 |
ſacram 442 : 1 |
ſacramentum 220 : 6 |
ſacrare 101 : 6 |
ſacras 8 : 5 |
ſacravit 832 : 13 |
ſacri 111 : 5 |
ſacrilega 198 : 2 |
ſacris 423 . 6 | 488 : 1 | 512 : 5 | 714 : 9 | 892 : 7 |
ſacro 196 . 7 | 201 : 5 | 319 : 4 | 402 : 3 | 495 : 4 | 568 : 6 |
ſacrum 248 : 4 | 255 : 4 | 369 : 9 | 434 : 8 | 472 : 1 | 649 : 5 |
ſæculum v. ſeculum.
ſæpe 31 : 4 | 33 : 3 | 36 : 3, 4 | 71 : 3 | 174 : 1 | 175 . 1 | 183 : 7 | 248 : 7 | 284 : 7 | 326 : 2 | 475 : 5 | 521 : 10 | 525 : 11 | 531 : 2, 4, 5 | 536 : 7 | 554 : 16 | 571 : 5 | 579 : 1 | 584 : 5 | 601 : 3 | 610 : 2, 3 | 704 : 2 |
ſæpius 189 : 5 |
ſæva *femin.* 54 : 2 | 79 : 1 | 109 : 6 | 332 : 5 | 362 : 5 | 448 : 3 |
ſæva *neut.* 78 . 2 |
ſævam 271 1 | 589 : 5 |
ſævias 253 : 8 | 636 : 3 |
ſæviet 98 : 6 |
ſævis 51 : 4 | 142 : 4 | 298 . 7 |
ſævit 417 : 7 | 438 : 2 | 548 : 12 |
ſævitiæ 197 : 5 |
ſævo 126 : 4 | 291 : 2 | 357 : 7 | 802 : 1 | 810 . 2 |
ſævos 195 . 1 | 311 : 2 |
ſævus 69 . 1 | 242 : 3 | 630 . 5 | 794 : 4 | 843 : 7 | 857 : 11 |
ſaga 104 . 8 |
ſagaces 169 . 2 | 382 : 13 |
ſagacius 470 : 4 |
Sagana 446 : 3 | 588 : 11 | 590 : 5 |
Saganæ 591 : 4 |
ſagas 870 : 9 |
ſagax 892 : 1 |
ſagitta 51 : 6 | 103 : 6 | 265 : 4 |
ſagittæ 344 . 5 |
ſagittas 114 : 4 | 183 : 2 | 200 : 1 | 323 : 8 | 712 : 10 |
ſagittis 88 : 7 | 276 : 6 |
ſagum 464 : 2 |
ſalacem l. 1. Sat. 2.
Salamina 32 : 2 | 33 : 1 |
Salaminis 65 : 5 |
ſale 600 : 1 | 680 : 1 | 721 : 5 | 860 : 3 |
cum ſale panis 623 : 3 |
ſalebra 807 : 12 |
ſales 896 : 4 |
ſalem 562 : 2 |
Salerni 791 : 2 |
Saltare 858 . 2 |
Saltantibus 139 : 3 |

ſallat 788:13|
ſalicto 167:8|
ſalicone 332:4|
ſalies 910:15|
ſaligno 558:10|
ſalinum 215:9|
ſalis: 532:1|
ſalis verb. 218:1|
Salium 137:2|364:12|
ſaltant 696:3|
Salluſti 155:2|
Salluſtius 522:7|
ſalo 492:3|
ſalſa 483:8|656:2|
ſalſo 584:3|
ſaltus 597:10|
ſaltaret 564:8|
ſaltat 615:8|
ſaltem 574:5|
ſaltet 699:9|
ſalutibus 161:2|868:4|
ſalius 259:6|
ſalubrem 890:7|
ſalubres 436:3|499:2|583:15|672:9|746:4|
ſaluſtibus 587:6|
ſalve 124:5|
ſalvere jubet 765:7|
ſalvere jubemus 770:5|
ſalvo 593:10|
ſalutandi 577:15|
ſalutari nomen 502:3|
ſalutor 879:10|
ſalvum 512:14|798:4|
ſalvus 736:5|
Samio 476:1|
Samiites 862:13|
Samos 776:2|778:5|
ſana 595:9|
ſancimus 536:12|
ſanctæ 11:7|
ſanctarum 620:7|
ſanctior 407:1|
ſancto 383:4|
ſanctum 800:9|808:6|833:5|
ſane 650:14|765:2|792:5|850:5|891:4|910:3|
ſanguine 36:1|135:5|153:1|194:3|261:1|279:4|302:7|329:4|445:9|656:8|683:13|
ſanguineas 102:4|
ſanguinem 367:6|
ſanguinis 456:2|483:3|
ſanguis 96:1|135:6|350:5|502:2|745:4|898:10|
ſani 645:6|661:2|
ſanies 296:5|
ſanior 660:7|664:8|
ſanitas 170:1|
ſano 536:5|864:9|
ſanos 537:10|658:3|899:2|
ſanum 577:3|760:1|797:10|811:10|
ſanus 554:17|561:8|577:12|650:4|652:4,6|665:8|668:1|669:9 bis|725:2|734:6|739:3|
ſanxerant 830:1|
ſapere 719:9|747:3|795:8|811:7|865:3|866:1|900:3|
ſaperet 891:10|
ſapias 47:4|781:7|
ſapiat 594:6|
ſapiens 31:5|509:5|541:8,11|542:1,5|554:3|613:1|621:5|629:11|634:11|676:6|709:4|710:1|734:4|
ſapiente 643:2|746:5|
ſapientem barbam 642:4|
ſapientes 190:9|403:12|774:17|
ſapientia 619:7|728:1|737:3|744:11|907:8|
ſapientia prima eſt ſtultitiâ caruiſſe 728:2|
ſapientiæ 127:2|351:4|
ſapientior 643:8|663:8|866:13|
ſapientium 327:2|
ſapientius 643:12|
ſapientum 667:4|
ſapis 904:9|
ſapit 836:3|
ſapiunt 913:5|
ſaporem 241:5|677:8|
ſaporum 675:4|
Sappho 201:1|831:5|
ſarcina 784:6|
ſarculo 4:6|
Sardiniæ 118:4|
Sardis 776:2|
Sardo 905:5|
Sardus 530:3|
Sarmentis 563:5,8|
Sarmentus 564:1|
ſarta 745:2|
ſat 233:2|
ſatelles 228:9|726:3|
ſatellites 310:1|
ſatiate 12:8|
ſatira 613:1|
ſatis 8:1|58:8|199:8|226:6|307:11|309:3|350:9|523:1|548:4|565:4|645:1|653:12|677:2|699:1|724:2|804:9|871:4 bis|914:6|
ſatis ſuperque 429:3|489:5|
ſatis eſt 515:6|523:9|524:3|540:5|554:4|558:1|620:5|610:7|610:3|675:5|761:6|775:2|817:10|910:3|
ſatis nil eſt 511:5|
ſatur 525:5|763:1|
Saturiaro 575:5|
Saturnalibus 638:4|
Saturni 195:5|
Saturnius numerus 844:8|
Saturno 55:4|222:4|
ſatyra v. ſatira.
Satyris 6:6|693:8|818:4|893:6|
ſatyrorum 230:3|893:8|
ſatyros 891:4,9|
Satyrum 864:12|
ſaucius 60:4|293:4|
ſaxa 72:8|310:2|350:2|482:11|492:2|728:6|772:3|789:10|907:7|
ſaxis 51:11|303:6|452:5|559:3|650:4|
ſaxo 213:4|395:1|558:7|573:12|
ſaxum 493:11|645:5|647:5|
ſcaberet 610:2|
ſcabiem 781:6|
ſcabies 910:2|913:2|
ſcabrum 767:5|
Scæva 803:1|
Scævæ 618:1|
ſcalis 857:5|
ſcalpere 588:12|
ſcalpra 649:1|
Scamandri 474:3|
ſcamnum 586:1|
ſcanderet 232:6|
ſcandet 360:6|
ſcandit 217:1|
ſcandunt 243:6|
ſcaphæ 358:5|
ſcari 435:4|
ſcarus 624:2|
ſcatentem 347:6|
Scaurus 52:8|
ſcaurum 535:4|
ſceleratus 645:3|658:6|
ſcelerate 737:1|
ſceleris 88:5|134:5|618:2|657:1|665:3|
ſcelerum 337:11|
ſceleſta 165:5|
ſceleſtas 298:1|
ſceleſti 455:3|
ſceleſtum 249:2|
ſcelus 11:9|19:11|296:11|457:6|657:5|
ſcena 619:6|850:4|
ſcenæ 756:2|882:11|
ſcenam 847:3|889:3|805:8|
ſcenis 888:12|
ſciat 810:8|826:9|
ſcribat 272:5|
ſciens 65:6|284:7|290:1|
ſcientiæ 487:1|
ſcientiatis 450:8|

NNNnnn3

ſciet 910:9|
ſcilicet 142:4|206:2|270:2|339:2|394:5|603:7|619:5|626:4|654:6|660:6|690:4|698:9|755:5|
ſcimus 262:2|874:1|896:6|
ſciudas 74:6|
ſcindente 417:2|
Scipiadæ 619:7|
Scipiadam 615:1|
ſcire 46:1|478:4|547:15|698:3, 8|742:2|822:12|831:9|838:3|869:7|
ſciret 804:4|
ſcis 595:5|777:3|788:3|789:4|803:1|813:10|824:7|874:10|913:11|
ſcit 393:1|790:3|869:1|837:6|900:10|905:1|
ſcitari 765:1|
ſcobe 630:8|
Scopas 394:6|
ſcopis 680:8|
ſcopulis 283:8|
ſcopulos 18:3|
Scorpius 221:3|
ſcortator 639:8|
ſcorto 812:4|
ſcortum 193:5|
ſcriba 565:2|687:8|
ſcribæ 560:3|696:5|768:2|
ſcribam verb. 618:8|895:13|
ſcribate 686:7|
ſcribat 548:4|
ſcribe 645:1|778:4|
ſcribendi 546:1, 2|550:5|614:6|840:3|900:3|
ſcribens 899:12|
ſcribentes 863:9|
ſcribere 467:2|546:5|593:6|606:3|614:12|743:3|746:3|793:12|840:5|852:3|860:9|
ſcribere verius 859:12|
ſcribėris 25:1|
ſcribes 689:7|
ſcribetur 796:4|
ſcribi 878:9|
ſcribimus 840:11|
ſcribis 637:5:
ſcribit 956:4|
ſcribitis 875:16|
ſcribo 863:5|
ſcribuntur 818:3|
ſcrinia 515:6|840:7|
ſcripere 863:10|
ſcripſeris 906:7|
ſcripſeris 27:7|
ſcripſiſſe 608:6|
ſcripſit 549:8|
ſcripta 547:1|555:1|602:1|608:2|744:1|822:5|831:3|860:10|
ſcriptis 840:2|
ſcripta pro ſcriptito 580:5|
ſcriptor 831:10|865:1|882:6|884:2|893:8|903:13|
ſcriptore 855:8|
ſcriptorem 735:1|
ſcriptores 831:4|849:7|852:11|
ſcriptori 903:5|
ſcriptoris 835:3|
ſcriptorum 638:1|822:2|861:5|
ſcripturus 610:4|
ſcruta 765:6|
ſcrutaberis 812:7|
ſcrutare gladio ignem 664:9|
ſculpe 298:14|
ſculptum 641:2|
ſcurra 705:1|794:2|
ſcurræ 563:5|587:3|706:10|809:4|
ſcurram 615:6|
ſcurrantis 809:2|
ſcurris 659:3|
ſcurror 804:9|
ſcutica 541:3|
Scyllam 885:6|
ſcyphus 102:2|
ſcyphos 464:7|
Scythæ 131:5|288:5|534:1|501:7|
Scythas 80:8|
Scythen 384:11|
Scythes 191:1|418:9|
Scyticum 261:3|
ſe 10:7|216:6|270:10|271:5|403:2|508:1|513:11, 13|524:7, 9|521:11, 529:7|
ſe ſe 508:11|865:13|
ſeipſo 710:4|
ſecanda 227:1|
ſecandi 899:11|
ſecantur 799:5|
ſecat 601:7|
ſecet 822:9|
ſecernere 540:9|907:9|
ſecernis 575:9|
ſecernit 254:8|
ſecernunt 7:1|
ſecet 5:1|
ſecreta 619:6|720:9|899:4|
ſecreto 597:12|
ſecretum iter 817:2|
ſecrevit 486:11|
ſectabitur 543:6|676:6|
ſectamus 381:1|
Sectani 553:12|
ſectantem 875:4|
ſectari 144:1|
ſectatur 525:2|
ſectatur 518:8|527:6|
ſectatus 622:4|
ſectère 541:3|
ſectis 27:11|679:2|
ſectio 381:11|
ſectum 714:2|
ſectus 350:15|442:5|
ſecula 277:1|486:13|
ſeculo 391:2|458:1|
ſeculum 9:2|
ſecum 513:17|630:7|665:3|733:8|765:3|888:8|
ſecunda 481:9|496:14|522:6|895:5
ſecundæ res 720:5|774:3|
ſecundam 696:3|
ſecundas 596:1|635:8|
ſecundat partes 810:3|
ſecundis 189:9|380:5|402:10|416:11|
ſecundo 55:5|190:10|298:12|687:5|721:1|870:2|
ſecundos 418:5|
ſecundum 50:14|
ſecundùm *præpoſ.* 456:7|
ſecundus 655:6|686:7|
ſecures 247:3|331:5|501:6|
ſecuri *ablat. à ſecuris* 378:2|513:14|
ſecuris 584:2|
ſecurum 569:1|906:4|
ſecurus 101:1|677:4|847:2|857:7|
ſecus 159:2|340:7|
ſecuta 149:15|
ſecutit 717:5|
ſecutus 545:2|821:1|
ſed 96:7|109:1|125:7|153:9|177:1|182:1|202:1|233:3|243:5|255:9|263:5|278:7|346:8|592:14|&c.
ſed tamen 552:13|620:6|905:2|
ſedare Enod. 12.
ſedatum 816:2|
ſede 58:1|895:5|
ſedem 473:5|
ſederis 633:2|
ſedes 9:6|129:1|371:4|200:7|253:5|399:2|
ſedet 243:8|443:2|573:1|
ſedibus 44:5|
ſedilia 891:3|
ſedilibus 443:1|
ſedit 806:6|
ſeditione 737:1|
ſeditionibus 252:10|276:3|
ſedula 882:2|
ſedulitas 760:6|854:14|

ſedulus 245 : 1 | 565 : 7 | 784 : 5 | 847 : 4 |
ſeges 330 : 6 | 761 : 11 | 767 : 2 |
ſegetes 118 : 4 | 867 : 2 |
ſegetis 312 : 5 |
ſegnes 328 : 1 | 648 : 8 |
ſegni 301 : 2 |
ſegnis 660 . 2 |
ſegnius 888 : 13 |
ſelectus 554 : 11 |
ſellis 577 : 11 |
ſemel 96 : 2 | 109 : 2 | 270 : 6 | 343 : 4 | 357 : 6 | 370 : 14 | 372 : 1 | 393 : 5 | 401 : 1 | 414 : 2 | 447 : 5 | 478 : 5 | 498 : 9 | 547 : 14 | 615 : 8 | 689 : 14 | 709 : 2 | 902 : 2 | 904 : 7 | 913 : 2 |
Semeleius 74 : 1 |
Semeles 79 : 2 |
ſemeſa 700 : 11 |
ſemeſos 537 : 8 |
ſemet 576 : 5 |
ſemina 486 : 3 | 664 : 5 |
ſemis 902 : 1 |
ſemita vitæ fallentis 817 : 2 |
ſemota 829 : 7 |
ſemoti 19 : 4 |
ſemper 24 : 2 bis | 104 : 3 | 123 : 5 | 132 : 5 | 172 : 1 | 183 : 2 | 184 : 1 | 185 : 6 | 190 : 6 | 192 : 3 | 294 : 1 | 319 : 4 | 353 : 6 | 408 : 3 | 493 : 8 | 495 : 3 | 502 : 7 | 512 : 9 | 514 : 11 | 684 : 2 | 877 : 6 | 883 : 11 | 903 : 15 |
ſenatos 576 : 4 | 578 : 7 |
ſene 683 : 9 | 689 : 15 : 690 : 1 |
ſenecta 871 : 1 |
ſenectæ 171 : 4 | 205 : 2 |
ſenectam 121 : 3 |
ſenectus 217 : 10 | 458 : 4 | 473 : 1 | 618 : 5 | 632 : 12 | 825 : 10 |
ſenectuti 500 : 8 |
ſenem 448 : 13 | 605 : 4 | 689 : 4 | 888 : 2 |
ſenes 183 : 9 | 508 : 11 | 729 : 5 | 732 : 2 | 838 : 1 |
ſeneſcentem 725 : 2 |
ſeneſcit 766 : 11 |
ſenex 186 : 2 | 649 : 18 | 665 : 6 | 882 : 1 |
ſeni 322 : 3 |
ſenibus 726 : 12 |
ſenile 417 : 6 |
ſeniles 888 : 9 |
ſenior 691 : 3 |
ſeniorum 603 : 6 | 902 : 12 |
ſenis, *id eſt*, ſex 608 : 5 |
ſenis *genit. à ſenex* 616 : 6 | 630 : 4 | 833 : 7 |
ſenium 813 : 4 |
ſenos 895 : 2 |
ſenſere 378 : 7 |
ſenſi 375 : 5 |
ſenſibus 475 : 2 |
ſenſimus 719 : 6 |
ſenſit 270 : 13 | 386 : 5 | 647 : 5 |
ſenſu 536 : 10 | 551 : 3 | 753 : 1 |
ſenſus 538 : 12 | 539 : 6 |
ſententia 482 : 3 | 521 : 2 | 601 : 1 | 733 : 8 | 804 : 7 | 878 : 11 | 892 : 2 |
ſententiarum 265 : 2 |
ſentiant 347 : 2 |
ſentiat 747 : 3 |
ſentiet 330 : 5 |
ſentimus 558 : 9 |
ſentire 503 : 1 | 817 : 5 |
ſentis 352 : 2 | 625 : 4 | 705 : 11 | 815 : 11 |
ſentit 655 : 3 | 732 : 7 | 788 : 7 | 802 : 3 | 842 : 6 | 867 : 3 | 878 : 1 |
ſentiunt 243 : 1 |
ſenum 109 : 5 | 684 : 7 |
ſeparatis 232 : 2 |
ſeponere 896 : 6 |
ſepoſita 700 : 10 |
ſeptem 294 : 5 | 497 : 1 | 766 : 6 bis | 861 : 10 |
ſeptem millia 729 : 7 |
Septembribus 797 : 5 |
Septimi 170 : 1 |
Septimium 731 : 2 |
Septimius 770 : 1 |
ſeptimus 697 : 4 |
ſepulcra 589 : 8 |
ſepulcri 227 : 2 | 237 : 7 |
ſepulcris 133 : 2 | 445 : 7 | 691 : 3 |
ſepulcro 298 : 13 | 646 : 9 | 655 : 9 |
ſepulcrum 463 : 6 | 587 : 2 |
ſepulturæ 402 : 4 | 691 : 6 |
ſepultis 838 : 4 |
ſequar 593 : 2 | 731 : 1, 5 | 769 : 2 | 893 : 13 |
ſequare 408 : 3 |
ſequemur 427 : 10 |
ſequentes 506 : 2 | 514 : 7 | 576 : 5 |
ſequentur 900 : 5 |
ſequere 862 : 8 | 882 : 5 |
ſequeres 554 : 1 | 577 : 1 |
ſequerere 653 : 9 |
ſequeretur 587 : 5 |
ſequetur 163 : 3 | 208 : 6 |
ſequi 64 : 7 | 93 : 6 | 343 : 8 | 775 : 4 | 861 : 8 | 866 : 3 |
ſequitur 318 : 3 | 712 : 9 |
ſequor 365 : 10 | 595 : 8 | 616 : 6 |
ſequuntur 578 : 5 | 923 : 5 |
ſera 144 : 12 | 288 : 4 | 297 : 2 |
Seras 55 : 10 |
ſerendis 876 : 8 |
ſereno 141 . 6 | 477 : 1 | 677 : 1 |
Seres 325 : 7 | 423 : 4 |
ſeri ſtudiorum 603 : 1 |
ſeria 508 : 7 | 636 : 2 | 881 : 6 | 892 : 9 | 912 : 5 |
Sericas 114 : 4 |
ſericos 459 : 1 |
ſeries 360 : 2 | 894 : 2 |
ſerius 162 : 2 |
ſermo 548 : 11 | 603 : 3 | 621 : 4 | 699 : 8 |
ſermone 536 : 9 | 601 : 3 | 638 : 3 | 671 : 7 | 749 : 7 | 828 : 2 | 862 : 1 | 880 : 6 | 893 : 2 |
ſermonem 877 : 5 |
ſermones 257 : 5 | 285 : 5 | 854 : 4 |
ſermoni 548 : 5, 11 |
ſermonibus 325 : 9 | 690 : 15 | 841 : 9 | 860 : 3 | 879 : 4 |
ſermonis 582 : 6 |
ſermonum 746 : 1 | 878 : 4 |
ſerpens 344 : 4 | 533 : 3 |
ſerpente 439 : 4 |
ſerpentes 142 : 1 | 589 : 6 | 874 : 3 |
ſerpentibus Afris pejor 722 : 4 |
ſerpentium 428 : 6 |
ſerpit humi 875 : 6 |
ſerva *nomen* 163 : 2 |
ſerva *verb.* 643 : 15 |
ſervabis 785 : 6 |
ſervabit 741 : 8 |
ſervanda 902 : 3 |
ſervantem 751 : 7 |
ſervare 159 : 2 | 513 : 4 | 554 : 5 | 732 : 2 | 756 : 8 | 825 : 8 | 879 : 9 | 901 : 11 |
ſervaret 865 : 6 |
ſervari 913 : 12 |
ſervas 325 : 5 | 656 : 3 | 772 : 2 | 828 : 7 |
ſervaſtis 865 : 14 |
ſervat 498 : 10 | 535 : 10 | 778 : 4 | 799 : 4 | 914 : 3 |
ſervata 209 : 2 |
ſervate 390 : 5 |
ſervatis 655 : 7 |
ſervatura 415 : 2 |
ſervavit 576 : 10 | 599 : 1 |
ſerves 16 : 6 | 134 : 2 | 739 : 2 | 815 : 8 |
ſervet 798 : 5 |
ſervetur 883 : 1 |
Servi 611 : 8 |
ſerviat 156 : 4 |
ſerviet 114 : 1 | 774 : 14 | 801 : 6 |
ſervile 712 : 5 |
ſervilem 443 : 5 |
ſervilibus 589 : 4 |

Servilio 715:16|
ſervire 462:4|
ſeruis 461:4|630:3|789:11|865:8|
ſervis *verb.* 709:12|
ſervit 288:3|572:5|775:3|
ſervitio 691:1|
ſervitus 183:5|
Servius 617:9|653:12|
ſervo *nomen* 513:12|709:11 8 0:11|
ſervorum 841:3|
ſervos 512:7|531:5|566:3|576:5|597:2|648:6|650:5|758:3|
ſerum 706:7|
ſerva 13:5|65:1|845:3|
ſervam 537:7|756:11|
ſervum pecus 820:7|
ſervus 663:8|703:1|709:2|799:10|
ſeſquipedalia verba 880:8|
ſeſſor 865:5|
ſeſſuit 887:3|
ſeſtertia 766:6|858:8|
Seſti v. Sexti.
ſetoſa 480:1|
ſetoſam 504:6|
ſeu quod 616:10 bis|
ſeu 6:1,3|17:6|21:7|31:7|32:1|47:2 bis|55:7|58:4|150:5,6|221:3 bis,5|258:2,3|260:1,2,3|278:8|279:1|325:1,2,3|338:6,7|910:11 bis|
ſevera 288:10|
ſeveræ 148:6|180:2|
ſeveri 103:3|840:3|
ſeveris 810:2|891:14|
ſeveris *verb.* 75:1|
ſevero 812:12|
ſeverum 881:6|
ſeverus 132:7|469:1|749:9|
ſex 726:7|
ſextarius 512:4|
Sexti 22:2
Sextilem 750:5|
Sextili 778:3|
ſi 4:2,4|7:1,4|58:8|169:1|171:7|181:1,3|357:11,15|363:7|375:3|397:1|411:3,7|510:11,14|525:11|526:7|528:10|530:5,6|554:4|555:11|575:14|
ſi credis 797:4|
ſi cui 535:2|655:2|
ſi forte 553:4|689:3|713:6|744:2|780:7|836:8|862:8|876:10|882:6|
ſi libeat 374:9|
ſi licet 688:2|
ſi modò 524:11|536:15|727:12|806:5|
ſi memini 715:6|
ſi non 269:4|572:1|614:2|727:4|732:12|759:3|898:8|
ſi poſſis 730:5|
ſi potes 454:1|
ſi quæ 306:1|552:7|
ſi quem 661:5|
ſi quid petet 782:6|
ſi quid 122:1|307:11|370:9|400:1|440:1|478:2|525:8|543:7|553:2|569:2|590:1|607:6|716:1|911:7|
ſi quis 349:1,7|437:5|455:1|507:5|553:5|519:7|536:7|537:7|544:3|548:4|550:7|573:3|608:5|617:11|620:9 bis|&c.
ſi quis forte 816:2|
ſi quos 435:5|510:14|
ſi quod 334:10|
ſi tamen 18:6|
ſi verò 910:7|
ſi vis 546:3|697:3|762:10|831:1|
ſi volet 798:10|
ſibi 156:5|272:5|505:1|508:12|512:5|519:4|523:1|528:2|532:6|541:11|554:15|573:7|576:12|577:10|&c.
ſibilat 511:9|
Sibyllini 496:1|
ſic 15:1,2|31:5|32:5|52:2|68:3|111:1|165:6|166:1|168:8|190:5|192:8|221:1|255:1|347:5|384:1|397:9|417:5|451:1|460:3|511:9|527:6|532:6|542:5,6|554:8|637:5 &c.
ſic *pro* utinam 667:8|
ſic eſt 457:3|
ſic diis placitum 694:3|
ſic placet 482:9|
ſic viſum *pro* ſic placet 126:2|
ſic ut 533:16|630:5|
Sicambri 420:3|
Sicambros 369:10|
Sicana 400:3|
ſiccatus 544:4|
ſicca 296:9|
ſiccas 20:2|
ſiccat 609:5|
ſiccatæ 133:8|
ſiccet 434:11|
ſicci 186:1|
ſiccis 18:1|75:3|486:3|672:3|819:2|
ſiccos 354:12|
ſiccus 622:9|665:5|
894:2|
Sicula 260:7|
Siculæ 218:1|241:4|
Siculas 380:4|
Siculi 740:13|834:25|913:12|
Siculis 780:1|
Siculum mare 194:2|
ſicut 467:1|508:12|
ſidera 7:5|15:2|214:4|242:8|282:2|448:1|477:2|487:5|591:7|
ſidere 244:2|290:12|
ſiderum 419:5|499:6|
Sidonii 486:7|
Sidonio 773:11|
ſidus 55:1|398:2|428:13|465:9|490:12|584:1|
ſigilla 868:6|
ſigilla grata pudico 824:3|
ſigna *pro* ſigilla 697:2|
ſigna 182:7|260:5|363:11|421:3|462:5|557:7|670:2|813:13|854:2|
ſignat humum 887:7|
ſignata 784:2|
ſignatum 877:7|
ſigni 581:2|
ſignis 31:7|368:3|567:3|
ſigno 641:3|
ſigno lagenæ læſo 865:9|
ſignum acuam 912:1|
ſileant 397:1|
ſilent 690:8|
ſilebo 51:3|402:6|
ſilet 698:9|
ſilentio 201:5|248:3|365:8|
ſilentium 448:7|451:5|468:2|
Silenus 893:12|
ſiliquis 842:5|
ſilex 554:3|
ſilva, &c. v. ſylva.
ſim 550:10|574:8|
ſimile 50:14|555:8|642:11|648:5|
ſimilem 308:4|324:5|564:2|644:2|
ſimiles 613:3
ſimili 384:9|542:7|829:6|
ſimilis 92:1|144:5|527:7|550:9|690:9|845:2|
ſimillimus 864:7|
ſimius 602:3|
Simois 474:4|
Simone 893:11|
ſimplex 23:5|535:7|630:5|633:2|678:7|869:7|891:1|
ſimplex & unum 875:1|
ſimplices 183:1|

ſimplici 144:3 | 416:8 |
ſimplicior 536:7 |
ſimul 84:4 | 136:6 | 301:3 | 511:1 | 611:7, 8 | 671:8 | 698:14 | 715:9 | 902:5 |
ſimul *pro* ſimul atque 22:5 | 39:2 | 51:9 | 182:1 | 214:2 | 261:4 | 348:1 | 392:6 | 427:4 | 468:8 | 482:11 | 509:3 | 611:2 | 618:11 | 696:1 | 702:7 | 859:7 |
ſimul ac 511:10 | 521:3 | 554:7 | 559:9 | 588:7 | 785:5 |
ſimul atque 519:2 | 594:6 | 802:2 | 852:1 |
ſimulacra 2-4:4 |
ſimulantia 853:3 |
ſimulare 874:10 |
ſimulas 708:1 |
ſimulet 820:1 |
ſin 749:2 |
ſinas 14:1 |
ſincerum 535:12 | 740:9 |
ſine 60:5 | 92:3 | 98:7 | 101:4 | 117:2 | 232:4 | 259:11 | 269:7 | 278:7 | 282:3 | 302:2 | 336:9 | 354:7 | 357:14 | 364:8 | 415:4 | 417:12 | 500:3 | 525:7 | 536:12 | 554:8 | &c.
ſine crimine 764:11 |
ſine fine 712:1 |
ſine gente 683:12 |
ſine pondere 863:14 |
ſine pondere & arte 901:2 |
ſine pulvere 729:1 |
ſine rivali 911:13 |
ſine ſenſu 551:3 |
ſine *verb.* 801:6 | 806:1 |
ſinebant 213:2 |
ſingula 573:5 | 590:4 | 636:2 | 700:13 | 859:13 | 880:3 |
ſingulos 298:4 |
ſingulatim 575:2 |
ſingulina 350:14 |
ſiniſtra 10:8 |
ſiniſtrè 913:1 |
ſiniſtrorſum 462:10 | 643:6 |
ſint 508:12 | 610:3 | 612:2 | 677:3 | 699:11 |
ſinu 258:2 | 653:6 |
Sinueſſæ 561:4 |
Sinueſſanum 749:1 |
ſinum 427:9 |
ſinus 346:10 | 466:9 | 732:6 |
ſinus *plural.* 126:8 |
Siren 640:1 |
Sirenom 737:9 |
ſis 346:4 | 478:9 | 511:5 | 550:9 | 553:12 | 618:8 | 647:3 | 685:7 | 734:2 |
Siſennas 582:7 |
ſiſes 714:4 |
Siſyphus 208:2 | 493:10 | 535:3 | 641:1 |
ſit 39:6 | 94:1 | 137:2 | 162:5 | 171:4, 5 | 240:9 | 248:6 | 427:1 | 458:3, 7 | 482:3, 12 | 509:7 | 510:11 | 333:7 | 519:4 | 525:5 | 527:2 | 528:2, 13 | 554:4 |
ſit mihi 531:6 | 538:9 | 556:1 |
ſitæ 462:10 |
Sithonia 343:2 |
Sithoniis 77:1 |
ſiticuloſæ 439:6 |
ſitiens 511:11 |
ſitim 156:6 | 410:7 | 866:6 |
ſitis & fames argenti 811:3 |
ſitu 528:4 |
ſito 359:2 |
ſitum *adject.* 255:1 | 293:13 |
ſitus, i, ſqualior 864:5 |
ſitus agri 796:4 |
ſitus *plural.* 854:6 |
ſive 52:4, 6 | 13:1 | 21:7 | 27:12 | 55:9 | 58:6 | 67:3, 4 | 89:1, 2 | 123:2 | 206:4, 5 | 335:1 | 350:1 | &c.
Smyrna 776:3 |
ſobolem 497:18 |
ſobules 302:8 | 374:3 |
ſobrius 189:4 | 638:4 |
ſocci 879:3 |
ſocco 846:9 | 880:1 |
ſocero 688:7 |
ſocerorum 268:3 |
ſocerum 298:1 | 514:3 | 821:7 |
ſocialiter 895:6 |
ſocianda 398:9 |
ſocii 32:7 |
ſocius 737:3 | 738:1 | 843:1 |
ſocio 841:4 |
ſocium 338:9 |
ſocius 680:5 |
Socraticæ 900:4 |
Socraticam 114:9 |
Socraticis 325:8 |
ſodales 103:5 | 139:3 |
ſodali 99:3 | 317:4 |
ſodalibus 136:2 | 394:2 | 616:2 | 764:13 |
ſodalis 691:3 |
ſodalium 174:5 |
ſodes 595:6 | 730:1 | 761:5 | 798:8 | 911:7 |
ſol 280:4 | 370:10 | 386:2 | 415:10 | 461:6 | 497:3 | 581:1 | 826:3 |
ſol veniens 796:6 | diſcedens. Ibid.
ſola 400:5 | 752:2 |
ſolaria 756:8 |
ſolabitur 702:10 |
ſolantis 167:7 |
ſolatas 648:4 |
ſolatur 842:3 |
ſolido 528:3 |
ſoldum 638:6 |
ſole 216:5 | 354:12 | 357:3 | 547:7 | 748:3 | 840:7 |
ſoleas *nomen* 542:1 | 720:8 | 785:9 |
ſoleat 567:8 |
ſolem 185:9 | 598:5 | 673:2 | 752:3 | 773:2 |
ſolenne 813:6 | 839:9 |
ſolennia 733:12 |
ſolennis 407:1 |
ſolent 570:4 | 720:5 | 815:13
ſoler 726:13 |
ſolers 305:2 | 909:3 |
ſoles, *id eſt*, dies 383:8 |
ſoles *verb.* 693:6 |
ſolet 98:5 | 641:8 |
ſolibus 434:6 | 481:7 | 826:6 |
ſolida 250:3 |
ſolido 5:7 | 620:4 |
ſolidum 660:6 |
ſolio 157:1 |
ſolis *genit.* *à ſol* 35:2 | 93:2 | 346:3 | 422:7 |
ſolis 732:12 | 803:9 |
ſolis 559:6 | 619:9 | 661:1 |
ſolitis 50:9 |
ſolitum 21:13 | 786:5 |
ſolitus 511:9 | 577:13 | 651:5 |
ſolium 806:3 |
ſollicita 131:1 |
ſollicitæ 282:5 | 698:13 |
ſollicita 354:8 |
ſollicitas *nom.* 700:5 |
ſollicitas *verb.* 413:4 |
ſollicitat 342:2 | 627:3 |
ſollicitis 363:9 | 750:4 |
ſollicito 851:8 |
ſollicitudine 719:16 |
ſollicitudines 76:1 |
ſollicitudinibus 473:9 |
ſollicitum 61:8 | 517:1 | 707:10 |
ſollicitus 355:6 | 580:1 | 662:1 |
ſolo *ſubſt.* 336:13 |
ſolo *adject.* 98:1 | 642:11 |
ſolos 507:2 | 795:8 |
ſolſtitio 778:2 |
ſolvas 549:11 |
ſolvat 248:7 |
ſolvator 473:1 |
ſolve 488:2 bis | 498:1 | 725:2 |

ſolventur 625 : 2 |
ſolvere 104:8 | 328 : 1 | 464: 12 |
ſolveret 700 : 9 |
ſolvet 59: 4 | 371 : 4 | 802: 2 |
ſolvi 155: 6 |
ſolvitur 20 : 1 |
ſolum *ſubſtant.* 75 : 2 | 176 : 2 | 481 : 4 |
ſolum *adject.* 677 : 3 | 822 : 8 |
ſolùm *adverb.* 576 : 11 | 893: 7 |
ſolus 401 : 3 | 545: 9 | 542 : 6 | 577 : 16 | 578 : 9 | 687 : 6 | 827 : 1 | 738 : 3 | 911:13 |
ſoluta 465 : 1 |
ſolutæ 21 : 5 |
ſolutis 116 : 4 | 169 : 3 | 367: 4 |
ſolutis operum famulis 316 : 3 |
ſolutorum 581 : 5 |
ſolutos 264 : 6 | 551 : 8 |
ſolutum 750 : 6 |
ſolutus 430 : 4 | 450 : 7 | 699 : 5 |
ſomni 638 : 2 |
ſomnia 604 : 3 | 813 : 3 | 870 : 9 | 873 : 7 |
ſomnis 365 : 9 |
ſomnium 348 : 10 |
ſomno 259 : 2 | 614:4 | 698: 12 | 712 : 8 | 861 : 6 |
ſomnos 97 : 3 | 216 : 1 | 433: 6 | 452 : 4 | 475 : 3 | 558 : 3 | 773: 3 |
ſomnum 191 : 2 | 241 : 7 | 325 : 3 | 749 : 6 | 763 : 1 | 904 : 2 |
ſomnus 241:7 | 297 : 12 | 566: 11 | 803 : 6 |
ſomnus prope rivum 789:6 |
ſonabit 574 : 4 |
ſonant 472 : 4 |
ſonante 460 : 5 | 481 : 6 |
ſonantem 201: 2 | 264 : 1 | 398 : 7 |
ſonari 490 : 11 |
ſonat 591 : 2 |
ſonaturum 548 : 7 |
ſonent 605 : 1 |
ſonitum 153 : 4 |
ſonitus 5 : 11 |
ſono 203:3 | 907 : 7 |
ſonum 222:7 | 374 : 9 | 849: 9 | 861 : 14 | 896: 7 | 903: 7 |
ſonus 480 : 3 |
Sophocles 845 : 5 |
ſopor 94 : 5 |
ſopore 448 : 12 |
ſopori 632 : 4 |
Soracte 38 : 2 |
ſorde 740 : 8 |
ſordent 776 : 8 |
ſordes 575 : 14 | 598 : 4 |
ſordeſcere 825 : 3 |
ſordet 810 : 7 |
ſordibus 491 : 2 | 630 : 2 | 691 : 7 |
ſordida 750 : 8 |
ſordidæ 247 : 1 |
ſordidos 151 : 2 | 228 : 3 |
ſordidum 406 : 5 |
ſordidus 108 : 7 | 189 : 3 | 216 : 2 | 511 : 8 | 513 : 11 | 518 : 2 | 612 : 10 |
ſoror 95 : 1 | 304 : 7 | 643 : 14 | 807 : 5 |
ſorore 256 : 5 |
ſororem 650 : 15 |
ſorores 101 : 7 | 186 : 4 | 298 : 2 |
ſororibus 321 : 6 | 392 : 1 |
ſororum 160 : 8 |
ſors 39 : 7 | 162 : 3 | 787 : 8 |
ſorte 312 : 7 | 334 : 8 | 476 : 7 | 664 : 2 | 702 : 3 | 774 : 17 |
ſorte ſupremâ 867 : 14 |
ſortem 190 : 1 | 505 : 1 |
ſortes dictæ 908 : 6 |
ſortitere 22 : 6 |
ſortilegis 892 : 2 |
ſortis 407 : 6 |
ſortita 701 : 7 | 880 : 3 |
ſortitò 440 : 5 |
ſortitor 241 : 1 |
ſortitus 574 : 14 |
Soſiis 903 : 4 |
Soſiorum 824 : 2 |
ſoſpes 136 : 1 | 140 : 4 |
ſoſpite 111 : 3 | 500 : 2 |
ſoſpitis 287 : 2 |
ſoſpitum 305 : 2 |
ſpadonibus 462 : 3 |
ſpargat 869 : 9 |
ſparge 122 : 1 | 691 : 5 |
ſpargens 446 : 4 |
ſpargent 211 : 3 |
ſpargere 307 : 10 | 749 : 10 |
ſparges 173 : 6 |
ſpargier 406 : 2 |
ſpargis 656 : 2 |
ſpargit 318 : 2 |
ſparſi 721 : 5 |
ſparſiſſe 190 : 2 |
ſparſum 124 : 2 | 679 : 3 |
Spartacum 306 : 1 |
Spartacus 480 : 3 |
ſpatiari 188 : 1 |
ſpatiere 654 : 4 |
ſpatiis 763 : 8 | 787 : 6 |
ſpatio 383 : 11 |
ſpatio brevi 47 : 4 |
ſpatium 701 : 14 |
ſpe 612 : 3 | 753 : 6 | 793 : 6 | 817 : 9 | 842 : 13 | 888 : 5 |
ſpecie 870 : 4 |
ſpecie recti decipimur 875 : 3 |
ſpeciem 809 : 2 | 816 : 7 |
ſpeciem ludentis dabit 864 : 11 |
ſpecies 626 : 3 | 657 : 1 | 755 : 4 | 756 : 10 | 873 : 8 |
ſpecioſa 349 : 11 | 864 : 3 | 885 : 5 | 901 : 1 |
ſpecioſiùs 813 : 9 |
ſpecioſum 799 : 8 |
ſpectabant 588 : 2 |
ſpectacula 109 : 3 | 624 : 6 | 849 : 6 |
ſpectaculo 446 : 12 |
ſpectaculum 452 : 10 | 583 : 12 |
ſpectanda 605 : 2 | 753 : 1 |
ſpectandum 875 : 15 |
ſpectandus 416 : 12 |
ſpectant 713 : 12 |
ſpectante 758 : 5 |
ſpectantia 711 : 4 |
ſpectantis 880 : 9 |
ſpectantur 850 : 2 |
ſpectare 616 : 7 | 777 : 6 | 824 : 1 |
ſpectaret 840 : 5 |
ſpectaſſe 720 : 10 |
ſpectat 158 : 6 | 800 : 5 | 835 : 2 |
ſpectata 852 : 5 | 889 : 8 |
ſpectator 847 : 4 | 888 : 15 | 892 : 7 |
ſpectatoris 851 : 2 |
ſpectatum 724 : 2 | 873 : 5 |
ſpectaverat 607 : 12 |
ſpectemus 861 : 7 |
ſpectent 752 : 5 |
ſpectes 526 : 3 | 730 : 6 |
ſpeculo 404 : 6 |
ſpecus 340 : 1 |
ſpem 22 : 3 | 48 : 1 | 327 : 5 | 428 : 10 | 503 : 2 | 684:9 | 686 : 6 | 736 : 9 | 747 : 6 |
extra ſpem veniæ cautus 895 : 15, v. intrà.
ſpem mentita ſeges 767 : 2 |
ſperabitur 747 : 8 |
ſperamus 852 : 1 | 902 : 2 |
ſperare 140 : 2 | 408 : 4 |
ſperas 527 : 1 |
ſperat 24 : 3 | 189 : 9 |
ſperatum 818 : 8 |
ſperavit 648 : 5 |
ſperes 58 : 9 | 392 : 3 |
ſperet 894 : 1 |
ſpernat 876 : 7 |
ſperne 39 : 9 | 116 : 1 | 623 : 1 | 685 : 1 | 740 : 10 |
ſpernere 213 : 1 | 219 : 2 | 255 : 2 |
ſpernit 5 : 8 | 248 : 2 | 626:6 | 783 : 9 | 761 : 10 |
ſpes 133 : 2 | 365 : 2 | 382 : 9 | 407 : 10 | 728 : 10 | 800 : 2 | 816 : 11 |
ſpes *plural.* 411 : 5 | 749:4 | 750 : 3 | 812 : 3 |
ſpicea 499 : 1 |

ſpicula

ſpiculis 64:6 | 352:8 |
ſpinas 737:3 |
ſpinis 871:2 |
ſpirabat 414:6 |
ſpirat 400:2 | 846:1 |
ſpiritu 489:12 |
ſpiritum 156:2 | 218:6 | 389:5 | 668:11 |
ſpiritus 280:9 | 296:15 | 395:8 | 468:4 | 548:9 |
ſpiro 375:3 |
ſpiſſa 211:5 | 382:4 | 891:3 |
ſpiſſæ 373:7 | 906:1 |
ſpiſſis 828:4 |
ſplendeat 155:3 | 874:5 |
ſplenderunt 80:4 |
ſplendet 215:9 | 252:6 | 749:3 |
ſplendida 393:5 | 651:2 | 852:12 |
ſplendide 297:9 |
ſplendidior 302:1 | 311:11 |
ſplendidius 804:10 |
ſplendor 547:6 |
ſplendorem 863:13 |
ſponda 440:4 |
ſpondeos 895:4 |
ſpondere 910:8 |
ſponſæ 368:5 | 821:8 |
ſponſi 738:5 |
ſponſo 114:1 |
ſponſorem 694:4 |
ſponſor 297:5 |
ſponſum, *id eſt*, promiſſum 538:10 |
ſponſum, *id eſt*, ad ſpondendum 860:10 |
ſponte 246:6 |
ſponte ſuâ 782:1 |
ſpretus 454:11 |
ſpurco 684:1 |
ſquillas 717:7 |
ſquillis 678:1 |
ſtabant 602:2 |
ſtabat 587:2 | 589:4 |
Staberi 646:9 | 647:4 |
ſtabiles 895:4 |
ſtabilis 498:9 |
ſtabit 666:7 |
ſtabulis 20:3 |
ſtagna 210:4 |
ſtans pede in uno 545:6 |
ſtante 543:2 |
ſtantem 132:2 | 520:5 | 686:1 |
ſtantes 345:1 |
ſtare 195:4 |
ſtas 858:13 |
ſtas animo 657:6 |
ſtat 185:2 |
ſtatis 507:9 |
ſtatu 263:6 |
ſtatua 861:11 |
ſtatuas 644:3 | 685:10 |
ſtatuerat 114:3 |
ſtatuis 656:1 |
ſtatuis *nomen* 336:2 |
ſtatuit 199:5 | 528:1 | 636:7 |
ſtatus 355:5 | 805:2 |
ſtella 51:10 | 354:11 |
ſtellæ 782:1 |
ſtellas 583:15 | 752:3 |
ſtellis 231:5 | 307:10 | 340:5 |
ſtercore 471:7 |
ſterilem 330:6
ſterilis 877:13 |
ſternet 315:4 |
ſtertebat 532:5 |
Stertinii 782:4 |
Stertinius 642:2 | 667:4 |
ſtertit 558:7 | 858:2 |
ſtes 654:4 | 690:9 | 904:3 |
Steſichori 399:4 |
ſtet 38:1 | 254:3 | 352:2 | 528:12 | 847:2 | 878:4 |
ſtetere 69:9 |
ſtetit 264:2 | 296:8 | 642:7 | 679:3 | 850:4 |
Sthenelus 65:6 | 401:3 |
ſtillabit 910:14 |
ſtimulos 710:12 |
ſtipare 639:5 |
ſtipata 835:1 |
ſtipator 543:5 |
ſtipendium 490:7 |
ſtirpes 356:7 |
Stoicæ 652:6 | 667:8 |
Stoici 459:1 |
ſtola 524:8 | 526:10 |
ſtolidi 847:10 |
ſtomacheris 734:3 |
ſtomachetur 549:6 |
ſtomacho 69:6 | 631:4 | 651:15 | 678:3 | 680:5 |
ſtomachoſos 792:7 |
ſtomachum 623:4 | 627:3 | 714:4 | 792:3 |
ſtomachum, *id eſt*, iram 26:5 |
ſtomachus 626:6 |
ſtrabonem 534:10 |
ſtragula 649:13 |
ſtramentis 649:12 |
ſtratus 5:9 |
ſtravere 39:3 | 69:8 |
ſtravit 417:12 | 656:4 |
ſtrenua 351:3 | 779:3 |
ſtrenuus 741:9 | 764:1 | 765:12 |
ſtrepitu 291:5 | 529:6 | 850:2 |
ſtrepitum 64:7 | 322:2 | 354:4 | 374:7 | 738:9 | 788:13 |
ſtrepitus 702:5 | 803:7 | 861:7 | 879:5 |
ſtrepunt 150:3 | 409:3 |
ſtrictis 788:15 |
ſtridere 720:9 |
ſtridore 129:5 |
ſtrigili 712:4 |
ſtrigis 445:10 |
ſtringat 517:6 |
ſtruis 227:3 |
ſtruit 500:2 | 743:2 |
ſtudet 366:1 | 743:9 | 830:4 | 841:2 | 909:8 |
ſtudia 812:9 |
ſtudiis 338:3 | 732:4 | 739:5 | 766:11 | 814:7 | 839:1 | 861:10 | 863:6 | 887:14 |
ſtudio 551:5 | 622:7 | 648:11 | 784:4 | 840:3 | 852:5 |
ſtudiorum 603:1 | 615:11 |
ſtudioſa 347:9 | 689:13 | 743:2 |
ſtudium 300:3 | 412:3 | 744:12 | 909:5 |
ſtulte 728:7 | 854:14 | 896:5 |
ſtulti 519:8 | 642:1 |
ſtultior 707:1 |
ſtultis 537:4 |
ſtultiſſimus 566:10 |
ſtultitia 19:10 | 642:12 | 657:3 | 658:6 | 668:1 | 728:2 |
ſtultitiæ 643:10 | 664:9 |
ſtultitiam 412:5 | 811:9 | 866:13 |
ſtultorum 736:3 | 798:1 |
ſtultos 638:10 |
ſtultum 668:5 |
ſtultus 532:11 | 543:7 | 571:4 | 652:4, 5 | 692:8 | 738:1 | 761:10 | 787:9 |
ſtupens 202:4 |
ſtupent 457:4 |
ſtupet 340:8 | 547:6 | 571:6 | 621:7 |
ſtupris 384:7 |
Stygia 236:1 |
Stygius 397:5 |
ſtylum 610:3 |
ſtylus 617:1 |
Styx 128:5 |
ſua 264:9 | 403:8 | 456:7 | 471:5 |
Suadela 755:7 |
ſuadere 482:9 |
ſuaderet 582:9 |
ſuades 513:16 |
ſuadet 730:4 |
ſuæ 524:11 |
ſuam 485:2 | 530:5 |
ſuas 744:2 |
ſuaſerit 740:15 |
ſuave eſt 510:8 |
ſuave 551:2 |
ſuaves 628:4 | 722:1 |
ſuavio 440:3 |
ſuavior 603:4 |
ſuaviter 502:4 | 768:4 |

Horat.

ſuavius 581:6|721:7|
ſub 5:8, 12|23:3|74:1| 91:1|100:3|154:2| 178:2|
ſub *pro circa* 36:6|93:2|
ſub *pro in* 297:3|319:4| 377:5
ſub, *id eſt*, prope 217:2|
ſub adventum 434:9|
ſub arctâ vite 145:2|
ſub cantu tibiæ 284:6|
ſub dio 161:8|246:1|
ſub dium 78:2|
ſub galli cantum 506:9|
ſub hæc 451:3|
ſub hoc 718:1|
ſub hoc tempus 858:9|
ſub judice lis eſt 879:1|
ſub juga ahenea 126:3|
ſub luce 904:5|
ſub lumina prima 706:7|
ſub noctem 40:3|614:5| 712:3|867:10|
ſub pede 323:11|
ſub regno 362:4|
ſub tempus edendi 797:11|
ſub terrâ 754:4|
ſub verni temporis horam 899:8|
ſub umbrâ 74:1|122:1|
ſubacta 151:3|167:1|
ſubducta 807:13|
ſubductis 520:1|
ſubductum 19:2|
ſubegit 828:9|
ſubeſt 386:2|713:7|788: 11|
ſubeant 258:7|
ſubjecta 898:14|894:11|
ſubjectat 710:12|
ſubjectior 697:11|
ſubjectos 55:9|
ſubimus 559:2|
ſubinde 691:5|769:6|
ſubire 426:2|541:4|
ſubiſti 762:11|
ſubit 593:4|806:10|
ſubitò 672:5|702:4| 704:5|705:10|
ſublatæ 454:5|
ſublatam 336:6|
ſublatis 690:14|714:5|
ſublato jure nocendi 895:2|
ſublatus 686:5|
ſublegit 714:7|
ſublime 244:6|
ſublimes verſus 913:6|
ſublimi 7:5|66:1|343: 3|
ſublimia 781:7|
ſublimis 845:7|887:13|
ſubluſtri 347:11|
ſubmittere 726:5|
ſubrepere 701:13|
ſubruit 310:6|847:6|
ſubſcribe 612:6|
ſubſcribi 336:2|
ſubſequitur 78:3|
ſubſidere 483:5|
ſubſtringe 690:12|
ſubſuta 520:4|
ſubtemine 474:5|
ſubtile 717:3|853:4|
ſubtilis judex 711:7|
ſubucula 733:6|
ſubvertet 774:16|
ſuburbana 766:2|
ſuburbano 672:3|
ſuburranæ 448:14|
ſuccedant 755:4|
ſuccederet 806:6|
ſucceſſit 897:5|
ſucci 672:1|
ſuccinctam 588:9|
ſuccinctus 701:20|
ſuccinit 807:7|
ſuccis 718:4|
ſucco 679:5|
ſuccos 253:6|
ſuccum 716:4|
ſuccurrite 913:8|
ſuccus 349:10|552:14|
ſudando 624:1|
ſudaviſſe 785:10|
ſudavit 909:9|
ſudet 894:1|
ſudor 63:8|466:5|470: 7|592:9|
ſudoris 846:4|
ſuetæ 588:3|
ſuffigat 537:9|
ſuffragia 811:14|863:5|
ſui 5:4|58:11|78:3| 198:5|356:11|
ſuis 183:8|265:5|385:3| 430:3|464:4|479| 4|689:2|814:7|
Sulcii 550:10|
ſulcis 240:5|
Sulcius 550:5|
ſulcos 766:10|
ſulfura 792:2|
Sullæ v. Syllæ.
Sulpitiis 411:4|
ſum 362:3|428:3|593: 2|619:9|655:1|709:3| 857:2|
ſumas 807:3|
ſume 287:1|361:2|652: 1 660:3|663:2|778:7|
ſumebat 912:12|
ſumere 103:3|510:13|572: 5|577:11|
ſumere vires 815:13|
ſumeret 270:14|
ſumes 49:2|
ſumet 812:3|863:12|
ſumi 711:12|
ſumit 247:3|743:3|
ſumite 875:16|
ſumma *ſubſtant.* 21:3|547: 10:875:12|
ſumma *adject.* 9:5|583:6| 623:6|658:6|724:1|
ſumma voce 530:7|
ſummæ 393:1|649:19|
ſummam 646:9|647:5| 906:4|
ſummè 858:6|
ſummi 337:10|
ſummis 129:2|333:4|
ſummiſere 382:1|
ſummittit 676:5|
ſummo 352:9|405:8|
ſummos 189:7|
ſummoſſes 196:3|
ſummotus 468:16|
ſummovere 227:5|
ſummovet 190:4|215:5|
ſummum 566:2|700:2| 831:6|
ſummus ab imo 729:4|
ſummus ego 715:5|
ſumpta 518:8|876:13|
ſumptis 894:3|
ſumpto 213:3|
ſumptum 519:3|681:2| 863:9|
ſumptuoſa 332:2|
ſumptus 576:7|680:9|
ſumus 392:12|556:1|592: 6|738:4|
ſunt 2:2|29:4|60:8| 338:1|406:8|514:4| 526:3|536:15|547:2| 583:1|588:4|878:6|
ſunt qui 520:3|551:1|731: 6|752:4|868:8|
ſunt quibus 613:1|
ſunt quorum 677:1|
ſunto 880:10|
ſuo 807:2|
ſuorum 697:5|
ſuos 525:11|
ſupellex 740:3|
ſuper *cum accuſ.* 366:6| 463:5|715:8|
ſuper, *id eſt*, pluſquam 858:8|
ſuper *cum ablat.* 38:5|50:2|76:5|241:3|287:5| 370:6|456:1|498:1| 857:14|
ſuper *abſolutè* 450:16|
ſuper his 692:3|910:14|
ſuperque 429:3|524:2|
ſuperante 53:1|
ſuperantis 405:3|
ſuperare 51:8|514:10| 813:8|
ſuperat, *id eſt*, ſuperfluit 634:2|
ſuperat, *id eſt*, reſtat 901:10|
ſuperba 431:3|449:5|
ſuperbæ 112:1|730:7|
ſuperbas 456:3|
ſuperbi 501:7|851:2|
ſuperbæ 404:2|
ſuperbiam 292:4|361:2|
ſuperbis 421:4|890:10|
ſuperbo 142:5|700:13|
ſuperbos 43:7|52:5|150:

5 | 382 : 8 |
ſuperbum 209 : 3 | 228 : 11 | 634 : 9 |
ſuperbus 441 : 3 | 478 : 8 | 488 : 4 | 571 : 1 |
ſupercilio 240 : 3 | 856 : 6 |
ſupereſſe 817 : 7 |
ſupereſſent 701 : 17 |
ſupereſt 817 : 7 |
ſuperi 393 : 2 | 842 : 10 |
ſuperjecto 10 : 1 |
ſuperis 6 : 5 | 27 : 9 | 45 : 1 |
ſupernè 236 : 4 | 873 : 4 |
ſuperni 429 : 5 |
ſuperſtes 155 : 7 | 220 : 3 | 500 : 4 |
ſuperſtite 427 : 1 |
ſuperſtites 452 : 9 |
ſuperſtiti 290 : 3, 7 |
ſuperſtitione 646 : 4 |
ſuperſunt 756 : 6 |
ſupervacuas 791 : 3 |
ſupervacuos 237 : 8 |
ſupervacuum 902 : 8 |
ſupervenict 747 : 8 |
ſupervenit 868 : 2 |
ſupinas 310 : 1 |
ſupinor 706 : 12 |
ſupinum 260 : 2 |
ſupinus ſtertit 558 : 7 |
ſuppetias 405 : 6 |
ſuppetit 780 : 4 |
ſupplex 418 : 2 | 487 : 2 | 861 : 5 |
ſupplice 504 : 8 |
ſupplices 400 : 5 |
ſupplicibus 295 : 5 |
ſupplicius 557 : 6 |
ſupplicio 356 : 8 |
ſuppliciter 580 : 4 |
ſupponas 677 : 5 |
ſupponere 792 : 3 |
ſuppoſitos 148 : 5 |
ſuprà 226 : 3 | 321 : 4 | 867 : 6 |
ſuprà dictis ſede 709 : 9 |
ſupra vires 811 : 2 |
ſuprema 59 : 4 |
ſupremâ ſorte 867 : 14 |
ſupremi 124 : 3 |
ſupremo 86 : 2 | 493 : 10 | 748 : 3 |
ſupremo fine 828 : 10 |
ſupremum 220 : 7 | 513 : 13 | 747 : 7 |
ſura 573 : 6 |
ſuras 166 : 3 |
ſurdior 285 : 8 |
ſurdiora 492 : 2 |
ſurdo 849 : 8 |
ſurge 207 : 11, 12 | 813 : 4 |
ſurgendum 580 : 2 |
ſurgente 185 : 8 | 547 : 7 |
ſurgeret 636 : 14
ſurget 652 : 8 |
ſurgit 278 : 8 | 632 : 5 |
ſurgunt 739 : 2 |
ſuis tumentibus Epod. 8.
ſuſpice 665 : 7 |
ſurpuerat 414 : 7 |
Surrentina 677 : 9 |
ſurrentum 807 : 11 |
ſurrexit 598 : 6 |
ſurripis 650 : 5 | 800 : 5 |
ſus 470 : 6 | 758 : 3 | 860 : 3 |
ſuſcitabo 346 : 2 |
ſuſcitat 190 : 6 |
ſuſciter 512 : 13 |
ſuſpecta 74 : 4 | 812 : 12 |
ſuſpectos 617 : 12 | 799 : 14 |
ſuſpectum 550 : 5 |
ſuſpendens 719 : 12 |
ſuſpendis 570 : 4 |
ſuſpendiſſe 24 : 7 |
ſuſpendit 859 : 3 |
ſuſpenſa 447 : 2 | 719 : 2 |
ſuſpenſi 576 : 1 | 729 : 6 |
ſuſpicari 166 : 4 |
ſuſpice 755 : 11 |
ſuſpirare 282 : 6 |
ſuſpiret 246 : 5 |
ſuſtineant 38 : 2 |
ſuſtineas 815 : 11 | 827 : 1 |
ſuſtinet 579 : 4 |
ſuſtulerat 225 : 1 |
ſuſtulerit 262 : 4 |
ſuſtulit 129 : 6 | 177 : 2 | 538 : 8 |
ſuſurri 40 : 3 |
ſuſurros 720 : 9 |
ſutor 541 : 9 | 542 : 1, 5 | 649 : 1 |
ſuum 867 : 11 |
Sybarim 54 : 2 |
ſydera v. ſidera.
ſyllaba 894 : 11 |
Syllæ 524 : 1 |
ſylva 89 : 5 | 312 : 4 | 318 : 2 | 702 : 9 | 775 : 7 |
ſylvæ diæreſ. 92 : 4 | 472 : 3 |
ſylvæ 38 : 3 | 50 : 4 | 61 : 3 | 111 : 3 | 356 : 9 | 692 : 3 | 759 : 14 | 877 : 8 |
ſylvam 264 : 7 | 604 : 4 |
Sylvane 432 : 12 |
Sylvani 355 : 3 |
Sylvanum 843 : 2 |
ſylvarum 495 : 1 | 786 : 3 |
ſylvas 295 : 9 | 746 : 4 | 859 : 3 |
ſylveſtrem 868 : 12 |
ſylveſtres 907 : 5 |
ſylveſtria 629 : 5 |
ſylvis 87 : 1 | 455 : 4 | 448 : 11 | 467 : 9 | 643 : 4 | 701 : 5 | 741 : 6 | 875 : 8 | 894 : 4 |
ſymphonia 905 : 4 |
ſyncerum v. ſincerum.
Syra 110 : 7 |
Syri 575 : 10 |
Syrio 175 : 3 |
Syro 697 : 8 |
Syrtes 89 : 1 | 172 : 3 | 236 : 8 | 464 : 5 |

T.

Tabella 616 : 5 | 711 : 1 | 839 : 3 |
tabellas 470 : 2 | 868 : 6 |
tabellis 512 : 2 | 697 : 2 |
taberna 542 : 4 | 550 : 13 | 788 : 11 |
tabernas 22 : 1 | 803 : 2 |
tabeſcat 514 : 9 |
tabo 447 : 5 | 450 : 1 |
tabula 24 : 5 |
tabulæ 621 : 2 | 740 : 7 | 873 : 6 |
tabulam 576 : 1 | 729 : 6 |
tabulas 546 : 4 | 645 : 2 | 687 : 4 | 688 : 7 | 819 : 9 |
tabulis 863 : 12 |
taceas 865 : 10 |
tacenda 765 : 15 |
tacent 457 : 5 |
tacentem 190 : 5 |
tacentes 807 : 2 |
tacere 551 : 10 |
taces 520 : 4 |
tacet 548 : 2
tacita 321 : 9 | 360 : 6 | 788 : 1 |
tacitum 536 : 9 | 580 : 5 | 746 : 4 |
taciturna 182 : 6 | 355 : 4 |
taciturnitas 397 : 3 |
taciturnius 861 : 15 |
taciturnos 119 : 3 | 816 : 7 | 825 : 4 |
tacitus 763 : 9 | 592 : 11 | 689 : 1 | 765 : 3 | 807 : 9 | 866 : 5 |
tacta 788 : 14 |
tactu 246 : 7 |
tacuit 448 : 5 |
tædium 61 : 8 |
Tænari 128 : 5 |
tae 440 : 1 | 829 : 3 |
talenta 658 : 11 | 710 : 7 | 755 : 5 |
talentum 893 : 11 |
tali 604 : 2 |
Taliarche 391 : 1 |
talibus 857 : 11 |
talis à *talus* 22 : 6 | 535 : 4 |
talium 195 : 3 |
talo recto ſtes 847 : 27
talos 520 : 4 | 526 : 10 | 591 : 10 | 655 : 5 | 705 : 3 | 856 : 4 |
tam quàm 837 : 6 |
tam 30 : 5, 6 | 94 : 2 | 508 : 2 | 553 : 2 | 565 : 5 | 593 : 6 | 689 : 10 bis | 761 : 8 | 852 : 15 bis |
tam bene 640 : 5 |
tamen 18 : 6 | 32 : 3 | 55 : 1 | 6 . . . 156 : 3 | 228 : 4 |.

273:1 | 291 : 2 | 313 : 1 | 339 : 3 | 357 : 1 | 392 : 9 | 406 : 7 | 412 : 8 | 508 : 7 | 542 : 1, 2 | 566 : 11 | 600 : 3 | 700 : 8 | 756 : 1 |
Tanaim 291 : 1 | 433 : 5 |
Tanaim *nomen viri* 514 : 3 |
Tanais 355 : 8 |
tandem 12 : 1 | 93 : 5 | 186 : 6 | 307 : 6 | 380 : 9 | 488 : 1 | 558 : 5 | 669 : 4, 13 | 887 : 9 |
tangas 708 : 6 |
tangat 255 : 6 | 429 : 2 |
tange 343 : 4 |
tangenda 18 : 7 |
tangens 686 : 1 |
tangentis 700 : 13 |
tangere 35 : 6 | 303 : 1 | 321 : 5 | 527 : 6 | 617 : 7 | 743 : 12 |
tangi 295 : 6 |
tango 523 : 3 |
tanquam 512 : 1, 2 | 634 : 7 | 867 : 12 |
tanta 524 : 5 | 827 : 1 |
tantam 781 : 6 |
Tantali 228 : 12 |
Tantalum 228 : 12 |
Tantalus 493 : 8 | 511 : 11 |
tantam 475 : 1 |
tanti 467 : 10 | 899 : 10 |
tanti quantum habeas, ſis 511 : 5 |
tantis 709 : 7 |
tanto 634 : 5 | 850 : 2 | 884 : 4 |
tanto 518 : 7 | 668 : 13 bis | 681 : 3 | 705 : 5 | 846 : 4 |
tanto plura 866 : 8 |
tantos 639 : 6 |
tantulo 511 : 2 |
tantum 660 : 2 | 689 : 13 | 894 : 2, 3 |
tantùm 545 : 3 | 550 : 4 | 588 : 3 | 592 : 2 | 608 : 6 | 651 : 13 | 668 : 6 | 677 : 1 |
tantumdem 510 : 9, 13 | 540 : 11 | 660 : 3 | 681 : 8 |
tantummodo 596 : 9 |
tantus 439 : 5 | 614 : 6 |
tarda 19 : 4 | 594 : 4 | 726 : 9 |
tardavit 212 : 6 |
tardior 895 : 3 |
tardiora 493 : 4 |
tardis 557 : 3 | 695 : 4 |
tardiùs 633 : 2 | 648 : 7 |
tardo 536 : 2 |
tardum 741 : 10 |
tardus 887 : 12 |
Tarenti 111 : 5 |
Tarantino 850 : 6 |
Tarentum 273 : 7 | 578 : 2 | 675 : 2 | 763 : 11 | 796 : 11 |
Tarpa 605 : 4 |
Tarquini 52 : 6 |
Tarquinius 571 : 2 |
Tartara 108 : 3 |
Tartaro 283 : 4 |
tauri 167 : 3 | 349 : 4 | 371 : 3 |
tauriformis 417 : 5 |
tauris 205 : 6 | 303 : 2 | 439 : 1 |
tauro 347 : 6 |
Tauro *propr.* 748 : 4 |
taurus 350 : 12 | 540 : 6 | 617 : 14 |
te 13 : 7 | 14 : 2 | 15 : 1 | 22 : 4 | 23 : 1 | 24 : 1 | 26 : 3 | 31 : 7 | 34 : 2 | 131 : 1, 2, 5 | 203 : 5 | 218 : 1, 3 | 385 : 6, 7 | bis 432 : 11 bis | 471 : 5 | &c.
te ipſum 533 : 10 | 603 : 5 | 712 : 7 | 739 : 2 |
te ipſo 623 : 6 |
te duce 814 : 4 |
teque & tua 911 : 13 |
Teanum 732 : 9 |
Tecmeſſæ 163 : 5 |
tecta 215 : 7 | 231 : 5 | 256 : 1 | 292 : 1 |
tecti 189 : 3 |
tecto 511 : 11 | 569 : 3 | 639 : 4 | 693 : 2 | 774 : 5 |
tectum *ſubſt.* 183 : 6 | 562 : 1 | 566 : 2 | 758 : 13 |
tectum *particip.* 27 : 6 |
tectus 617 : 3 |
tecum 116 : 4 | 121 : 2 | 275 : 4 | 290 : 15 bis | 437 : 4 | 440 : 6 | 460 : 3 | 595 : 8 | 712 : 6 |
tedas 380 : 3 | 689 : 15 |
tegam latus 684 : 1 |
tegat 520 : 4 | 890 : 9 |
tegentis 526 : 6 |
teges 812 : 8 |
Teiâ fide 73 : 6 |
Teium 476 : 2 |
tela *orum* 400 : 9 | 483 : 5 |
Telamone 163 : 4 |
telas 300 : 2 |
Telegoni 353 : 8 |
Telemachus 763 : 6 |
Telephe 321 : 5 | 831 : 3 |
Telephi 57 : 1, 2 |
Telephum 407 : 5 |
Telephus 488 : 3 | 880 : 7 |
tellure 33 : 1 | 152 : 3 | 450 : 16 | 478 : 9 | 688 : 4 | 698 : 7 |
Tellurem 843 : 2 |
telluris 195 : 3 | 636 : 6 |
tellus 90 : 3 | 118 : 4 | 139 : 1 | 208 : 3 | 228 : 7 | 420 : 2 | 474 : 2 | 484 : 9 | 498 : 12 | 633 : 4 |
telo 499 : 4 |
telum 617 : 5 |
temerè 50 : 3 | 192 : 8 | 536 : 11 | 635 : 3 | 673 : 3 | 841 : 2 |
857 : 3 | 887 : 8 |
temeti 867 : 4 |
temneus 515 : 2 |
temnit 626 : 6 |
Tempe 29 : 3 | 87 : 2 | 242 : 10 |
temperans 85 : 2 | 409 : 1 |
temperante 486 : 4 |
temperare 494 : 11 |
temperas 374 : 7 |
temperat 35 : 5 | 50 : 12 | 263 : 5 | 335 : 2 | 821 : 5, 6 | 869 : 1 |
temperatam 159 : 3 | 264 : 10 |
temperato 155 : 2 |
temperet 217 : 7 | 320 : 2 | 689 : 4 | 781 : 8 |
temperiem 796 : 8 |
tempeſtas 315 : 3 | 568 : 3 | 716 : 1 | 794 : 5 |
tempeſtas horrida 472 : 1 |
tempeſtatibus 466 : 14 |
tempeſtatibus urbis 861 : 13 |
tempeſtatis 664 : 1 |
tempeſtativa 93 : 6 | 322 : 6 |
tempeſtiviùs 363 : 4 |
tempeſtivum 866 : 2 |
templa 10 : 6 | 213 : 4 | 274 : 2 | 634 : 4 | 828 : 4 |
templis 205 : 2 | 813 : 13 |
tempora, *id eſt*, caput 341 : 9 | 365 : 4 | 398 : 4 |
tempora populeâ fertur vinxiſſe coronâ 32 : 4 |
tempora dura 859 : 4 |
tempora 108 : 5 | 370 : 4 | 303 : 2 | 410 : 7 | 414 : 1 | 540 : 8 | 549 : 9 | 581 : 2 | 597 : 3 | 752 : 3 | 834 : 2 |
tempore 159 : 5 | 495 : 4 | 515 : 4 | 562 : 3 | 598 : 2 | 615 : 2 | 642 : 3 | 671 : 2 | 726 : 9 | 741 : 5 | 869 : 12 |
tempore alieno 551 : 4 |
tempore feſto 842 : 12 |
tempore quo 688 : 3 |
temporibus 402 : 11 | 415 : 2 | 829 : 8 |
temporis 355 : 9 | 888 : 6 | 899 : 8 |
temporum 360 : 2 |
tempus 139 : 3 | 174 : 1 | 280 : 7 | 331 : 1 | 378 : 2 | 486 : 12 | 523 : 13 | 670 : 1 | 697 : 11 | 739 : 8 | 835 : 3 |
tempus eſt abire 871 : 5 |
ten' 680 : 10 |
tenacem propoſiti virum 249 : 4 |
tenaci 433 : 2 |
tendant 705 : 7 |
tendebat 762 : 9 |
tendens 273 : 6 |
tendentes 263 : 3 |
tendere 7 : 3 | 314 : 4 | 623 : 2 | 749 : 7 |
tendimus 563 : 7 |

tendis 115:1|228:7|257:4|597:8|
tendit 190:7|368:10|433:11 773:5|820:4|
tendit 767:4|
tendunt 705:7|859:15|
tene 78:2|595:6|
teneam 733:1|
teneas 669:11|
teneant 880:3|902:7|
teneatis 873:5|
tenebat 701:13|
tenebit 32:1|
tenebo 298:6|592:14|802:1|
tenebris 379:11|393:9|
tenent 32:1|259:7|
tenente 305:7|583:9|
tenentur 799:6|
teneo 365:10|
teneor dono 761:8|
teneor v. tentor.
tener 317:3|371:4|
tenera 741:3|
tenerae 6:1|85:4|338:1|349:10|
teneram 672:8|
teneram 671:6|
teneret 794:2|
teneri 732:4|821:11|
tenaria 364:10|894:6|
tenero 278:2|410:3|
teneros 540:12|554:16|
tenerum 22:7|525:5|841:8|
tenes 343:1|
tenet 59:2|264:6|352:10|399:1|407:7|469:9|502:9|574:5|643:2|811:3|914:11|
tenero 707:3|
tenta 485:6|489:12|
tentabo 260:10|
tentantem 805:3|
tentantur 754:8|
tentare 331:7|854:13|
tentaris 47:1|
tentaſſe 107:3|
tentat 247:6|282:8|806:3|
tentata 909:1|
tentator 265:3|
tentarum 512:10|
tentavit 70:3|845:6|892:5|
tentent 815:8|
tententur 652:9|
tentor 555:2|
tentus 685:10|
tenuabitur 677:6|
tenuare 257:6|
tenuatum 632:8|
tenuem 218:6|
tenuere 499:9|
tenues 27:2|671:7|789:3|
tenui mapem 105:5|215:9|235:1|671:7|675:4|702:10|851:12|
tenui re 826:1|
tenuis 630:7|762:7|876:8|891:1|
tenuiſſe 314:8|
tenuit 196:9|
tenus 308:8|727:4|
tepeant 772:11|
tepebunt 22:8|
tepefecit 650:12|
tepet 547:8|
tepidas 172:7|
tepido 639:4|
tepidum 537:8|
tepidus 826:1|
ter 59:1|112:5|186:1|205:6|222:7|256:6,7|257:1|318:4|321:3|328:6|364:12|442:2|446:11|498:6|605:6|727:9|
terque 903:17|
ter & quater 119:8|
ter quaterque 709:7|
tercentum 649:11|
Terenti 519:4|.
Terentius 834:3|
tereret 838:8|
teres atque rotundus 710:4|
teretes 6:3|166:1|
teretis 469:14|
tergeminis 4:3|
tergere 624:4|
tergo 246:12|269:9|667:7|
tergo plector 711:11|
terit 442:8|
teritur 479:3|
termes 485:1|
Terminalibus 436:4|
terminos 227:8|
terminum 89:7|
terminus 255:5|498:10|
terna millia 680:3|
ternos 321:3|
terra 91:2|255:2|265:5|391:7|490:1|494:6|561:6|
terrâ *ablat.* 429:5|464:2|501:5|509:9|777:6|877:12|
terrâ marique 798:2|
terræ 21:5|106:2|206:3|243:4|752:5|
terræ gravis ſaltus 788:13|
terram 21:2|262:5|318:4|457:7|508:8|588:12|910:15|
terram vertit aratro 508:8|
terrarum 4:1|151:3|172:3|742:1|854:6|
terras 18:6|50:11|226:4|305:8|444:2|695:1|828:5|
terreat 100:5|617:12|
terreor 710:2|732:3|
terrenum 408:1|
terrere 707:3|
terreſtria 700:6|
terret 43:5|150:5|407:9|586:5|799:2|847|8|
terris 8:1|13:2|19:3|155:1|235:3|370:1|539:2|557:6|590:7|829:7|849:2|866:17|
terrorem 263:1|
terrores 870:9|
terroribus 850:11|
terruit 8:4|9:1|344:6|
tertia 755:4|
tertio 418:4|
tertium 371:8|
tertius 467:7|
teſqua 788:6|
teſquore 820:1|
teſta 83:2|306:2|325:3|719:1|
teſta recens ſervabit odorem 741:9|
teſtæ 674:4|
teſtamenta 684:7|760:7|
teſtamento 690:2|
teſtamentum 687:3|
teſtatur 153:3|
teſtatus 108:5|
teſte 799:6|
teſtis 265:1|379:9|589:8|590:8|
teſtudine 476:3|
teſtudinis 374:6|907:7|
teſtudo 124:4|294:5|
teter 296:5|
teterrima 540:3|
tetigere 176:2:
tetigiſſe 520:3|880:9|913:4|
tetigit 234:3|332:1|348:2|
tetra 521:3|549:11|
Tetrarchas 531:5|
Teucer 32:2|65:6|400:9|
Teucro 32:8 bis|387:8|
Teucrum 656:6|
texere 259:4|
textam 805:9|
textis 434:10|
textore 820:1|
thalamo 64:5|
Thaliæ 389:1|
Theanum v. Teanum.
theatra 849:9|
theatris 149:9|222:7|605:2|822:4|
theatro 84:1|855:2|865:5|
Thebæ 382:2|
Thebanæ 79:2|907:6|
Thebanos 743:9|
Thebarum 801:9|
Thebas 29:2|
Thebis 690:1|850:12|882:4|

Theonino dente 815 : 10 :
theſauris 332 : 6 |
theſauro 693 : 2 |
Theſeus 393 : 11 |
Thespis 845 : 5 | 896 : 9 |
Theſſala 29 : 3 | 448 : 1 |
870 : 10 |
Theſſalis 104 . 8 |
Theſſalo 164 : 4 |
Theſſalos 44 : 1 |
Thetide 474 : 1 |
Theudis 36 : 6 |
Theudos 387 . 2 |
thima . v. thyma.
Thraca 742 : 3 |
Thracam 797 : 2 |
Thrace 214 : 5 |
Thracen 340 : 10 |
Thraciæ 409 : 2 |
Threcio 98 : 2 |
Thracas 231 : 7 |
Thracum 102 : 1 | 445 : 4 |
Thraſius 633 : 10 |
Thrax 697 : 8 | 812 : 6 |
Threicia 137 : 4 |
Threicio 95 : 8 | 472 : 4 |
Threſſa v. Creſſa.
Thunni v. thynni
thura 81 : 4 | 364 : 6 | 371 :
2 | 368 : 6 |
thure 116 : 2 | 233 : 4 | 330 :
3 |
Thurini 290 : 5 |
thoris 285 : 2 |
thus 788 : 10 | 835 : 9 |
Thoſco v. Tuſco.
Thyadas 230 : 8 |
Thyas 308 : 2 |
Thyeſtæ 880 : 2 |
Thyeſtea 451 : 6 |
Thyeſten 69 : 7 |
thyma 72 : 2 | 369 : 3 | 74 :
5
thynni 688 : 3 |
Thyns 581 : 5 |
Thyoneus 74 : 2 |
Thyrſo 230 : 7 |
Tiberi *propr. viri* 653 : 7 |
Tiberi *fluv.* 666 : 7 |
Tiberim 10 : 3 | 351 : 6 | 114 :
7 : 593 : 1 | 614 : 4 |
Tiberinis 301 : 3 |
Tiberino flumine 776 : 4 |
Tiberinus 625 : 4 |
Tiberis 161 : 3 | 778 : 3 |
tibi 16 : 3 | 46 : 1 | 55 : 4 |
58 : 4 | 73 : 1 | 84 : 2 | 84 :
5 | 471 : 3 | 526 : 8 | 554 :
4 | 572 : 4 | 675 : 9 |
tibia 49 : 2 | 257 : 7 | 890 :
11 |
tibiæ 284 : 6 | 321 : 8 | 364 :
7 |
tibias 7 : 1 |
tibicen 891 : 13 | 909 : 11 |
tibicina 788 : 12 |
tibicinibus 839 : 4 |
tibiis 424 : 1 | 460 : 5 |
Tibur v. Tybur, &c.
Tiburni 31 : 1 |
Tiburtis 679 : 5 |
Tigelli 557 : 2 | 550 : 12 |
611 : 2 | 612 : 4 |
Tigellius 330 : 4 |
tignis 890 : 3 |
tignum 861 : 1 |
tigres 211 : 5 | 505 : 9 | 349 :
12 | 483 : 5 | 907 : 5 |
tigribus 874 : 3 |
tigris *animal.* 93 : 3 |
Tigris *fluv.* 419 : 2 |
Timagenis 810 : 3 |
timeans 481 : 7 |
timebo 344 : 6 |
timenda 454 : 7 |
timendorum 239 : 4 |
timendos 353 : 9 |
timendum 134 : 3 |
timent 913 : 4 |
timentes 566 : 3 | 890 : 6 |
timenti 760 : 2 |
timeo 347 : 1 | 643 : 10 |
times 298 : 1 | 353 : 6 | 748 :
2 |
timet 35 : 6 | 199 : 11 | 338 :
5 | 403 : 14 | 428 : 6 | 501 :
6 | 518 : 4 | 615 : 7 | 753 :
2 | 840 : 8 | 888 : 3 |
timide 838 : 4 |
timidis 794 : 7 |
timido 246 : 12 | 858 : 11 |
timidos 204 : 1 |
timidum 309 : 9 | 866 : 16 |
timidus 61 : 5 | 319 : 2 | 403 :
16 |
timidos procellæ 875 : 6 |
timor 216 : 1 | 243 : 5 | 550 :
7 |
timore 667 : 3 |
timores 140 : 6 | 747 : 6 |
timuit 770 : 8 | 821 : 4 |
timuit 17 : 7 | 270 : 13 | 576 :
11 | 806 : 6 |
tinearum 649 : 14 |
tineas 825 : 4 |
tinctis 701 : 16 |
tinctæ 218 : 4 |
tinctas 868 : 7 |
tinctus 293 : 3 |
tingere 412 : 1 |
tinget 209 : 3 | 331 : 6 |
Tireſia 682 : 3 |
Tiridatem 100 : 5 |
tironum 519 : 1 |
Tiſiphonem 189 : 6 |
Titanes 261 : 3 |
Tithonum 217 : 10 |
Tithonus 108 : 1 |
titillet 633 : 13 |
Titios 743 : 5 |
titubes 786 : 2 |
titula 571 : 6 |
titulos 415 : 9 | 657 : 5 |
Tityus 296 : 7 |
Tityi 265 : 5 |
Tityon 206 : 1 |
Tityos 386 : 4 |
toga 442 : 2 | 532 : 1 | 533 :
7 | 733 : 7 | 811 : 10 | 834 :
1 |
togæ 136 : 6 | 268 : 5 | 789 :
3 | 820 : 1 |
togam 646 : 2 |
togata 523 : 12 |
togatæ 525 : 6 |
togatas, *id eſt*, fabulas 898 :
6 |
tolerabile 904 : 10 |
tolerare 167 : 4 | 684 : 3 |
tollam 869 : 5 |
tollant 906 : 1 |
tollas 801 : 12 |
tollat 13 : 9 |
tolle 167 : 9 | 709 : 4 | 761 :
6 | 780 : 3 |
tolle memor dictum 904 :
10 |
tollenda 606 : 7 |
tollens 78 : 4 |
tollent cachinnum 881 : 12 |
tollere 17 : 6 | 130 : 2 | 311 :
5 | 333 : 10 | 510 : 8 | 537 : 7 |
545 : 7 | 585 : 3 | 697 : 6 |
913 : 9 |
tollere honoribus 4 : 3 |
tolleret 705 : 2 | 719 : 9 | 756 :
5 |
tolles ex oculis 889 : 1 |
tollet 618 : 4 | 864 : 10 |
tolletis 732 : 10 |
tolli 164 : 5 |
tollis ad aſtra 706 : 3 |
tollit 218 : 2 | 810 : 1 |
tollit vocem 880 : 4 |
tollite 87 : 2 | 102 : 2 | 484 :
5 | 808 : 7 |
tollo 454 : 10 |
tollos 260 : 1 |
tonantem 266 : 4 |
tonantes 128 : 2 |
tonantis 433 : 7 |
tondet 432 : 6 |
tonſe 381 : 7 | 809 : 7 |
tonſæ 308 : 6 |
tonſo 533 : 7 |
tonſore 640 : 4 | 733 : 5 |
tonſores 733 : 3 |
tonſori 899 : 7 |
tonſoribus 582 : 2 |
tonſoris 764 : 5 |
total 710 : 8 |
totalia 681 : 1 |
tormentum 357 : 1 | 740 : 14 |
tornatos 911 : 10 |
torpes 711 : 1 |
torpet animo & corpore
753 : 7 |
Torquate 393 : 7 | 748 : 3
Torquato 473 : 2 |
torquebere 730 : 6 |
torquebitur 864 : 11. |

torquere 918:4|
torqueriet 719.15|
torquet 841:9|861:8|
torquibus 276:2|
torrentia 242:7|
torrere 363:7|
torret 125:6|290:4|322:7|486:10|566:6|
torſerat 488:5|
torſerunt 486:7|
torror 273:1|
tortum funem 775:4|
torius 212:8|
torvo 1001 3|819:5|
torvus 271:6|
toſtis 678:1|
tot 402:7|443:3|655:9|709:7|756:3|
tot & tanta 827:1|
tota 80:7|588:2|717:4|
totam 446:3|532:5|
totas 715:9|
totidem 87:2 371:3|608:7|615:11|667:6|755:3|862:10|
toties 498:6|655:7|709:1|724:6|
toto 182:6|637:5|733:10|832:8|
totum 374:10|697:11|702:6|759:5|836:10|875:12|
totum per orbem 854:8|
totus 592:1|668:9|710:4|
toxicum 493:3|
trabales clavos 132:6|
trabe 4:8|364:4|
trabea 224:3|
trabibus 248:6|
tractant 840:10|850:8|
tractare 142:11|804:2|810:3|
tractari 632:9|663:10|
tractas 148:4|
tractata 852:10|886:3|
tractavit 199:5|438:5|680:6|
tractent 850:8|
tractet 813:10|
tractus *ſubſtant.* 369:2|793:9|
tradam 100:2|
trade 689:9|
tradere 573:12|596:2|770:3|
tradet 687:3|
tradi 350:1|
tradidit 164:5|
tradimus 815:6|
tradit 888:15|
traditum 554:5|
traducere 816:9|
tragica 743:10|
tragicæ 896:8|
tragici 606:9|
tragicis 564:9|879:12|
tragico 892:3|893:9|
tragicum 846:1|
tragicus 880:6|
tragœdia 893:4|
tragœdiæ 148:6|
tragœdiis 839:4|
tragœdos 865:4|
trahat 643:9|700:8|
trahentes 251:6|436:9|
trahenti 269:2|
trahentia 719:3|
traheret 62:4|
traheretur 610:1|
trahet 369:8|
trahit 509:1|523:8|572:3|691:12|695:12|
trahitur 848:6|
trahunt 20:2|225:5|334:2|788:4|
trajecto 641:9|
tramite 643:5|
tranquilla 618:5|
tranquillet 817:1|
trans 36:4|381:10|593:1|757:1|777:12|
trans mare 779:2|
tranſcurrere 632:6|
transfert 116:3|
transfuga 311:9|
tranſilit 76:4|
tranſiliunt 18:7|
tranſire 758:4|
tranſit mare 903:4|
tranſlatos 479:1|
tranſmutat 357:9|
tranſnantu 614:4|
tranſverſo 912:1|
tranſvolat 413:7|527:8|
traxerim 475:4|
traxit 891:13|
Trebati 613:4|620:4|
Treboni 554:2|
trecenta 205:4|
trecentæ 266:2|
trecentis 867:5|
trecentos 557:9|587:4|
tremenda 387:3|
tremendæ 367:7|
tremendit 416:7|
tremendo 69:1|
trementes 347:3|465:8|
trementi 327:7|445:1|
tremis 708:2|
tremit 93:2|
tremor 797:12|
tremulo 413:3|
trepidant 406:5|
trepidare 160:5|702:7:
trepidat 230:4|356:2|773:6|
trepidant 166:5|
trepides 191:4|
trepidet 191:4|346:8|
trepidia in rebus 246:1|
trepidum 823:1|
tres 331:4|860:4|
tria 559:2|574:4|
tribuens 600:3|
tribuit 47:2|
tribolis 785:8|
tribudal 800:4|
tribuno 443:6|574:9|
tribunum 572:5|
tribus *a tres* 320:7|551:12|579:3|634:1|704:3|794:9|899:6|
tribus 822:3|
triburim 619:4|
tricenis v. tercenis.
triceſima 598:2|
triens 901:10|
triformi 105:2|
triformis 358:7|
trilibrem 626:1|
triiugus 234:2|296:6|
trima 295:5|
trimetrus 894:12|895:7|
trimus 662:1|
tripes 531:6|
triplex 16:7|660:3|
tripodas 394:3|
Triquetra 698:6|
triremi 243:7|
triremis 733:4|
triſte 199:6|590:5|594:1|914:7|
triſtem 642:5|613:7|788:3|816:1|
triſtes 17:4|32:5|68:4|309:3|336:7|538:2|569:3|588:1|816:1|
triſti 206:1|256:3|601:3|615:5|646:4|
triſtia 70:6|262:6|861:2|878:8|881:4|
triſtis 465:10|494:4|798:12|882:10|
triſtitiam 31:6|100:1|
trita 738:7|
tritæ 822:1|
tritum 538:6|
trivent 510:2|
Trivici 566:7|
trivils 597:4|800:12|808:4|804:5|
trium 161:1|
triumphales 458:6|
triumphatis 254:4|
triumphe 370:13,14|465:1,3|
triumpho 55:8|142:6|150:1 164:5|240:2|
triumphos 13:9|530:4|
triumphus 381:2|
triumviralibus 442:5|
Troas 388:2|
trochi 903:10|
trocho 335:6|
Troia 655:4|
Troiæ 36:6|44:2|256:1,2|386:5|684:1|737:5|885:2|
Troiam 424:2|500:3|

Troiana 108 : 4 |
Troiani 735 : 3 |
Troianum bellum 835 : 8 |
Troica 253 : 3 |
Troico 27 : 7 |
Troilon 186 : 4 |
trophæa 186 : 7 |
truces 444 : 4 | 823 : 2 |
truci 16 . 8 | 435 : 1 |
trucidas 782 : 5 |
trucidet 889 : 3 |
truculentior 535 : 7 |
trudit 433 : 9 | 750 : 3 |
truditur 226 : 7 |
trulla 651 : 3 |
truncis 231 : 2 | 263 : 7 |
truncus 322 : 8 | 585 : 5 |
trutina 536 : 16 | 835 : 4 |
tu 12 : 4 | 31 : 5 | 39 : 9 | 44 : 4 | 46 : 1 | 56 : 2, 3 | 232, 2 bis, 2, 5 | 303 : 1 | 327 : 1, 2, 5 | 352 : 7 | &c.
tuque 294 : 5 | 370 : 13 |
tu cùm ſis quod ego 706 : 14 |
tua 183 : 10 , 329 : 1 | 350 : 15 | 411 : 7 | 421 : 1 | 429 : 3 | 476 : 7 | 510 : 2 | 519 : 10 | 533 : 1, 4 | 559 : 5 |
tuæ 65 : 3 | 66 : 2 | 167 : 5 | 251 : 4 | 303 : 7 | 307 : 6 | 363 : 11 | 383 : 5 | 404 : 2 | 407 : 6 | 458 : 10 |
tuam rem 901 : 11 |
tuas 27 : 4 | 63 : 5 | 101 : 7 | 415 : 7 |
tubæ 5 : 10 | 890 : 11 |
tubas 574 : 5 |
tuberibus 536 : 17 |
tuemur 73 . 1 |
tuere 497 . 8 |
tueri 554 : 6 | 815 : 7 |
tui 32 : 2 | 339 : 5 | 374 : 10 |
tuis 219 : 3 | 282 : 6 | 293 : 5 | 331 : 2 | 353 . 4 | 388 : 8 | 466 : 5 | 489 : 9 |
tuleris 330 : 5 | 397 : 2 |
tulerunt 813 : 8 |
tuli 634 : 4 |
tuliſſet 633 : 4 |
tuliſti 813 : 12 |
tulit 54 . 1 | 177 : 4 | 280 : 9 | 561 : 6 | 690 : 3 | 761 : 11 | 847 : 3 | 859 : 5 | 891 : 15 | 903 : 2 | 909 : 9 |
Tulli 570 . 8 | 572 : 4 | 578 : 4 |
Tullo 286 : 6 |
Tullus 392 : 11 |
tum 211 : 1, 5 | 370 : 9 | 526 : 8 | 557 : 8 | 668 : 4 | 688 : 7 |
tumes 727 : 8 |
tumet 57 : 4 |
tumidas 373 . 4 |
tumidi 758 : 6 |
tumidis 690 : 15 |
tumidis velis 870 : 2 |
tumido 880 : 5 |
tumidum 657 : 6 |
tumidus 254 : 9 | 582 : 6 |
tumulum 69 : 5 | 346 : 8 | 380 : 7 | 657 : 1 |
tumultum 305 : 6 | 631 : 4 |
tumultuoſum 242 : 2 |
tumultus 215 : 5 | 378 : 6 | 444 : 3 | 636 : 3 | 820 : 8 |
tun' 650 : 4 |
tunc 709 . 6 |
tunc 57 : 5 | 378 : 5 | 459 : 3 | 494 : 5 | 573 : 11 | 881 : 2 |
tundet 910 : 15 |
tundit 492 : 3 |
tunica 27 : 6 | 529 : 9 |
tunicæ 733 : 7 |
tunicato 765 : 6 |
tunicis 519 : 9 | 812 : 3 |
tuo 97 : 7 | 416 . 4 | 426 : 2 | 440 : 3 | 491 : 6 | 494 : 3 | 524 : 13 | 656 : 9 |
tuorum 585 : 4 |
tuos 402 : 7 | 457 : 13 | 650 : 5 |
turba 4 : 2 | 240 : 8 | 337 : 7 | 452 : 5 | 543 : 2 | 547 : 3 | 609 : 6 | 610 : 4 | 659 : 2 | 690 : 11 | 695 : 4 | 716 : 2 |
turbæ 514 : 10 |
turbam 45 : 1 | 522 : 2 | 556 : 2 | 910 : 4 |
turbaret 477 : 8 |
turbatam 511 : 3 |
turbidum 230 : 5 |
turbidus 250 : 4 |
turbine 547 : 9 |
turbinem 488 : 2 |
Turbonis 668 : 10 |
turdis 435 : 12 | 651 : 3 |
turdo 795 : 4 |
turdos 565 : 8 |
turdus 683 : 7 |
turget 875 : 5 |
turgida 190 : 11 | 302 : 4 |
turgidi 409 : 4 |
turgidum 18 : 2 |
turgidus 604 : 6 |
Turinus 715 : 5 |
Turius 617 : 11 |
turmæ 164 : 3 | 499 : 9 | 848 : 5 |
turmam 265 : 3 |
turmas 217 : 2 | 262 : 7 | 417 : 3 |
turpant 413 : 10 |
turparunt 58 : 5 |
turpaverat 564 : 6 |
turpe 176 : 2 | 348 : 7 | 465 : 5 | 530 : 3 | 735 : 3 | 750 : 8 | 837 : 9 | 910 : 2 |
turpem 121 : 3 | 728 : 3 | 799 : 8 | 846 : 2 |
turpes 237 : 6 |
turpi 156 : 1 | 527 : 2 | 553 : 11 | 576 : 11 | 708 : 4 | 710 : 9 | 895 : 10 |
turpia 525 : 9 | 534 : 5 |
turpior 181 : 4 |
turpis 268 : 1 | 349 : 9 | 445 : 9 | 618 : 13 | 707 : 14 | 758 : 2 | 891 : 11 |
turpiſſime 598 : 8 |
turpiter 744 : 6 | 873 : 3 | 898 : 2 |
turpium 139 : 8 |
turres 22 : 2 | 189 : 7 | 387 : 3 | 742 : 4 |
turribus 494 : 1 |
turris 309 : 1 |
Turci 626 : 1 | 659 : 2 |
Tuſcis 381 : 4 |
Tuſco 584 : 4 |
Tuſculi 459 : 1 |
Tuſcum mare 850 : 1 |
tuſſiet 691 : 9 |
tuſſit 594 . 4 |
tuta 248 : 3 | 508 : 11 | 795 : 5 |
tutæ 650 : 13 |
tutela 222 : 4 | 390 : 3 | 418 : 10 | 658 : 3 | 734 : 1 |
tutet 725 : 7 |
tuteris 815 : 9 | 827 : 2 |
tuetur 846 : 6 |
tutior 522 : 6 |
tutis 104 : 5 |
tuto 259 : 8 | 628 : 2 |
tutor 432 : 12 |
tutum 72 . 1 | 158 : 3 | 309 : 7 | 358 : 6 |
tutus 189 : 2 | 384 : 3 | 615 : 4 | 617 : 4 | 658 : 2 | 702 : 10 | 895 : 14 |
tutus nimium 875 : 6 |
tuum 364 : 10 | 375 : 3 | 385 : 8 | 428 : 1 | 458 : 6 | 525 : 5 | 554 : 8 | 659 : 6 |
tuus 383 : 6 | 491 : 6 | 510 : 3 | 552 : 9 | 559 : 2 | 575 : 6 | 761 : 1 | 867 : 1 |
Tyberi v. Tiberi, &c.
Tybur 171 : 3 | 260 : 2 | 353 : 6 | 373 : 6 | 763 : 11 | 769 : 3 |
Tybure 769 : 3 | 856 : 3 |
Tyburis 32 : 2 | 75 : 2 | 369 : 5 |
Tyburte 578 : 5 |
Tyburtia 679 : 5 |
Tydeiden 27 : 9 |
Tydeides 65 : 10 |
tympana 78 : 3 |
tympano 308 : 2 |
Tyndari 75 : 6 |
Tyndaridæ 398 : 2 |
Tyndaridarum 513 : 15 |
Typhœus 263 : 5 |
tyranni 131 : 8 | 246 : 3 | 250 : 2 | 740 : 13 |
tyrannos 202 : 2 |
tyrannus 251 : 5 | 315 : 1 |
Tyriæ 318 : 3 |
Tyrias 681 : 1 |
Tyriis 471 : 2 |
Tyrios 753 : 11 |
tyronum v. tironum.
Tyrrhena 353 : 1 , 868 : 6 |
Tyrrhenum 47 : 4 | 333 : 2 |

420:7|
Tyrrhenus 293:1|
Tyrrnus 908:5|

V.

VAcas 862:8|
vacat 317:9|
vacæ 218:2|372:3|
vacua 764:5|
vacuam 24:2|418:3|862:7|
vacuas 798:3|861:9|
vacui 27:12|122:1|
vacuis 673:4|
Vacunæ 775:5|
vacuo 635:6|865:5|
vacuum 19:6|78:4|341:2|421:5|616:9|639:4|657:2|763:11|
vada 18:7|
vadato 595:1|
vade 786:2|
vadere 588:9|
vadet 805:7|
vadibus 507:2|
vadis 482:12|
væ 57:3|
vafer 282:8|542:3|641:1|677:9|684:7|
vafri 636:8|
vaga 128:4|346:7|566:1|588:7|709:5|882:10|
vagæ 110:2|
vagantem 306:1|
vaganti 422:1|
vagas 334:2|375:5|
vagentur 782:1|
vager 895:13|
vagina 617:3|
vagis 355:4|
vago 303:3|908:1|
vagor 89:7|580:4|
vagos 680:4
vagos 10:8|250:8|794:2|882:3|891:13|
Vala 791:1|
valdius 770:6|901:3|
vale 691:12|759:2|786:2|
valeant 876:2|
valeas 702:9|813:7|
valeas bene 630:8|
valeat 512:3|710:5|740:4|769:4|847:6|
valeat non levius 709:9|
valent 449:4|451:7|507:4|
valentem 760:1|707:10|
valentium 341:4|487:4|
valeo 595:4|
valere 468:5|
Valeri 571:1|
valet 129:2|167:1|393:11|617:22|743:8|757:2|890:11|
valetudo 632:12|747:4|
Valgi 185:2|
Valgius 611:4|
valido 121:1|
validus 263:5|632:11|636:4|763:7|777:11|784:3|
valle 73:5|244:7|432:3|796:6|
valles 72:7|
vallis 65:11|
vallo 526:7|
vallum 462:3|
valuarum 702:5|
valuerunt 480:1|
valuit 574:9|
vana 343:9|848:3|
vanæ 96:1|336:10|873:7|
vanis rerum 624:5|
vano 92:3|
vapor 439:5|
vapores 816:5|
vapulet 796:7|
vappa 558:4|
vappæ 558:4|
vappam 514:2|651:5|
Vare 75:1|450:9|
vara 700:12|
variæ 590:6|630:8|
variare 875:7|
varias 773:7|873:2|
variis 50:11|78:1|643:7|
vario 860:5|
Vario 25:1|877:3|
varios 680:10|
varium 643:12|
Varium 593:6|
varius 168:2|
Varius 561:4|567:8|575:1|605:7|611:3|715:6|719:11|854:1|
Varrone 606:2|
varum 535:3|
vas 555:12|740:9|
vasa 709:3|
vastata 380:7|
vasto 417:10|
vate 402:3|486:14|683:3|
vatem 842:5|
vates 118:2|235:3|321:4|761:1|
vati 490:15|
vatibus 7:4|851:4|862:7|908:3|
Vaticani 84:5|
vatis 173:7|391:4|841:1|854:3|
vatum 374:4|397:7|830:3|861:8|863:4|875:12|
uber 514:8|
ubera 434:11|485:6|
ubere 377:2|
uberes 231:1|421:2|
ubi 90:5|171:1|172:4|470:6|536:4|5|555:2|565:7|
ubi, *id est*, postquam 149:1|202:4|280:4|350:9|383:6|392:10|437:1|451:11|469:1|484:9|632:4|669:2|679:2|714:5|
ubi, *id est*, quando 506:9|525:10|619:6|663:3|
ubi, *pro* quandoquidem 202:4|
ubicunque 346:4|523:11|745:5|
ubique 523:9|632:8|684:6|
ubivis 550:14|
uda *singul.* 856:8|
uda *plur.* 35:1|32:3|
udam 248:1|
udo 123:2|167:7|179:1|466:9|
udus 566:9|
udum 353:6|
ve 50:2|93:4|368:2 bis, 5|370:1|402:6|523:12|894:10|905:10 bis|&c.
vecors 689:7|
vectabor 494:5|
vectari 575:5|
vectes 342:7|
vectigalia 313:4|633:11|
vegetus 632:5|
vehas 510:5|
vehemens 858:3|864:7|
vehemente 784:5|
vehet 774:13|
Veia 446:7|
Veianius 724:4|
Veientanum 651:4|
Veientis 867:8|
vel 29:2 bis|49:1|89:3|130:2, 3|192:7 bis|357:1, 3|405:2|432:7|464:9|659:6 bis|
vel, *id est*, etiam 298:9|427:7, 9|572:2|716:3|750:1|
vel, *id est*, saltem 181:3|
vel quia 781:2, 3|
vela 190:11|649:1|
vela dare 127:4|421:1|
Velabro 659:3|
velat 805:4|
velata 133:3|
velatum 524:8|
velet 890:11|
Veliæ 791:1|
velim 313:2|563:6|612:3|768:8|831:9|875:14|
vellimus 903:6|
Velina 757:2|
velint 256:1|285:2|508:6|
velis *nomen* 870:2|
velis *verb.* 107:2|513:4|524:12|540:8|596:9|724:3|751:6|821:12|
velit 529:1|553:11|654:8|687:6|688:2|708:4|803:4|856:2|873:2|
velle 566:4|597:12|
vellem 534:7|626:3|642:6|777:4|
vellera 312:11|471:2|773:12

vellere 597:8|
velles 545:7|596:2|767:8|
vellet 522:10|697:7|907:8|
vellitet 611:1|
vello 832:10|
velloni 542:6|
veloces 416:6|
veloci 350:3|687:7|
velocius 493:3|
velox 71:3|340:2|411:8|622:6|814:6|
velox animus ſive corpore 781:5|
velut 54:4|55:1|140:8|295:5|298:3|366:5|387:5|482:4|534:6|616:2|643:4|706:4, 15|868:2|914:8|
velut qui 531:2, 3|
velut ſi 575:12|711:4|839:5|
veluti 352:2|556:1|616:5|648:4|701:20|811:6|852:10|913:7|
vena 226:2|
venâ divite 909:5|
venabula 758:3|
venæ 651:14|
Venafranæ 679:4|
Venafranos 273:6|
Venafri 718:3|
Venafro 172:6|
venale 215:3|525:8|
venalem 304:2|
venales 510:4|857:1|
venari 338:5|812:10|
venas 521:3|793:7|
venaticus 741:4|
venator 6:1|140:10|527:5|
vendas 667:8|777:12|
vendentem 765:6|855:9|
vendere 801:5|856:2|
venderet 666:1|
vendibilis 807:6|
vendit 712:4|836:10|
veneat 624:5|
veneficæ 450:7|
venefici 492:6|
venemur 758:2|
venena 199:3|449:4|451:7|594:3|
venenat 789:9|
venenatis 88:7|
veneni 438:2|
venenis 105:1|490:6|588:5|
veneno 650:7|850:6|
venenorum 445:12|
veneniui 732:1|
venenum 142:2|581:8|627:10|
venerabilior 683:11|
venerandi 815:1|
venerantur 420:4|863:9|
venerat 635:5|
venerata 636:1|
veneratur 501:2|855:3|
Venere 909:10|
venere 538:2|554:1|664:1|659:4|
Venerem 123:4|167:4|302:5|528:9|540:5|859:14|
Veneri 126:2|292:4|
Veneris 64:2|317:4|342:5|388:8|404:1|406:9|424:3|501:2|689:13|901:2|
venerit 744:2|
veneror 692:8|
veni 348:5|411:8|575:2|793:5|
venia 553:5|895:12|
veniâ caret 903:14|
veniæ 846:5|895:15|
veniam *nomen* 537:2|749:6|760:3|837:3|874:1|
veniam des 671:3|
veniant 590:2|659:4|
venias 12:1|687:2|
veniat 765:2|
veniens 269:3|796:6|
venientes anni 888:8|
venies 765:12|
veniet 82:2|404:2|555:12|
venimus 831:6|
venire 528:12|706:7|
veniret 857:12|895:3|
venis *nomen* 156:7|673:4|
venis *verb.* 597:7|
veniſſe 584:1|
veniſſet 765:9|
venit *præſ.* 506:7|777:1|
venit *præter.* 598:7|636:5|689:12|908:4|
veniunt 485:5|
venor 821:14|
venter 491:6|510:3|
venti 52:1|376:5|
venti ſecundi 839:8|
ventis 23:7|61:6|100:3|189:5|292:2|355:4|464:4|468:13|481:7|490:5|
vento 98:3|190:10|324:1|
ventorum 16:1|
ventos 39:3|50:6|63:2|71:6|
ventoſæ 821:14|
ventoſo 847:3|
ventoſum 262:6|
ventoſus 769:3|
ventre 581:4|706:12|
ventrem 435:7|713:6|
ventres 794:10|
ventri 557:4|780:5|794:6|
ventris 711:10|
ventum 92:6|594:7|
ventum eſt 538:12|696:2|765:13|
ventura 815:11|
venturam 852:1|
venturus 559:4|743:5|
venucula 679:6|
Venus 20:5|58:10|76:5|80:7|104:1|115:2|126:5|179:3|182:9|290:8|298:12|309:6|327:9|350:7|362:1|755:7|811:1|876:4|
venus, *id eſt*, pulcritudo 414:4|
Venuſinæ 111:2|
Venuſinus 616:7|
vepres 796:9|
ver 172:7|392:5|
vera 270:6|604:3|809:8, 811:8|
veraces 498:8|
veræ 726:3|866:4|
veras 900:12|
verax 552:3|
verba 365:8|367:3|398:9|477:4|539:6|603:10|615:3, 12|664:7|725:8|727:6|741:7|754:11|804:6|810:1|866:3|876:14|881:5|900:5|
verba dare 532:10|
verba facis 659:5|
verba movere loco 863:15|
verbenas 81:4|
verbenis 406:1|
verbera 299:3|541:5|
verberabit 481:6|
verberatæ 242:5|
verbere 347:4|
verberea 465:3|
verbi 642:11|
verbis 305:4|451:4|524:5|548:10|549:5|601:2|602:5|633:11|706:15|876:8|
verbo 763:4|
verborum 877:9|
verbum verbo reddere 883:8|
verbum 515:7|549:9|814:13|836:8|876:9|911:12|
vere primo 281:4|
verè 305:5|553:3|570:7|575:15|810:6|
vereare 642:9|
verecundum 102:3|763:3|
verecundus 489:7|891:5|
vereor 529:4|541:5|797:8|
vergit 905:8|
veri 109:1|642:2, 12|
veris *à ver* 92:5|383:6|409:1|
veris *adject.* 444:6|657:2|668:5|808:3|886:4|902:9|
veritas 95:2|
veriti 719:5|
veritus 774:12|
verna 856:6|
vernaliter 702:1|
vernas, *id eſt*, ſervos 476:10|699:3|

verni 576:3 | 899:8 |
vernis 192.4 |
vero 629:4 | 774:2 | 911:2 |
verò 910:7 | 914:11 |
veros 140:6
verris *verb.* 660:1 |
verris *nomen* 329:3 |
verritur 4:5
verrucis 537:1 |
verſa 260:5
verſant 588:5 |
verſare 280:2 |
verſat 565:8 | 710:12 |
verſate 876:1 | 896:2 bis |
verſatur 162:2 |
verſentur 864:1 |
verſes 661:5 |
verſetur 536 | 4 |
verſibus 619:3 | 822:7 | 843:5 | 852:8 | 855:6 | 878:10 | 879:12 | 894:6 | 908:6 |
verſiculis 527:9 |
verſiculos 467:2 | 604:2 | 608:4 |
verſis 81:1 |
verſo 353:2 |
verſu 567:2 | 620:1 | 675:5 | 687:6 |
verſum 548:3 | 549:5 | 852:9 |
verſus, *id eſt*, carmina 496:1 | 545:4, 6 | 547:11 | 593:7 | 599:2 | 603:5 | 607:1 | 608:7 | 613:4 | 614:2 | 725:4 | 836:9 | 840:5 | 841:2 | 859:10 | 860:4 | 893:4 | 895:8 | 910:12 |
verſus, facit 712:11 |
verſus fingere 906:2 |
verſus inopes rerum 901:4 |
verſus inertes 911:14 | duros, ibid.
verſus ſublimes 913:6 |
vertas 610:3 |
vertas in riſum 785:3 |
vertat 435:6 | 442:3 |
vertatur 889:5 |
vertent 631:4 |
verteras 795:2 |
vertere 130:4 | 341:5 | 726:11 | 845:6 | 911:11 |
vertere ſeria ludo 892:9 |
verteret 576:12 |
verteris 404:5 |
verterunt 462:7 |
verti 843:8 |
vertice 7:5 | 406:6 | 586:4 |
verticem 78:4 | 311:5 |
verticibus 333:4 |
vertis 454:1 |
vertit 212:1 | 466:3 | 508:8 |
vertite 448:10 | 856:4 |
Vertumnis 704:8 |
Vertumnum 824:1 |
verum 508:4 | 538:12 | 622:3 | 640:4 | 725:5 | 767:8 | 783:2 | 859:3 | 910:10 |
verum eſt 668:12 | 767:13 |
verùm *adverb.* 412:3 | 523:2, 7 | 526:3 | 576:11 | 614:3 | 652:11 | 718:5 | 732:3 | 782:5 | 892:8 | 899:9 | 904:2 |
veſani 354:11 |
veſania 653:8 |
veſanum 913:4 |
veſcatur 649:9 |
veſcere 761:5 |
veſceris 624:7 |
veſci 761:4 |
veſcimur 206:3 |
veſcor 690:3 |
veſica 591:2 |
veſpero 185:7 | 322:5 |
veſpertina 547:8 |
veſpertinum 578:10 |
veſpertinus 485:7 | 672:5 | 753:13 |
Veſtæ 10:6 | 268:6 | 594:7 | 864:1 |
Veſtam 11:8 |
veſte 133:5 | 518:8 | 520:4 | 526:6 | 701:19 |
veſtes 681:1 | 868:7 |
veſtem 74:7 | 576:5 | 657:8 | 891:13 |
veſter 259:12 bis | 709:11 |
veſtibus 400:6 |
veſtigia 701:15 | 731:3 | 820:9 | 845:2 | 861:8 | 898:4 |
veſtimenta 24:8 | 812:2 |
veſtiret 513:12 |
veſtis 649:13 | 701:16 | 822:1 |
veſtit 811:2 |
veſtiunt 218:5 |
veſtra 88:4 |
veſtri 820:8 |
veſtris 260:4 | 875:16 |
veſtrum 499:8 | 654:2 | 745:7 |
vetabat 554:12 |
vetabo 248:4 |
vetant 493:11 |
vetantes 829:9 |
vetas 654:8 |
vetat 22:3 | 27:3 | 397:8 | 475:6 | 508:5 | 586:5 | 608:2 |
veterem 566:1 | 641:8 | 700:7 |
veteres 39:5 | 412:3 | 644:3 | 832:1, 5, 7 | 835:5 |
veteri 680:7 |
veteris 5:6 | 195:5 | 629:10 | 649:10 |
veterno 769:1 |
veterum 212:2 | 698:12 | 718:7 | 829:9 |
vetus 852:3 |
vetet 346:6 | 884:1 |
vetita 318:7 |
vetitum 18:9 |
veto 514:2 |
vetuit 604:2 | 853:1 |
vetulæ 415:2 |
vetulam 308:8 |
vetuli 772:1 |
vetus 63:6 | 288:3 | 337:5 | 458:3 | 616:8 | 700:7 | 832:3 | 833:5 | 838:7 |
vetus ætas 877:9 |
vetus comœdia 897:5 |
vetuſtas 864:5 |
vetuſtis 434:8 |
vetuſto 314:1 |
vexant 184:3 |
vexare 417:3 | 588:4 |
vexas 453:1 |
vexat 710:8 | 745:4 | 861:3 |
vexata 401:2 |
vexere 251:5 |
vexet 245:4 | 583:6 | 816:10 |
vexiſſe 896:9 |
vexit 357:6 |
vt 867:14 |
via 100:2 | 247:6 | 568:3 | 578:5 | 754:6 | 791:2 | 805:5 | 810:9 | 908:7 |
via ſacra 456:6 | 591:7 |
via vitæ 908:7 |
viæ 569:4 |
viam 337:5 | 442:1 | 701:6 | 741:4 |
viarum 171:5 | 777:2 |
vias 195:7 | 284:5 |
viatica 807:3 | 858:1 |
viator 260:11 | 558:4, 5 | 567:5 | 584:5 |
Vibidius 715:7 | 716:9 | 717:5 | 720:11 |
vicarius 334:8 | 709:10 |
vicarium 452:5 |
vice 20:1 | 416:8 | 473:5 | 490:13 | 899:10 |
vicem 451:8 | 601:4 |
vices 112:1 | 354:5 | 391:7 | 879:9 |
vici 659:2 | 868:3 |
vicina 322:3 | 566:7 | 788:11 | 867:12 |
vicinæ 356:9 |
vicinas 742:4 | 878:1 |
vicini 532:15 | 789:10 |
vicinia 691:8 | 769:7 | 808:8 |
vicinos 633:8 |
vicinum 447:10 | 554:14 |
vicinus 283:10 | 635:7 | 692:2 | 700:3 | 865:7 |
vicis 773:5 | 825:10 |
viciſſim 479:2 | 874:1 |
vicos 592:12 |
victa 348:4 |
victos 420:6 |
victi 490:14 |
victima 161:9 | 331:5 | 451:10 |
victimas 223:3 |
victis 187:2 |
victor 26:3 | 304:4 | 386:5 | 403:8 | 417:12 | 481:5 |

774:10 | 785:5 | 801:6 |
victore 164:4 | 460:2 | 595:8 |
victorem 373:2 | 382:5 |
844:6 | 879:7 |
victoria 506:7 | 814:6 |
victorum *à victor* 152:3 |
466:2 |
victrices 256:4 | 378:5 |
victricis 744:9 |
victrix 773:10 |
victu 629:1, 11 | 937:4 |
victum 807:7 |
victuros 581:6 |
victus *nomen à vivo* 513:13 |
630:7 | 747:5 |
victus *particip. à vinco* 301:2 |
388:8 | 464:1 |
vicum 855:9 |
vicus 777:4 | 792:2 |
videamus 546:5 |
videat 613:1 |
videas 551:12 | 635:1 |
videatur 555:7 | 649:15 |
videbor 775:2 |
videndis 853:4 |
videntis 524:5 |
videntur 860:4 |
video 592:4 | 626:3 | 788:9 | 801:1 | 909:6 |
videor 151:1 | 258:5 | 552:7 | 655:2 | 668:1 |
videre *præter.* 377:5 |
videre *infinit.* 436:7, 8 |
481:8 | 527:1 |
videres 566:4 | 589:6 |
591:6 | 720:8 |
viderent 647:9 |
videri 371:9 | 413:1 | 529:1 |
800:9 | 836:6 | 838:3 |
865:1 | 904:5 |
videris *subjunct. à video* 372:2 |
404:6
videris *à videor* 574:3 | 767:6 |
824:1 |
vides 38:1 | 60:2 | 322:8 |
346:8 | 442:1 | 631:5 |
683:2 | 686:1 | 728:1 |
880:13 |
videt 502:5 | 553:9 | 770:6 |
829:8 | 835:4 | 805:11 |
videt sidusque 766:4 |
videto 814:10 |
videtur 552:4 | 668:4 |
726:7 | 833:2 | 850:9 |
vidi 230:1 | 269:8 bis |
588:9 | 653:6 |
vidimus 10:3 | 200:6 | 721:9 |
vidiſſe 681:9 |
vidiſſet 576:6 |
vidit 18:2 | 233:5 | 347:12 |
377:4 | 753:6 | 885:3 |
vidoantur 185:5 |
viduas 285:4 | 732:1 |
viduas arbores 285:4 |
viduus 431:5 |
vietis 470:7 |
vigens 536:3 | 877:10 |
viget 50:14 |
vigil 739:6 |
vigila 651:13 |
vigilabat 532:4 |
vigilans 348:6 | 698:2 |
vigilare 512:6 | 839:10 |
vigiles 287:2 |
vigilet 649:7 |
vigilum 309:2 |
vigiori 507:1 |
vigor 376:1 |
vigui 289:4, 8 |
vile 83:1 |
vilem 509:10 | 623:1 | 883:7 | 892:3 |
viles 674:1 | 832:2 |
vili 587:1 |
vilia 765:6 | 795:6 |
vilia rerum 804:11 |
vilibus 610:6 | 627:5 | 680:8 |
vilior 683:5 |
vilis 349:13 | 579:5 | 783:2 | 794:9 |
viliſſima 567:3 |
vilius 729:2 |
villa 161:3 | 429:1 | 563:3 |
566:8 |
villæ 329:1 |
villice 786:3 |
villicus 788:2 | 867:1 |
villis 699:8 | 795:9 |
Villius 524:1 |
villula 562:1 | 639:4 |
vim 69:6 | 264:10 | 305:7 |
351:4 | 579:4 | 656:4 |
740:16 | 897:6 |
vinaria 598:2 |
vina 47:4 | 76:2 | 119:7 |
160:6 | 278:4 | 317:5 |
385:5 | 411:2 | 435:1 |
464:8 | 473:2 | 677:3,
5, 10 | 714:10 | 748:4 |
793:3 | 818:5 |
vina languidiora, *id est*, maiora 325:7 |
vina ferida 717:3 |
vinaria 717:4 |
vincam 520:11 |
vincant 610:2 |
vincas 478:12 |
vincat 137:4 | 174:5 | 746:3 |
vincentem 879:5 |
vincentibus 515:2 |
vincere 469:8 | 700:13 | 834:3 |
vincet 540:11 |
vinci 381:12 | 596:10 |
vincire 365:4 |
vincis 658:10 | 689:6 |
vincla 361:3 | 494:3 | 765:8 |
vincor 489:13 |
vincta 406:1 | 890:11 |
vincti 840:4 |
vinctum 407:8 |
vinctus 706:5 | 742:3 | 825:5 |
vincula 303:12 | 591:6 |
645:3 | 710:3 |
vincunt 337:2 |
Vindelici 377:6 | 436:3 |
vindemiator 584:5 |
vindex 403:1 |
vindice 839:9 |
vindicem 356:4 |
vindicta 909:7 |
vinea 484:10 | 676:5 |
vineæ 242:5 |
vineta 766:10 | 851:7 |
vini 22:6 | 231:1 | 512:4 |
638:2 | 818:6 |
Vinidius 513:10 |
Vinior 784:2 |
vino 33:3 | 102:5 | 299:2 |
474:8 | 636:2 | 712:8 |
718:5 | 812:8 | 843:3 |
891:7 | 909:10 |
vinoſa 785:8 |
vinoſus 727:10 | 818:6 |
vinum 629:6 | 678:3 | 788:11 |
vinxiſſe 32:4 |
viola 203:3 |
violare 650:15 |
violaris 211:1 |
violas 850:6 |
violavit 656:6 |
violens 360:7 | 774:10 |
violenta 619:13 |
violenter 10:4 |
violentior 221:4 |
viperino 30:1 | 232:3 |
viperinus 438:3 |
viperis 259:8 | 445:5 | 485:8 |
vir 228:3 | 240:4 | 293:4 |
310:6 | 528:10 | 529:4 |
533:8 | 807:1 |
vir bonus 720:7 | 761:12 |
790:3 | 800:5 | 801:9 |
vir bonus & prudens 798:9 |
911:14 |
virent 472:6 |
virentes 167:5 |
virentem 851:5 |
virenti 40:1 | 99:1 |
virentis 413:4 | 882:3 |
vires 264:11 | 327:6 | 369:6 |
422:5 | 458:2 | 614:8 |
811:2 | 854:13 |
vires ſumere 815:13 |
virga 44:5 | 96:2 |
Virgili 95:5 | 410:7 |
Virgilio 66:1 | 877:3 |
Virgilium 16:4 |
Virgilius 561:4 | 563:1 | 575:1 | 611:3 | 854:1 |
virgine 164:2 | 360:6 |
virgines 265:4 |
virginei 11:7 | 26:8 | 85:4 |
183:10 | 307:9 | 406:2 |
virginibus 196:7 | 239:3 |
364:10 |
virginis 309:5 |
virginum 27:10 | 233:5 | 296:12 |
305:1 | 348:6 | 390:1 |
virgis 703:3 |

virgo 51:4 | 246:4 | 277:6 | 297:9 | 328:4 | 714:8 |
viri *ſingul.* 335:6 | 434:9 | 478:2 |
viri *plural.* 33:3 | 711:6 |
viribus 479:4 | 540:6 | 601:5 | 785:4 | 813.8 | 870:4 | 876:1 |
virides 72:4 | 921:6 | 352:6 | 525.4 | 718:9 |
viridi 5:8 | 21:4 | 172:5 | 341:9 | 398:4 |
viridis 87:1 |
virile 890:2 |
virilem 271:5 |
viriles 888:10 |
virili 518:8 |
virilia arma 813:9 |
virilis 37.1 | 466:7 | 837:14 |
viriliter 806:7 |
viris 63.7 | 602:1 | 806.4 | 813.6 |
virium 838:8 |
viro 93:6 | 240:4 | 291:2 | 298:8 | 814:10 |
virorum 140:1 | 223:3 | 241:8 | 544:2 | 864:3 |
viros 427:6 | 570:9 |
virtus 258:1 | 176:1 | 247:3,5 | 270:6 | 326:2 | 335:6 | 379:2 | 397:6 | 402:5 | 463:6 | 480:3 | 484:5 | 501:10 | 534:8 | 583:5 | 596:9 | 600:6 | 619:7 | 621:3 | 648:1 | 683:5 | 685:3 | 711:9 | 750:3 | 754:10 | 806:10 | 809:8,9 | 852:6 | 876:4 | 900:2 |
virtus eſt vitium fugere 728:1 |
virtus repulſæ neſcia, &c 247:1 |
virtus post nummos 729:4 |
virtute 357:13 | 423:10 | 478:1 | 521:2 | 639:7 | 648:4 | 699:11 | 781:3 | 847:9 | 870:4 | 898:7 | 904:12 |
virtutem 336:5 | 753:9 | 754:11 | 816:12 | 820:2 | 852:12 |
virtutes 415:8 | 535:11 | 841:1 |
virtuti 619:5 |
virtutibus 729:2 | 811:7 | 826:4 |
virtutis 337:5 | 576:10 | 736:3 | 801:3 |
virtutis amore 799:15 |
virum 491 | 246:10 | 249:4 | 257:2 | 395:3 | 335:1 | 397:8 | 885:2 |
virus 844:8 |
vis *nomen* 200:4 | 220:2 | 264:9 | 55:3 | 405:6 | 421:9 | 452:2 | 454:4 | 457:1 | 548:9 |
vis *verb.* 413:1 | 470:1 | 490:1 | 524:6 | 546:3 | 592:4 | 651:23 | 697:13 | 706:13 | 754:9 | 760:1 | 761:6 | 851:4 | 861:8 |
vis tu? 701:5 |
viſa 6:2 | 551:10 | 776:1 |
viſam 236:7 | 260:12 | 261:2 |
Viſcorum 611:5 |
Viſcum 593:5 |
Viſcus 715:5 |
Viſelli 514:3 |
viſendus 207:4 | 860:12 |
viſentur 210:3 |
viſere 9:4 | 141:5 | 255:6 | 415:3 | 497:6 | 592:16 |
viſes 747:9 |
viſi 352:11 |
viſu mirabile 862:4 |
viſum 65:12 | 126:2 |
viſuros 895:14 |
viſus 604:3 | 765:15 | 863:2 |
vita 395.8 | 427:2 | 493:5 | 575:10 | 581:5 | 597:5 | 616.6 | 640:2 | 702.8 | 713:5 | 732:11 | 774.6 |
vitabis 64:7 | 73:6 |
vitabit 360:4 | 805:10 |
vitæ 22:3 | 31:6 | 88:5 | 515:4 | 536.4 | 618:8 | 682.2 | 694:2 | 698:13 | 733:10 | 767:10 | 805:5 | 813:7 | 865:6 | 866:4 | 900:11 | 902:5 | 908.7 |
vitale 703:4 |
vitalia 618:9 |
vitam 246:1 | 270:14 | 511:3 | 554.6 | 708:12 | 777:10 | 817:11 |
vitanda 640:1 |
vitant 519:8 |
vitantis 676:3 |
vitate 865:10 |
vitata 92:1 | 712:7 |
vitat 36:2 | 431:3 | 893:3 | 899:4 |
vitatu 554:3 |
vitaveris 619.2 |
vitavi 895:15 |
vite 75:1 | 145:3 |
vitellium 672:2 |
vitellius 677:11 |
vitem 119:5 | 885:4 |
vitent 711:5 |
vites *verb.* 62:3 | 408:5 |
vites *nomen* 85:2 | 763:5 |
viter 199:8 | 594:6 | 743:12 |
vitia 246:2 | 519:8 | 532:7 | 533.4 | 534.5 |
vitiata 677.8 |
vitiato 618:4 |
vitiatum 633.2 |
vitiibus 796:3 |
vitiis 13:7 | 348:7 | 533:2 | 536:12, 14 | 554:17 | 555:2.11 | 575:11 | 632:2 | 705:6 | 705:5 | 811:5 | 820:5 |
vitiis pinguem albumque 624:1 |
vitio 11:3 | 524:13 | 576:12 | 657:6 | 608:7 | 692:7 | 718:8 | 809:5 | 870:7 | 906:4 |
vitiorum 534:1 | 553:6 | 809:9 |
vitioſa 217:1 | 732:8 |
vitioſiorem 281:2 |
vitioſum 712:2 | 758.8 | 857:8 |
vitioſus 545:5 |
vitis 244.4 | 330:6 |
vitis ubi *al.* veris 92:5 |
vitium *gen. plur. à vitis* 431:5 |
vitium 530:1 | 534:10 | 537:3 | 553:1 | 629:2 | 630:6 | 647:7 | 707:1 | 809:5 | 838:10 | 897:6 |
vitium immane 680:3 |
vitrea 658:7 |
vitream 73:8 |
vitreo 366:3 |
vitro 78:5 | 302:1 |
vitta 304:8 |
vitula 656:1 |
vituli 335:5 | 669:1 |
vitulis 167:8 |
vitulos 298:3 |
vitulus 371:4 |
vivacem 618:1 |
vivacior 636:9 |
vivæ 328:2 |
vivam *nom.* 672:7 |
vivam *verb.* 513:16 | 543:9 | 555:6 | 817:6 |
vivaria 732:2 |
vivas 346:5 | 651:13 | 759:1 | 867:7 |
vivat 122:3 | 506.2 | 550:8 | 553.9 | 736:5 | 806:1 |
vivax 137.6 | 878:4 |
vive 691:12 | 701:9, 10 | 759:2 |
vivendi 729:13 | 739:10 |
viventem 787:7 |
viventes 507:2 |
viventi 510:7 | 690:5 |
bene vivere 779:4 | 795:8 |
vivere 290:15 | 621:3 | 701:4 | 704:8 | 744:13 | 754:9 | 760:1 | 772:8 | 777:4, 8 | 818:2 | 875:14
vivere nec recte, nec ſuaviter 768:4 |
vivere recte 871:3 |
viverem 358:8 |
viveret 549:4 | 866:17 |
vives 188:1 | 774:17 | 780:8 |
vivet 155:4 | 684:11 |
vividus 376.6 |
vivimus 596:3 |
vivis 780:8 | 97:6 |
vivit 535:5 | 536:1 | 550:12 | 758:1 | 801:2 | 841:5 |
vivite 617:3 |
vivitis 435:6 |

vivitur 215 : 8 |
vivo *nomen* 285 : 4 | 651 : 13 |
vivo *verb.* 575 : 16 | 578 : 8 | 772 : 4 |
vivorum 605 : 5 |
vivos 610 : 1 |
vivum 81 : 3 | 902 : 11 |
vivunt 334 : 3 | 400 : 3 | 615 : 11 | 701 : 7 |
vix 60 : 6 | 105 : 2 | 140 : 4 | 519 : 3 | 558 : 11 | 624 : 3 | 704 : 6 | 719 : 12 |
vixéne 401 : 8 |
vixeris 159 : 5 |
vixi 342 : 1 | 357 : 1 | 551 : 7 |
vixiſſe 515 : 3 | 519 : 5 | 570 : 10 | 620 : 2 | 778 : 8 |
vixiſſet 738 : 3 |
vixit 268 : 1 | 647 : 6 | 704 : 4 | 803 : 10 |
ulcera 798 : 1 |
ulceret 578 : 3 | 814 : 14 |
ulceroſum 98 : 6 |
ulla 181 : 1 | 208 : 6 | 701 : 7 |
ullam 841 : 4 |
ulli 648 : 11 |
ullius 812 : 7 |
ullum 95 : 3 | 718 : 7 |
ulmo 9 : 5 | 796 : 3 |
ulmos 211 : 1 | 766 : 10 |
ulnarum 442 : 2 |
ulta 410 : 2 | 419 : 3 | 449 : 5 |
ulti 722 : 2 |
ultima 136 : 1 | 225 : 1 | 549 : 10 | 583 : 4 | 802 : 3 | 806 : 4 |
ultimæ 69 : 8 |
ultimam 47 : 2 |
ultimas 254 : 6 |
ultimi 237 : 2 |
ultimus 134 : 1 |
ultimum 174 : 1 | 427 | 9 |
ultor 13 : 4 | 822 : 2 |
ultorem 10 : 8 |
ultra 89 : 6 | 108 : 5 | 199 : 10 | 217 : 5 | 227 : 8 | 228 : 7 | 356 : 1 | 408 : 3 | 514 : 5 | 609 : 8 | 613 : 1 | 655 : 1 | 727 : 4 | 911 : 12 |
ultrà quàm 408 : 3 |
ultrà quàm ſatis eſt 753 : 9 | 766 : 8 |
ultrò 381 : 1 | 546 : 10 | 567 : 4 | 583 : 8 | 617 : 1 | 663 : 5 | 634 : 11 | 689 : 8 | 690 : 7 | 706 : 14 | 732 : 6 | 852 : 2 | 863 : 9 |
ultus 582 : 1 |
Ulubris 779 : 5 |
ulvis 676 : 4 |
ululantem 588 : 12 |
Ulyſſei 26 : 6 | 486 : 8 | 489 : 2 | 758 : 8 | 763 : 6 |
Ulyſſem 655 : 10 | 656 : 6 | 737 : 4 |
Ulyſſes 691 : 2 |
Umber 676 : 2 |
umbilicum 475 : 8 |
umbra 32 : 2 | 74 : 1 | 112 : 1 | 392 : 12 | 452 : 1 | 764 : 5 | 796 : 10 | 861 : 6 |
umbræ 202 : 1 | 590 : 5 |
umbram 160 : 3 | 868 : 11 |
umbras 280 : 5 | 355 : 1 | 557 : 7 |
umbras, *in cæna*, 715 : 7 |
Umbreni 637 : 1 |
umbris 751 : 4 |
umbroſam 241 : 9 |
umbroſis 21 : 6 | 50 : 1 |
Umidius v. Vmidius.
una 109 : 1 | 140 : 4 | 297 : 7 | 348 : 5 | 677 : 2 | 752 : 1 | 754 : 10 | 770 : 2 | 871 : 2 |
unà 316 : 8 | 632 : 2 | 633 : 7 | 655 : 11 | 697 : 12 | 715 : 3 | 855 : 7 |
unam rem 875 : 7 |
uncia 901 : 10, 11 |
uncta 148 : 2 | 445 : 9 | 699 : 1 | 788 : 8 |
unctam 630 : 5 |
uncti 193 : 1 | 614 : 3 |
unctis 114 : 3 | 430 : 5 | 650 : 5 | 797 : 12 | 831 : 7 |
unctius 795 : 7 |
uncto 689 : 16 |
unctos 301 : 3 |
unctum 690 : 3 | 804 : 2 | 910 : 7 |
unctus 825 : 5 |
uncus 133 : 1 |
unda 52 : 3 | 171 : 2 | 177 : 4 | 206 : 2 | 236 : 1 | 260 : 7 | 791 : 4 | 868 : 2 |
undæ 222 : 1 |
undam 868 : 2 |
undas 347 : 12 | 380 : 4 | 416 : 15 | 482 : 7 |
unde 50 : 3, 13 | 111 : 4 | 134 : 8 | 171 : 7 | 195 : 2 | 270 : 14 | 297 : 12 | 303 : 6 | 348 : 5 | 378 : 1 | 451 : 5 | 469 : 10 | 474 : 5 | 514 : 6 | 523 : 7 | 525 : 2 | 551 : 5 | 571 : 1 | 597 : 7 | 684 : 4 | 900 : 1 |
unde unde 538 : 3 |
unde, & quò 670 : 1 |
unde domo 764 : 8 |
unde mihi lapidem 712 : 10 |
undenos 498 : 4 | 826 : 9 |
undeoctoginta 649 : 12 |
undique 30 : 2 | 69 : 4 | 114 : 8 | 210 : 2 | 470 : 7 | 511 : 13 | 529 : 5 | 599 : 1 | 615 : 4 | 640 : 3 | 650 : 4 | 766 : 5 | 873 : 3 |
undis 10 : 4 | 110 : 1 | 301 : 3 | 511 : 3 | 726 : 2 | 737 : 8 | 801 : 7 |
ungere 650 : 12 |
ungi 868 : 9 |
ungit 811 : 2 |
ungor 380 : 5 |
unguei 610 : 2 | 764 : 6 |
unguem 559 : 9 | 734 : 2 |
808 : 12 |
unguenta 160 : 6 | 179 : 3 |
unguentarius 659 : 2 |
unguentum 305 : 9 | 905 : 5 |
ungues 875 : 10 | 809 : 3 |
ungui 181 : 4 | 278 : 2 | 821 : 9 |
unguibus 27 : 11 | 232 : 8 | 412 : 1 | 539 : 4 | 588 : 13 |
ungulæ 481 : 6 | 514 : 12 |
uni *dat.* 156 : 4 | 158 : 4 | 619 : 5 | 634 : 6 | 770 : 9 | 873 : 8 |
unicè 100 : 5 |
unicit 226 : 6 |
unico 304 : 5 |
unius 403 : 3 | 571 : 2 |
uno 73 : 7 | 181 : 3 | 192 : 4 | 476 : 7 | 523 : 2 | 524 : 1 | 647 : 8 | 689 : 14 | 734 : 4 | 829 : 4 | 832 : 4 | 840 : 2 | 866 : 17 |
unquam 181 : 2 | 221 : 1 | 439 : 5 | 440 : 1 | 416 : 10 | 513 : 12 | 523 : 6 | 532 : 5 | 565 : 4 | 577 : 13 | 596 : 5 | 602 : 3 | 787 : 10 | 801 : 2 | 812 : 7 | 894 : 6 |
unum 19 : 4 | 444 : 4 | 514 : 11 | 555 : 11 | 557 : 3 | 643 : 9 | 648 : 10 | 665 : 6, 7 | 668 : 1 | 832 : 10, bis | 841 : 2 |
unum & ſimplex 875 : 1 |
unum, *id eſt*, ſolum 608 : 8 |
unumquodque caput 869 : 2 |
unum quenque 898 : 8 |
unus 262 : 8 | 470 : 4 | 552 : 1 | 518 : 9 | 577 : 15 | 598 : 4 | 605 : 5 | 641 : 4 | 643 : 6 | 669 : 2 | 758 : 5 | 770 : 1 |
unus & alter 684 : 7 | 836 : 9 | 874 : 5 |
unus & idem 870 : 1 |
unxere 488 : 6 |
vocabit 482 : 8 |
vocabula 665 : 4 | 864 : 5 | 878 : 6 |
vocalem 511 : 3 |
vocamus 536 : 6 |
vocando 651 : 1 |
vocanti 124 : 6 | 284 : 7 |
vocantis 116 : 1 |
vocares 767 : 7 | 853 : 5 |
vocari 13 : 3 | 497 : 9 | 798 : 7 |
vocas 235 : 6 | 788 : 8 |
vocat 278 : 8 | 337 : 7 | 383 : 13 | 589 : 5 | 710 : 9 | 788 : 7 | 818 : 12 | 860 : 11 | 867 : 11 |
vocata 328 : 6 | 444 : 5 | 430 : 11 | 660 : 4 |
vocatis 653 : 4 |
vucatur 894 : 11 |
vocatus 229 : 3 bis | 706 : 3 |
vocaveris 403 : 9 |
voce 41 : 3 | 43 : 5 | 218 : 2 | 408 : 9 | 448 : 1 | 454 : 7 | 531 : 1 | 584 : 6 | 598 : 9 |

604 : 2 | 662 : 7 |
voce paterná 904 : 8 |
vocem 94 : 4 |
vocem tollit 880 : 4 |
voces *nomen* 283 : 9 | 511 : 8 |
539 : 6 | 591 : 1 | 727 : 6 |
737 : 9 | 810 : 1 | 849 : 8 |
891 : 14 | 900 : 12 |
voces reddere 887 : 6 |
voces *verb.* 61 : 1 |
voces 11 : 5 | 663 : 5 | 684 : 12 |
voci 551 : 2 |
vocibus 158 : 3 | 388 : 9 | 451 : 12 | 488 : 1 | 494 : 9 |
vocis 370 : 10 |
volam 802 : 2 | 869 : 7 |
Volanerius 705 : 1 |
volantem 140 : 7 |
volantes 215 : 7 |
volat 814 : 13 |
volate 484 : 6 |
volebat 812 : 1 |
volens 361 : 4 |
volent 880 : 11 |
volente 489 : 3 |
volentem 420 : 5 |
voles 67 : 2 | 490 : 11 | 494 : 1 | 747 : 10 | 804 : 2 | 910 : 11 |
volo 335 : 9 | 536 : 16 | 632 : 8, 10 | 645 : 5 | 648 : 4 | 740 : 15 | 777 : 8 | 812 . 10 | 878 : 6 | 902 : 10 | 904 : 5 |
volitant 384 : 5 |
volo 592 : 16 |
volubilas 365 : 12 |
volubilis 739 : 12 |
volucrem 128 : 3 | 365 : 10 |
volucres 386 : 4 |
volucris 222 : 5 | 352 : 2 | 414 : 3 |
volvens 677 : 2 |
volventis 356 : 8 |
volvere *infin.* 52 : 2 | 187 : 2 | 390 : 10 |
voluerunt 703 : 5 |
volunt 647 : 3 | 814 : 7 |
voluiſſe 647 : 4 |
voluit 196 : 2 | 647 : 6 |
volvitur 417 : 5 |
volumina 784 : 2 | 830 : 3 |
volumus 744 : 13 |
volunt 817 : 7 | 902 : 4 |
voluntas 103 : 7 |
voluptas 521 : 9 | 623 : 5 | 758 : 9 | 848 : 2 | 885 : 14 |
voluptas empta dolore 740 : 10 |
voluptates 740 : 10 |
voluptatis causá 902 : 9 :
vomere 303 : 2 | 739 : 14 |
vomerem 436 : 8 |
Voranus 590 : 3 |
vortices 187 : 2 |
vos 86 : 4 | 87 : 2 | 260 : 8 | 261 : 4 | 262 : 1 | 451 : 9 | 452 : 5 | 484 : 5 | 498 : 8 |
501 : 1 | 507 : 7 , 8 | 611 : 8 |
vos ô 305 . 2 | 898 : 9 |
vos plaudite 887 : 3 |
vota 371 : 6 | 398 : 5 | 412 : 7 | 456 : 7 |
voti compos 878 : 11 |
votis 182 : 2 | 358 : 2 | 383 : 13 | 493 : 4 | 502 : 11 | 508 : 2 | 692 : 1 | 698 : 10 |
votiva 24 : 6 | 616 : 5 | 745 : 7 |
votivam 223 : 4 |
voto 565 : 2 | 740 : 11 | 789 : 12 |
votum 777 : 1 |
voveat 747 : 2 |
voveram 285 : 6 |
vox 577 : 7 | 907 : 2 |
urantur 486 : 3 |
urbana 789 : 11 |
urbanæ 771 : 2 |
urbani 601 : 5 |
urbano 893 : 11 |
urbanum 700 : 6 |
urbanus 552 : 4 | 609 : 4 | 701 : 3 | 794 : 1 | 820 : 4 |
urbe 268 . 7 | 287 : 5 | 497 : 5 | 507 : 2 | 552 . 12 | 561 : 1 | 617 : 8 | 635 : 7 | 693 : 7 | 787 : 7 |
urbem 8 : 4 | 29 : 4 | 276 : 4 | 467 : 10 | 481 : 5 | 493 : 1 | 500 : 1 | 507 : 1 | 573 : 7 | 591 : 3 | 592 : 12 | 600 : 2 | 701 : 5 | 706 : 2 | 788 : 2 | 891 : 6 |
urbes 131 : 6 | 235 : 5 | 262 : 6 | 380 : 2 | 381 : 6 | 420 : 6 | 423 : 1 | 737 : 5 | 861 : 5 | 878 : 1 | 885 : 3 |
urbe 355 : 6 | 462 : 5 | 798 : 5 | 841 : 6 |
urbibus 69 : 8 | 464 : 3 | 777 : 1 |
urbis 370 : 5 | 701 : 12 | 770 : 5 | 788 : 9 | 826 : 5 |
urbium 310 : 5 | 336 : 1 | 374 : 2 |
urbs 456 : 8 |
urceus 874 : 12 |
urenda 534 : 3 |
urendos 794 : 11 |
urens 490 : 4 |
urente 566 . 9 |
urere 467 : 6 | 597 : 11 |
ureret 388 : 6 | 456 . 4 |
ureris 476 : 5 | 799 : 10 |
uret 66 : 5 | 774 : 16 | 784 : 6 |
urge 690 : 14 | 694 : 5 |
urgendo 188 : 2 |
urgent 65 : 5 |
urgentur 402 : 2 |
urgere 680 : 4 | 911 : 3 |
urgeris 543 : 2 |
urges 185 : 6 | 227 : 4 | 788 : 13 |
urget 23 : 2 | 90 : 8 | 95 : 1 | 349 : 13 | 489 : 11 | 518 : 7 | 630 : 1 | 641 : 10 | 642 : 8 | 695 : 5 | 703 : 6 | 710 : 11 | 854 : 14 | 857 : 2 | 933 : 2 |
urgetur 536 : 13 |
uri 282 : 7 | 708 : 3 |
urimur 27 : 12 |
urit 21 : 3 | 80 : 3, 5 | 528 : 4 | 736 : 8 | 828 : 11 |
urna 162 : 2 . 241 : 2 | 296 : 8 | 520 : 12 | 567 : 6 | 594 : 2 |
urnam 617 : 9 | 693 : 1 |
uror 58 : 4 |
urſis 259 : 9 | 794 : 9 |
urſum 848 : 1 |
urſus 485 : 7 | 914 : 8 |
urtica 780 : 8 |
uſitata 235 : 1 |
uſitatis 450 : 9 |
uſquam 199 : 4 | 509 : 4 | 616 : 3 | 706 : 4 | 762 : 3 | 855 : 5 |
uſque 520 : 1 | 530 : 7 | 592 : 14 | 593 : 2 |
uſque donec 887 : 2 |
uſque dum 546 : 9 |
uſque, *id eſt*, etiam 227 : 7 | 484 : 10 | 620 : 2 | 705 : 10 |
uſque quò 867 : 11 |
uſque, *id eſt*, ſemper 71 : 6 | 185 : 1 | 360 : 4 | 380 : 5 | 427 : 9 | 493 : 6 | 523 : 12 | 773 : 9 | 903 : 13 |
uſque ſuperque quam ſatis eſt 534 : 2 |
Uſticæ 72 : 7 |
uſtis 461 : 2 |
uſto 466 : 3 |
uſu 155 : 3 |
uſum 101 : 1 | 191 : 4 | 512 : 3 | 634 : 13 | 637 : 2 | 789 : 12 |
uſus *nom. ſub.* 244 : 3 | 355 : 3 | 599 : 5 | 700 : 2 | 780 : 4 | 838 : 8 | 864 : 6 | 866 : 19 | 868 : 1 | 878 : 6 |
uſus *particip.* 552 : 10 | 595 : 10 |
ut *conj.* 4 : 8 | 63 : 2 | 84 : 3 | 140 : 11 : 142 : 1 | 406 : 7 | 408 : 3 | 415 : 3 | 428 : 11 | 429 : 1 | 456 : 3, 5, 7 | 508 : 2 | 513 : 11, bis | &c.
ut *pro* adeo ut 533 : 8 | 700 : 8 |
ut *adverb.* 31 : 3 | 36 : 5 | 38 : 1 | 47 : 1 | 60 : 2 | 68 : 4 | 93 : 3 | 168 : 9 | 381 : 7 | 383 : 9 | 412 : 2 | 417 : 9 | 418 : 5 | 429 : 5, 6 | 446 : 5 | 451 : 3 | 455 : 2 | 461 : 1 | 527 : 5 | 683 : 2 | &c.
ut *pro* quando 380 : 2 | 418 : 7 | 438 : 6 |
ut, *id eſt*, poſtquam 445 : 1 | 457 : 7 | 486 : 12 | 636 : 5 | 765 : 13 | 838 : 9 |
ut, i, quomodo 259 : 8, 9 | 262 : 2 | 292 : 2 | 442 : 3 | 743 : 8 |
ut, i, ô quam 341 : 1 | 432 : 9 | 436 . 6 |
ut, i, ſcilicet 492 : 4 | 493 : 1 : 698 : 4 |

ut, i, ſtatim ac 615:8|
ut, i, tanquam 271:4|444:
9|527:2|672:1, bis|
ut *pro* quomodo *vel* quantum
713:2|769:4|
ut, i, ut non 618.8|
ut aiunt 756:1|764:4|
804:8|858:5|
ut cuique eſt ætas 757:5|
ut fit 857:4|
ut liber 761:9|765:11|
ut lubet 641:11|
ut magis 560:1|
ut magnum 545:6|
ut mavis 546:10|
ut melius 47:1|719:1|
ut multo ſuavius 721:7|
ut multum 546:2|
ut ne 684:1|
ut pote 547.2|563:1|671:
7|891:4|
ut ſæpe 525:11|
ut ſi 719:6|
utar 869:4|
utare 653.1|
utcunque 72:6|131:4|220:
7|260:8|379:6|491:
8|
uter 546:5|648:8|654:
1|684:11|707:6|793:
9 bis|833:6|
uterne 634:7|
utere 703:5|759:3|782:6|
uteris 785:4|866:14|
utero 128:5|
uterque 156:3|550:7|559:5|
563:6|583:12|611:5|
653:10|901:14|787:9|
790:3|860:12|862:9|
880:7|
utetur 629:11|
uti *adverb.* 65:11|308:2|
385:9|444:9|451:1|
547:9|548.4|709:10|
758:10|
uti *verb.* 158:2|403:11|
649:4|740:5|749:8|
764:12|774:14|803:2|
804:3, 4|822:8|888:1|
uti *conjunct.* 447:3|564:8|
577:16|581:10|659:1|
690:11|808:2|
Uticam 825:5|
utile 755:3|787:4|813:6|
845:5|866:1|903:2|
utilem 54:1|
utili 403:5|
utilis 797:3 bis|841:6|
891:2|
utilitas 5391:1|
utiliter 801:6|
utilium 816:11|887:12|
892:1|
utinam 135:1|171:4|349:
7|385:11|611:5|633:3|
utitur 509:4|537:5|
utor 852:9|
utra 793:10|
utramque 220:4|805:8|
utraque 603:3|
utraſque 588:11|
utrem 690:15|
utrinque 598:10|809:9|
utrique 643:6|651:1|753:
3|
utriſque 665:8|
utrius 804:5|
utriuſque 285:5|
utro 833:6|
utroque 583:5|670:15|
814:8|
utroque noſtrûm 616:1|
utrum *nomen* 650:1|793:5|
utrum, i, an 584:6|
utrum, i, ſive 869:13|
utrumne 427:3|662:1|
699:10|
utrumque 201:5|222:2|
465:3|486:4|550.8|
582.8|616:7|702:5|
715:2|736:8|753:4|
896:4|
uva 788:10|
uva penſilis 635:8|
uvæ 167:10|
uvam 85:1|432:10|679:
7|718:8|867:3|
uvida 24:6|
uvidi 369:4|386:1|
uvidus 232:2|
uvis 173:3|
Vulcano 566:2|
Vulcanus 21:3|264:3|
vulgares 248:1|
vulgaria 626:6|
vulgaris 248:5|
vulgata 492:5|
vulgatas 398:8|
vulgavi 821:10|
vulgi 550:12|577:12|825:
3|849:4|
vulgo *nomen* 547:1|571:7|
619:6|785:10|
vulgum 644:1|
vulgus 133:6|203:3|219:
2|238:1|666:1|835:4|
vulnera 614:11|
vulnere 103:6|
vulnus 468:14|866:9|
ſub vulpe latentes animi 911:
6|
vulpecula 762:7|
vulpes 344:3|654:7|
731.2|
vult 17:6|512:14|809:
8|811:8|838:3|857:1|
889:8|903:7|
Vultei 767:6|
Vulteium 764:10|765:5|
vultis 103:3|507:6|121:
8|
vultu 141:6|169:4|192:
5|296:7|403:7|707:
3|819:5|855:5|860:3|
vultum 166:3|271.6|580:
3|681:9|691:6|778:
4|839:3|853.3|881:
5|
Vulture *monte* 218:8|
vultus 12:11|80:6|150:5|
250:2|383:6|639:3|
vultus *plural.* 150:5|444:
4|452:1|489:4|713:
1|854:2|881:1|
vulva 795:4|
uxor 208:4|228:3|257:1|
307:5|350:13|434:7|
512:14|643:14|660:
4|739:14|
uxore 656:5|
uxorem 549:1|650:7|
658:2|755:5|865:8|
uxores 72:3|347:1|521:
5|
uxoribus 523:6|
uxorius 10:10|

X.

XAnthia 163:1|
Xantho 380:2|

Z.

ZEphyris 241:10|392:5|
761:3|
Zethi 812:12|
zona 340:15|
zonam, *id eſt*, loculos 858:15|
zonis 117:1|

F I N I S.

A01 1465565